
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

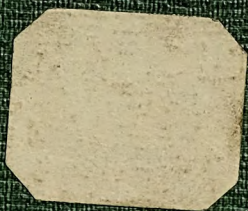
<https://books.google.com>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 09616219 7

Katolikler

*OPG

Digitized by Google

Katholiken u. Protestanten.
Sittliche u. politische
Consequenzen, 1860.
12. 1/2.

ՎԵՐՈՒՂԻՄ

ԱԷ

ԲՐՈԹԷՍԹԱՆԴԻԱՐ

ԵՆԻՍՏ

ՎԵՐՈՒՂԻՄ ԻՆԷ ԲՐՈԹԷՍԹԱՆԴԻԱՐԸՆ

ՄԱՊԷՅՆԻՆՏԷ ՕԼԱՆ

ՊԱՅԼԸՄ ՓԱՐԳԼԱՐ

ԷՐՄԵՆԻՃԵՏԵՆ ԹԵՐԺԻՄԷ

ԻՔԻՆՃԻ ՆԷՇՐ

ՍՏԵՄՊՈՒՍԵ

**ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԸՆ ՊԱՍՄԱՆԻՍԻՆՏԷ
ԹԱՊ ՕԼՈՒՆՏՈՒ**

1860

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
650087 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1933 L

ՄՈՒԳՆԵՏԻՄԷ

GCDCSPEED 5 FEB 1932

ՎԵՐՈՒՄԻՆԵՐ

Ա

ԲՐՕԹԻՍԹԵՆԻԿԱՆ

ՊԱՊ Ա

Բաժնիկներն ինչ Բրոթէսթանգլարըն մապէյնինտէ օլան
պաշլըճա ֆարգլէր :

Ե. Տին գանուենու :

Բ. Եստուածաշունչ թա'պիր օլունան Լ'գիզ
Վիթապլարըն թէֆթիշ :

Գ. Սիւմինլէրին (հաւաքացեալ) Վրիստոս ինչ օ-
լան պիրլիյի :

Դ. Վիլիսէնին պիրլիյի, կէօրիւնիւրլիյի (դիս-
նէլի-նի-ն) վէ կէօրիւնմէզլիյի (անդիսանէլի-նի-ն) :

Ե. Բրոթէսթանգլէր պէյնինտէ պուլունան ֆըր-
գալէրին պիրլիյէ մուղայիր ֆըրգալէր օլմատըղ :

Յ. Բրոթէսթանգլէր քիմլէ'ր օլտուղու :

Զ. Վիլիսէնին եանըլմաղըղը :

Է. Հէր քէսին պիզլաթ թէֆթիշ վէ հիւքմի
գըյաս էթմէյէ հագգը :

Ը. Բրոթէսթանգլէրին խէլաս իչիւն եալընըղ
պիր եօլու գապուլ էթտիքլէրի, լաքին Վաթօլիք-
լէրին չօգ եօլար իպրազ էթտիքլէրի :

Ա. ՏԻՆ ԳԱՆՈՒՆՈՒ

Ինճիլի (Լ'եհարաւալի-ն) Բրոթէսթանգլէրի Վա-
թօլիքլէրտէն այրոան իլք վէ պաշլըճա մատտէ շու-
տուր, քի Բրոթէսթանգլէր դի'ն ա'մէլ էլէ-ն ինչ-
դիլ քանուան դէյի եալընըղ Լ'գիզ Վիթապլարը գա-

Քաթօլիքներին տին գանուհու :

Եանրլմազ կերչէքլէք տէյիւ գապուլ էտեր : Պունու
օգույան՝ ճէմաա՛թլէրէ օլան պու հիլէ իւզէրինէ էյի
միւլահազա էյլէսին : Սուրէֆա՛ քիլիսէ եանրլմազ տերլէր
իսէ տէ , պու մատտէ իւզէրինէ միւլաաթլէյէ կիրտի-
յինտէ կէօրիւրսին քի եանրլմազլըը Եպիսկոպոսա
վէրմէյիպ՝ եանրլմազ իլիսէ տիր իլիսէ տէրլէր : Սա-
գա՛ա էօյլէ պիր միւլէվլէշ սէօյլէյիշ քի Վաթօ-
լիքլէրին Ֆէնտ վէ հիլէլէրինէ աշինա օլմայան ա-
տէմ ա՛ղլընը պիւս պիւթիւն շաշըրըր : Սէ պունուն
մա՛նասընը անկլամագ միւրատ էթտիյին հալտէ , պիրի
պիր թարզ՝ վէ ախէրի պիր պաշգա թարզ ճէվապ վէ-
րիր , շէօյլէ քի՝ օլ եանրլմազլըգ ներէտէ պուլուն-
տուղունու պիլէմէյիպ շաշըրըր գալորսըն : Ապրին վա-
գա՛ա , էկէր Վաթօլիք իսէն , սէնին եանրլմազ գու-
լաղուզուն պիր եպիսկոպոս եա պիր փափաղ տըր ,
սէն տէ օնուն էսիրի սին : Սիւսթագիլ օնա իթաաթ
էթմէլի սին , գարշը գօտուղուն հալտէ պիր աֆօրօս
չըգաշըպ սանա աա , տինինէ տէ լա՛նէթ օգուր , ար-
թըգ օնտան սօնկրա սանա էպէտի հիւքմի ա՛ղապտան
ղաթըր պիր շէյ գալմազ : Եօյլէ իսէ արթըգ շու
միւլէվլէշ իլիսէ լուղէթի իլէ քէնտինի ալտաթմա .
իլա աշիքեարէ իգրար էյլէ , քի սէնին ճանըն վէ
խէլասըն , Ֆիքրին վէ զամիրին՝ եա՛նի ախլագէ վէ
իտրաքէ տայիր ճէմի՛ գուտրէթլէրին փափաղընըն էլին-
տէ տիր : Սէն աէ սէնին տէյիլսին , իլա օնուն սուն :

Ի. ԱՁԻՁ ԶԻԹԱՊԸՆ ԹԵՖԹԻՅԻ

Վաթօլիքլէրին վէ Ինճիլի Բրօթէսթանդլարըն
մապէյնինտէ՝ օլան պիր մէշհուր ֆարգա աախի Լ՛ղիզ
Վիթապլար խուսուսունտէ էթտիքլէրի ա՛մէլլէրինտէ
տէրքեար տըր : Բրօթէսթանդլար եալընըղ Լ՛լա-

ԱՂԻՉ ՔԻԹԱՊԼԱՐԸՆ ԹԵՖԹԻՆԻՒ

Հըն ՎԵՂԱՄԸՆՆԸ (ՄԻՍՏՈՒԼԱԾԱՂՈՆՆՈՒ) սահիճ տին գա-
նունու գապուլ էտիւյ, օնու էլէրինտէն կէտիյի գա-
տար հէր ատէմէ պիլտիրմէյի զայէթլէ էլզէմ պիր
շէյ սայարլար : ԱՂԻՉ ՎԵՐԹԱՊԸՆ այրըսէշի էթ-
մէյերէք չօգ եերլէրտէ ճէմաաթա սէյլէտիյինի, վէ
օնուն քէլամլէրինին տէյիլ սալթ պիր թագըմ քիմ-
տէլէրէ՝ եա՛նի եպիսկոպոսլարա վէ փափազլարա, իլ-
լա հէփ միւմինլէրէ օլտուղունու կէօրիւպ, պունտան
գըյաս էտէրլէր քի՝ ՄԱՍ իշպու իհսան էյլէտիյի
պէհասըզ փէշքէշէ հէր ատէմին նայիլ օլմասընը
խթէր : Հ իմտիյէտէք ատէմլէր արասընտա սայիր-
լէրի ՄԱՍՀըն ՎԵՂԱՄԸՆՏԱՆ մահրում էթմէք կի-
պի պէյիւք զուլմ վէ նահագգըզ օլմամըշ տըր : Նէ
տէ բուհանի գարանըգտա պուլունան խալգա ԱՂԻՉ
Ինճիլին սէտասընը եթիշտիրիպ՝ քէնտի խէլասլէրինէ
տայիր օլան թա՛լիմաթլէրի օնլարա պիլտիրմէք կիպի
պիր խայըր ա՛մէլ տահա վար տըր : Պու սէպէպտէն՝
Ինճիլի Բրօթէսթանդլար ՄԻՍՏՈՒԼԱԾԱՂՈՆՆՈՒ սայքի
իքի եիւզ լիսանլէրէ թէրճիւմէ էթտիրիպ պաստըրմըշ-
լար տըր . վէ հալա տիւնեանըն տէօրթ թարաֆընտա
պուլունան ճէմ՛ի միլէթլէր արասընտա նէշը էթմէք-
տէ տիրլէր : ՄԱՍՀըն ՎԵՂԱՄԸՆՆԸ իւզէրինէ պու
թարզ մուհապպէթ վէ ըայէթլէրի օլմաղէ՝ հէրտէմ
քէնտի էվլատլէրինի տախի օնուն քէլամլէրի իլէ թա-
լիմ վէ թէրպիյէ էտիպ, հէփիսինէ նասիհաթ վէ-
րիրլէր, քի տայիմա ֆիքըլէրինի օնա վէրէրէք սա-
տըգանէճէ շայաթ ՎԵՂԱՄԸՆՆԸ օգումայը էլտէն պրագ-
մասընլար :

Պունուն զըտտը՝ Վաթօլիքլէր ՄԻՍՏՈՒԼԱԾԱՂՈՆՆՈՒ
էօյլէ Գօրհալար, կէօյա ի՛ էն պէօյէ՝ ԳԵՂԵՆԼԵՐԻ Օ ԳԵՂԵՐ :
Լաքին պու տէտիյիմ՝ ճէմաաթտէն պիյատէ եկե-
ղեցականլար հագգընա տըր : Տրիտէնդ սինադոսու

Քաթօլիքներին ինտինսէ Ա'ղիզ քիթապլարըն թէֆթիշինին
նէ՛ գըլմէթի օլտուղու :

Լստուածաշունչու պաշգա լիսանլարա թէրճիւմէ էթմէյի վէ օնու օգումայը տախի եասագ էթմիշ տիր : Հալա պու կիւնքի կիւն պիր Բրօթէսթանդ՝ եանընտա Լստուածաշունչու օլարագ Խթալիատան փափանըն թօիրաղընա կիրէմէզ : Լմերիգատա տախի հէրմէզհէպէ րուխսաթ վար իքէն՝ Վաթօլիք փափազլարը ութանմատան քէնտի ճէմաա'թլէրինին էլինաէն՝ Բրօթէսթանդլարըն վէրտիյի Լստուածաշունչլարը ալըպ անաթէմա վէ լ'անէթլէր օգուլարագ քիլիսէլէր ավլուսունտա եագարլար : Պու սէպէպտէն , ճէմա'աթը ույանտըրմաղա ղայրէթ էտէն Բրօթէսթանդլար պուլունմայան Վաթօլիք մէմլէքէթլէրտէ , Վաթօլիք էհալի Լ'ղիզ Վիթապլար հագգընտա պիւթիւն պիւթլնէ ճահիլ տիր : Վաթօլիքլիին մէրքէզի օլան Խթալիատա՝ քէզալիք Սպանիատա վէ փօրթօկալտա Լստուածաշունչուն եիւղիւնիւ կէօրիւպ օնտա մէվճուտ օլան քէլամլէրէ տօղրու տօղրույա մա'լիւմաթը օլան քիմնէլէր փէք աղ պուլունուր :

Իշթէ Վաթօլիքլէրի Բրօթէսթանդլարատն այըրան իքինճի պէյիւք Փարգ տախի պու տուր : Բրօթէսթանդլար Լլահըն քէլամլէրինի ղայէթլէ սէվիպ թա'ղիմ էտէրլէր , վէ տայիմ օնուն պէյան էթտիյի կէրչէքլէքլէրի հէր ճիւստէն , հէր լիսանտան վէ հէր թիւթպէտէն օլան ատէմլէրէ էյրէթմէյէ չալըլըրլար : Լաքին Վաթօլիք փափազլարը՝ ճէմաա'թլէրինէ ասլա իպն վէրմէզլէր , քի պու զիգըյմէթ վէ ա'ղիմ խազինէյէ էլ տագանտըրսընլար . վէ պէյլէճէ օնլարը րուհանի գարանլըգտա սագլամաղա միւմքինի մէրթէպէ սա'յ վէ ղայրէթ էտէրլէր : Լագաա' պու պապաէ հէր տայիմ միւրատլարընա էրմէզլէր , լաքին պու

Քրիստոս իւր պիղծելէ հազգընտա Քաթօլիքներին ի-
թիգատը:

Նա տա սէպէպ քէնտիլէր տէյիլ տիր , իլլա ճէմաա'թ
արասընտան պա'ղըլարըն Լլլահըն Վէլլամընը օգուժա-
ղա ղայէթլէ հէվէս ու արղուլէրի օլմասը տըր : Վէ
պու նագընլէրտէ կէօրիւլէն թէպտիլաթ , վէ ճէմաա'թըն
Լսաուաժաշունչու՝ վէ մէզհէպէ տայիր պաշգա քի-
թապլէրի օգուժաղա զիյատէ սէրպէսթ օլտուղու , պուն-
լարըն հէփիսի տէ եկեղեցականլարըն ըիզալէրինէ
գարշը՝ ճէմաա'թըն արասընտա փէյտա օլմուշ տուր :

Գ. ՄԻԻՄԻՆԼԵՐԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍ ԻԼԷ ՕԼԱՆ ՊԻՐԼԻՑԻ

Վթաթօլիքլէրի Լրօթէսթանդլարտան այրըտ էտէն
վէ պիլինմէսի ղայէթլէ էլզէմ օլան իւչիւնճի Փարգ
տախի միւհլմինլէրին Վրիստոս իլէ օլան պիրլէյի
հազգընտա տըր : Վթաթօլիքլէր՝ թէվպէ էթմիշ օ-
լան միւհլմինի Վրիստոս իլէ պիրլէշտիրէն քիլիսէ
տիր տէյիւ ինանըլլար : Պիր քիմնէ Վրիստոսուն
կէօրիւնիւր քիլիսէսի՝ նա'նի փափանըն քիլիսէսի իլէ
պիրլէշտիյի հալտէ , Վրիստոս իլէ տախի պիրլէշիր ,
վէ խէլասէ վարիս օլմուշ օլուր : Պու սէպէպտէն՝
քիլիսէտէն տիշարը օլանլարա խէլաս (էրէ-նի-ն) օլա-
մազ տէրլէր , վէ պու քիլիսէ իլէ պիր օլմայան քիմ-
սէ օնուն թա'լիմաթլէրինին՝ պիր գաշընը նախօտ չօ-
ղունու գապուլ էթմիշ տախի օլսա* , եինէ հէլաք էվ-
լատը տըր :

Պունուն զըտտը , Լրօթէսթանդլար՝ քիլիսէնին
միանճըլըղը օլմագսըզըն Լ'զիզ Պօղոս Լէսիւլ իլէ պիլ-
իթթիֆազ "Վրիստոս իմանըն վասիթասի իլէ գալպլէ-
րիմիզտէ սաքին օլուր" , (Լէէ. Գ. 17 ,) տէյիւ ինանըլլար :
"Վիմլէր քի օնու գապուլ էթտիլէր իսէ , սնլարա՝

*գանոն հաւատայ. սահիֆէ 52—59 ,

Գրիստոս իլէ պիրլէշմէք հագգընտա Գաթօլիքլէրին Իթիգատը:

օնուն ատրնա ինանանլարա հիւքիւմէթ վերտի, քի լլա
 հըն էվլատլէրի օլալէր": (Յփն. Ա. 12): Ինճ լի
 Բրօթէսթանդլար էջլէ ինանըլար՝ քի հէր քիմին
 գալպինտէ պէջլէճէ Վրիստոս իման իլէ սաքին օլ-
 մուշ իսէ, օ՛նէ գանտէն՝ նէ թէն իրատէթինտէն վէ
 նէ ատէմ իրատէթինտէն, իլլա լլա հտան տօղմուշ
 (Յփն. Ա. 13)՝ լլահ էվլատը տըր, վէ իսթէր քի-
 լիսէ իշինտէ էօլսին՝ իսթէր թաշթատէ, շիւհ հէսիզ
 խէլաս պուլուր: Պու պապտէ Բրօթէսթանդ. էրին
 վէ Վաթօլիքլէրին զիւ՛իւմլէրի պիրիպլէրինէ թապան
 թապանա զ տա տըր: Բրօթէսթանդլարըն թիգա-
 տը պու տուր՝ քի կիւնահքեար էվլէլ Վրիստոս իլէ
 պիրլէշիպ խէլաս էվատը օլմալը տըր քի, օնաան սօնկ-
 րա Վրիստոսուն կէօրիւնիւր քիլիսէսի իլէ պիրլէշ-
 մէյէ հագգ վէ լիյագաթը օլտուն: Պունա մուշայիր՝
 Վաթօլիքլէրին Իթիգատը պու տուր՝ քի Վրիստո-
 սուն կէօրիւնիւր քիլիսէսի իլէ պիրլէշմիշ օլմայան
 քիմնէյէ՝ Վրիստոս իլէ պիրլէշմէք ասլա միւմքին տէ-
 յիլ տիր: Բրօթէսթանդլար Վրիստոսու քիլիսէտէն
 իւսթիւն թուլթուպ՝ լ. զիլ () գոստինոս իլէ պիրլիքտէ
 ինանըլար, քի Իթիլիսէ Վրիստոսուն վասիթասի ի-
 լէ թանըլըր", (Ubi agnovimus Christum ibi agno-
 vimus ecclesiam): Իսքին Վաթօլիքլէր քիլիսէյի
 Վրիստոստան իւսթիւն թուլթարլար, վէ պէջլէճէ
 Վաթօլիք քիլիսէսի իլէ պիրլէշմէյի Բուհ իլէ Եւնի-
 լէնմէքտէն վէ սաղ իմանտան պէջլիք վէ էլզէմ պիր
 շէյ սայարլար: Պու սէպէպտէն հագիգաթ Վաթօ-
 լիք օլան լլահտան զիյատտէ քիլիսէտէն (Եկեղեցիտէն)
 գօրգար: () իրա օնա Եալընըլ քիլիսէնին սէն իւ-
 լաս պուլտուն տէմէսի լազըմ տըր, լլահ հըն քէնտի
 հագգընտէ նէ էմրիօլտուղղանու ասլա գայտ էթմէզ:
 Իթիլիսէյէ սահիհ իմանը օլան քիմնէ խէլաս իշին

Քրիստոսուն պիր՝ ա՛ղիզ վէ իւ՛մուժի քիլիսէսի :

Վրիստոստան զեյատէ բէնտի փափաղընա իթաա՛թ էտիպ՝ եալընըզ օնու տիյնէմէյէ պօրճլու տուր :

Գ. ՔԻԼԻՍԷՆԻՆ ՊԻՐԼԻՅԵՒ, ԿԵՕՐԻԻՆԻԻՐԼԻՅԵՒ ՎԷ ԿԵՕՐԻԻՆՄԷՋԼԻՅԵՒ

Եօգարտա տէտիբլէրիմիզտէն անկլաշըլըր՝ քի ին-
ճիլի Բրօթէսթանդլար Վրիստոսուն պիր, սահիհ թու-
հանի, ա՛ղիզ վէ իւ՛մուժի (Կաթիլ) քիլիսէսի վար
խտիյինէ ինանըլլար . վէ պու քիլիսէ էօյլէ քիմնէ-
լէրտէն միւրէթթէպ տիր քի՝ այրը այրը քիլիսէլէրէ
ա՛ղա իսէլէր տէ, իման իլէ օնունլա, պիր տիրլէր :
Պու սահիհ վէ թուհանի Վիլիսէնին պիրլէյի՝ եալը-
նըզ Վրիստոսու բէնտինէ Պաշ վէ թուհանի էօմ-
րիւնիւ օնտան գապուլ էթմէքտ տիր : Պու Վիլիսէ
Վրիստոսուն թէնի օլմաղիլէ՝ օնուն խէլասընէ վա-
րիս օլանլէրտէն՝ հէնիզ տիւնեա գուրուլմազտան օ-
նուն վասթիթասի իլէ սէշիլմիշլէրտէն վէ հէփ սա-
հիհ շայիւտլէրտէն իպարէթ տիր : Էեմ տա-
խի օնուն սէսինի տիյնէյէն վէ օնուն արգասըն-
տան կիտէն հէփ գօյունլար, Վէօշէ պաշը թա՛պիր
օլունան Վրիստոսուն իւզլէրինէ եափըլմըշ օլան հէյ-
քէլին ճէմի՝ թուհանի թաշլէրի օնուն իշինտէ մէվճուտ
տուրլար : Պիր քիմնէ Վ՛ղիզ Վթապլարըն աշաղը-
տա իշարէթ օլունան պիր գաշ խանէլէրնի օգու-
տուղու հալտէ, կէօրէճէք տիր՝ քի օլ բէլամլէր
Վրիստոսուն քիլիսէսինի տէյիլ եարը միւրմին եա-
րը միւրայի, վէ բէնտիբէնտիլէրինի ալտաթմըշ վէ
միւնքիր քիմնէլէրտէն միւրէթթէպ պիր գարըշ գ-
ճիւմճիւր, իլա կէօրտէ վէ տիւնեա իւզլէրինտէ օլան
ա՛ղիզլէրին շի՛րբէթի. «Վրիստոսուն թէնի», «իսմլէրի
սէմատէ եալըլմըշ իլք տօղուշարըն ճէմիյէթի» տէ-

Քրիստոսուն քիլիսէսինն կէօրինմէզլէյի :

յի թարիֆ օլունուր : Եփե. Ա . 22, 23 : Գ . 10 . 20, 21 : Ե . 25—27 : Կռ. Ա . 18 . 24 : Ա Տէյ . Գ . 16 : Եփե . Բ . 10—12 : ԺԲ . 22—24 : Պու՝ վէ պունլար կիպի տաճա չօգ իսպաթլէրտէն աշիքեար կէօրինիւր քի՝ Լ՛զիզ Վիթապլարտա չօգ տէֆա՝ զէքր օլունմուշ պիր սահիճ վէ բուհանի քիլիսէ վար տըր , քի օնուն հէփ ա՛ղալէրի խէլաս պուլաճագլար տըր : Պու քիլիսէսինն ա՛ղալըղընըն ասըլ իսպաթլարընը ինսան գըսմը Էմբըլճիֆուշըն պուլամազ օլտուղունտան , վէ եալընըզ Բապպ “քէնտինիլէրի թանրաղը” էճիլտէն , օնա կէօրինմէզ (անտեսանելի) քիլիսէ տէնմիշ տիր : Իմտի՝ ատէմէր կէօրինմէզ քիլիսէյի կէօրինիւր էտէմէզլէր , չիւն միւմքինսիզ պիր շէյ տիր էյլէ պիր շիրքէթ եախօտ պիրլիք իհտաս էթմէք , քի օնուն իչինտէ Լլահըն սէջմիշլէրինտէն պաշգա քիմսէ պուլունմասըն : Լաքին պաշգա կէօնէ Լլահըն գուլլարը կէօրինմէզ (անտեսանելի) տիրլէր տէյէմէյիզ : Տիւնեա օնլարըն իման վէ մուհապպէթ ա՛մէլլէրինի , տինտարըղընը վէ ղայրէթլէրինի տայիմա փարլայան նուր միսալի օնլարըն իւզլէրինտէ կէօրիւր :

Լ՛զիզ Վիթապլար պիր ախէր թարզ իլէ տախի քիլիսէյի թա՛րիֆ էտէր , օնու կէօյա պուղտայտան վէ տէլիճէտէն , եանի՝ քէօթիլլէրտէն վէ էյիլլէրտէն իպարէթ պիր պիրլիք տէյի կէօսթէրիր : Իէսիւլ Եէհուտիլլէրին քիլիսէսի հագգընտա սէյլէյիպ՝ կէրչէքլիյի զահիրտէն գապուլ էթմէք իսթէյէնլէր իլէ օնու կէրչէք պաթընտէն գապուլ էտէնլէր մապէյնինտէ օլան ֆարգը թա՛րիֆ էտէր : “Լ՛շիքեարէտէ օլան՝ Եէհուտի տէյիլ տիր . վէ աշիքեարէտէ թէնճէ օլան՝ սիւննէթ տէյիլ տիր : Իլլա Կէլլիֆ օլան՝

Քրիստոսուն քրիստոսինն պիտի յիշենն պաղը :

Եւհուտի տիր , վէ սիւննէթ՝ եւրէպէնն ուն տրը ,
 բաւ ին՝ տէյիլ եազը իլէ , քի օնուն մէտհի ա-
 տէմէրտէն տէյիլ՝ իլլա Լլաճտան տրը : Հէփ Խա-
 րայէլտէն ուննլար՝ Խարայէլի տէյիլէր : Հէմ Լա-
 րաճամ զիւրրիյէթի օլտուգլարը իչիւն՝ հէփիսի եվ-
 լատ տէյիլէր : Լա՛նի՝ թէնին եվլատլարը ուննլար՝
 Լլաճն տալի եվլատլարը տէյիլէր . իլլա զիւրրի-
 յէթ՝ վա՛տըն եվլատլարը սայըլըր : Լաճաճամըն ի-
 մանընտան ուննլար Լաճաճամըն եվլատլարը սայը-
 լըրլար" : (Լաճ . Բ . 28, 29 : Թ . 7, 8) : Պու-
 սէօզէր իլէ Բէսիւլ կէօրիւնիւր վէ կէօրիւնմէզ քի-
 լիսէննն Փարգընը աշիքեար կէօսթէրիր : Պիրի
 զաճիրտէն կէօրիւնիւր թարզ իլէ կերէթլիյի իդ-
 րար էտէնլէրտէն . վէ օ պիրի սաճիճէն օնու պա-
 թընտէն գապուլ էտէնլէրտէն՝ եա՛նի " եիւրէք ի-
 լէ սիւննէթ օլմուշլարտան " ի՛պարէթ տիր : Լա-
 քին պէյլէ տէմէթլէ՝ պու իքի քիլիսէլէր պիրիպի-
 րինտէն պըրը տըր վէ պիրիպիրինէ պաղը տէյիլ տիր-
 լէր տէմէք իսթէմէյիլ , իլլա սափուրուլմամըշ պուղ-
 տայ սամանտա պուլունտուղու միսիլլիլ կէօրիւնմէզ քի-
 լիսէ տէ կէօրիւնիւր քիլիսէննն իչինտէ պուլունուր :
 Վէ պիր կիւն կէլէճէք տիր քի պուղտայ տէր ամ-
 պար օլուպ՝ վէ սաման պիր եանա ալընըպ սէջիւն-
 մէզ աթէշ իլէ եանաճագ տրը :

Իմաի Ինճիլի Բրթէսթանդլարըն՝ Վրիստոսուն
 ալէր , ա՛լիլ վէ Բ՛-ճ-թի քիլիսէսի տէմէսինտէ՝ սէօզէրի
 եալընըզ Լ՛գիլ Վրթապտա Վրիստոսուն թէնի ,
 կէլինի վէ քէնտի սաքին օլտուղու հէյքէլի թէսմիյէ
 օլունան կէօրիւնմէզ վէ ըուհանի քիլիսէ հագգընտա
 տրը , քի օնուն պաղը Վրիստոս քէնտիսի , վէ պիր-
 լիյիննն պաղը եալընըզ իման տրը : Պու էջյէ պիր
 պիրլիք տիր , քի իմանա վէ մուհապպէթէ իլիշմէ-

Քաթօլիք քիլիսէսիւնին պիւրիտիւնին պաղը :

յէն , քիլիսէսիւն սահիճ վէ տիրի պաշը տէյի եալը-
նըզ Վրիստոսու գապուլ էթմէյէ գարշը տուրմա-
յան , եախօտ Վրիստոսուն պաշըճա թա'լիմաթլէ-
րինտէն թաշրա օլան մատտէլէրտէ պէօյլէք Փարգ-
լէր տախի օլսա , եինէ միւհքէմ գալըր :

Եւ քին Վաթօլիք քիլիսէսիւն պիւրիտի փափայը
քիլիսէսիւն կէօրիւնիւր պաշը տէյի գապուլ էթմէքտէ
տիր : Վիճէքի Իրօթէսթանդլարըն պիւրիտի Վրիս-
տոսա իման էթմէնին իւզէրինտէ տիր , պէօյլէտէ
Վաթօլիքլէրին պիւրիտի փափայա իման էթմէքտէ տիր :
Պուռլարըն ինտինտէ փափա օլ իճթիշամլը վէ ա'-
զիզ մէրքէզ տիր քի հէր շէյ օնուռն իւզէրինտէ տէօ-
նէր , վէ պու տունեա իւզէրինտէ Լլաճըն վէքիլի
տիր : Եւ քին Վաթօլիքլէրին պու կէօրիւնիւր պաշ
հագգընտա օլան իթիգատլէրի պիր գաչ թարզ օլ-
տուղու իչիւն՝ Իրօթէսթանդլար պուռլարըն պիւրիք՝
պիւրիք տէտիյի նէ՝ օլտուղունու աննամաղլար : Չիւն
պուռլարտան պա'զըլարը փափա էառլառլ տըր տէր-
լէր , պա'զըլարը տա օնուռլա պէրապէր պիր ո'ւմուռմի
սինադոս օլմալը տըր քի եանըլմասըն տէրլէր . պիր
թագըմը տախի՝ պախուսուս Գրանսա Վաթօլիքլէ-
րի եանըլմազըղը պիւթիւն պիւթիւնէ ինքեար է-
տէրլէր : Պիր թագըմը փափայը եալընըզ թա'լի-
մաթլէրտէ եանըլմազ վէ ա'մէլտէ եանըլըր տէյի
գապուլ էտէրլէր , վէ պիր թագըմը տախի կէրէք
թա'լիմաթտէ վէ կէրէք ա'մէլտէ եանըլմազ տէյի
թուլարար : Պու իքի թարզ զիւ'իւմ հագգընտա
Յանսէնեանլէրին վէ Ղիզլիթլէրին մապէյնինտէ
դայէթլէ շէտիտ խուսումէթ վէ ա'տալէթ զուհը էթ-
միշ տիր : Իմոի՝ պու պէօյլէ օլտուղու հալտէ , Վա-
թօլիքլէր քէնտի քիլիսէլէրինին պաշը օլան փա-
փա հագգընտա պիր օլմայըպ տա , եինէ Վիլիսէ-

Բրթթէթթնդլար պէյնինտէ օլան ֆրրգալար :

միգտէ շէյլէ պիրլիք վար , պէյլէ պիրլիք վար տէ-
յերէք թէլաշ էթմէլէրինէ Բրթթէթթնդլար՝ «Իչի
պօշ շէյին սէսի չօգ օլուր» , տէմէքտէն պաշգա մա՛նա
վէրէմէզլէր : Հագիգէթ՝ օնլարըն պու տէրէճէ իֆ-
թիխար էթտիյի պիրլիյի արայաճագ օլտուղուն հալ-
տէ , իթթիֆագսըզլըգտան պաշգա պիր շէյ պուլա-
մազսըն :

Ե . Ինձիկ Բրթթէթթնդլար Բրթթէթթնդլար վաճճ օլան
Փրրգալէր՝ Պիրլիքի Մորգալէր Փրրգալէր
Տէթիկ Տիրլէր :

Վաթթիքլէր Բրթթէթթնդլըըն իթթիֆագսըզ-
լըգ փէյտա էտէր պիր մեզհէպ օլտուղունու կէյա
խապաթ էթմէք իչիւն , Բրթթէթթնդլար արասընտա
մէվճուտ օլան ֆրրգալարը պէյիւք իշ՝ եէրինէ գօ-
յուպ՝ տայիմա օնու սէյլէրլէր : Փագաթ պայատէ
տէտիյիմիզ սէօզլէրտէն աննաշըլըր , քի ուֆագ թէ-
ֆէք մատտէլէրտէ ֆարգլէր օլուր իսէ տէ , օնտան
Վրիստոսուն թէնինին ա՛ղալէրինի պիրիպիրլէրինէ
րաթ էտէն օլ սահի՛հ վէ տիրի պիրլիյէ ասլա քէ-
տէր կէլմէզ : Վրիլիսէճէ դանուն է երքեան , վէ
քիլիսէ իտարէսինէ տայիր չօգ մատտէլէր վար տըր , քի
օնլարըն հագգընտա Լ՛ղիզ Վրիթապլար աշիքեար սէյ-
լէմէզ , վէ եալընըզ պու եա շու թարզ Լ՛լահա
մագպուլ տուր , վէ ախէրլէրի տէյիլ տիր տէյի հիչ
պիր եէրտէ եազըլըսը եօգ տուր : Պու թարզ մատ-
տէլէր խուսուսունտա Ինձիկ Բրթթէթթնդլար արա-
սընտա ֆարգլէր վար իսէ տէ , օնլարըն՝ Ինձիլին ա-
սըլ վէ պաշըճա թա՛լիմաթլէրի հագգընտա օլան
պիրլիյինէ պունուն զարարը օլմազ : Ս է պու էլ-
ղէ՛մ պիրլիյին քէնտի իչլէրինտէ հագիգէթ պուլուն-

Իրօթէսթանդար պէյնինտէ օլան Փըրգալար:

տուղունու՝ իզմիրտէ 1846 թարիխտէ պասըլան վէ (Հաւաքումն իրօթէսթանդըսուած Վերիստոնէից գործածած Հաւատոյ դաւանութեանց և Վերիստոնէակաւնաց) թէսմիյէ օլունան նամ քիթապտա Խնկիլիզ, Ֆըրանսըզ վէ Լուտերական քիլիսէիերին իման իգրարլէրինի օգոյսան քիմնէ անկլայապիլիր: Հոլնու տախի պիլմէք կերէք տիր, քի Խնճիլի իրօթէսթանդար զիբր օլունան իման իգրարլէրինի՝ Խնճիլին եանըջըղ կերէքլիքլէրի օլտուգլարը իչիւն ա՛լէսսէվիյէ գապուլ էտէրլէր: Իրօթէսթանդար արասընտա պունլարտան պաշգա սէքիզ իման իգրարը տաՀա վար իսէ տէ, պունլար տա միւ հիմմ վէ պաշըճա մատտէլէրտէ օպիրլէրինէ մրթապըգ տըրլար: Կերչի Խնճիլի իրօթէսթանդար իչինտէ քիլիսէ իտարէսի վէ ԼըլաՀա սոււնուլան ի՛պատէթին թարգընտա Փարգլէր վար իսէ տէ, պաշըճա տին մատտէլէրի Հագգընտա Հէփիսի քեւամիլէն պիր տիր:

Օհբը էթմէյէ շայան պիր պաշգա մատտէ տախի վար տըր. եա՛նի՝ իրօթէսթանդար իչինտէ օլան Փըրգալար, էքսէրիյէ Ֆիւնի Փըրգալարը տըր: Պիլ Փարզ՝ Տէրմանիատա գուրուլան քիլիսէ Լուտերական տէնիլտի. Տինէվրատաքի՝ Կալվինական, Խնկիլթէրատաքի՝ Լնկիլթան, Սգօչիատաքի՝ Սկոփտիական Երիցական, Ֆիլէմէնքտէքի՝ Սերանորոգեալ (Թանդիմ օլունմուշ), պաշգալար տախի Հաքէգա եէրլէրինէ վէ միլլէթլէրինէ կէօրէ թէսմիյէ օլունտուլար: Հէփ պու զիբր օլունան պէլտ՝լէրտէն չօգ քիմնէլէր քէնտի իման իգրարլէրի իլէ պերապէր Լմերիգայա նագլի իսքեան էթմիշ օլտուգլարընտան, պու քիլիսէլէրին Հէփիսի տէ օրատա մէվճուտ տուր: Լաքին՝ Հէփիսի տէ պիրիպիրլէրի իլէ տօսթ օլուպ՝ պիլ իթթիֆագ պէօյիւք վէ իսպըրը իլլէրէ միւ աշըրէթ էտէրլէր:

Քաթօլիքներին պէյնինտէ օլան պիրլիք :

Լստուածաշունչ, Տետրակլար, Վաթի շարապ (գինեհատութիւն) վէ սայիր տիրլիւ տիրլիւ մասլահաթլար շիրքէթլերինտէ միւսամիճէ գարընտաշ կիպի պիրլիքտէ չալըշուրլար : Վաթօլիքլէր թահգիր էթմէք նիյէթի իլէ պու կէօնակէօն քրիսթիանլերին պիրլիքլերինէ մէզճէպ Ֆըրգասը “աշանդ” տերլէր իսէտէ, օնլար Ֆըրգա օլմատըգտան պաշգա, պերսպէր Վարոզիչ գուժմանիալերինէ կիրիրլէր . վէ չօգ տէֆա՛ վագի՛ օլուր՝ քի պիր գուժմանիա թարաֆընտան պիր շէհիրէ կէօնտերիլէն վէ պիրլիքտէ չալըշան վա՛իլէր՝ Վաթօլիքլերին “աշանդ” տէտիքլէրի տէօրթ պէշ քիլիւէլէրտէն տիրլէր : Պու տուր Բապպըմըզ էիսուս Վրիստոսուն քէնտի շակիրտլէրի պիր օլալէր տէյիւ արզու էթտիյի օլսահիճ պիրլիք : Պու պիրլիք փափանըն քիլիսէսինտէ պուլունան Տոմինիգանլարըն, Ֆրանչիսգանլարըն, Վափուչինլերին, Լամարեանլարըն, էիսուսեանլարըն վէ էանսէնեանլարըն՝ պիրի պիրլ՝րի իլէ օլան պիրլիյինտէն չօգ զիատէ թէքմիլ պիր պիրլիք տիր :

Բրօթէսթանդլար արասընտա սայիր պիր գաչ ուֆագ վէ էտնա Ֆըրգալէր տախի պուլունուր իսէ տէ, տօղրուսու պունլարըն տա ասլը Վաթօլիքլիք օլմուշ տուր : Վաթօլիքլիք՝ ճէմա՛աթը Լլահըն քէլամընտան մահրում էտիպ վէ բուհանի կերչէքլիքլէր հագգընտա պիւթիւն պիւթիւն ճահիլսազլայրպ հիսապսըզ պաթըլ իթիգատլէր իլէ, Մէզճէպ վէ Բապպըն Վէլամը հագգընտա եալան զիւ՛իւմլէր իլէ Ֆիքիրլէրի տօլտուրտուղու իչիւն էհալիսինին թապի՛աթընտա հէր տիրլիւ եանըշլըղը գապուլ էթմէյէ էօյլէ պիր իսթիտատ փէյտա էթմիշ տիր, քի փափանըն աղըր պօյունտուրուղունու իւլէրլէրինտէն տէֆ՝ էտէճէք գատար ույանտըգտան սօնկրա պիլէ եինէ եանըշլըգ

Քաթօլիք քիլիսէոսին մեզհէպինտէն հասըլ օլան մէլիէլէր :

Իչինտէ գալմալէրի հա եէնիտէն տիւշմէլէրի գապիլ տիր : Ինճիլի Բրօթէսթանդլար կէրչի Լստուածաշունչու քէնտիլէրինէ տին գանուենու տէյի գապուլ էտէրլէր , Փագաթ Վաթօլիքլիյին ըուհանի գարանըղըն տա թա'լիմ օլունան միլիօնլարճա քիմնէլէրին սալթ Վաթօլիքլիյի թէրք էթմէք իլէ Լլահըն Վէլամընր քէնտիլէրինէ տին գանուենու գապուլ էտէճէքլէրինի ասլա մէմուլ էթմէլէր : Բրօթէսթանդ տէնիլէնլէրին իչինտէ Լստուածաշունչա իթիպար էթմէլէն պալը ուֆագ վէ էտնա Փըրգալար տա պուլունուր , լաքին Ինճիլի Բրօթէսթանդլար տախի օնլարա ի'թիպար էթմէլէր , հէմ օնլարա իլհագ տէյի'լ տիրլէր : () Լ Փըրգալէր Վաթօլիքլիյին քրիսթիանլէրին պիր պէօյիւք փայը իւզէրինէ պրագաղը սիֆիր գարանըղըն հասըլաթլէրի տիրլէր , վէ պու Փըրգալար տէյիլ Լ'գիլ Վիթապլարը Պէլէ+պէ , հաթթա օնու Պէլ-Պէլէ+պէ նէշաթ էթմիշլէր տիր : Կէրչի Վաթօլիքլէր գապահաթը Բրօթէսթանդըղըն իւզէրինէ աթարլար , Փագաթ տօղըուսու ասըլ գապահաթըն սահիպի Վաթօլիքլի տիր :

Լաքին շունու տախի ունութմամալըյըլ , քի ինսան գըսմընըն եիւրէյի թապի'աթտէն պօղուգ տուր , կէրչէքլիյի սէվմէլ վէ հիսապսըլ ալտատըճը թարղլէր պուլմաղա չալըշըր , քի Լլահըն քէլամընըն ըուհանի մաթլուպաթընտան քէնտինի աղատ էթսին . վէ խէլաս իչին Ինճիլին կէօսթէրտիյի եօլտան տահա պիր գօլայ եօլ պուլսուն : 'Նիլէքի "եիւրէք ճիւմլէտէն հիլէքեար տըր , հէմ օ' ղայէթլէ ֆասիտ տիր" , օլ թարղ "Փէնա միւլահաղալար սահիպի" ատէմլէր օլաճագլար , քի "իման խուսուսունտա գարայա տիւշիւպ" վէ Լլահըն հանըլմաղ Վէլամընր պէր թարաֆ էտէրէք տիւղմէ վէ եալան

Բրոթէսթանդլար պէյնինտէ օլան Ֆարգլէրին սէպէպի:

Հէյլէրէ Թապի՝ օլաճադլար :

Իմտի՝ Բրոթէսթանդլար «Ֆլէրֆ» հասըլ էտէն վէ եախօտ արթըրան մէզէպ տիր տէյէնլէր քէնտի ճահիլլիքլէրինի աշիքեար էթմէքտէն պաշգա պիր շէյ էթմէզլէր : Բրոթէսթանդլար իշինտէ պու կիւնքի կիւն պուլունան ֆլըգալէրին էն պէյիք փայը պալատէ մէզքիւր իւչ գուվմէթլի սէպէպլէրտէն հասըլ օլմուշ տուր . եա'նի , Լ . Սիլլէթ Ֆարգը . Բ . Լալաշըն վէրտիյի քէլամ հագգընտա տէրին պիլկիսիզլէք . Վաթօլիքլիյին Լալաշըն քէլամընա գարշը կէօթէրտիյի իքրահիյէթտէն քրիսթիանլէրին պէօյիք փայը օլ ճահիլլիյին իշինէ ղարգ օլտու . վէ Գ . Ինսանըն եիւրէյինին հիլիքեարլըղը : Լշայէ իսէ Լ'զիզ Վիթապլարը տին դանունու տէյիւ գապուլ էթմէքտէն «Ֆլըրֆ» հասըլ օլուր տէմէք ճայիզ տէյիլ տիր . իլլա իգրար էթմէլի իզ , քի կէրչէքլիյէ գարշը օլան ֆլըգալէրին ասլը վէ սէպէպի՝ Լալաշըն քէլամընը եիւրէտէն քապուլ էթմէք վէ օնուն կէօթէրտիյի եօլա իթաաթլէ կիւնքի տիր :

Բրոթէսթանդլար իլէ Վաթօլիքլէրին շու իքի ճինս պիրլիյինի տահա զիյատէ աշիքեար էթմէք իշին՝ իքի միւլահազա տախի էթմէք լազլամ տըր :

1. Բրոթէսթանդլար իշինտէ պիրիպիրլէրինտէն այրըլմաղա քեամիլէն բուխսաթ վար տըր . իմտի՝ պա'զը քիմնէլէր պա'զը էֆքեարլէրի իշին ախէրլէր իլէ իմթիզաճ էտէմէտիքլէրի հալտէ , էվմէլէքի սահիհ պիրլիյէ վէ գարընտաշ մուհապպէթինէ ասլա խալէլ կէթիրմէյէրէք քէնտի պաշլէրինէ սէրպէսթաէ պիր պաշգա քիլիսէ թէշքիլ հտիպ՝ սայրըլէրտէն այրըլապիլիլէր : Տէմէք տիր քի՝ Բրոթէսթանդլար արասընտա պու վէճհ իւզրէ զիւ'իւմ Ֆարգը իլէ պիրիպիրլէրինտէն այրըլմագ վագի՝ օ-

Քաթօլիք քրիստոնէին պիւրլիյի նէ՛ իլէ տիր :

Ըսէ՛ իսէ՛ իչէրինտէ սըրը գալմազ՝ իլլա տիւնեա ա՛լէմ տույար :

Վաթօլիքլէրէ իսէ , պիրիպիւրլէրինտէն այրըլմազա Տիչ պիր վէճՏ իլէ իղն եօգ տուր . պու սէպէպտէն Տէր նէ գատար իչէրինտէ զիւ՛իւմճէ պէօյիւք պէօյիւք Փարգլէր , պիրիպիրինէ գարշը Տիյպէթլի նիզա՛լար վէ պարըշմասը միւմքին օլմայան ա՛տավէթլէր վար իսէ տէ , պունլարըն քեաֆֆի՛սի տէ պիր սախթէ վէ ալտատըճը փէրտէ ալթընտա էօրթիւլմիւշ տիւր : Տինսիզ , Բասօնալիսթ , Յանսէնեան վէ Ղիզվիթ պիր եէրէ կէլտիքլէրինտէ՝ օնլարը ա՛տավէթ վէ խուսուլմէթլէ տօլու կէօրիւր իսէն տէ , եինէ պէրլէյի՛նշ վար տըր տէյէրէք էօյիւնէն պիր քիլիսէ ա՛ղալէրի տիրլէր : Պունլարըն ճէմի՛սինին օլ քիլիսէյի մէտՏ էթտիքլէրինին սէպէպի պաշգա շէյ տէյիլ , իլլա գօրգուլարընտան , եախօտ օնուկ վասիթասի իլէ էտինտիքլէրի ի՛զզէթ վէ զէնկինլիքլէրինի ղայպ էթմէմէք իչիւն տիր : Ե իմտի պու իքի հալին հանկըսը էյի օլտուղունու այրըտ էթմէյէ կիւճլիւք գալմազ :

2. Եթին շունա տա տիգգաթ էտէլիմ քի պու սախթէ՝ ալտատըճը վէ մէնֆա՛ւթսըզ պիրլիքտէն , վէ պու պիրլիյի հըֆզ էթմէք իչիւն էթտիքլէրի եաւամազ գայրէթլէրտէն Բօմա քիլիսէսինին էլինէ նէ՛ կէշմիշ տիր : Էիսապ օլունմուշ տուր՝ քի իւչեիւզ սէնէ զարֆընտա քէնտինտէն այրըլմագ իսթէյէնլէրտէն սիասէթլէր իլէ էզիյէթ վէ գաթլ էթտիյի քիմսէլէրին սայըսը ալթը միլիօնտան էքսիք տէյիլ տիր : Եվրօիա Բրօթէսթանդլարընը տիւնեա իւզէրինտէն պիւթիւն պիւթիւն գալտըրմագ պօշ էֆքեաըը իլէ , օթուզ սէնէ գատար օնլարա գարշը պէօյիւք ճէնքլէր էթտի : Վրանսատա Սուրբ Բարթուղիմէոս եօրթուսունտա էրբէք՝ գարը վէ չօճուգ օլարագ պիր

ԲՐՈԹԵՍԹԱՆԴ ԼՈՂԵԹԻ ԻԼԷՆԷ՝ անկաշուլը :

կէճէտէ գըրգ պին քիշի գաթլ էթտիրտի : Սպանիա-
տա Բրոթէսթանդլըգ սէրպէսթ մէյտանա չըգմաղա
հէնուզ ըուխսաթը եօղ իքէն , եա'նի՝ օրատա Վա-
թօլըքլիյին թէքմիլ պիրլիյի վար տըր տէյիւ գըյաս
օլունտուղու վագիթ , գաթլ օլունանլարըն՝ իսքէնճէ
վէ կէօնակէօն շէտիտ ճէզալէր չէքէնլէրին սայըսը
իւչ եիւզ գըրգ պինէ պալիղ օլուր իտի : Պու շէյ-
լէրի էտէն պու պիրլիյին նազըրը օլան՝ Լ'զիզ թէֆ-
թիշ)՝ հէքմէսինին պէջիյիւ իտի : Իշթէ էյիյէթլէր
իլէ սապիթ վէ գան իլէ մուհաֆազա օլունմուշ պիր-
լէք : Լաքին օլ իւչ եիւզ սէնէնին զարֆընտա Լօ-
մա քիլիսէսի պու թարղ հիյպէթլի գանլար տէօքմէք
իլէնէ՞ գազանտը . քէնտի պիրլիյինի հըֆղէտէճէք եէր-
տէ տօգսան միլիօն գատար ճէմաաթտան օլտու . Բրօ-
թէսթանդլար իսէ թէզ օլ գատար գուվվէթ քէսպ
էթտիլէր , քի պունտան պէյլէ Լօմա քիլիսէսի օն-
լարըն գանընը տէօքմէյէ գատիր օլամատը : Իշյլէ
իսէ Լօմանըն ֆիղան ու ֆէրեատ էթմէյէ հագգը
վար տըր , քի օլ իֆթիխար էթտիյի պիրլիք պէյլէ
ֆէլաքէթէ տիւչար օլտու , վէ օնու հըֆղ էթմէք ի-
չիւն էտինտիյի պէյիլք գուվվէթ զայ'իֆլիյէ թէս-
տիլ օլտու : Հ իմտի եազաճաղըմըլ ֆասըլտան , պու
“ֆըրգալարա” տահա զիյատէ վագըֆ օլապիլիրսին :

Զ. ԲՐՈԹԵՍԹԱՆԴԻՆ ՔԻՄ ՏԻՐԼԷՐ

Բրոթէսթանդ ԼՈՂԵԹԻՆ մա'նասը Վրոթէսթօ
եա'նի պիր նէվի՝ շիքեայէթ էտէն տէմէք տիր : Իմտի
Փափանըն իտտա'ալարընա վէ հիւքիւմէթինէ գարշը
Վրոթէսթօ էտէնլէր Բրոթէսթանդ տէնիրլէր : Պու
ԼՈՂԵԹԻՆ տիւզճէ մէֆհու.մունա պագաճագ օլուր ի-
սէք , Լշրմէնիլէր՝ Բոււմլար՝ Լէհուտիլէր վէ Փուլթիէ-

Բրօթէսթանդ տէնիլէնլէրին հէփիսի տէ Ինճիլի (Աւետարանական) տէյիլ տիր :

րէսթլէր տախի Բրօթէսթանդ տիրլէր . զիրա պունլար տա փափանըն իտտաալէրինի գապուլ էթմէզլէր :

Լաքին լուղէթին իսթ'իմալինէ պադաճագ օլտուղումուզ հալտէ , մէզքիւր միլլէթլէրէ պու իսմի վէրէմէյիզ : Չիւն՝ իւք էվվէլ Բրօթէսթանդ տէնիլէնլէր՝ սապրգա Վաթօլիք իտիլէր , սօնկրա փափանըն իտտաալէրինին վէ Բօմա քիլիսէսինին թա'լիմաթլէրինին Ը'զիլ Վիթապլարտան տըշարը՝ ճանլէրի հէլաքէ կէօթիւրէն վէ պիհուտէ շէյլէր օլտուղումու կէօրիւպ՝ պու շէյլէրէ գարշը փրօթէսթօ էտիպ օլ քիլիսէսէն այրըլտըլար :

Ը իմօի հէր նէ վէճհ իլէ օլուր իսէ օլսուն , փափայը վէ օնուն քիլիսէսինի գապուլ էթմէյէն հէփ Եւրոփալը վէ Ըմերիգալը քրիսթիանլար ալէսսէվիյէ Բրօթէսթանդ տէնիլլէր : Լալլէ իսէ՝ Բրօթէսթանդ լուղէթի քէնտիլիյինտէն եալընըզ պո- իւրը Քէզէպէ բէոո էմէյի կէօսթէրի . Լաքին օնուն եէրինէ նէ մէզհէպ գապուլ օլունմուշ օլտուղումու ասլա պէյան էթմէզ : Իհթիմալ տըր քի՝ պիւր քիմսէ Վաթօլիք մէզհէպինի րէտտ էթտիքտէն սօնկրա կիտիպ պիր պաշգա եանղըշ (մոլար) քրիսթիանլըզ գապուլ էթսին , եախօտ տինսիզ օլսուն , եա տախի իհթիմալ տըր քի՝ օլ մէզհէպի թէրք էթտիքտէն սօնկրա Ինճիլի քրիսթիանլըզ տախիլ օլսուն : Լալլէ իսէ՝ պիր քիմսէ , հէր նէ գատար Բրօթէսթանդ վար իսէ՝ հէփիսինի պիր թութուպ , օնլարըն հէփիսինի պիրտէն , Լալմէնիլէրին եախօտ Բումլարըն քիլիսէսի կիպի պիր պիրլիք զանն էտէրսէ , քէյֆիյէթին նասըլ օլտուղումա ասլա ալեհաճ օլմամըշ տըր : Օիրա նիճէ քի էմսալլէր կէօզիւմիւզիւն էօնիւնտէ տիր , պա'զը քիմսէլէր փափայը րէտտ էտիպ՝ տինսիզ օլուրլար , եա'նի պիր

Բրոթէսթանդ տէնիլէնլէրին հեփիօի տէ Ինճիլի տէյիլ տիր :

Եանլըշըղը պրագըրպ, օպիրինէ տիւշէրլէր : Պա'զը-
լարը փափայը վէ օնուէն քիլիսէսինի ըէտտ էտիպ'
օնտան սօնկրա հիշ պիր մէզհէպ իշիւն այրը սէշի էթ-
մէյէր'ք պիգայտ գալըրլար : Պու թարզ քիմսէ-
լէրէ պիր քրիսթիան Փըրգասը իսմինտէն իսէ, Էիւ
(«լէնէա») իսմի տահա կիւզէլ եագըշըր : Չիւն պուն-
լար նէ Ինճիլի թանըրլար, նէ վազ, նէ տէ քիլիսէ
խորհուրդլարնա վէ իմթիազաթընա ի'թիպար էտէր-
լէր : Կիրակի կիւնլէրինի զէվզ ու սէֆա կիւնլէրի
կիպի կէշիրիլէր : «Տիւնեա ատէմլէրի տիրլէր, քի
անլէրին հիսէսի սալթ պու է'օմիւր տիր» : Լաքին
փէք չօգ քիմսէլէր տէ վար տըր, քի Լլահըն վէր-
տիյի Վէլամըն էօյրէթտիյի լէքէսիզ վէ ըուհանի
քրիսթիանլըղը գապուլ էթմէք իշիւն Վաթօլքըլիյի
թէրք էթմիշլէր տիր : Պունլար Լլահըն Վէլամընը
սէվէրլէր . վէ ճանլարընըն արզուսու՝ ըուհ վէ կէրչէք-
լիք իլէ Լարատըրըլարնա սէճտէ գըլմագ տըր : Իմ-
տի՝ աշիքեարէ նահագգըղդ տէյի'լ մի տիր պիր թա-
գըմ էտնա Բրոթէսթանդլարըն ի'թիգատ ու հարա-
քէթլէրինի էմսալ կէթիրմէք, քի հէր քէս հէփ
Բրոթէսթանդլարը օլ թարզ քիմսէլէր զանն էթսին :
Պիր քիմսէ նէ՞ հագգ իլէ Ինճիլի Բրոթէսթանդլար-
տան մաթլուպ էտէպիլիր, քի Ինճիլին պաշլըճա կէր-
չէքլիքլէրինէ գարշը էյրի ի'թիգատ իլէ եիւրիյէն
պիր թագըմ քիմսէլէր իշիւն մէսուլիյէթ ալթընտա
պուլունսուկլար : Պու չէյ տայիմ օգույանլէրին Փիք-
րինաէ օլմալը տըր, քի պիր քիմսէնին Բրոթէսթանդ
տէնիլմէսինտէն՝ օնուէն նէ՝ ի'թիգատ սահիպի օլտու-
ղու աննաշըլմազ : Օլիրա Բրոթէսթանդ լուղէթի
եալընըզ եանլըշ մէզհէպէ գարշը փրօթէսթօ էտիպ
մնու ըէտտ էթմէյի կէօսթէրիր, Լաքին սօնկրա պաշ-
գա եանլըշ մէզհէպէ՞ մի սիւլիւք էթմիշ տիր . եօխսա

Քիլիսէնին եանրլմազըլը :

կէրէքլիյի՞ մի գապուլ էթմիշ տիր՝ անկլաշըլմազ :

Խմտի՝ պու տէտիրքէրիմտէն աշիքեար տըր , քի պիր քիմսէ Լփրոփա միլէթէրինէ վէ մեզէպլէրինէ աշնա օլմայան քիմսէլէրէ Խրօթէսթանդլարըն մեզ-հէպի խուսուսլարը իւզէրինէ պիր շէյ սէյլէյէճէք օլտուղու հալտէ , հա՞նկը Խրօթէսթանդլար իչիւն օլտուղունու պիլտիրմէք ֆարզ տըր . եա՞նի Տինսիղէր իչիւն մի տիր , Բասիոնալիսթլէ՞ր* իչիւն մի տիր , Լն-ճիլի Վրիսթիանլա՞ր իչիւն մի տիր . այըրտ էթմէլի տիր : Լփէր պիր քիմսէ պուրալարընը այըրտ էթմէյերէք սէյլէր իսէ , պիլմիշ օլ՝ քի եա պու շէյլէրէ հիչ մալիւմաթը եօգ տուր , եախօտ մերամը սէնի ալտաթմագ տըր : () Գույան տօսթլարըմըզա ըի-ճա էտէրիզ , քի Ղիզվիթէրին շայաստան կապէթանըն վէ նսէր քիթապլարըն վասիթասի իէ Բըրօթէսթանդլար հագգընտա Շարգ էհալիսի (Նըւ-եյեանց) արասընտա չըգարտըզլարը հիսապսըզ եալան վէ ալտատըճը հավատիսլէրի օգուտուգլարընտա պու շէյի էյիճէ խաթըրլարընտա սագլասընլար :

Է. Քիլիսէնին եանրլմազըլը

Վաթօլիքէրին Խրօթէսթանդլարտան պիր պաշ-գա ֆարգը տախի քիլիսէնին եանրլմազըլը հագգընտա օլան էֆքեարլէրի տիր : Խրօթէսթանդլարըն իթիգատը իւզըէ՝ Նըւհըն Վէլամը եանրլմազ տըր ,

*Ճերմանեպա Բաթիւնալեմի գիւնիլի պիլ իւգը՝ ադիլէր լար դըր , ի զի գիւնիլիլի աշաղա գալմաշլար : Ճերմանեպա , ին-լեպա՝ վէ Ֆրանսապա պաւլանան Բաթիւնալէրին պիլիւտ գայը գիւնիլիլի գիւն , Քօլմայընլան Բերգոս-գլարը իւնան իւլմընը իս՝ իւն գիւնիլիլի գալմաշլար դըրլար : Ջիւտի յերգիւն օլմալար գիւնիլիլիլի ալէիւտ իգրար երիւ Փոգայը ըրտի երիւլէր . վէ Փա-գայը ըրտի երիւլէրի իւնիլիլի իւնիլիլի Բըրթիւնանդ օլար :

Բրոթէսթանդլարըն եանըմազ գուլաղուզ տէյի գապուլ
էթտիյի շէյ նէ՞ տիր :

տէյիլ Վափանըն սէօզիլ : Վրիստոս քէնտի Վէ-
լամը վէ Բուհու իլէ քէնտի քիլիսէսինէ գուլաղուզ-
լուգ էտէր , վէ ասլա պրագմազ քի ալչագ կէօնիլ
իլէ քէնտինէ սըղընան ճան թէհլիքէլի օլան եան-
ըշըզլարա տիւշսիւն . լաքին պաշգա պիր եանըմազ
գուլաղուզ տախի պրագմամըշ տըր : Վիլիսէնին
ճէմ'ի ա'զալէրի , կէրէք եկեղեցական օլսուն վէ կէ-
րէք աշխարհական՝ եանըլըր ատէմլէր տիր . պուն-
լարըն պիրիսինի եախօտ հէփիսինի պիրտէն եա-
նըմազ գըյաս էտէրէք իւմիտիմիղի ատէմլէր իւզէ-
րինէ գօտուղունու հալտէ , Բլահըն եանըմազ Վէ-
լամընը ըէտտ էթմիշ օլուրուզ : Վաթօլիքլէր եա-
նըմազլըգ քիլիսէ իչինտէ պիր եէրտէ վար տըր տէ-
յի ինանըլար իսէ տէ , նէրէտէ օլտուղունու կէօս-
թէրէմէզլէր : Լօգարտա տէտիյիմիզ կիպի , պա'զը-
լարընա սօրար իսէք , եանըմազլըգ Վափանըն զաթըն-
տա տըր տէրլէր . պաշգալարընա սիւալ էթտիյիմիզ
հալտէ , իւ'մումի սինադոսլարը կէօսթէրիլէր . պա'զը-
լարը տախի՝ իքիսի պէրապէր օլտուգլարը թագտիրտէ
եանըմազ օլուրլար տէրլէր . պիր թագըմը տա՝ խայրը ,
պունլարըն պիրիսի եանըմազ տէյիլ տիր , իլլա պիւթիւն
քիլիսէնին հէր տէհրտէ պիր տիւզիյէ օլան ըէյի եա-
նըմազ տըր , տէր : Իշպու եանըմազլըղըն նէրէտէ
օլտուղունու նէ վագըթ կէօսթէրիլէր իսէ , պիղ տէ
օլ վագըթ օնուն նէ օլտուղունու թէֆթիշ էտէրիզ :
Պու տախի կէօսթէրիլինճէյէտէք , ինսանլէրտէն « ի-
ճատ օլունմուշ եալան » թա'լիմաթ սայըլմասը լազըմ'
կէլիր : Պունտան մա'ատա Բրոթէսթանդլարըն՝ պու
շէյի գապուլ էթմէմէյէ պաշգա սէպէպլէրի տախի
վար տըր : Պիրի շու տուր՝ քի Բ'չէշ Վէնապլարըն
հիւ դէր եէրինպէ պո- Ռարը Ռա'լիմաթ պո-լո-նմազ :

ԲՕՄԱ քիլիսէսինին եանըլմազլըզը:

Լստուածաշունչուն հիչ պիր թարաֆընտա պիւթիւն քիլիսէյէ եախօտ օնուն պիր փայընա պու թարղ պիր խըզմէթ իճրա էթմէյէ էմր էտէն պիր սէօզ պու լունմազ: Պու սէպէպտէն Բրօթէսթանդար տախի պու թա'լիմաթը տէյիլ ալլահանի, իլլա ինսանի թա'լիմաթ սայարլար: Պունտան գաթինազար՝ փափալարըն, Վինադոսլարըն վէ Հայրապետէրին արասընտա կերէք թա'լիմաթլար վէ կերէք պաշգա խուսուսլար հագգընտա օլ գատար ղափղա վէ նիզա՝ վագ'ի օլմուշ տուր՝ քի եանըլըր օլտուգլարլ անլաշըլմըշ տըր. պու պէջլէ օլարագ արթըզ պիլէ պիլէ օնլարա եանըլմազ տըրլար տէմէք պէյիւք կիւնահ օլտուգտան պաշգա, ա'գլէ զըտտ վէ միւսթինսիզ շէյ տիր:

Պու եանըլմազլըզ թա'լիմաթը պիր ֆասիտ հիլէքերարըզ օլտուգտան պաշգա՝ չօգ մասգարա թա'լիմաթ տըր: Վիլիսէ՝ Պէն Լ'զիզ Վիթապլարըն եանըլմազ մանա՝ վերէնի իմ, տէր. հալ պու քի Լստուածաշունչ օգունմասընը եասագ էթտիյի իշիւն, պիւթիւն պիւթիւնէ քէնտիսինի պու խըզմէթ տէն ուզագ թութար: Տրիտենդ սինագոսու ա'լէս սէվիյէ ճէմ'ի Վաթօլէքլէրի Լ'զիզ Վիթապլար հագգընտա էպէտի ճահիլիք կիրտապընա պրագմագ նիյէթի իլէ՝ ճէմա՝աթա Լստուածաշունչ օգումայը եասագ էթտի: Վիլիսէ տախի տիւշիւնտիւ քի՝ ղայէթ թէհլէքէլի տէյիւ հիւքմ՝ օլունտուղը իշիւն՝ քիմսէնին օգումատըզ պիր քիթապա, քէնտի գօրգոսուզ վէ թէհլէքէսիզ եանըլմազ մանա՝ վերէն օլապիլըր: Օիրա էկեր պիրի գալգըզ Լ'զիզ Վիթապա տայիր պիր շէյ սիւալ էթսէ, քիլիսէնին էմրինէ գարշը իթա՝աթսըզ պուլունմուշ օլուպ ճէզսյա միւսթահագգ օլաճագ տըր. պէջլէճէ պիր քերրէ թէֆթիշ տէ-

ԲՕՄԱ քիլիսէսիւնին եանըլմազ մանա՛ վէրիճի օլտուղու :

տիբլէրի շէյ հպէտէն նապէտիտ ոլտուգտան սօնկրա ,
արթըգ քի՛մ եանըլմազ մանա՛ վէրիճի օլամազ : Վա-
գաթ Լլաճ պու եանըջըղըն նէ՛ տէրէճէ միւպթէ-
զէլ քէօթիւլիք օլտուղունու պէյան էթմէք իշին-
քէնտի ա՛լիմ թէտպիրի իլէ էօլէ եափտը , քի Լօ-
մա՛ պա՛ղէն մասլաճաթըն իգթիզասընտան պու քէն-
տի տիւզմէ իըզմէթինի իճրա էթմէյէ , վէ նէ պի-
չիմ մանա՛ վէրէն օլտուղունու էմնալ իլէ կէօսթէր-
մէյէ մէճպուր օլսուն : Պիր տէֆա՛ Վալիլէոսա
գարշը պու եանըլմազ մանա՛յը վէրտի . Վալիլէոսուն
աստղաբաշխութիւն , եանի եըլտըզլար իլմինէ տայիր
պիր պուլուշունու՝ Լ՛ղիզ-Վիթապլարա պիւթիւն պիւ-
թիւնէ գարշը տըր տէմէսի իլէ օնուն քիթապը-
նը հիւքմ էթմէսի պիր օլտու : Լօմա քիլիսէսի
պու հիւքմիւ էթտի . հալ պու քի քիլիսէնին քէս-
տիյի օլ շէրա՛աթըն այգըրը եանըջըգ օլտուղունու
շիմտի հէր Վաթօյեպիլիբ :

Տէֆա՛՛ Յանսէնեանլար իլէ Ղ'իզվիթէրին արա-
սընտա զուհր էտէն վէ եիւղ սէնէ գատար քիլիսէ-
յի սարսան օլ պէցիւք մարազատա՛ պու եանըլմազ
մանա՛ վէրէն նաւըլ շէրա՛ւթ քէսէճէյինի պիլէմէ-
տի : Սէքիզինճի Լլլէմէս Փափա, Շ Նորհք իլէ ին-
սանըն իրատէյի ճիւղիյէսի (անձնիշխանութիւնու)
հագգընտա Լ՛զիզ Վիթապլարըն թա՛լիմաթը նէ օլ-
տուղունուն ֆէթվասընը վէրմէք իշիւն էն մէշհուր
Եպիսկոպոսլար վէ Լստուածաբանլար իլէ ալթմըշ
մէճլիս էթտի : Պու մէճլիսլէրէ “իմտատ իշիւն” իսմի
վէրիլտի : Ինճամ պիր գարար վէրէմէյիպ, իքի
թարաֆա տա “ Սէ-ի-ի-լէ-լէ-ի-ն ” տէմէտէն պաշգա
ճէվապ վէրէմէտի : Իշթէ եանըլմազըղըն Լ՛զիզ
Վիթապլար իւզէրինէ օլան սիւսլէրէ վէրտիյի մա-
նա՛ պուտուր : “ Սէ-ի-ի-լէ-լէ-ի-ն ” Օն սէքիզ մէճ-

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագգընտա իքի մուղայիր զիւ'իւմ:

լիս տէ օնտան սօղըաքի Պօղոս Ե. փափա էթտի, էն սօնուենտա օնուն վէրտիյի ճէվապ տախի եինէ օ օլ-տու. «յիւնիւլէ չէլէ»:

Պունլարը կէօրէրէք՝ հէր շէյին սիճիլ վէ գա-րարընըն գաթ'իէն վէրիլմէսինի արղու էտէն քիմնէլէ-րէ՝ պիլլէ տախի պուրատա շունու տէմէք ճայիլ տիր: Իքի Խանըլմազ փափա վէ եէթմիշ սէքիլ մէճլիս պիր սիւալէ ճէվապ վէրէմէտիլէր իսէ, պիւթիւն աստ-ուածաբանութիւնա տայիր սիւալլէրին եանըլմալ ճէ-վապլէրինի ալապիլէճէյինիլի, եախօտ Թէքմիլ Լ'ստ-ուածաշունչուն եանըլըսըլ մանա'սընը կէօրէճէյինիլի նա'սըլ մէմուլ էտէպիլիւսինիլ: Պու մատտէյէ զիւ-տէճէ աշինա օլմագ իսթէյէն շու քիթապլարը օ-գուսա՝ էյի էտէր:

«Փափանըն իտտիալէրի»։ «Հայրապետէր իւղէ-րինէ, Հովհան Տայլէնին քիթապընտան իճմալ օ-լունմուշ» Իզմիրտէ պասըլմըշ. 1845: «Անոն Հա-ւատոյ», պաշլըճա իքինճի Ֆասլըն ալթընճը պապը. Ստամպուլտա պասըլմըշ. 1857:

Բ. Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագգընտա իքի

Բրօթէսթանդլար տէր. Լլահըն Վէլամընը օգու-մաղա, վէ քէնտի զամիրինճէ Լլահա ի'պատէթ էթ-մէյէ հէր քէսին հագգը վար տըր: Վաթօլիքլէր իսէ, Լլահըն ճէմա'աթա վէրտիյի Վէլամը օգու-մաղա՝ ճէմա'աթըն հագգը եօգ տուր. քիլիսէնին եա'նի փափաղարըն՝ մէզէն ի վէ ի'պատէթ հագգընտա քէն-տի քէյֆլէրինճէ ճէմա'աթա վէրտիլլէրի զիւ'իւմ եէ-թիշիր. արթըգ քիթապլէրի գարըլթըրմագ նէ՞ լա-զըմ տըր, տէրլէր:

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան
հասաղըն սէպէպի :

Հէր քէսին Լ'ըղիզ Վիթապլարը թէֆթիշ վէ
հիւքմ էթմէյէ հագգընը պօշա չըգարմայը, ճէմա'ա-
թը էսիր կի պի նուֆուզսըրը ալթընա ալմագ իչիւն ,
փափազսըր իճատ էթմիշէր տիր : Պաշգա շէյլէրի
թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հէր քէսէ բուխսաթ
վէրիրլէր . լաքին պու հէր շէյտէն ֆայտալը մատտէ-
յէ կէլինճէ' ա'գըլ գուլանմագ հասագ օլուր : Վիէյ-
լէսօֆլուգ, սանա'աթ, էքինճիլը, թիւճճարլըգ, լի-
սան, թէվարիիս վէ ի'լմի շէր' (գրէն-գիւ-նիւն) էյ-
րէնմէք իսթէր իսէն , ա'գլ եօրա պիլիւսին . լաքին
Լ'լաշըն սէսին իչիւն սէյլէտի շէյլէրի էյրէնմէք
օլմաղ : Լ'լաշըն Վէլամընը աչոպ նէ եօլ իլէ իսէ-
լաս օլաճաղընը օգույուպ էյրէնմէք սանա ֆարղ տէ-
յիլ տիր, զիրա փափաղընըն իլնի եօգ տուր . իգ-
թիլա էտէն էսիրլիյի օնա էթմէյէ պօրճու սուն , է-
կէր էթմէզսէն' սանա լա'նէթ օգուր : Պու շէյ Լ'լ-
աշըն Վէլամընա վէ ինսանլարըն նամուսունա զիւլ
տէյի'լ մի տիր :

Պու թէրթիս' փափաղարը պէյիւք գուլվէթ
սահիպի էթտիքտէն պաշգա , փափաղարըն քէսէլէ-
րինի տէ տօլտուրուր տէյիւ սուի զանն օլունա պիլիւր :
Վիլիսէնին ճէմի' սըրըլարը (խորհուրդ) վէ իճրա օլու-
նան այինյէրին հէման հէփիսի տէ փափաղարըն էլէ-
րինտէ թիճարէթ օլմուշլար տըր . վէ պու այինյէրին
չօղունուն իճատ օլունմասը' իրատ փէյտա էթմէքտէն
պաշգա պիր մէրամ իչիւն տէյիլ տիր : Լ'սըլ փա-
փաղըրգ խըզմէթի տախի պիր ախզուլ'թա մատ-
տէսի օլմուշ տուր : Եպիսկոպոս փարա վէրիպ Ե-
պիսկոպոսլուգ ալըր , քէնտի տէ պունա պէտէլ էլ
գօյուպ փափաղ էթտիյի քիմնէլէրտէն պիրէր շէյ
գօփարըր : Հէր բուհանի խըզմէթ իչէրինտէ պիրէր

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի մէն՝ էտէն քրիս-
թիանլըզ :

ախզու ի՛թա թիճարէթի կիպի օլմուշ տուր : Շէմա-
աթ փափազլարըն էլինտէն չէքտիյի զուլմ իշին շի-
քեայէթ էթտիյի հալտէ , օլ մէքրուհ թէֆթիշի վէ
հիւքմիւ էթմիշ օլուր փափազլարըն եիւքլէթտիյի
պիր եիւքիւ ճէմա՛աթ կէօթիւրմէզ օլտուղու կի .ի ,
եինէ օլ լա՛նէթլի թէֆթիշի վէ հիւքմի էթմիշ օլուր :
Լէկէր՝ մա՛աղ Լլահ , ճէսարէթլէնիպ տէ՝ փափազ-
լարըն մաթլուպ էթտիյի շէյլէրին պիրի իշին՝ Պու-
նէ՞ տիր էթտիյինիզ , տէյէճէք օլուր իսէ , եախօտ
հէր հանկը շէյտէ օլուր իսէ օլսուն , ա՛գլ վէ իտրաք
սահիպի ատէմ կիպի սէրպէսթ իշ կէօրիւր իսէ , Իրօ-
թէսթանդ , հերետիկոս իսմի իլէ հիւքմի աճապ օլունուր :
Լղզմտան սէրպէսթ աճէր *եօլ չըգարմաղա րուխսաթ
վէրմէյէն էսիրլիքտէն տահա գըյադ վէ թէհամիւլ
օլունմաղ էսիրլիք օլապլի՞ր մի : Վիմնէ ֆէհմ է-
տէ՞մէյօր մու քի ինսանըն էլինտէն էն մագպուլ շէ-
յի , եա՛նի ինսանլըզ , իտրաքը , հիւքմի վէ զամիրի
ճէպրէն ալան , հէր հիւքիւմաթը փափազլարըն էլի-
նէ վէրէն , վէ պէօյլէճէ հէր շէյի փափազլարըն
մէնֆա՛աթընա չէվիրէն թէրթիպ Լլահտան օլամաղ :
Հէր մէրամը փափազլարա հիւքիւմէթ վէրմէք վէ
փարա գազանտըրմագ օլան պիր մէզհէպ Լլահտան
օլապլի՞ր մի : Վրիստոս Լֆէնտիմիղ տիւնեա Լ-
զէրինտէ իքէն՝ ճէմա՛աթա զուլմ էտէն Վեաթիպ-
լէրի վէ փարիսեցիլէրի աճըմատը , իլա Գալապուլը
եա՛նի մազլուլմ օլան ճէմա՛աթը աճլտը : Պունլարը
օգոյան պիր քէրրէ քէնտի քէնտինէ միւլահազա
էյլէսին : միւմքի՞ն մի տիր քի նիհայէթսիզ մու-
հապպէթ օլան քէրէմքեանի Լլահ հօյլէ պիր քի-
պիր՝ զալիմ վէ տիւնեալի մէզհէպ իճատ էթմիշ օլ-
սուն , քի օնուն իլէ փափազ հէր իհսանը գապուլ է-

նիչին քամօլիքեր հեր քեսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթ-
մեսինտէն իբրահ էտերէր:

տէպիլին, վէ գաղանտըղը քեսորն էն պաշլըճա սէ-
պէսի տէ կիւնահ օլմուշ օլտուն. էօյլէ քի՝ ինսանլար
կիւնահ իշլէմէքտէն ֆարիղ կէլիպ փափազլարն կիւ-
նահ քէֆարէթի վէ ա՛վֆըղը իչին սամտըզլարը
շէյլերի սամուն ալմատըզլարը հալտէ, փափաղ կիւ-
րուհի տէ աճըգտան գըրըլըն: Հաշա. իլլա կեր-
էքըլիք շու տուր, քի Վրիստոս՝ Խնճիլինի տէյիլ ետ-
լընըղ փափազլարա, իլլա Կէ-նէ-յա՝ եա՛նի ա՛լէսսէ-
վիյէ հեր ատէմէ վերմիշ տիր. վէ օնու օգումաղա,
գապուլ էթմէյէ, եարատըճըսընըն իրատէթինի պ՛-
յան էտէն պու սէմա ի Վէլամա իթա՛աթ էթմէյէ,
վէ իսէլասը իչին նէ էթմէք ֆարղ օլտուղունու օն-
տան էօյրէնմէյէ հեր ատամըն հագգը վար տըր:

Վաթօլիք փափազլարըն քէնտի էթպա՛ալարը իլէ
հեր քեսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը
պու գատար խըրս իլէ թութուշմալերինին, վէ օնու
տիւշմէն կիպի զէվգէնտիքլերինին սէպէպի փէք ա-
շիքեսար տըր: Հիլէլերինի գօրգուսուղ իլէրի կէօ-
թիւրմէք վէ արղուլերինի իճրա էթմէք իսթէրլէր.
պու շէյի էթմէյէ իսէ էն էմին եօլ ճէմա՛աթա թէֆ-
թիշ վէ հիւքմ էթմէք հագգընը վերմէմէք տիր:
Օխրա օլ վագըթ շու սիւալի պիլէ էտէմէղէր, քի
ա՛ճէպա պու եօլ եախօտ պու թէրթիպ տօղըո՛ւ մու
տուր, եօխսա էյրի մի տիր. նիչին քի սիւալ տըր,
վէ սիւալ տէտիյին տէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք իլէ
օլուր: Վէ էկեր պիր քերրէ թէֆթիշ էթմէյէ
էմր օլունուր իսէ, արթըգ քէնտի սանա՛աթլերի է-
պէտ իլ էպէտ եիւզտէն տիւշեր: Գարթ. Վ.Թ. 27:

Ի՛թիգատլարընըն թէֆթիշէ գարշը տայանամայա-
ճաղընը վէ սօնկրա պաշլարընա կէլէճէք թէհլիքէյի
պիլէնլէր՝ թէֆթիշտէն ղայէթլէ գօրգարլար. ի՛թի-

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան
թա'լիմաթ՝ քէնտի քէնտինէ մնախալիֆ տիր :

գատ մատտէլէրի հագգընտա սիւալ տէտիքլէրի շէ-
յին եիւզիւնիւ կէօրմէք իսթէմէտիքլէրի սէպէպին-
տէն՝ օնու մէն՝ էթմէյէ զայէթլէ ճահտ էտէրլէր :

Լաքին Վաթօլիք փափազլարն՝ ճէմմաթըն մէզ-
հէպէ տայիր մատտէլէրի թէֆթիշ վէ հիւքմ էթ-
մէք սէլահիյէթինէ պու գատար իբրահիյէթ կէօս-
թէրտիքլէրինտէն անլաշըլմասըն՝ քի պունա գարշը
պոչուրտուգլարը գանուենու քէնտիլէր ճան ու կէօ-
նիւլտէն գապուլ էտէրլէր : Օ, իրա իշպու պոչուր-
տուգլարը գանուենա քէնտիլէր տէ հագիգէթ րաղպէթ
էտիպ, օնա կէօրէ հարաքէթ էթմէլէրի լաղըմ կէլ-
սէ, պաշգալարընը Վաթօլիքլիյէ տա'վէթ էթմէք ի-
շիւն, ա'գլէ եագըն վէ հէր քէսին ֆիքրինի գանտը-
րըճը իսպաթլար վէ միւթալա'ալար կէօսթէրէմէզ օ-
լուրլար : Լաքին պաշգալարընը տինէ տա'վէթ էթ-
տիքլէրի վաղըթ, օնլարը տիւրլիւ իսպաթլար իլէ իս-
քեաթ էթմէյէ չալըշմալէրի իլէ՝ հէր քէսին քէնտի
ա'գլը իլէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հագգէլ վէ Գո-
թի օլտուղունու քէնտիլէր տալի գապուլ էթտիք-
լէրինի աշիքեար իսպաթ էտէրլէր : պու պէօյլէ օլ-
տուղունա էօյլէ էյի գանմըշ տըրլար քի իսքեաթ
էթմէյէ չալըշտըգլարը քիմնէլէրին ըէյինի ճէլպ է-
տէպիլմէք իշիւն՝ օնլարըն ա'գլը երէպիլտիյի էն գուվ-
վէթլի վանն էթտիքլէրի իսպաթլարընը մէյտանա կէ-
թիրիլէր : Պու շէյ իսէ օնլարըն թա'լիմաթլարը ի-
լէ ա'մէլլէրի պիրի պիրինէ թապան թապանա զըտտ
օլտուղունու էօյլէ աշիքեար կէօսթէրիլ, քի հէր քէս
այան աշիքեար կէօրէպիլիր :

Ս'էսէլա՝ տէյէլիմ քի պիր գաշ զայրէթքէշ վէ
գուրնաս Նիզվիթլէր Բոթմէսթանդլըղը թէրք էտիպ
Վաթօլիք օլայըմ տէյի պէնի գանտըրմաղա կէտի-

Հէր քեսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան
թալիմաթ՝ քէնտի քէնտինէ մուխալիֆ տիր :

էր : Անօզէրինի տիյներիմ, վէ ֆիքրիմտէն Պու ա-
տէմէր նէ՞ տէյօրլար տէյերէք՝ թաճիւպ իլէ պէրլէ-
րիմ քի սէօզէրինի թէքմիլ էթսինէր : Անօզէրինի
թէքմիլ էթտիքլէրինտէ՝ տէօնիւպ օնլարա տէրիմ :
“Ա՛ղիզ փէտէրլէր՝ ա՛վֆ էտէր սինիզ, նէ՞էր սէյ-
լէյօրսունուզ . պէն շիմտիյէ գատար էթտիյինիզ քէ-
լամէրտէ չօգ թիւրրահամ իսպաթլար պուլտում,
լաքին սիւլին գանունունուզ իւզրէ պու լագըրտըյը
տախի էթմէյէ հագգըմ եօգ տուր : Օ՛խրա սիզ-
լէրին գանունու իւզրէ՝ մէզհէպէ տայիր մատտէլէր-
տէ ասլա թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէմէք մաթլուպ օ-
լունուր : Շ՛իմտի պանա վա՛ղ էթտիյինիզ շէյլէր
հագիգէթ սահիհ պիլէ օլսա , օնու գապուլ էթմէք
պանա միւմքինսիղ տիր . շիւնքի օնլարը գապուլ էթ-
մէք իշիւն , էվէլա սիզին պանա իսպաթ էթմէյէ
չալըշտըղլընըզ մէզհէպին Նրօթէսթանդըգտան էյի
օլտուղունու այրտ էթմէմ լագըմ կէլիր . պունու
էթմէք իշիւն տէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէմ իճապ
էտէր . հալ պու քի թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք սի-
զին գանունունուզ իւզրէ ըէտտ օլունմուշ պիր քէյ-
ֆիյէթ տիր : Աքին կէլ պադ քի թէֆթիշ վէ հիւքմ
էթմէմէք Վաթօլիք օլան քիմսէյէ ֆարզ օլտուղու-
նու տախի՝ թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէքլէ պուլպալիլի-
յօրուզ . պու նէ՛ ա՛ճայիպ շէյ տիր : Տէմէք օլույօր
քի , Վաթօլիքլիյին էն պաշլըճա պիր գանունունա
գարշը էթմէքս՝ զին Վաթօլիք օլամայաճաղըմ : Անէֆ-
թիշ վէ հիւքմ էտէրէք էյլէ պիր մէզհէպ գապուլ
էտէճէյիմ , քի օնուն էն իւք շարթը իւզրէ՝ մէզհէ-
պէ տայիր շէյլէրտէ հէր պիր կէօնա թէֆթիշ վէ
հիւքմ էթմէք մինասիպէթսիղ , այգըրը հերետիկոս-
լուգ , վէ պէյիւք կիւնահ տըր : Հագիգէթ՝ սա-

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէմէսի իշիւն քաթօ-
լիքերին կէօսթէրտի յի իսպաթլար :

Հապեթլիք էթտիյինիզ գանուն՝ այգըրը պիր գանուն
իմիշ , օնուն իլէ ինսանլարըն ա՛գլընը էլլերինտէն ալմա-
ղա չալըշըյօր սունուզ . օլմայա քի՛ հէր քէս թէֆ-
թիշ վէ հիւքմ էտէրէք սիզին ֆասիտ վէ գուվվէթ-
սիզ իսպաթլարընըզ պիւսպիւթիւն ըեզիլ վէ ըիւս-
վայ օյսուն՝ :

Պունու տէտիյիմ կիպի , օլ Վ երապատուելի
ա՛ղիզ փէտէրլէր տարտա գալըպ թէլաշարընտան
սէօյլէտիքլէրիմէ գարշը ճէվապ արամաղա պաշարլար :

Ինճամ իչլերինտէն պիրի ճէվապը պուլուր . «Իսա-
յըր , սէվկիւլիւմ , էօյլէ տէյիլտիր» , տէր . «պիզ՝ Վա-
թօլիք օլմագ իշիւն իլք տէֆա՛ թէֆթիշ վէ հիւքմ
էթմէյի սանա եասագ էթմէյիզ . պիզ ֆագաթ շու-
նու մաթլուպ էտէրիզ քի , Վաթօլիք օլտուգտան
«օնլէ»՝ արթըգ պիր տախի մէզհէպ իւզերինէ թէֆթիշ
վէ հիւքմ տէնիլէն շէյի էթմէյէսին» : Պիր պաշ-
գասը տախի գալըպ տէր . «Պիր էյի վէ փէք քէս-
քին գըլըճ իլէ տիւշմէնի իլէ զավղա էտէն պիր քիմ-
սէյի էմնալ կէթիրէլիմ . պու առամ տիւշմէնինի
էօլտիւրիւպ զալիպ օլտուգտան սօնկրա՝ քէնտի քէն-
տինէ տէր . Լըթըգ շիմտի քիմսէտէն գօրգում եօգ
տուր . շիմտէն սօնկրա նէ տիւշմէնիմ , նէ տէ պէօյ-
լէ սիլահա իհթիյաճըմ օլաճագ տըր . պունու տէ-
յիպ պիր տախի պիւթիւն էօ՛մրիւնտէ էլինէ գըլըճ
ալմամաղա նիյէթ գօր : Պունուն կիպի սէնին տա-
խի , սէվկիւլիւմ , պու պիր քէրրէ թէֆթիշ վէ հիւքմ
էթմէյէ իզնին վար տըր . պու տէֆա՛ հերետիկոս-
լուգլարըն քեաֆֆէսինի եէնիպ պիզիմ Պիր , Լ՛զիզ ,
Լա՛մուսի վէ Լաքբէլական քիլիսէյէ կիրէրսին . վէ
պիր քէրրէ , պու պիզիմ Լաքբէլարըն թարիգին-
տէ պուլունան քիլիսէյէ կիրտիքտէն սօնկրա՝ արթըգ

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագգընտա Բրօ-
թէսթանդլարըն զիւ'իւմի :

Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք հիշ իգթիզա էթմէզ .
մէզհէպէ տայիր օլան հէր վահմէթի սէնին եերինէ
պիզ չէքէրիզ : Պիզիւմ մամլուպլարըմըզը րէտտ էթ-
մէ տէ , իսթէրսէն րահաթ վէ էմին՝ գալպինի տիւն-
եայա վէր , վէ սէֆանա պագ՝ :

Իչէրինտէն պիր պաշգասը տախի արգատաշլարընըն
մասլահաթը աշիքեարէյէ չըգարըպ , սահապէթլիք իթ-
տիքէրի մէզհէպի րէզիլ էտիպ պրագտըզլարընը կէօ-
րիւպ , քէյֆիյէթին նէ օլտուղունու աչըգտան աչը-
ղա իգրար էտէր . “Տօղըուսունու իսթէ'ր միսին , Պա-
րոն , ճէմա'աթըն թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ սէ-
լահիյէթի եօգ տուր տէյէմէզ իզ . զիրա պիր ա-
տամըն էլինտէն թէֆթիշ վէ հիւքմիւնիւ ալմագ , օ-
նու հայվան սըրասընա կէչիրմէք տիր : Պիզիւմ իս-
թէտիյիմիզ եալընըզ շու տուր , քի պիզ նէ կէօնէ
թէֆթիշ վէ հիւքմ էտէր իսէք , հէր քէս տէ էօյ-
լէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էյլէսին . եալընըզ պիզտէն
ֆարգը թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյի եասագ էտէրիզ .
վէ հիւքիւմամըմըզըն ալթընտա օլանլար պիզիւմ կի-
պի թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէլի տիրէր , եօխսա եա-
գարըզ : Վագաթ եինէ ճահիլէրին կէօլէրինի պաղ-
լամագ իչիւն՝ տայիմա թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք
հագգընա գարըզ պէյլէ պաղըրըպ չաղըրմալըյըզ .
պէյլէ էթմէտիյիմիզ հալտէ , հէր քէս կիտիպ Իը-
րօթէսթանդ օլուր” :

Իչթէ Վաթօլիք մէզհէպին պու թա'լիմամընըն
այնի թա'րիֆի : Պէյլէ պիր զուլմուն տիւնեատա
էմսալի օլմո'ւշ մու տուր : Վաթօլիք քիլիսէսինտէն
պաշգա , հա'նկը ճէպպար քէնտի թէպա'ասընըն
կէօլէրի էօնիւնէ հիյպէթլիւ էօլիւմլէր գօյուպ ճէպը
էթմիշ տիր , քի հէփիսի քէնտի յէ-ի-ի- կիպի

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագգընտա Բրօ-
թէսթանդլարըն զիւ'իւմի:

Ղէ-'ի-Ռ սահիպ օլտուն:

Վաթօլթըքէր՝ հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք հագգընտա տայիր Բրօթէսթանդլարըն չօգ այգը-
րը էֆթեարը վար տըր տէրլէր իսէ տէ, հէփիսի տէ
իֆթիրա տըր: Ս'էսէլա՝ իֆթիրալէրին պիրի պու-
տուր. Բրօթէսթանդլար կէօյա տէրլէր իմիշ քի՝
Տէն ճարդէլէրին հէր իսէ տալա իմար իմիշէլէն՝
էսէլէն ա'էլէն ին-վէնի պէլէլէն: Աքին պէօլէ
տէլիլ տիր. Բրօթէսթանդլար գապուլ էտէրլէր քի
խէլասէ տայիր պաշլըճա թա'լիմաթլէրի արզու իլէ
թէֆթիշ էթմէք իսթէյէն ատէմ՝ պաշգալարընտան
հէր նէ իմտատ պուլա պիլիր իսէ՝ արայըպ պուլմալը
տըր, վէ ա'լէլիսուսուս Մ.լահտան տիլէմէլի տիր՝ քի
Մ.զիզ Բուհու իլէ քէնտինէ եօլ գաղուզուգ էթսին,
վէ ֆիքր այտընլըղը վէրսին: Մ.լահըն Վէլամընը պիր
էյիճէ անկլամագ իչիւն՝ հանկը թէֆսիր քիթապը
էյի իսէ՝ օնու ալըպ տիգգաթ իլէ վէ Մ.լահըն Վէ-
լամընըն եանըլմաղ թա'լիմաթը իլէ բուպար էտէ-
րէք օգուլմալը տըր: Շ'իսմանի շէյլէրտէ պիր ա-
տէմ հէր նէ եօլ թուլթար իսէ, բուհանիտէ տէ օլ
թէտպիրլի եօլու թուլթալը տըր. վէ օլ գատար զի-
յատէ զայրէթ իլէ, նէ գատար քի բուհ թէնտէն
զիյատէ տիր: Պիր թիւճճար՝ եա պէօյիւք քեար
եա տա պէօյիւք զարար էտէճէք պիր հալտէ պու-
լունտուղու վագըթ, էլինի էլինէ պաղլայըպ օթու-
բուպ տէմէզ, 'Նէ եափայըմ, եափաճաղըմ շէյլէր-
տէ էն քիւլիւք պիր եանկըղը պիլէ պանա պիլտիր-
մէյէ պիր եանըլմաղ նասիհաթ վէրէն եօգ տուր:
Մ.տէմէր իչինտէ էօլէ նասիհաթ վէրէն օլմատըղընը
պիլտիյի իչիւն, պուլա պիլտիյի գատար մա'լիմաթ
էտինտիքտէն սօնկրա, հէր նէ էտէճէք իսէ՝ քէնտի

Կերչեքլիյի պուլմանըն վե անկլամանըն Փարգը :

պաշընա էտէր : Եկէր էտինտիյի մա'լիւմաթլէր տող-
րու ոլուրլար իսէ , էտէճէյի շէյին իւզերինէ գօլայ-
ճա թէֆթիշ վէ հիւքմ էտէ պիլիւր . լաքին պիրի պիր
հալան , պիր պաշդասը պաշդա պիր հալան տէյիպ ,
գարմագարըն մա'լիւմաթլէր իլէ ֆիքրի տօլար իսէ ,
տողրու թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք միւմքինսիզ ոլ-
մազսա տա' չօդ կիւճ ոլուր : Իմտի' Լլաճ քէնտի
Լ'ղիզ Վալամը իլէ բուհանիճէ էտէճէքլէրիմիզ ի-
չին իզթիզալը ոլան էն թէքմիլ վէ հանկըլմաղ մա'-
լիւմաթլէրի' պիզիմ անկլատըղմըզ լիսանտա հազ-
տըրըպ պիզէ վէրմիշ տիր : Վէ պու քէլամլար ա'-
լէսսէվիյէ հէր քէս իչինն ոլտուղու սէպէպտէն , էօյ-
լէ էլզէմ մա'լիւմաթլէրին մէվճուտ պուլունտուղու
պիր պահասըզ խազինէտէն խապէրլէրի ոլմասը
հա ոլմամասը , վէ օնուհ հագգընտա տողրու հա
էյրի զիւ'իւմլէրի ոլմասը իչինն' հէր ինսան մէսուլի-
յէթ ալթընտա տըր :

Պու պապտէ Լ'րօթէսթանդլար իլէ Վաթօլթըլէ-
րին էֆքեարընտա պիր պաշդա պէջիւք Փարգ տա-
խի վար տըր : Վաթօլթըլէր հէր քէսին թէֆթիշ
վէ հիւքմ էթմէյէ հագգընը զէվզլէնիւր բէտտ էթ-
տիքլէրինտէ , շունու ֆէհմ էթմէզլէր քի կերչեքլէք
պուլմա' վէ պուլունմուշ կերչեքլիյի անկլամա' պիրի
պիրինտէն Փարգը շէյլէր տիր :

Վէ պու էօյլէ պէջիւք վէ աշիքեար Փարգ տըր , քի
օնու անկլամայան պիլմէմ նէ ֆիքր սահիպի ատէմօլսա
կերչէք տիր : Վէսէլա' իլմի հիքմէթին(քնախա' գիտա'նիւն)
պա'զը կերչեքլէքլէրինի զահիւք չըգարմազ իչինն' Վեւ-
տոն վէ Վալիլէոս կիպի իլմի հիքմէթէ աշնա ատէմլէր
իզթիզա էտէր իտի . լաքին օ կերչեքլէքլէր շիմտի
պուլունմուշ վէ աշիքեար ոլմուշ ոլտուղու իչինն'
մէթմէպ շայիրտլէրինին հէփիսի տէ օնլարը անկլար :

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինի իսթիհզա էթմէսին մէսըզլըզը :

Վ ափօր ալաթընը իճատ էթմէք իշին Ուադդ կիպի պիր ատէմ, վէ վափօրու եափմագ իշին Ֆադաթ իճատ ոլու լունտուգտան սօնկրա՝ շիմաի հէր մաքինաճը ալաթլարը եափապիլիր . վէ հէր ատէմ պիր սա՛աթ գատար էյիճէ կէօզտէն կէշիրիպ վէ Թա՛րիֆինի տիյնէտիքտէն սօնկրա , նէ օլտուղունու գօլայ անկլար :

Պիր քիմնէ օլ կերչէքլիքլէրի պուլմաղա գատիր տէյիլ իտի , քի Մլաճ իլճամընը իհսան էյլէտիյի ատէմէր էլի իլէ պիզէ պէյան էթտի . լաքին պէյան օլունտուգտան սօնկրա՝ շիմաի հէր ատէմ օնու գօլայ անկլար : Պիր Ի՛լմի իլահի (Մարդ-աշ-է-հան-ի-ն) Թէէլիֆ էթմէյէ գուտրէթի օլան ատէմ աղ պուլունուր . Փադաթ Մլաճըն Վէլամընը տուա՝ վէ նիյաղ իլէ օգուլմայը էլտէն պրագմայան հէր ատէմ՝ պիր Ի՛լմի իլահի քիթապը Մ՛զիզ Վիթապլարա միլթապը՞գ մը տըր , տէյիլ մի տիր . Մլաճըն Վէլամընըն էջրէթտիյի խէլասըն շարթլէրինի օլտուղու կիպի տօղըո՞ւ եազմըշ մը տըր , եօխսա Թէպտիլ էտիպ՝ էքսիլթմիշ վէ արթըրմըշ մը տըր , էյի անկլայա պիլիր : Պունուն կիպի տէ՝ պիր վա՛ղ Թէէլիֆ էթմէյէ գատիր օլմայան պիր քիմնէ , Մ՛զիզ Վիթապըն կերչէքլիքլէրինէ աշինա օլտուգտան սօնկրա՝ վա՛ղ տիյնէտիկինտէ՝ վա՛իզ՝ Վրիստոսուն վէ Բէսիլլէրին Թէսլիմ էթտիյի Խնճիլի՞ մի վա՛ղ էտէյօր՝ եօխսա մուղայիր մի սէյլէյօր , անիտէ Փարգ էտէ պիլիր : Խմաի էկէր հագիգէթ Վաթօլիքլէր տին մատտէլէրի իւղէրինէ Թէֆթիշ վէ հիւքմ էտէնլէր իշին՝ քէնտիքէնտիլէրինի էհլի Ի՛լմի իլահիլէրին սըրասընա կէշիրմիշէր տիր տէյէրէք՝ պէյլէ զէվլէնիյօրլար իսէ , պու գատար մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրտէ ի՛լմի հիքմէթէ մէշ-

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինի իսթիհա էթմէսին մէսլըզլըղը :

ղուլ օլանլար՝ վէ օնու թէֆթիշ էտէնլէր վար տըր , օնլարը տա քէնտիլէրինի՝ Նեւտոնուն վէ Վալիէնոսուն սըրասընա գօմուշլար տըր տէյէրէք զէվզէնսինլէր : Պիր մաքինա եափան կէօրտիւքլէրինտէ՝ պագըն նէ եիւքսէքլէրտէն ուչայօր , քէնտինի Ուադդ վէ Ֆալդոն զանն էտէյօր տէյէրէք՝ իւսթիւնէ կիւսիւնլէր : Լսլա տիւշիւնմէզլէ՞ր մի՝ քի կէրչի Նեւտոն կիպի կէրչէքլէք մէյտանա կէթիրէն պիր զաթ անճագ ալթը պին սէնէտէ պիր զուհուր էտէր իսէ տէ , մէյտանա կէթիրիլէն կէրչէքլէյի հէր քէս անկլայապիլիւր : Բուհանի տէ այնի պունուն կիպի տիր . Ալլահըն իլհամընա նայիլ օլան քիմսէլէրտէն պաշգա պիր քիմսէ Ալլահըն պիզէ իհսան էտէճէյի կէրչէքլէքլէրի պուլմաղա գատիր օլամատը . Փագաթ պիր քէրթէ պէյան օլունտուգտան սօնկրա , արթըգ հէր քէս օնլարը անկլամաղա գատիր օլուր : Հէր քէս անկլայամաղ օլայտը , օլ վագըթ Ալլահըն պէյան էթտիյի քէլամ օլմուշ օլմաղ իտի : Օիրա պիզ Ալլահտան պէյան օլունմուշ կէրչէքլէք տէյիւ հէր քէսին անկլայապիլտիյի կէրչէքլէյէ տէրիզ , տէյիլ անկլամալըղընա . Եղիզ Վիթապլարըն կէրչէքլէքլէրի տէ՝ էկէր Ալլահըն պէյան էյլէտիքլէրի իսէ , հէր քէսին անկլայապիլէճէյի շէյտիր տէմէք օլուր : Եօգ՝ էկէր էյլէ տէյիլ իսէ , հէր քէսին անկլայաճագ շէյտէյիլ տիր տէյէնլէր՝ իսմինի թէպտիլ էթմէյէ մէճպուր օլուրլար . Ալլահըն պէյան էթտիյի տէնէճէք եէրտէ , Ալլահըն էսրար էթտիյի կէրչէքլէքլէր տէմէք լաղըմ՝ կէլիւր :

Պու մատտէ հագգընտա Վաթօլիքլէրին պիր պաշգա պէյիւք եանկըղըղը տալի վար տըր . պունա տա պիր ազ տիգգաթ օլունսա ճայիլ տիր : Ղ'ահիլ

Ճահիլ ատէմին իման իւզէրինտէ սահիճիյի օլապիլեր մի :

Վէ պայաղը խալգ մէզճէպ մատտէլերի իւզէրինէ էթ-տիյի թէֆթիշ վէ հիւքմին սահիճիյինի վէ հագի-գաթընը նա՞սըլ պիլէ պիլեր տէյերէք՝ հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հագգը օլտուղունա սահայէթիք էտէնլերի զէվզէնիրլեր :

Սէզճէպէ տայիր մատտէլերէ հէր ատամըն պիր տէրէճէ վուգուֆիյէթի օլամատըղընը Ռօթէսթանդ-լար գապուլ էտէրլեր . հէր քէս մէթաֆիղիգէ տա-յիր մատտէլերտէ Մստուաճաբանլար կիպի հիւքմ է-տէմէղ , նէ տէ սահիճիյի վէ մէհարէթի օլապիլեր : Աքբին Քաթօլթերլեր՝ պիր շէյի «հէն պիլմէք իլէ օնու իէ+թիլ պիլմէնին արասընտա օլան ֆարգը կէօր-մէզլեր : Պայաղը պիր ճահիլ ատէմին ազպուչուգ պիլտիյի պիր շէյ՝ էն պէցիւք ֆէյլէսօֆուն օ շէյի պիլտիյի գատար «հէն օլապիլեր : Սէսէլա՝ ճահիլ ատէմ պիլեր քի կիւնէշ վար տըր , վէ տիւնեայա ըշըգ վէ սըճագըղգ վէրիր . վէ պու մատտէտէ օ-նուն ֆէյլէսօֆ գատար թէքմիլ սահիճիյի վար տըր : Պագաթ ֆէյլէսօֆ կիւնէշին , ըշըղն վէ սըճագըղըն հագգընտա տահա չօգ շէյէր պիլեր , քի ճահիլ օն-լարըն հիչ պիրինի պիլմէղ . պունտան նէ՞ չըգար , օլ շէյլերի պիլմէմէսի օ պիր պիլտիյի շէյլերին խու-սուսունտա էտինտիյի սահիճիյէ ասլա քէտէր վէրէ-մէղ : Աիւնէշ եօգ տուր , եախօտ կիւնէշ ըշըգ վէ սըճագըղգ վէրմէղ տէյիւ ֆէյլէսօֆուն գանտըրամա-տըղըն կիպի , օպիրինի տէ գանտըրամաղ սըն : Ռու-հանի տէ ա՛յնի պունուն կիպի տիր . օլ Մլահըն Քէ-լամլերինի օգույան ալչագ կէօնիւլիւ վէ էն ճահիլ քրիսթիան՝ էն ա՛լիմ Մստուաճաբան գատար սահիճիք վէ հագիգէթ իլէ հիւքմ էտէ պիլեր , քի պիր Մլահ վար տըր . կէց վէ ճէհէնէմ վար տըր . կիւ-նահքեարլար իչիւն պիր Սիանճը՝ Շիֆա՛աթճը վէ

ճահիլ քիմիկներն՝ իմանալով իւրերիսնէ Էտիեննէ պիւնճէյի սահմաններէն իսպաթ :

Վերադարձը վար տըր, պու տախի հէմ Լաւա հէմ ինսան տըր. ինսանըն գալպինի եկնիլէյէն վէ փաթլէյէն պիրի վար տըր, վէ պու տախի Լաւա Ռուհ տուր. վէ օ փաթլէմէտիքճէ հիչ պիր քիմիկ Լաւա հըն փատիշահլըղընա նայիլ օլամաղ. Վրիստոս կիւնահլէրին քէֆարէթի վէ ա'ֆվլըղը իչիւն պիր վէ թէքմիլ գուրպան սունտու, վէ օնուէն իլէ օլմուշ օլան խէլասըն շարթլէրի' թէվպէ վէ Վրիստոս տիրի վէ միւթի' իման տըր. հէր թէվպէ էթմիշ վէ միւթին կիւնահլէրար' հանկը թայիֆէտէն վէ քիլիսէտէն օլուր իսէ օլսուն' շիւպհէսիզ իւլաս պուլաճագ տըր, վէ հէր թէվպէ էթմէմիշ կիւնահլէրար' հանկը թայիֆէտէն վէ քիլիսէտէն օլուր իսէ օլսուն, շիւպհէսիզ ճէղայա միւսթահագգ օլաճագ տըր. Վրիստոս Տիսուս քիլիսէտէն պիր թանէճիք պաշը տըր, վէ օնուէն Լաւա Վալլամը տին վէ ա'մէլ գանուէնու տուր: Լաւա կէօնիւլիւ ինճիլի Վրիսթիանըն պու վէ պուլնուէն կիպի սայիր չօգ աչօգ վէ էլզէմ կէրչէքլէրին հագգընտա էտինտիյի սահիշլէք' պիր Լստուաճաբանըն պիլտիյի հէր կէրչէքլէք հագգընտա էտինտիյի սահիշլէքտէն աշաղա գալմաղ: Լաւա պուլնուէն կիպի' Լաւա հէրչէքլէքլէրինէ աշիքար գարշը օլան թա'լիմաթլէր իչիւն տախի' եալան վէ հերետիկոսլուգ օլտուղուէնու սահիշ պիլի, վէ օնլարը եանկըշըք վէ հերետիկոսլուգ տէյիլ գապուլ էթմէյիպ ըէտտ էտէր. լաքին ա'լիմլէր կիպի ի'լմի մանթըգ (արաբաճանուիւն) գանուէնլարը իւզըն հերետիկոսլարա գարշը քէնտի ի'թիգատընը վիգայէ էթմէյէ գատիր օլամաղ: Պու տէտիյիմ կէրչէք տէյիլ իսէ, նա'սըլ օլտու քի կէրչէքլէյէ շահիտ օլան հիսապսըլ քիմիկլէրտէն չօղու

ճահիլ քիմնէնին՝ իմանք իւզերինէ էտինէ պիւնճէյի սա-
հիհլէյինէ իսպաթ :

պայաղը քիմնէլէրտէն օլտու . պայաղը խալգըն իչին-
տէն շէհիտլիք եանի մարտիրոսլուգլա մէշնուր օլ
գատար հիսապսըզ գարըլարըն վէ տէլիգանլուլարըն
գօրգուսուզ վէ գավի իման իլէ կէրչէքլիք իչին
գան տէօքիւպ , « Վէլլէ+ իւնվանընա նայիլ օլ-
տուգլարընըն սէպէպի նէ՞ իտի . իման էթտիքլէրի
շէյլէրին սահիհլէյի պիլտիքլէրի իչին տէյի՞լ մի
իտի : Իմտի՝ Վաթօլիք եկեղեցականլար , ճահիլ
վէ պայաղը քիմնէլէր նա՞սըլ տօղըու թէֆիշ վէ
հիւքմէտէ պիլիլիլէր , եախօտ էօյլէ քիմնէլէր էօրէն-
տիքլէրի շէյլէր սահի՞ճ մի տիր , տէյիլմի տիր՝ նա՞-
սըլ իսպաթ էտէ պիլիլիլէր տէյերէք , պայաղը ճէ-
մաա՛թը զէվզէնմէլէրիլէ , ինսանըն թապիա՛թըն-
տան , վէ խուսուսա՝ Լ՛զիզ Վիթապլարը օգու-
մագլէ պիր ատէմ նա՞սըլ ըջգ ալապիլիլ օլտու-
ղունտան պիլսպիլթիւն պի խապէր օլտուգլարընը պէ-
յան էտէրլէր : « Վէօղէրինին թէֆտիրի ըջգ վէրիր .
սատէ տիլէրէ ֆէհմ՝ վէրիր » , տէր Լ՛զիզ Վի-
թապ . լաքին Վաթօլիքլէր պու կէրչէքլիյի տահա
եէնի էօրէնէճէքլէր : Պուլնլարըն փափաղլարը էս-
քի վագթըն փարիսեցիլէրի կիպի «ի՛լմին անախթա-
րընը սագլարլար» , ինսանըն ճանընը վէ ֆիքրինի ը-
ջգլանտընա , մէտէնիյէթի վէ թերպիյէի իլէրիւ-
լէտէն պիր Վիթապտան ճէմա՛թը մահրուամ էտէր-
լէր . իճատ էթտիքլէրի պաթըլլըզլար իլէ սէֆիլ ճէ-
մաաթըն ֆիքրինի գաթը գարանլըզ իչինէ միւլէմմա
էթտիքտէն սօնրա , գալգըպ՝ Պու ճահիլ ճէմա՛թ
Վիթապլարը նա՞սըլ անկլայապիլիլ , տէյերէք շիքեա-
յէթ էտէրլէր : Լ՛յնի պիր ատէմին տիլինի քէսիպ
տէ , սէօյլէյէմէզ օլտուղու իչին օնու թէտիպ էթ-
մէյէ պէնզէր :

Քաթոլիկներին խելաս եօլարը : Խայրը ամէլէր . քաւարան :

Թ. ԲԻՐԹԵՍԹՆԵԼԻՐԸՆ ԽԵԼԱՍ ԻԶԻՆ ՊԻՐ ԵՕԼՈՒ ՎԵՐ ՏԸՐ,

ԼՈՒԻՆ ԶԵԹՈՒԿԼԵՐԻՆ ՓԵՔ 209

“ Ուղղափառ հաւատոյ ջատագովութիւն ” նամ քիթապ ագալի իւշ խելաս եօլու թա՛րիֆ | Էտէր , քի հիշ պիրիսի տէ Լ՛ղիզ Վրթապալարտա եօդ տուր :

1 . Պիրի շու տուր , քի ինսան խայր ա՛մէլէր իւլէ խելաս օլապիլիր : Պիր ատէմ՝ հէր նէ գատար կիւնահքեար իսէ տէ , օլ գատար խայրը ա՛մէլէր իշէյէ պիլիր , քի քէնտի խելասընա քեաֆի օլտուգտան մատէ , պաշգալարը իշիւն տէ պիր աղ շէյ պրագըր : (Պափ ասհիֆէ 142 :) Պունա պագաւրագ՝ խայրը ա՛մէլէր պիր նէվի՝ ախլուլիթա մատտէսի կիպի տիրէր :

2 . Խելասըն իքինճի եօլու , քաւարան տրը : Լէ՛ ա՛ճայիպ շէյ տիր , քի հէման հէր ատէմ , նէ գատար ա՛ղիզ օլսա՝ եա՛նի նէ գատար խայրը ա՛մէլ սահիպի օլսա , միւճէրրէտ պիր քէրրէ Վաւարանա օղրայրպ՝ օրատա էնճամընտա աթէշլէ փաքէնիպ վէ ճէհէննէմին ա՛ղապընտան խելաս օլարագ ճէննէթէ կիրէպիլէճէք տիր : Տէմէք օլուր քի՝ խելասըն պու եօլու իլէ գուրթուլան ճան , գուրթուլուշունուն ի՛ղզէթինի նէ՛ Վրիստոսա նէ՛ տէ խայրը ա՛մէլինէ , իւլա Բիէնջ վէրմէլի տիր : (Չափ ասհիֆէ 141 :)

3 . Խելասըն իւշիւնճիւ եօլու տա քիլիսէ տիր : Էէր քէսին խայրը ա՛մէլէրինին արթանը եախօտ ֆաղլասը՝ քիլիսէնին եանընտա պիր սատագա խաղինէսի օլուր , շէյլէ քի օլ խաղինէտէն լաղըմ՝ օլտուղու գատար շէյ ալըպ Վաւարան ճանլարընա

Քաթօլիքներին խելաս եօլարը : Քիլիսէ :

Ի՞նչ էտէր : * Ապրին կէօրիւնիւր քի՛ Վաւարան-
տա օլան ճանլարըն իմտատը եալընըզ պարսպի ի-
լէ օլուր , հէր պիր պատարագ իչիւն տէ մախսուս
իւճրէթ ալընըր : Այգա՛ա պու թա՛լիմաթ Վա-
թօլք քիլիսէսինէ պիր փէք քեարլը թա՛լիմաթ տըր ,
վէ քիլիսէ վարիտաթընըն պէջիւր փայը տա պուն-
տան հասըլ օլուր : Պիր ատէմ՝ պու թա՛լիմաթա
պիր քէրրէ եիւրէքտէն ինանտըգտան սօնկրա՝ տէյիլ
տօսթ՝ տիւշմէն տախի օլսա , վարընը եօղունու փա-
փազլարըն էլինէ տօլտուրուր՝ քի սէֆիլ ճանլար Վա-
ւարանըն հիյպէթլու անվէրինտէն գուրթուլսունլար .
լաքին չօգ տէֆա՛ Ֆիքրինտէն պէլքի լա՛նէթ պրագ-
մազ՝ փափազլարըն պաշընա տէօքէր , շու սէպէպ ի-
չիւն , քի օնլար խելաս էթմէյէ գուտրէթլէրի վար
իքէն՝ մէրհամէթսիզլիքլէրինտէն նաշի , փարա ալմա-
տըգճա պիր ճան գուրթարմազլար :

Կ. Պունլարտան պաշգա՝ ճէննէթէ կիթմէյէ Վա-
թօլքներին սայիր կէօնակէօն եօլարը տախի վար տըր .
լաքին հիչ պիրիսինին տէ Մ՛ղիզ Վիթապլարտա պէ-
յան օլան խելաս եօլու իլէ մինասիպէթի եօգ տուր :
Փափատան լիւսպար ներդաշնան ալըպ՝ սատըգլա-

* «Քրիստոս Աւուհըն ա՛րաւրէնի զանիւթիւն եօրեթիւ օլուր , վե
պօրճլարընտան զեարե եօրեյին ապըւզ ա՛ղէզլէրին իայըր ա՛ղէ-
լէրի դաի պեր երե իւլէրէ , Աւուհըն Պրհաթիւնիին իաղէնեի
օլտուր . վե Քրիստոս պա իաղէնիւլէրին անաթարարընը թեդի
վեթիւն ա՛ղէն թիւնիւնի ելինի իւլէր , եօլէ թե՛ աղ վե
եօլուր թեթիւր իւնն նե լազըն վե նե գարար իգնիլա ե-
րեւի՛ թիւնի Աւուհըն ի՛ղզիւնի թանաթիլ իեօրեթիւն իեդի ի-
րար ելնին՝ : Զար . ահիթի 142 , 143 :

«Քրիստոսան ա՛ղէն թիւնիւնի պա հիւթեմաթը դաի վար
տըր , թե իննահաթարարըն իննահաթարըն իգրար ելնիւրեթիւնն
ա՛ղէն : Զար . ահիթի 141 :

Քաթոլիկներին ուժագ թէՖէգ խէլաս եօլարը : Բրօթէ-
թանդլարըն եալընըգ պիր խէլաս եօլու :

Նըրլար . փափագա կիւնահլարընը իգրար էտիպ՝ ա՛վֆ-
լըգ վէ ալլա՛ն ալըրլար , փաքլէնիրլէր . պիր ա՛-
ղիզ էսվապա եա պիր հասնէս գիարէթէ կիթմէք-
լէ գապահաթլարը մահվ օլուր . պունլարըն պիրիսի
տէ օլմատըղը հալտէ , վէրլն օթա՛ն ալըպ՝ շիւպհէ-
սիզ ճէննէթէ կիթմէք իւմիտի իլէ էօլիւրլէր : Լա-
քին Վաթօլիքլէր պու գատար խէլաս եօլարընա ի-
նանտըգտան սօնկրա , ա՛ճայիպ տէյիլմի տիր քի պու
շէյլէրի էթմէքտէն պիր Փայիտէ հասըլ օլմազ կիպի
քէնտի քէնտիլէրինի Վաւարանա միւսթահագգ
զանն էտէրլէր :

Բրօթէսթանդլար պու թարզ խէլաս եօլարընը
թանրմազլար : Օլիրա պունլարըն պիրինի պիլէ սա-
պիթ էտէր պիր իսպաթ եա պիր քէլամ Լ՛ղիզ Վի-
թապլարտա եօգ տուր :

Լլահն Վէլամընտան էջրէնտիքլէրի վէ սահի-
հան գափիճէ գապուլ էթտիքլէրի շու տուր . “Լլահ
տիւնեայը պու գատար սէվտի քի՝ քէնտի պիրիճիք
()ղըւնու վէրտի , թա քի հէր օնա ինանն՝ զայ օլմա-
յա , իլա էպէտի հայաթա մալիք օլա : ()ղուլա
իման էտէնին էպէտի հայաթը վար” : (Վէ . Գ .
16 . 36 : “Շիւմլէ փէյղամպէրլէր պունա շահատէթ
էտէրլէր քի՝ օնա հէր ինանան , օնուն վասիթա-
սի իլէ կիւնահլար ա՛վֆլընը ալըր” : Վաթ . Ժ . 43 :

“Եօմօսուն ա՛մէլլէրինտէն ատէմ սատըգ օլմատը-
ղընը՝ իլա ()իսուս Վրիստոսուն իմանը վասիթասի իլէ
օլտուղընու պիլտիյիմիզտէն , պիզ տախի Վրիստոս
()իսուսա ինանտըգ . թա քի Վրիստոսուն իմանը իլէ
վէ տէյիլ նօմօսուն ա՛մէլլէրի իլէ սատըգօլալմ . զիրա
նօմօսուն ա՛մէլլէրի իլէ հիչ պիր թէն սատըգ օլմա-
յաճագ տըր” : Վալ . Բ . 16 : Պու խէլաս է-

Բրթթէսթանդլարըն եալընըզ պիր խէլաս եօլու :

տիճի իման , քի օնուն իլէ ատէմէր կէջիւն փա-
տիշահլըղընը կէօրէ պիրլըրէր , Լ'զիզ Վիթապլարըն
գապլինճէ՝ թէվպէ վէ Լլահա իթա'աթ էտէրէք
եաշամաղլա էջլէ պաղլը տըր քի օնլարտան ասլա
այրըլամաղ : Իշթէ սատէ վէ աշիքեար խէլաս եօլու
պու տուր , քի էպէտի հայաթ վէրմէք իչին՝ ինսան-
տան՝ թէվպէ , Լլահա իման վէ իթա'աթ թալապ
էտէր : Ինճիլի Բրթթէսթանդլար Լլահըն Վէլամը
իլէ սապիթ օլմուշ խէլաս շարթլէրի տէյիւ պունլա-
րը գապուլ էտէրլէր , վէ պունլարա մուղայիր օլան
շէյլէրի հէլաքէ կէօթիւրէն հերետիկոսլուգ սա-
յարլար :

Բրթթէսթանդլարը Վաթօլիքլէրտէն այրոան պու-
նուն կիպի տահա չօգ շէյլէր վար տըր : Պիզ պաշ-
լըճալարընտան պիր գաչընը այրըրպ պուրայա գօտուգ .
մէրամըմըզ օնլարտան պիր իսպաթ չըգարմագ տէ-
յիլ , անճագ օգույանլարըն Փիրասէթինէ պրագմագ
տըր , վարսըն հէր քէս քէնտիլիյինտէն այրոտ էթսին :
Լաքին սէջլէտիքլէրիմիզի խիւլասա էթմէք իչին ,
պուրատա՝ մէզհէպ մատտէլէրինի թէֆթիշ վէ հիւքմ
էթմէյէ ճէսարէթլէրի օլան քիմնէլէրէ շու իքի սիւա-
լի էտէրիզ : Կերէէ+լի+ հա՞նիշ Բարաֆա Կըր . Հա՞ն-
իշըլըն Բա-Բարա-ղը- եօլ Լլահըն Վէլահըն Բի-Բա-
ղըք Կըր :

Պ Ա Պ Բ

Թերպիյէ վէ սանա'աթ խոստոսունտա Բրթէսթանդ վէ
 Բաթօլիք պէլտէլէր բուպար օլունուրլար

Փ Ա Ս Լ . Ա

ԹԵՐՊԻՅԷ

Ա. Շէմալի Լմերիգանըն մէթէպլէրի, մէտրէ-
 սէլէրի վէ քիթապէթէ միւթա'լիգ մահալլէրի :

Բ. Վիթապլար վէ գաղէթալար :

Գ. Վիթապէթ վէ ի'լմ շիլքէթլէրի :

Դ. Վաթօլիք պէլտէլէրին թերպիյէսի : Միւթէ-
 պէր Վաթօլիքլէր թարաֆընտան վէրիլէն շահատէթ :
 Վաթօլիք քիլիսէսինին Վիթապէթէ գարշը օլան
 ա'տավէթի :

Փ Ա Ս Լ . Բ

ԱԼԷՍՍԷՎԻՅԷ ՍԱՆԱ'ԱԹ ՎԷ ՄԷՏԷՆԻՅԷԹԻՆ ԻԼԷՐԻԻԼԷՄԷՍԻ

Ա. Օհրա'աթ եախօտ Շիֆթճիլիք :

Բ. Թիճարէթ :

Գ. Մէքանիքա սէնա'աթլարը : Մէմալիքի միւճ-
 թէմա'այը Լմերիգա իլէ ճի'նիւպի Լվլուփա մա-
 պէյնինտէ օլան Փարգլէրին սէպէպլէրի :

Փ Ա Ս Լ . Ա

Թ Ե Ր Պ Ի Յ Է

Ա . ԹԵՄԱԼԻ ԱՄԵՐԻԳԱՆԸՆ ՄԷՔԹԷՊԼԵՐԻ , ՄԷՏՐԷՍԷԼԵՐԻ
ՎԷ ՔԻԹԱՊԷԹԷ ՄԻԻԹԱԼԻԳ ԷՍԷՐԼԵՐԻ

Բրօթէսթանդ պէլտէլէրտէ , թէրպիյէ , մէզճէպ վէ էտէպ ու էրքեանըն նէ հալտէ պուլունտուղու իւզէրինէ Լչրմէնիճէ քիթապլարտա վէ գազէթալարտա չօգ եալան վէ եանկըշ շէյլէր եազըլմըշ տըր : Պու իֆթիրալար զիյատէ Շէմալի Լմերիգանըն Սէմալիքի Սիւճթէմա'ասը հագգընտա տըր . պու թարզ իֆթիրալարը՝ “ ջատագովութիւն Ուղղաիւաու Հաւատոյ ” , “ Վանը Լչրմէնի ” , “ Հայտարար ուղղութեան ” վէ “ Հայաստան ” գազէթասը կիպի ուֆագ թէֆէթ թէէլիֆլէրտէ չօգ պուլուրսուն :

Հայաստան գազէթանըն մէզճէպէ տայիր իլալէսինտէն պիր պէնտ պուրայա տէրճ էտէրիզ :

“ ՇԷՄԱԼԻ ԱՄԵՐԻԳԱ : Իքի եիւղ սէնէ վար տըր քի պու պէլտէ Բրօթէսթանդլարըն փէնակեահը կիպի օլմուշ տուր , վէ Բրօթէսթանդ մէզճէպի օրատա զիյատէ շէրէֆ պուլմուշ տուր : Ֆագաթ պու եագընլարտա ալընան խապէրլէրէ նազարէն իշպու նէվիճատ մէզճէպ օրատա տա էվվէլքի կիպի տէյիլ տիր , օրատա տա էսքիմէյէ պաշլամըշ տըր : Օիրա տինի թէֆթիշ ալթընա պրագանլար՝ թէֆթիշլէրինէ եա՝ քէնտի ա'գըլլարընը էսաս էտիպ տինսիզ օլուրլար , եախօտ եինէ էվվէլքի էյրէնտիքլէ-

Մերիգանըն թերպիյէսի՝ Հայաստան գաղթեալաւան :

րինի , եա՞նի քիւսէնին հիւքիւմամընը գապուլ է-
տիպ , պորըլմընը օլտուղլարը քիլիսէ իլէ թէքրար
պիր օլուրլար” :

“Պու պէյլէ օլտուղու իչիւն՝ օլ թարաֆտա պու-
լունան Ռօթէսթանդլար՝ ա՛լէլիսուսուս թէվէքէլ-
լիլիքէրինտէն նաշի օլ մէղհէպէ թապի՝ օլուպ , պա-
թըլըգտա պուլունանլար կիւն պէ կիւն քէնտի թա-
րաֆէրինին զայի՛ֆլէնտիյինի կէօրէրէք՝ ղայէթլէ թէ-
էսսիւֆ էտերէր : Ա՛լէ պու շէյին սէպէպինի արա-
յըպ , օնա կէօրէ չարէսինի պուլմայը տիւշիւնիւր-
լէր իսէ տէ , պուլտուղլարը սէպէպ օնլարը տահա
զիյատէ իւմիտսիլ էտէր” :

“Ե՛կմալի Մերիգանըն Սինսիննէդի շէհրինտէ գըզ
չօճուղլարըն թերպիյէսի իչիւն պիր մէքթէպ աշմըն
օլան Ս՛իս Պիչէր նամ պիր գըզ՝ քէնտի մէքթէպի-
նէ փէք ազ շայիրտ կէլտիյինի կէօրիւպ , վէ հէր
եէրտէ Ռօթէսթանդ մէքթէպլէրինէ ազ շայիրտ
կիթտիյինի պաշգա թարաֆլարտան իշիտիպ , պու-
նուն զըտոր՝ իշ էյրէնմէք իսթէյէնլէր Վաթօլիք
մէքթէպլէրինէ կիտիպ , վէ եավաշ եավաշ Ռօթէս-
թանդ մէղհէպինտէն չըգըպ Վաթօլիք օլտուղլարը-
նը տա խապէր ալտըգտա , հէր թարաֆա մէքթուպ-
լար եազըպ , Մերիգանըն էն միւլթէպէր շէհրլէ-
րինտէ տիշէլիլէրէ մէճլիսլէր էթտիրտի վէ օլ մա-
հալէրտէ օգուլմագ իչիւն պիր ըէսալէ (հաւ) տախի
ինշա էյլէտի , քի պասըլմընը տլր” :

“Պու ըէսալէի օգուլուպ անկլարըզ քի Մերիգատա
Ռօթէսթանդլարըն էլինտէ օլան մէքթէպլէր ի՛թի-
պարտան տիւշմիւշլէր տիր . լաքին Վաթօլիքլէրին
մէքթէպ աշտըզը եէրէրտէ , էհալի պիւթիւն պիւ-
թիւն Ռօթէսթանդ տախի օլմուշ օլսա , էվլատլարը-
նը Ռօթէսթանդ մէքթէպլէրինէ կէօնտէրմէքտէն ի-

Պաշտօնային միջավայրի արատընտա մեքթեպ աչքայ , քենտիտի ի-
չին գայտ էթմէյէն միլէթ :

սէ , Վաթօլիք մեքթեպէրինէ կէօնտէրմէյի տահա
էյի սայարլար : Պուրատա իլավէ օլունան պէնտ
մեքթեպի Սիս Պիչէրին պասթըրտըղը ընսալէտէն
ալընմըշ տըր :

Մեքթեպէրէ էմսալ օլմագ իչին Սինսիննէդի
շէհրինտէ պիր մեքթեպ աչտըմ , Փագաթ շայիրտ վէ
ագչէ օլմատըղը իչին գափամաղա մէճպուր օլտում :
Պիր Վաթօլիք , քի իւճրէթլէ շայիրտ ալաճաղըտը ,
պէնիմ եերիմէ կէչիպ' օլ մեքթեպի թուլթուլ . վէ
հօճալըղա պաշամաղտան 50,000 Պրանք (212,500
ղուրուշ) էտա էթմէյէ գատիր օլտուլ : Պիր ալ վա-
գըթ սօնկրա Վաթօլիքէր իչին պիր Նորնէճայա-
լան վէ ճէմա'աթըն չօճուգլարը իչին տէ պիր մեք-
թեպ պինա օլտուլ , վէ պունլար իչին տախի 150,000
Պրանք մէսարիֆ օլտուլ (քի 637,500 զուրուշ է-
տէր) : Պու էօյլէ պիր էյալէթ իչինտէ տիր' քի
հիւքիւմէթտէն հիմայէթ պուլուպ տա , իւճրէթլէ շա-
յիրտ ալան պիր Բրօթէսթանդ մեքթեպի պիլէ եօգ
տուր , էհալինին չօղու իսէ Բրօթէսթանդ տըր , վէ
պուլունան Վաթօլիքէր տէ թաշրատան կելմիշ Փա-
գիր ատէմլէր տիրլէր :

Պիչէր մեքթեպէրին պու հալի ագչէնին նօգսան-
ըղընտան իսէ , նասըլ օլույօր քի տիւնեանըն հէր
թարաֆընտա Լմերիգալը Բրօթէսթանդլար օլուպ'
մեքթեպէր աչարլար , քիթապլար պասմա էտէրլէր ,
վէ պունլարըն հէփիսի իչին իգթիղա էտէն ագչէ
Լմերիգատան կէօնտէրիլի : Պու ատամլար պաշտա
մէմլէքէթլէրտէ թէրպիյէնին իլէրլէմէսինի իսթէրլէր ,
լաքին քենտի մէմլէքէթլէրի իչին գայտ էթմէյէր
տէյէմէյիզ : Պէլքի հօճալար մեքթեպ իտարէ էթ-
մէյի լայըղընճա պիլմէյէր , վէ թէրպիյէրլինին

Ամերիգա՝ Բրոթէսթանդլարն վէ քաթօլիքլէրին փէնակեահը :

Թարգընտա տա գուսուր վար տըր : Պու պէյլէ օլ-տուղու հալտէ , Ի՛լմ էջրէթմէյէ վէ թէրպիյէ վէր-մէյէ կէլմիշ իզ , տէյէն Լմերիգալըլարա կիւվէնէնէր զայէթլէ ալտանմըլ օլուրլար : Լճնէպի պէլտէլէրէ կիտէն Լմերիգալըլարն հօճալդգ էթմէյէ գուտրէթ-լէրի օլսայիտի , Լմերիգա մէքթէպլէրինէ հիւսնի նի-զամ վէրիպ , Վաթօլիք մէքթէպլէրինէ կիտէն շա-յիրտլէրի քէնտիլէրինէ ճէլպ էթմէք իչիւն օնլար Լմերիգայա տա՛վէթ օլունուրլար իտի : Լմերիգա մէք-թէպլէրինին պու հալլէրինի օգուտուղումուլտա , վէ թաշըալարտա կէղէն Լմերիգալը վաճըլարըն պու շէյլէրին չարէսի իչիւն քէնտի վաթանլարընա չաղ-րըլմատըղընը տախի կէօրտիյիւմիլտէ , ա՛գլէն պու-լուլուզ քի պու ասէմլէր մէքթէպլէր աչըպ , շա-յիրտլէր ճէմ՝ էթսէլէր պիլէ , եինէ օնլարըն գուտ-րէթինէ ի՛թիմատ օլունամազ : Պիթարաֆ վէ պիղա-րազ քիմնէմլէր պու շէյին իւզէրինէ էյի տիւշիւնէ-րէք , ա՛գլէն պուլտուզլարը կիպի տէ թէճրիւպէսինի կէօրմիւշլէր տիր՝ :

Հագիգէթ սահիհ տիր քի Լմերիգա՝ Բրոթէս-թանդըղըն “փէնակեահը” տըր , վէ Լմերիգայը տախի Լմերիգա էտէն Բրոթէսթանդըղգ տըր : Լաքին Լմերիգա , Լճրոփատա այագ ալթընա կիտէն վէ զուլմ չէքէն Վաթօլիքլէրին տախի “իւնակեահը” տըր . պունու նէ՞ եափալմ : Լճի , ալթմըլ եա եէթմիշ պին քիշի , պ՛աղէն ղիյատէ պ՛աղէն էքսիք , հէր սէ-նէ Լճրոփատան ֆիրար էտիպ Լմերիգայա կիտէր-լէր . օրատա՝ Բրոթէսթանդըղըն գալէ՛սի վէ “փէնա-կեահը” ալթընտա սէրպէսթիէթ , ղանիմէթ վէ էմ-նիյէթ պուլուրլար : Լօգարտա տէրճ օլունան պէն-տին պիւթիւն պիւթիւն իֆթիրատան ի՛պարէթ օլ-տուղունու սէյլէմէք տախի հաճէթ տէյիլտիր : Հա-

Ամերիգանըն մէքթէպլէրի , մէտրէսէլէրի վէ ագատէմիալարը :

յաստան գազէթանըն միւէլլիֆի գըզըն պիրի շէօլէ պիր պէնտ եազմըշ տըր տէյէրէք , գազէթասընտա պիւթիւն պիր միլլէթի ֆասլ էթմէսի իլէ , հէր քէսի քէնտի իւզէրինէ կիւլտիւրմէք իսթէմիշ տիր : Պա-
գաթ պիզ պու վէսիլէ իլէ Ամերիգայը Վլաթօլէք պէլտէլէր իլէ ըուպար էտէլիմ , քի թէրպիյէ ճի-
հէթիյէ պու իքիսինին մապէյնինտէ օլան ֆարգ անկլաշըլըն :

Պիզ պուրատա եալընըզ պիր գաչ քէյֆիյէթ օլ-
տուղու կիպի նագլ էտէրիզ . օգույան օնլարտան Ա-
մերիգատա թէրպիյէնին նէ հալտէ օլտուղունու քէն-
տիլիյինտէն անկլայա պիլիր :

Ա . ԱՄԵՐԻԳԱՆԸՆ ՄԷՔԹԷՊԼԵՐԻ , ՄԷՏՐԷՍԷԼԵՐԻ ՎԷ ՔԻԹԱՊԷԹԷ ՄԻԻԹԱԼԻԳ ԷՍԵՐԼԵՐԻ

Պիր միլլէթին իչինտէ մէքթէպլէր վէ մէտրէսէլէր պուլունտուղու՝ օլ միլլէթին իչինտէ իւ՛մնուի թէրպիյէ վար օլտուղունա միւճէրուէտ պիր նիշանէ տէյիլտիր : Պու սէպէպտէն իւք արայաճաղըմըզ շու օլմալը տըր քի օլ մէքթէպլէրի իհտաս էտէնլէր քի՞մ տիր , վէ իտարէլէրի նա՞սըլ տըր : Մէքթէպլէրի իհտաս է-
տէն ասըլ միլլէթ քէնտիսի օլմատըղը հալտէ , մէք-
թէպլէր՝ օլ միլլէթին թէրպիյէ լէզզէթինի ալմըշ օլտուղունա պիր պէշարէթ օլամազլար : Այախօտ մէք-
թէպլէրին ուսուլինտէ ճէպր վէ հագարէթ վար ի-
սէ , օլ թարզ մէքթէպլէրտէն տէ պիր մէնֆա՛աթ հասըլ օլմազ :

Ամերիգատա օլան մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրին քեաֆ-
ֆէսինի , (Վլաթօլէքլէրին մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրին-

Ամերիգանըն մէքթէպլէրի, մէտրէսէլէրի վէ ագատէմիալարը :

տէն մա'տա , զերա պոննարըն փէք չօղու Լ՝վրօփա ագէէսի իլէ իհտաս օլմուշար տըր ,) Լ՝մերիգա միլ-լէթի իհտաս էթմիշ տիր : Ա՛է պաշգա թարղ տա-խի օլամաղ . չիւն հիւքիւմէթ միլլէթին էլինտէ օլ-տուղու իչիւն՝ հէր շէյի եափան միլլէթ տիր , վէ հէր շէյ միլլէթին իսթէտիյի կիպի օլուր :

Ա՛էմալիքի Ա՛իւճթէմա'տա հէփ ըլմլէրին էն տէ-րին մատտէլէրինի էյրէնմէք իչիւն տօգսան եէտի Բօթէսթանդ մէտրէսէսի վար տըր : Պու մէտրէսէ-լէրին հէր պիրինտէ պիրէր կէնիշ քիթապխանէ , վէ պահալը ֆիզիգա ալաթլարը վար տըր , հէմ պու մէտրէսէլէրէ կիրմէք իսթէյէնլէր Ի՛լմի սարֆ (փե-րախան-թիւն) , Ի՛լմի հէնտէսէ (երիւսալիմ-թիւն) , Ի՛լմի րագամ , վէ Լ՝ճէպրա պիլմէլի , պիր ազ տա Բում վէ Լ՝աթին լիսանլէրինէ աշինա օլմալը տըր :

Ա՛էտրէսէյէ կիրտիքտէն սօնկրա , Բումճա , Լ՝ա-թինճէ վէ Լ՝վրօփանըն շիմտիքի լիսանլէրինտէն պա-ղըլարընը էյրէնիւր . Լ՝պքի վէ Լ՝էնի թէվարիի , Ի՛լ-մի րիյաղինին (չափաբէր-թիւն) հէր տիւրլիւսիւ-նիւ , Ի՛լմի նիւճում (ասպաբաշիւ-թիւն) , Պիզիգ , Ի՛լմի էտէպ , վէ Ի՛լմի հիքմէթ , Ի՛լմի թապագաթիւլ էրղ (երիւսալիմ-թիւն) , Ի՛լմի մա'տէն (հանա-թան-թիւն) , Ի՛լմի քիմեա (քնալու-թիւն) , Վրիս-թիւն մէղհէպինէ տայիր իսպաթլար , Բնախան Լ՝սո-ոսաթաթան-թիւն , Իտարէյի միւլքիյէ (փաղափա-լան օնոթիս-թիւն) , Ի՛լմի պէլաղէթ (հարստ-ն-թիւն) վէ Ի՛լմի մանթըգ (արսաթան-թիւն) : Պիր շայիրտ տէօրթ սէնէ պու իլմլէրի էյրէնտիք-տէն սօնկրա՝ տահա եիւքսէք րատտէտէ վէ եօգարտա զիքր օլունան տօգսան եէտի տէն խարիճտէ պուլունան մէտրէսէլէրէ կիրմէյէ հազըր օլմուշ օլուր : Իշպու սօն մէտրէսէլէրտէ արթըգ սէնաթ էտէճէյի շէյին թահ-

ՆԻՈՒ ԵՕՐԵ ԷՅԱԼԵԹԻՆԻՆ ԹԵՐԱԽԵՍԻՆԻՆ ՀԱԼԻ :

սիլինէ մէշղուլ օլուր : Ս'էզքիւր մէքթէպլերին պիր գըթա'սը Ի'լմի թըպպ' եա'նի հէքիմլիք իչիւն , պիր գըթա'սը Ի'լմի շէր' (օրէնսգիտութիւն) իչիւն , պիր տիկէր գըթա'սը տախի Ի'լմի իլահի իչիւն թախսիս օլունմուշ տուր : Ս'էմալիքի Ս'իւճթէմա'ատա օն պիր Ի'լմի շէր' մէքթէպի , օթուզ տէօրթ Ի'լմի թըպպ մէքթէպի , վէ օթուզ պէշ Ի'լմի իլահի մէքթէպի վար տըր վէ հէփիսինտէ տէ ղպլէթ պէջիւք քիւ թապխանէլէր մէվճուտ տուր :

Ֆազաթ պու մէքթէպլեր պիւթիւն էհալինին թերպիլէսինէ քեաֆի տէյիլ տիրլէր : Պիր միլլէթին , ա'լէսսէ/իլէ թերպիլէ թահթընտա պուլունտուղունու' օլ միլլէթտէ պայաղը մէքթէպլեր վէ մէտրէսէլէր չօգ օլտուղունտան անկլայա պիլիբրիղ : Պու պապտէ էվվէլա շունու տէյէլիմ քի եազմագ , օգուամագ , ըազամ , ի'լմի սարֆ , ճօղըաֆիա , վէ ֆիղիգանըն էվվէլիյաթընը էջրէթմէք իչիւն Ս'էմալիքի Ս'իւճթէմա'այը Լ'մերիգատա պուլունան մէքթէպլեր օլ գատար չօգ տուր , քի էրքէք վէ գըղ չօճուզլար հիչ պիր վազըթ պու իլմլէրտէն մահրում գալմաղլար . վէ օգուամագ եազմագ պիլմէյէն ասըլ Լ'մերիգալը պիր էրքէք եա պիր տիշէհլի կէօրմէք փէք նատիր տիր : Պիլմէյէնլէր պուլունուրլար իսէ տէ , էքսէրիյէ Լ'վըօիատան կէլէնլէրտէ տիր :

Ս'էմալիքի Ս'իւճթէմա'ատա պուլունան ճէմի' մէքթէպլերին վէ տիւրլիւ պէ տիւրլիւ մէտրէսէլէրին սալըսընը պուրատա պիր թէմամ վէրէմէյիղ լաքին պաղը էյալէթլէրին , 1847 տէ թերպիլէնին հալի իւղէրինէ նէշը էյլէտիյի իլանլարը վար տըր . պուլնլարտան Բօթթէսթանղլարըն թա'լիմ վէ թերպիլէսինին շիմտի նէ տէրէճէտէ պուլունտուղունու անկլայա պիլիբրիղ :

Լ'վէլա 2,604,495 (իքի միլիօն ալմը եիւզ տէօրթ

Նիու Եօրք էյալէթինն թէրպիյէսինն հալի :

պին տէօրթ եիւզ տօգսան պէշ) էհալիսի օլան՝ Նիու Եօրքունն թէրպիյէսի նէ մէրքէզտէ պուլունտուղու- նու թա՛րիֆ էտէլիմ :

Պու էյալէթին մէքթէպլէրի էհալիննին մէսարիֆի իլէ իտարէ օլունուրլար : Պու ագէննին նիզամը վէ թէրթիպի տախի էհալիյէ րաճի օլտուղունտան , հէր սէնէ էհալի թարաֆընտան սէչիլէն քիմնէլէր վէքիլ նասպ օլունուպ , էհալիննին իսթէտիյի կիպի իշի նի- զամա գօրլար . իմոի պու մէքթէպլէրի գայըրան է- հալիտէն պաշգա քիմնէ տէյիլ տիր :

Եյալէթին 11,000 միլէթ մէքթէպի վար տըր , պունլարըն իչինտէ իլմ էօյրէնէն շայիրտլէրին սայը- սը 1847 սէնէննին սօնլարընտա 748,387,յէ պալիզ օլ- մուշ իտի : Մէզքիւր մէքթէպլէրտէն հէր պիրիննին տիւրլիւ քիթապլէր իլէ տօնանմըշ պիրէր ուֆագ քիթապիսանէսի վար տըր . հէիիսինտէ մէվճուտ օ- լան քիթապլարըն եէքիւնի 1,300,948 (պիր միլիօն իւշ եիւզ պին տօգուզ եիւզ գըրգ սէքիլ) ճիլտ տիր :

Նիու Եօրք էհալիսի պու քիթապիսանէլէրի պէօ- յիլթմէք իչիւն 1847տէ 1,989,573 (իքի միլիօնա եագըն) ղուրուշ սարֆ էյլէտի : Պունլարտան մա՛- տէ , 1,569 մախսուս մէքթէպլէր վար տըր , պունլա- րըն տա 41,473 շայիրտի վար տըր : Պու մախսուս մէքթէպլէրին միլէթ մէքթէպլէրինտէն սալթ շու ֆարգը վար տըր , քի պիր գաշ քիշի պիր օլուպ քէնտի էվլատլարը իչիւն մախսուս հօճա թալին էթ- միշլէր տիր , վէ մէրամ՝ չօճուգլարընը տահա պիր կիւզէլ թարղ իլէ թէրպիյէ էթմէք , եախօտ օնլարա միլէթ մէքթէպլէրինտէ վէրիլէն տէրսլէրտէն զիյատէ շէյլէր էօյրէթմէք տիր : Մախսուս մէքթէպլէրտէ պիր հօճայա թէսլիմ օլունան շայիրտլէրին սայըսը էքսէրի ազ օլուր :

Նիու Եօրք էյալէթինն թերպիյէսինն հալի :

Պու էյալէթտէ իբի պէյիւք մէքթէպ տահա վար տըր . պու մէքթէպլէրտէն տէ մերամ՝ միլլէթ մէքթէպլէրի իչին լազըմ՝ օլան հօճալար եէթիշտիրմէք տիր : Իմտի պու մէքթէպլէրտէ թերպիյէ օլանլար չօճուգլարա հօճալըգ էթմէք եօլունու վէ նիզամընը էյըրէնիրլէր . վէ պիր մէքթէպէ հօճա լազըմ՝ օլտուղու վագըթ , ա՛լէսսէվիյէ պու մէքթէպտէ թա՛լիմ վէ թերպիյէ օլանլարտան սէչիլիր :

Եէթիք գըզլար իչին 55 պըր մէքթէպ վար տըր . պու մէքթէպլէրտէ վերիլէն տէրսլէր պայաղը մէքթէպլէրին տէրսլէրինտէն չօգ եիւքսէք տիր : Պունլարըն ճէմիսինտէն գաթի՛նաղար , 163 թանէ տէ Լգատէմիա վար տըր : Լգատէմիալար եալընըզ պիր նիյէթէ մէպնի տէյիլ տիրլէր . էվվէլա՝ եիւքսէք ըատտէտէ պուլունան մէքթէպլէրէ կիրմէյէ նիյէթի օլանլար , իպթիտա Լգատէմիալարա կիրիպ հազըրըզ կէօրիւրլէր . պու սէպէպտէն ագատէմիալարտա Բումճա վէ Լաթինճէ տէրս տախի վէրիլիր : Իբինճի՝ թիւճճար Չիֆթէի եա Սաքինաճը օլմաղա արղուքէշ օլանլար , պայաղը մէքթէպլէրին տէրսլէրինի քեաֆի սայմայարագ՝ զէյատէ շէյ էյըրէնմէք իսթէտիքլէրի հալտէ , Լգատէմիալարա կիրիպ Ի՛լմի հէնտէսէ , Ի՛լմի միւսէլլէսաթ՝ (եռանկիւնապոփոնիւն) , Կէմիճիլիք , Տէֆթէր թուլթմագ , վէ Ֆիղիգա իլմինին պա՛ղը շէյլէրինի էյըրէնիրլէր : Պու էյալէթին իչինտէ պաշգա օթուղ իբի մէքթէպ տահա վար տըր . պունլար Ի՛ւմուլմի ի՛լմլէր , Ի՛լմի շէր՝ , Հէքիմլիք վէ Ի՛լմի իլահի մէքթէպլէրի տիր : Պունլարտան պաշգա , քէօրլէր , սաղըրլար վէ տիլիզլէր մէքթէպլէրի տախի վար տըր . պիր թագըրմ տա էյլլէ մէքթէպլէր պուլունուր՝ քի օնլարտա եալընըզ պիր շէյ վէ օնա միւթա՛լիգ հէր նէ վար իսէ՛ էյըրէտիլիր . մէսէլա Կէմիճիլիք ,

Պատճառ ու ֆազ էյալէթէրին հալի թերպիյէսի :

Օչիրաաթ եա Սաքինաճըլըգ : Եալընըզ պու է-
յալէթտէ պուլունան մէքթէպլէրին եհքիւնի 12,821
տիր : Էփի պու պինալար՝ իչէրինտէ օլան քիթապ-
խանէլէր վէ ալէթէր իչիւն օլան միլիօնճա մէսա-
րիֆլէրին հէփիսինի էհալի էթմիշ տիր . վէ օլ գա-
տար հիսապսըզ հօճալարըն մա'աշընը տա եինէ էհա-
լի գայըրըր : Եալընըզ պայաղը մէքթէպլէր իչիւն
քիւլլիյէթլի ագչէ , եանի 6,500,000 թալէո ()ս-
մանը ագչէսի իլէ 156,000,000 եիւզ էլլի ալթըմի-
լիօն զուրուշ) օրթա սանտըղընտան վէրիլտի . պու
մէքթէպլէր նիճէ քի եօգարտա զէքը օլունտու՝ էհա-
լինին էլինտէ տիր , վէ պու քիւլլիյէթլի ագչէ պիր
պէօյիւք սէրմայէ օլուպ՝ ֆայիզի իլէ պու մէքթէպլէր
խտարէ օլունսունլար տէյիւ վէրիլմիշ տիր : Ետէմլէր
քէնտիլէր իչիւն հէր նէ էտէճէքլէրսէ՝ ա'լէսսէվիյէ
էյիսինի էթմէյէ տիգդաթ էտէրլէր . թէրպիյէ իչիւն
պէօյլէ չալըշան վէ պու թարզ պէօյիւք իչէր պաշա
չըգարան պիր էհալինին իլէրտէ վէ զայէթ մէթա-
նէթլի հիւնէր վէ մա'լիւմաթընը պիր ատէմ ֆասլ
էտիպ ֆէնա սէօյլէրսէ , օլ ատէմ իչիւն նէ՞ տէմէ-
լի իղ . պիղ էօյլէ ատէմ իչիւն՝ Ենճագ գալպինտէքի
քէօիլիւրմիւշ վէ գուտուրմուշ հասէտ վէ խուսու-
մէթինի տիշարը տէօքէյօր , տէրիղ :

Վիւչիւք էյալէթլէրտէ օլան թէրպիյէ հագգըն-
տա պունլար կիպի չօգ շէյլէր կէօսթէրէ պիլիւր իտիք՝
էկէր քէլամըմըզը միւֆասալ էտէյիտիք :

300,000 էհալիսի օլան Վ իրմօնդ էյալէթինտէ՝
50,000 շայիրտլէր իլէ , 1,000 գատար մէքթէպ վար
տըր : Պագաթ պու էյալէթին չօգ գասապալարը
ի'լան էթմիշ օլմատըզլարը իչիւն էլպէթտէ մէզքիւր
սայը թէքմիլ տէյիլ՝ էքսիք տիր :

Իօտ Եսլէնտ , քի Սէմալիքի Սիւճթէմա'ա էյա-

Պա՛ղը ուժագ էյալէթլէրին հալի թէրպիյէսի :

էթլէրինին էն քիւչիյի տիր , վէ 1840 սէնէսինտէ 108,000 էհալիսի վար իտի՝ ֆագաթ շիմտի 120,000է պալիդ օլուր , 20,000 շայիրտ իլէ 428 մէքթէպի վար տըր : Պու էյալէթտէ եէնի մէքթէպլէր պինա էթմէք , էսքիլէրի թա՛միր էթմէք վէ հէփիսինին իգթիզասընը գայըրմագ իչիւն եագընլարտա չօգ ագչէ կէօնտէրիլտի :

Մասսաչիւսէդս էյալէթին էհալիսի 800,000 քիւչի գատար տըր . 1840—1845 սէնէլէրին իլանընտան անկլարըզ՝ քի 3,173 պայաղը մէքթէպ վար տըր , վէ պունլարըն իչինտէ պուլունան շայիրտլէրին սայըսը 161,020է գատար չըգար : 71 Մգատէմիա վէ 1,268 մախսուս մէքթէպլէր վար տըր : Պայաղը մէքթէպլէր իչիւն էհալի հիսսէ իլէ 600,000 թալէր գատար (եանի 14,400,000, օն տէօրթ միլիօն տէօրթ եիւզ պին դուրուշ) վէրմիշ տիր . վէ տէֆապիր օլգատար տա կէօնիւլի վէրկի իլէ քէջ մէճլիսլէրինտէ վէրմիշ տիրլէր . պու իքի թագսիթ վէրիլէն ագչէնին միգտարը պիր միլիօն թալէր եախօտ եիրմի տէօրթ միլիօն դուրուշտան զիյատէ էտէր . պու մէպլաղը էհալի , նասըլ քի զիքր օլունտու , կէօնիւլ խօշնուտլուղու իլէ եալընըզ պայաղը մէքթէպլէր իչիւն վէրմիշ տիր : Մգատէմիալար , Մախսուս մէքթէպլէր վէ Մէտրէսէլէր պու հիսապտան տըշարը տըր :

Պաշգա էյալէթլէր հագգընտա տախի սէյլէնէճէք չօգ շէյլէր վար իսէ տէ , Մերիգա էհալիսինին նէ տէրէճէ հավէսլէ թէրպիյէյէ թալիպ օլտուղունու , վէ օնլարըն զահմէթի իլէ գուրուլան մէքթէպլէրտէ իյթէյէնլէրին պէտիհալա թէրպիյէ օլապիլիր իտիյինի կէօսթէրմէք իչիւն պու գատար մալիւմաթ վէրմէք քիֆայէթ էտէր :

Ամերիկանըն քիթապլարը վե Գազէթալարը :

Բ. ՔԻԹԱՊԼԱՐ ՎԵ ԳԱԶԵԹԱԼԱՐ

Մէմալիքի Միւսթէմա՛ա հագգընտա վերտիյիմիզ պու մոլիթասար խապերտէն հեր ատէմ ֆէհմ էտէպիլիր քի թերպիյէտէ պէջլէ շէրէֆ պուլմուշ վէ իլէրիլէնմիշ պիր էհալինին իշինտէ շիւպհէսիզ չօգ քիթապլար տախի չոգըպ նէշը օլունմալը տըր : Իմ տի պու խուսուսու տախի պուրատա գըսսաճա հիքեայէ էտէլիմ : Հիսապ օլմուշ տուր քի սապըգա պասըլմըշ օլուպ, թէքըար սթամիա օլմասը լաղըմ կէլէն քիթապլար իլէ պէրապէր սէնէտէ հէման պէշ պին տիւրլիւ քիթապ պասըլըպ նէշը օլունուր : Հեր մէքթէպին վէ սայքի հեր ֆամիլեանըն պըրըճա քիթապխանէսի վար տըր : Եհալինին նէ տէրէճէ օգումաղա արղուսու օլտուղունու շունտան տախի ֆէհմ էտէ պիլիրսին՝ քի եագըն վագըթլարտա պիր հիքաշէ չոգտը, ազ վագթըն իշինտէ նէշը էտէնլէր 100,000 էօրնէք սաթըլլար : 78,000 ճիլտ Ուշինկոնուշ քիթապլարնտան, 45,000 ճիլտ Գըրանքլինին թէլէլիֆլէրինտէն եալընը պիր քիթապճը տիւքքեանընտան տաղըլմըշ տըր : Ինկիլիզճէ սէջլէնէն հէփ մէմ լէքէթլէրտէ պու քիթապլար կիպի մէշուր վէ չօգ սիւրիւլիւր քիթապլարն հէփիսինի պուրատա պիրէր պիրէր զիքը էտէճէք օլսագ, ղայէթ ուզուն տէֆթէր եափմամըլ լաղըմ կէլիր, եերիմիզ տախի միւսա՛ատէ էթմէլ : Պէջիւք մէսարիֆլէ պասըլմըշ չօգ իլմ քիթապլարը վար տըր՝ քի տայիմ սաթըլմագտէ տիրէր : Պօտուիչ նամ Ամերիգալը՝ հեր եէրտէ իսմի մէշուր Լա Մեքանիկ (Mecanique Celeste) իսմի իլէ պիր պէջիւք Մաթէմաթիգա քիթապլընը Ինկիլիզ լիսանընա թէրճիւմէ էտիպ, պիր օլգատար տա

Մէմալիքի Միւճթէմա'անըն գաղէթալարը :

Թէֆսիր վէ տէրին պահսլար քէնտի Թարաֆընտան իւլավէ էտիպ նէշը էյլէտի . պուլ քիթապ ղայէթ պահսլը իտի իսէ տէ , ի'լմէ սօն տէրէճէ հավէսլի էհալինին կէօզիւնէ կէօրիւնմէյիպ , փէք չօգ սաթըլտը : Նիու Եօրք Լշալէթին Հիքեյէի Թապի'իէ իսմինտէ օն իքի ճիլտտէն իպարէթ պիր պէջիւք քիթապ չըգտը , վէ էհալի օնուն պասըլմասընա լազըմ'օլան մէսարիֆէ իմտատ իչիւն 4,800,000 (տէօրթ միլիօն սէքիզ եիւզ պին) ղուրուշ վէրտի :

Օտըպան իսմինտէ Լմերիգալը պիր մէշուր միւլէլիֆին Լմերիգանըն Հիքեյէի Թապի'իէսի իսմինտէ պիր Թէէլիֆի վար տըր , քի հէփ ճիլտէրի 180 Բաոււնտ սթէուլինէ (սայքի 20,000 ղուրուշա) սաթըլըր իսէ տէ , եինէ չօգ ալանլար պուլոււնուր :

Մէմալիքի Միւճթէմա'ատա պին ալթը եիւզ գատար գաղէթա նէշը օլունուր : Պունլարտան պաղըլարը հաֆթատա պիր , պաղըլարը հաֆթատա իքի տէֆա , վէ սայըրլէրի եէվմէյէ պասըլըրլար : Պու գաղէթալար սէնա'աթա՝ ղըրա'աթա՝ Թէվարիսէ՝ էտէպէ՝ մէզհէպէ վէ ի'լմէ , քէզալիք ումուրու խարիճիյէ վէ տախիլիյէ բօլիթիգասընա միւթալիգ տիւրլիւ էլգէմ վէ չօգ մէնֆա'աթը ի'լանլար իլէ տօլու տուր : Խամի էհալի ա'լէսսէվիյէ ալիմ , Թէրպիյէլի վէ օգումաղա հավէսլի օլմուշ օլմասա , 1,600 գաղէթայա ղ գատար եաղըլան օլապիլի'ն մի , քի մէսարիֆ չըգտըգտան սօնկրա՝ քեար տախի օլսուն : Պու գաղէթալարըն Թապագալէրի էքսէրիյէ ղայէթ պէջիւք տիւր , եաղըլարը փէք ուֆագ , վէ չօգ շէյ մէվճուտ օլտուգտան պաշգա , պահսլարը տա չօգ ուճուզ տուր , էջլէ քի սէնէվի պահասը ալթմըշ ղուրուշտան ղիյատէ հաֆթատա պիր պասըլըր գաղէթա աղ պու-

Ամերիգանըն քիթապէթ վէ ի՛լմ շիրքէթլէրի :

լունուր . պու սէպէպտէն եազըլանլար չօգ օլմուշ օլմասա , հիչ պիրիսի իտարէ էտէմէզ : Պիր գազէթանըն իլէրի կիթմէսի իչին 3,000 եազըլան իգթիղա էտէր . պու գազէթալարըն իսէ քիմինին 3,000 , քիմինին 5,000 , պա՛զըլարընըն 10,000 , վէ պա՛զըլարընըն տախի 48 եախօտ 20,000 եազըլանը վար տըր . հաթթա 100,000 եազըլանը օլան գազէթա տախի պուլունուր : Աքին տէյէլիմ քի՛ պունլարըն պիրիպիր իւսթիւնէ իւչէր պին եազըլանը օլսուն . պու հիսապլէ 1,600 գազէթանըն 4,800,000 (տէօրթ միլիօն սէքիղ եիւզ պին) եազըլանը օլմագ լազըմ կէլիւր . վէ պու սուրէթտէ Սէմալիքի Սիւճթէմա՛ա էհալիսինտէ Փամիլեա պաշէնա պիր գազէթատան զիյտէ տիւշէր :

Փագաթ պունլարտան պաշգա՛ մախսուս պիրէր մատտէ իւղէրինէ եազան նիչէ պէօյիւք գաղէթալար տախի վար տըր . մէսէլա՛ Փիզիգա , բօլիթիգա , թէվարիւ , իլմի իլահի , մէքանիգ , զերա՛աթ վէ սայիրէ հագգընտա օլան գազէթալար . քի պունլարըն վասէթասը իլէ կէրէք Ամերիգատա վէ կէրէք Ավլօփատա ի՛լմ վէ սէնա՛աթա միւթալիգ պիր իճատ եա պիր հիւնէր պուլունտուղու կիւի , ագապինճէ էհալինին իչինտէ եայըլըր , վէ պիր մէշուր միւլէլիֆ զուհուր էթտիյի , եախօտ պիր միւլէլիֆին քիթապլարը նէշը օլունտուղու հալտէ , հէր քէսէ խապէր վէրիլիւր :

Գ. ՔԻԹԱՊԵԹԷ ՎԷ Ի՛ԼՄԷ ՏԱՅԻՐ ԹԻՐՔԵԹԼԷՐ

Սէմալիքի Սիւճթէմա՛ատա պուլունան քիթապէթ վէ ի՛լմ շիրքէթլէրի տախի՛ էհալինին իչինտէ իլմին զայէթէ եայըլմըշ օլտուղունա պիր իսպաթ տըր :

Ամերիգանըն քիթապէթ վէ ի'ւմ շիրքէթէրի :

Մէմալիքի Միւճթէմա'այի Ամերիգա օթուղ պիր է-
յալէթ տիր, հէփիսինին իչինտէ տէ ֆիզիգա, քի-
թապէթ, զիրա'աթ, մէքանիգա սէնաաթլարը վէ
սայիրէնին իլէրլէյիպ շէրէֆ պուլմասը իչինն իհտաս
օլունմուշ շիրքէթլէր վար տըր : Պու շիրքէթլէրտէն
պիրինին 'Խու Եօրք շէհրինտէ 40,000 ճիլտտէն
միւրէթթէպ պիր քիթապիսանէսի վար տըր : Եինէ
օլ էյալէթին պիր տիկէր շիրքէթինին 30,000 ճիլտ-
տէն իպարէթ պիր քիթապիսանէսի վար տըր : Վի-
լատէլֆիանըն շիրքէթլէրինտէն պիրինին 52,000, վէ
Պօսթոնտա պիր տիկէր շիրքէթին 32,000 ճիլտտէն
իպարէթ քիթապիսանէլէրի վար տըր : Պաշգա չօգ շէհր-
լէրտէ տախի պու շիրքէթլէրին 5,000տէն 20,000 ճիլ-
տէ գատար քիթապլարը օլան զայէթ չօգ ումումի
քիթապիսանէլէրի վար տըր : Պու շիրքէթլէրին էթ-
տիյի իւմումի մէճլիսլէրի թարիֆ էթմէտէն սարֆը'
նազար էտէրիզ : Լշրմէնի միլլէթինտէ պու պապ-
տէ պիթարաֆ օլան 'Խիկողայոս Ս' : Օօրայեան
սէյլէսին : պու զաթ Բազմավէպ վարագանըն սէ-
նէ Ե : 'Խումէրօ 23տէ Խտարէյի միւլքիյէ իւզէ-
րինէ էթտիյի պահսլարըն պիրինտէ' թէրպիյէյէ
վէ էտէպէ միւթալիք միլլէթ մէճլիսլէրի հագգըն-
տա սէյլէտիյի վագըթ տէր, "Պու թարզ մէճ-
լիսլէր իլէ հէր միլլէթտէն զէյատէ Ամերիգալլար հէր
շէյտէ ճէսամէթլէ իլէրի էիտէրլէր : () Լ միւպարէք
մէմալիքտէ միլլէթին ֆայիտէսի իչինն ումումէն տէրս-
լէր գրաաթ օլունմագ ա'տէթի էյլէ տէրքեար տըր
քի պա'ղը քէրրէ 45,000 քիշի ճէմ' օլուպ տինկլէր-
լէր իմիշ' :

Լշպու նագլ էթտիյիմիզ շէյլէրին քեաֆֆէսի տէ
պիրիպիրինէ միւթապըգ տըր, վէ ինքեար օլունմագ
սուրէթտէ աշիքեար կէօսթէրի' քի Ը էմալի Ամ-

Ամերիգատա Գաթօլիքիյնն է հալտէ պուլունտուղու :

րիգա էհալիսի ու տերէճէ թերպիյէ թահթընա կիր-
միշ տիր , քի հիւս պիր միլէթին օնու Փասլ էթմէ-
յէ հագգը օլմատըգտան պաշգա , հասրէթ չէքիպ
օլ մերթէպէյէ էրմէք իշի-ն էլինտէն կէլէն ղայրէ-
թի տալի տիրիղ էթմէմէլի տիր :

Թարիֆէ շայան պիր շէյ տահա վար տըր , քի
օնտան տա ա'լէսսէվիյէ պիր միլէթինն է տերէճէ
թերպիյէյէ մալիք օլտուղու աշիքեար կէօրինիւր :
Վաթօլիքիք պու պէլտէտէ սօն տերէճէ չառչպ
ճահտ էթտիքտէն սօնկրա՝ մէթանէթ պուլմատըգ-
տան պաշգա , կիւն պէ կիւն ինգըրաղ պուլմագտա
տըր : Պունունլա տէմէք իսթէմէյիղ՝ քի Վաթօ-
լիքէրին սայըսը շիմտի օն սէնէ էվիլ օլտուղուն-
տան ղիյատէ տէյիլ տիր . մէրամըմըլ՝ Վաթօլիքէր
շիմտի չօղալմայօրլար տէմէք տէյիլ տիր : Սալիւմ
օլսուն քի Ռօթէսթանղըղըն “փէնակեահը” օլան
պու պէլտէ՝ մէգհէպլէրինին գուլմունտան ա'ծիղ օ-
լուպ , սերպէսթիք պուլմագ իշիւն Լալօփատան Փի-
րար էտիպ կէլէն սէֆիլ Վաթօլիքէրի ճան ու կէօ-
նիւլտէն գապուլ էթմէյէ տայիմա հագըր տըր . հէր
սէնէ (նիճէ քի սահիֆէ 48տէ տէտիք) էլիշէր պին
քիշի Լալօփատան չըգըպ Ռօթէսթանղըղըն պու
“փէնակեահընա” կէլիպ , սերպէսթիք վէ հիմայէթ
պուլուրլար : Փափազլարընը , պաթըլ ի'թիգատէ-
րինի , ճահիլիքէրինի վէ Փագի'րլիյի տալի պէրա-
պէր կէթիրիլէր իսէ տէ , Ռօթէսթանղ Մերիգա
օնլարը իսթէյէրէք գապուլ էտիպ , վէ կէրչէքիյին
գուլվէթինէ , թերպիյէնին ա'լէսսէվիյէ շէրէֆ պուլ-
մուշ օլտուղունա կիւլէնէրէք , աղ վագըթտան օն-
լարըն Փիքըլէրի աչըլըպ էտնա հալէքինտէն եիւ-
ճէլէճէքէրինի իւմիւտ էտէր : Պու գատար Վա-
թօլիք Միրիգատա պուլունտուգտան պաշգա , Լալ-

Ամերիգատա Գաթօլիքներին նէ հալտէ պուլունտուլու :

Րօփանըն Վաթօլիք պէտէլէրի տախի Մէմալիքի Սիւճթէմաատա Վաթօլիքիին եայըմասընա իմ տատ իչիւն իանէ վէրիլէր : Փրօփանտա նամ շիւքէթ հէր սէնէ Վաթօլիքներին Ամերիգատաքի մէքթէպլէրի՝ մէտրէսէլէրի վէ վազըլարը իչիւն քիւլիյէթլիւ ագչէ սարֆէտէր : Աքին պու գատար զայրէթ էտիպ, սէնէ պէ սէնէ պու գատար եէնի Վաթօլիքէր կէլիլէր, վէ իքի եիւզ սէնէտէն պէրի Ամերիգատա Վաթօլիք վար վէ վազըլար տախի էքս'ք օլմուշ տէյիլէր իսէ տէ, եինէ ասըլ քէնտի նէշը էթտիքլէրի իլանլարա նազարէն, Մէմալիքի Սիւճթէմաատա հալա իւչ միլիօնտան զիյատէ փաւիայա ինանան պուլունմազ : Բրօթէսթանգլարըն սայըսը իսէ՝ եիրմի եէտի միլիօնու թէճաւուզ էտէր : Պու գատար տիւզիյէ պէօլիւք պէօլիւք Ամերիգայա գօշան պինլէրճէ Վաթօլիքէր նէ՞ օլույօրլար : (Ըապիաթըլլա արթմալը տէյիլէր՝ մի իտի . պունլարըն էվէտլարը նէ՞ օլույօր : Չօգ տիւլիւնմէք իսթէմէզ . պունլար եա Բրօթէսթանգլարտան չօգ վիյատէ էօլիւյօրլար տէմէլի իզ, եա տա սէնէ պէ սէնէ օլ գատար ատէմ Բրօթէսթանգ օլույօր՝ քի Ալրօփատան ֆիրար էտէն օլ հիսապսըզ ճէմիյէթ՝ Վաթօլիքներին արթմասընա քեաֆի օլամայօր :

Վաթօլիքէր՝ մէքթէպլէրի վէ մէտրէսէլէրի վասիթասի իլէ պաղը վագի՝ օլուր՝ քի մէզհէպ խուսուսունա տա գայտսըզ վէ հաճաթսըզ պիր Բրօթէսթանգըն էվէտընը ճէլպ էտէպիլիլէր . լաքին պիրինին եէրինէ օն քիշի պիրտէն զայպ էտէրլէր : Ազըն վագըլարտա չօգ շէհրլէրտէ Վաթօլիքլէրտէն զայէթ չօգ այրըլանլար օլտու, վէ պիլ քիւլիէ Վաթօլիքլէրտէն տէգնմէ եէնի քիլիսէլէր գուրուլտու : Ամերիգա կիպի սէրպէսթ վէ ա'լէսսէվիյէ թէրպիյէ ճիհէթիյէ ի-

Քաթոլիկ պետերին հալի թերպիտի :

Երբեմն պիր պետետե՝ Վաթոլիկ մեզհէպի կիպի պիր մեզհէպին իւրիւմէսի պու գատար օլա պիլիր :

Գ. ՔԱԾՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԵՐԻՆ ԹԵՐԱԹԵՐԻ :

Միթեղի Քաթոլիկերին վերստի թէւսեթլի :
Քաթոլիկ քիւսեթիւնն ի՛լՄ վէ քիթուղեթի ԳԵՐԹԸ
ԱՅՈՒՆԵԹԻ :

Սեմալիքի Սիւլթէմա՛տա թերպիյէնին նէ տե-
րեճէտէ պուլունտուղունու թէֆթիլ էթտիրտէն սօնկ-
րա՝ շիմտի Վաթոլիկիյին մէթին գալա՛լէրի օլան
պետերէն կիտէլիմ, պագալըմ օրատա թերպիյէ նէ
հալտէ տիր : Իթալիատա՝ Իսպանիատա՝ Բօրթո-
կալտա՝ վէ Ղիւնուպի Լմերիգատա էհալի նէ՝ տե-
րեճէ թերպիյէտէ պուլունուր : Վաթոլիկ մեզհէպի
չօգ տէհրլէրտէն պերի պու պետերլէր իւղերինէ մու-
սալլաթ օլմուլ տուր , վէ պու սէպէպտէն օնուն նէ
թարղ մեզհէպ օլտուղունա էն սահիհ թէճրիւպէ
պունլար օլա պիլիրլէր :

Եօլճուլարըն վրտիյի խապերլէրի գապուլ էտէր
իսէք , օնլար շահատէթ էտէր՝ քի ի՛լմ վէ թերպիյէ
ալէսսէվիյէ իլերլէյէճէք եերտէ , պու պետերլէրտէ
ալէսսէվիյէ ճէհալէթ ղալիպ օլմուլ տուր : Հիւսնիւ
նիզամ իւղէ գուրուլմուլ պիր մէթթէպ եօդ տուր .
վէ պալաղը խալգըն տայիմ Դիւլէպալ վէ Վիլիսե-
յէ պէն օլմասը իչիւն ճահիլ գալմասը պու առէ
տէք մագպուլ սալըմըլ իտի , զիրա ֆիքրլէրի նէ գա-
տար ույանըր իսէ , օլ գատար տա թասըպըղլարը վէ
թէպաիէթի նօգսան պուլուր : Պու միւլահաղայա
իթիպար էթտիրլէրի իչիւն , պալաղը խալգը թերպի-

Բաթօլիքներին թերպիյէ էտիճիլերի, եանի՝ ճիզվիթլեր :

յէ էթմէյէ զայրէթ էթմէտիբտէն պաշգա, թերպիյէ թահսիլ էտէճէք եօլուն իւզէրինէ տախի օլ գատար էնկէլլէր գօտուլար, քի էյի թերպիյէ թահսիլ էթմէյէ զայէթլէ արզու էտէնլէր տախի իւմիտսիզ պիր թարաֆա չէքիլիլլէր իտի : Պու տէտիքլէրիմիզ պաշաղը մէքթէպլէր իչիւն տիր :

Պաշա մէքթէպլէր տախի վար իսէ տէ, էքսէրիսի Ղիզվիթլէրին էլինտէ տիր : Ղիզվիթլէր Վաթօլիք պէլտէլէրտէ թերպիյէ էտիճիլէր տիրլէր, վէ հէր եէրտէ ա՛լէսսէվիյէ քէնտիլէրինի թերպիյէ նազըրլարը սըրասընա գօրլար : Խմաի՝ պու պէլտէլէրին սէֆիլ հալի, վէ Ղիզվիթլէրին՝ եանի Վաթօլիք թերպիյէ էտիճիլէրին ճահտ ու զահմէթլէրի վէ պուլտուգլարը իգպալ հագգընտա սահիհ մա՛լիւմաթ էտինմէք իչիւն, պիր գաչ հիլէսիզ իսպաթլար պուրայա տէրճ էտէրիզ՝ տէյիլ Խրօթէսթանդլարտան, իլլա միւթէպէր Վաթօլիքլէրտէն, քի պիզզաթ իչին իչինտէ օլարագ՝ Վաթօլիքլիյին թերպիյէ թարաֆընտան գուսուրլարընը էյի ֆարգ էտիպ աչիքեար կէօսթէրմիշլէր տիր : Սէօլիւմիւզ՝ Ղունուպի Լմէրիգատան մատէ, օ պէլտէլէր իչիւն տիր քի Վաթօլիքլիյին իպթիտասընտան պէրի՝ եանի պին սէնէտէն զիյատէ պիւթիւն պիւթիւն օնուն հիւքմի ալթընտա գալմըշլար տըր : Սէրամըմըզ շիմտի պու պէլտէլէրին պու կիւնէտէք նէ հալտէ պուլունտուգուլուն կէօսթէրմէք տիր : Խթալիատա շիմտի էհալի պաղա գալգըպ՝ Փափայը վէ քիլիսէսինի զապթլէրինէ կէչիլիյօրլար : Պու մէմլէքէթտէ Վաթօլիք քիլիսէսի ֆուրսաթ պուլուպ եիւզլէրճէ սէնէլէր բօլիթիգա, ի՛լմ՝ վէ սանա՛աթըն իլէրիլէմէսինի մէն՝ էտէ պիլտի իսէ տէ, շիմտի արթըգ էտէմէյօր : Պիր վազըլմ Վաթօլիք պէլտէլէրտէ չօգ սէվկիլիւ վէ ի՛զ-

 ՃԻՂՎԻԹԼԵՐԻՆ ՈՒՍՈՒԼԻ ԹԵՐԱԿԻՅԵՍԻ :

զէթլի օլան Ն'իզվիթլեր, շիմտի էյլէ տէյիլ տիրէր : Վաթօլիք մէմլէքէթլերին չօղունտան գօվուլուպ տըշարը չըգարըլտըլար . ումարըզ վէ ինանըըզ քի ճէմա'ամ գուվլէթ վէ նուֆուզ քէսպ էտէրէք՝ իլէ-րիլէմէք եսլունա կիրէճէք տիր : Պու պէյլէ իսէ տէ , Վաթօլիքլիք՝ պու պին սէնէնին իշինտէ , մէրամընը իճրա էթմէյէ վէ քէնտի թապի'ի մէյվէսինի վէրմէյէ հէր տիւրլիւ ֆուրսաթը էտինմիշ օլտուղու Խթալիատա վէ սայիր պէլտէլէրտէ նէ ֆայիտէ էթմիշ տիր , անկլամագ վէ պիլմէք էյի տիր : Պու վէճճ իլէ էյրէնիւրիլ՝ քի պաշգա մէմլէք՝ թլէր տէ օ հալէրէ կիրիֆթար օլտուղլարը թագտիրտէ , Վաթօլիքլիք օնլարը նէ ֆէլաքէթլերէ տիւշար էտէպիլիր . վէ էկէր Խթալիալըլար տէֆա օնուն պօյունտուրուղունու իւզերլէրինէ ալըրլար իս' , նէ՝ թարղ գըսմէթէ տիւշար օլաճագլար տըր :

Վուզէն նամ մէշուր Ֆրանսըղ ֆէյլ՝ սօֆ Ն'իզվիթլերին մէքթէպլէրի վէ մէտրէսէլէրի հագգընտա սէյլէյիպ տէր , քի “Ն'իզվիթլերին” Լ՝յի թերպիյէ վէրմէք հիւնէրինի պիլիր իզ , տէյիւ Լ՝յիւնտիւքլերի պաշգա շէյ տէյիլ տիր , իլա կէնճ չօճուղարըն թավը ու հարաքէթլերինէ կիզլի տիգգամ էթմէք* քի փէք ֆէնա պիր ուսուլ տուր . վէ մէքթէպլէրինտէ պունտան տահա պիր էյի թարղ իլէ շէյ էյրէթտիլլերի եօգ տուր : Չօգ մէսարիֆլէր էտէրլէր , վէ Վեհ-էլլընը Եմալլընը ալալմագ իլէն պէր Եմալլընը Եմալլընը պիւն-պէ շէնէլլէր իճրա էտէրէ+ կէօլլէրի պօյարլար” :

Ֆրանսանըն էն պէյիւք մէքթէպի հօճալէրինտէն

*ՃԻՂՎԻՆ հօճալը լայրութիւնն Բելգիան օլալըն Բելգիալըն Եմալլընը Եմալլընը ալալմագ իլէն պէր Եմալլընը Եմալլընը պիւն-պէ շէնէլլէր իճրա էտէրէ+ կէօլլէրի պօյարլար” :

Ճիզվեթէրին ուսուլի թերպիյեսի :

Միշտ՝ Ղիզվեթէրին Սէն Սիւլիստէքի մէքթէպ-
լէրի հագգընտա սէյլէյիպ տէր : “Ղիզվեթէրին հէր
շէյտէն զիյատէ արզու էթտիյի շէյ” էյլէ մէքթէպ-
լէրէ սահիպ օլմագ տըր քի նէ շէյ էյրէթմէք նէ
տէ շէյ էյրէտէն լազըմ օլտուն : Սէն Սիւլիստէ
Ղիզվեթէր պիրիպիրէրինի էյի պուլտուլար : Լօլ-
վէ պշլ-է սէսսիզէ պիրիպիրէրի իլէ փազարլաշտը-
լար : Պու մէքթէպլէրտէ գանունա գարշը տէսնէն
Փրըլտագլարը կիւճ իլէ անկլայա պիլիյօրուզ, օնու
տա օնլարըն վէրտիյի մէյվէլէրին Էթիլ-Էթիլ-
Պունլարըն հագգընտա օլան մալիւմաթլէրիմիզին
պիր ազընը տա օնլարըն իլմ քիթապլարընտան ,
շայէն վէ ղայէն ֆէն-վէ հէր էէրտէ բէր-օլ-ն-ն-շ
քիթապլարընտան ալըրըզ . փափազըղա եէնի թա-
լիպ օ,ան սէֆիլ փափազլար պու քիթապլարտան
իլմ թահսիլ էթմէյէ միւսթագիլ պօրճու տուր-
լար” : (Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet.
p. 4:)

Ղիզվեթէրին թերպիյեսի հագգընտա Միշտնին
տէտիքլէրինտէն պիր պաշգա իսպաթ տախի կէթի-
րէլիմ : “Պապալար վէ անալար էվատլարընըն իսպրը
իչիւն աշգ ու զայրէթլէրինտէն նաշի” օնլարը թէր-
պիյէ էթմէյէ գալըըշտըղլարը հալտէ , ասլա քէնտի
նէֆսլէրինի արամայըպ , եալընըզ օնլարըն էյլիյինի
իսթէրլէր . օնլարըն էյլէ հիւսնի նիզամլէ պէյիւմէ-
սինի իսթէրլէր , քի հէր թարաֆտան իլէրլէյիպ , վէ
ազար ազար գուվվէթ քէսպ էտէրէք ատամ օլուպ
աթալարընըն եէրինի թուլթսունլար : . . . Լաքին
Ղիզվեթէր նէ՞ կէօնէ թէրպիյէ էտէրլէր : Ղիզ-
վեթէրէ սահապէթլիք էտէն Չէրուդդի նամ Ղիզ-
վեթ՝ պու շէյի “իղէ փէք կիւզէլ թարիֆ էտէր :
Եէնի տօղան պիր մա’սուլմ չօճուղու տօղու պէօ-

Ճիշդիմացին ուսուցի թերպիտի :

յիւթմէք իշին գունտագլայրոյ պէշիյէ գօտուղու-
մուղ կիպի , չօծուգլարըն տախի իրատէթինի՝ շէյլէ
թարիֆէ տէլիմ , քիւշիւքտէն գունտագլամալըյըզ ,
քի պէյիւտիւքտէն սօնկրա՝ էյի վէ ֆայիտէլի շէյ-
լէրէ հաւէսիլ օլտունլար” : (Apologie, P. 336) :

“Պիր չօծուղուն գուվվէթլէրի օլ գատար վագըթ
պաղըլ գալտըգտան սօնկրա , իշէ եարար օլուր տէ-
յի զանն էտէնլէր , էլ վէրիւր քի շէրուգդինին տէ-
տիյի իլէ՝ եինէ՝Նիգվիթլէրին ութանմագտան գա-
նունլարընն պիրինտէ եաղտըգլարը պիր պաշգա
փէրլասըլ քէլամը ըուպար էյլէսինլէր : Նիգվիթ-
լէրին նէ թարղ միւթիւլիւք թալապ էթտիքլէրի վէ
էլլէրինտէ օլանլարը նէ հալէ տիւշիւրմէք իսթէտիք-
լէրի պունտան չօգ էյի անկաշըլապիլիւր : Տէտիք-
լէրի քէլամ շու տուր . Պիր ատէմ թէքմիլ իթաաթ
էտէպիլմէք իշին՝ պիր Խէյնէ+ Եա Խէր Եօլէ- Կէյն Ե-
հալէ Խէր” :

“Նիգվիթլէր՝ Իրատէթի գալտըրտըղըմըլ հալտէ ,
վէ իրատէթին գալտըրըլմասը իլէ օ պիր գուտըթլէր
գուվվէթ քէսպ էթտիյի հալտէ , իրատէթին եէրի տօլ-
մա՞ղմը՝ տէյէճէք օլուրլար իսէ , պունա պիղ շուճէվապը
վէրիւրիլ , քի Պու թարղիլ օ պիր գուտըթլէրին գուվ-
վէթ քէսպ էտէպիլիւր , վէ ֆիր ու իտրաքըն Եօլի-շ
Երաթէլիլ սաղ գալապիլիւր օլտուղունու իսպաթ էթսին-
լէր : Իւշեիւղ սէնէտէն պէրի գա՞ջ մէշհուր ատէմ
մէյտանա կէթիւրէպիլտիլէր : Պիր ատէմին պիր եէ-
րինին զայիֆլէնմէսի իլէ տիկէր պիր թարաֆը գուվ-
վէթլէնէպիլսէ տախի , պէյլէ պիր շէյէ ճէսարէթ
էթմէյէ քիմի՞ն հագգը օլապիլիւր , պիր ատէմին սօլ
կէօլիւ էյի կէօրսիւն տէյի սաղ կէօլիւնիւ չըգարմագ
ճայի՞ղ մի տիր : . . . Ինսանըն ճանընը տախի պէյ-
լէ պիշիմսիղ հիյէթէ սօգմագ միւրատ էտէնլէր ի-

ճիշդ վիճակներին ուստու թերպիտեօի :

մանսրզւրդ էթմէզէ՞ր մի . պիր ատէմէ՝ Փալան գուտրէթ սէնտէ գալսըն , լաքին շու Փալան գուտրէթինի օնա ֆէտա էթմէլի սին . գուվվէյի հաֆըզէնի՝ (յէշու-նի-ն) , ուֆագ թէֆէք շէյլէր հիսս էթմէք գուվվէթինի , մէշղուլիէթ վէ սէնաաթտա ֆիլան ա՛տէթլէրի իճրա էթմէյի սանա միւսաատէ էտէրիզ , լաքին սէնին ասըլ զաթընա միւթալիգ պիր շէյի , ինսանլըղընըն էսասը օլան պիր շէյի , եա՛նի իրատէթինի վէ սերպէսթլիյինի էլինտէն ալըրըզ , վէ պէյլէճէ իշէ եարամազ գալաճագսըն . պիղ սէնի պիր մաքինա կիպի գուլանաճաղըզ , էօյլէ քի սէնին քէնտի իւզէրինէ ասլա հիւքիւմէթին օլմայաճագ տըր՝ տէմէք՝ զուլմ տէյիլ մի տիր” : (Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet. p. 336 :

Ճիշդ վիճակներին մէքթպլէրինտէ միւշէրրէֆ վէ միւզէյեէն կէօրիւնիւշ իլէ պիր եափմա ալիմլիք օլտուղունու պու միւէլլիֆ իգրար էտէր իսէ տէ , նիյէթի՝ օլ կէօրիւնիւշիւն ալթը պիւս պիթիւն պօշ օլտուղունու կէօսթէրմէք իտիյի՝ շու պէնտտէն անկլաշըլըր :

“Պունլարըն (Ճիշդ վիճակներին) գուսուր շէյլէրի տախի պագ նա՛սըլ պու թուլթուգլարը եօլա միւթապըգ տըր : Պունլար իպթիտա ճան վար օլտուղունա շիւպհէ էթտիլէր . վէ պու շէյ իլէ ճանըն սէպէպի էվվէլի վէ փունկարը օլանըն հագգընտա տա շիւպհէլէնմէյէ պաշլատըլար՝ եա՛նի Լլահըն հագգընտա տախի պաշգա զիւ՛իւմլէրէ վարտըլար : Փագաթ իթիպարլարընա խալէլ կէթիւրմէմէք իչիւն՝ պիր միւլհիւտի ֆէյլէսօֆլուգ , վէ Լլահա ինանմայարագ պիր նէվ՝ ճանա իթիգատ էթմէք իճատ էթտիլէր , էօյլէ պիր իթիգատ քի ինսանըն թավը ու հարաքէթինէ սալթ սուրէթա , տէյիլ հագիգէթ պիր թէէսիրի օլապիլիք : Ալ է պու շէյտէն , եա՛նի ֆէյլէսօֆլուղուն

ճիշդ թվերին թերպիյէսինն սեմերէլերի :

պիր վէ Էն պեջիւք մատտէսի վէ նիհայեթինի քէսիպ
աթմագտան հէյի օլ սուրէթա օլան թէֆթիշէր՝ մէ-
սէլէլէր, ինճէ ինճէ պահսլար վէ միւճատէլէլէր նէ-
շաթ էթտիլէր, քի Ն'իզվիթլէրին թալիմ էթտի-
տիքլէրի մատտէլէր տիր : Խնսանըն Էն ազամէթլի
շէյինի գալտըրտըգտան սննկրա, հէր քէս կիտէրէք
պու պինսամուսլուգլարա, միւճատէլէլէրին ֆանիլիյինէ
փէրտէ չէքէն պու գըլլճ կիւլէշինէ պէնկզէր օյուն-
լարա միւպթէլա օլտու : Եթտիքլէրի պաշգա շէյ
տէյիլ իտի, անճագ թէաթրօ օյունլարը, ալայլար,
ագատէմիա փէհլիվանըգլարը, ըուհանի կիւլէշէր :
Ն'է՞ աճայիպ շէյ տիր, քի պիր ատէմ օլ գատար
իլմէ մէշըուլ օլտուգտան սոնկրա, օլ գատար քի-
թապլար օգուտուգտան սոնկրա, էվվէլ նէ իտի իսէ՝
եինէ օ պօշ գաֆալը ատէմ օլուր : Ն'իզվիթլէրին
թերպիյէսի ուսուլինէ տիգգաթ էտէր իսէն, պու սըր-
ըր անկլայապիլիրսին. թերպիյէ էթտիքլէրի շայիրտ-
լէրին իւլէրինէ հատսըղ հիսապսըղ եիւքլէր գօրլար.
հէյիսի տէ ֆայիտէսիղ. կէրչէք շան ու շէօհրէթ-
տէն ուղագ սագլամագ իւչիւն՝ տիւման իլէ կէօզլէրի
գամաշտըրըրլար. ինսանը սըգը սըգը պաղլայըպ,
կէօյա իլմտէ վէ քիթապէթտէ իլէրլէյօր կիպի կէօս-
թէրիլէր : Ելման քէնտի տիւննայա կէլմիշ օլ-
սա, ինսանլարը թէմպէլիյէ միւպթէլա էթմէք ի-
չիւն, պունտան միւնասիպ եօլ իճատ էտէմէղ իտի :
(Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet p.
208, 209 :)

Պու մուխթասար լէնտլէրի ալտըղըմըղ քիթապըն
միւլէլիֆի Վաթօլիք իսէ տէ, պիր ուճտան օպիր ու-
ճա տաք կիւղէլճէ իսպաթ էտէր քի Ն'իզվիթլէր կի-
պի ատէմլէրին էլինէ թերպիյէ իչիւն չօճուգ թէս-
լիմ օլունամաղ. շէրէֆլի ֆագաթ ալտատըճը՝ վէ

Ճիգվիթէրին թերպիյեսինտէն հասըլ օլան մէյվէլէր :

պիւթիւն պիւթիւն պօշ կէօսթերիշէր իլէ ալտա-
տըրլար, տէրս քիթապլարը իշէ եարամազ, ֆայիտէ-
սիզ շէյլէր տիրլէր, վէ չէքտիքլէրի զահմէթ չօճուգ-
լարըն ֆիքրինի քէօրլէտիպ պօզմագոտան պաշգա պիր
շէյէ եարամազ : Ֆրանսըզլար պունլարա գարշը
էջլէ զազէպ կէօսթերտիլէր քի, հօճալըգ մէմուրի-
յէթիյլէ հիւքմ էթտիքլէրի եէրլէրինտէն *գօվուլ-
տուլար . վէ Ֆրանսըզլար Սիշէնին քիթապընը կէօր-
տիւքտէ, զայէթ պէյէնիպ, միւլէլիֆին՝ պունլարըն
նիզամըզլըգլարը հագգընտա էթտիյի միւտահանէ-
սիզ տօղըու շէրա՝աթլարընա հագգ վէրտիլէր : Լօպլիս
Վաթօլիք պէլտէլէրտէ, մէսէլա՝ Իթալիա, Իսպանիա,
Բօրթօկէզ վէ Ղիւնուպի Լամբիգա մէմլէքէթլէրին-
տէ թերպիյէ պիր վագըլթ սայքի պիւսպիւթիւն պուն-
լարըն էլինտէ իտի իսէ տէ, շիմտի էջլէ տէյիլ տիր .
պու պէլտէլէրին հալի՝ օլ վագըլթլար եօգարտա զիքր
էթտիյիմիզ թա՝րիֆէ միւթապըգ իտի : Եկէր Լամբի-
գանըն Սէմալիքի Սիւճթէմա՝ասընտա օլան պինլէրճէ
մէքթէպլէր պու թարզ ատէմլէր էլինտէ օլմուշ Լօլսա-
լար, աճէպա նէ՝ գատար ազ վագթտա ալթիւսթ
օլուպ գափանմըշլար իտի :

Լաքին պունլարտան պաշգա՝ շունու տախի իս-
պաթ էտէպիլիլիլի՝ քի Վաթօլիքլիք ուսուլի իւզըն
թերպիյէ օլմուշ միլլէթլէրտէ, Բօրթէսթանըլար
վասիթասի իլէ պիր ույանըգըգ փէյտա օլմատըգճա,
էհալի տիւչար օլտուղու օլ էտնա ճահիլիքտէն ճիւ-
զի ինչաս օլմաղա պիլէ գատիր օլամամըշ տըր : Պու
շէյին պէջլէ օլտուղունու չօգ մէշհուր Վաթօլիք
ա՛լիմլէր անկլամըշ վէ իզրար էթմիշէր տիր . վէ

*Էսթէ Ֆրանսա գանահնամբնէն ահաբալ էւլըն օն պիւն սի-
նէ րէր Էսթէ Ֆրանսա գանահնամբնէն շէրտիլ օլմաթ էտնա
գոտար :

գաթօլիք ուսուցիչին թերպիյէ իւզերինէ էյլէտիյի թէէ-
սիրաթ :

պէջիւք ճահտ իլէ չալըշմըշլար տըր՝ քի պարի պէօ-
յիւք մէքթէպլէրի փափազլարըն պուղ կիպի սօուգ
էլլէրինտէն գուրթարսընլար : Ըշաղտա զիքը էտէ-
ճէյիմիզ շահատէթլէր՝ Վարիզտէքի պէջիւք մէքթէ-
պին շիմտիքի հօճալարընտան Վինէդ նամ մէշհուր
պիր զաթըն իւ՝մոմէն վէրտիյի տէրսլէրտէն ալըն-
մըշ տըր : Պու տէրսլէր սօնկրատան պասմա օլուն-
տուլար :

Նիզվիթլէր իւզերինէ եազտըղը պիր պէնտտէն :

“ Պու գատար մաղըուրլանմալարը հագգը իսէ ,
պարի տիւնեա իւզերինտէ պիր մահալ կէօսթէրսին-
լէր , քի սօֆու Վաթօլիքլիք ուսուցիչտէն ալթիւսթ
օլուպ խարապ օլմոշ օլմասըն : Լփրօփա , Կիւն տօ-
ղու Ըսիա , Սէտէթօ* վէ Նիւնուպէ Ըթիթաթա պու-
(Սօֆու Վաթօլիքլիյին) սանճաղը դէտէտ էլլէրէր ,
Լապէա՛ն վէ ալլաթ պօղու-գըղու-նէրդէ իսէ՝ լաթու-գ ար-
գասընտան եէթիշլէր : Պրանսանըն պու. տէհրին իպ-
թիտասընտա տիւնեանըն իւզերինէ հիւքմ էթտիյի
վազըթ , Ուղըրամոնդանլըգ՝ մա՛րիֆէթի իլէ մի
իտի : Տիւնեայա զալիպ օլան Ուղըրամոնդանլըգ մի
իտի : . . . Ինալէա , Իսթանիա , Բօրնօլալ , Վարա՛նուա ,
Լէն , Իրլանդա , Պօհէթա , հէփիսի տէ Վաթօլիք-

* Սէտէթօ Շէմալէ Աթրէթանըն Սէմալէթի Սէմիթաթաթա տըրը պէր
էյալլէր դէր . Բաթօլէթի զալիպ օլուպ պու- էյալլէր իսթի-
լէր , վէ օրաթա առին օլուպ հէտէթիլ սէրէրլէր . պու- սէպիպ-
դէն թէթիթիլ զալլէ էյի իսէ դէ , էհալլէս զալիթ՝ ֆաթիլ՝ վէ ճահիլ
գալլէր դէր , վէ նիզամաղը պէր հէտէթիլ ալլէնտա դէր :

Դոմալթիւրան՝ դաղլարըն էօթի Լարաֆընտա առին օլանլար
դէտէտ դէր , վէ Ինալէայը Փրանսաթաթա տըրան դաղլարըն օ պէր
Լարաֆընտա՝ էանի Ինալէաթա առին օլանլար ալլալլէր . Լալլէն Փա-
թանըն գադիլահլար վէ հէտէթիլլէր է-ղէրէնէ պաշ հէտէթաթ օլ-
տանըն էթիէյիլլէր դէ դէնիլ :

Ճիզվիթէրտէն շիրքէթը ինսանիյէյէ օլան մազարթ :

իբ իլէ պօզուլմուշ տուր : Սիզ տէ օնլարըն պախթընա իլհագ օլմագ մը իսթէրսինիլ : Իշթէ սիզէ պիր սէրպէսթ լագըրտը . օլ խէլաս էտէմէզ մէզպահըն իսթիւնտէ պուլունան գուրպանլար եթիշիր” :

Իւք ֆասըլտան :

“(())ն ալթընճը տէհրին սօնունտա էհալինին ճէօհէրի պիւթիւն պիւթիւն սէօնտիւ : Սիւէլլիֆլէր , շաիրլէր , սանա'աթքեարլար պիրի պիր արտըսըրա նապէտիտ օլտուլար : Օլ ճէսուր միլլէթին զիւրրիյէթի էօլիւմ հաւասընը ալա ալա էօլիւ կիպի տիւշիւպ ույգույա տալտը : . . . Ֆրանսըզլար , սագընըն , պաշգալար թէճրիւպէսինի էթտիլէր : Լփրօփանըն ալիլ , շան ու շէօհրէթ վէ հիւքիւմէթ ճիհէթիյէ էն զաիֆ միլլէթլէրի օնլար տըր , քի Լօլանըն* շայիրտէրինէ իչլէրինտէ սաքին օլմաղա եէր վէրմիշլէր տիր : Օլմայա քի սիզ տէ օ եօլու թուլթասընըզ . էմսալլէր էօնիւմիւզտէ տիր . էճէլ եօլու օլտուղունա շահատէթ էտէնլէր էօնիւմիւզտէ տիրլէր . օլ քէօլկէնին ալթընտա օթուրմայըն . զիրա օլ քէօլկէ իքի տէհրին զարֆընտա Խաֆանէա իլէ Խալապը պէրպէն զէհրլէրի” :

Իքինճի ֆասըլտան :

“(())ն ալթընճը տէհրին իսթիլալընտան սօնկրա պանա պիր միլլէթ կէօսթէրին (տէր Շիզվիթլէրէ) քի ճիսմանիյի ըուհանի իլէ գարըշթըրտըզը իչիւն , եա'նի՝ Ուլթրամոնդանըզ իլէ խարապ օլմուշ օլմասըն : Ֆրանսանըն Ֆրանսա օլտուղու նէ՞ վագըթտան պէրի տիր . ԺԴինճի Լուինին փատիշահլըզընտան վէ

*Խաֆանէա Լօլան ճիւլլէթլէրի էիւրի տիր :

Քաթօլիքներ ուսուցինէ թապի՝ օլանլարըն նէ հալէ կիրիֆ-
թար օլմասը :

1682 թարիխտէ սերպէսթիյէթ ի՛լան օլտուգտան սօնկրա . եա՛նի տէվլէթին քիլիսէտէն ազատ օլտու-
ղու վազըթ տէյի՛լ մի տիր : Պուճուճ զըտտը սիզին
թա՛լիմաթլէրինիզէ սատըգ գալան միլլէթլէր սիզտէն
նէ՞ ֆայիտէ կէօրտիլէր : Իթալիայա նէ՞ ֆայիտէ
էթտինիզ : Ը՛ու տէյի՛լ մի տիր էթտիլինիզ , քի
պիրլիք իսմի իլէ փարչա փարչա էթտինիզ , էյլէ քի
արթըգ պուճտան պէյլէ պիր օլաճազը եօգ տուր :
Նէ՞ ֆայիտէ էթտինիզ Խսիանիա , Բօրթօկալ վէ
Ճիճնուպի Լմերիգա էհալիսինէ : Պու միլլէթլէր
Վիլիսէնին ըուհանի թէէսիրամընա թապի՝ օլ-
տուպլարը իչին էօլիմ հիյէթլէրինտէն պաշգա նէ՞
միւքեաֆաթ ալտըլար : Լէհ սիզտէն նէ՞ ֆա-
յիտէ կէօրտիլ , օ տախի սիզէ սատըգ գալտը , լաքին
օնու ֆըրպա էլինէ թէսլիմ էթտինիզ” :

“Պուճուճ զըտտը պու կիւնքի կիւնտէ գուվլէթ
սահիպի օլան միլլէթլէր , սա՛ատէթ նիշանէլէրի-
նէ օլտուճ մալիք օլտուգտան պաշգա , պէյիւք պէօ-
յիւք իշլէրէ էլ վուրուրլար , վէ ույանմըշ օլուպ՝
տայիմ արթմագ իւզըն տիրլէր . Ինկիլթէրա , Բրու-
սիա , Ռուսիա վէ Սէմալիքի Սիւճթէմա՛յը Լմե-
րիգա պուճլար Ուլլըրամօնդա՞ն մը տըրլար : Աիզէ
սիւալ էտէճէք օլտուղումուզ հալտէ , քրիսթիան
տըրլար տէմէյէ պիլէ աղզընըգ իլէրի վարմազ” :

Պուրատա Վինէդին “Բօմա քիլիսէսի վէ շիմտի-
քի ա՛սիր” նամ պիր քիթազընտան տահա չօգ շէյ-
լէր ի՛լավէ էթմէք իսթէր իտիք իսէ տէ , պիր գաչ
մուխթասար պէնսլէր կէթիրմէմիզ քիֆայէթ էտէր :
Պու թարզ քիթապլարտան անկլարըզ՝ քի Վաթօ-
լիքլէրտէ Բօմա քիլիսէսինին զայէթ սէֆիլ հալտէ
պուլունտուղունու վէ քրիսթիանլըգ ըուհունա մալիք

Քաթօլիկքը ուսուցինին շիրքէթի ինսանի յետէ սէմէրէսի :

Օլմագ իչինն չօգ պէջիւք թէպտիլաթէ միւհթաճ օլ-տուղունու հիսս էաէն փէք չօգ ա'լիմ քիմնէլէր վար տըր :

Օլիքը օլունան քիթապ տօգուղ պաշտան ի'պտ-րէթ տիր . պունելարըն խիւլասասը եախօտ մէֆհումնու շունելար տըր :

Ա. Խափանհանըն մէշհուր Վաթօլիք տէվլէթի :

Բ. Խափանհատա Վաթօլիք մէզհէպինտէն հասըլ օլան ահվալը փօլիթիգիյէ :

Գ. Բօմա քիլիսէսի վէ Հիւքիւմաթը :

Դ. Բօմա քիլիսէսի վէ Ի'լմէր :

Ե. Բօմա քիլիսէսի վէ Թէվարիլս :

Զ. Բօմա քիլիսէսի վէ Գանունլար :

Է. Բօմա քիլիսէսի վէ Ֆէյլէսօֆլուգ :

Ը. Բօմա քիլիսէսի վէ Ս'իլլէթլէր :

Թ. Բօմա քիլիսէսի վէ Բնդ-հանրական եկեղեցի , եանի' պիր ումումի Վրիսթիանլըգ :

Պիւլթիւն քիթապըն մերամ ու մագսուտու շունու կէօսթէրմէք տիր' քի Բօմա քիլիսէսի տէվլէթլէր իւ-զէրինէ փափանըն հիւքիւմէթ սիւրմէսինի իսթէմէսի , զայէթ պաթըլ սօֆուլուղու վէ ի'լմ ու քիթապէթէ խուսումէթի իլէ , եա'նի' Ուլթրամոնդանլըղ իլէ միլ-լէթլէրի տէյիլ մամուր էթմէք , իլլա խարապ էթմէք եօ-լունու թուլթմուշ տուր : Վրիթապըն իւք վէ իքինճի պա-պընտա' քէնտիսինի պիւլթիւն պիւլթիւն պու եանկըշ թա'լիմաթլէրէ թէսլիմ էթմիշ օլան խափանհայը էմ-սալ կէթիրիպ , պու եօլու թուլթմուշ օլտուղունտան' պիւլթիւն պէլտէնին իլմի , սէնա'աթլարը , Տէվ-լէթի վէ էհալինին թավը ու հարաքէթի իւզէրինէ կէլէն հագիգէթ աճընաճագ հալլէրի կէօսթէրիր :

Իսփանիա . Քաթոլիկները ուսուցիչներն սեմերէսինէ պիր էմնալ :

Պու իքի պապտան պիրէր մուսթասար պէնտ պու-
րայա տէրճ էտէրիզ . պուսլարտան աշէքեսար կէօրիւ-
նիւր քի միւսէլիֆ տէյիլ գուլաղը իլէ իշիթաիյինի
սէօյլէմիշ, իլա կէօղէրի իլէ կէօրիւպ վագըֆ օլտու-
ղու շէյլէրի եազմըշ տըր : Իսփանիալըլարըն Տիւ-
նէր վէ իսթիտատլէրինի խուլուսանէ մէտ՛՛ էթտիյի ,
միլլէթճէ ա'տալէթ վէ նէֆսանիյէթի օլմատըղնա
պիր պէօյիւք իսպաթ տըր :

“Ղիւնուպի Լփրոփա իւզէրինէ եազապիլմէք իշիւն
մա'լիւմաթ քէսպ էթմէք նիյէթիյլէ կիտիպ Իսփա-
նիայը կէզտիմ : Թէէլիֆաթըմտա' սըրա իշպու քէյ-
ֆիյէթլէրի եազմաղա կէլտիքտէ , պանա էօյլէ կէօ-
րիւնտիւ' քի Ղիւնուպին վէ Վաթօլիք միլլէթլէրին
Տալի իւզէրինէ լայըզը իլէ եազապիլմէք իշիւն' պիր
քէրրէ օլ մէմէքէթլէրի կիտիպ կէօրմէք իգթիզա է-
տէր . օ մէմէքէթլէր քի օլ գատար գարըշըզըղա վէ
իսթիլալէրէ կիրիֆթար օլտուգտան սօնկրա' եինէ
Վաթօլիքըն Տիյէթիինի թէպտիլ էթմէյիպ' էօթէ-
տէն պէրի էտինմիշ օլտուգլարը միւսա'տէսիղ սօֆու
Տալլէրինտէ պիր գարար գալմըշար տըր : Պու խու-
սուսու քիթապըմտա թա'րիֆ էթմէք պանա պիր պօրճ
ա'տտ էտէրէք , քիմնէտէն ճէսարէթ պուլմատըմ' իսէ
տէ , Տէփ տօսթլարըմըն ըէյ վէ նասիճաթլէրինէ
րաղմէն' գալզըպ Իսփանիայա կիթտիմ : Տօսթլարըմ
պէնի աճըյարագ , օլսէֆիլ պէլտէտէ պաշըմա մութ-
լագ պէլա վէ ֆէլաքէթ կէլէճէք տիր իտտա'ասընտա
իտիլէր” : . . .

“Իքի պուչուգ տէճրտէն պէրի Իսփանիա նէ' տիր :
Իսփանիա' Ուլթրամոնղանըզ թա'լիւմաթլէրինին սօն
տէրէճէ թէէսիրինի փէք աշէքեսար թէճրիւպէ է-
տէճէք պիր մաճալ օլմոնշ տուր : Իսփանիա է-
Տալիսինին պու ի'նատը' Տիշ պիր ի'նատա պէնզէմէզ” :

Ուլթրամոնթանյւղըն Վասֆը, գազըզլարը սէմերէտի:

“ՄէզՏէպ թանզիմամթընը գապուլ էտէն Լշվո-
փայա, եանի՝ Իրօթէսթանդըղա վէ Գէյլէսօֆլուղա
գարշը եպի վագթլարտա կէօսթէրիլէն շէտիտ մուա՝
մէլէ, օնալթընճը տէհրտէ թաղէլէնիպ, Լսփանիա-
տա թէմէքքիւն էտէր: Պիր թէալթրօ մէյտանընտա
տիւշմէնլէրտէն էթրաֆը ալընմըշ պիր պուղա կիպի
գալապալըղա պաշընը սալար: Լշայի վէ փատիշաճ
պիրիպիրիլէրինին ֆիքրինի էյի անկլարլար: Լքի եիւզ
սէնէտէն պէրի պու մէմլէքէթ պիր եէնի զիւհիւմ,
պիր եէնի թալիմամթ ասլա սինօրլարընտան իչէրի
սօգմամաղա եէմին էթմիշ, վէ եէմինինտէ տէ գավի
տուրմուշ տուր: Պու մէմլէքէթ՝ Ուլթրամոնթանյւղ
իլէ Տրիտէնդ սինադոսու թալիմամթէրինին շիմտիքի
միլլէթլէրի նէ հալէ կիրիֆթար էտէպիլըր օլտուղու-
նու թէճրիւպէ էթմէք իչիւն քէնտինի ֆէտա էթմիշ
տիր. գըյագճա պիւսպիւթիւն պունլարըն էլինէ թէս-
լիւմ օլունմուշ տուր: Մուհամմէտին էլչիլէրի Գու-
լէտօտաքի Լշրապ գուլէլէրինին թէփէսինտէն, Լշ-
համպրատան՝ Լշէնի Վէլամըն պիր շէօլէսի սինօր-
լարընտան իչէրի կիրմէսին տէյի տուրմայրպ կէօղէ-
տիրլէր: Վազըզլար հազըր տըր. Սօնումուզ նէ-
րէյէ վարաճագ տըր տէյէն՝ գազըղա պաղլանըպ եա-
նար քիւլ օլուր: Լշալընըղ Մէվիլիա եիրմի սէնէ-
տէ օն ալթըր պին քիշի եագտըղը իչիւն էջիւնիւր:
Պու գատարը քեաֆի տէյիլ տիր. պու մէմլէքէթ
տիւնեատան պէջլէ քէսիլիպ այրըլտըգտան պաշգա՝
պիր տէ Լքինճի Փիլիպպոս կիպի ինա՛տընա գավի,
թէէսիրամթ գապուլ էթմէզ, հարէքէթսիզ փատի-
շաճը օլմալը իմիշ: Գիչիանըն վէ Իւպէնսին գա-
լէմլէրի պիր նուր շավգը պիլէ վէրէմէտիլէր, վէ պու
րէնկի սօլմուշ վէ պօզուլմուշ թախթը, պու էօլմիւշ
էհալինին զալիւմ հիւքիւմտարընը պարի պիր տօնուգ

Քաթօլիքի լի լի փօլիթիգա հազգընտա հոսսուլէ կէթիրտիյի
սէմէրէ :

վէթ պուլսա տախի , քիմնէյէ պուլստան էօթէ քէօ-
թիւլիւք էտէմէյ : Եւ տիւքքեան վար , նէ ֆապրի-
գա . թարլալարը եիւզ իւթիւնէ պրագըպ , թիւ-
ֆէնքի ումոզլարընա վուրուպ կիտէրլէր . պիչին վագ-
թը կէլտիյի կիպի՝ հէր քէս զավղայը պրագըպ , թար-
լասընա տէօնէր : () Ը գատար վագըթ տիւշմէնլէ-
րին արգասընտան տիւշտիւ , իգթիզա էթտիյի հալ-
տէ՝ պա՛զը զավղա տա էթտի . շիմտի տէօնիւպ էվի-
նէ կէլիւր , պագար քի հէր շէյ նասըլ իտի իսէ էօյ-
լէ եէրինտէ տուրույօր , պուղտայ եէթիշմիշ տիր , նա-
ֆագասը իչիւն էլ վէրիւր : Պու էօ՛մրէ օրթա ա՛սիրին
էօ՛մրիւ տէնիր . պիր ասէմ պէօյլէ էօ՛միւր կէչիրտի-
յի հալտէ , չօգ եաշայապիլէճէյի գօլայ անկլաշըլըր՝ :

Իւչիւնճիւ պապտա շունու անկլաթմագ իսթէր քի
Թամա քիլիսէսի շիմտիքի թա՛լիմաթլէրի վէ ու-
սուլի իլէ հէր հանկը տէվլէթ իզէրինէ հիւքմ էթ-
սէ՝ օլ տէվլէթի երգըպ խարապ էտէր : Պունա տա
Վաթօլիքի լի լի “փէնակեհաճը” օլան Իթալիայը փէք
մինասիպ էմնալ կէօսթէրիւր : Իթալիա հազգընտա
տէտիքլէրի շունլար տըր :

“Պու խոստոստա էն այգըրը շէյ նէ օլտուղունու
ֆէհմ էտէ՞մէյօր մոստունուզ : Իթալիա միլլէթի խա-
րապ օլտուգճա , փափալարըն թախթը (Սոֆէ Լիֆո-
կիւն պէ կիւն պէօլիւտիւ . փափալարըն գուվլէթի՝
Լօվրոփանըն սայիր միլլէթլէրի կիպի իլէրլէյիպ օլ եա-
լընըզ էմին օլապիլէճէյի պիրլիյէ նայիլ օլմագտան
Իթալիայը մէն՝ էյլէտի : Պու պէլտէտէ ուսուլը փօ-
լիթիգանըն էօնիւնէ սէտտ չէքիպ , պրագմատը քի
մէտէնիյէթ գուվլէթ վէ մէթանէթ պուլսուն . պէօյ-
լէճէ Իթալիանըն հայաթ վէրիճի գուվլէթինի պիւս
պիւթիւն եուլթուու . Լոմպարտիա , Փիզա , Վլորէն-

Իծալիա՝ Գաթիլիքի ուսուցիչն է պիր էմալ:

չա, Վ Էնէտիք, մէտենիյէթին մերքեզէրի օլաճազ եէրտէ, Տէր թարաֆտան սօյուլուպ, վէ չըրչըփլազ օլուպ պիրի պիր արտը սըրա թէլէֆ օլմագտա տըրլար: Ղիսմանի զայ՝ վէ թէլէֆ օլմալը տըր. նիչի՞ն, օնուն իչիւն քի ըուհանի մէթանէթ պուլսուն՝:

Հայը վագըրթտան պէրի Իծալիատա մախսուս պիր ֆըրգա օլմուշ պիր թագըմ քիմսէլէր վար իտի, քի Բօմա քիլիսէսինին զալիմլիյինին խարապ էտիճի թէ-էսիրինէ գարչը ճէնքլէշիրլէր իտի: Վէչէն եիրմի սէնէ զարֆընտա պու մա՛րազալարըն սէպէպիյլէ գան տախի տէօքիւլտիւ: Հապս, սիւրկիւն վէ գըլըճ Իծալիա-նըն էն միւ՛թէպէր ֆամիլեալէրինի թէլէֆ էթտիլէր. պու քէյֆիյէթ՝ քեաֆիր աղըզ իլէ Պէն սէլամէթ Սէրպէրինին վէքիլի իմ, տէյէնին Տիւքիւմաթընա զիւլ տէյի՛լ մի տիր: Վաքին մէզքիւր ճէնքլէշէնլէր եէ-նիլմէտիքտէն պաշգա, շիմտիքի փափանըն կիւնիւն-տէ օլ տէրէճէ գուվվէթ քէսպ էթտիլէր, քի փա-փա՝ Բրօթէսթանդ միլլէթլէրին չօգտան պէրի մա-լիք օլտուղու սէրպէսթիյէթլէրին պիր գաչընը քէն-տի էհալիսինէ տէ վէրմէյէ մէճպուր օլտու: Պու կիւնէտէք Իծալիատա տէօնէն վագա՛լարը Տէս քէս պիլիր: Վիլիսէ օլ գատար վագըրթ էհալիյէ զուլմ վէ դատըր էթմիշ օլտուղունտան, էհալի օլ ճիւզի սէր-պէսթլիյի կէօրտիյի կիպի ա՛գլը պաշընտան կիտիպ, օլ տէրէճէ թահրիք օլտու՝ քի քիլիսէ պիր թիւրլիւ սուլհա եաթըրմաղա գատիր օլամայըպ, թէպտիլաթ թէպտիլաթ իւզէրինէ, թէպտիլաթ թէպտիլաթ իւ-զէրինէ կէլիպ, ազ վագթըն իչինտէ Վաթիլիքլիյին ուսուլը Ժօլիլիէթապ պիւսպիւթիւն պօզուլտու: Պուն-տան պէօյլէ Վաթիլիքլիյին նէ Տիյէթ քէսպ էտէ-ճէյինի պիզ ֆարգ էտէմէյիզ. վագըրթ պիլիր: Պու գատար վագըրթ սէֆալէթ չէքէն Իծալիալըլարըն պու

Ֆրանսանըն էսքի հալի . քաթօլիքիք ուսուլինէ եինէ պիր
էմալ :

Թէպտիլաթէրտէն նայիլ օլաճագլարը պէրէքէթլէր
իչիւն Իրօթէսթանդլար շաղ օլուրլար , լաքին օ
թէպտիլաթլարըն էսնասընտա տիւրլիւ սէպէպլէրտէն
տօլայը վագի՝ օլան ֆէլաքէթլէր օնլարըն գալպինէ
ղայէթ աճը վէրիրլէր : Վաթօլիքիլին պու կիւնէ
տէք նէ՝ իտիլինի , վէ հիւքիւմէթինէ թապի՝ օլան
միլէթլէրէ նէ էթմիշ օլտուղունու թէֆթիշ էտիպ
անկլամագ շիւմի մախսուս հէր ատէմին պօրճու տուր .
պու մէզհէպ էհալիյէ ույա՞ր մէզհէպ մի տիր , պու
վէճհ իլէ անկլաշըլա պիլիր : Չիւն օլապիլիր՝ քի
պու տիւնեատա փափաղլարա զայէթ ույկուն պիր
մէզհէպ օլմուշ օլտուն , լաքին պիզիմ արատըղըմըզ
օ տէյիլ տիր . պիզիմ արատըղըմըզ շու տուր , քի
«Իւթօլէլէլէ էհալէյէ ույիւն պի մէզհէպ մի Գիլ» :
Իթալիալըլար՝ քիլիսէնին օլ գատար վագըթ քէնտի-
լէրինի զալիմանէ ալտաթմըշ օլտուղու ուսուլի իւ-
զէրլէրինտէն սիլքիպ աթտըզլարընտա , պու սիւալի-
միզի հալլ էթմէտիլէր մի :

Մէզքիւր միւէլլիֆ քիթապընըն իւչիւնճիւ պա-
պընըն շու սէօզլէրի իլէ Ֆրանսանըն տահա պիւս-
պիւթիւն Իօմա հիւքիւմէթի ալթընտա «Գիլիլէն Գիլ-
լէլէլէն իլէլ» տէնիլտիլի վագթըն հալինի թա՛րիֆ է-
տէր :

«Եսքի վագըթլարտա Ֆրանսատա գանուլար հէ-
նուղ զուլմ էթմէքտէ իքէն , հէնուղ օնա պունա
լայըգսըզ իհսանլար օլունմագտա , էհալի միւսապի
թուլթուլմամագտա , մէմլէքէթին վէ էհալինին էսիր-
լիլի , նէթիճէյի քէլամ Վրիստոսուն իքրահ էթ-
տիլի շէյլէրին քեաֆֆէսի ինսանիյէթին թէմէլի
գըյաս օլունմագտա իքէն , օլ վագըթ Ֆրանսայը
Վրիլիլէն տէվլէթ տէյի մի թէսմիյէ էտէր իտինիզ :

Բրոթէսթանդլընն ֆրանսայա եթտիյի ազիմ ֆայիտէլէր :

Ֆրանսատա բանն եերինէ՝ շալիլէ՝ հիւքմ էյ-
լէտիյի, հեր շէյին սիճիլինի քէսէն գըլըճ օլտուղու .
ա՛ղիզ թէֆթիշ մէհքէսի, Սուրբ Բարթուղիմէոս
կէճէսի, Ֆուլթիէրէսթլէրին գանունլարընտան ալըն-
մըշ իսքէնճէլէր, պիր քիշինին խայալի օլան պգըրը
թէտպիրի, նէթիճէյի քէլամ՝ օլ փուլթիէրէսթ շիր-
քէթ հէնուզ վար վէ Ֆրանսայա հիւքմ էտեր օլ-
տուղու վագըթ, Ֆրանսայա՝ Վրիսթիան հէվլէթլէ-
րին իլքի՞ մի տեր իտինիզ՝:

Միւլէլիֆ հեր նէ գատար Վաթօլիք իսէ տէ,
Բրոթէսթանդլընն Ֆրանսայա եթտիյի ֆայիտէլէրի
իգրար էտեր, վէ սէվլինիր քի Բօմա քիլիսէսի եթ-
տիյի գանլը գալալայըշլարը իլէ օնլարը թէլէֆ եթմէ-
յի գատիր օլամատը :

“Տրիտէնդ սինագոսունուն իլք իշի Բրոթէսթանդ-
լընն տինեատան գալտըրմագ վէ քիլիսէտէն պըր-
լանլարը նապէտիտ եթմէք օլտու : Խսիանիա վէ Խ-
թալիա իշինտէ աթէշ վէ գըլըճ իլէ իլէրի կիթտի :
Պա՛ղը ա՛գըլը քիմնէլէր զանն էտէրլէր քի Ֆրան-
սատա տախի պէօյլէ օլմատըղը էյի շէյ օլմատը, զի-
րա միլլէթին պիրլէյինէ Փըրգա կիրտի : Մէզհէպ
պիր օլմուշ օլայտը՝ Ֆրանսա տահա զիյատէ մէթա-
նէթ պուլմուշ օլուր ուտու տէյիւ գըյաս էտէրլէր :
Լաքին պէնիմ ա՛գըմ շունա գանմըշ տըր՝ քի օն
ալթընճը տէհրի Փըրգա Փըրգա էտէն գօվալայըշ ըու-
հունուն պիղիմ իշիմիզէ կիրմէտիյի Լաւհըն պիր ի-
նայէթի տիր : Վարընտաշլարըմըղն, եա՛նի Ֆրան-
սա Բրոթէսթանդլարընըն օլ գատար տուղագլար-
տան, էօլիւմէրտէն, սիւրկիւնլէրտէն վէ գաթիլտէն
գուլթուլտուղու Լաւհըն էմրի օլմագսըղն օլմատը :
Վըլըճ օնլարա պիր շէյ էտէմէտի, զիրա պու իշ ի-
շին լազըմ իտիլէր, կէլէճէք վագըթլար իշին լազըմ
իտիլէր”:

Քիլիսէսին իմէ գարշը օլան խոստումէթի :

Տէօրտիւնճի պապտա Բօմա քիլիսէսինին իմ իւզէրինէ էթտիյի թէէսիր հագգընտա ղայէթ կիւզէլ եազար : Վալիլէոս նամ մէշհուր ֆէյլէսզֆուն նազլիյէթինի էտիպ , քիլիսէսին նէ էֆքեար սահիպի օլտուղունու կէօսթէրիր : Վալիլէոս իմէ միւթալիգ փէք չօգ եէնի իճատլար մէյտանա կէթիրիպ , ֆիլիգա եանի թապիաթ իմինէ եէնի հայաթ վէրտիքտէն սօնկրա , կէրէ+ էէնոյէ պոլլուլլարէ մէ կէրէ+ կոպէրնիլոսուն էէրալլա աթմանն ոստը կոգգընտա սէյէ+էրէ+էրէ պօլլոս պոլլոս քէրէյէ իլէն՝ Փաթա մէ Ղ'իլլէլէլէր պէր օլլապ սէֆիլէ գօլլապըլլար , մահպոս էթիլէր , ելլէլէլէլ մէրէլէր մէ սէրիլէն էթիլէր : Ենճամ քիթապլարընը եազարգտան սօնկրա , երլարզլար վէթապիաթ իւզէրինէ հէփ սէյլէտիլէրինի լանէթլէմէ էթտիլէր :

Եանըլմազ Փապիա իլէ Ղ'իլլիլթլէր շէյլէ գարար վէրտիլէր , քի Եէր տիւնեանըն մէրքէլի տիր , կիւնէշ , այ վէ ճէմ'ի երլարզլար եէրին էթրաֆընտա հարաքէթ էտէրլէր . եէր կիւնէշին էթրաֆընտա հարաքէթ էտէր տէյէն հերետիկոս վէ տինսիլ տիր , Եոստէրտէն վէ կալլինտէն տէ մէլուն տուր : Կէօրիլլար մի սին Փապիանըն եանըլմազըլլը նէ պէյիլք պէյիլք սիճիլլէր քէսէր : Ելլահըն գօտուղու թապիաթ նիլամընը լա'նէթ էտէր . պատէհու արասը չօգ կէշմէզ օլ լա'նէթ էտէն Վաթթիլք քիլիսէսի կոպէրնիլոսուն թալիմաթընըն սահիհ օլտուղունու իգրար էտիպ գապուլ էթմէյէ մէճպուր օլուր : Մէզ քիւր քիթապըն իշ պու տէօրտիւնճիւ պապը՝ Վաթթիլք քիլիսէսինին օն ալթընճը տէհրտէ պուլունտուղու հալի շու վէճհ իւզէ թալիֆ էթմէյէ պաշլար :

“Վիլիսէսին իպթիտասընտան պէրի , շիրքէթի ին-

Իթալիանըն կերի գալմասընըն սէպէպի: Գալիլէոս:

սանիյէյէ էսաս օլան հէր մատտէ օնտա մէվճուտ իտի իսէ տէ, ()ըթա ա'սիր տէնիլէն վազըթլարը կէչըրտիքտէն սօնկրա, քիլիսէ օնլարըն ճիւմիէսինտէն պիրէր պիրէր մահրում օլմաղա պաշլատը: Ավազըթ վազըթ պիրէր նիզամ, պիրէր հայաթ էօ'նսիրիւ գօփուպ տիւշտիւ, վէ քիլիսէտէն չըգտը: Լվվէլա փօլիթիգա հիւքիւմէթի քիլիսէտէն (րուհանիտէն) այրըլըպ, ճիսմանի օլտու. սօնկրա Աէնա'աթ այրըլըպ, էսքի Ռում եախօտ էսքի Ռօմալը օլտու. օնտան սօնկրա հէր զաթա մախսուս սէրպէսթիլէք այրըլըպ, Ռօթէսթանդ հիյէթինէ կիրտի: Պէօյլէճէ ֆրգա ֆրգա իւպէրինէ. ֆրգա ֆրգա իւլէրինէ, նիհայէթ պիր զայէթ պէօյիւք՝ պարըշմասը միւմքիւնսիլ ֆրգա մէյտանա կէլտի, եա'նի՝ իլմին Ռօմա քիլիսէսինտէն ֆրգասը. շիմտի քէլամլըղ պու պէօյիւք ֆրգա իւզէրինէ տիր. վէ պու պապտէ Վալիլէոս պիղէ պիր սէպէպ տիր”:

“Հէր տէհրտէ կէօրիւրսին քի պիրէր ճէմիյէթ, էօնիւնտէն պիր սանճադ չէքմիշ ալայ իլէ քիլիսէտէն չըգար: Լաքին պու քէնտի պաշլարընա եօլա չըգան ալայլար, պիր տախի կերի տէօնիւպ փափաղլարըն եանընա ուղըամաղլար: Պագարսըն քի եավաշ եավաշ քիլիսէ պօշանըր. իսմի թէպտիլ օլուր. օլ քիլիսէ՝ քի էվվէլ հէփ քրիսթիանիւրին պիրլիյի տէմէք իտի, մա'նասը տէյիշիլիպ՝ փափաղլար պէօլիյիւ օլուր”:

“Պու շէյլէր օլտուղու վազըթ Լ'զիլ թէֆթիշ մահքէմէսի Լվլոփանըն Ղիւնուպի թարաֆընը օլ գատար սըգար, քի օլ թարաֆլարտա պիր հարաքէթ նիշանը կէօրմէք միւմքիւնսիլ օլուր: Ղէլատ՝ Անինին տիլինի քէօքիւնտէն քէսէր: Ղիօրտանօյու, Պրունօյու վէ Տօփինիսի գ'սզըղա պաղայըպ եագար:

Գալիլէոսուն վէ քիլիսէնին մապէյնինտէ ճարի օլան միւ-
ճատէլէ :

Աէֆիլ Լթալիա , հէր րէյի , հէր էֆքեսարը , հէր ուսուլի ինքեսար էթմէյէ մէճպուր օլուր . էլինտէն ալ-
մաղա տահա պիր շէյ դալը՞ մը , թէճրիւպէլէրի ,
վազա՛ալար , ինսանըն թապիա՛թընտա եէնիլմէզ օլան
շէյլէր , մաթէմաթիգա . պունլարը՞ մը տէյէճէքսին :
Կիւզէլ , հալ պու քի թէճրիւպէ վէ մաթէմաթիգա
տախի մէն՝ օլունուր , ֆիզիգա րէտտ օլունուր , ի՛լմի
հէնտէսէյէ լա՛նէթ օգունուր . էյյլէ քի հէր քէսա-
շիքեսար կէօրէպիլսին քի Լթալիանըն էյյլէ կէրի վէ
մէյվէսիզ գալտրղընըն սէպէպի՝ օնուն էօնիւնտէ հէր
թարաֆտան եօլար գափանմըշ օլտուղու տուր , օնուն
հայաթը պիլէ հիւքմի ա՛ղապ ալթընտա տըր՞ :

«Պու արալըգ Վաթօլիքլիյէ պիր էմնալսըղ տու-
ղագ գուրմագ իչին , Հագգ թա՛ալա պիր պէյիլէք
ատէմ մէյտանա չըգարըր , օնուն էլի իլէ Ռօմանըն
եանըլմաղըրղընա գարշը էյյլէ պիր եանըլմաղ շէյ
չըգար՝ քի էլինտէն խէլաս օլմանըն միւմքինի եօգ
տուր . Ռօմանըն պաշքեսահինի ա՛ճապա նասըլ Լլա-
հըն թէտպիրինէ գարշը չըգըպ վուրուլաճագ տըր տէ-
յիւ տիւնեա ա՛լէմ սէյրէ տուրուր՞ :

Վալիլէոս իլէ քիլիսէ մապէյնինտէ վագի՝ օլան
քէյֆիլէթ իւզէրինէ շէյլէ եաղար . «Վալիլէոս Վա-
թօլիքլէրին կէյ վէ եէր հագգընտա օլան էֆքեսար-
լէրինին հէփիսինի տէ րէտտ էթտի՞ , տէտիքտէն սօնկ-
րա , սէօզիւնիւ իլէրի կէօթիւրիւպ տէր . «Հիւմի
պունտան սօնկրա զուհուր էտէն մա՛րաղայը սէյր էթ :
Պիր թարաֆտան Վիլիէ գանուանտէն իլէ Սուրէ Լ-
իուան սիլէլէրի . օ պիր թարաֆտան Ղիհանըն քիւ-
ղը իլէ ի՛լի հէնդէսէնի եպէրի գանուալըր : Պունլարըն
հա՞նկըսը հանկըսընա պաշ էյմէլի տիր : . . . Իշթէ
իլք տէֆա՛ ալան աշիքեսար պիւթիւն տիւնեա հու-

Գալիլէոսուն վէ քիլիսէնին մապէյնիստէ ճարի օլան միւ ճատէլէ :

զուրոնտա օլան տա՛վա . պու վէսիլէ իլէ քիլիսէ վէ ի՛լմ պիրի պիրինտէն այրըլտըլար” :

“Պու անէտէք քիլիսէ քէնտի էֆքեարը կիպի էֆքեարլարտան զուհուրա կէլէն նիզալարա՝ ֆրգալարա վէ զիւհիւմլէրէ գարը ճէնքլէշմիյ իտի : Լաքին պու տէֆա՝ եարատըլըշն պօղուլմազ դանունլարընա գարը մէրտճէ կիւրէշմէյէ գալգըշըր : Լօյլէ եա , իւ՛մումի քիլիսէ օլտուղու իչիւն , պիւթիւն ճիհանըն իւզէրինէ հիւքմ էտէնին նիյէթլէրինի տախի քէնտի էմրի ալթընա ալըպ նիզամա գօմալը տըր” :

“Զօգ քիմնէլէր՝ պու մատտէնին էսասը՝ եալընըզ Յեսունուն քէլամընտան* ալընան իսպաթ տըր տէյիւ վանն էտէրլէր իսէ տէ , պէն քիֆայէթ միգտարը կէօսթէրտիմ քի պու մատտէնին ասը եալընըզ օ տէյիլ տիր . իլլա օնտան պաշգա սայիր չօգ միւլ լահազալար տախի օլտուլար : Պու քէյֆիյէթտէ ղայէթ ուսթալըզլա տավըանըպ , հէփիսինտէն զիւյատէ իշկիւզարըզ կէօսթէրէնլէր Ղիլվիթլէր իտի : Հէփիսինտէն էվվէլ Վալիլէոսուն պաշընա վուրմագ շէրէֆինէ նայիլ օլանլար՝ պու՝ եէնի իհտաս օլունան իճատ վէ հիւնէրլէրին ճէմիսինի մէն՝ էթմէյէ եէմին էթմիշ օլան տիւշմէնլէր օլտու : Վալիլէոս տօսթուն պիրինէ եազտըղը պիր մէթուլտա պու քէյֆիյէթի շէյլէ իֆատէ էտէր . Վէրչէք եէրլէրտէն ալտըղըմ խապէրլէրէ կէօրէ՝ Ղիլվիթլէր պիր փէք միւլթէպէր

*Յեսունուն վէլամընտան ալընան իսպաթ տըր տէյիւ վանն էտէրլէր իսէ տէ , պէն քիֆայէթ միգտարը կէօսթէրտիմ քի պու մատտէնին ասը եալընըզ օ տէյիլ տիր . իլլա օնտան պաշգա սայիր չօգ միւլ լահազալար տախի օլտուլար : Պու քէյֆիյէթտէ ղայէթ ուսթալըզլա տավըանըպ , հէփիսինտէն զիւյատէ իշկիւզարըզ կէօսթէրէնլէր Ղիլվիթլէր իտի : Հէփիսինտէն էվվէլ Վալիլէոսուն պաշընա վուրմագ շէրէֆինէ նայիլ օլանլար՝ պու՝ եէնի իհտաս օլունան իճատ վէ հիւնէրլէրին ճէմիսինի մէն՝ էթմէյէ եէմին էթմիշ օլան տիւշմէնլէր օլտու : Վալիլէոս տօսթուն պիրինէ եազտըղը պիր մէթուլտա պու քէյֆիյէթի շէյլէ իֆատէ էտէր . Վէրչէք եէրլէրտէն ալտըղըմ խապէրլէրէ կէօրէ՝ Ղիլվիթլէր պիր փէք միւլթէպէր

Փափա վէ ճիզվիթէր Գալիլէոսո գովալարլար վէ իսքէնճէ
էտէրլէր :

զաթը ինանտըրմըշլար՝ քի պէնիմ եազտըղմ քի-
թապ կէցյա ի ուտէրին վէ Վալվինին քիթապլարըն-
տան զիյատէ մէքրուհ վէ քիլիսէյէ զայէթ զարար-
լը տըր՝:

Պէջլէճէ Ղիզվիթէր գովալարլար պաշարլար :
Տիւնեա պու մատտէ իշիւն պիր հիւքմ էթմէզտէն՝
պունլար սըդ սըդ , թէքրար պէ թէքրար թէֆթիշ է-
տէրլէր . վէ էթտիքլէրի թէֆթիշին նէթիճէսի շու օ-
լուր՝ քի հիւքմ վէ իպթալ էթմէյէ գալգըշտըղլարը
իճատը նիհայէթ քէնտի անգըլարը իլէ պուլմուշ կի-
պի էջիւնիւպ իֆթիսար էտէրլէր :

«Փափալար պու շէյէ գարըշտըղլարը գատար պաշ-
գա պիր շէյէ գարըշմամըշլար տըր : Ուրբանոս Ը .
պու մատտէյէ տայիր վագի՝ օլան հէր շէյին իշինէ ,
սօն տէրէճէ շիտտէթ իլէ պիր քէրրէ ամըլըր : Հէր
մագամտա շու հավայը չալար . «Նէր հարաքէթ է-
տէր տէմէք՝ էն պէյիւս եանլէլլէլէ Դըր»:

«Խիւլասէի քէլամ . Գալիլէոս Սուրբ վէ Բնդհան-
րական Բամանըն Լիզիլ թէֆթիշ մահքէմէսինէ թէս-
լիմ օլունուր : Իջլէ շան ու շէօհրէթլէ միւշէրրէֆ
օլմուշ պիր զաթ , պու եէթմիշ եաշընտա ըայէթլի
իսթիար՝ եալըն պագ , պաշը աշըդ , պիր կէօմլէք ի-
լէ հաքիմլէրինին հուզուրունա չըգըպ տիզ իւսթիւ-
նէ կէլիր : Ի՛յ շիմտի սերպէսթլիք թասլայանլար ,
սէջլէյին պագալմ , սերպէսթլիյէթի քիւլլիյէն իւ-
զէրինտէ կէօսթէրէն էջլէ պիր զաթա օ տագիգէտէ
նէ՞ եափտընըլ : Ղիրա պիր արալըգ թէվարիս սիւ-
քիւթ էտէր , վէ պու էսնատէ օլան քէյֆիյէթլէր
սիզին արանըզտա գալմըշ տըր : Լիճէպա օնու իսյ
քէնճէ եերինէ էնտիրտինի՞զ մի : Պունու եալընըլ
սիզ պիլիրսինիզ : «Ղայիւս Էլէ Բէֆիլէ» էթտիք

Գաղիլէոսուն իսթէնճէսի :

տէր սինիզ . Ը՛ղիզ թէ՛ ֆթիշին շէյթանի գանուենա-
մէսինտէ , տահա եէնի օգուլուպ անկլաաւմ , քի հէր եէր-
տէ 'աւթէ թէ՛ ֆթիշ' իսթէնճէ տէմէք տիր : Վէ Գաղի-
լէոս 'ամմա խալըր' հարաքէթ էտէր , ամմա խալըր' հա-
րաքէթ էտէր* սէօզլէրինի , սիճիմլէր իլէ , օտուն-
տան պէկիր իլէ եախօտ տէմիրտէն կէօմլէք իլէ իս-
թէնճէ վէրտիլինիզ վազըթ տէմէմիշ մի տիր : Շէ-
վապընը եալընը սիզ վէրէ պիլիր սինիզ :

"Եւ քիսն պու էթտիլինիզ իսթէնճէլէր' օնուն գալ-
պինէ վէրտիլինիզ ա՛ղապըն եանընտա պիր շէյտէ-
յիլ տիրլէր , պու ա՛ղապ իլէ օնուն սէլինի գըր-
տընը , եա՛նի շէյ էպրէթմէյի վէ քիթապ նէշը էթ-
մէյի օնա եասագ էթտիլինիզ աննաթմագ իսթէրիմ ,
հէր էթտիլէրինէ վէ էտէճէքլէրինէ պիւսպիւթիւն
մանի օլտունուզ , պագի գալան էօմիրիւնտէ պիւթիւն
պիւթիւնէ սիւքիւթ էթմէք իւղէրինէ հիւքմ օլուն-
տու : Տիւնեանըն պիր ուճունտա , շէհր իշէրինտէն
ուզագ պիր մահալտէ , Ըրսէտրի զընտանընա օնու
կէօթիւրիւպ գալիաաընը , վէ ապլա քիմնէ իլէ կէօ-
րիւշմէմէսինի թէնպիհ էթտինիզ : Պիթհուլն սա-
ղէնտէնին գուլագլարը սաղըր օլտուղու կիպի , պու
սէֆիլ ատէմին տէ կէօզլէրի կիւնէշէ չօգ պագմագ-
տան քէօր օլուրլար , հուտուտունու կէնիշէթտիլի տիւն-
եա՛ օնու թէնինին սըղաճաղը գատար պիր տար եէրէ
գօր . պու աճընաճագ հալտէ քէնտի սէվկիւլի պիքիր
գըղը Սարիա Սէլէսթ , քի եանընտա օթուրուպ օ-
նուն ա՛գլընա ճէղա տէյի գօնուլան թէվպէ մէղմուր-
լէրինի օգուր խաի , խասթա օլուպ էօլիւր . պու գա-

Պատմութիւն Աւելի թէ՛ ֆթիշին Թօնիտրիւթէլ Իտիւնիլէրինի
Ենիլէրէտ Գա՛լէ Գա՛լէ Դէպուր օլուր Գա՛լէ Ենի հարա-
թիլ Ենիլէր . Եւ քիսն Իտիւնիլէրինի Իտիւնիլէրինի
'ամմա խալըր' հարաթէթ էտէր" Դէր Դէր :

Քրիստէ Գալիլէոսուն իճատէրինին նէշը օլունմատընը մէն էտէր :

տար մէշագգաթէրին իւզէրինէ տաճա սիլաՏէրինի-
ղի պրագմաղսընըլ : Ախօրէնցանըն Մ'ղիլ թէՖթիշ
մէՏքէմէսինէ խապէր կէօնտէրիրսինիլ , քի թաՏգիգ
էտիւլ սիղէ պիլտիրսին՝ քի ա՛ճէպա Վալիլէոս տէրա
ու մէշագգաթ իչինտէ՞ մի տիր : Վօրգարսընըլ՝ քի
օլմայա քի օնուն էօլմէզ ճանը իչերտէն կէօյիւն
գուպպէլէրինի թէՖթիշ էտէրէք շալ օլուպ թէսէլ-
լի պուլսուն" :

"()նուն եաղտըղը էլզէմ մատտէլէրի՝ Տիօապլէրի-
նի պիլէ , Պունլարըն իչինտէ Տերետիկոսլուգ վար տըր
տէյէրէք , ալըպ տաղըտըրսընըլ : ()նուն էն սատըգ
տօսթու էլ եաղըլէրի ալըպ եէր ալթընա կէօմէր , օնլար
ատէմ էլինէ կէչմէմիլի տիր : Պունուն իւզէրինէ Վէ-
նէտիկլի Միքանգիօ շու կիւզէլ սէօզիւ սէօյլէր , Վօգ ,
եօգ , ճէՏէննէմ պիլթիւն գուվվէթինի իսթիմալ
էթսէ տաիի , եինէ պու թէէլիֆաթլարը զայ՝ էտէ-
մէզ՝ : Լօյլէ իսէ սիղ ճէՏէննէմտէն տէ գուվվէթլի
գօիտունուզ , քի օնլարը պիւսպիլթիւն եօզ էթտի-
նիլ" :

"Վարիսինին տին Ղայրէթի ա՛լէվլէնիր , վէ Վա-
լիլէոսուն սօն էմէքլէրինին պագիլէրինի թուլթուպ
եագար . վէ սիղ տաճա սօրուպ արարսընըլ՝ քի Վա-
լիլէոս գասապլէթ իչինտէ՞ մի տիր : Լըթըգ եեթէր
սպլըն . րաՏաթ՝ գուվվէթ վէ ասուտէլիքտէ օլ մա-
նէնտի եօգ պիր թանէճիք ճանը՝ իւմիտ քէսիլըլիլինէ
պրագտընըլ , պունտան զիյատէ նէ՞ արարսընըլ ,
'Հիյպէթլի գասապլէթ վէ մաՏգունիյէթ պէնի տէօրթ
թարաֆըմտան սարմըշ տըր՝ , տէ՞մէտի մի սիղէ :
Վէ իքի եիւզ սէնէ սօնկրա եէնի Վաթօլիք խա-
սիմէրին պաշը տէ Մայստրէն ճէլլատ կիպի կիւլիւմ-
սէրէք , վէ պու ուզուն վէ աղըր իսքէնճէլէրի իս-

Ցիւնեանքն էօնիւնտէ քիլիսէնին ընդիլ օլունմատը :

Թիհլա էտիպ՝ «Վալիլէոսուն հիքեայէճիլ» տէյէ-
րէք ա՛գլը սըրա մէսուլիյէթտէն գուրթուլուրոււմ
զանն էտէր : Տէ՛ իմտի, պարէ օրատա սիլահլարը-
նըղը աշաղա գօյուն, պարի պու իսթիհլատան էօ-
թէյէ կէչմէյին : Վիլիսէնին եէնի մուհաֆըզարը,
չէհիտէր սիպին ցունճաղընըղ տէյիլ տիրլէր, օնլա-
րա սիթէմ վէրմէյին» :

«Իմտի՝ Վիլիսէ Վալիլէոսա պու շէյլէրի էթտի-
յի իչիւն տիւնեատան նէ դատար ա՛յըպլանտըղընը
էյիճէ աննամալը տըր : Տիւնեա օնու ա՛յըպլայօր,
քի իննիաս կիպի Մլահըն էլի օնուն կէօզիւ էօ-
նիւնտէն կէչտի, լաքին օ օնու թանրմատը . Մլա-
հըն էլչիսինէ վուրտու . թէպտիլ օլունմաղ շէյլէր
հագգընտա էվվէլտէն էֆըրար վէ մա՛լիւմաթ էտին-
մէքտէն կէրի գալտը . սէմալի մէքեանլէրին վէ պիւ-
թիւն տիւնեայը հըֆլ էտէն Վէլամըն թաթլը գօ-
գուսունու ալմաղա, չէչնիսինի տաթմաղա գատիր օլա-
մատը . Բուհ քէնտիսի իլէ սէյլէչտիյի վագըթ, քէն-
տի հասսէլէր թարաֆընա կէչտի, քրիսթիանըզ էֆ-
քեարը հասսէլէրին ա՛տէթա խայալէրինէ զալէպէ
էթմէք զպրէթինտէ իքէն, օ՝ փութիէրէսթլիք բու-
հուն սահիպի գալմագ իսթէտի, ճանտան զիյատէ
թէնէ ինանտը . էնճամը՝ քրիսթիանըզ բուհունու վէ
թէէսիրաթընը ի՛լմտէն պըրտը» :

«Ի՛լմի իլահիյէ տայիր մատտէլէրտէ Նալընըղ պէն
եանըլմաղըմ տէյէրէք՝ քիլիսէ գապահաթընը էօրթ-
մէք իսթէր : Ի՛յի . լաքին պէն տէ սօրարըմ . Ի՛լմի
իլահի սիզճէ Մլահըն ի՛լմի տէմէք տէյի՞լ մի տիր :
Պու պէյլէ օլտուզու սուրէթտէ պու մատտէ հագ-
գընա եալընըղ շունու սէյլէմէք քեաֆի տիր, քի ()
Մլահա միւթա լիգ ի՛լմի տիւնեայա վէրմէք պիզլիմ
հագգըմըղ տըր . տէյէնլէր, պու ի՛լմէ տայիր՝ ինսան

Իսլահը մեզհէպին թէսիրաթը հագգընտա Վ իլլարտան :

լարընա ֆարզ իսէ տէ , պանա ֆարզ տէյիլ տիր մի տէյէճէք : Պու տախի էվվէլքի կիպի միւմբինսիզ յլան շէյլէրին պիրի տիր : Ը՛ճէպա լայըգ իւզըն շէտիտ օլմատը մը . Ըլլահ քէնտի խըշմը իլէ պիր տահա մը՝ սէյլէմէլի իտի : Պու ասլա ֆիքրինտէն կէջմէզ” :

“Ելլէ իսէ՝ ասլա պիր շէյ վագի՝ օլմամը՝ եախստ մէլէյին ասասը քէնտիսինէ տօգանմամը կիպի, նիճիւն քէօր քէօրունա օ եօլու թուլմուլ կիտէր : Սէպէպի շու տուր : Ղէպատան մէնֆաա՛թ թահսիլ էթմէք իչիւն՝ ֆարզ տըր քի օնա միւպթէլա օլան օնու հագգ ճէզա տէյիւ գապուլ էթսին . լաքին պունլարընքիսի պէյլէ տէյիլ տիր . Ըլլահ օնլարա ճէզա կէօնտէրիր , օնլար իսէ , Ը էհիտ օլտուգ տէյէրէք էօյիւնիւրլէր . Ըլլահ օնլարա ալլագ կէօնիւլիւ օլսունլար տէյիւ ճէզա վէրիր , օնլար իսէ , օնտան մաղրուրլուգ տէրաի ալըրլար” :

Պու մատտէ իւզէրինէ սէյլէտիյիմիզ քիֆայէթ էտէր . Բրօթէսթանդըղըն “փէնակեահը” Սէմալիքի Սիւլթէմա՛յի Ըմերիգա իլէ Վաթմիլքիյին “փէնակեահը” օլան Բօմա մէմալիքի մապէյնինտէ թէրպիյէ վէ ալէսսէվիյէ իլմ խուսուսունտա նէ ֆարգ պուլունտուղունու օգույանլար պու գատարտան գօլայ աննայապիլիրլէր : Ը իմտի պիզէ գալըր քի պուրատա Վ իլլար նամ Գրանսըզ միւլէլիֆին Խալահը մեզհէպին (Վէրանդուրդուր) թէսիրաթը հագգընտա թէլէլիֆ էյլէտիյի քիթապտան պիր գաչ մինասիպ վէ կիւղէլ թէֆէքիւրլէր գօյուպ պու մատտէյէ խիթամ վէրէլիմ : Սէզքէլը քիթապ Գրանսունըն էն միւլթէպէր ալիմլէրինտէն իպարէթ՝ Սիլէթէ Վիզամ վէրէն շիրքէթ թէսմիէ օլունան պիր շիրքէթին ինտինտէ ղայէթլէ իթիպար պուլմուլ :

Ֆիքրէ տայիր այտընըղա գարշը քիլիսէնին եթտի ճահտ-
լէրի :

Վէ պու մատտէ իւզէրինէ եազան քիթապլարն էն
ալլասը տըր տէյիւ , միւէլլիֆի Ա իլլարա իֆթիլար
նիշանը վէրիլմիշ տիր :

“Պու քիթապտա Խալաճը մէզճէպին թապիա՝
թը ճագգընտա պա՛ղը սէջլէտիյիմիզ շէյլէրտէն՝ օ-
նուն թէէսլրաթընըն նէ կէօնէ իլէրլէմիշ վէ նէթի-
ճէսի նէ օլմուշ օլտուղունու ա՛գլ իլէ պուլմագ դօ-
լայ տըր : Խալաճը մէզճէպ էճլէյէթինտէն օնլարըն մէ-
րամլարը պաշլըճա շունլար իտի . Փափալարըն միւս-
թագիլ ճիւքիւմէթի վէ եանըմաղըղընտան պիր քէր-
րէ քէնտիլէրինի խէլաս էթմէք : Լ՛ղիղ Վիթապ-
լարը տինլէրինէ էսաս վէ խիւլասէի քէլամ , Վա-
թօլիք մէզճէպինին ճանը վէ Փափալարա գափի տէս-
տէք օլան Վպրոցական նամ Լստուածաբանութիւ-
նու մահվ եա՛նի պիւթիւն պիւթիւն նապէտիտ էթ-
մէք : Պունտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի էվիլլա
Խօթէսթանդ մէզճէպի՝ ինսանա փէք ա՛ղիղ վէ
մագպուլ , վէ սերպէսթիյէթը պէլէտիյէյէ էսաս օլան
էֆքեար սերպէսթիյէթինէ թապիա՛թը իլէ թէէսիրլի
օլմուշ տուր : Իքինճի՝ մէզճէպի զիւ՛իւմլէրէ , մէզճէ-
պին իսպաթլարընը թաստիգ էթմէյէ վէ Լ՛ղիղ Վի-
թապլարա շէրճ վէրմէյէ տէ թէէսիրլի օլմուշ տուր .
վէ իւշիւնճիւ՝ ա՛գլէ վէ պու իւշ մատտէլէրին պիրի-
նին եա օպիրինին գուվլէթի իլէ իլմ՝ աղաճընըն
պէջիւմէսինէ տէ թէէսիրլի օլմուշ տուր” : . . .

“Եյէր Խթամպօլուն Բումլարը զարպ թարա-
ֆընա կիթմիշ օլմասալար իտի . էյէր Կոպէրնիկոս
կէջիւ , վէ Վոլումպոս՝ եէր իւզէրինտէ ի՛լմին սինօր-
լարընը կէնիշլէթմիշ օլմասալար իտի , էկէր պասմա
սանա՛թը վէ Խօթէսթանդըդ վասիթասի իլէ քի-
լիսէնին թէճտիտի զայրէթլի ճ՛էրմանիանըն գօյնուն-

Քիլիսէնին քիթապլերէ գարշը չըգարտողը եասագլար :

տան չըգարշը օլմասալար իտի • էկէր օլ զամիրլէրի
զինճիրլէ պաղլայան վէ ֆիրլէրէ մուսալաթ օլան
տէվ կիպի գուվվէթ պիրի պիր արտըսըրա շիտտէթ-
լի վուրուլմուշ օլմասա իտի , ինսան ճինսինին ի-
լէրիւլէմէսի վէ շիրքէթի ինսանիյէնին շէրէֆ պուլ-
մասը ա'ճապա գաչ երիւլ սէնէ տաճա կէրի գալաճագ
իտի : Աիթ ճ'էրմանիանըն ճիւնուպ թարաֆընա ,
Աիկիլիա ատալարընա , Աիանիայա վէ Իւլանտայա ,
վէ պու էյալէթլէրտէ ի'լմին նէ հալտէ օլտուղունու
եէրլի եէրինճէ թէֆթիշ էտիպ պիր էյիճէ անկլա-
տըգտան սօնկրա , պիթարաֆանէ տէօնիւպ պիր քէր-
րէ տէ օլուիշէրիյի , Սաքսոնիայը՝ Ֆիլէմէնկի վէ
Խնկիլթէրրայը կէօզտէն կէշիր , պագ օ մահալլէրտէ
ի'լմ նէ տէրէճէյէ վասլ օլմուշ տուր • Ֆարգընը չօգ
աշիքեար կէօրէճէք սին : Տէմէք իսթէմէյիզ քի պա-
լատէ մէզքիւր Բօմա մէզհէպինտէ օլան մէմլէքէթ-
լէրտէ մա'լիւմաթ սահիպի մէշհուր ատէմլէր աշլա
զուհուր էթմէմիշ տիր • զուհուր էթմիշ տիր , Փագաթ
ազ • պունտան դաթի'նազար թէշպիհիմիզ տէյիլ պիր
գաչ քիմնէլէր , իլլա միլլէթլէրին իւ'մումիյէթի իշիւն
տիր : Վիւլէիւք Լիւրօփամըզտա՝ միլլէթլէրին պի-
րի պիրլէրինէ զայէթ եագըն սաքին օլտուգլարընտան ,
հէր հալտէ շիւպհէսիզ պիր շէյ տիր՝ քի պիրինին
ի'լմի՝ ճիւղի օլտուն օպիրինէ թէհսիր էտէր : Լըրա-
լարընտա չէքիլմիշ օլան տուվար նէ գատար միւհքէմ
օլսա , վէ նէ գատար տիգգաթ իլէ հըֆզ օլունսա ,
եինէ պիր թարաֆտաքիլէրին օ պիր թարաֆտաքիլէր
իլէ հիշ պիր վէճհ իլէ իլհագ օլմամասը միւմքինսիզ
տիր : Աքին շու սահիհ տիր , քի Վաթօլէքլէր
քէնտի թարաֆլարընտան Բրօթէսթանգըղըն սէր-
պէսթ զիւ'իւմլէրինի եումուրճագ կիպի սինօրլարըն-
տան ուզագ սագլամագ իշիւն հէր վէճհ իլէ սագըն-

Քիլիսէնին Փիքը այտընըղընա գարշը էթտիյի ղայրէթ :

մագտան իհմալ էթմէտիլէր : Վիթապլարա գարշը
 չըգարըլան սիճիլ՝ էվվէլա Բօմատան զուհըր էթտի .
 Բօմա քիլիսէսինէ թապի՝ օլան տէվլէթլէր տէ օն-
 տան իպրէթ ալըպ, մուախսարէն քէնտիլէր տախի
 ղայրէթլէ քիթապլարա գարշը այնի օլ եասագլարը
 չըգարմաղա պաշատըլար : Եւոն Ժ. քի սէնաթ-
 լէրին հիմայէթճիսի տէյիւ էօյիւնիլ իտի, 1515 տէ
 Եւոնանիճէտէն , Իպրանիճէտէն վէ Երապճատան
 թէրճիւմէ օլունմուշ քիթապլարըն թապ՝ օլուպ նէշը
 օլունմասընա գարշը շիտտէթլի էմրլէր չըգարտը : Պէշ
 սէնէ կէչտիքտէն սօնկրա , եանի՝ Բրօթէսթանդ մէզ-
 Տէպինէ գարշը . “Վալգ եա Բապպ, սէնին շէրա-
 թընը կէօր” սէօղլէր իլէ պաշայան մէհհուր աֆօրօզ
 Փէրմանընը չըգարըպ , ղայէթ էօրֆիլւ լա՛նէթլէր
 իլէ Եւտերի վէ օնա թապի՝ օլանլարը աֆօրօզ,
 վէ օնլարըն քիթապլարընըն , հէր նէ մատտէ իւզէ-
 րինէ օլուր իսէ օլտուն , քեաֆֆէսինի տէ օգուամաղա
 եասագ էթտիյի վագըթլարտա , մէզքիւր Վափ Երի-
 օսթօնուն մէքրուհ շի՛րլէրինի թէսահհուպ էթմէք ի-
 չիւն Վրիստոսուն իսմի իլէ պիր Փէրման չըգարըպ ,
 թէհտիտ էթմէյէ վէ օլ քիթապը թահգիր էտէն-
 լէրին եախօտ օնուն եայըլմասընէ մանի՝ օլանլարըն
 հէփիսինէ տէ լանէթ օգուամաղա ութանմատը : Պէշ-
 լէ պիր ըուհ սահիպի օլան ատէմտէն , վէ էօյլէ քի-
 թապլարը Ե՛ղիզ Վիթապլար կիպի թա՛ղիմ վէ կէշ-
 տէն իրալ օլունմուշ քէլամլար կիպի գապուլ էթ-
 մէյէ հէր քէսէ ճէպր էտէն զուլմքեարըգտան ար-
 թըգ նէ ումուլապիլիլի : Բօմա մէզհէպինէ թապի՝ օ-
 լան մէմլէքէթլէրին էն միւնէվվէրի Գրանսա պիլէ ,
 Վաթօլքըլք՝ էկէրչի օրատա տա էյիճէ այաղընա եէր
 էթմէյի վէ Ե՛ղիզ Թէֆթիշի իհտաս էյլէմէյի չօգ
 ճահտ էտիպ , հիւ պիր վագըթ հատտինի թէճավուզ

Քիլիսէնին քիթապլարա գարշը չըգարտըղը ետսագլար :

էտէմէտի իսէ տէ , Յիրանսա սէրպէսթիյէթի իսմի ի-
լէ հարը Բրօթէթմանդ օլան Յիրանսա պիլէ , մէզ-
քիւր հէլար էտիճի ուսուլտէն պիւսպիւթիւն մուաֆ
օլամատը : Իսփանիա , Իթալիա վէ Լաստրիատա
պէօյլէ չօգ եասագլար վէ Խֆօրօղլար չըգտըլար ,
վէ հօլա սէրպէսթ թէֆէքքիւրլէր վէ գալէմէ
ալմագ պէօյիւք վէ հիյպէթլի լա'նէթ պաղլարը ալ-
թընտա տըր : Ղ'իւնուպի Ղ'երմանիանըն հիւքիւ-
մէթլէրինտէն նէչէլէրի հերետիկոսլարըն եախօտ տի-
րայէթլու առէմլէրին թէէլիֆ էթտիյի քիթապլէրի օ-
գուժաղա գարշը օլան ճանա ֆայտալը ղանն էթտիքլէրի
եասագլարը պա'ղը պա'ղը թաղէլէրլէր : Տէվլէթ քի-
թապլանէլէրինի քիլիտ ալթընտա սագլարլար , Սուսո-
նուն , Սլլթէրին , Հէլլէտիոսուն , Տիտրօնուն վէ
սայիրլէրին քիթապլարընը տըշարը չըգարտաղլար , վէ
թէնպիհ օլունմուշ տուր՝ քի 'օնլարը ըէտտ էթմէյէ
գալգըշանլարտան պաշգա քիմնէնին էլինէ օլ քի-
թապլար վէրիլմէսին՝ իշպու սէօղլէր եագըն վագըթ-
լարտա տահա եէնի սատր օլունմուշ պիր փատիշահ
ֆերմանընըն սէօղլէրի տիր : Պալիէրանըն էն պէօյիւք
մէքթէպի խօճալարընտան պիրի՝ Յիրանսըղըն պէօյիւք
իսթիլալընտան պիր գաչ սէնէ էվվէլ , Պայլէնին լմէֆ-
թիշի Լուղաթ քիթապլընտան պիր թանէ Տէվլէթ
քիթապլանէսինէ գօմալը տըր տէտիյի իշիւն , մէք-
թէպտէն գօվուլտու : Պունլար վէ պունլար կիպի
հատտսըղ հիսապսըղ շէյլէր , քի հէր կիւն էքսիքսիզ
վագի՝ օլուրլար , Վաթթօլէք մէղհէպին՝ իլմին իլէրի-
լէմէսի վէ թէրպիյէ սէրպէսթիյէթի հագգընտա նէ
էֆքեարտա օլտուղունու կէօսթէրիլլէր : Բօմա քի-
լիսէսի օրթա ա'սիրին պիր գայտէսինի հալա սըգը
թուլթար , վէ շիմտի տախի միւմքինի մէրթէպէ օլ
շէյէ էթմէյէ չալըշըր , եա'նի 'առէմլէրին ֆիքրինի

Քիլիսէնին ի՛մին իլէրիւլէմէսինէ մօնի՝ օլտուղունուն սէ-
պէպի :

պազը շէյլէր իւզէրինէ պիւսպիւթիւն ճահիլլիք գա-
րանլըղընտա սագլամագ , միւմքին օլտուղու գատար
Ֆիքրլէրտէ պօշ եէրլէր պրագմագ , քի սօնկրա փա-
փազլարա խթէտիքլէրի շէյլէր իլէ օլ պօշ եէրլէրի
տօլտուրմագ գօլայ օլտուն . վէ պէյլէճէ պաթըլ ի-
թիգատ օնլարա էյիճէ թէէսիր էթսին՝ : Հերետիկոս
քիթապլարընը օգույանլարը աֆօրօզ էտէն Վն Ղէ-
նա Տօմինի՝ (in Caena Domini) նամ ֆէրմանը
(Կնդալ) պաթթալ էտէն պիր փափա պուլունտու
մու : Փատրէ Սարքի նամ պիր փափազ 1559 տա
Րօմատա նէշը օլունան եասագ օլմուշ քիթապլարըն
Ֆիհրիսթինի զիքր էտէր . իշպու Ֆիհրիսթ հագգըն-
տա սէյլէտիյի պա՛զը սէօզլէրտէ շունլար տիգգաթէ
շայան տըր . 'Փափա' , տէր , 'մէզէպի պէհանէ էտիպ ,
պաշգա չօգ քիթապլար հիւքմ վէ աֆօրօզ էթտի .
պու շէյ իսէ պաշգա սէպէպ իչիւն տէյիլ , իլա ե-
կեղեցականլարըն զալիմլէքլէրինէ գարշը փատիշահ-
լարըն վէ հաքիմլէրին հիւքմիւ օլտուղունու թաստիգ
էթտիքլէրի իչիւն տիր : Պունտան գաթի՛նաղար , ի՛-
զիզ թէֆթիշ մէհքէմէսինին Վաթօլլիք մէմուրլարը
ալթմըշ իքի պասմաճընըն պաստըղը քիթապլարըն
ճիւմլէսինէ , օնլարըն նէ մատտէ իւզէրինէ եազըլմըշ
օլտուղունա պագմայարագ , եասագ էթտիլէր . պու-
նուն իւզէրինէ շէյլէ պիր էմր տէ չըգարտըլար , քի
Պիր քիթապ պասմաճըսը պիւթիւն է՛մրիւնտէ պիր
Հերետիկոսուն եազտըղը պիր քիթապը պասմա էթ-
տիյի հալտէ , օնուն պաստըղը պաշգա քիթապլար
տախի , հէր նէ մատտէ իւզէրինէ օլուր իսէ օլտուն ,
օգունմասընլար : Ե՛յլէ քի՛ , տէր մէզքիւր միւլլիֆ ,
'օգույաճագ քիթապ գալմաուր : Մէզէպ իլէ ին-
սանլարըն մէշոէպինի պօզմաղա վէ ֆիքրլէրի սիֆիր

Բրոթէսթանդըղն էթտիյի պէօյիւք Ֆայտալար :

գարանըգտա սագլամաղա պունտան էօթէյէ ֆէնա
օլամազ' : (Թէֆէիկ Տէֆ. Սէնադուստան, Վէֆէադ. Օ.)

“Պու վէճճ իլէ ինսանլարն ֆիքրինի գըս գըվ-
րագ էտիպ պաղլայան զինճիրլէրին հէփիսինի տէ Բրո-
թէսթանդըղ գօփարտը, վէ քիմնէ էֆքեսարընը եա-
խօտ զիւ'իւմիւնիւ պիր պաշգասընա սէրպէսթ սէօյլէ-
յէմէսին տէյիւ մանի' օլան մէթէրիզլէրի թէմէլին-
տէն սէօքտիւ : Ե՛հալինին էտէպ ու էրքեսանընա զա-
րարլը օլան էտէպսիզ հարաքէթլէրտէն պաշգա հիչ
պիր շէյէ եասագ պրագմատը” :

“Պիր ատէմ պու աղըր զինճիրլէրի վէ միւհքէմ
մէթէրիզլէրի կէօզլինիւն էօնիւնէ կէթիրիպ, վէ օնլա-
րըն գուվլէթի իլէ վահշիլիյին եիւզլէրճէ սէնէլէր
տիւնեա իւզլէրինէ մուսալլաթ օլտուղունու թէֆթիշ
էտիպ անկլատըգտան սօնկրա, Բրոթէսթանդ մէզհէ-
պինին ի'լմին իլէրիւլէմէսինէ նէ գատար Ֆայտալի օլ-
մուշ օլտուղունու անկլամամագ միւմքինսիզ տիր :
Բրոթէսթանդըղ եօլ աչար աչմազ' ինսանլար սէր-
պէսթ վէ աշիքեսար հէր շէյի թէֆթիշ վէ թէճէսսիւս
էթմէյէ, էհալիյէ հէր շէյտէն զիյատէ մէնֆա'աթ-
լը օլան շէյլէրի արամաղա, վէ ատէմ կիպի ինսան
գըսմընա միւթա'լիգ օլան հէր շէյ իւզլէրինէ սէօյլէշ-
մէյէ պաշլատըլար” :

“Վաթօլիք քիլիսէսի' ‘պէլա ինֆլիշ հէ-տէ-մալա
թի-լի-ա' օլաւ’, տէր իտի : Ե՛քին Բրոթէսթանդ քի-
լիսէսի ‘Թէֆլիշ էտին, վէ եալընը սալիհէն իսպալ օ-
լաւաւա թի-լի-ա' օլաւ’ տէտի : Պիրինին մաթլուպ
էթտիյի քեօր ի'թիգատ. օ պիրինին էօյրէթտիյի,
Բէսուլին տէտիյի կիպի. հէր շէյի թէֆթիշ էտիպ
էյիյի գապուլ էթմէք տիր” :

“Ե՛իւթէպէր միւլէլիֆին պիրի տէր. ‘Բրոթէս-
թանդըղ պիր իլէրի տօղըու հարաքէթ վէրէն գուվ-

Բրօթէսթանդըզ իլէ ֆաթօլէքլիյին ուսուլի :

Վէթ տիր . օնունլա ինսանըն ֆիքրի՝ զօրաքի քէնտի
իւզէրինէ մուսալլաթ օլմագ իսթէյէն շէյլէրի րէտտ
էտիպ՝ քէնտինտէն ուզագ սագլայարագ՝ տօնանըր : Լը-
թըզ պու մատտէ իւզէրինէ տահա թաֆսիլէն սէջլէ-
մէք իգթիզա էթմէզ : Պիր քիմնէ պիր տագիգէ
տիւշիւնսէ , շու իքի՝ Խաւ , վէ Խէֆրէշ էն , գա՛խտէ-
լէրին պէյնինտէ օլան պինիհայէ ֆարգը կէօրիւր .
պու գա՛խտէլէրին հէր պիրի՝ թարաֆէյնին էֆքեարը
թէրպիյէսինէ էսաս օլմուշ տուր : Ը իւպհէսիզ պի-
րիպիրինէ մուղայիր պու իքի գա՛խտէլէրին պէյիւք
գուվվէթինին թէէսիրի իլէ , թարաֆէյնտէ օլան շէյ-
լէրին հէփիսի տէ պիրիպիրինտէն չօգ ֆարգը կէօ-
րիւնմէլի տիր : Թէֆթիշ էթմէյի էմր էտէն գա՛խտէ՝
քէնտի տօսթունու՝ եանի՝ ի՛լմի ույանտըրըր : Օպիր
գա՛խտէ , եա՛նի՝ քեօր քեօրունա Խաւաֆ իսէ , տայիմ
քէնտի սէվկիւլիւսիւ օլան ճահիլիք իլէ պէրապէր տիր ,
վէ օնտան ասլա պրըլմագ : Վիմ պիլիւր՝ պիր միլէ-
թին՝ մէզհէպի վէ ախլագի թէրպիյէսինէ էսաս տէյիւ
գապուլ էթտիյի պէյլէ պիր էլզէմ գա՛խտէնին նի-
հայէթսիզ թէէսիրի նէ՝ տէրէճէյէ վասլ օլապիլիւր :
Տէրունինտէ սէրպէսթլիյի օլան ատէմ՝ իյիթլիք իլէ
վէ ճէսարէթ իլէ տէօրթ թարաֆընա պագար , չօգ
շէյլէրէ էլ վուրուր , իշկիւզար վէ չալըշկան վէ հէր
իյի վէ ֆայտէլի շէյլէրէ ալըմը օլուր : Պագաթ
գամիր վէ ըուհ իլէ էսիր օլմուշ օլան քիմնէնին պիւ-
թիւն մէշրէպի տէ՝ քէնտի ֆարգընտա օլմայարագ ,
էսիրիք իշինտէ օլուր , վէ գուտրէթլէրինին իւզէրի-
նէ հիւքմ էտէն ույուշուգլուգ վէ տուկուսուզլուգ
իլէ են հագիր հալտէ պուլունուր :

Սէննա'աթ վէ փօլթիթիգա խոստուսլարը ըռւպար օլունուր :

ՓԵՍԼ . Բ

ՍԵՆՆԱ'Թ ՎԷ ՄԵՏԵՆԻՑԵԹՏԷ ԻԼԵՐԼԵՄԵՔ

Մէմալիքի Սիւճթէմա'այը Լ'մերիգայը հ'ր նէ գա-
տար Վաթօլիք մէմէքէթլէր իլէ ըռւպար էտիյօր իսէք
տէ, պունու տախի զիքը էթմէլի իլ քի , Մէմալիքի
Սիւճթէմա'այը Լ'մերիգա' տէվէթ եախօտ միլէթ օլալը
հէնուզ սէքսէն սէնէ տիր : Լ'մերիգալըլարըն տէվէթ
օլուպ տիւնեանըն ախէր միլէթլէրի սըռասընա կէչ-
տիյի վագթի պիլէն ատէմլէր վար տըր քի հալա
սազ տըրլար : () Լ վագըրթլարտա պու մէմէքէթին
էհալիսի անճագ իւչ միլիօն գատար օլտուգտան պաշ-
գա , մէմալիքին շիմտիքի թօփրաղընըն պէջի'ք փայը'
Լ'փրօփալըլէրին այագ պաամաւորզը հիյպէթլի օբման-
լարտան ի'պարէթ իտի :

Վաթօլիքլիք ալթընճը տէհրտէ զուհր էթտի .
օլ վագըրթտան պէրի Լ'թալիա Վաթօլիքլիյին փե-
նակեահը տըր . տէմէք տիր քի' Լ'մերիգանըն սէր-
պէսթիյէթի վագթինէ տէք հիսապ էթտիյիմիզ հալ-
տէ , պին սէնէտէն զիյաւէ օլուր' քի Լ'թալիա Վա-
թօլիքլիյին իհսան էթմէյէ գատիր օլտուղու պէրէ-
քէթլէրին հէիիսինէ նայիլ օլույօր :

Պու ճիւմլէ իլէ "Լ'րօթէսթանդըգ փենակեահը"
օլան Լ'մերիգանըն հէր աիւրլիւ իգթիզալը սէնա'աթ-
լար թարաֆընտան Վաթօլիքլիյին "փէնակեահը" օ-
լան Լ'թալիայա ասլա միւհթաճ օլմատըղընը' պիր իքի
շէյէ տիգգաթ էտէն ատէմ էփէյիճէ անկլայա պի-
լիր : Պիզ պու իքի պէլտէլէրին ահվալինի թէրպի-
յէ թարաֆընտան ըռւպար էթտիյիմիզ կիպի , շիմտի
տէ սէնա'աթլար խոստուսուլտա օնլարը պիրիպիրլէրի

ԻԹԱՂԻԱՆԵՐՆ ՂԵՐԱՊԹԵՐՆԵՐՆ ՆԷ ՀԱՂԱԷ ԿՈՒՂՈՆՈՒՄՈՒՂՈՒՄ :

Իլէ բուպար էտէճէյիզ, քի Վաթօլիքլիք իլէ Բօթէսթանդլըղն էհալիլէր իւզէրինէ էթտիյի թէէսիրաթըն նէ գաաար Փարգը օլտուղունու էյիճէ անկէլայալըմ :

Ա. ԶԻՐԱԹ

ՕլիրաՊա կերէք վիճուտ վէ կերէք Փիքը զահմէթի թալապ էտէն հէփ սէնաՊաթլէրին էն մէշհուրու, վէ պիր միլլէթին իսթիրահաթընա՝ սէլամէթինէ վէ իգպալինէ զայէթ լաղըմլը տըր : ԻԹԱՂԻԱՆԵՐՆ իգլիմի զայէթ կիւզէլ, թօիրաղը տա կերէյի կիպի մահսուլտար իսէ տէ, զահմէթլէրինէ վէ ուսթալըզլարընա պէտէլ զանի մահսուլ տէվզիրէն սաՊատէթլի, մէհարէթլի վէ Փէրրահ էքինճիլէր կէօրէճէք եէրտէ էէօղլինիւ հանկը թարաֆա չէվիրսէն Փագիրլիք վէ սէֆիլիք կէօրիւրսիւն : Իճինին իւճրէթի քէնտիսինին տէյիլ տիր . իլլա զօրլու վէ զալիմ սահպլինին և յօգազլար տիլէնճիլէր իլէ տօլու տուր . ԹապիաՊըն էն կիւզէլ սէյրանլարը, Փապիանըն, Վարտինալլարըն վէ Եպիսկոպոսլարըն զէնկինլիյի վէ տէպտէպէսի իլէ պէրապէր հէր եէրտէ սօն տէրէճէ Փագիրլիք վէ փէրվասըղ եարամաղլըզլար իճրասընը կէօրիւրսիւն : Վէք էյի պիլտիյիմիզ շէյ տիր՝ քի վագթի իլէ պիւթիւն ԻԹԱՂԻԱՏԱ, Ռօմա ճիվարլարընտա պիլէ, զէնկին, էհալիսի չօգ վէ զայէթ շէն եէրլէր շիմտի պիւսա պիւթիւն վիրան օլմուչլար տըր : Փոթինէան սուխազինէլէրի շիմտի էյլէ վիրան վէ պալըգ օլմուշլար տըր քի Օնլարտան փէյտա օլան թէէֆֆիւն պիւթիւն էթրաֆա եայըլըր : Ի իվօրնատան թէրրաշիւնայատէք օլ կիւզէլ, մահսուլտար վէ վագթի իլէ էհալիսի չօգ էյալէթլէր շիմտի ինսիզ էէօլ կիպի օլ :

Մէմալիքի Միւճթէմա'այի Ամերիգանըն զերա'աթը :

մուշար տըր : Վաթօյիքիյին փենակեաճը օլան
 Խթալիա պու տերէճէ վերան վէ խարապ օլտուղու
 էսնալէրտէ , Խրօթէսթանգլըղըն փենակեաճը օլան
 Սէմալիքի Սիւճթէմա'այը Լ'մերիգա' հատտէն զե-
 յատէ վէ զայէթ չափուգ իլերի կիտիպ շերէֆ պուլ-
 տու : Իշպու իլերիէմէնին նէ տերէճէ օլտուղունու
 կէօսթէրմէք իչիւն , պուրատա պիր գաշ վագա'ա էմալ
 կէթիրէլիմ : Լէթմիշ տէօրթ սէնէտէն պերի Սէմա-
 լիքի Սիւճթէմա'անըն Ն'իւնուպի Լ'յալէթլէրինտէ
 հասըլ կէլէն փամպուգ հէփիսինի հէյրան էթմիշ
 տիր : 1783 տէ , պունտան եէթմիշ եէտի սէնէ էվ-
 վէլ , պիր կէմի մէզքիւր էյալէթլէրտէն Լ'օնտրայա
 ալթը տէնկ փամպուգ կէթիրտի . կէմի Լ'օնտրայա
 եէթիշտիյինտէ , Սէմալիքի Սիւճթէմա'ատա օլ գա-
 տար փամպուգ հասըլ օլա պիլտիյինէ քիմէ ինա-
 նամատըղընտան , օլ ալթը տէնք փամպուգ պաշգա
 եէրտէն կէօմրիւքտէն գաշըրըլմըլ տըր տէյի հէր քէս
 շիւպհէյէ վարտը : 1844 տէ չըգան փամպուգ
 560,000,000 (560 միլիօն) լիպրա եախօտ 204,000,
 000 (204 միլիօն) օգգա գատար օլմուշ տուր տէյի
 թահմին օլունուր : () սէնէ տըշարըյա , պաշգա
 մէմլէքէթլէրէ կիտէն փամպուղուն պահասը 54,000,
 000 (54 միլիօն) թալէրէ , վէ փամպուգ պէզլէրինին
 պահասը 3,000,000 (3 միլիօն) թալէրէ պալիղ օլ-
 տու , քի իքիսի պիրտէն էտէր 57,000,000 (57 միլիօն)
 թալէր' եախօտ 1,368,000,000 (պին իւշ եիւզ ալթ-
 մըշ սէքիզ միլիօն) ղուրուշ . պու իսէ Սէմալիքի
 միւճթէմա'ա էհալիսինէ լազըմ օլանտան արթանըն
 քեարը տըր : Պիր մահսուլուն օլ գատար վագթտա
 պու տերէճէ արթմըշ օլտուղունտան աշիքեար կէօ-
 րիւնիւր' քի էհալի համարաթ օլտուգտան պաշգա ,
 չօգ տա ֆիրասէթլի վէ մարիֆէթլի տիր :

ՄԵՄԱԼԻՔԻ ՄԻԼՃԹԵՄԱՊԻ ԱՄԵՐԻԳԱՆՆԸ ՂԵՐԱՊԹԸ :

1. քերն Ս՚էմալիքի Ս՚իւճթէմաՊատա ՂԵՐԱՊԹՆԸ
 չափուգ իլէրիլէտիսի տէյիլ եալընըզ էսքի , իլլա եէնի
 մէմլէքէթլէրտէն տախի կէօրիւնիւր : () Տայօ էյալէթի-
 նի էմնալէտէլիմ : Պու էյալէթ իլէ Իթալիանըն ամրը
 պիր տէրէճէ տիր : Պու տէհրին իպթիտասընտա պու
 մահալ եապանի օրման օլուպ , 1802 տէ էյալէթ սը-
 րասընա կէչտիքտէ , էրքէք վէ գարը , իխթիար վէ
 չօճուգ ճէման 50,000 էհալիսի վար իտի : Տէմէք
 օլուր քի օլ վագըթ 10,000 տէն զիյատէ իշ էրպա-
 պը ատէմ եօգ իտի : 1840 տա էհալի 1,515,000է
 պալիղ օլտու : () Լ սէնէ պուղտայըն վէ ունուէ հա-
 սըլաթը 7,098,000 (7 միլիօն 98 պին) թալէր օլմուշ
 իտի : Պաշգա զախիրէլէրին , մէսէլա՝ մըսըր պուղ-
 տայընըն , չափտարըն , եուլաֆըն , լա , լա , հասըլաթը
 1,874,000 (պիր միլիօն 874 պին) թալէրէ պալիղ օլ-
 տու : լաէրէ եաղը , փէյնիր , եափաղը , թուզուէթ ,
 իչեաղը , լա , լա , կիպի մահսուլլար 2,315,000 (2 մի-
 լիօն 315 պին) , վէ գօյուշլար իլէ սըղըրլար 2,600,000՝
 (2 միլիօն 600 պին) թալէր օլմուշ իտի : Պէյլէ օլ
 պիր սէնէնին եէր մահսուլաթընտան մէզքիւր էյա-
 լէթէ 14,000,000 (14 միլիօն) թալէր գատար վարի-
 տաթ հասըլ օլտու : Պու մէպլաղ՝ էհալինին քէնտի
 լուզումունա գուլլանտըղընտան սօնկրա , ֆաղլա գալան
 հասըլաթըն պահասը տըր : Պու հիսապլարտան անկ-
 լաշըլըր քի կէչէն սօն եիրմի սէնէնին մապէյնինտէ
 մահսուլ պու էյալէթտէ էվվէլքինին տէօրթ գաթը
 օլմուշ տուր . վէ 1847 տէ չըգան պիւթիւն հասըլաթըն
 իլանը պիղէ մալիւմ տէյիլ իսէ տէ , շիւպհէսիղ տէյէ
 պիլիլիլ՝ քի էհալի քէնտիսինէ հէփ իգթիզա օլանը
 ալտըգտան սօնկրա՝ 20,000,000 (20 միլիօն) ղուրուշ
 գատար շէյ տըշարը չըգարմըշ օլմալը տըր : Իթալիա
 րախի պու էյալէթ կիպի մահսուլտար օլմագ իչիւն

Մէմալիքի Միւսթէմա'այի Ամերիգանըն զերա'ւթը :

պէօյլէ պիր էհալիյէ միւսթաճ տըր . պէօյլէ էհալիսի օլտուղու հալտէ , Իթալիանըն զէնկին տէրէլէրի վէ օվալարը տախի պօլլուգտան թաշարլար : Իթալիանըն մէզհէպինի ալըպ () հայօյա կէօթիւրտիւսին հալտէ , փռնիինէն աւլալէլէրէր Գոսթա Զոլլ օլլաճալ կէօթիւրտիւսին : Պոլսուն զըտտը () հայօնուն մէզհէպինի Իթալիայա կէօթիւրտիւսին թագտիրտէ , չօգ վագըթ կէզմէղտէն օլ պալըգլարը գուրուսուլ , շէնլէնմիշ վէ պիր զէնկին , չալըզգան վէ մութլու էհալիյէ մէքեան օլմուլ կէօթէճէքսին :

Հէր քէսպիլիր , քի պոլստան օն իքի սէնէ ագտէմ Իրլանտատա վէ Լալլօսիանըն սայիր մահալլէրինտէ գըթլըգ օլտուղու վագըթ , տըշարտան կէլէն եէյէճէքլէրին պէօյիւք փայը Լալլօսիանըն իտի : Լալլընը Լանկիլմէրրայա եիրմի միլիօն քիլէ շէյ կիթտի : Օրա'ւթ շիմտի տիւղիյէ զայրէթ իլէ փէք ա'լա իլէրիլէյօր , վէ եէր մահսուլարը տա կիւն պէ կիւն այնի օլ գատար արթմագտա տըրլար : Սօրարըմ շիմտի , հա'նկը Վաթօլիք մէմլէքէթ կէզէն էլլի սէնէնին պէյնինտէ պոլսուն գատար իլէրիլէմիշ տիր : Պոլսնա պիր էմսալ կէօթէրիլտիյ' հալտէ , պիզ տախի Վաթօլիք մէզհէպի տէ պա'ղը քէրրէ սէնա'ւթ վէ մա'րիֆէթէ վէ ինսանլարըն մէնֆա'ւթընա խայըրը օլապիլիր տէյի իգրար էտէրիզ :

Լալլօսիանըն Միւսթէմա'ասը իլէ Իթալիանըն մապէյնինտէ օլան ֆարգ հագգընտա տէտիլլէրիմիզ էքսէրիյէ հէփ Վաթօլիք վէ Լալլօսիանըն մէմլէքէթլէրէ ույար : Պոլսուն իսպաթ էթմէք իլէն , մէզքիւր Վալլար միւսթիլին քիթապընտան պիր մուսթապար փարչա պուրայա տէրճ էտէլիմ . իշպու փարչա միւսթիլին էքքեարը օլտուգտան պաշգա , ֆրանսանըն Միլիյէ վէ Վալլարիյէ շիր-

Քաթօլիք պէտէիներին տիւշտիւյիւնիւն սէպէպի :

Քէթի տէնիլէն մէշհուր շիրքէթ թարաֆընտան տա-
խի թաստիգ օլունմուշ տուր :

«Վաքին պունուն զլտտը , մէմլէքէթլէրինտէ տիւ-
զիյէ էճնէպի հիւքիւմէթ գուվլէթի թահթընտա
պուլունուպ , չիֆթձինին էմէյի իլէ հասըլ օլան՝ վէ
հէր վէրկիտէն մուաֆ մահսուլաթտան էօ՛շիւր ալան՝ վէ
հէն ալա թօփրագլարա մալիք օլան նուֆուդուլ իւլա-
մատան մուհաթա օլունմուշ էհալի , լայըղընճա ղայ-
րէթ կէօսթէրմէյէ դատիր օլամատըգտան պաշգա ,
զիրա՛ւթ սէնա՛ւթընտան եիւրէքլէրի պիւթիւն պիւ-
թիւն սօուտու : Վալտը քի , պու իւլամա թագըմը ,
եա՛նի՝ եկեղեցականլար , ճէմի՝ ի՛լմին չօպանը , սահի-
պի վագֆը վէ էմանէթձիսի , հէմ տախի հէփ ճան-
լարըն սահիպի օլմուշար իտի : Պունլարըն իշի կիւծիւ
խէ , ղահիրտէն օլան մէզհէպ ա՛տէթլէրինի հըֆզ վէ
քիլիսէնին հագգընը վիգայէ էթմէք օլտուղունտան ,
ճէմա՛ւթըն տա թահսիլ էթտիյի թէրպիյէ եալընըզ
պու շէյլէր իւզէրինէ օլուր իտի : Պունտան՝ ինսան-
լարա ղայէթլէ ելլէմ օլան իշլէրտէ սօն տէրէճէ
ճահիլիք , վէ իֆրաթ թէմպէլիք հասըլ օլտու :
Օխրա՛ւթ իլէ ի՛լմի իտարէնին կէօնակէօն զըթա՛լէրի
պիր սէֆիլ հալէ տիւշար օլտուլար : Վափօլի , Բօ-
մա , Սիանիա վէ փօրթօկալ կիպի կիւզէլ մէմլէ-
քէթլէրին շիմտիքի հալի հէման պու տուր : Պու մա-
գուլէ էհալիլէր իշինտէ էլպէթտէ ֆագիրլիք , թէմ-
պէլիք , ֆէնալըգ վէ հէր տիւրլիւ պէտխույլար փէյ-
տա օլուրլար . հիւքիւմէթ տախի գուվլէթտիլ վէ նի-
զամըզ դալըր : Պունա դարշը՝ պիր քէրրէ կէօղ-
լէրինի Սքօչիանըն , Խնկիլթէրրանըն վէ Վիլէմէնկին
սօուգ վէ հասըլաթսըզ օվալէրինէ դալտըր . պագ նէ
ղայրէթ , զիրա՛ւթ վէ չիֆթլիքեաթ իտարէսի վէ մէտէ-
նիյէթ խուսուսունտա նէ նիզամլար պուլաճագ սըն :

Գաթաթիքիք իլէ Բրոթէսթանդլըն սէմէրէլէրի :

Պու պէլտէլէրտէ ինսան մա՛րիֆէթի հէր շէյի իճատ էտէր, չիւն հէր քէս քէնտիսի իչիւն չալըջը . օ մահալէր սէրպէսթ օլտուգլարը իչիւն, գուվլէթ քէսպ էթմիշ տիրլէր, վէ հիւսնի նիղամ յէ թէրպիյէ իլէ իլէրի կիտէրլէր : Իշպու. իքի մէյհէպլէրին պու ինքեար օլունմաղ սէմէրէլէրի՝ հէր եէրտէն զիյատէ ճէրմանիւ վէ Օուիչէրատա կէօրիւնիւր. զիրա պու պէլտէլէր նըսըֆ պէ նըսըֆ Վաթօլիք վէ Ռոթէսթանդ մէքեանը օլտուղու իչիւն, եօլճուլուգ էթտիյին հալտէ, կեահ Վաթօլիք, կեահ Ռոթէսթանդ պէլտէլէրտէն կէչէրսին : Չաթըլարը սաման իլէ էօրթիւլիւ պիր չօգ քէրիփիճտէն գուլիպլէր, իշլէնմէմիշ թարլալար, սէֆիլ վէ թէրպիյէսիլ քէօյիւլէր վէ վաֆիր տիլէնճի կէօրտիւյիւն հալտէ, շիւպհէ էթմէքսիղլին՝ պիլմիշ օլ քի օ պէլտէ Վաթօլիք պէլտէսի տիր : Պիլ ա՛քս՝ ղայրէթ վէ ղանիմէթին կիւզէլ կիւզէլ նիշանէլէրինի կէօթէրէն ա՛լա պինալար, էյի պագըլմըշ թարլալար, հիւնէր իլէ եքիմ պիչիմ կէօրտիւյիւն թագաւրտէ, չօգ իհթիմալ տըր քի Ռոթէսթանդ, Լէննուք (եա՛նի վաֆթիղսիղ թա՛պիր օլունան,) եախօտ Եէննոնեան էհալի իչինտէ սին : Իշթէ պէօյլէ թա՛պիաթը գանուն վէ գա՛իտէյէ րապթ էտէն ա՛գլ ու իտրաք սահիպի ինսան սէրպէսթ օլտուղու վէ գուտրէթլէրինի իսթի՛մալ էթտիյի րատտէտէ, թապիւաթ տաքէնտի հիյէթինի թէպտիլէտէր : Վալտը քի պու պապտէ շու խուսուս մախսուս տիգգաթէ շայան տըր : Վաթօլիք միլլէթլէրին սաքին օլտուգլարը պէլտէլէր Լէլլօփանըն էն մահսուլտար եէրլէրի օլտուղունտան, ղանն էտէրսին քի հէփի իհսանլէրինի օլ միլլէթլէրէ պախշ էթմէք թապիաթըն խօշունա կէլմիշ տիր : Պու շէյ Օուիչէրինլին ուֆաճըգ տէվլէթինտէ փէք աշիւքեար կէօրիւնիւր : Եօլիւրին մահսուլտար օվալարընը

Մէմալիքի Միւճթէմա'այը Ամերիգանըն թիճարէթի :

Երկովիանըն հէման պիւսպիւթիւն մահսուլսուղ
թօփրաղը իլէ բուպար էյլէ . փէյ տը Սօնուն գա-
յալըգ՝ ա'րի վէ փօրեազըն սէրթ ըիւզկեարլարընտան
հըֆղ օլունամազ էյալէթինի՝ միւքէլէֆ Իթալիան
Օուիչէրի իլէ, եախօտ տէօրթ թարաֆընտան հըֆղ
օլունմուշ Բալէ իլէ, Նէօֆշաթէլ նահիյէսինի՝ Սէն
Կալ Սանասթըրըն թահթը իտարէսինտէ պուլունան
էյալէթին մահսուլտար օվալարը իլէ, վէ խիւլասէյի
քէլամ՝ պու ի'ւլամատան օլան հիւքիւմտարըն միւլքին-
տէ՝ Բաթօլիք մէզհէպինէ թապի օլան եէրլէրի տէ պագի
գալան ուֆագ փարչա իլէ, եա'նի՝ Հուրիք վէ Պէրն
հիւքիւմէթլէրինին հիմայէթի ալթընտա Բօթէս-
թանդըղա սիւլիւք էթմէյէ գատիր օլան գըթա՝ իլէ
բուպար էյլէ . պունլարըն հէփիսինտէ կէօրէճէքսին
քի զայրէթ վէ ի'ւմ՝ թապիա'թըն էն պէցիւք իհ-
սանլարընտան տա իւսթիւն տիւր , մատէմ քի թա-
պիա'թըն էն կիւզէլ իհսանլարը ատէմլէրին թէնպէլ-
լիյի վէ գայտսըզըղը իլէ պիւթիւն պիւթիւն նապէ-
տիտ օլապիլիւրէր : Պէրն էյալէթինտէ զիրա'աթ էց-
լէ պիր տէրէճէյէ վասլ օլմուշ տուր , քի օրանըն
հիֆթիլէրինին գուլլանտըղը ուսուլին չօղունու Ին-
կիլիզէր պէյէնիպ գապուլ էթտիլէր . ա'լէլիսուսուս
օրատա իճատ օլունան սուլամագ ուսուլի , քի մէն-
ֆա'աթը հէփ հիֆթիլէրտէն իգրար օլունուր , մէզ-
քիւր հէշալինին իհտաս էթտիյի իտարէ շիրքէթինին
իճատը տըր" :

Բ. Թիմուրիթ

Մէմալիքի Միւճթէմա'անըն թիճարէթի՝ զիրա'-
աթտան զէյատէ իլէրիլէմիշ տիր : Ամերիգանըն իս-
թիգլալիյէթի իչիւն օլան մուհարէպէտէն սօնկրա , Բ-

Մէմալիքի Միւճթէմա'այը Ամերիգանըն մաքինա սէնա'աթ-
լարը :

Թը վէ փափանըն աֆօրօզլարընըն նէ տէրէճէ պի-
հուտէ շէյլէր օլտուղունու պիւթիւն տիւնեայա կէօս-
թէրմէք իչիւն տուրմուշար տըր :

Գ. ՄԱՔԻՆԱ ՍԷՆԱ'ԱԹԼԱՐԸ

Շիւպհէսիզ հէր ատէմ պու շէյի գապուլ է-
տէր, քի հիչ պիր միլէթ մաքինա սէնա'աթլէրինտէ
Խնկիլիզէր վէ Ամերիգալըլար գատար իլէրիլէմիշ
տէյիլ տիր : Խսլահը մէզհէպինին իպթիտասընտա
Խնկիլթէրրատա սէնա'աթլարըն հալի պագի Լշլըօփա-
նըն սէնա'աթլարընտան աշաղա իտի : Ֆրանսըղ վէ
Ղ'երմանիալը Բրօթէսթանդլար՝ Վաթօլիքլէրին գօ-
վալայըշընտան գաշըպ, Խնկիլթէրրայա կիթտիլէր,
օրատա մա'լիւմ օլան սէնա'աթլարա եէնիտէն ի'լա-
վէ, եախօտ օնլարը թէճտիտ վէ թէքմիլ էյլէտիլէր .
օլ վագըթտան պերի Խնկիլթէրրա պու եօլա սիւլիւք
էթտի, վէ շիմտի Լշլըօփանըն էն գուվվէթլի միլէ-
թի օլմուշ տուր :

Սէմալիքի Սիւճթէմա'ատա Խնկիլթէրրա սէնա'-
աթլարընըն սայքի հէփիսի տէ վար տըր : Ս է պու-
րատա շիմտի պա'ղը վուգու'աթլար նագլ էթմէլի իզ,
քի Ամերիգա էհալիսինին էն պաշը վէ էլզէմ սէ-
նա'աթլարա տէվամ էտէրէք իլէրիլէմէքտէ պուլուն-
տուղու աշիքեար կէօրիւնսին :

Լշվվէլա՝ Սէմալիքի Սիւճթէմա'ատա վափօր ա-
րապալարը իչիւն եափըլմըշ եախօտ եափըլմագ իւզըն
10,000 միլ գատար տէմիր եօլար վար տըր : Խշպու
տէմիր եօլարըն նէ՝ ուսթալըգ վէ նէ հիւնէր ի-
լէ եափըլմըշ օլտուղունա պիր պէջիւք իսպաթ շու
տուր, քի Բուսիա Իմիէրաթօրու Խնկիլթէրրա-

Մեմալիքի Միւնթեմա'այր Լմերիգանըն տեմիր եօլլարը վե
սայիր իճատլարը :

Նըն վե Լմերիգանըն տեմիր եօլլարընը թէֆթիշ էթ-
մէք իչիւն աստեմ կեօնտերտիյի հալտէ , մերգուվէր
պու իքի մեմալիքին եօլլարընը թէֆթիշ էթտիքտէն
սօնկրա՝ Սօքատան Փեթրօպուրկատաք 400 միլ մե-
սաֆէտէ եսփըլաճագ օլ պէջիւք տեմիր եօլուն ին-
շասը իչիւն Լմերիգալը միւհէնտիսլէր կեօթիւրտիւ-
լէր : Ս է տէյիլ եալընըլ Բուսիայա , իլլա Բրուսի-
այա , Պէլճիգայա վէ ազ չօգ տա Ինկիլթէրրայա տեմիր
եօլլար իչիւն իգթիգալը ալաթլար Ս'եմալիքի Ս'իւճ-
թէմա'անըն Փիլատէլֆիա շէհրինտէն կեօնտերիլեր :
Եալընըլ Եննի Ինկիլթէրրա թապիր օլունան էյալէթ-
լէր՝ էլլի միլիօն թալէրտէն , եախօտ՝ պին իւշ եիւղ
միլիօն ղուրուշտան ղիյատէ տեմիր եօլլար իչիւն ագչէ
վերմիշէր տիր : Իթալիատա ասլա տեմիր եօլ եօգ-
տուր . պիր Ինկիլթ զօմբանիասը Բօմա մեմալիքին-
տէ տեմիր եօլլար եսփմագ իսթէտի իսէ տէ , Փափա
պու եէնի պիր շէյ տիր տէյերէք գօրգուպ իյն վեր-
մէտի . վէ ազ գալտըքի քիւրէի արզըն կիւնէշին էթրա-
ֆընտա հարաքէթ էթտիյինի աֆօրօլ էյլէտիյի կի-
պի՝ պու նէվ'իճատ քէնտինտէն հարաքէթ էտէն ա'-
րապալարը տա աֆօրօլ էտէճէյիտի : Էնլէ շիւքըլէր
օլտուն քի շիմտիքի Փափա պէյլէ շէյլէր էթմէյօր :

Լմերիգատա վափօրուն կերէք թիճարէթ վէ կե-
րէք սանա'աթլար իչիւն հիսապօրըլ շէյլէրտէ ի'սթի-
մալ օլունտուղունտան տախի՝ մէգքիւր մեմալիքին մա-
քինա սէնա'աթլարընտա էյի իլէրիլէմիշ օլտուղու ա-
շիքեար կէօրիւնիւր : Ս'իսիսիսիսի նամ պէջիւք
չայտա վէ օրայա ագան պաշըճա ըրմագլարտա՝ օլ
պէլտէլէրին թիճարէթինի վէ սայիր տիւրլիւ իսթի-
լաթը իլէրիւլէթմէք իչիւն՝ իլէրլէր : Եիւ Եօր-
քուն՝ վէ Էուսըն չայըն քէնարընտա օլան շէհրլէ-

Մէմալիքի Միւճթէմա՛յը Ամերիգանըն վափօր վէ սայիր ի-
ճատլարը :

րին արասընտա իշէյէն վափօր կէմիլէրի տիւնեանըն
էն միւղէյեէն կէմիլէրի ա'տէտինտէն տիրլէր : Չէնտ
ա'տէտ տէ 300 եախօտ 315 պյագ ուզունլուղունտա
վէ 1,000 եօլճույա եաթաճագ եէրի վէ հէր տիւրլիւ
լէվազիմաթը մէվճուտ իֆրաթ պէօյիւք վափօր սէֆի-
նէլէրի վար տըր : Հէփ պու կէմիլէր վէ իշէրինտէրի
ալաթլարըն քեաֆֆէսի Ամերիգալը ուսթալարըն եափ-
տըզլարը տըր :

Մա'լիւմ տիրքի վափօր սէֆինէսի իպթիտա Ամե-
րիգատա իճատ օլունմուշ տուր , վէ օրանըն վափօր-
լարը կիպի չօգ վէ գուվվէթլի վափօր պաշգա եէրտէ
եօգ տուր : Ելէթրիք թէլէկրաֆը տախի Ամերիգա ի-
ճատը տըր , վէ հալա չօգ հէքմէթլի շէյլէր իճրա էյլէ-
մէքտէ տիր : Իշպու թէլէկրաֆ իճատընըն իպթիտասը-
նը արատըղըմըզ հալտէ , Ֆրանքլին Ամերիգալը Փէյ-
լէսօֆատէք կիթմէք իճապ էտէր . զիրա սէնա'աթ ի-
լէ էլէթրիգա իճատ էտիպ շիմշէլէրին էմսալինի իլք
էվվէլ կէօսթէրէն , վէ էլէթրիգանըն գանունլարը-
նը թա'րիֆ էյլէյէն մէղքիւր Փէյլէսօֆ օլտու : Հիմ-
շէլէրտէն պինալարը մուհաֆազա էտէն ալաթ տա
եինէ օնուն իճատը տըր : Ֆրանքլինին էթտիյի թէճ-
րիւպէլէրի միւթալա'ա էտէրէք , Մօրս նամ պիր Ա-
մերիգալը Փէյլէսօֆ 1832 տէ ասըլ թէլէկրաֆը պուլ-
տու , քի ուզագ եէրլէրին պիրիպիրլէրի իլէ իս-
թիլաթընա' տէնիզ վէ գարա վափօրլարընըն վէր-
տիյի գօլայլըգտան չօգ զէյատէ գօլայլըգ վէրտի :
Ամերիգատա շէհրլէրին հէփիսի տէ էլէթրիգ
թէլէկրաֆըն թէլլէրի իլէ պիրիպիրլէրինէ պիրլէշմիշ
տիրլէր . վէ էլան եափրլմըշ օլան թէլէկրաֆ թէլլէ-
րին տախի թէքմիլ օլմուշու , հէփիսի պիրտէն
45,000 միլ գատար օլուր : Պին , պին իքի եիւզ միլ

Մեմալիքի Միւճթէմա'այը Ամերիգանըն փամպուգ Փապրի-
գալարը:

պիրի պիրինտէն ուղագ օլան շէհրէր պու թէլէկրաֆ-
լար վասիթասի իլէ մապէյնէրինտէ ասլա ուղագլըգ
եօգ կիպի, թէզ պիրի պիրլէրի իլէ սէօյլէշէրլէր վէ
թիճարէթէ միւթա'լիգ իշէր պիթիրիլէր:

Ամերիգանըն պիր իճատընը տախի, հէր նէ գա-
տար մաքինա սէնա'աթընա միւթա'լիգ տէյիլ խսէ
տէ, պուրատա զէրը էտէլիմ: Ղայէթ շէտիտ աղ-
ըլլարը տույմամագ իշիւն, խասթալարը պայըլտան
էլէր րուհու, քի շիմտի ճէրրասլըգտա ա'լէսսէվիյէ
խսթի'մալ օլունույօր, Պօսթօնլու Ղաքսըն նամ պիր
հէքիմին իճատը տըր, վէ Լփրօփա ի'նտինտէ պու ա'-
սիրին էն մէշհուր իճատլարընըն պիրի ա'տտ օլուն-
մուշ տուր:

1840 տա Մեմալիքի Միւճթէմա'ատա պիր թա-
նէսի հիւզ ատէմ իշի կէօրիւր, 4,500 նէվ'իճատ
չարգլարտան ի'պարէթ 1,000 ա'տէա փամպուգ Փապ-
րիգասը վար տըր. պու Փապրիգալար երլտան երլա
300 միլիօն արշըն փամպուգ պէզի չըգարըրլար իտի.
1825 տէն էվվէլ փամպուգ պէզէրինին սայքի հէ-
փիսի տէ Ինկիլթէրրատան վէ Ֆրանսատան չըգար
իտի: Ըլիմտի պու մալ Մեմալիքի Միւճթէմա'ա
էյալէթլէրինտէն տէ Ղիւնուպի Ամերիգայա վէ Չինէ
կիտէր: 1842 տէ կերէք եհրլիլէրէ, վէ կերէք տը-
շարը մէմլէքէթլէրէ կէօնտէրմէք իշիւն, 158 միլիօն
արշըն փամպուգ պէզի տօգունտու: () Ը վագըթ-
տան պէրի տիր'քի պու մաթա' չօգ իլէրի կիթմէքտէ
տիր: Պուլնուն կիպի տէ, եիւն մաթա'ը, Փիզիգա
ալաթլարը վէ սայիր մաքինա իլէ իշէնէն էմթա'ա
հագգընտա Ամերիգանըն իլէրիլէմիշ օլտուղունու իս-
պաթ էտէճէք չօգ շէյլէր հիքեայէ էտէպիլիւր իսէք
տէ, տէյէճէք շէյլէրիմիզի պաշլըճա 1840 տա նէշը

Բրօթէսթանդ, վէ քաթօլիք պէտէլէրին պիրի պիրինտէն
Փարգը նէ սէպէպ իշիւն տիր:

օլունան ի'լանլարտան ալմագ իճապ էթտիյինտէն, օլ
վագըթտան պերի իսէ՝ հէր նէվի՝ սէնա'աթլար զիյա-
տէսիյլէ իլէրիլէմիշ, վէ չօգ մաթա'լարըն հասըլաթը
էվվէլքինին իքի գաթը օլմուշ օլտուղունտան, քէյ-
ֆիյէթ օլտուղու կիպի անկլաշըլամայաճագ տըր: Օլ
վագթին ի'լանլէրինէ նազարէն, Սէմալիքի Սիւճ-
թէմա'անըն պիր սէնէլիք էմթա'ա հասըլաթընըն պա-
հասը 239,836,000 թալէրէ եախօտ 5,755,964,000
(5,755 միլիօն 964 պին) ղուրուշա պալիղ օլմուշ իտի:

Պալատէ տէտիրէրիմիլտէն աշիբեստր տըր, քի
տիւնեանըն թէրպիյէլի գըթա'սը Մերիգանըն ճահտ
ու ղայրէթլէրինտէն նայիլ օլտուղու էջլէ մէնֆաթ-
ը վէ էլզէմ իճատլար իշիւն, օնա պօրճլու տուր:
Փամպուգ զերա'աթընըն շիմտիքի հալի, վափօր, շիմ-
շէք մուհաֆազասը, էլէքթրիգա թէլէկրաֆը, վէ ճէր-
րահլըգտա իսթիմալ օլունան էթէր՝ ինսանա էջլէ ա'-
զիմ ֆայտալը վէ մուաֆըզ իճատլար տըր քի պուն-
լար պուլունմուշ սլմասա իտի, տիւնեայա չօգ խա-
սարաթլար օլաճաղընը ա'լէմ իգրար էտէր:

Խմտի՝ Մերիգայը Լփրօփանըն Շիւնուպի թարա-
ֆընտա օլան մէմլէքէթլէր իլէ պէջլէ բուպար էթ-
տիյիմիղ հալտէ՝ նասըլ հէյրան օլմայըպ, պու մէմ-
լէքէթլէրին պու տէրէճէ պիրի պիրինտէն Փարգը օլ-
տուղունտու սէպէպինի սիւալ էթմէյէլիմ: Վրաթօ-
լիք միլլէթլէրտէ փէք չօգ մէշհուր ա'լիմ քիմսէլէր
պուլունտուղունու մէսրուրիյէթ վէ ճէսարէթլէ իգ-
րար էտէր իսէք տէ, պիր քէրրէ նազարըմըղ ու'մու-
մի էհալիյէ չէվիրտիյիմիղ հալտէ, Վրաթօլիք թարա-
ֆընտա զուլմ, Փագիլլիք, ճէհալէթ վէ ֆէնալըգ
կէսրիւրիւզ: Բրօթէսթանդ թարաֆտա իսէ պուն-
լարըն զըտտընը կէօրիւրիզ: Լաքին պու աճայիպ

Պ Ա Պ Գ

Քաթօլիքներ ինչ Բրօթէսթանդլար էտէպ ու երբեան թարա-
ֆընտան բուպար օլունուրլար :

Փ Ա Ս Լ Ա

ԲՐԾԹԵՍԹԱՆԳԻԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԸՆ
ԵԱԼԱՆ ՕԼՏԱԻՂԱԻ

Ա. Բրօթէսթանդլար Հագգընտա օլան իֆթիրա-
լարա գարշը :

Բ. Բաթօլիք միւէլլիֆլերին էթտիյի շահատէթ-
լէր :

Փ Ա Ս Լ Բ

ԲՐԾԹԵՍԹԱՆԳԻԼԱՐԸՆ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻՔԼԵՐԻՆ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸ
ՄԷՋՀԵՊԻՏԵԼԵՐԻՆԻՆ ԱԽԼԱԳԻ ԹԵՒՍԻՐԱԹԸ ԲԱԻՊԱՐ
ՕԼԱԻՆԱԻՐ

Ա. Բրօթէսթանդլարըն պիր գաչ պաշլըճա մէզ-
հէպ թա՛լիմաթլերինին ախլագի թէէսիրաթը Հագ-
գընտա :

Բ. Բաթօլիք մէզհէպին ախլագի թէէսիրաթը
Հագգընտա :

Փ Ա Ս Լ Ա

ԲՐԾԹԵՍԹԱՆԳԻԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԸՆ
ԵԱԼԱՆ ՕԼՏԱԻՂԱԻ

Ինսանլարըն նէ թապիա՛թ սահիպի օլտուղունու
էյիճէ ֆէհմ էթմէյէ գանուն տէյի, "() նլարը քէն-

Ախլագ Թեմիզլիյի . քաթօլիք վէ Բրօթէսթանդ մեզճէպլէ-
րին իմթիճանը :

տի մէյվէլէրինտէն Թանըյաճագ սընըզ", տէտի Լ'ապ-
պիմիզ Վրիստոս : Պիւ գանուէն ազ չօգ տին մատ-
տէլէրինէ տէ ույար : Պիր ուսուլին տիկէր պիր ու-
սուլտէն զիյատէ ինսանլարը Փաղիլէթտէ իլէրի կէօ-
թիւրէ պիլտիյի՝ օլ ուսուլին օ պիրինտէն սահիճ օլ-
տուղու իչիւն ինսանլարըն եիւրէյինէ օլ գատար Թէ-
էսիր էթտիյինէ պիր գավի իսպաթ տըր :

Լաքին պիզ պիր քիմնէնին Թավը ու Հարաքէթի-
նի՝ պիր ուսուլին եախօտ պիր կիւրուճ ատէմլէրին ըէյ
վէ ըիզասընա՝ աշիքեար եա կիզլի, եա տա օլ ուսուլէ
միւթապըզ օլտուղու իչիւն՝ մուվաֆֆազ օլմուշ կէօր-
մէտիքճէ , օլ քիմնէնին Թավը ու Հարաքէթինտէն
մէզքիւր ուսուլի եախօտ մէզքիւր կիւրուճի Տիւքմ
վէ Թահգիր էտէմէզ իզ : Էթ ուսուլտէ , եախօտ
Տէր մէզճէպտէ Եուդալար պուլունա պիլիւրէր , վէ
պէօյլէլէրին ա՛մէլ ու Հարաքէթինէ օլ ուսուլ եա-
խօտ մէզճէպ մէսուլ տէյիլ տիր : Լաքին պիր ու-
սուլ եախօտ մէզճէպ պու մագուլէ Եուդալարը քէն-
տի իչինտէ սագլայըպ՝ օնլարըն Թութտուղու եօլա
գարշը պիր շէյ սէօյլէմէտիյի Հալտէ՝ օնլարըն էթ-
տիլէրինէ իլճագ օլմուշ օլուր :

Պիզ պու գանուէն իլէ կէրէք Վաթօլիքլիյին վէ
կէրէք Բրօթէսթանդըղըն Թէճրիւպէ օլունմասընը
ճան ու կէօնիւլտէն արղու էտէրիզ : Պէօյլէ շէյլէր
իւզէրինէ եազտըղըմըլ իչիւն տիւշմէնլէրիմիզ կիւ-
ճէնիր, եախօտ իչլէրինտէ վուգո՛ւ պուլան պա՛ղը շէյ-
լէրի մէյտանա չըգարտըղըմըլ օնլարա մագպուլ կէօ-
րիւնմէզ իսէ , տիլէրիզ քի ա՛ֆվ էթսինլէր . զիրա
քէնտիմիզի մուհաֆազա էթմէյէ սէլահիյէթիմիզ վար
տըր :

Բրոթէսթանդլըդ ասլէյհինտէ օլան իֆթիրալար :

Ա. ԲՐՈԹԱՆԹԱՆԳԻՆԱԿ Ա՛ԼԵՅՆՆԵՑԷ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԱՐ ԳԱՐՁԸ

Չօգտան պերի տիր՝ քի Լյումենիճէ վէ Լյումենի հուրուֆաթ իլէ թիւրքճէ քիթապլարտա վէ սայիր վարագալարտա Բրոթէսթանդլար տաէմէօլտիւրմէյէ , ետլան սէյլէմէյէ , խըսըզլըղա , զինա էթմէյէ , չօգ գարը ալմաղա վէ սայիր չօգ կիւնաշլար իլլէմէյէ թուխսաթ վերիւրլէր վէ քէնտիլէր տէ օլ ֆի'իլլէրի իճրա էտէրլէր տէյիւ ֆասլ օլունուր . հալ պու քի Բրոթէսթանդլար էյլէ շէյլէրի Լլահտան թէտտ օլունմուշ վէ օնուն լութֆունտան պիւսպիւթիւն մահրում օլան եարամաղար ասլէյլէրի տէյիւ ինանըպ , ասլիմ իբրահիյէթ իլէ թէտտ վէ թահգիր էտէրլէր : Պու իֆթիրալարըն էմալինի “Տայտարար Ուղղութեան” նամ քիթապըն ֆիհրիսթինտէն ալընմըշ շու պիր գաշ ֆասըլարտան : (Ֆիհրիսթ սահ . Իթ) կէօրէպիլիրսին :

“Օլինա էթմէյի վէ քէնտի քէնտինի էօլտիւրմէյի ճայիզ թութարլար” :

“Լյալի սաղ իքէն՝ պիր գարը տախի ալմաղա իզն վերիւրլէր” :

“Լիւրլէրին մալինի չալմաղա կերէք քիթապ ըլա վէ կերէք ասլէլ իլէ ճէվազ վերիւրլէր” :

“Փատիշահընա իթա'աթտան թուճու՝ էտիպ՝ աչըդտան ճէնկ աչմաղա թուխսաթ վերիւրլէր” :

“Իթա'աթը վէ մահճուպլուղու հիւսնի թա'պիր իլէ չիւրիւտիւրլէր” :

Պունլար կիպի տահա չօգ իֆթիրալար Վ անը Լյումենի իլէ Բրոթէսթանդ քարողիչ նամ թիսալէլէրտէ , շայաստան նամ գաղէթատա վէ օնուն մէզէպէ տայիր ի'լափէսինտէ պուլունուր : Ֆիլ վագի՝ օ-

Բրոթէսթանդարտըն զինայա բուխսաթ վերտիյինէ էմսալ :

գույան տօթլարըմը թա՛ծիւսլ էտէճէքէր, քի պու
ատեմ նէ ճէսարէթ իլէ ա՛լէսսէվիյէ Բրոթէսթանդ-
լար ա՛լէյճինտէ պէյլէ աղըր վէ ու՛մումի իֆթիրալար
էտէր. վէ Լյումէնի փաթրիյի տէ պէյլէ պիր քիթա-
պըն պասըլմասընա նա՛սըլ էմը էտէր, մատեմ քի
օնտա եագըլան շէյլէր միւէլիֆին նէ մագուլէ ատեմ
օլտուղունտան, վէ օլ աղըր իֆթիրալարը իսպաթ էթ-
մէյէ ասլա գատիր օլամատըղընտան պաշգա շէյ կէօս-
թէրմէզէր : Ս՛էսէլա՝ Բրոթէսթանդլարըն “զինա
էթմէյէ” բուխսաթ վերտիյինի իսպաթ էթմէք ի-
չիւն, Բուսօ նամ մէշոլըր Վրանսըղ տինսիյին սէօ-
զիւնիւ իսպաթ կէթիրիր. հալ պու քի Բուսօնուն նէ
ախլագտա ատեմ օլտուղունու, վէ իլհամ իլէ վերիւ-
միշ մէզէպի ըէտտ էտիսլ, նէ Բրոթէսթանդլըգ նէ տէ
Վաթօլիքիք թանըմատըղընը պիզզաթ քէնտիսի իգ-
րար էտէր : Պէյլէ սալթ փափայը թանըմատըղլարը
իչիւն Բրոթէսթանդ տէնիլէն* պին թանէ տինսիզ
հէր տիւրիւ կիւնահա սահապէթլիք էթսէ, վէ հէր
քէօթիւլիյէ բուխսաթ վէրսէ, օնտան Բրոթէսթանդ-
լըղա նէ՞ լաղըմ կէլիր. Լըհա իման էտէն վէ օ-
նուն Լ՛զիզ Վէլամընը պիւթիւն եիւրէքտէն գա-
պուլ էտէն Ինճիլի քրիսթիանլար տա օ մագուլէ
կիւնահալարա բուխսաթ վերիլէր, վէ պու ատեմէրին
թութտուղու եօլա պէյէնիլէր տէյիւ իսպաթ օլո՛ւր
մու : Լաքին էկէր պու սէպէպ իչիւն՝ Ուսո Բրո-
թէսթանդ սայըլմալը իսէ, Ս՛օլդէն իչիւն տէ նի-
չիւն Վաթօլիք տիր տէմէյէլիմ : Վաթօլիք տօղ-
տու, Վաթօլիք էօլտիւ վէՎաթօլիք քիլիսէսինին գու-
ճաղընտա կէօմիւլտիւ : Լաքին հաշա քի պիզ օնուն
էօրֆիւ վէ մէքրուհ քիւֆրլէրինի Բօմա քիլիսէ-

*Պաթ Պաթ. Ա. Փաթ. Ի :

ԲՐՈԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐ ԼՈՒԹԵՐԻՆ ՂԱԼԱԹԼԵՐԻՆԷ ԳԱՐՐԸՄԱԳԼԱՐ :

սինէ գապահաթ ատտ էտէլիմ: Պազաթ մատտէ
շու տուր քի, հադգանիյէթի սէվէն պատուելի խաս-
միմիդ տինսիդ Ուսուսունուն թա'լեմաթլէրինի նէ հազգ-
իլէ Ռոթէսթանդէրին իզլէրինէ համլ էտէր իսէ,
պիդ տէ օլ հազգ իլէ Սըլէէն Վաթօլէք տիր
տէյէրէք՝ Ռօմա քիլիսէսինի տինսիդ չըգարա պի-
րիր իզ:

Կէթիրտիյի օպիր շահիտէր, պիր գաշնտան պաշ-
գա, եա Վրանսըզ տինսիզէր տիր, եա տա էջլէ
ատէմէր տիրլէր, քի Ռօթէսթանդլար օնլարըն նէ
խսմինի, նէ տէ քիթապլարընը թանըրլար: Պէջլէ
շահիտէր իլէ օլ գատար ատէմէր իւզէրինէ պու-
թարզ ճիւնհալար գօնուլմանըն միւմքինսիզ պիր շէյ
օլտուղու էջլէ աշիքետար տըր, քի զիքը էթմէյէ հա-
ճէթ գալմազ: Ռօթէսթանդլար պէյէնտիքլէրի վէ
գապուլ էթտիքլէրի քետֆֆէի թա'լիմաթը ախա-
գիյէ վէ տինիյէնին ճէվապընը վէրմէյէ հապըր
տըրլար, լաքին պաշգա շէյլէր իշիւն ճէվապ վէր-
մէզլէր:

Իսկ թէր իլէ Ս'էլանքթօնուն հագգընտա տա պիր
թագըմ շէյլէր սէյլէնմիշ տիր : Պու առամլարըն
գապահածընը եախօտ եանդըըշըընը էօրթմէք Ռօօ-
թէսթմանդլարա ֆարզ տէյիլ տիր : Կերչէքըիք օլա-
րագ՝ օնլարըն էօրէթտիյի շէյլէրի գապուլ էտէրլէր
խսէ տէ, օնլարըն էօրէթմիշ օլտուղու իչին տէյիլ,
իլա Ելլահըն քէլամընա միւթապըգ կէլտիյի իչին
գապուլ էտէրլէր : Պիր Ղիզվիթ տախի Ելլահըն
քէլամընտան պիր շէյ վազ էթմիշ օլսա, Ռօթէս-
թմանդլար օնուտա, այնի Իսկ թէրին վէ Ս'էլանքթո-
նուն վա՛զ էթտիյի շէյլէր կիպի, գապուլ էտէրլէր :
Պունուն կիպի տախի Ղիզվիթլէրին եանկըըշըգլա-
րընը նասըլ վէ նէ սէպէպ իչին ըէտտ էտէրլէր ի-

Բրոթէսթանդլար Լուծերին եանկըշլարընը ըէտտ է-
տէրլէր :

սէ , Լուծերին վէ Կալվինին եանկըշլարընը տա էջ-
լէ վէ օլ սէպէպ իչինն ըէտտ էտէրլէր : Բրոթէս-
թանդլարըն Լուծերի վափա մէրթէպէսինտէ գապուլ
էթմէյիպ , վէ օնու եանկըլմաղա միւպթէլա պիր ա-
տամ կիպի գապուլ էտիպ , օնուն եանկըշլարընըն
քեաֆֆէսինի ըէտտ , վէ Հէփի եազտըգլարընը Լըա-
հըն Վէլամը իլէ թէճրիւպէ էթտիքլէրինէ Վաթօ-
լիքլէր ղայէթլէ խըրպանըլար : Վաթօլիք գարըն-
տաշլարըմըզ Բրոթէսթանդլարըն Լըիզ Վիթապ-
լարը իման գանունու տէյի թուլուպ , էօլիւմէ միւպ-
թէլա օլան պիր ատամը քիլիսէնին պաշը թանըմա-
տըղը իչինն , օնլարը եէնմէք նիյէթի իլէ իւղէրլէրի-
նէ Հիւճմ էթմէք չօգ կիւճ շէյ օլտուղունու կէօր-
տիւքլէրի իչինն , եա պիւսպիթին սիւքիւթ էթմէյէ ,
եա տա Բրոթէսթանդլարըն ասլա թանըմատըղը վէ
պիլմէտիյի ա'մէլէրի վէ թա'լիմաթլարը օնլարըն իւ-
ղէրինէ մալ էթմէյէ մէճպուր օլուրլար : Մէսէլա ,
Բրոթէսթանդլար եալան սէջլէմէյէ , խըսըզլըղա ,
զինա էթմէյէ , չօգ գարը ալմաղա , ղամմազլըղա ,
վէ սայիր պունուն կիպի շէյլէրէ ասլա իզն վէրմէտիք-
տէն պաշգա , Հէմ տայիմ վէ ալէսսէվիյէ ըէտտ է-
տիպ՝ օնլար պէջիւք կիւնաճ սայըլմըշլար տըր : Ո'է-
մի՝ Բրոթէսթանդ պէլտէլէրտէ պու կիւնաճլար
ղայէթլէ շէտիտ թէտիպ օլունտուգտան պաշգա , Վա-
փայա թապի օլան եէրլէրտէ վուգու պուլտուգլարը
գատար՝ Բրոթէսթանդ պէլտէլէրտէ վագի օլմաղլար :
Պէջլէ կիւնաճլար իշէյէնլէրին մաճալի նիճայէթ եա
տար աղաճը տըր եա մաճպուս տուր . պու շէյլէր
պէջլէ օլտուգտան սօնկրա , Նայտարար Ուղղութեան
նամ քիթապըն իթիիրալարը կիպի եալան իթիիրա-
լար էթմէք նաֆիլէ տիր : Մէզքիւր քիթապըն շու-

Նէճէ օլտուքի Լուծեր Լանտկրավըն էվէնմէսինէ իզն վերտի:

Հալի խոստուսա տիգդաթէ շայան տըր քի, էջլէ պիր պօշ վէ գուվլէթսիզ իսպաթ իշիւն եալան շահատէթ էթմէյէ մէճպուր օլմուշ տուր: Օլորա միւսէլիֆ Լուծերին, Մէլանքթոնուն, Պիւսէրին վէ պաշգա պիր գաշ քիշիլէրին կէոյա չօգ գարը ալմաղա իզն վէրմիշէր տէյի պաղը քէյֆիյէթլէրինի հիքեայէ էթտիյի վադըթ, մասլահատըն պաղը խոստուսլարընը էսրար էտէր, էջլէ քի հէր քէս՝ օ ատամլար հա- գիգէթ չօգ գարը ալմաղա բուխսաթ վէրմիշէր տէյի դանն օլունսուն. վազաա օնուն տա արզու էթտիյի շէյ պու տուր. հալ պու քի տօղըուսու օ ատամլարըն հէփիսի տէ՝ Խնճիլին թա՛լիմաթը իւզըն, զինատան պաշգա եալընըզ պիր սէպէպէ մէպնի, եանի էօլիւմ սէպէպի իլէ, պիր ատամլըն շէրան եէնիտէն էվէնմէյէ սէլահիյէթի օլուր տէյի ինանըրլար իտի: Սալթ Էսսէ պէյինէ տէֆա էվէնմէյէ իզն վերտիքլէրին- տէ պէջիւք եանկըշըզ էթտիլէր իսէ տէ, պու եանկ- լըշարընը սօնկրա քէնտիլէր տախի անկլայըպ, զիյա- տէսիլլէ նատիմ օլտուլար: Պու ճիւմլէ իլէ, պիր ատէմ պու քէյֆիյէթի տէ հէր պիր խոստուսու իլէ տինկլէտիյի հալտէ, օնլարըն գապահատընըն խաֆիֆ- լէնմիշ օլտուղունու կէօրիւր: Պէյին գարըսը էջլէ պիր չարէսիզ իլէթէ կիրիֆթար օլմուշ իտի քի քէնտի- նին տախի շիֆա պուլմաղա հիշ իւմիտի եօգ իտի, փէք փէք պիր գաշ սէնէ տահա եաշայապիլիւր իտի: Պու սէպէպտէն քէնտինի էօլմիւշ գըյաս էտէրէք, հիւսնի բիզասը իլէ գօճասընա պիր պաշգա գարը ալըպ էվ- լէնմէյէ բուխսաթ վէրտի: Պէյին տօթլարը Լու- լէրէ, Մէլանքթոնա վէ սայիրլէրէ կիտիպ, բուխ- սաթ թալապ էթտիլէր: Չօգ սէպէպլէր կէօսթէր- տիքտէն սօնկրա՝ վազթի իլէ Վաթօլըք քիլիսէսինտէ վագի՝ օլան այնի պունուն կիպի պիր վագայէ տախի

Բրոթէսթանդլարըն հագգընտա օլան պիր սայիր իֆթիրա :

Եանի Վափանըն պիր Ղ'էրմանիա պէյինէ տահա գա-
րըսը հայաթտա իբէն էվէնմէյէ րուխսաթ վէրմիշ իտի-
յինի էմնալ կէթիրտիլէր : Լուծէր վէ Սէլանքթոն ,
լայըղընճա տիւշինմէյիպ , վէ քիլիսէտէ էմնալ տա-
խի կէօրտիւքլէրինտէն , րուխսաթը վէրտիլէր . պէյին
տօսթլարը պունլարըն րէյ վէ րիզասընը ալտըզլարը
կիպի , անիտէ վագըթ կէչիրմէյէրէք պէյի թէզ էվ-
լէնտիրտիլէր : Սուլախսարէն Լուծէր վէ Սէլանք-
թոն մասլահաթըն իւզէրինէ էյիճէ միւթալաա էթ-
մէյէ պաշայըպ , էթտիքլէրի շէյին եանկըշ օլտու-
ղունու կէօրտիւքլէրինտէ , վէրտիքլէրի սիճիլին Խն-
ճիլէ մուղայիր օլտուղունու հէր քէսէ աշիքեար իգ-
թար էթտիլէր : Պու սէպէպտէն ա'ղըմ թէէսիւֆ ի-
լէ էթտիքլէրինէ նատիմ օլուպ , պիր տահա նէ քէն-
տիլէր էջլէ րուխսաթ վէրտիլէր , նէ տէ պաշգասը-
նըն վէրմէսինէ րազի օլտուլար : Լաքին իսլահ
մէզհէպ էտէն զաթլար եալընըզ պու տէֆա եանկ-
լըշլըղա տիւշմէտիլէր . օնլար շու էֆրեարա սա-
հիպ օլմուշար իտի , քի քիլիսէնին ա'տէթլէրինէ վէ
նիզամընա օլապիլտիյի մէրթէպէ ալ թէպտիլաթ իտ-
խալ էյլէսինլէր . չիւնքի պիր քէրրէ սապիթ օլան
շէյլէրին , Լալահըն Վէլամընա աչըգտան աչըղա մու-
ղայիր օլմատըզլարը հալտէ , հըֆզ օլունմասընտան
պիր վարար հասըլ օլմազ տէյի գըյաս էտէրլէր ի-
տի : Պու քիմնէլէր չօճուգլուգտան թահսիլ էթմիշ
օլտուգլարը Վաթօլէք մէզհէպինին եանկըշլարընտան
վէ պաթըլ ի'թիգատլէրինտէն պիւսպիւթիւն խէլաս
օլամատըլար . լաքին Խնճիլի Բրոթէսթանդլար օնլա-
րըն Ը'զիզ Վիթապա միւթապըզ վէրտիյի սիճիլէր-
տէն պաշգա , հիչ պիր գարարլէրինի գապուլ էթ-
մէզլէր :

“Ըայտարար Ուզըլութեան” նամ քիթապըն պիր

Բրօթէսթանդլարա գարշը օլան իֆթիրա :

սայիր եալան} շահատէթի տէ շու տուր՝ քի օթուզ սէնէլէք մուհարէպէ պիւսպիւթիւն Նութերին վաճը իլէ օլտու տէր : Նութեր իսէ , պուռնուն զըտոր՝ ինթիգամ ալմագ էֆքերարնա տայիմա գարշ իտի , վէ Վրիստոսուն փատիշահլըղը՝ տէյիլ ճէնք սիլահլէրի իլէ , իլա կերէքլիյին սիլահլէրի իլէ սապիթ օլմալը տոր տէյի վազ էտէր իտի : Պագաթ օլ ուզուն վէ գանլը մուհարէպէ Վաթօլէ+ հի+ի+մարլարն , Բթթէսթանդլարա այոգ ալմնա ալադ րի+նէա եի+լնիւն էպէրն նապէրի էթմէ+ իլէն , պիլ իթթիֆագ զայրէթի իլէ մէյտանա կէլտի : () Լ մուհարէպէտէ տէօքիւլէն գանլն քեաֆֆէսի , օլ ճիյպէթլու վէ գանլը մուհարէպէյի էթմէյէ ըիզա վէրէն փափալարտան վէ օնլարա թապի՝ օլան պէյլէրտէն թալապ օլունաճագ տոր : Վ ագաա պաշա չըգամատըլար , վէ ֆասիտ ֆիիլլէրինի իճրա էտէմէտիլէր իսէ տէ , պուռնունլա գապահաթլարը քիւլիւլմէզ , իլա գալպլէրին իզթիրապլընը տահա զէյատէ արթըրը :

Բ. ԲԵԹՕԼԻՔ ՄԻԻԵԼԼԻՓԼԵՐԻՆ ՎԵՐՏԻՅԻ ԹԱՀԱՏԵԹԼԵՐ

Ելէսսէվիյէ Բրօթէսթանդլար պէյնինտէ տէրքեար օլան ախլագ թէմիզլիյինէ մէշհուր Վաթօլէք միւլէլիֆլէրտէն շահատէթ կէթիլէ պիլտիյիմիզ իչիւն զայէթլէ մէսրուր օլուրուզ , Պունլար էօյլէ շահատէթլէր տիր քի , պու գատար վագրթտան պերի թէվաթուր օլակէլէն տիւշման իֆթիրալարընը ըէզիլ վէ ըսալայ էտէրլէր : Մէզքիւր իֆթիրալարը իճատ էտէնլէրին ասըլ նիյէթի՝ քիթապլարընը օգույան տօսթլարընա , Բրօթէսթանդլարըն ալէսսէվիյէ չօգ գարը ալան վէ զինաքեար օլտուդունու , վէ

Ամերիգալըներն էտէպի երբեանը հագգընտա Թոքուիլտէն :

պու պէջլէ օլարագ՝ օնլարըն պէյնինտէ ախլագ թէ-
միզլիյի , վէ մէզհէպ օլամազ օլտուղունու ինանտըր-
մագ իտի : Աբին պիզ քէյֆիյէթին նասըլ իտի-
յինի կէօրէլիմ :

Թոքուիլ նամ պիր մէշուր Գրանսըզ Վաթո-
լիք , չօգ վագըլթ Վմերիգատա , տիւշմէնլէրիմիզին՝
“Վրօթէսթանդլարըն փէնակեհհը” թապիր էթտի-
յի պէլտէտէ սաբին օլտուգտան վէ Մէմալիքի Միւճ-
թէմաանըն սայթի հէր թարաֆընը կէզտիքտէն սօնկ-
րա , օլ մահալէրին ախլագի հալլէրի հագգընտա
շու կէօնէ շահատէթ էտէր : Պուրատա իշա՛ր էտէ-
ճէյիմիզ մուխթասար պէնտ , Թոքուիլին “Ղիւմ-
հիւրի Վմերիգա” նամ թէէլիֆինտէն ալընմըշ տըր :

“Կէրչի Շըմալի Վմերիգայա կիտիպ կէզէն եօլ-
ճուլար չօգ խուսուսլարտա պիրի պիրինտէն ֆարգըլ
խէլէր տէ , պու մատտէտէ հէփիսինին տէ վէրտիյի
շահատէթ պիրի պիրինէ միւթապըզ տըր , քի մէզ-
քիւր պէլտէտէ ախլագի էթվար ու հարաքէթէ “ա-
յիւ հէփ երէրէրէն ղայէթ զիյատէ տիգգաթ օլու-
նուր” :

“Վմերիգատա ճէմի՝ քիթապլար՝ Վաթօլիքլէր
թարաֆընտան նէշը օլունան քիթապլար տախի , օ-
րատաքի եէրլի գարըլարըն էհլի լըրզ օլտուղունու
խապաթ էտէրլէր . օնլարըն ա՛շգա միւպթէլա օլ-
տուղունուն հիչ պիրիսինտէ ղէքրի եօգ տուր : Վմե-
րիգալըլարըն ախլագընըն պու հիւսնիւ նիզամը շիւպ-
հէսիզ կէրէք մէմլէքէթին կէրէք միլլէթին վէ կէրէք
մէզհէպին հալինտէն տիր” : (Գասլ Բ . սահիֆէ 158) :

“Վմերիգատա հաֆթանըն եէտինճի կիւնիւ կէլտի-
յի կիւլի , զանն էտէրսին քի միլլէթին հէփ ախղուի՝
թայա , ղըրա՛ւթա վէ աէնա՛ւթա տայիր օլան էօ՛մրիւ
մուալլէգտէ գալըր . եօլարտա կիտէն կէլէն օլմազ ,

Թողուիլտէն շահատէթ :

օնլարըն եէրինէ պէջիւք ասուտէլիք , հաթթա պիր նէվի եիւքսէթ թէֆէք.քիւր զահիր օլուր . ճան թէք-րար քէնտինի պուլուր վէ քէնտինի թէֆթիշէթ-մէյէ մէշղուլ օլուր : () Լ կիւնտէ ախղուիթայա մախ-սուս օլան մահալէր եիւլ իւսթիւնէ պրագըլըրլար : Էէր քէս եվլատլարը իլէ պէրապէր գալգըպ Լըլահըն հէյ.քէլինէ կիտէր : . . . Տէօնիւպ եվէ կէլտի-յինտէ՝ գօշուպ տէֆթէրլէրինի գարըշթըրմազ , իլլա Լ'զիզ Վիթապլարը աչար . օրատա Լարատանըն պէջիւքլիյիւնիւ վէ էյիլիյինի , Լըլահըն ա'մէլլէ-րինին ա'զիմ շէրէֆինի , ինսանլար իչիւն թայեին օ-լունմուշ օլան ախրէթտէքի հալլէրի , վէ էօլմէզ զաթլար օլտուգլարը իչիւն քէնտի պօրճլարընը վէ հագգլէրինի թէէսիւրլի վէ ա'լա թարզ իլէ թա'րիֆ օլունմուշ պուլուր" :

“Պու քիթապըմըն պիր պաշգա մահալինտէ Լ'մերի-գա միլլէթինին հիւսնի նիզամընա պատի օլան սէպէպ-լէրի թէֆթիշ էթմիշիմ . պանա կէօրիւնտիւ քի էն պաշլը սէպէպ Ֆէլէպ տիր : Ը իմտի հէր պիր նաս հագգընտա սէջլէմէյէ սըրա կէլտիյինտէ , եինէ օ քէյֆիյէթ գարշըմա չըգար , եանի կէօրիւրիւմ քի մէզհէպին հէր պիր նասա օլան ֆայտէսի պիւթիւն պիր միլլէթէ օլան մէնֆաաթընտան նօգսան տէյիլ տիր : Լ'մերիգալըլար՝ ճիւմհիւրի մէզհէպ իլէ զապթ ալթընա կէթիրմինին լուղումուհու էյի անկլամըշ օլ-տուգլարընը պու հարաքէթլէրի իլէ կէօսթէրտիլէր : Ս է պու պապտէ էֆքեարլարը էյլէ կէրչէք տիր , քի հէր ճիւմհիւրիւ օլան միլլէթին պաշըճա տիգ-գաթ էտէճէք շէյի պու օլմալը տըր" : (Ղիտ Ե . սահիֆէ 37—38) :

Պու մէշհուր միւլէլիֆտէն պաշգա չօգ պէնտլէր տախի գօլայճա ալա պիլիր իտիք . պու պէնտլէրին հէ-

Մէմալիքի Միւսթէմա'ա գարըլարընըն հալէրի հագգընտա
թոքութիւնն :

Վիսի տէ՛ Մերիգալը(Նրօթէսթանդլարըն մէշոէպ ու ախ-
լազընըն մէզքիւր Լյումէնիճէ քիթապլարըն տէտիյինէ
հիչ պէնզէմէտիյինի կէօթէրիլէր : Պուռու տէմէքլէ
Ֆիքրիմիզ, Մերիգալըլարըն ախլագը՝ պաշգա Նրօթէս-
թանդ միլէթլէրին ախլագընտան տահա ալա տըր
տէմէք տէյիլ տիր : Լաքին մէզքիւր միւհլիֆտէն
շու պէնտի տէ իլավէ էտէլիմ . պու պէնտ Մէմալիքի
Միւսթէմա'ա գարըլարընըն հագգընտա օլուպ , արիֆ
օգույան անկլայա պիլիը՝ քի չօգ գարըլ ալմագ վէ օ-
նուն կիպի եանկլըշլըգլար Տայտարար Ուղղութեան
նամ քիթապըն վէ շայաստան գազէթանըն տէտիյի
միսիլիլ Նրօթէսթանդլար իչինտէ տէրքեար տէյիլ
տիր : Պու պէնտ իլէ միւհլիֆին նիյէթի՝ Մերի-
գալըլարըն նէ՞ Ֆիքր իլէ գարըլարըլ էրքէքլէրէ միւ-
սավի թուլթուգլարընըլ , վէ նէ՞ Ֆիքր իլէ եախօտ նէ՞
խոսսուլարտա օնլարըն պօրճլարըլ վէ մէշոէպլէրի
էրքէքլէրին պօրճլարընտան վէ մէշոէպլէրինտէն Ֆարգ-
լը սայտըգլարընըլ պէյան էթմէք տիր :

“Մերիգալըլար էրքէյին վէ գարընըն միւսավիլիյինի
նէ՞ թարղ իլէ անկլարլար” :

“Ղիւմհիւրիւն ինսան շիրքէթինտէն հասըլ օլան
միւսավիսիղլիյի նէ՞ կէօնէ նապէտիտ էյլէտիյինի ,
եախօտ նասըլ էօշլիլ ալթընա ալտըղընը եօգարըտա
անկլաթտըմ խսէ տէ , պու տա պիր շէյ տէմէք տէ-
յիլ տիր . զիրա ճիւմհիւր՝ էնճամ էրքէյին վէ գա-
րընըն պէօիւք միւսավիսիղլիյի իւզէրինէ տէ պիր
գուլվէթլի թէէսիր իճրա էտէր . վէ պու միւսավի-
սիղլիք պիզիմ կիւնիւմիզէ տէք՝ թապի'աթտա էպէ-
տէն թէմէլէնմիշ պիր շէյ սայըլըր խտի :

Ամերիգալուար երբեքլէրին վէ գարըլարըն մապէյնինտէ նէ
ֆարգ գօրլար :

“Պէն զանն էտերիմ քի , փէտերի վէ էվլատը , խըղ-
մէթքեարը վէ էֆէնտիսինի , վէ ալէսսէվիյէ՝ էտնայը վէ
ալայը միւսապի օլմաղա եագլաշտըրմագ տէրէճէսինէ
վասլ օլան շիրքէթի ինսանիյէնին իլէրիլէմէսի , գա-
րըյը եիւքսէլտիր . վէ տաճա իլէրիլէտիքճէ օնու եր-
քէյէ միւսապի էտէճէք տիր : Պու մատտէ իւղէրի-
նէ էյիճէ մալիւմաթըմըղ օլմագ չօգ իգթիզալը տըր .
չիւնքի ասիրիմիզտէ էջլէ պիր մատտէ գալմատը , քի
ղայէթ գալըն գաֆալը վէ պաթըլ իթիգատըլը ատէմ-
լէր օնու սէրպէսթճէ թէֆթիշ էտիպ անկլամասընլար” :

“Եվրօփատա էջլէ ատամլար վար տըր , քի տիշէճ-
լիլէրին վէ երբեքլէրին կէօնակէօն մախտուսիյէթլէրի-
նի պիրի պիրինէ գարըշթըրըլար . երբէյի վէ տիշի-
յի տէյիլ եալընըղ պիրի պիրլէրինէ միւսապի , իլա
պախուսուս պիրի պիրլէրինէ պէնկզեր եարատըլմըշ
կէօսթէրմէք իսթէրլէր : Եքիսինէ տէ պիր փայէ , պիր
պօրճ , վէ պիր ճագգ վէրիլլէր . վէ ճէր շէյտէ , եա-
նի գազանճ , զէֆգ ու սէֆա , վէ մասլաճաթլարտա
օնլարը պիրի պիրլէրինէ գարըշթըրըլար : Եօլայճա
անկլայա պիլիլիղ , քի պու մագուլէ քիմնէլէր պու
իքի ճինսի պիրի պիրինէ միւսապի էթմէք իսթէտիքլէ-
րի իչիւն , իքիսինի տէ քէնտի տէրէճէլէրինտէն աշա-
ղա էնտիրիլլէր . վէ թապիաթըն իլլէրինին պու նի-
զամըղ գարըշթըլըլնտան պաշգա շէյ ճասըլ օլ-
մաղ , իլա զաիֆ երբեքլէր վէ էտէպսիղ գարըլար” :

“Եքին Ամերիգալուար երբէք իլէ գարընըն արա-
սընտա սապիթ օլմասը ճայիղ օլան միւսապիլիյի պէյ-
լէ անկլամաղլար : () Նլար տիւշիւնմիւլլէր տիր քի ,
թապիաթ երբէք իլէ գարընըն թապիի վէ ախլագի
եափըլըշնտա պիր պէյիւք ֆարգ սապիթ էթմիշ օլ-
տուղու իչիւն , աշիքեարէ մերամը շու տուր քի , ան-

Ամերիգալը զրոյաբար երբէն վէ գարննն մերթ-պէլէրի
հագգընտա :

լարն կէօնակէօն գուտրէթլէրինէ պաշգա պաշգա իշ-
լէր վէրիլին . վէ էյի անկլամըշար տըր քի , իլէրի-
լէմէք՝ պու իքի պիրիպիրինէ պէնկզէմէզ մախուգլա-
րա պիր թարզ շէյլէր եափթըրթմագ իւզէրինտէ գա-
րար գըլմաղ , իլլա հէր պիրինէ քէնտինէ մախսուա
օլան պօրճու իճրա էթտիրթմէք իւզէրինտէ գարար
գըլար” :

“Վմերիգալը իքի ճինսէ տէ՝ եանի կերէք երբէ-
յէ վէ կերէք գարըյա իտարէյի միւլքիյէնին էլզէմ
գանուշլարնը էօյրէտիրլէր . զերա իտարէի միւլքիյէ
իլմինտէ ասիրիմիզին ֆայտալը վէ նէվիճատ սէնա՝-
աթլարնըն քեաֆֆէսի տէ մէվճուտ տուր : () Նլար
ա՛ղիմ տիգգաթ իլէ երբէյին վէ գարննն խըզմէթ-
լէրինի պիրիպիրինտէն պըրմըշար տըր , քի ինսան
շիրքէթինին ճէսիմ իշլէրի թէքմիլ իճրա օլունսու-
լար” :

“Վմերիգա էօյլէ պիր մէմէքէթ տիր , քի օրատա
հէր եերտէն զէյատէ՝ պիր միւտամիմ զայրէթ իլէ
իքի ճինսին իշլէրինէ պաշգա պաշգա հուտուտ քէ-
սիլմիշ տիր . վէ Վմերիգալը իքի ճինսին տէ միւ-
սավի , լաքին տայիմ պիրի պիրինտէ ֆարգըլ եօլլար
իլէ եիւրիւմէսինի իսթէմիշլէր տիր : Վմերիգա գա-
րըլարը ասլա էվին տըշարըքի իշլէրինէ գարըշմագ-
լար . ալըշ վէրիշ էթմէզլէր . տէվէթ ումուրունա
կիրմէզլէր . վէ նէ զերա՛աթըն կիւճ զահմէթինի , նէ
տէ պաշգա վիւճուտ գուվվէթի իլէ իճրա օլապիլիւր
զօր իշլէր իւզէրլէրինէ ալմաղա պօրճու տուրլար” :

“Վն ֆագըր ֆամիլեա տախի պու գանուշտան տը-
շարը պրագըլմըշ տէյիլ տիր : Պիր Վմերիգալը գա-
րը քէնտի իւզէրինէ տայիմ պօրճ օլան էվ մէշղու-
լէյէթլէրինտէն գուրթուլամաղ իսէ տէ , օնտան մա-

Ամերիգալը խորաքտան եանա էրբէյի գարըտան ֆարգը
թութմազլար :

տէ պաշգա իշէրէ տէ տէվամ էթմէյէ օնա հիւ պիր
կէօնա ճէպը օլունմազ :

«Պուռտան շու չըգար քի , չօգ տէֆա զէքի ֆի-
րասէթ վէ գուվլէթ իգհար էտէն Մմերիգալը գարը-
լար , ալէսսէվիյէ զայէթ նազիք հիյէթէ եախօտ կէօս-
թէրիշէ մալիք տիրլէր . վէ պա'ղը քէրրէ եիւրէք վէ
ճէսարէթ ճիհէթիյլէ էրբէք մէրտիյի կէօթէրիւլէր
խսէ տէ , էթվար վէ գըմըլտանըշլարը տայիմա գարը-
յա եագըշըր սուրէթտէ տիր : »

«Մմերիգալըլարն ասլա ֆիքրինտէն կէչմէմիշ տիր'
քի ճիւմհիւրի նիզամըն եանի ըէփուպլիգանըն մէ-
րամ ու մագսէտի' էրբէյին հիւքիւմէթինի գալտըր-
մագ , վէ ֆամիլէա իչինտէ օլան նուֆուզունու ալթ-
իւսթ էթմէք տիր» :

«()նլարըն էֆքեարը շու տուր' քի հէր շիրքէ-
թին , գուվլէթլի օլմագ իչիւն , պիր պաշը օլմագ լա-
զըմ' օլտուղու միսիլիւ , էվլիլէք շիրքէթինին տէ ա-
սըլ պաշը էրբէք տիր : Ալ է պու սէպէպտէն' գա-
րըսընը խտարէ էթմէք սէլահիյէթինի օնուն էլին-
տէն ալմազլար . հաթթա թահգիգ էթմիշէր տիր քի
էրբէք իլէ գարընըն ուֆաճըգ շիրքէթինտէ տէ , միլ-
լէթլէրին պէօյիւք շիրքէթի կիպի , ճիւմհիւրին մէ-
րամը իգթիգալը հիւքիւմէթլէրի գանուն վէ նիզամա
րապթ էթմէք տիր , տէյիլ հիւքիւմէթի պիւսպիւթիւն
գալտըրմագ» :

«Պու զիւ'իւմ վէ էֆքեար իքի ճինսէ տէ մագ-
պուլ տուր : Պէն Մմերիգա գարըլարընըն էվլիլիքտէ
էրբէյին հիւքիւմէթինի պիր նէվի ճէպպարլըգ , եա-
խօտ' քէնտի հագգլէրինի իպթալ էթմէք , եախօտ
էրբէյին հիւքիւմէթինէ իթա'աթ էթմէյի քէն-
տիլէրինէ ալչագլըգ եա զիւլ գըյաս էթտիքլէրինի

Ամերիգալըլար էտէպի էրքեանտէն եանա էրքէյի գարըտան
Փարգը թուծմաղար :

ասլա կէօրմէտիմ : Հաթթա տիգգաթ էտիպ կէօր-
տիւմ՝ քի օնլար հիւսնիւ ըիզալէրի իլէ միւթի'ւ օլ-
մասընը իֆթիխար , վէ իրատէթլէրի իլէ օլ պօյուն-
տուրուղուն ալթընա կիրմէյի , տէյիլ օնտան չըգմա-
սընը , քէնտիլէրինէ պիր պէյիւքլէւք աստ էտէրլէր :
Ինն ֆաղիլէթի գարըլար պու եօլու թուծարլար .
պաշգալար տա պունա գարը շիքեայէթ էթմէզլէր :
Ս'էմալիքի Ս'իւծթէմա'ատա՝ նիքեա՜ ալթընտա օ-
լուպ տա՝ քէնտի ա'զիզ պօրճունու պագ ալթընա
ալարագ ֆահշիլիք էտէն գարը կէօրմէտիմ" :

«Իշվրօփատա իսէ չօգ քերրէ կէօրմիւշ իզ քի գա-
րըլարա հէփիսինտէն զիյատէ խուլուս վէ միւտահա-
նէ կէօսթէրէն էրքէլէր պիլէ , պիր թարզ իլէ օն-
լարը թահգիր էտէրլէր . մէսէլա Իշվրօփալը չօգ քեր-
րէ գարըլա էսիր օլուր իսէ տէ , օնու խուլուսի փաք
իլէ քէնտինէ միւսալի թանըմաղ : Ս'էմալիքի Ս'իւծ-
թէմա'ատա էրքէլէր գարըլարը չօգ մէտ՜ էթմէզ-
լէր . լաքին հէր կիւն կէօրիւրիզ քի օնլարա իզգէթ
էտէրլէր . Ամերիգալըլար զէվճէլէրինին էֆքեար ու
գըյասընա վէ ֆիրասէթինէ ի'թիպար էտէրլէր , վէ
սէրպէսթիյէթինէ զիյատէսիյէ հիւրմէթ էտէրլէր :
(Ն)լարըն էֆքեարը շու տուր քի գարընըն ֆիրասէ-
թի տէ՝ էրքէյինքի կիպի , կէրչէլէրի պուլմաղագա-
տիր տիր , վէ կէրչէլէրի ըաղպէթ էթմէքտէ գարը-
նըն գալպի զայէթ միւհքէմ տիր . գարըլարըն ֆաղի-
լէթինի , էրքէլէրին ֆաղիլէթինտէն զիյատէ՝ պա-
թըլ ի'թիգատլէրտէն՝ ճահիլիքտէն՝ վէ գօրգուտան
խէլաս վէ հըֆզ էթմէյէ ասլա չալըշմաղար" :

«Կէօրիւնիւր քի , էրքէլէրին՝ գարըլարըն ճէպրի-
նէ փէք գօլայ մազհար օլտուղու Իշվրօփատա , էր-
քէլէրին զայէթ էլգէմ մախսուսիյէթլէրինի եա ֆա-

Ամերիգալըլար ատլազ խոստոսունտա էրքէյի գարըտան ա-
յըրմազլար :

զիլէթլէրինի գարըլարա վերմէք իսթէմէզլէր . վէ օն-
լարը ֆիթնէքեար վէ նադըս մախլուզլար եերինէ գօ-
մուշլար տըր : (Թ)աճիւպ էտէճէք շէյ շու տուր , քի
գարըլար տա քէնտիլէրինի էյլէ զանն էտէրլէր . վէ
լաֆազան , զա՛իֆ վէ գօրգագ օլմագ խոյլարընը
քէնտիլէրինէ մախսուս պիր իմթիյազաթ գըյաս էթ-
միշլէր տիր : Տրագաթ Ամերիգալըլար պէյլէ զիւ՛իւմ
վէ հուգուգ ասլա գապուլ էթմէզլէր” :

“Պիզ ատլազ խոստոսունտա տա՝ էրքէքլէ-
րէ պիր նէվի սէրպէսթլիք վէրիրիլ . էյլէ քի՝
պիզէ էրքէյին իճրա էտէճէյի ֆազիլէթ պաշգա ,
վէ գարընընքի պաշգա տըր . վէ պիզտէ էքսէրիյէ
խալզըն զիւ՛իւմինճէ իքիսի տէ պիր հարաքէթի է-
տէճէք օլտուղու հալտէ , պէյիւք կիւնահ եա գա-
պահաթ էթմիշ օլուրլար : Աքին Ամերիգալըլար
պօրճ վէ հագգ խոստոսունտա պէյլէ նահագգ ֆարգ
ասլա թանըմազլար : ()նլար ալտատանը վէ ալտա-
նանը պիր կէօնէ թահգիր էտէրլէր” :

“Ալ ագա՛ա Ամերիգալըլար Ալըօիալըլար կիպի գա-
րըլարընա տէրէճէսիզ րայէթ վէ թա՛զիւմ էթմէզ-
լէր , լաքին օնլարը ֆազիլէթլի վէ նազիք սայտըզլա-
րընը՝ հարաքէթլէրինտէ վէ սէօհպէթլէրինտէ տայի-
մա կէօսթէրիլլէր . վէ օնլարըն ատլագի սէրպէսթ-
լիյինէ օլ գատար ի՛թիպար էտէրլէր՝ քի օնլարըն
էօնիւնտէ հէր քէս լագըրտըսընը տիգգաթ իլէ թար-
թար . օլմայա քի , օնլարա տօգանաճագ վէ օնլարը
եարալայաճագ պիր սէօզ աղըզլարընտան չըգսըն” :

“Ամերիգատա պիր կէնճ գըզ եալընըզ վէ ֆիւ-
թուրսուլ ուզուն եօլճուլուզլար էտէր” :

“Մէմալիքի Միւճթէմա՛ատա գանուն վաղ՝ էտէն-
լէր , ճէզա գանուննամէսինին հէման հէփ պէնտլէրինի

Ամերիգալըլար՝ գարըլարըն ըրզընա նէ՝ տերէճէ հիմայէթ է-
տերլէր:

Միլայիմէթ իւզըէ եափմըշլար իսէ տէ , ճէպընէ գըզ
պօզմագ գապահաթընը իշէյէնի էօլիւմէ միւսթա-
հագգ կէօրմիւշէր տիր . վէ էհալինին ինտինտէ պու
գապահաթտան զիյատէ շէտիտ թէտիպէ միւսթա-
հագգ պիր գապահաթ տահա եօգ տուր : Պու խու-
սուսա պիր ազ տահա շէրհ վէրէլիմ : Ամերիգալը-
լար , գարընըն նամուս վէ ըրզընը հէր շէյտէն զի-
յատէ ըայէթէ շայէսթէ սայտըզլարը , վէ օնուս սէր-
պէսթիյէթինէ զիյատէ թա՛զիմ էթտիբլէրի իշիւն՝
գարըլարա ճէպը կտէնլէրի զայէթ պէօյիւք ճէզա ի-
լէ թէտիպ էտերլէր :

“Մէզքիւր կիւնահը միլայիմէթլէ թէտիպ էյլէյէն
Ֆրանսատա՝ էքսէրիյէ օնու հիւքմ էտէն հաքիմ
պուլմասը չօգ կիւճ օլուր” :

“Պու քէյֆիյէթ եալընըզ ըրզա , եախօտ եալը-
նըզ տիշէհլէ թայիֆէսինէ զիւլ տէյիլ տիր , իլա
զանն էտերիզ քի իքիսինէ տէ զիւլ տիր” :

“Պու սէպէպտէն Ամերիգալըլար էրքէյին վէ գա-
րընըն այնի պիր շէյի էթմէյէ պօրճլարը վէ հագգ-
լարը վար տըր տէմէղէր . լաքին իքիսինին այրը այրը
ա՛մէլիյաթը հագգընտա էֆքեար վէ իթիպարլարը
պիր տիր . օնլարըն խըզմէթլէրինի պիլի պիրինտէն
ֆարգ էտերլէր իսէ տէ , օնլարը միւսալի մախլուգ
ա՛տտ էտերլէր : Արքէթլէրին վէ գարըլարըն մէրտլիկինի ,
վէ օնուս իսթիմալինի այնի պիր կէօնէ ա՛տտ էյլէմիշ
տէյիլէր իսէ տէ , գարըլարըն մէրտլիկինէ տէ շիւպհէ
էթմէղէր . վէ հէր նէ գատար էրքէք վէ օնուս զէվ-
ճէսի ա՛գլու ֆիքրլէրինի տայիմայնի պիր թարզ իւզըն
իսթիմալ էտէճէք տէյիլ տիրլէր տէյու գըյաս է-
տերլէր իսէ տէ , գարընըն տա էրքէք կիպի իտրաք ու
ֆէհմի վար տըր , վէ հէր շէյէ ա՛գլ էրտիրէ պիլի

Ամերիգա գարըլարն հալի հագգընտա Թօքվիլտէն :

օլտուղունա ինանըլար” :

“Ամերիգալըլար՝ շիրքէթը ինսանիյէտէ գարըլը էրքէքտէն աշաղա օայմըլար իսէ տէ , իտրաք վէ ախլաֆ խուսուսունտա , օնու էրքէք գատար ալա թուլմուլչար տըր . վէ պունունլա օնլարըն՝ հիւքիւմէթը խալգըն (առօպէտ-ի-ն) իլէրիւլէմէսինին սահիհ վէ կէրէք իլմինի էյի անկլամըլ վէ թահսիլ էթմիշ օլտուղու կէօրիւնիւր” :

“Եթին պէն տօղըուսունու սէյլէրիւմ . Մէմալիքի Միւլթէմա՛տա գարը՝ էվին հուսուսունտան տըշարը չըգմալ , վէ օրատա պիր կէօնէ իթա՛աթ պօյունտուրուղու թահթընտա իսէ տէ , պաշգա հիշ պիր միլլէթտէ օլ գատար ի՛ղգէթ ու ա՛ղամէթի Եօֆ տուր . իշպու՝ Ամերիգալըլարն չօգ միւլթէպէր ա՛մէլլէրինի նագլ էթտիյիւմ քիթապա խիթամ վէրմէք իւզըն պուղունտուղու՞մ էսնատէ , պու ճէմա՛աթըն էմալսըզ իգպալինի , վէ իղտիյատ պուլմագտա օլան գուլլվէթինի պաշըճա նէյէ՞ վէրիւսին , տէյու պիր քիմսէ պանա սիւալէտէճէք օլտուղու հալտէ , Վարըլարա ի՛ղգէթ ու ի՛թիպար օլունմասընա վէրիւրիւմ , տէյիւ ճէվապ էտէրիւմ” : De la Démocratie, Deuxieme Partie, Tome II. Chap. XIII.

Մէլքիւր քիթապտան շու պէնտի տէ իլավէ էտէլիւմ : “Վէնտի քէնտիլէրինի մա՛րիֆէթ վէ սանա՛աթա վէրմիշ շիրքէթի մէղհէպիյէլէրին վէ միլլէթլէրին թէզվիճ եախօտ էվէնմէք իւզէրինէ մախսուսէն ալիմանէ էֆքեարլարը վար տըր : Երքէթի մէղհէպիյէլէր՝ Պիր գարընըն սըրալը էօ՛մրիւ՝ օնուն ախլագի վաքըղընըն էն էյի քէֆիլի վէ էն գավն նիշանէսի տիր , տէյիւ ա՛տտ էտէրլէր . միլլէթլէր տէ եինէ օլ շէյի՝ Վամիլեանըն նիղամընըն վէ հիւսնիւ հալինին էն սահիհ էօլէիւսիւ տիւր ,

Եւնի Ինկիլթերրա էհալիսինն Աիրակի կիւնլերինն աղիզ
սագլամալերի խոսոսոսունտա :

տէյիւ գըյաս էտերլէր : Լմերիդա էհալիսի հէմ
էհլի փաք* միլլէթ տիր, հէմ տէ թիւճճար ճէմա'աթ
տըր , պու սէպէպտէն Լմերիդալլար՝ ուսուլի մէղ-
հէպիյէլէրի վէ չալլզգան օլմալէրի հասէպի իլէ ,
գարըլարընտան միւնքիր իւլ նէֆս (ան-բ-բ) օլ-
մադ վէ քէնտիլէրինէ վաճիպ օլան պորճլարը իճրա
էթմէք իչիւն շէհվէթի գաթի'էն Ֆէտա էթմէյի թա-
լապ էտերլէր . պու շէյլէրին իսէ Լվըօփատա մաթ-
լուպ օլո'նմասը նատիրաթտան տըր : Իշթէ Լմերի-
գանըն Սէմալիքի Սիւճթէմա'ասընտա պէյլէ պիր
շէտիտ էֆքեար վար տըր , քի գարըյը Ֆամիլ-
եաճա պորճլարըն վէ Քէնֆա'աթլարըն քիւչիւք տա-
յիրէսինտէ տիգգաթլէ գափայըպ , օնտան տըշարը
չըգմաղա պրագմաղ" : ()րատա , Ղիլտ . Բ . սահիֆէ
151 , 152) :

Պաշգա չօգ եերլէրտէ տէ պու միւլլիֆ վէ սայիր
իքի Ֆրանսալը եօլճուլար , Պիւմա վէ Շուալիյէ ,
այնի օլ աղըղը գուլլանրըլար , վէ պիլ իթթիֆագ Սէ-
մալիքի Սիւճթէմա'անըն ա'լէսսէվիյէ օլան ախլագ
փաքըղընա գափիյէն շահատէթ էտերլէր :

Շուալիէ՝ Ֆրանսա տէվլէթի թարաֆընտան Սէ-
մալիքի Սիւճթէմա'անըն տէմիր եօլլարընը վէ սու
եօլլարընը կէօղտէն կէչիրմէք իչիւն Լմերիդայա կէօն-
տերիլտի : Պուլլարըն իւզէրինէ սէյլէտիյի վագըրթ ,
պիլ իգթիզա Եւնի Ինկիլթերրա տէնիլէն էյալէթ-
լէրին ախլագը մէղհէպիյէսի հագգընտա աթի իւզ զիքը
շահատէթի վէրիր :

“Փաղար կիւնլերի , պիղտէ շէհրլէրտէն վէ պա-

* Էն էվլէ Ատերեֆայա Իտէն Բեօթեֆուսըլուր Բե-բեֆուս՝ Էտնի
Էհլէ Էտ Դէնլէրի :

Քաթօլիք պեղտէլերին ախլագի հալի :

Եւստօս օն թէնպիհէրին հէր հանկըսընա օլուր իսէ օլսուն՝ իթա՛ւթ արատըղը հալտէ , նաֆիլէ զահմէթ չէքմիշ օլուր : Իթալիանըն շիմտիքի հալի սալքի Սաքքիավէլլի նամ Վաթօլիք միւսլիմին կիւնիւնտէ* օլան հալին թըպգըսը տըր : Սաքքիավէլլի քէնտի քիթապընտա Իթալիանըն վէ խոսուսիյլէ Բօմանըն ախլագը հագգընտա շու շահատէթի պրագմըշ տըր :

Մէզհէպէ՝ վէ հիւքիւմէթը պէլէտիյէյէ նէ ֆաշիտէսի օլտուղու իւզէրինէ սէջլէյիպ տէր . «Միւհքէմ գալմագ իսթէյէն ծիւմհիւրլէր՝ հէր շէյտէն էվիլէ մէզհէպէ միւթա՛լիգ օլան ա՛յինլէրի մապէյնլէրինտէ պօղմայարագ հըֆղ էթմէյէ , վէ օնլարա վաճիպ օլան ի՛ղղէթի էթմէյէ ղայրէթ էյլէմէյի տիրլէր . ղիրա ի՛պատէթը իլահիյէնին թէրք վէ թահպիր օլունմասը պիր մէմէքէթին խարապիյէթինին էն սահիհ նիշանէսի տիր : Ի՛պատէթը իլահիյէյի հըֆղ էթմէքլէ պիր ծիւմհիւր թագվիյէթ պուլուպ պէօշիւտիյիւ միսիլլիւ , օնու հըֆղ էյլէմէտիյի հալտէ մուլթաղա խարապ օլուր : Չիւն պիր պէլտէտէ Մալահ գօրգուսու օլմատըղը թագտիրտէ , օլ պէլտէնին հիւքիւմաթը խարապ օլուր , եա տա պիր հիւքիւմտարըն գօրգուսու օրայա մուսալլաթ օլմալը տըր , քի մէզհէպին էքսիքլիյինի տօլտուրուպ տէվլէթի միւհ-

է-ն նէլը եթիւթիւթի իթապլէրիւն՝ Ռաւլէրլէրի «հօր եթիւթի գորըն օլտաղա էլէն» իթիւթի թէնպիհի գալմագընտր Կըր . վէ օն սայըն թէպիլ եթիւթ էլէն , «օն թէնպիհի իթիւթ Ռաֆաէլ եթիւթ Կըրիւր : Գաթիւթիւթին լոգ Կըրիւթիւթ Ռաւլէրլէրիւթի վէ ի՛լի իւհիլէրինի ելտէն իւլէրիւթ , հիւ պիրիւթի Կի իթիւթի թէնպիհի պալաթալէր . Կալմագըն Արաթալու-նէլարընէն էլէնպիհի գալմագընտր իսէ Կի , օնլար Կա Ֆէմա՛մի օգոմալ :

*Մատթէվէլլէ 1463 Կի Ֆիօրէնլա շէհրիպի Կօզլուս 1537 Կի էօլիւթ :

Իթալիանըն վէ Բօմանըն ախլագի հալի իւղէրինէ : Մաք-
քիալէլ լիտէն :

քէմ սագլասըն : Մէղճէպիմիղ՝ օնու իհտաս էտէ-
նին սապիթ էթտիյի էիպի՝ վաք գալմըշ օլսա իտի ,
քրիսթիան տէվլէթլէրին վէ ճիւմհիւրլէրին շիմտի-
քինտէն չօգ զիյատէ իթթիֆագ ու սաատէթի օլմուշ
օլուր իտի : Ալ է քրիսթիան մէղճէպիմին տիւշմիւշ
վէ պօղուլմուշ օլտուղունա շու քէյիիյէթտէն զիյա-
տէ գալի իսպաթ օլապիլի՞ր մի քի , մէղճէպին պաշը
գըյաս օլունան Բօմայա հէփիսինտէն զիյատէ եագըն
օլան ճէմա՛աթլար իչինտէ հէփիսինտէն ալ մէղճէպ
վար տըր : Վրիսթիան մէղճէպին իպթիտաքի հա-
լինի շիմտիքի հալի իլէ բուպար էտէն , վէ շիմտիքինին
իպթիտաքինտէն նէ տէրէճէ իֆրաթ Փարզը օլտուղու-
նու ֆէհմ էտէն քիմնէ , խարապիյէթին եախօտ միւ-
ճաղաթըն եագըն օլտուղունու անկլար : Ալ է լաքին պա՛զը
քիմնէլէր՝ Իթալիանըն խէլասը Բօմա քիլիսէսինտէն
տիր , տէյու խտա՛ա էթտիքլէրլինտէն , պունուն ուէյ-
լէ օլմատըղնա գարշը գօնուլմաղ իքի իսպաթ
կէթիրէճէյիմ : Պիրի շու տուր , քի Բօմա հիւքիւմէ-
թինին ֆէնա ի՛պրէթի իլէ Իթալիա հէր պիր մէղճէ-
պէ թա՛ղիմ էթմէմէք էյրէնտի . պու իսէ՝ հիսապ-
սըղ քէօթիւլիքլէրէ վէ սայըսըղ եօլսուղըղգլարա
միւճիպ օլուր պիր հալ տըր . զիրա մէղճէպ օլան եէրտէ
հէր էյիլիք վար տէյիւ մէմուլ օլունտուղու միսիլիւ ,
մէղճէպ օլմայան եէրտէ տէ հէր քէօթիւլիք վար տէյիւ
գըյաս օլունուր Խմտի պիղ Իթալիալըլար Բօմա քի-
լիսէսինէ՝ պիղի էնճամ մէղնէպիւղ վէ ախլագիւն ուէրի
որաբորըլ էլէն թէշէքքիւր էթմէլի իլ : Իքինճիսի
էյլէ պիր մատտէ տիր քի , փօլիթիգա ճիհէթի իլէ
խարապ օլմամըղա միւսթագիլ սէպէպ օլաճագ տըր :
Բօմա քիլիսէսի ճիսմանի գուլվլէթինի զոյպ էթտիք-
տէն սօնկրա , էլան եէտինտէ պուլունան պիր գաչ է-

Իմալիանըն ախլադի, հալի, վէ օլ հալտէ պուլունմանըն սէ-
պէպի :

յալէթլէրին հիւքիւմաթընը պարի էլտէն գաշըրմագ
իսթէմէտիյինտէն, մէմլէքէթիմիդի փարէ փարէ էթ-
տի, վէ հալա օլ հալտէ պրագմըշ տըր: Օհրա
պիւթիւն Իմալիա իւլէրինէ հիւքմ էթմէյ: քեաֆի
գուվլէթի օլմատըղը, վէ քէնտի հիւքմիւ ալթընտա
օլան էյալէթլէրտէն մա՛ատէ՝ պագի էյալէթլէրին պիր
պաշգա հիւքիւմաթ էլինէ կէշմէսինտէն գօրդտուղու
էճիլտէն, պու մէմլէքէթին՝ շոգ պէյլէր վէ փատի-
շահար հիւքիւմէթի ալթընտա գալմասընա սէպէպ
օլտու: վէ պու խուսուստան էյլէ պիր պէյիւք իթ-
թիֆագըղըգ վէ զա՛իֆլիք հասըլ օլտու, քի Իմա-
լիա հէր հիւքմ էտէնէ շիքհար օլտու: շէփ պու
շէյլէր իշին Իմալիալըլար՝ Բօմա քիլիսէսինտէն պաշ-
գա պիր ախէրինէ միւթէշէքքիւր տէյիլ տիրլէր:
Ֆագաթ Բօմա քիլիսէսի (Իմալիատա) օլմուշ օլմա-
սա խտի, պիղ տախի Ֆրանսըղար վէ Սիանիալըլար
կիպի իթթիֆագըղ վէ սա՛ատէթլու պիր ճէմա՛աթ օ-
լա պիլիր իտիք: շէփ պու շէյլէրին սահիհ թէճ-
լիւպէսինի կէօրմէք իսթէյէնէ՝ Բօմա թախթընը՝ Ի-
մալիատա միւթէսարըրֆ օլտուղու հիւքիւմաթ իլէ
պէրապէր Օուիշէրիյէ կէօթիւրիւպ՝ օրատա իգամէթ
էթտիրմէյէ գուտըթի օլմագ կէրէք տիւր: պունու
էթտիյի հալտէ, Օուիշէրի կիպի մէղհէպին ա՛թիգ-
լիյինի հըֆը էտէն պիր միլլէթի աղ վագըթտան
Բօմա տէվլէթինին քէօթիւ մէշըէպինտէն օլ տէրէճէ
ույկունսուղուղլարա տիւշար օլմուշ կէօրէճէք տիր քի,
պաշգա թարղ ֆէլաքէթլէրտէն էյլէ ույկունսուղ-
լուղլարըն հուսուլէ կէլմէսի միւթէինսիղ տիր: (Disc.
sur la Princ. Decode de Tit. Liv. Lib. I. Chap.
12:)

Իշպու շահատէթ կիպի պիր պաշգա շահատէթ

տաճա եագրն վագթըն պիր միւէլիֆինտէն կէթի-
րէլիմ:

“Սահիճ պիր շէյ տիր, քի Վաթօլիք մէմէքէթ-
լէրտէ Բրօթէսթանդ մէմէքէթլէրտէ օլանտան զիյա-
տէ ֆէնալըգ օլուր: Պէն քէնտիմ չօգ էմնալէր
պուլմուշ, վէ մէյտանա կէթիրմէյէ միւգթէտիր իտիմ
իսէ տէ, էճնէպիլէրին շահատէթի քիֆայէթ էտէր: Ս
այէնչանըն տիվան ըէյիսի Բէպման նամ քիմէսնէ՝
“Սօն չայընըն տէօրթ էյալէթլէրինին աճլալի իւ-
զէրինէ պահս” թէսմիյէ օլունան պիր քիթապընտա
տէր քի, Վաթօլիք էյալէթլէրտէ օլան ֆէնաքեար-
լարըն ապրսը Բրօթէսթանդ էյալէթլէրտէ օլան-
լար իլէ ըուպար օլունտուգտա, պիրէ ալթը տէյիլ ի-
սէ տէ, պիրէ տէօրթ օլտուղու շիւպճէսիզ տիր: ()-
կսպուրկ շէճրինտէ իքի մէզճէպտէն տալի էճալի պու-
լունտուղու աշիքեար տըր. շէճը մէզքիւրտէ օն սէ-
նէ զարֆընտա տէրտէսթ օլան 946 գապահաթըլար-
տան հալընըղ 184իւ՝ հա՛նի պէշտէ պիրի վէ տաճա
նօգսանը Բրօթէսթանդ պուլունմուշ տուր: Իճը
ինսանիյէթ իւ՛նվանի իլէ մէշուր օլան Հաւարտ նամ
զաթ տիգգաթ էթմիշ տիր քի Իթալիա մահպուս-
խանէլէրի տայիմա տօլու տուրլար: Ս էնէտիքտէքի
պէջիւք մահպուսխանէտէ իւշ տէօրթ եիւզ վէ՛Սա-
փօլինին հալընըղ Ս իքարիա թէսմիյէ օլունան մահ-
պուսխանէսինտէ տօգուզ եիւզ սէքսէն քիշի կէօր-
միւշ տիր: Պէրնանըն մահպուսխանէլէրի իսէ
ճէման տայիմա պօշ տուրլար, տէր: Ի ուսէնին մահ-
պուսխանէլէրինտէ պիր մահպուս պիլէ կէօրմէմիշտիր,
Հաֆճաղէնտէ հալընըղ իւշ մահպուս պուլմուշ
տուր: Իշթէ հալի քէյֆիյէթ պու տուր. պունլար-
տան թահսիլ օլունաճագ նէթիճէլէրի պաշգալարըն
պասիրէթինէ ճէվալէ էտէրիզ”: (Essai sur la Rè-

պէտէւէրտէ պուլունան ֆէնաքէարլար բուպար օլունուր :

formation, Par. 2. Chap. 2, Sec. I, Note.)

Իքինճի պապտա տէտիք քի Ս'էմալիքի Ս'իւճթէ-
մա'ա թարաֆընա նագլի իսքեան էտէն Վաթօլիք-
էր սէնէտէ էլլի պինտէն էքսիք տէյիլ տիրլէր* :

Պաշգա մէմլէքէթլէրտէն պու մէմլէքէթէ կիտէնլէրին
չօղու Վաթօլիք տիր : Իշպու Ս'էմալիքի Ս'իւճ-
թէմա'անըն գապահաթլըլարը հագգընտա նէշօ օլու-
նան իլանլարտան ալտըղըմըղ խապէրլէրէ նազարէն՝
էն պէօյիք մահպուստանէլէրին քեաֆֆէսինտէ եեր-
լիտէն օլան Մերիգալը գապահաթլըլարըն սայըսը հէ-
ման տըշարտան կէլէնլէրտէն վագի՝ օլան գապահաթ-
լըլար գատար տըր : Ղ'էմա'աթըն հէիիսի եիրմի մի-
լիօն օլտուղու վագըթ, պիր միլիօնու տըշարլը թախ-
մին օլունուր իսի : իմտի՝ Մերիգայա նագլ էտէն
Վաթօլիքէր իլէ ասըլ եերլիլէրին մէշէպի պիր
կէօնէ օլմուշ օլսա իտի, պիր տըշարլը գապահաթլըլա
օն տօգուղ եերլի գապահաթլը օլմագ լագըմ՝ կէ-
լիր իտի, հալ պու քի էօյլէ օլմամըշ տըր : Պուն-
տան շու անկլաշըլըր քի տըշարլըլարտա զուհր է-
տէն գապահաթլըլարըն սայըսը եերլիլէրտէն օն տօ-
գուղ գաթ զիյատէ տիր : Պիր քիմնէ պու շէյլէրի
էյիճէ միւլահագա էթտիյի հալտէ, Վաթօլիք գա-
րընտաշարըմըղն՝ Նրօթէսթանդար ալէյհինտէ, ա-
լէսսէվիյէ եալանճը, զինաքեար, չօգ գարը ալան,
գաթիլ, վէ պունա քէզալիք պէտիտայ վէ պէտաիլագ
քիմնէլէր տիրլէր՝ տէյէրէք էթտիլէրի իֆթիրալար
իչիւն հէր հալտէ թա'ճիւպտէ գալաճագ տըր : Պու
ճիւմլէ իլէ Վաթօլիքէրին քեաֆֆէսի տէ Նրօթէս-
թանդար ալէյհինտէ օլան պու իֆթիրալարա իլհագ

*1847 Ադրէլէի 1848 Ադրէլէի 77+ 220 77+ 77+ Միւ-
լէի Միւլէի 77+ 77+ 77+ 77+ 77+ 77+ :

Քաթօլիքներտէ էյի ասէմ պուլունմանըն սէպէպի նէ տիր :

տըրլար տէյիւ զանն էթմէյիզ : Վաթօլիք մէզհէ-
պինի հէր նէ գատար պիր պէյիք վէ թէհլիքէլի
եանկըշլըգ ա'տտ էտէր իսէք տէ, շունդ տախի պիլի-
րիզ քի Վաթօլիք գարընտաշարըմըղտա' փափազա-
րըն ա'լէյհիմիզ տա'վէթ էթմէյէ չալըշտըգլարը օլ
ա'զիմ ա'տապէթ ու հասէտէ իլհագ օլմայան փէք չօգ
սուչսուղ վէ հագգանիյէթ էհլի քիմնէլէր պուլու-
նուր : Պէյլէ չօգ քիմնէլէր վար տըր, քի պալատէ
տէտիյիմիզ սէօհպէթլէր ասլա օնլար իչիւն տէյիլ
տիր . պու մագուլէ քիմնէլէր իչիւն իւմիտիմիզ վար
տըր, վէ փափազլարըն ֆէնտլէրինի ըտտ էտիպ Լը-
լահըն կէրչէքլիյինի քէնտիլէրինէ գուլաղուզ գապուլ
էթմէլէրինի ա'զիմ արզու իլէ տուա' էտէրիզ : Պիզ
օնլարըն գալպինի ինճիտէճէք սէօհպէթլէր էթմէք
ասլա իսթէմէզիզ . շիմտիյէ տէկին սէյլէտիքլէրիմիզ
տախի' պու գատար վագըթ թէհամիւլ իլէ նահագգ
եէրէ սիթէմլէր իշիթտիքտէն սօնկրա, հալի քէյֆի-
յէթի աշիքեար էթմէյէ մէճպուր օլտուղումուղտան
տըր : Ը ու տախի մա'լիւմ օլա քի, սէօզլիւմիւզ քէն-
տիմիլի թէպրիյէ էթմէք իչիւն տէյիլ տիր, իլա Ֆրօ-
թէսթանդլըն ի'թիգատընը վէ իւ'մումէն Ֆրօթէս-
թանդլարը վիգայէ վէ հիմայէ էթմէք, վէ օնլարըն
ա'լէյհիմնտէ օլան իֆթիրալարըն եալան օլտուղունու
կէօսթէրմէք էֆքեարընա մէպինի տիր :

Փ Ա Ս Լ Բ

ԲԻԹԹԵՍԹԵՆԴԻԼԻԶԸՆ ՎԷ ՔԵԹՈՒԽԲԼԻՑԻՆ ԷՍԵՍ ՕԼԱՆ
ՏԻՆ ԹԱՆԻՍԵԹԸՆՏԸՆ ԻՆՍԸՆԸՆ ԸՍԼԱԳԸ ԻԻՋԵՐԻՆԷ
ԱՐԻՋ ՕԼԱՆ ԹԷԷՍԻՐԱԹ ԲԱԻՊԱՐ ՕԼԱԻՆՈՒՐ :

Վաթօլիք պէլտէլէրին տիլագ խուսուսունտա օլան

Բրօթէսթանդլարըն իւք ախլագի թա'լիմաթը:

ա'լէսսէվի պօղուգլուղու հագգընտա պիզզաթ մա'լիւ-
մաթըմըղ օլմասա իտի պիլէ, Վաթօլիքլիյին նէ
մագուլէ մէզհէպ օլտուղունու պիլմէքլէ, օլ մէզհէ-
պին թէհսիրաթը ալթընտա պուլունան պիր ճէ-
մա'աթըն ախլագի հալի փէք թէմիզ օլամազ իտիյի-
նի թաստիգ էտէպիլիր իտիք: Ս ագա'ա Վաթօ-
լիքլէրտէ ֆազիլէթլու վէ զայէթ նազիք մէշընպ զաթ-
լար պուլունուր իսէ տէ, պունլարըն պու ախլագը հիչ
պիր վէճհ իլէ մէզհէպլէրինտէն նաշի օլմայըպ, անճագ
պաշգա թէհսիրլէր թէսատտիլֆ էտէրէք Վաթօլիք
մէզհէպինին թէհսիրաթընը մահվ, վէ օլ զաթլարըն
էֆքեար ու գալպլէրինի օնուն ճէպրինտէն գուրթար-
մըշ տըր: Իմտի' պիր մուխթասար թարզ իլէ Բրօ-
թէսթանդլըն վէ Վաթօլիքլիյին պաշլըճա տին թա'-
լիմաթլէրինի շիմտի պիրի պիրլէրի իլէ ըուպար էտիպ'
ինսանըն ախլագը իւզլէրինէ նէ թէհսիրաթը օլտու-
ղունու միւթալա'ա էտէլիմ:

Ս. Բրօթէսթանդլարըն Պիր ԳԱՉ ՊԱԹԼԸԺ ՄԷԶՀԷՊ
ՄԱՏՏԵԼԷՐԻՆՏԵՆ ԱԽԼԱԳԻ ԹԷԷՍԻՐԱԹԸ ՊԷՑԱՆԸՆՏԱ
ՏԸՐ:

Ինճիլի Բրօթէսթանդլըն իւք ա'զիմ մատտէսի
Երգ-աթաշանչու էալընը իման վէ ախլագ Գանունո-
դէյի- գապուլ էթմէք տիր: Բրօթէսթանդլըն ախ-
լագի գուլվէթի' խուսուսի իլէ պու մատտէտէն տիր:
Ս է պու էօյլէ աշիքեարէ սահիհ, Ելլահըն ի'զզէ-
թինէ վէ ինսանլարըն զա'աֆիյէթի վէ իհթիյաճընա
մուվաֆըգ պիր մատտէ տիր, քի կէրէքլիյի արայան
հէր ատէմ պու շէյէ ըազի օլուր վէ գապուլ էտէր:
Օիրա պու վէճհ իլէ քեազիպ վէ ֆասիտ քիմնէլէ-
րին թա'լիմաթընա վէ էօյրէթտիքլէրինէ նիսպէթէն,

Բրօթէսթանդլարըն, իւր անլագի թա'լիմաթը :

սաղ Ալլահըն Վալամը պիզէ գուլաղուզ՝ այագլարըմըզա չիրաղ վէ իզլէրիմիզէ ըջդ օլուր : Պու թա'լիմաթ ինսանլարը՝ Ա'զիզ Վախթապլարըն էօյրէթտիյի շէյլէրին քէնտիլէրինէ Ֆարզ օլտուղունու վէ իշպու Ֆազիլէթ գանունունու հէր քէսէ եա'նի՝ երքէքէրէ վէ գարըլարա , իսթիարըլարա վէ չօճուգլարա , նէթիճէի քէլամ՝ հէր տէրէճէտէ վէ մէրթէպէտէ օլան պէնի ատէմէ էօյրէթմէք եինէ օլ Վախթապլար թարաֆընտան իպրամ օլունտուղունու թանըմաղա մէճպուր էտէր : Բրօթէսթանդ մէմլէքէթլէրին՝ անլագ խուսուսունտա Վաթօլիք մէմլէքէթլէրտէն օլ գատար իսթիլն յըմասընըն պիր պէջիւք սէպէպի պու տուր : Պիր թարաֆտա , եանի՝ Բրօթէսթանդլար արասընտա Ալլահըն գօրգուսու էօյրէտիլիր , օպիր թարաֆտա , եանի՝ Վաթօլիքլէր արասընտա իսէ փափազ գօրգուսու թալիմ օլունուր : Պիր թարաֆտա անլագ իշիլն գանուն Աստուածաշունչ տուր , օպիր թարաֆտա իսէ պիր գանունը գամի յըմագ իւզըն հիչ պիր շէյ եօգ տուր : Իշպու իբի մէզհէպտէ պու պէջիւք Ֆարզ օլտուգճա , օլ Ֆարզ հէր հալտէ պու մէզհէպլէրի գապուլ էտէն ճէմա'թլարըն անլագընտա տախի օլմասը տէրքեար տըր :

Վարիսթիան անլագըն թէմիղլիյինէ ղայէթիյլէ պիր էլզէմ վէ անլիմէ թա'լիմաթտա՝ Խնճիլ միւճիպինճէ Բրօթէսթանդլարըն գապուլ , վէ Վաթօլիքլէրին ըէտտ էթտիյի իման իլէ ասաբէլանմագ թալիմաթը տըր : Պու թալիմաթ տէյիլ քի սատէճէ Վարիստոսուն Վուրթարըճը վէ Ա'զիզ Վախթապլըն՝ Ալլահըն Վալամը օլմասընա կիւնահաքեարտան իման , իլա ինս'ան , իրասէն վէ ասահապպէն իլէ Վարիստոսուն ինանմագ թալապ էտէր : Վարիստոսուն ճէմ'ի քէլամլէրինի եիւրէքտէն գապուլ էտիպ օնլարա իթա'թ էթմէք թալապ է

Բրթթեմթանդլարըն իման իլէ սատրդլանմագ թա՛լիմաթը :

տէր : ‘Եթիճէյի քէլամ’ Վրիստոսու քէնտիսինէ գուլաղուզ վէ օնուն Ե՛ղիզ Վէլամընը գանուն գապուլ էթմէք թալապ էտէր : Եւտի՛ Վրիստոսուն իւզէրինէ պէյլէ իմանը օլան ատէմին էլպէթտէ խալըր ա՛մէլէ՛ տէյիլ օնուն իլէ քէնտիսինէ սատագաթ սաթուն ալմագ իշիւն , իլա Ելլաճըն էմը էթտիյի շէյլէրի էթմէյէ արգուսու օլտուղու վէ խայըր ա՛մէլին շէրէֆի վէ էթաֆէթինի կէօրիւպ ճիսս էթտիյի իշիւն , չօգ ղայրէթի օլուր : Ելինաճը՝ Ելլաճըն իրատէթինէ մուղայ՛ր վէ զաթէն իքրաճ օլունաճագ շէյ օլտուղու իշիւն րէտտ էտէր , վէ ճէր շէյտէն զիյատէ օնտան կէրի տուրմաղա չալըշրր : Պու թա՛լիմաթըն՝ օնու եիւրէքտէն գապուլ էտէնէրին մէշրէպ ու ախլագընըն թէմիզիյինէ նէ պէօյիւք Փայիտէսի օլտուղունու կէօրմէյէնլէր , ճագիգէթէն քէօր օլմալը տըրլար . զիրա պու թա՛լիմաթա նաղարէն՝ խայըր ա՛մէլ արտընտան օլմայան , վէ Ֆէնա ախլագ սաճիպի օլան քիմնէլէրին յճէմիսի՛ թութտուգլարը եօլ իլէ Վրիստոսա իշպու իմանլարը օլմատըղընը , վէ անճագ ղագէպ ալթընտա օլտուգլարընը աշիքեսար էտէրլէր :

Վաթալիք եկեղեցականլար իշպու իման իլէ սատրդլանմագ թա՛լիմաթընա ղայէթլէ խասիմ տիրլէր . վէ խուսումէթլէրինին սէպէպինի ճէր նէ գատար թագրիր էտէրլէր խէ տէ , օլ թա՛լիմաթըն խայըր ա՛մէլի պօշա չըգարըր օլտուղու տէյիլ տիր . զիրա խայըր ա՛մէլին թէմէլի իման տըր : Եուսումէթին ասըլ սէպէպի շու տուր , քի պու թա՛լիմաթ միւմինլէրի փափաղարա էսիր օլմագտան աղատ էտէր : Ենսանըն ճանընը Վրիստոսուն վասիթասի իլէ տօս տօղու Ելլաճ իլէ պիրլէշտիրիր , վէ եալընըլ Վրիստոսուն շէֆալթը իլէ կիւնաճքեսարա կիւնաճ ա՛վֆըղը վէ սէլա-

Քաթօլիքէր իման իլէ սատըգլանմագ թա'լիմաթընա նիօչին
գարշը տըրլար :

Մէթ վէրիր : Իմտի' Լլաճտան կիւնաճ ա'վֆըղը ալ-
մագ վէ օնուելա պարըշմագ եալընըզ Վրիստոսուն
վասիթասը իլէ օլուր տէյիւ ինանանլար էլպէթտէ
արթըզ ալմագ իչին փափազլարըն եանընա
վարմազլար . միւսթագիլ Վուրթարըշըլարը Վրիս-
տոսուն էթտիյի թէքմիլ քէֆարէթի վէ գուրպանը
օլ տէրէճէ թաճգիր էտէմէզէր , քի կիտիպ փափազ-
լարա գուտտաս (պապաբագ) վէ սայիր կէօնակէօն ա-
յինէր իճրա էթտիրսինէր , եախօտ օնլարըն իճատ
էթտիյի եալան վա'տլէրէ իթիմատ էտիպ կիւվէն-
սինէր : Պունտան նէ՞ չըգար . պունտան միւսթա-
գիլ շու ճասըլ օլուր քի փափազլար՝ էպէտի էօլիւ-
միւն վէ ճայաթըն ճիւքմիւ փափազլարըն էլինտէ տիր
տէյիւ ինանան ճէր խալիս Վաթօլէյին օնլարա թէ-
տիյէ էթմէյէ պօրճլու օլտուղու ինօրէնի , հի-տի-մէնի
վէ օլ պէօյիք ինօրէն ղայպ էթմէյէ մէճլուր օ-
լուրլար : Իշթէ պու վէճճ իլէ , ինսանըն տիւշկին
թապի'աթընըն օլ էն գուվվէթլի ա'նասըրլարը , եա-
նի' թամա' ղուրուրիյէթ , քիպր վէ ճիւքիւմէթ սէվ-
տասը՝ մէզքիւր թա'լիմաթըն ալէյճինտէ էտէպիլտիք-
լէրի գատար իֆթիւրա , վէ ճէմա'աթըն օնու գապուլ
էտիպ էլլէրինտէն գուրթուլմասընը մէն՝ էթմէյէ փա-
փազ կիւրուճինի մէճպուր էթմիշէր տիր :

Վիլիսէ «բըրլաբ» ճագընտա Իրօթէսթանդլարըն
թա'լիմաթը՝ Իօմա քիլիսէսինին թա'լիմաթը իլէ բու-
պար օլունտուգտա , ախլագ թէմիլլիյինէ չօգ պէօ-
յիք ֆայիտէ ճասըլ օլուր : Իրօթէսթանդլար՝ Լի-
ղիզ Վիթապըն թալիմ էյլէտիյի իւզըն՝ եալընըզ
իքի սըրր (Խոբանգ) գապուլ էտէրլէր խէ տէ , օնլա-
րը տէյիլ խէլաս իչին եախօտ ճէննէթէ կիթմէյէ
պիր ֆէրման միսալի , իլա Լլաճըն մախսուս մէրճա-

Քիլիսէնին սրբորարը հագգընտա բրօթէսթանդլարըն իթի-
գատը :

մէթի իլէ իհտաս էյլէտիյի Վրիստոսուն քիլիսէսինտէ՝
ա՛ղիզ վէ տինտարլըզ իւղրէ էօ՛միւր կէչիրմէք իչիւն ի՛-
թիգատըմըզը , իւմիտիմիզի վէ մու հապպէթիմիզի ու-
յանտըրմաղա վասիթա տէյիւ գապուլէտէրլէր : Պու
սրբորար պէօյիւք վէ էլցէմ կէրչէքլիքլէր էօյրէտիր-
լէր . լաքին նէ կիւնահա քէֆարէթ , նէ տէ քէնտի-
լիքլէրինտէն ինսանլարը Մլլահա զիյատէ մագպուլ է-
տէ պիլիւրլէր : Տիւնհափի ատէմ սըգ սըգ հալլըրդու-
նիւն ալըպ տա , թէքրար քէնտի թուլթուղու եօլա
կիթտիյի հալտէ , Մլլահան փատիշահլըղընա կիրմէյէ
հիչ պիր վագըթ մինասիպ օլամաղ : Ղան չէքիշմէք
իւղրէ օլան պիր խասթայա հալլըր վէրմէքլէ կէյիւն
գափուլարը օնուն հուղուրունտա աչըմազլար : Պու
սրբորար եալընըզ օլ քիմնէլէր իչիւն տիր քի սահիհ
թէվպէ էթմիշ տիրլէր , վէ Մլլահ իլէ պարըշմըշ օլ-
տուղլարընա խասսէթէն իման էտէրէք , օնուն թէն-
պիհլէրինէ մութապըզ էօ՛միւր կէչիրմէյէ սայ վէ զայ-
րէթ էտէրլէր : Պու սրբորարըն պու մագուլէ քիմ-
սէլէրէ մուհասէնաթը վէ պէրէքէթի վար իսէ տէ ,
զաթը օլ սրբորարտա պիր գուտրէթ վէ քէրամէթ
օլտուղու իչիւն տէյիլ , իլլա Մլլահըն՝ իման , ալչագ
կէսնիւլիւլիք վէ ()նա նազար իլէ՝ քէնտի ինայէ-
թի իւղրէ օլ թային գըլտըզը վասիթալարը իճ-
րա էտէնլէրէ պէրէքէթ իհսան էթտիյի իչիւն տիր :
Պագի ինսանլար , եանի՝ հէփ տիւնհափիլէր , խաթա-
լը վէ ճիսմանի էօ՛միւր կէչիրտիքլէրի հալտէ տէ , եի-
նէ քիլիսէնին սրբորարընա իլհագ օլարագ խէլաս պու-
լա պիլիւրլէր տէյիւ զանն էթտիքլէրի թագտիրտէ՝ հէ-
լաքէ կէօթիւրէն եանկլըշըգտա պուլունուրլար :
Պէօյլէլէր խուլուսի փաք իլէ թէվպէ էտիպ , վէ ճէմի՝
կիւնահալարընտան ֆարիլ կէլիպ , «թէվպէյէ լայըզ

Բրօթէսթանդլար խէլաս շարթլարնա նա՞սըլ իթիգատ է-
տէրէր :

մէյվէ կէթիրէրէք" քիլիսէնին սըրլարընա իշագ
օլմատըգճա , հէր տէֆա՝ օնլարա եագլաշտըգտա ճէ-
զալարընը արթըրըրլար : Լշջլէ իսէ քիլիսէնին սըր-
լարը՝ Բրօթէսթանդլարըն անկլայըջը իւզըն գապուլ
օլունտուղու հալտէ , ինսանլարա կիւնահ իշէմէյէ
պիր սէրպէսթլիք վէ էմինլիք վէրմէտ՝քտէն մատէ ,
կիւնահ իլէ էօ՛միւր կէչիրէնլէրին խէլասա օլան իւ-
միտլէրինի քիւլիյէն գաթ՝ էտէր :

Խէլաս շարթլարը տախի՝ Բրօթէսթանդլարըն անկ-
լատըջը կիպի՝ ախլագ թէմիլլիյինէ ղալէթ մէնֆա-
աթլը տըրլար : Սահիհ թէվպէ , Վրիստասա՝ եա-
լընըղ պիր Սիանճը վէ Վուրթարըճը տէյիւ սաղ
վէ միւթի՝ իման , վէ օնուն ճէմի՝ թէնպիհլէրինէ
իթա՛աթ , Լ՛զիլ Վիթապլարըն էջրէթտիյի իւզ-
րէ՝ խէլասըն միւսթագիլ շուրութու տուր : Խնճիի
Բրօթէսթանդ օլան հիչ քիմնէ պու խէլաս շարթ-
լէրինտէն պիրիսինի թէրք էտէմէլ . վէ խուսուսա՝
Լլահըն Բուհու իլէ եէնիլէնմիշ պիր Վրիսթիան
օնլարըն պիրինի թէրք էթմէյէ արղու պիլէ էտէ-
մէլ : Պու սէպէպտէն՝ տիւնեալի արղուլէրինի իճ-
րա էտէրէք՝ կիւնահլը էօ՛միւր կէչիրէն պիր քիմնէ
պու թա՛լիմաթ իլէ գուրթուլմաղա գալիյէն իւ-
միտ էտէմէլ : Օ՛խրա նէ փափաղտան կիտիպ ա՛վֆըգ
ալա պիլիր , նէ տէ գուտտաս էթտիրթմէյիլէ կիւ-
նահլարընա քէֆարէթ էտէ պիլիր : Ա՛ է պու խէ-
լաս շարթլէրինին իճրա օլունաճաղը վազըթ տախի՝
եալընըղ պու էօ՛միւր տիր . պու էօ՛միւրտէն էթմէյէ
կէչէմէլ : Պու շարթլէրէ թապի օլուպ պու տիւնեատա
գուրթուլուշ պուլմայան կիւնահքեար էպէտէն հէլաք
օլուր . "Խնանն . . . գուրթուլաճագ , վէ ինանմա-
յանըն իւզէրինէ հիւքմի ա՛գապ օլունաճագ" : Պու

Քաթօլիկներին Աստուածաբանութիւնու պէյանընտա :

պիր ղայեթ գուվէթլի կերչէքլիք տիր . եաղճ գ քի
Րօմա քիլիսէսի Խնճիլին պու էլլէմ թա'լիմաթընը
թանըմազ :

Ընդհ Վաթօլիկարտա աշիքեար սապիթ օլուն-
մուշ, վէ ղայեթլէ թէմիզ ախլագ հուսուլէ կէթիրէն
տահա չօգ թա'լիմաթլար զեբր էտէ պիլիր իտիք քի ,
Բրօթէսթանդլար գապուլ էտէր , լաքին Վաթօլիք-
լէր էթմէլ : Պու ճիւմէ իլէ , քրիսթիանըղըն պաշ-
ըճա թա'լիմաթլերինին՝ Բրօթէսթանդլարըն ինան-
տըղը կիպի՝ պիր քիմսէնին սահիճ վէ խալիս քրիս-
թիան վէ գուրթուլուշա վարիս օլմասընա եալընըզ
պիր շահատէթ տէյիւ , սալիճ , փաք յէ ա'ղիզ էօ-
միւր թալապ էթտիյինի կէսթէրմէք իչիւն պու գա-
տարը տա քիֆայէթ էտէր : Պէյլէճէ պու թա'լի-
մաթլար , ալէխուսուս աչըգ , մուգարրէր վէ հէր ա-
տէմին գօլայ անկլայապիլէճէյի սուրէթտէ օլտուղու
ճիհէթլէ , քիւլի շիքէթի ինսանիյէյէ ախլագ ֆա-
ղիլէթի հագգընտա ղայեթլէ էյի վէ գավի ասաս օ-
լա պիլիրլէր Պուլար Ըլլահա վէ ինսանլարա՝ տէ-
յիլ սալթ ղահիրտէն վէ սուրէթա , իլա տէրունտէն
վէ իճրալը գանուն օլմագ գավի իլէ հէր քէստէն
մուհապպէթ թալապ էտէր :

Բ . ՔԱԹՈՒԼԻԿ ՄԵԶԿԷՊԻՆԻՆ ԱԽԼԱԳԻ ԹԷԷՍԻՐԻ ՊԷ-
ՅԱՆՆԵԱ :

Վաթօլիք մէզհէպինին ախլագ իւզերինէ մախսուս
թէէսիրինի թահգիգ էթմէք իչիւն՝ օլ մէզհէպի թէֆ-
թիշ վէ թէճէսսիւս էթտիյիմիզ հալտէ , կէօզէ կէօ-
րիւնէն իլք շէյ՝ մէզհէպը մէզքիւրտէ քրիսթիանճա
ֆաղիլէթէ գավի վէ աշիքեար պիր էսաս պուլունմատը-
ղը տըր : Վաթօլիքլէրին աստուածաբանութիւնունտա

գաթօլիք մեղհեպի ֆաղիլէթէ էսաս օլապիլիք մի :

էջլէ պիր գարըղդըղդ , էջլէ իթթիֆագսըղըղդ , էջլէ պիրիպիրինէ ույկունսուղ հալէր վար տըր , քի օլ ուսուլին ախլագ խոսուսուսուտա պիր նիղամը ուսուլ օլմասը մուհալ գապիլինտէն տիր : () նտա ինսանըն եհրէյինի փաքլէմէյէ վէ օնուսն իւղէրինէ հիւքմ էթմէյէ գուվվէթի օան պիր կերչէքլիք պուլամաղըն Պիր Վաթօլիք՝ հէր ն գատար պէջիւք զայրէթ իլէ կերչէքլիյի արայան պիր քիմսէ օլա , խնծիլին էջրէթտիյի գուրթուլուշ եօլու հագգընտա՝ Վաթօլիք մեղհեպինին իլմի իլահիսինտէն պիր էֆքեարա մալիք օլամաղ : Պունտան գաթի նաղար , պաշգա հիչ պիր նէվ՝ գուրթուլուշ եօլու հագգընտա տա եինէ էֆքեարը սահիհէսի օլամաղ : Օլորա Վաթօլիք իլմի իլահի ուսուլինտէ հէր նէ գատար խնծիլի կերչէքլիքլէր վար իսէ տէ , օնլարըն ճէմիսինին մուղայիրի տէ եինէ օնտա մէվճուտ տուր . պու քէյֆիյէթ իսէ՝ կերչէքլիքլէրի ցունճագ միսալի գուլանմագ էֆքեարը իլէ գաստէն պէջլէ եափըլմըշ տըր : Վիւլի Վաթօլիք մեղհեպի ալէյհինտէ պու պիր պէջիւք վէ աղըր շիքեայէթ օլտուղու իչիւն , օնու իսպալմը գավի իլէ թաստիգ էյլէմէք պիղէ ֆարղ տըր : Պու շէյին սահիհան պէջլէ օլտուղու կէօսթէրիլտիյի հալտէ , Վաթօլիք ուսուլինտէ քրիսթիան ֆաղիլէթինէ էսաս պուլունմատըղը արթըգ ինքեար օլունմաղ պիր պահս օլմուշ օլուր : Հագգ լօաալանըն պա իլհամը իլահի պույուրմուշ օլտուղու քէլամտան պիր կերչէքլիք պահսլէ մէյտանա կէթիրմէք , օնու մուաղղամ կէօսթէրմէք . պատէհու գալըղպ տին մատտէսի տէյիւ պիւսպիւթիւն օնա մուղայիր պիր պաշգա շէյ կէօսթէրմէք էջլէ պիր ուսուլ տուր քի , պիր Վիլիսէ կերչէքլիյին գուվվէթինի զայ՝ վէ թէլէֆ էթմէք , վէ ինսանըն զամիրինի կէմսիղ պրաղըպ :

Քաթոլիկները Եղեղ Քրիստոսապարը նե վեճի ին թահգիր ետերընը :

Թա՛պիսիան պողոտա արդուներին իսթէտիյի կիպի իճրա էթմէյէ՝ օնուն գալպինէ ըուխսամ վերմէք իչիւն պունտան զիյատէ պիր շէյ եափամազ : Իմտի՛ թամա քիլիսէսինին Մլաճըն իլճամընըն էն մուհիմ կերէքիլքերինի կէօնակէօն եօլար իլէ ինքեար էտերէք , քրիսթիան Փապիլէթինին էսասընը խարապ էթտիյինի կէօսթէրմէք իչիւն պիր գաջ թա՛լիմամլար մէյտանա կէթիրէլիմ :

1. Իպթիտաի էմրտէ թամա քիլիսէսի ալէյճինտէ շու շիքեայէթի էտերիզ քի Մշէշ Վիլիամար հագգընդ օլան իմանըն ֆիլիէն ինտար վէ պիր օյա՛նճագ կիպի էթիշտիք :

Ս ագաա թրօթէսթանդլարըն Միլիզ Վիթապ տէյիւ գապուլ էթտիյի քիթապլարըն Տէփիսինի տէ գապուլ էտեր իսէ տէ , օնլարըն գուվէթինի պիւսպիլմիւն թէլէֆ էթմէք իչիւն պիր չօգ ուսթալըզլը , լաքին Փասիտ եօլար իլէ օնլարա մուղայիր շէյլէր իճատ էթմիշ տիր :

(Ա) Մլաճըն Միլիզ Վիլամընըն իւզերինէ եանկլըշլըգ , իսթիլաֆ վէ Տերետիկոսլըգ զամմ էտէն՝ գանունտան տըշարը քիթապլար , եանի՛ պա՛զը քիմսէլերին պիլա իլճամը ըապպանի եազտըզլարընը իլավէ էյլէմիշ . վէ պէյլէճէ Մլաճըն եանըլմազ Վիլամընը ինսանլարըն քէլամընտան այըրան հուտուտու հիչէ չըգարըպ , իքիսինի պիր էթմիշ տիր : Մեհարա՛նակա՛ն Գեհրա՛լ թա՛պիր օլունան ըէսալերերտէ , 1847, ա՛տէտ Գ . պու շէյէ մուխթասար , լաքին քեաֆի իսպաթլար պուլուրսուն :

(Բ) Թամա քիլիսէսի Միլիզ Վիթապը էօլմիւշ լիսանտա պրագըպ մէն՝ էթմիշ տիր . շէյլէ քի օնու եալընըզ Մթին լիսանընը պիլէնլէր , եալընըզ քիլիսէնին ըուխսամ վէրտիյի գատար օգույապիլըրէր :

Քաթօլիքներ Ազիզ Գիթապարը նէ վեճ հիւ թահգիր է-
տերէն :

Տրիտէնդ սինաթոսու Աստուածաշունչու ակներ լիսան-
լարա թէրծիւմէ էթմէյի մէն՝ էտեր : Իմաի էկէր
Րօմա քիլիսէսինին՝ քէնտի իրատէթինի իլէրի կէօ-
թիւրմէյէ գուտրէթի օլմուշ օլսա իտի , ինսան ձին-
սինին պիր պէօյիւք փայը Ալլահըն պէօյիւք ի՛նայէ-
թի իլէ եանկըլըր ատէմլէրէ վէրտիյի Վէլամընտան
պիւսպիւթիւն մահրում գալըր իտի :

(Գ) Րօմա քիլիսէսի սայիր պիր թարզ իլէ տէ եանի
սըփարըշը (առաջին-ինչ) Ալլահըն Վէլամընա միւսավի
էթմէքլէ Ազիզ Վիթապը էօրթմիւշ, պօզմուշ, ի՛զ-
գէթսիլ վէ օլունճագ էթմիշ տիր : Պու ըիվայէթլէր ի-
լէ չօգ վագըթտան պերի տիր քի Ալլահըն կերչէք-
լիքլէրի Վաթօլիք միլէթլէրտէ հէման պիւսպիւթիւն
գարանլըգտա կիպի տիրէր : Ալլահըն իլհամընըն
կերչէքլիքլէրինի գալըրմըշ տըր . վէ սնլարըն եէ-
րինէ պագիյէլէր եանի՝ ճառնալը , քէմիքլէր վէ օ-
տուն փարչալարը , էսվապար վէ ճանը հէլաք էտիճի
եանկըշըգլար իտիալ էթմիշ տիր :

(Դ) Րօմա քիլիսէսի՝ օլ ձիւզի Աթինճէ պիլէն-
լէրի պիլէ Աստուածաշունչ օգումագտան մէն՝ է-
տիպ , վէ Ապիսկոպոսլարտան մախսուս ի՛զն ալմագ-
սըզըն օլ քիթապը օգումամայը թէնպիհ էթմէսիյլէ
Ալլահըն Վէլամընը իպթալ էյլէմիշ տիր : Աստ-
ուածաշունչուն հագըլմըշ օլտուղու իլք լիսանլար ,
եանի Իպրանի վէ Աունան լիսանլարը թէհիքլի վէ
հերետիկոս լիսանլարը տըր տէյերէք նիչէ նիչէ քէր-
րէ աֆօրօլ օլունմուշ տուրլար : Վաթօլիքլէրին ի՛լմի
իլահի մէքթէպլէրինտէ իպթիտա պու իքի լիսան թահ-
սիլ օլունմալ իտի . լաքին էնճամ Րօթէսթանդ
ի՛լմի իլահիսինին ղայէթ իլէրիլէմէսինտէն , Վաթօ-
լիքլիյի մուհաֆազա էթմէք իլիւն մէզքիւր լիսան-

Քաթօլիքէր Ա'ղիզ Գիթապարը նէ վեճ' իլէ թահգիր է-
տէրէր:

լարն թահսիլ օլունմասը խուսուսունտա փափազլարա
րուխսաթ վերիլմէյէ մէճպուրիյէթ փէյտա օլտու:

(Ե) Րօմա քիլիսէսի՝ Լալաճըն Վալամընըն Եանկը-
մալ մանա վերէնէն ի՛ մ' Դէյի- Էրդաւ Էրդէն Էրդէն Էրդէն
Էրդէն Էրդէն Դէյի: Րօմա քիլիսէսիին պու իտտաասընա
նազարէն՝ քէնտի քէնտինէ Լ'Ղիզ Վալթապարը օ-
գուլուպ անկլամագ՝ քիլիսէսիին մա'նի օլամայաճաղը
թարզ իլէ էթսէն պիլէ, միւմբին տէյիլ տիր: Պու
իտտաանըն նէ տէրէճէ տի/անէլիք օլտուղունու իլք
պապտէ կէօթէրտիք. լաբին չիֆայտա՝ Տէր նէ գա-
տար տիվանէլիք իսէ տէ, Տիսապսըզ ճանլարը Տէլա-
քէ կիրիֆթար էյլէմիշ տիր: Չիւն քիլիսէ Եանկըլ-
մալ գուլաղուզ օլտուղու իլիւն, օնուն էվլատլարը
տուրի պիլա թէֆթիլ Վէ թէճէսսիւս օնա էմնիյէթ
էտիպ, օնուն՝ օնլարը ալտաթմագ էֆքեարը իլէ իճատ
էթտիյի պիհուտէ վէ պօշ այն ու ատէթլէրինէ գա-
նաթ էտիպ գալըրլար: Լախօտ շայէտ պիր շէյ
սիւալ էթտիքլէրի Տալտէ, օլ Եանկըլմագ մա'նա վէ-
րիճի ճէվապ վէրմէզ: Պու անէ տէք Լ'Ղիզ Վա-
լթապը թէֆթիր էթմէյէ վէ օնու Տէր քէսէ թալիմ
էթմէյէ ասլա զահմէթ շէքմէմիշ տիր. վէ պիր սօրան
օլտուղու Տալտէ տէ, օլ Եանկըլմագ քիլիսէսիին նէ
թարաֆտա պուղունտուղունու՝ Եախօտ օնուն Եանկըլ-
մալըղընըն նէտէ գարար գըլտըղընը քիմնէ խապէր
վէրէմէզ: Պալատէ զիքր օլունտուղու միսիլիլ, պու
ճէսիմ մատտէ Տագգընտա Վաթօլիքէր պիլ իթթի-
ֆագ վէ պէր գարար պիր էֆքեարա զահիպ տէյիլ
տիրէր:

Իշպու կէօնակէօն Եօլլար, կէրէք այրը այրը կէ-
րէք Տէփիսի պիրտէն, Րօմա քիլիսէսիին՝ քէնտի միւ-
թի՝ էվլատլարը արասընտա Լալաճըն Վալամընը պիւս

Աճիւղէրէ ի պատէթ էթմէք ատէթինն սէմէրէսի :

Նա նայիլ օլապիլսինէր : Վաթօլթէրին հէր հան-
կը մէզհէպ քիթապընը աչսան , կէօրիւրսիւն քի տուա-
լարըն էքսէրիսի Ալլահտան զիյատէ ա՛ղիւղէրէ տիր :
Ալլիլիուսուս պիքիր Սէրնէմ Ռօմա քիլիսէսի ինտին-
տէ էօյլէ պիր տէրէճէյէ եիւքս'լմիշ տիր , քի արթըգ
Ալլահըն իշի դալմամըշ տըր : () Նու Ալլահտան զի-
յատէ շէֆիգ վէ մէրհամէթլի , վէ կիւնահաքեարա
զիյատէ չափուգ իմտատա եէթիշիր տէյիւ գըյաս է-
տէրլէր : Պիք'ը Սէրիէմէ օլան ի պատէթ իւզէ-
րինէ փատրէ Պարի նամ Ղիզլիթին պիր քիթապըն-
տա եիւզ տուա՝ վար տըր , վէ շու իֆատէ լէն նէշը
օլունմուշ տուր , քի պիր քիմսէ օլ տուա՝լարըն պի-
րինի ա՛տէթ էտիպ հէր կիւն էթտիյի հալտէ , կէօ-
յիւն գափուլարը օնուն հուզուրունտա աչըըրլար : ()
Գատարատաք քի պու տէտիյիմիզ քիթապըն սէօզիւ-
նէ պագարագ՝ պիր ատէմ պիքիր Սէրիէմին Ռա-
վիլնէ հէր կիւն պիր սէլամ (« Եւ ») վէրիր իսէ ,
օլ գատարը օնուն խէլասընա բեաֆի օլուր : Պու
քիթապ նագլ էտէր , քի՛ գարընըն պիրի տայիմա
պու տուայը էտէր իմիշ , վէ կէրչի էօմրիւնիւ աղըր
կիւնահալար իչինտէ կէչիրմիշ վէ էօյլէճէ էօլմիւշ ի-
սէտէ , ագապինճէ էօլիւլէրտէն տիրիլմիշ տիր՝ քի
թէվպէ էտիպ ճէհէննէմտէն գուրթուլսուն : Պու
շէյ ինսանլարա՝ գուրթուլմաղա գալի իւմիտ իլէ
սօն նէֆէսլէրինէ տէք հէր տիւրիւ կիւնահալ իշլէմէ-
յէ իլն վէ սէրպէսթլիք վէրմէք տէյիլ տէ եա նէ՞ տիր :
Պիրի տէյէմէզ քի՛ մէզքիւր թալիմաթ մախսուս պիր
զաթըն թալիմաթը օլտուղու իչիւն , Վաթօլթէր
եախօտ Ռօմա քիլիսէսի օնուն մէսուլիէթի ալթընտա
տէյիլ տիր : Ղիզլիթ շիրքէթի՝ փատրէ եանի փէ-
տէր թէսմիէ օլունան ազալարընըն բեաֆէսինին հէր
նէվի թէէլիֆաթը իչիւն մէսուլիէթ թաճթընտա պու-

Պէքիր Մէրեքեմ Բօմա քիլիսէսինտէ նէ՝ տէրէճէյէ էրմիշ տիր :

ըռնտուղունու պէյան էթմիշ տիր : Շիզվիթլէր իչին տէ Բօմա քիլիսէսի մէսուլիյէթ թաճթընտա տըր : Պունլարըն քիթապլարը ըուսասթ իլէ թապ՝ ունէշը օլունուրլար : Բօմա քիլիսէսի Բրօթէսթանդլարընքինէ պէնկզէմէզ՝ քի Տէր քէսէ իսթէտիյի կիպի էֆքեսա-րընը նէշը վէ իլան էթմէյէ իզն վէ ըուսասթ վէր-սին . սթամիա օլունաճագ քիթապլարը թէֆթիշ է-տէն մէմուր քէնտի տիր, պէյէնմէտիյի շէյին պա-սըլմասընը պրագմազ :

Պագաթ պիլտիյիմիզ էմնալէր Տէփիսի պու գա-տար տէյիլ տիրլէր . պունուն կիպի վաֆիր շէյլէր պուլունուր : Մէսէլա պու կիւնքի կիւն նէշը օլուն-մուշ պիր ըէպպանի տուա՝ վար տըր, քի Պրանսա Վաթթօլիքլէրինտէ պիլէ տաղըլմըշ տըր : Տուա՝ Պի-քիր Մէրեքեմին իւզէրինէ՝ շու սիյագտէ տիր . «Լա՝ կէօքլէրտէ օլան վալիտէմիզ՝ ատըն ալիզ օլսուն . Փա-տիշաճըղըն կէլին . իրատէթին օլսուն, նիճէ կէօք-տէ՝ եէր իւզէրինտէ տախի : Հէր կիւնքի էքմէյի-միզի պիզէ պու կիւն վէր : Ալէ պիզէ պօրճլարըմը-ղը պաղըշա, պիզ տախի պօրճլուլարըմըղա պաղըշ-լատըղըմըզ կիպի . վէ պիզի թէճրիւպէյէ կէթիրմէ, իլլա պիզի եարամաղտան գուրթար . զիրա փատիշաճ-ըզ վէ դուտրէթ վէ Տամտ էպէտ իւլ ապատ սէնին տիր . Լմին» : Փատիանըն իզնի իլէ Բօմատա պասըլ-մըշ պիր Լաթինճէ Օլէպուր (Սաղմոս) տախի կէօր-տիւք, Լլաճըն իսմի պու Օլէպուր քիթապընտան պիւսպիւթին գալտըրըլմըշ վէ օնուն եէրինէ պիքիր Մէրեքեմին իսմի գօնմուշ տուր . պիլ Փարզ . «ԼՏ-մագ քէնտի եիւրէյինտէ տէտի, քի Մէրեքեմ Եօգ տուր : Լնճագ եալընըզ Մէրեքեմէ միւթի՝ օլ . եա պէնիմ վիճուտիմ, զիրա պէնիմ խէլալմ պանա օն-

ՊԵՐԻՍԵՐՆԻ ԻՂԳԵԹԻ :

տան տըր” : (Սաղմ. ԾԲ. 1 : ԿԲ. 1) : Եպիսկոպոս-
 ւարն վէ Փափաւարն ըռիսաթը իլէ տինտարըղա
 տայիր չօդ քիթապլարտա պիքիր Մէրեհմէ տէնիլ-
 միշ էյլէ սէօղէր վար տըր, քի պալատէ կէթիրտի-
 յիմիղ էմնալն սէօղէրի կիպի՝ եալնըղ Ալլահն
 սիֆաթլէրինի մալիք օլանա, եանի եալնըղ Ալլահ
 սէյլէնէպիլիլէր : Մէսէլա . “Եւ Մէրեհմ, մեր-
 համէթ վալիտէսի, լուծֆ վալիտէսի, սէն պիլի տիւշ-
 մէնլէրիմիլտէն հըֆղ էյլէ, վէ էօլիւմ սա՛ւթըմըղտա
 պիլէ եարտըմճը օլ” : “Եւ պիմէնէնտ Մէրեհմ,
 սէնին իՂԳԵԹԻՆԷ ԷՆՔԷ Գըլարըմ” : “Եւ ճիւմէ մալի-
 լուգլար, Մէրեհմէ թա՛ղիմ էտին” : “Սէնին էյլի-
 յինէ սըղնըրըմ, քի սէն պի՛նիմ խէլասըմը պուլա-
 ճադ սըն” :

Բօմա քիլիսէսինտէ պիլէ պա՛ղըլար վար տըր,
 քի պիքիր Մէրեհմէ սունուլան պու իղգէթին փուծ-
 փերէսթիք օլտուղունու իգրար էտէրէր : Փատրէ
 Փալլօ Սարիի նամ մէշհուր վէ ղայրէթքէշ Վա-
 թօլիք, Տրիտէնդ սինաթօսու հագգընտա եալտըղը
 հիքեայէսինտէ պէյլէ տէր . “Եւստորիլէր պինամուս-
 լուգ իլէ Յիսուս Վրիստոսու պէօլլուպ, պիքիրտէն
 տօղանըն Ալլահ օլտուղունու ինքեար էտէրէք՝ օ-
 նու իքի էվլատ էթտիքտէն սօնկրա, քիլիսէ պու մատ-
 տէ խուսուսունտա օլան իւ՛մումի կերէքլիյի հագի-
 գաթ տինտար քիմսէլէրին ֆիքրինէ պիր էյիճէ թէէ-
 սիր էթտիրմէք իչիւն՝ կերէք Շարգ կերէք Ղարպ
 քիլիսէլէրիստէ շու ա՛տէթի իտիալ էյլէտի, քի Նու-
 նան լիսանընտա Մէրեհմէ, Μαρία Θεότοκος վէ
 Լաթին լիսանընտա, Maria Mater Dei, իսմի վերիլ-
 սին քի Եստուածածին, եախօտ Ալլահն վալիտէսի
 տէմէք տիր : Պու իսմ հէր նէ գատար իպթիտասընտա
 եալնըղ Յիսուս Վրիստոսուն իղգէթի՛ իչիւն իճատ

Մերեհեմէ օլան ի՛ղզէթ հագգընտա փատրէ Սարփինին շահա-
տէթի :

օլունտու իսէ տէ, անիտէ օնուն վալիտէսինին ի՛ղզէթի
իչիւն տէ, վէ էնճամ եալընըզ օնուն ի՛ղզէթի իչիւն
իսթի՛մալ օլունմաղա պաշլատը : Թասվիրլէրէ տէ ալնի
պունուն կիպի օլտու : Սիւմինէր Վրիստոս Հիսու-
սուն չօճուգլուղունա լայըգ օլան ի՛ղզէթի սըգ սըգ
Ֆիրըլէրինէ կէթիրմէք իչիւն, վալիտէսինին գուճաղըն-
տա օթուրմուշ թասվիրինի չէքտիլէր : Աերչի պու շէյ
Վրիստոսու ի՛ղզէթլէմէք իչիւն իտի իսէ տէ, քէնտի
պէր թարաֆ օլունարագ եալընըզ վալիտէսինին ի՛ղ-
զէթլէնմէսինէ վէսիլէ օլտու : Մերեհեմին թասվիր-
լէրի իւզէրինտէ Վրիստոս սիւստէն պաշգա պիր շէյ
տէյիլ իտի : Ա ա՛իզէր, միւկլիֆլէր, խուսուսիյլէ
ճէմա՛ւթըն էֆքեարընա կէօրէ եիւրիւյէն վէ մէղճէպ
մատտէլէրինտէ ղայէթլէ նուֆուզ սահիպի օլան րա-
հիպլէր, Վրէստոսուն է-ղէրինէ «եյլէ-մէյի է-ալմէ էյլէ-իւ»
օնուն վալիտէսինին շէրէֆինէ եէնի եէնի մէտճլէր,
եէնի եէնի իսմլէր վէ եէնի եէնի ի՛պատէթ ուսուլլէ-
րի իճատ էթտիլէր. շէյլէ քի 1050 սէնէսինտէ Պի-
քիրէ Ժամասադ-նի-ն իսմիյլէ եէտի սա՛ւթա թադս՛մ
օլունմուշ պիր ի՛պատէթ էթմէյէ պաշլատըլար. պու
թարղ ի՛պատէթ իսէ, էօթէտէն պերու Մլլահա օ-
լուր իտի : Պու սիյագ իւզրէ օնտան սօնկրաքի տէհր-
տէ պու թա՛ղիմլէր տահա զիյատէ չօղալուպ օլ տէ-
րէճէյէ վասլ օլտուլար, քի Միղիլ Վիթապըն՝ Մլ-
լահըն ի՛լմի իւզէրինէ տէտիյի շէյլէր Մերեհեմ վէ-
րիմէյէ պաշլատըլար» : (Hist. du Con. de Trent.
par Fra Paolo Sarpi, Tom. I. p. 314.) Պու շէյ
Մլլահա վաճիպ օլան սէճտէյի պիւսպիւթիւն խարապ
էտէր : Պու շէյլէր մախլուգու էպէտէն միւպարէք
օլան եարատըճը Մլլահտան զիյատէ պալայէ գալ-
տըրմագ տըր : Պիղ պու խուսուստա պաշգա շէյ

Քաթօլիքներն Ա'ղիզերէ եթտիյի սէճտէ :

սէջլէմէյիպ , անճագ Եպիսկոսանն շու քէլամընը կէ-
թիրիր իղ : «Մերեմէ րայէթ վերիլսին , լաքին ի-
պատէթ եալընըզ Լլաճա օլտուն» : Լ'ղիզերէ օլու-
նան սէճտէյի թէպրիյէ եթմէք իչիւն Վաթօլիք ե-
կեղեցականլարըն եթտիյի օլ քեազիպ Փարզը , եա-
նի ա'ղիզերէ օլան ի'զլէթ Լլաճա վերիլէն ի'զգէթ-
տէն աշաղա տէրէճէտէ տիր , տէտիքերինի պիլիրիզ :
Պու մատտէնին սահիճ պէջլէ օլմասընը կէօսթէր-
մէք իչիւն՝ մէշշուր Վաթօլիք միւէլիֆիլիի էօ-
նիւմիւզէ գօրլար : Լաքին պիղ պունտան նէ՞ կէօ-
րիւրիղ : Վաթօլիք քիլիսէնին կիւզէլ պիրլիյինէ էմ-
սալ իքի պիրի պիրինէ մուղայիր թէրթիպ : Թէրթիպին
պիրի՝ ա'մէլի (գործնական) տիր , քի օնուն փութիւրէսթ-
լիք օլտուղունու պա'զէն Վաթօլիքեր պիլէ իգրար է-
տէրլէր . պիր ախէր՝ իշէ եարամազ թէրթիպ տէ՝ իլմի
(տեսական) տիր , քի ճէմաթտան Տիչ պիր քիմսէնին
եիւրէյինտէ Էէր պուլմամըլտըր , անճագ եալընըզ քի-
թապլարտա միւնտէրիճ տիր . օ տախի՝ պաշգա շէյ իչիւն
տէյիլ , իլլա եալընըզ քիլիսէնին իւզէրինէ կէլէն փութ-
փէրէսթլիք գապաճաթընը գալտըրմագ իչիւն իճատ օ-
լունմուլտուր : Իշպու կէօսթէրտիքլէրի սէպէպլէրին
իչինտէ՝ տիգգաթա շայէսթէ օլան շէյ՝ օլ ա'տէթին
եանկըլըզ օլմասը ճագգընտա պիր նէվի՝ վէսվէսէ , պիր
թարղ իգրար իզճար օլունտուղու տուր : Պէջլէ պիր
սէպէպ կէթիրմէլէրի իլէ պիր թարաֆտան եթտիք-
լէրինին եանկըլըզ օլմասընը իգրար էտէրլէր , պիր
թարաֆտան տա՝ Էէր նէ գատար եանկըլըզ իսէ տէ
պրագմայաճաղըզ , տէմէք անկլաշըրը : Լաքին եկէր
ա'ղիլլէրէ օլան ի'պատէթ Լլաճա վաճիպ օլան ի-
պատէթի պիւսպիւթիւն գալտըրըպ՝ օնուն եէրինէ
կէճմէսէ իտի , վէ ճագիգաթ օնտան աշաղա տէրէճէ-
տէ օլսա իտի պիլէ , եինէ Լ'ղիզ Վիթապլարա մու-

Թաապիրէրէ սէճտէ օլունմագ ա'տէթինին Բօմա քիլիսէսի-
նէ իտխալի :

Ղայիր պիր պինամուսլուգ օլուր իտի : Մախլուղլարա
սէճտէ էթմէք Հագգ թա'ալաննն ի'զզէթինի թաճ-
գիր էթմէք վէ Մալաճն աչոգ թէնպիճէրինէ գարշո
իշէմէք տիր :

(Բ) Բօմա քիլիսէսի սո-բէթլէրէ վէ Մաալիլէրէ սէճ-
տէ էթմէք իտիալ էթմէք, Մալաճն ի'պատէթինի վէ
ի'լմինի պօզմուշ տուր :

Իշպու սուրէթէ թափմագ ա'տէթի քրիսթիանլար
արասընա տէօրտիւնճիւ տէճրտէ կիրտի : Փութիւ-
րէսթլէր իշինտէ տայիմ պու ա'տէթ օլմուշ տուր ,
լաքին Մալաճն էպէտի նօմսունտա պու շէյէ գարշո
եասագ վար տըր . իմտի պու ա'տէթին իտիալ օլուն-
մասընն վագթի , վէ օնու իտիալ էտէնլէրին ճալի՝
քէյթիյէթին թապիաթընը ասլա տէյիշտիրմէլ : Պու-
նու պիլիլիղ քի պու շէյի էթմէք՝ ճանը ճէլաք է-
տէն եանկըլըգ , քրիսթիանլըղա պէյիլք լէքէ , վէ
Վրիստոսուն էօյրէթտիյի ա'զիղ վէ բուճանի ի'պա-
տէթէ մուղայիր՝ Մալաճ մէքրուճ վէ ճիսմանի պիր
ի'պատէթ սապիթ էթմէք տիր : Պիր քիմսէ ճան
ու կէօնիլտէն տուա՝ իլէ օն թէնպիճէրին իքինճի-
սինի թէթթիշ էյլէտիյի ճալտէ , պու կիւնաճը իշ-
լէմէյէ ասլա ճէսարէթ էտէմէլ : Վաթօլիք եկեղե-
ցականլար վէ աստուածաբանլար տայիմա պու թէն-
պիճի իպթալ էթմէքտէ պուլունտուղլարընտա , օնուն
ա'յն սինի Մստուածաշունչտան ալըպ՝ շայէտ Վաթօլիք
գարընտաշարըմըլ կէօրմէմիշլէր տիր տէյու միւլաճա-
ղա էտէրէք՝ օնլարը մամուր էթմէք նիյէթի խայրի-
յէսի իլէ իշպու մաճալէ տէրճ էտէրիղ . վէ տիգ-
գաթը թամմէ իլէ թէթթիշ էթմէթլինի բիճա է-
տիպ , օնլարա՝ պու թէնպիճի վէրէնին ճուղուրունտա
պիր կիւն ճիսապ վէրէճէք օլտուղլարընը տէր խա-

ԲՕՄԱ քիլիսէսինին թասվիրէրէ օլան ի պատէթ իչիւն կէօս-
թէրտիյի էօղը :

Թըր էտէրիլ : « Քէնտինէ օյուլմուշ փուլթ՝ Եօգարը-
տա կէօքտէ՝ Եա աշաղատա Եէրտէ՝ Եա Եէրին ալ-
թընտաքի սուլարտա օլան շէյլէրին Տիչ պիր պէնկ-
զէյիշինի Եափմայասըն . օնլարա սէճտէ գըլմայասըն ,
վէ օնլարա ի պատէթ էթմէյէսին . զիրա պէն Լըլա-
հըն Բապպ՝ պէնտէն իբրաճ Ետէնլէրէ պապալար կիւ-
նահընը օղուլարըն իւզէրինէ իւզիւնճիւ վէ տէօր-
տիւնճիւ սիլսիլէյէ տէք Եօգլայան զայուր Լըլահ ըմ .
վէ պէնի սէվէնլէրէ վէ թէմպիհլէրիմի սագլայանլարա
պին սիլսիլէյէ տէք իհսան էտէրիմ » : Ելէյ Ի . 4 - 6 :

Պաղը քիմնէլէր՝ էթտիքլէրի սէճտէ « Երէն Եա-
լսօտ Բապպիէ տէյիլ տիր , իլա օնլարըն կէօսթէրտիյի
զաթլարա տըր տէյէրէք , պու թէնպիհլին ահքեա-
մընտան գաշմաղա նաֆիլէ չալըջըրլար : Փուլթփէ-
րէսթլէր տէ փուլթփէրէսթլիյի փաքա չըգարմագ
իչիւն , այնի պու սէպէպի կէթիլիլէր . պու Եօզրիւ
կէօսթէրմէքլէ քրիսթիանլարըն էթտիյի փուլթփէ-
րէսթլիյէ թարղիյէ օլուր իսէ , օնլարընքինէ նիճիւն
օլմասըն : Էինտ էհալիսի , Պիզ փուլթլարըն ճէսէտի
թէնինէ սէճտէ էթմէյիլ , տէր . վէ պունա իսպաթ
օլարագ շունու կէօսթէրիլ քի փուլթ՝ թասվիրճինին
տիլքքեանընտա իբէն՝ օնա սէճտէ գըլընմալ . վէ
փուլթ փափաղլարը օնու Վանգէս չայընտա վաֆթիլ
էտիպ մէսճ էթմէտիքճէ վէ տէրքեար օլան այն ու ա-
տէթլէրի իճրա էտիպ օնուն իւզէրինէ օգումատըգճա ,
քիմնէ օնու աղիլ սայմալ . մէզքիւր այինլէր իճրա
օլտուգտան սօնկրա՝ փուլթ սէճտէյէ շայէսթէ օլուպ ,
ալլահլարըն ֆիհրիսթինէ կէչմիշ ատտ օլունուր : Քէ-
զալիք ԲՕՄԱ քիլիսէսինտէ՝ պիր թասվիր վաֆթիլ
օլունուպ վէ իւզէրինէ օգումուպ մէսճ օլմատըգ-
ճա , օլ թասվիրէ ատէթա սէճտէ օլունմալ : Ենճամ ,

ԲՕԹԱ քիլիսէսին մասունքաւորը :

մատենային սէօղ Ալլահըն իւրինին վէ ի'պատէթինին պօղուլմասը հազդընտա տըր , պիր քիմէ ԲՕԹԱ քիլիսէսինին օլ հիսապսըղ թասվիրլէրի վէ սուրէթլէրի էօնիւնէ տիզ չէօքիւպ տայիմա օնլարտան իմտատ արատըգտան , Ա'զիզլէրէ , Ս'էէքլէրէ վէ պիրիր Ս'էրեէմէ նիտա էտէրէք՝ օնլարը մէրհամէթ փէտէլինտէն զիյատէ ըահիմ վէ թէզ իմտատէ եէթիշմէյէ միւզթէտիր տէյիւ գըյաս էյլէտիքտէն սօնկրա , օլ հուտուտուղ՝ հէր եէրտէ հազըր նազըր օլան ա'զիզ Ալլահըն իւզէրինէ սօղուլ էֆքեարը օլմագ միւմքինսիզ տիր . պիզ իսէ օնա ըուհ իլէ վէ կէրէէքլէք իլէ սէճտէ գըլմաղա պօրճլույուղ օ.քի "քէնտիսինէ չազըրանլարա եագըն տըր" :

(Գ) ԲՕԹԱ քիլիսէսի՝ հասանալար իլէ աիդու-ի'լա վէ օլ աիդու-ի'լայա պայիր օլան շէյլէրէ սէհթէ է'ի-ի'լէ՝ Ալլահա վաճիպ օլան ի'պատէթի պօլմուլ վէ օնուլ սիֆաթլէրի իւզէրինէ օլան ի'լմի պիւսպիւթիւն գալտըրմըլ տըր :

Ս'էքլէր ԲՕԹԱ-նալարն վասիթասի իլէ նէ գատար քիւլլիյէթլի ագչէ տէվշիրիտիյի , վէ օնլարտան հասըլ օլան վարիտաթը չօղալթմագ իչիւն քիլիսէսին նէ գատար հիլէլէր գուլանտըղը փէք սահիհ պիլտիյիմիլ շէյլէր տիր : Աոնկի նամ Վաթօլէք փափազը Բրօթէսթանգ օլմագտան , թարէվիլտէքի ա'զիզ Վաթթիթան (պարսո-ման) Արնուլտ Եպիսկոպոսունա պիր գաչ միլիօն զուրուլ վարիտաթ կէթիրտի : Սուգատտէմա պաշգա եէրլէրտէ տէ Վրիստոսուն իսալանմաղա կիթտիյի վագըթ իւզէրինտէ պուլունան էսվապտան ալթը ա'տէտ շէյ տահա վար իմիշ . պուպագիյէլէր Եվրօիանըն սօֆու Վաթօլէքլէրի օնա սէճտէ էթսինլէր տէյիւ օլ վագըթտան պէրու սաղը տուրուլար իմիշ : Ապին Ինճիլին քէլամը միւճիւ-

Բժմա քիլիսէսինին մասունքլարը :

պինճէ Վրիստոսուն սալթ պիր գաֆթանը վար իտի, օնու տա տիւշմէնլէրի զապթ էյլէտիլէր : Պիր գաչ եէրտէ Սատթէոս Լւհտարանիչին գօլլարը տէյիւ հասունիլէր կէօսթէրիլիր . պունլար տա հիսապ օլունտուղու հալտէ, սէքիզ թանէյէ պալիզ օլուրլար . իւշ թանէ տէ Սուրբ Հօհաննէսին գօլու վար տըր : Լաթէրան քիլիսէսինին միհրապընտա Պետրոս վէ Պօղոս Բէսուլլէրին թէքմիլ պաշլարը վար տըր . Պիլպօտա տա օնլարըն փարչալարը պուլունուր, վէ քէշիլէր պունլարա ա'ղիմ բայէթ ու թա'ղիմ էտէրլէր : Բժմատա Սուրբ Պետրոս քիլիսէսինտէ թէվպէյէ կէլէն իւրըսըզն խաչը, Հօւգանըն Ֆէնէրի, Բաղաամըն մէքէպինին գույրուղու, վէ Վրիստոսուն պինիպ Երուսաղէմէ կիրտիյի էշէյին պիր այաղը վար տըր : Պիր գաչ սէնէ մուգատտէմ Խափանիատա պիր մանասթըրտա պիքիր Սէրեէմին ա'ղիմ բայէթ իլէ սագլանըմըշ չիզմէսի վար իտի . պու չիզմէսին թասվիրլէրինտէն պիլէ չօգ հիքմէթլի միւճիզէլէր օլունուր տէյիւ թէվաթուր օլունուպ, Լշվրօփատա մէզքիւր թասվիրլէրտէն պինլէրճէ էօրնէքլէր սաթըլտըլար : Եօլճունուն պիրի 1840 տա պու թասվիրլէրին պիր թանէսինի Լափօլիտէ Սան Շէննարօ տէ Փօթէրի նամ քիլիսէ տէրունինտէ իւզէրինտէ շու քէլամ եաղըլը օլարագ կէօրմիւշ տիւր :

“Միւպարէք Սալիտէթուլահն այաղընըն ա'յնի էօլչիւսիւ, ասըլ քէնտի չիզմէսինտէն չէքիլմիշ քի Խափանիատա պիր մանասթըրտա ապիմ ի'պատէթլէ սագլանմըշ տըր : Իշպու այագ թասվիրլինի իւշ քէրրէ պուս էտիպ, Սէրեէմէ իւշ Ողջըն սէյլէյէնէ, Հօլհաննէս ԻԲ . Փափա իւշ եիւղ սէնէլիք :

Բամա քիլիսէսինին մասունքլարը , վէ օնլարա ի'պատէթ էթ-
մէնին սէմերէսի :

Ներողութիւն վերմիշ տիր վէ Կղեմէս Ը. Փափա տա-
թարիսի Սէսիճիյէնին 1603 իւնտէ պունու սա-
պիթ էթմիշ տիր :

Պու Ներողութիւնն գաջ քերրէ ալընապիլի օլ-
սուղունա հուտուտ քէսիլմէմիշ օլտուղու իչիւն , Ը-
վիվ Պիքիրէ ի'պատէթքերար օլանլար հէր գաջ
քերրէ իսթերլէր իսէ՝ ալապիլիլէր : Բաւարան
ճանլարը իչիւն տէ ալընսա կերէք տիր : Սէմալի
սուլթանըն ի'զգէթի իչիւն՝ պու թասվիրտէն ա'յնի
պաշգա թասվիրլէր տալսի ալմաղա բուխսաթ վար-
տըր , օնլարըն հէփիսի տէ մէզքիւր Ներողութիւնն
վերէպիլիլէր :

Վա՛ Մերիէմ , լուծֆ վալիտէսի , պիզիմ իչիւն
բիճա էյլէ :

Կիւնահ իշլէմէք իսթէ՞ր միսին . ալա ֆիլթուր էթ-
մէ , իսթէտիյին գատար իշլէ . սանա գօլայ եօլ . կի-
տիպ պիր չիզմէ թասվիրինի իւչ քերրէ էօփտիյիւն
հալտէ , իւչ եիւզ սէնէլիք Ներողութիւնն ալըրսըն :

Իշլթէ պու վէճհ իլէ պու տիվանէլիք ճասնէլարը
ճէմի՝ միլթէասըպ Բաթօլիքլէրին ի'նտինտէ ֆիլիլէն
սէճտէյէ մազհար օլմուշ տուրլար : Պունլարա չօգ
գըյմէթլի հէտիյէլէր վերիլէր . պիր տարա կէլտիք-
լէրի հալտէ՝ օնլարը իմտատա չաղըրըրլար . խասթա
օլտուգլարը վագըթ օնլարտան շիֆա թալապ էտէր-
լէր . կիւնահ ա'վֆըղը , քաւարանտան վէ հէր նէվի՝
ֆէնալըգտան գուրթուլուշու օնլարտան թալապ է-
տէրլէր . վէ պու սուրէթտէ՝ եալընըզ Նլահա լայըգ
օլան ի'զգէթի , պէյլէ պիհուտէ շէյլէրէ վերիլլէր :

Պու ճասնէլարըն քիլիսէյէ զայէթլէ պէյիւք իրատ
օլտուղունու ինքեար էթմէյիլ . վէ պու խուսուսա

Թասվիրէրէ սէճտէ էթմէնին Ա'ղիզ քիթապա մուղայիր օւմասը :

Էրէ կէօրիւնմէզ : «Ալլահը հիւ քիմնէ կէօրմէմիշ տիր», (Յփն. Ա. 18:) վէ կէօրմէմէզ : «()նա կերչէք սէճտէ գըլանլար՝ ըուհ իլէ վէ կերչէքլէք իլէ սէճտէ գըլաճագլար» : (Յփն. Դ : 23) : Ալլահ քէնտի սէօղ վէրմիշ տիր քի «Էլիէն վէ ալաճ ըուհ-լու օլան իլէ օլաճագ տըր . ըուհու ալ չագլարը տիրիլտէճէք , վէ եիւրէյի էղիքլէրի եաշատաճագ տըր» , (Լփա. Ծէ. 15,) վէ պէօլէճէ պիղէ՝ նէ թարիգ իլէ տայիմ քէնտիսինէ մագդուլ օլապիլտիյիմիղի կէօսթէրի : Վէզալէք իքինճի թէնպիհ տէ՝ (Պաֆ Լաֆֆէ 158) պաշգա ճէմի՝ զաթլարըն վէ շէյլէրին պէնղէյիշինի եափմայը վէ օնլարա սէճտէ էթմէյի մէն՝ էթտիյի կիպի , Ալլահըն պէնկղէյիշինի եափմայը վէ օնա սէճտէ էթմէյի տէ՝ մէն՝ էտէր : Վաչ քերրէ քի Ալլահ քէնտինի քէնտի սէճմիշ օլտուղու ճէմաւաթընա պէյան էթտի իսէ , ասլա իւզէրինէ պիր շէքլ ալմատը , վէ օնլարա քէնտի շէրիաթընը վէրմէք իչիւն հիքմէթ ու ճէլալ իլէ կէօրիւնտիյիւ վագըթ՝ օնտա ասլա պիր շէքլ կէօրմէտիքլէրինի էյիճէ խաթըրլարընտա սագլասընլար տէյիւ՝ օնլարա աշիքեար թէնպիհ էյլէտի : Ալլահ պէօլէ տէր . «Վէ սիղ եագլաշըպ՝ տաղըն էթէյինտէ տուրտունուզ . վէ տաղ՝ գարանլըզ վէ պուլութ վէ տիւման չըգարարագ՝ կէօյիւն օրթասընատէք աթէշտէ եանար իտի : Վէ Քապպ սիղէ աթէշին իչինտէն սէօլէտի . սիղ սէօղլէրին սէտասընը իշիթտինիզ , վէ պիր պէնկղէյիշ կէօրմէտինիզ . իլլա եալընըզ սէս իշիթտինիզ : Վէ քէնտի ա՛հթընը՝ օն թէմպիհլէրի սիղէ տույ էթտի , վէ թէմպիհ էթտի քի անլէրի էտէսինիզ , անլէրի իքի թաշ լէվլալէր իւզէրինէ եապտը : . . . Ելլէ իսէ սիղին ճանլէրինիզ էյի իհթիրազ էտին . չիւն օլ

ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆԻՆ ԱՂԻՂ ՔԻԹԱՊԱ մաւղայիր հարաքեթտէ
պուլունտուղու :

կիւն քի Բապպ Վորէք տաղընտա ամէշին իշինտէն
սիղէ սէջլէտի իսէ , պիր պէնկղէյիշ կէօրմէտինիզ :
. . . Սաղընըն , օլմայա քի սիղին Բապպ Ալլահընը-
ղըն սիղի իլէ էթտիյի ա՛հտընը ունուտասընը , վէ
սիղէ պիր փուլթ եա հէր պիր շէյին պէնկղէյիշինի
եափասընը , քի սէնին Բապպ Ալլահըն մէն՝ էթտի" :
(Բ () ԷՆ . Դ . 11 — 13, 15, 23)

Իմտի՝ ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻ ՊԵՅԼԵ ՊԻՐ ԱՂԻՄ ԹԵՄԱԿԻ-
ՏԻ ԻՊԹԱԼ ԷՏԻՊ , ԱՂԻՂ ՎՔԻԹԱՊԱՐԵՆ՝ Ալլահըն իւ-
ղէրինէ էջրէթտիյի օլ բուհանի վէ միւշէրուէֆ էֆ-
քեարը օնուն ի՛պատէթինտէն տէֆ՝ ու ըէֆ՝ էյլէմիշ
տիր : Ա՛հմա՛աթըն ֆիքրինտէն Ալլահա լայըգ օլան
էֆքեարը գալտըրըպ , վէ քիթապլար վէ քիլիսէլէր
տէրունինտէ հուտուտուղ , կէօրիւնմէղ վէ տօգանըլ-
մաղ Ահոմանըն սուրէթինի սագալը իսթիյար շէք-
լինտէ վաղ՝ էյլէյիպ , օնու պիր ա՛տէթա ա՛ղիղ մա-
գամընա էնտիրմիշ տիր : Իշպու հարաքեթ՝ Ալլահըն
գօրգուսունու վէ ի՛ղղէթինի թէմէլինտէն սարսըպ խա-
րապ էթմէք տիր , սալթ պու քէյֆիյէթ՝ կերէքլիք
իլէ Ալլահա սէճտէ էթմէք իսթէյէնլէրէ պու մագու-
լէ պիր քիլիսէյի էպէտէն ըէտտ էթմէյէ քեաֆի պիր
սէպէպ տիր :

Պալատէ մուհարրէր միւլահաղամըղ իլէ կէօթէրտիք
քի ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻ շու իքի թարղ իլէ քրիսթիան-
ըգ ֆաղիլէթինին թէմէլինի սէօքմիւշ տիր : Ի՛յվէ-
լա էլինտէն կէլտիյի գատար ԱՂԻՂ ՎՔԻԹԱՊԱՐԸ ՊԻՐ
անկլաշըլմաղ լիսան իլէ սէթր էյլէմէսի , ըիվայէթի
ԱՂԻՂ ՎՔԻԹԱՊԱՆ իւսթիւն թուլմասը , Ապիսկո-
պոսլարտան մախսուս բուխսաթ ալմագսըղըն Աստուա-
ճաշունչու օգումայը աշխարհականլարա եասագ էթմէ-
սի , վէ քէնտիսինի ԱՂԻՂ ՎՔԻԹԱՊԱ ԵԱՆԿըլմաղ

ԲՕՄԱ քիլիսէսի հազգընտա իւշիւնճիւ շէջվա :

մանա վերիճիսի տէյու իլան էթմէսի իլէ, օնու տա եւ
եանկըշ մանա վերէրէք՝ եա հիչ մանա վերմէյէրէք,
պու շէյլէրին ճէմիսի իլէ Լլաճըն Վէլամընը պի-
հուտէ պիր շէյէ թէպտիլ էյլէմիշ տիր :

Իքինճի՝ ա՛վիլլէրէ ի՛պատէթ էթմէք ա՛տէթինի,
սուրէթլէրէ վէ թաս/իլլէրէ սէճտէ էթմէք ուսուլինի
իտխալ էթմէսի, մասունքլար իլէ ախզուի՛թա, վէ սա-
յիր ախզուի՛թա նէվ՛ինտէ օլան ճիսմանի շէյլէրէ սէճ-
տէ էթտիրմէսի, վէ կէօրիւնմէզ Լլաճըն ճիսմանի
նիչանէսինի, եա՛նի թասվիրինի եափմասը իլէ, օնուն
ի՛լմինի, վէ օնա սունուլմագ վա՛ճիպ օլան իպատէթի
խարապ ու Փէսիս էյլէմիշ տիր : Պու ատէթլէրին
վէ ուսուլլէրին քեաֆֆէսի իլէ քրիսթիանլըզ Փազի-
լէթինին թէմէլլէրինի եէրինտէն սարսըպ խարապ էթ-
միշ տիր :

3. Պագաթ պունտան զիյատէ տէ իլէրի կի-
տէ պիլիրիզ, վէ իւշիւնճիւ՝ պիր թագըմ՝ թա՛լի-
մաթլար իհտաս էթմէսի իլէ, Լլաճըն Վէլամընըն
աշիքեարէն էյրէթտիլ թա՛լիմաթլէրի ԲՕՄԱ քի-
լիսէսի էյլէ պօզմուշ տուր՝ քի պիր ինսան օնլար-
տան կիւնահ իշլէմէյէ զիյատէսիլլէ ճէսարէթ քէսպ
էտէր :

Չօգ միւհիմմ թա՛լիմաթլար վար տըր, քի օնլարը
քիլիսէ պիր թարաֆտան գապուլ էտէր իսէ տէ, տի-
կէր թարաֆտան էյլէ մուղայիր շէյլէր վա՛զ էտէր,
քի օլ թա՛լիմաթլարըն ինսանըն ախլագ ու մէշրէպի-
նէ նաֆիզ օլան փաքլ՛յիճի թէէսիրաթընըն պիւս-
պիւթիւն զայ՝ վէ թէլէֆ էյլէտիբտէն պաշգա, չօգ
քէրրէ տէ զայէթ զարարը վէ թէհլէքէի թէէսիրաթ-
լարա սէպ՛պ օլուր :

(Ա) Ի՛վվէլ պէ էվվէլ Վրիստոսուն միանճըրըզ
թա՛լիմաթընտան պաշայալըմ : ԲՕՄԱ քիլիսէսի պու

ԲՕՄԱՔԻԼԻՍԵՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՄԻԱՆՃՐԸՂԵՐՆԻ՝ ՃԷ ԳԱԿՈՒԼ ԷՄԵՐՈՒՄ :

Թա՛լիմաթը գապուլ էտէր տէյի իգրար էտէր իսէ տէ , տօղրուսու Ֆիիլէն օնու ըէտտ էտէր :

Ե՛ղիղ Վ՛իթապլարտա պոճնտան տաճա աչըգ վէ միւպէրրիճ թա՛լիմաթ եօգ տուր : « Ե՛ղիրա Ե՛լլաճ պիր տիր . Ե՛լլաճն վէ ատէմէրին միանճըսը տախի պ՛ր տիր , ատէմ Վ՛րիստոս (Յիսուս) : Ե ՏԷ՛. Բ 5 : « Վ՛ է էյէր պիր քիմսէ կիւնաճ իշէյէճէք օլուրսա , Փէտէրին եանընտա շէֆա՛աթճըմըղ վար՝ եա՛նի սաաըգ (Յիսուս Վ՛րիստոս) : Ե (Յ՛)՛. Բ . 1 : « Պու սէպէպտէն տախի Ե՛լլաճա (Վ՛րիստոսուճ) վասիթասի իլէ եաղլաշանլարը թէքմիլէն գուրթարմաղա գատիր տիր . չիւն քի՛ օնլար իշիւն շէֆա՛աթ էթմէյէ տայիմա եաշար : Ե 25 : « Կէրչէք՝ կէրչէք տէրիմ սիգէ քի՛ պէնիմ իսմիմ իլէ Փէտէրտէն ճէր նէ քի տիլէրսէնիլ , սիգէ վէրէճէք տիր : (Յ՛)՛. Ժ 25 : Վ՛ է թէքրար Բապպըմըղ տէր . « Փէտէրէ քիմսէ կէլմէղ՝ իլլա պէնիմ վասիթամ իլէ : (Յ՛)՛. Ժ Գ . 6 : Պու քէլամլար տէյիլ սալթ Վ՛րիստոս ինսանլար իլէ Ե՛լլաճն մապէյնինտէ միանճ օլուրսա , իլլա եալլաշանլար , վէ օնտան պաշգա պիր միանճ րաաա օլուրսա չիւն Ե՛լլաճն ինսանլարըն Վ՛րիստոսուճ վասիթասի իլէ Փէտէրուլլաճա կէլէպիլիր օլտուղուճնու , իլլա Վ՛րիստոստան պաշգա պիր եօլ իլէ օնուճ եանընա կիթմէք միւմքինսիլ իտիյինի տախի էօյրէտիրլէր : Պու միւճիմմ վէ զայէթ էլլէմ թա՛լիմաթը տա ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻ ԳԱԿՈՒԼ ԷՄԵՐՈՒՄ տէյիլ կէօսթէրիր իսէ տէ , Ֆիիլէն պիւսպիլթիւն պօշա չըգարըպ ինքեար էթմիշ տիր , չիւնքի օնուճ եէրինէ պիբիր Վ՛էրեմիւն , ա՛ղիլէրին վէ մէլէքլէրին միանճըլըլընըն թա՛լիմաթընը իճտաս էյլէմիշ տիր : Իշպու քիլլէլէն ինսան իճատը օլան թա՛լիմաթ օլ տէրէճէյէ գատար Վ՛աթօլիլէր ինտինտէ մապուլ (ատտ) օլուճն :

Քաթօլիքներին ազիզների շէֆա'աթճը թուլմասը :

մուշ տուր քի, Վրիստոսուն միանճըլըլը թա'լիմաթը պիր էօլմիւշ հարֆ կիւպի օլմուշ տուր: Վաթօլիք օլան տերտ ու մէշագգաթլարընտա քիմէ՞ գօշար. աճապա (հալընըլ) Յիսուս Վրիստոս միանճընըն վասիթասի իլէ սէմավի փէտէրիմիլ Էլլահա՞ մը կիտէր. եօխսա պիլ աքս՝ տայիմա իշիթտիյիմիլ իւզընէ՝ պիր ա'զիզէ եախօտ պիքիր Մէրեհմէ մի սէյիրտիր: Վէ պու շէյի էտէն եալընըլ պայալը վէ պաթըլ ի'թիգատա զահիպ օլան ճէմա'աթ տէյիլ տիր, իլլա էն եիւքսէք մէսնէտտէ պուլունան եկեղեցականլար պու հարաքէթտէ պուլունուրլար: Իշպու փափանըն սէլէֆի Վրիգոր յ. Զ. փափալըզ մէսնէտինէ կէշտիյի վագըթ, եկեղեցականլարըն քեաֆֆէսինտէն մաթլուպ էյլէտի քի պիքիր Մէրեհմէ "սէմավի նուֆուզու իլէ օնու Վրիստոսուն սիւրիւսիւնիւն զայէթ մագպուլ օլան էսրարընա ալեհա՛ էյլէսին" տէյիւ, մէզքիւր պիքիրէ տուա՝ վէ նիյազ էյլէսինլէր: Մումաիլէյհ Փափա շու քէլամը տախի տէմիշ տիր. "Վէօզէրիմիզի միւպարէք պիքիր Մէրեհմէ գալտըրալըմ, քի հերետիկոսլուգլարը մահվ էտէն օ տուր, հէմ Կաթի էն Կէօյի-+ է-Թի-Թի-Թի, վէ է-Թի-Թի-Թի Կէ Վէսնէլի Կիթ": Բօմա սօգագլարընտա կէշէն էն սէֆիլ վէ նատան ֆուգարատան թուլթ, քիլիսէնին էն ա'լա թախթընա կէլինճէյէտէք, հէփիսինին տէ Կէ-Թի-Թի է-Թի-Կի (տէյիլ քի Վրիստոս կիւնահքեարլարըն միանճըսը տըր, իլլա) եա՝ պիքիր Մէրեհմէ տիր, եա տա ազիզէրտէն պիրի տիր: Պէյլէճէ Բօմա Վրիստոսու քէնտի միանճըլըզ խըզմէթինտէն ա'ղէ էտիպ, ինսանըն եիւրէյինի սէվինճ իլէ տօլտուրան վէ ըուհունու եիւճէտէն պու էլլէմ թա'լիմաթըն թէհսիրաթընտան ճէմա'աթը մահրուլ պրագմըշ տըր: Թա'ճիւպէ շայան պիր շէյ տէ շու տուր քի պիքիր Մէրեհմէն

Քաթօլիքներին ա՛ղիզէրի շէֆա՛ւթն թուածաւը Ա՛ղիզ Գի-
թապա մուղայիր տիր :

մը վերեճէք՝ Խմտի էյեր սիզ՝ եարամազ իբէն՝ էվատ-
լարընըզա էյի պախշիշէր վերմէյի պիլիրսէնիզ, կէօք-
լէրտէ օլան Փէտէրինիզ նէ՝ գատար զէյաաէ՝ օնտան
տիլէյէնլէրէ նի՛մէթլէր վերեճէք՝: Սաթի է. 9, 10,
11 : Ա՛ղիզ Վիթապտան շունու տաիի էօյրէնի-
րիզ, քի Վրիստոսուն մուհապպէթ վէ ըրգգաթըն-
տա ասլա նօգսան եօգ տուր . վէ պիզէ նասիհատ օ-
լունուր քի հէր ինթիստընը սէրպէսթ օնա կիտէլիմ :
Պօղոս Բէսուլուն Ա՛ղիզ Բուհ իլէ տէտիյի շու քէ-
լամլարընա տիգգաթ էթտիյիմիզ հալտէ, պիքիր Սէ-
րեհմի, ա՛ղիզէրի վէ մէլ՛քլէրի Վրիստոսսան մեր-
համէթլի ատտ էտէմէզ իզ : “Խմտի պիլ՝ պէօյիք
պաշքեահինէ՝ կէօքլէրէ կէշմիշ Ալլահն () զու Հի-
սուսա մայիք իբէն, իզրարը գալի թուածալըմ : Օ՛հ-
րա զա՛իֆլիքլէրիմիզէ հէմտէրտ օլմաղա գատիր օլմա-
յան պաշքեահինիմիզ եօգ տուր . իլա հէր շէյտէ
պիլիմ կիպի թէճրիւպէ չէքտի՝ ֆապաթ կիւնասըզ :
Խմտի ի՛նայէթին թախթընա սէրպէսթլիք իլէ եապ-
լաշալըմ, թա քի մերհամէթ ալալըմ, վէ վագթա մի-
նասիպ եարտըմ իշիւն՝ ի՛նայէթ պուլալըմ” : Եֆէ-
ր. 14—16 : “Խմտի իգթիզա իտի քի՛ օնա հէր
շէյտէ գարընտաշլարա պէնկզէր օլա . չէօլէքի Ալլահ
միւթա՛լիգ օլան շէյլէրտէ մերհամէթլի վէ էմին պաշ-
քեահին օլա, քի գալիլն կիւնասլարընա քէֆարէթ
էյլէյէ : Օ՛հրա քէնտիսի թէճրիւպէյէ տիւշար օ-
լուպ էլէմ չէքմիշ իտիյի սէպէպտէն՝ թէճրիւպէ չէ-
քէնլէրէ եարտըմ էթմէյէ գատիր տիր” : Եֆէ-
ր. 17, 18 : Իշպու քէլամլէր Բօմա քիլիսէսինին
պալատէ մէզքիւր մէյտանա կէթիրտիյի սէպէպին՝
Ա՛ղիզ Վիթապա նէ տէրէճէ մուղայիր օլտուղունու
լազլըմ մերթէպէ կէօսթէրիլէր :

Բժամ քիլիսէսինին ա՛ղիղէրի շէֆա՛ւթճը ԹուԹմառնըն՝ Ի-
քինճի սէպէպի:

Ը՛ղիղէրին շէֆա՛ւթճըլըղընը սապիԹ էԹմէք Ի-
չիւն ա՛տէԹա կէԹիրտիքէրի իքինճի սէպէպ տէ շու-
տուր, քի ա՛ղիղէր մէշագգաԹ չէքիպ, վէ կերչէքլի-
յէ սատրգանէ շահիտ օլուպ Ըլլահա սէվկիւլիւ օլ-
տուգլարը իչիւն, օնտան հէր նէ տիլէսէլէր՝ անիտէ
իճրա օլունուր: Վ չ մախսուսէն պիքիր Սէրնէմ իչիւն
տէրլէր, քի Վրիստոսուն վալիտէսի (օլմաղլէ) էլպէԹ-
Թէ ա՛ղիմ գուտրէԹ սահիպի օլմուշ օլուր, վէ հէր
նէ տերսէ շիւպհէսիլ իճրա օլունուր. էյլէ քի օ-
նուն շէֆա՛ւթճըլըղը պիղիմ տիլէքլէրիմիլ իլէ պէ-
րապէր օլտուղու հալտէ, (էլէլպէԹ) հէր նէ տիլէսէք՝
ալըրըղ:

Հէր շէյի էվիլէինտէն պիլէն Ըլլահա պու եանկ-
ըշլըղն քիլիսէյէ կիրէճէք օլտուղունու կէօրիւպ,
Ը՛ղիլ ՎրիԹապլարտա օնու աշիքեարէն բէտտ էԹ-
միշ տիր: Պուկ. ԺԱ. 27, 28 տէ օգուտուղումուղ
իւզրէ, գարընըն պիրի Լփէնտիմիլէ. «Ը՛է՛ մուԹլու
սէնի Թաշույան բահմէ՝ վէ էմտիյին մէմէլէրէ՝» տէ-
տիքտէ, Վրիստոս տէօնիւպ օնա շու ճէվապը վէր-
տի. «Ը՛լէ Խոստոս՝ Նէ՛ Դուլու Ըլլահըն սէօլէնէ-
դինիլէյի հըֆլ էդէնիլէրէ»: Պու քէլամ իլէ ՂուրԹա-
րըճըմըլ պիլէ աշիքեարէն էյրէտիր, քի Ըլլահըն
Վէլամընը պիլմէք վէ օնա իԹա՛ւթ էԹմէք՝ օնուն
իլէ Թէնճէ վալիտէսի օլմագտան տահա պիր եագըն
մինասիպէԹ փէյտա, վէ ինսանը ղայէԹ պէօյիւք է-
րէքէԹէ նայիլ էտէր:

Պունտան գաԹի՛նաղար, ՍատԹ. ԺԲ. 47—50 տէ
եաղըլը օլտուղու իւզրէ՝ պիրի օնա. «ԻշԹէ վալիտէն
վէ գարընտաշարըն սէնին իլէ սէյլէշմէք իսԹէյիպ՝
տիշարտա տուրույօրլար» տէտիքտէ, () պունու սէօլ-
լէյէնէ ճէվապ վէրիպ տէտի. «Վ չալիտէմ քիմ տիր,

Ա՛գիզներ շէֆա՛ւթճը թուԹմագ Ա՛գիզ քիԹապա մուղա-
յիք տիր :

վէ գարնտաշարըմ քիմէր տիր : Ա՛է էլինի շայիրտ-
լէրինէ սողրու ուղատրպ՝ տէտի . ԻշԹէ վալիտէմ վէ
գարնտաշարըմ : Օ՛իրա քիմ քի կէգըլէրտէ օլան
Փէտէրիմին իրատէԹինի էտէրսէ , գարնտաշըմ վէ
գըզ գարընտաշըմ վէ վալիտէմ օ տուր :

Շու տախի տիգգաԹէ շայան պիր շէյ տիր քի ,
Լ՛ֆէնտիմիզ Խնճիլտէ պիքիր Սէրեմէ ասլա վալիտէ
չաղըրմամըշ տըր . պիր քէրրէ Կանա շէհրինտէքի
տիւյիւնտէ օնու թէքտիր էԹմիշ տիր . (է՛մէ . Բ . 4 .)
վէ շու պալատէ մէզքիւր քէլամլար իլէ աշիքնարէն
էջրէտիր , քի Լ՛լլահա իԹմաԹ էԹմէք՝ թէնտէն եանա
քէնտի խըսըմը օլմագտան տահա պէջիւք պէրէքէ-
Թէ ինսանը շայէսԹէ էտէր : Իմտի կէօրիւրիւզ քի
պիքիր Սէրեմին վէ ա՛գիզներին շէֆա՛ւթճ՛յլգ՛շպիւս
պիւԹին Լ՛յիւզ Վ՛իԹապա մուղայիր օլան պիր էսաս
իւղէրինէ պինա օլունմուշ տուր , վէ Լ՛լլահըն Վ՛է-
լամընը քէնտինէ գուլաղուզ գապուլ էտէն քիմսէ ,
օնու պիւսպիւԹին րէտտ էԹմէլի տիր : Իշպու ի՛ա՛-
լիմաԹ միւճիպինճէ Վ՛րիստոս Բ՛մա քիլիսէսինտէն
իխրաճ օլունմուշ տուր : Շէմա՛ւթ պիքիր Սէրեմի
վէ ա՛գիզների քէնտինէ հիմայէԹճի վէ միանճը թա-
շըր , օնլարը քէնտի կիւնահլարընա վէ թագսիրա-
Թընա ղայէԹիյլէ թէհամմիւլ էտէն վէ մէրհամէԹ-
լի սայար . վէ պու վէճհ իւզրէ Լ՛լլահըն ա՛ղիմ
վէ էլզէմ կէրչէքլիյի իլէ փաքլէնիպ րուհ իլէ հա-
գար՝Թտէն հիւքսէլէճէք ե՛րտէ , օնու “եայանա թէպ-
տիլ էԹմիշ վէ կէրչէքլիյի նահագգըզ իլէ սագլա-
մըշ օլուրլար” :

(Բ) Բ՛մա քիլիսէսի կէլէճէք էպէտի հայաԹա վէ
էօլիւմ թա՛լիմաԹընա ինանըր տէյիւ իգրար էտէր
իսէ տէ , ինսան փէնտի իլէ իճատ օլունմուշ քաստըն ,

ԲՈՒՆԱ ՔԻՆԻՍԵՆԻՆԻՆ Ա՛ՂԻՂ ՔԻԹԱՍԱ ԳԱՐՂԸ ԷԹՄԵՍԻ :

պարագա, Ներողութիւն վէ սայլ'ր պունչարա էմնալ
թա՛լիմաթէր տախի գապուլ էտէրէք , պու թա՛լի-
մաթըն ինսանլարըն գուլպի իւզէրինէ օլան ախլագի
թէէսիրաթընը պիւսպիւթիւն մահվ էթմիշ տիր :

Պու թա՛լիմաթ Ա՛ղիղ Վիթապտա աչոգ թարղ
իլէ էօյլէ պէյան օլունմուշ տուր , քի թէվպէ էթ-
մէյէն էպէտի ճէզա չէքէճէք , փիւշման օլուպ իմանա
կէլէն ճան իսէ՝ սա՛ատէթը պինիհայէյէ նայիլ օլա-
ճագ : վէ պիր ատէմ էօլտիյիւ կիպի՝ անիտէ պու ի-
քի հալին պիրինէ եա օպիրինէ կիրիթթար օլաճագ
տըր : Օլէնկինին գափուսունտա էօլէն Փագիր Ղա-
ղարոս՝ անիտէ կէօյէ՝ Աքրահամըն գուճաղընա կիթ-
տի : Պարագաթ Բոմա քիլիսէսի կիւնահքետըն էօ-
լիւմիւնտէն սօնկրա տա գուրթուլաճագ Խօլար կէօս-
թէրմէսի իլէ՝ Ա՛ղիղ Վիթապըն պու աչոգ թա՛լի-
մաթընը իպմալ էթմիշ, վէ օնուն ախլագ : գուվլէ-
թինէ զա՛աֆիյէթ կէթիրմիշ տիր : Ինսանըն գալ-
պի էօյլէ պօղուգ , վէ կիւնահ իլէմէյէ օլան աչոգը
պաթընընտա էօյլէ քէսքին տիր քի , պիր քիմնէ կիւ-
նահլը էօ՛միւր կէչիրտիյի հալտէ տէ էպէտի էօլիւմ-
տէն գուրթուլա պիլիր տէյիւ ինանտըղը սուրէթտէ ,
սօն նէֆէսինէ տէք գօրգուսուղ վէ (փերվասըղ կիւ-
նահ իլէր : Իպէտի հէլաքըն թէհլիքէսի կէօլիւ էօ-
նիւնտէ օլմատըգտան սօնկրա , հէր հալտէ «Պանա
նէ էթմէք կերէք տիր քի իւլաս պուլայըմ՝ սիւա-
լինի թէրք էտէր : Իմտի՝ պիր Վաթօլիք՝ քէնտի
քիլիսէսի հագգընտա իթիգատը օլտուղու թագտիր-
տէ , ճանընըն զա՛յաթը իւզէրինէ պիւթիւն պիւթիւն
փերվասըղ օլուպ՝ տայիմա չօգ կիւնահ իլէյէ պիլիւր :
Պախուսուս էկէր զէնկին իսէ , արթըգ իշի իշ տիր ,
հէր հալտէ վէ միւսթագիլ պիր քէրրէ կիտէճէյի +ա-
տարանտա՝ թէզ գուրթուլապիլմէք իչիւն չօգ պատա-

Քաթօլիքներին պօզմուշ օլտուղու պիր սայիր պէօյիւք թա՛-
լիմաթ :

րագ էթտիրէ պիլիր : Բօմա քիլիսէսի կէլ՛ճէք տիւն-
եանըն էպէտի իւծրէթինին վէ ճէզասընըն պէօյիւք
վէ էլլէմ թա՛լիմաթընը պէօյէճէ պօզուպ պիւսպիւ-
թիւն գալտըրմըլ տըր : Ալլահըն Վէլլամընը սէվէն
վէ օնու քէնտիւերինէ գուլաղուզ թուլմանլարըն իսէ
քեաֆֆէսինի էպէտ իւլ ապատ ճէհէննէմին էնկինլէ-
րինէ կէօնտերիր : Լաքին Վաթօլ՛քէր հ՛ր նէ գա-
տար քէօթիւ վէ մուրտար ախլագ սահիպի օլուրլար
իսէ օլտունլար , մանի՛ տէյիլ , օնլարըն կիւնահլարը
ա՛ֆվ օլունուր : քաւարանա կիտերլէր իսէ տէ , օ-
րատան տա պիր աղ ագչէ իլէ թէզ գուրթուլուպ
ճէննէթէ կիտերլէր : Պէյլէ պիր թէրթիպին ախ-
լագի թէհսիրաթը էլպէթտէ ղայէթ հիյպէթլու նէ-
թիճէլէրէ վէ էտէպ ու էրքեանըն պօզուլմասընա միւս-
թապիլ պատի օլուր :

(Գ) Բօմա քիլիսէսի քիլիսէնին սըրըլարընը էյլէ
պօզմուշ տուր՝ քի օնլար լութֆուն վասիթալարը օ-
լաճագ եէրտէ , կիւնահ վասիթասը օլմուշ տուրլար :

Ալլոր եա՛նի իւրէն-իւր պիր ըուհանի իհսանըն նի-
շանէյի ղահիրէսի տէմէք տիր . վէ քիլիսէնին սըրը-
լարը շու նիյէթէ մէպնի իհտաս օլունմուշ տուրլար ,
քի իման իլէ օնլարը իճրա էտէնլէրին լութֆտա թէ-
րագգի պուլմասընա պիր իմտատ օլտուն :

Ալլաքին Բօմա քիլիսէսի պու նիշանէլէրի՝ օնլարըն
թէմնիլէն կէօսթէրտիյի շէյլէրին մէգամընտա թուլթ-
մուշ տուր : Ալ աֆթիլ՝ եէնիտէն սօղմանըն սըրրանի
նիշանը օլաճագ եէրտէ , պիզգաթ եէնի տօղուշ օլ-
մուշ տուր : Բապպըն ախշամ թա՛ամընըն էքմէյի վէ
շարապը Վրիստոսուն թէնինին վէ գանընըն նիշանը
օլաճագ եէրտէ , ֆիլ ասըլ Վրիստոսուն թէնի վէ
գանը , տիրիւերին վէ էօլիլէրին քէֆարէթ էտիճի

Քաթոլիկ քրիստոնեանքն իթիրաֆը Աղիզ քրիստոնեական մուղա-
յիւր տէր :

գուրպանը օլմուշ տուր : Վափաղա իթիրաֆ (Խո-
տանաւն, օլուպ՝ գուտտաս (հաւաք) ալան քիմսէ,
արթըգ էմին տիր. Ճիւմլէ իշլէտէյի կիւնաճլար թէ-
միլէնիր, վէ տէֆա իշլէմէյէ հազըր օլուր : Պու-
թա՛լիմսթըն ախլագի թէէսիրաթ հագգընտա Վա-
րուան նամ պիր զաթ՝ Վաթօլիքիքտէն Բօթէս-
թանդըղա տէօնտիքտէն սօնկրա՝ Նիւ Նօրքուն շիւզ
նամ Վաթօլիք (Վիսգօփօսունա) եազտըղը մէքթուպ-
լարըն պիրինտէ փէք կիւզէլ սէօյլէր : Իթիրաֆ
հագգընտա օլան քէնտի էֆքեարը սապըքէս՝ իւզէ-
րինէ սէօյլէյիպ տէր. "Շայր. Ս. նամ վափաղ չօգ-
քէրրէ էվէ կէլիպ՝ պիլի իթիրաֆ էտէր իտի : Նօ-
գարըքի գաթտէ պիր գարանլիգ օտատա օթուրուր ի-
տի, պիր սօֆրա իւզէրինէ տէ պիր գաչ մուս եա-
նար իտի : Իթիրաֆ օլմաղա կիտէնլէր աշաղքի հալ-
լինին էօնիւնտէքի գափուտան պաշայարագ տիղ իւս-
թիւնտէ նէրտիպանտան եօգարը մէզքիւր օտա գա-
փուսունա տաք պիրիպիր արտըսըրա կիթմէլի իտիլէր :
()րատան պիրէր պիրէր իչէրի կիրիպ, վէ իթիրաֆ
օլուպ տըշարը չըգարլար իտի : Սըրա պանա կէլ-
տիքտէ, իչէրի կիրտիմ, էյիլիպ վափաղըն էօնիւնէ
օթուրտում. օտա՝ կիւնտիւզ վագթը պիւսպիւթիւն
գարարմըշ իտի : Իւզէրիմէ Խալալիէլ էտիպ՝ Իա-
թինճէ պիր գաչ սէօզ սէօյլէտի, սօնկրա կիւնաճլա-
րըմըն նագլինէ պաշայըմ տէյիւ էմր էթտի : Վօր-
գումտան եիւրէյիմ էօյլէ թիթրէյօր իտի քի, էթտի-
յիմ կիւնաճլարըն պիրինի պիլէ խաթըրմա կէթիւրէ-
մէտիմ : Իմտի քէնտիսի՝ Վալան կիւնաճը էթմի՞շ
մի սին, ֆիլան կիւնաճը էթմի՞շ մի սին տէյէրէք՝ սիւալ
էթմէյէ պաշատըր. պէն տէ քիմինէ շէ՛, քիմինէ Նօգ
տէյօր իտիմ : Ինճամ նագլիյէթիմ թէքիլ օլտուգ-

Քաւարան թա'լիմաթընըն սէմէրէսի :

տա , պիր քէրրէ տաճա գօլունու իւզէրիմէ գալոր-
րըպ , վէ պիր գաչ Լաթինճէ սէօզ տաճա սէօլէյիպ
պէնի սալըվէրտի : Լըթըգ օնտան սօնկրա չօգ քէրրէ
պու իշի իճրա էտէր իտիմ , վէ հէր ի'թիրաֆ օլտու-
ղումտա ճիւմլէ կիւնաճէրիմ ա'ֆիլ օլտու տէյիւ հիսս
էտէր իտիմ : Լափլէլ պանա աղըր եիւք օլմուշ օլան
կիւնաճլար արթըգ օնտան սօնկրա ասլա գայտըմտա
օլմազ իտի : Աիւնաճըն աղըրըղը արթըգ տէֆ' օլուր
իտի . վէ չօգ քէրրէ' կիւնաճ իշլէյէճէք օլտուղում
վագըթ պիր ի'թիրաֆ իլէ ա'ֆիլըգ ալաճաղըմըն միւ-
լաճաղասը իլէ , գօրգուսուզ վէ ճէղասըղ (/ շլէյէ) պի-
լըրիմ տէյիւ գըյաս էտէր իտիմ : Աիլին ի'թիրաֆ
էթմէք վէ «*يَا بَايُكُمُ*» վէրմէք թա'լիմաթընըղըն միլիօն-
լարճա ճանլար իւզէրինէ թաճսիլ էյլէտիյի հիյպէթ-
լու վէ ճանը հէլաք էտէն սէմէրէ պու տուր" :

«*يا*գաթ չօգ քէրրէ շու(սիւալէր) ֆիքրիմէ տիւ-
շէր իտի , քի 'Աի'հիւն փափաղ կիւնտիւղ վագթըր գա-
րանըգ օտայա կիրէր : 'Աի'հիւն Խնկիլիզէ սէօլլէ-
մէյիպ Լաթինճէ սէօլլէր : 'Աս'ըլ կիւնաճ ա'վֆ-
լըղը վէրէ պիլիր : Աէ շայէտ պու շէյլէրին քեաֆ-
ֆէսինի էթտիյիմտէն սօնկրա եինէ կիւնաճլարըմ ա'ֆիլ
օլունմուշ օլմատըղը հալտէ , նէ' եափմալըյըմ : Տա-
յիմա տիգգաթ էտէր իտիմ . քի ի'թիրաֆ օլտուղումտան
սօնկրա էվվէլքինտէն էյի իշ կէօրիւր իտիմ . ղիրա
ի'թիրաֆ օլմագտան խաֆիֆլիք աույար իտիմ : Լա-
քին իշպու ի'թիրաֆ թա'լիմաթը հագգընտա օլան
ի'թիմատըմ թէզ տէֆ' ու րէֆ' օլտու . վէ եա-
գըն վագըթլարտա շունու տախի ֆէհմ' էյլէտիմ
քի պու շէյ' զամիր իւզէրինէ հիւքմ վէ ինսանը
էսիր էթմէք նիյէթի իլէ իհտաս օլունմուշ փափաղ
ֆէնտի տիր" :

(Դ) Բօմա քիլիսէսի' Լաւաճըն պէյան էթտիյի էլ-

ԲՈՒՆԱՅԻՆ ԲԵՐԻՆԻՆԻՆ ԿՅՆ ՈՒ ԱՄԵԼԻՅԻ :

զէմ կէքէքլեքլեքին վէ օնուն մաթլուպ էթտիյի ա-
զիմ պօրճլար եէրինէ մէնֆա'աթսըզ ասէթլէր վէ
տիվանէճէ վէ չօճուգճա ֆարգլար իճատ էթմէսի ի-
լէ , Վրիսթիան մէզՏէպին գուվվէթինի պիւթիւն
պիւթիւն թէլէֆ էյլէմիշ տիր :

ԲՈՒՆԱՅԻՆ ԲԵՐԻՆԻՆԻՆ ԿՅՆ ՈՒ ԱՄԵԼԻՅԻՆԻՆ քեաֆ-
ֆէսի ֆաիտէսիզ, մէֆհումսուզ վէ չօճուգճա շէյլէր
տիր : () Լ իճատ էթմիշ օլտուգլարը այն ու ա'տէթ-
լէր պիր անկլաշլմազ լիսան իլէ իճրա օլունուր .
քիլիսէտէ իճրա օլունան այն ու ա'տէթլէրէ ճէմա'-
աթլն ասլա իլհագլըզ եօգ տուր . զիրա կէրէք օգու-
նան շէյլէրին վէ կէրէք մագամ իլէ օգունան իլա-
հիլէրինտէն պիր լագըրտըսընը պիլէ անկլամազ :
ՍէզՏէպէ տայիր օլան էն ա'ղիզ պօրճլարը պէօյլէ
պիր թագըմ գարմագարըշ նամա'լիւմ սէօլլէր մը-
րըտայարագ իճրա էթմէք՝ մէզՏէպին ախլագի գուվ-
վէթինի զայ' էթմէք տիր : Աաղըգ քի ԲՈՒՆԱՅԻՆ
ԲԵՐԻՆԻՆԻՆ ԲՍՏՈՒԼԱԾԱՇԱՇՈՒՆՆԵՂ օգումազ : () գումուշ
օլսա իտի, անկլաշլմազ լիսան իլէ սէճտէ գըլմագ
հագգընտա Պօղոս Բէսուլուն էֆքերարընը օնտա եա-
ղըմըշ կէօրիւր իտի : Ա Կ-րն. ԺԷ :

Փափաղարըն էլպիսէսի, էնվա'ի տիզ չէօքմէլէր ,
միւպարէք սու սերիմէք, ԲՍՏՈՒԼԱԾԱՇԱՇՈՒՆՆԵՂ գալտը-
րըպ' օնուն եէրինէ ինսանի իլմին բշլընը գօտուգ-
լարը միսիլիւ, կիւնէշին միւպահ բշլըզ քեաֆի օլմա-
յօր տէ՝ օլ ուֆագ թէֆէք բշլգլար իլէ կիւնէշին
նօգսանընը տօլտուրաճագլար կիպի, կիւնտիւզ վագթը
մոմլար վէ գանտիլէր եագմալարը տախի՝ այնի օլ
ֆայտէսիզ այն ու ա'տէթլէրէ միւսավի տիր : ()
պէօյիւք վէ զայէթ ճէլիլ Բլահա սունուլաճագ ի'-
պատէթէ՝ եալընըզ եապանիլէրէ վէ չօճուգլարա
խօշ կէօրիւնէճէք, եախօտ ինսանլարըն ագըսըզ զու-

Քաթօլիկ քիլիսէսիոնին Ա'գիգ քիթապա գարշը օլան թա'լիմաթլէրի :

ըռւրիյէթինի թէսքին էտէճէք շէյլէր գարըշտըրմագ' օլ ի'պատէթին ախլագի գուվլէթինի հիչ էթմէք տիր . պիղ իսէ օնու թէվպէքեար եիւրէքլէ, իման վէ մուհապպէթ իլէ իճրա էթմէյէ պօրճլույուլ :

Բօմա քիլիսէսիոնին կիւնաս ա'ֆլլըր տախի սօն տէրէճէ պիհուտէ վէ չօճուգճա շէյլէր իւզերինէ պինա օլմուշ տուր : Նիլան քիլիսէյէ զիարէթէ կիթմէք , պու գատար "Սէլամ սանա Ս'երեհմ" (Ուլնէ +էւ Ս'ալիւմ) տէմէք , պիր շիզմէ թասվիրինի էօփմէք պիր փափաղա ի'թիրաֆ օլմագ . պու շէյլէր Բլաշըն քէնտի հատտըզ մուհապպէթի իլէ իճրա էթտիյի էն պէջիւք իշի , եա'նի կիւնաս ա'ֆլլըլնը վէրէպիլըրէր : Պէյլէ թա'լիմաթլար իլէ՝ Վրիստոսու գանը իլէ օլան քէֆարէթ , վէ ինսանըն պախուսուս Բլաշա մագպուլ օլապիլէճէյի օլ եիւրէք հալի , խաթըրլարընտան չըգմըշ տա , օնլարըն եէրինէ Բլաշա վէ օնուն կէրչէքլիյ'նէ պիւսպիլթիւն եագըշմազ պիհուտէ շէյլէր տօլմուշ տուր :

Իշպու կէօթէրաիյիմիլ իշարէթլէր իլէ մուխթասարճա Բօմա քիլիսէսիոնին ահվալինին վէ ախլագի թէէսիրաթընըն պիր գըթասընը կէօթէրմէք իսթէտիք . պիւսպիլթիւն ախլագի պօրճլարա միւթալիք օլան թա'լիմաթլէրտէն սարֆը նազար էյլէմիշ իլ : Պու մէզէպին՝ նէ Խնճիլին էյրէթտիյի նէ տէ Բլաշըն պէյան էթտիյի իւզրէ , իլա ինսան իճատը իլէ եափըլմըշ օլտուղու իչիւն , օնուն միւճիտի կիպի պօզուգ վէ ալտատըճը պիր մէզէպ օլտուղունու կէօրտիւք : Իշպու քիլիսէնին իպատէթ վէ սէճտէ գըլմագ թարզլէրի , հիսապսըզ իիլմիլաֆլարը , Վրիստոսու եալընըզ միանճը դաւուլ էթմէմէսի , Բլաշըն Վէլամընա օլան խուսումէթի , ա'լիպէրէ վէ

Քաթողիկոսին էտէպի էրքեանէ տայիր օլան թէ էսիրաթլէրի :

Մասնաւոր թափմասը, էտնա վէ չօճուգճա այն ու ա'տէթլէրի, տէյիլ թէվպէ էթմիշ վէ միւմին քիմնէ- յէ՝ իլլա չիլմէյի՝ էօփէնէ . վէ պոունուն կ'պի տիվանէճէ այիլլէր իճրա էտէնէ կիւնաճա'ֆվլըղը վէրմէսի, պուն- լարըն ճէփիսի տէ ինսանըն ախլաֆ ու մէշըէպի իւղէրինէ Վրիստոսուն Խնճիլինին փաքլէյիճի վէ թէմիլլէյիճի թէէսիրաթլընըն մուղայիրինտէ թէէսիր էտէրլէր : Պու մէղճէպ էօյլէ պիր մէղճէպ տիր քի ադչէ իլէ Զէր- ղու-Բի-ն սաթթըղը իչիւն, ճէր քէսէ իւճրէթ իլէ կիւ- նաճ իլլէթտիրի : Խնսանը՝ ղաթիրինի թէֆթիշ վէ թէֆէքքիւր էթմէքտէն մէն՝ էտէր, վէ պէօյլէճէ ճէ- ճալէթի՝ ճիսմանի գուվլէթի վէ ճէպպարըղը քէն- տի մուճաֆաղասը վէ տայիմիյէթինէ ճամի էյլէմիշ տիր, պու սուրէթ իլէ տէ ճէճալէթ՝ պաթըլ իթի- գաթ վէ չօֆ քէրրէ տէ պէօյլէք մէրճամէթսիլլէք մէղճէպի օլմուշ տուր : Վէնտինէ մախսուս օլան թէէսիրաթլը տայիմա մէյտանա չըգարամամասը պաշ- դա սէպէպէ մէպնի տէյիլ տիր, իլլա թիճարէթին վէ սէնա'աթլարըն ինսանըն կէօղիւնիւ աչան թէէսիրա- թլընըն՝ մէտէնիյէթին ա'լէսսէվիյէ իլէրիլէտիյինին՝ վէ ճէփիսինտէն վիյատէ Բրօթէսթանգըգ թէէսիրի- նին օնուն ղարարլը նուֆուղունուն էօնիւնիւ ալմըշ վէ օնու պաթթալ էթմիշ օլտուղու իչիւն տիր : Իլ- մին իլէրիլէմէսինտէն Վաթթիլլէք՝ Վաթթիլլէսուն կիւ- նիւնտէ Զերետիկոսուգ տուր, տէյէրէք Տիւրք էթտի- յի շէյի՝ Կէրչէքլէք տէյիլ գապուլ էթմէյէ մէճպուր օլտու . վէ Բրօթէսթանգըղըն Խայրլմասը վէ մէտէ- նիյէթին իլէրիլէմէսի՝ էլինի ինսանլարըն գանընտան կէրի ճէքիպ՝ ճէր նէ գատար նաչար վէ նաֆիլէ վա- գըթ կէչիրմիշ իտի իսէ տէ, էնճամ՝ իլէրիլէմէք թա- րիգինէ սիւլիւք էթմէյէ օնու մէճպուր էթտիլլէր : Զէր նէ գատար պու պէօյլէ իսէտէ, քէնտի ղաթը վէ

Քաթօլիքներին թէսիրաթը նիճէ թէպտիլ օլա պիլիր :

ասլիյէթինի պրագմատորգճա , եանընտան իճատ էթ-
տիյի ճիւմէն թալիմլէրի ըէտտ էթմէտիքճէ , վէ Լա-
լաճըն եանըմալ քէլամընը քէնտինէ գուլաղուլ
գապուլ էթմէտիքճէ , շիրքէթը ինսանիյէնին պիւ-
թիւնիւ իւղերինէ քէնտի թէսիրաթը տա՝ իարապ
էտիճի վէ պօղուճու օլաճագ տըր . վէ պու տա օլ մէլ-
հէպէ ի՛թիգատ վէ իթա՛աթ էտէնլէրի՛ն օնա կէօս-
թէրտիքլէրի իման վէ թէպայ՛իյէթէ կէօրէ օլաճագ
տըր : Ֆիլ վազի՛ եագընլարտա վուգու՝ պուլան վա-
գա՛ալէր օնուէ գուվիլէթինին պէցիւք լիայընը էլին-
տէն ալտըլար . Լալուօլիատա Քաթօլիք պէլտէլէրին
ճէմա՛աթլարը շիմտի ալաղա գալգմըշ տըրար , վէ
շիմտիտէն Բօմա քիլիսէսինին քէնտի իւղերլէրինէ
վուրտուղու զինճիրլէրին չօղունու սիլքիպ իւղերլէրին-
տէն աթմըշլար տըր : Զէման Զագգ թա՛ալա հագ-
րէթլէրի իշլէրինի ըասթ կէթիւրսին : Լաքին տիկեր
թարաֆտան Բօմա քիլիսէսինին տիւշմէսինի կէօրմէյէ
պիզիմ՝ պաշգա իւմիտիմիզ եօգ տուր , իլլա պիւթիւն
իւմիտիմիզ եալընըլ կէրչէքլիյին քէլամընտա վէ
Լալաճըն Բուհունտա տըր :

Պ Ա Պ Դ

Գաթաղի շինարարական ընկերություն:

Փ Ե Ս Լ Ը

ԲՈՄԸ ՔԻԼԻՄԵՍԻՆԻՆ ԸԽԼԱԳ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՄՈՒԶԻՐԲ ԹԱՆԻՍԸ
ԼԻՄԸԹԸ ՕԼՏԱԻՂՈՒ ՊԵՏԱՆԸՆՏԱ

Ա. Հերետիկոսարա օլունան անտ վէ շարթլարը
Փէտաբեարանէ հըֆը էթմէք ֆարղ տէյիլ տիր, վէ
Բ. Փատիշահլարը գաթլ էթմէք վէ թուղեան եա-
խօտ զօրպալըգ ճալիղ տիր տէմէսի:

Փ Ե Ս Լ Բ

ԺԻԶՎԻԹԼԵՐԻՆ ԹԱՆԻՍԸԹԸ ԸԽԼԱԳԻՍԵ ՎԷ ՓՈԼԻԹԻԳԻ-
ՍԵՍԻ:

Ա. Բասթալըն Լյալէթ մէթուպլէրի նամ րիսա-
լէլէրի:

Բ. Շիլլիթլէրին թա՛լիմաթընա Բօմա քիլիսէսի
մէսուլ տուր:

Նէթիճէ:

Փ Ե Ս Լ Ը

ԲՈՄԸ ՔԻԼԻՄԵՍԻՆԻՆ ԸԽԼԱԳ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՄՈՒԶԻՐԲ ԹԱՆԻՍԸ
ԼԻՄԸԹԸ ՕԼՏԱԻՂՈՒ ՊԵՏԱՆԸՆՏԱ

Լյալէլէրի պապտա Բօմա քիլիսէսի հագգընտա իւչ
պէսիւք թէշէքքի էթտիք. Իլքի Լիլիլ Կիթապը

Քաթօլիք քրիստոնեանքն մուղերը թա՛լիմաթը :

Ֆի՛իլէն ընտտ էթմիշ օլտուղու . Իբինճի՛ Լ՛լլահա սու-
նուլաճագ սահի՛ճ վէ բուհանի ի՛պատէթի պօղմուշ
օլտուղու . վէ Իւչիւնճիւ՛ գապուլ էտէր տէյիւ իգ-
րար էթտիյի պաշըճա թա՛լիմաթլէրին պիր գաշընա
մուղայիր թա՛լիմաթլէր սապիթ էթմիշ, վէ պէօլէճէ
օնլարըն ախլագ իւլէրինէ օլան թէէփիրաթընը եա
մահվ եա տա պիւսպիւթիւն խարապ էթմիշ օլտու-
ղու իտի : Պու թէշէքքիլէրին Տէփիսինի տէ միգ-
տարը քեաֆի իսպաթլը իլէ սապիթ էյլէտիք . շիմ-
տի պիղէ շունու տախի կէօսթէրմէք ֆարզ տըր , քի
Րօմա քրիստոնեանքն՝ ախլագ , Ֆեզէպէ վէ ա՛րալլէն զա-
յէն աշէեաք իստուլարըն ախլագ-իւն մուղայիր լա՛-
լէմաթլէրի վաք արը վէ պաշըն ինանը գալլէն էն
էթիւն շէմլէրիւրէն աա՛ղլարըն վէ եթէպ ու երէեանը
պիր գալ զայէն պէթիւն եանիւլլարըն զգ ֆալիթլէ
որէրէր :

Պու մատտէյէ զայէթ չօգ իսպաթլըմըզ վար տըր :

Ա. ՀԵՐԵՏԻԿՈՍՒՐԱՐԱՆ ՕԼՈՒՆԸՆ ԸՆՏ ՎԷ ԹԱՐԹՒԼԱՐԸ ՓԷՏԱՔԵՆԱՐԱՆԷ ՀՐԺՁ ԷԹՄԷՔ ՓԱՐՁ ՏԷՅԻԼ ՏԻՐ ԹԱ՛ԼԻՄԵԹ

Հերետիկոսլարա օլան անտ վէ շարթլարա ֆէտա-
քեարըզ կէօսթէրմէք ֆարզ տէյիւ տիր իտտասը՝
Րօմա քրիստոնեանքն պիր թա՛լիմաթը տըր : Փափա-
լարըն չօղու , վաֆիր սինաթօսլար , Լ՛ստուաճաբանլար ,
Տիսապարզ եկեղեցական վէ աշխարհական քիմնէէր ,
Տուգգուգ ու ա՛տալէթ մատտէլէրինին քեաֆֆէսինէ
գարշը , ֆէնալըղա վէ եարամաղըղա ֆայտէլի օլան
պու Տիյպէթլի թա՛լիմաթը թաստիգ վէ գապուլէթ-
միշէր տիր : Պուշլարըն իսմինի պուրատա սայմագ
վէ զէր էթմէք միւմքինսիզ տիր : Լաքին իգթիզա

Բօմա քիլիսէսինին հերետիկոսլարա գարշը սապիթ ,

էթտիյի գատար իշպու իսպաթ էտէճէյիմիլ քէյ-
ֆիյէթին կէրչէքլիյինի , վէ օնուն տէյիլ եալընըզ
պիր թա'լիմաթ տէյիլ սապիթ' իլա պիր գանուն կի-
պի տախի իճրա օլմուշիտիյին' կէօսթ' րէճէյիլ :

Իշպու թա'լիմաթ 1414 Նոյեմբեր 1 տէ քիւշատ
օլունան Վօսթանսըն պէօյիւք սինաթօսունտա աշի-
քետրէ սապիթ օլունտու : Բօմալը միւլէլիֆ էրին
նագլի միւլէլիյինճէ' մէլքիւր սինաթօստա օթուզ
գարտինալ , իւչ փաթրիք , եիրմի արքեպիսկո-
պոս , եիւզ էլլի եպիսկոպոս , եիւզ ռուհպան պա-
շը , եիւզ էլլի մէրիսասա վէ էնվա'ի մանասթըր-
լար րէիսլէրի վէ սաիրէ , լքի եիւզ աստուածաբան ,
տէօրթ էլէքթօր (կայսրէնիւր) , օն տօգուզ տուգա վէ
իմբերաթօր քէնտիսի պիղլաթ , պիր թագըրմտա պա-
յաղը եկեղեցականլար , պէյլէր , գայիմադամլար ,
էլչիլէր , վէ պունլարըն հէփիսինտէն պաշգա' քիւլ-
լիյէթլու տինլէյէնլէր տէ հազըր իտիլէր : Ինճամ'
օլունան հիսապա նաղարէն օլ էսնատէ օթուզ պին-
տէն գըգ պին քիշիյէտէք Վօսթանս շէհրինտէ' իշ-
պու սինաթօսա ճէմ' օլմուշ պուլունտու :

Պալատէ զիքր' վէ աթիտէ իֆատէ օլունան թա' ի-
մաթ իշպու սինաթօսուն պիր մէշնուր սիճիլի տիր :
Հերետիկոսլարըն վէ հերետիկոսլուգ թէօհմէթի իլէ
մէլմուլ օլան քիմսէլէրին էմնիյէթ իւզրէ մահալի ի-
գամէթլէրինէ ափտէթ էտէճէքլէրինի հափի' իմիէրա-
թօրլարըն , գրալարըն վէ սայիր հիւքիւմտարանըն
վէրտիյի : էմնիյէթնամէլէր' հագըրնտա ա'ղիլ Վօս-
թանս սինաթօսու շու իյազ իւզրէ էմր ու գարար
էյլէմիշտիր քի , Վաթօլիք տինի եախօտ քիլիսէ ահ-
քետմը էմնիյէթնամէլէրին ֆէսի օլունմասընա ասլա
գայտ էթմէյէճէք տիր . շէյլէ քի հերետիկոսլար հէր
նէ գատար էմնիյէթնամէլէրի օլմատըզը հալտէ շէրա'ա-

վէ իծրա էթտիլի եօլտուզ գանուն :

Թը բուհանիյէյէ կէլմէյէճէք օլուպ , էմնիյէթնամէյի մէյ բիւրէլէրի թահսիլ էթտիլքլէրինտէ՝ օնլարըն թէէ-
մինաթընա ի'թիպար պիրլէ մէհքէմէյի բուհանիյէյէ կէլմիշ օլուրլար իսէ տէ , օ մադուլէ էմնիյէթնամէլէր եանկըշլըզլարընը բէտտ էթմէյէն հերետիկոսլարըն , հիւքմի աղապ վէ ա'տալէթ իւղրէ միւ'ճազլաթ օլուն-
մասընա մանի' օ մայաճագլար տըր : Ալ է օնլարա էօյ-
լէ պիր էմնիյէթ վա'տ էտէն քիմէ տախի' նէ վէճհ իլէ օլ վա'տը էթմիշ օլուր իսէ օլտուն' պու պուպտէ վա'տընը իծրա էթմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր : (Պագ փատրէ Սարբինին Տրիտէնդ Սինաթօսուն Հիքեա-
յէսինէ , Ղիլտ Բ . սահիֆէ 102 , քի 1751 տէ Լ.մատերտամա թապ' օլունուլ տուր , վէ փարի-
զին Լ'զիզ Ղ'էնէվիվ մանասթըրը քիլթուլիա-
նէնաղըրը Լ.քուռայէ նամ' ա'լիմին պու մատտէ իւ-
զէրինէ թէ' լիֆք' րտէսի օլան պիր հաշիյէսինի հապի տիր :)

Սինաթօս պու կիւղէլ թա'լիմաթը սապիթ էթ-
տիրտէն սօնկրա' ա'գապինճէ օնա կէօրէ տէ հարաքէթ էթմէյէ պաշատը : (Յուհաննէս Հուս' Սիկիսմունտ իմքերաթօրուն երտիյի էմնիյէթնամէյէ ի'թիպար էտիպ , մէզքիւր մէճլիսէ կիթմէյէ իսքեաթ օլտու : Հուղուրու մէճլիստէ թէֆթիշ վէ մուհաքէ Ռ օլուպ , Լ.լահըն Բ.էլամընը քէնտինէ տին գանունու տէյիլ գապուլ էթմիշ օլտուղու իչիւն եանմաղա հիւքմ' օլունտուգտա , իմքերաթօր' օնու քէտէրսիզ եէրինէ թէսլիմ էթմէյէ պէսյիւք անտ իլէ վա'տ էթմիշ օլ-
տուղունու մէճլիսէ խապեր վէրտի իսէ տէ , մէճլիս իմ-
քերաթօրու եւմինինտէն մուա'ֆ գըլտը : Բ.էլալիք փափա վէ էլչիլէրի , գարտինալլար վէ եպիսկոպոս-
լար' Լ.թէրին Ս.օրմն սինաթօսունա կէլտիյի թագ-
տիրտէ , օնու Բ.մայա կէօնտէրիպ Հերետիկոս տէ :

Բամա քիլեսէսինին Ա՛ղիզ Քիթապա մուղայիր հարաքէթի :

յիւ եագապիլմէք իշիւն , Պէշինճի Վարլօ իմիէ-
րաթօրու՝ Ալթէրէ վերտիյի էմնիյէթնամէնին՝ Կա՛-
տընաա սատըգ պուլունմագ Փարզ տէյ՛Լ տիր տէ-
յէրէք , գանտըրմաղա փէք չսգ ճահտ էթտիէր :

Ա՛ռմայիլէյճ Վարլօ իմիէրաթօր՝ թաճ գօնտու-
ղու կիւն՝ Ափանիատա պուլունան Արաղլարը հի-
մայէ էթմէյի եէմին իլէ վա՛տ էթմիշ խտի իսէ տէ ,
Ալնմէս է . փափա օնա՝ օլ էթտիյի հէյպէթլու եէ-
մինի պօղսուն , վէ օլ հաիմ՝ վէ միւթիւ՝ Ա՛րսիւիւ-
մանլարը միլիօնլար իլէ սիւրկիւն՝ եախստ ա՛ղիզ թէֆ-
թիշ մահքէմէսինին հէյպէթլու իսքէնճէլէրինէ թէս-
լիմ՝ էթսին տէյիւ ճէպր էյլէտի : Պունտան գաթի՛
նաղար մէղքիւր փափա իմի՛րաթօրուն տահա էթ-
մէմիշ , վէ հէնուզ էտէճէք օլտուղու զայէթ մէքրուհ
վէ վալիմ քէօթիւլիյէ քեամիլէն ա՛ֆվլըգ իհսան
էյլէտի :

Թարիիի Խանըն 1672 սէնէսինտէ , Ֆրանսանըն
Վաթօլիք գրալը՝ իւլքէսինտէ պուլունան մէշհուր
քիպարլար վէ ասքերի պէօյիւքլէրտէն իպարէթ՝ միւ-
թէպէր Բրօթէսթանդլարըն քեաֆֆէսին՝ փարիլէ
տալէթ էտիպ , Աուրք Խարթուղիմէոս կիւնիւն աիշա-
մըսը հէփիսինի տէ գաթլէթտիրտի . վէ Վրիգորիոս ԺԳ
փափա պու իքի գաթ կիւնահըն՝ եանի հիլէ վէ գաթ-
լին ի՛զլէթինէ յիւր Յոքէլեան եօրթուսու իճրա էթ-
տիրտիքտէն պաշգա , օնուն վէքրի իշիւն պիւր միտալ
պասթըրտը :

Ա՛րտինոս է . փափա Ալիուվանիա տուգասընա
եաղտըլը պիւր մէթիւպինտէ աէր . “Պիլմիշ օլասըն
քի Հերետիկոսլարա էթտիյին վա՛տէրի իճրա էյ-
լէտիյին հալտէ , ճահապս կիւնահ իլէմիշ օլուսուն” :
Վրիգորիոս Ժ . իշպու խուսուս իշիւն շու գանունու
վա՛ղ էթմիշ տիր : “Ղիւմէյէ մալլիւմ օլա քի

Ժ. Գրիգորիոսուն նամսու վէ Սիմանգա Եպիսկոպոսուն
ի'լանը :

մուս'յենէն հերետիկոսըու գ թէօհմէթիյլէ միւթթէ-
հիմ օլան քիմնէլերին թահթը հիւքիւմէթինտէ պու-
լունանլար, հէր նէ տիւրլիւ պաղ վէ հէր նէ մու-
գալէլէյի գալիյէ իլէ օնլարա մերպուլթ օլուրլար ի-
սէ օլսունլար, օնլարա օլան ֆէտաքեարլըգ պօրճլա-
րընտան՝ օնլարըն հիւքիւմէթինտէն վէ հէր նէվի' ի-
թա'ալթ մէսուլիյէթինտէն մուա'ֆ տըրլար" : Ահէ-
հուր Վաթօլիք Եպիսկոպոսուն պիրի տէ (Սիման-
քա Եպիսկոպոսու) պու գանունա շու վէճհ իյէ շէրհ
վէրմիշ տիր : "Վալա՝ պէյլէրի, վէ թէպա'ա իւ-
գէրինէ հիւքիւմէթ սիւրէն քիմնէլերին քեսաֆ-
ֆէսի իշպու գանունուն ահքեամընճա քէնտի ամիր-
լերինէ ֆէտաքեարլըգ էթմէք նիյէթիյլէ էյլէտիքլէ-
րի անտ վէ շարթ վէ եէմինլէրտէն մուա'ֆ օլուրլար :
Պունտան գալթի'նաղար պիր Վաթօլիք գարընըն գօ-
ճասը հերետիկոս օլտուղու հալտէ, գարը օնա ֆէտա-
քեար պուլունմաղա պօրճլու տէյիլ տիր : Օլիւրա պիր
քիմսէ սալթ թէնի էօլտիւրէ պիլէն զալիմլէրէ՝ հայ-
տուտլարա վէ իրըսըզլարա էյլէտիյի վա'տլէր վէ եէ-
մինլէրին իճրասընտա պուլունմաղա պօրճլու օլմատըգ-
տան սօնկրա, ինսանըն ճանընը հէլաք էտէն հերե-
տիկոսլարա սատըգանէլիք իպրազ էթմէյէ հիշ պօրճ-
լու օլամաղ : Աիւզէլ ամմա, տէյ'ճէքսին, էջլէ պիր
սատըգանէլիյին մուղայիրի հարաք'թ' էյի շէյ տէյիլ
տիր : Աքին, Մէրիաս Սաղմանիասըն տէտիյի կի-
պի, Լսըլ սատըգանէլիյին մուղայիրի՝ Վրիստոսա
գարշը օլան վա'տ եախստ ա'հտ տըր : Պո- սէպէպէն
էօլիէ-բէ-, Էբէրէի'նուլարտան պէր գաւը՝ Վսօլման սէ-
նալսուն մուա'ղլա՝ հիւսի իլէ հէր նէ գադար էֆնէ
դէօնդէ+ վա'դը իլէ մուհաթէօյէն իլէլիշլէր իտէ իսէ դէ,
հագգան իհրաթ օլունդուլար : Սուրը թուլմաս տախի

ԲՕՄԱ քիլիսէսինին գրաւ գաթլ էթմէյէ բուխսաթ վէր-
մէսի :

պու էֆքեարտէ իտի քի , պիր Վաթօլիք պիր հե-
րետիկոսու հիւքիւմէթէ թէսլիմ էթմէյէ հէր նէ
գատար վա'տ էթմիշ , վէ վա'տընը տախի եէմին իլէ
սապիթ էթմիշ օլսա , օնուն իսլահ օլաճաղընա միւմ-
քինիյէթ կէօրմէտիյի հալտէ , օնու հս.քիմէրէ թէս-
լիմ էտէ պիլիր" : (Simanca Cathol. Inst. Tit. 46.
Sec. 53, 54.)

Բ. ՓԱՏԻԹԵՆԻՆԻՆ ԳԱԹԼ ԷԹՄԵՔ ՎԷ ԹՈՒՂԵՆՆ ԵՆԻՍՏ ԶՕՐՊԵԼԼԵԳ ՃԵՏԻՋ ՏԻՐ ԹԵՂԻՄԵԹԸ

Վաթօլիք քիլիսէսի՝ պալատէ մէղքիւր՝ Վաթօ-
լիք օլան հերետիկոսլարա էթտիյի վա'տընտա տուր-
մալը տէյիլ տիր թա'լիմաթը կիպի , պիր թա'լիմաթ
տահա չօգ քէրրէ մուգարրէր էլէմիշ տիր . եա'նի
շու թա'լիմաթ քի՝ Վիլիսէսին մէնֆա'աթընա հէր
վէճճ իլէ մուսալիֆէթ էտէն քիմսէլէրի , նէ թարղ
իլէ օլուր իսէ օլսուն էօլտիւրմէք հագգ տըր :

Իմտի Սուրբ Յակոբոս Աղեմէս նամ փափաղըն
պիրի , փափա իլէ մարաղասը օլան Իւչիւնչիւ Հան-
րի նամ՝ Ֆրանսա գրալընը էօլտիւրտիյիւնտէ՝
եկեղեցականլար օլ հարաքէթի ա'լէսսէվիյէ մէտհ
էթտիլէր . վէ գաթիլի Մ'ղիլ իւն 'անը իլէ միւշէրրէֆ
գըլտըլար : () Լ վագթըն փափասը Սեքստոս Լ .
գաթլիւն զաթընը վէ էթտիյի օլ գապիհ հարաքէթի
ալանէն թահսին էթտիքտէն պաշղա , Ֆրանսըղ միւ-
լէթիւնին հագգան վէ շ'րա'ն գաթիլ տէյիւ էօլտիւր-
տիյիւ օլ եարամաղը ա'լիլ վէ շէհիտ սըրասընա կէ-
շիրտի :

Տէօրտիւնճիւ Հանրիւնին էօլիւմիւ տախի պու թարղ
իլէ օլտու : () րանժ տուգասը տա՝ Վաթօլիք եկե-

ԲՕՄԱ քիլիսէսինին զօրպալըղա բուխասթ վէրմէսի :

ղեցականլարն մախսուսէն օնու էօլտիւրմէք նիյէ-
թիյէ տուա՝ օգուտուգլարը գուրշունլար իլէ գաթլ
օլունտու, Էէ Իքինճի փիլիպոս Ղ'էրմանիա գրա-
լընն վա'տ էթմիշ օլտուղու 25.000 լիւա իւճրէթին
գաթիլէրէ վէրիլմէսինէ փափա գայիլ օլտու : Ալ էլ-
հասըլ՝ քիպարլարնտան եախօտ գրալլարնտան պա-
զըլարընն Վիլիսէսին մուայէն ըիղասը իլէ գաթլ
օլունտուղունու կէօրմէյէն միլէթ Լ'վրօփատա փէք
նատիր պուլունուր :

ԲՕՄԱ քիլիսէսի ախէր հիւքիւմէթլէրէ թապի՝ օ-
լանլարա՝ քէնտի տէվէթլէրինէ գարշը իսեան էթմէ-
լէրինի չօգ քէրրէ նասիհատ էթմիշ տիր : Պօղոս
Գ. փափա Լ'նկիլմէրրանըն ճիւմէ էհալիս'նտէն
մաթլուպ էթտի քի գրալլարը պուլունան Աէքիլինճի
շենրիկոսա գարշը ա'սի օլտուն, վէ հէր քէսի թէ-
պա'ալըգ եէմիննտէն մուա'ֆ գըլտը :

Վէզալիք Պիոս Ե. փափա՝ Եղիսաբէթ գրալիչա-
նըն քեաֆֆէյի թէպա'ասընտան թուղեան էթմէլէ-
րինի մաթլուպ էյլէտի : Շէր Վաթօլիք հ'փիսին-
տէն զիյատէ օլ Եղիլ փէտէրի օլան փափայա ի-
թա'աթ էթմէյէ ա'հտ էթմիշ օլտուղունտան, էյլէ
քէրթէլէրտէ ա'սիլիք եախօտ զօրպալըգ էթմէտիյի
հալտէ, փափայա էթտիյի եէմինի պօղմագ, վէ՝ ի-
թիգատը միւճիպինճէ՝ իւզէրինէ էպէտի միւճաղաթ
ճէլպ էթմէք լաղմ կէլիր : Պունլարտան՝ փափանըն
Վաթօլիքիլիէ թապի պուլունան ճէմի էճնէպի մէմ-
լէքէթլէր իւզէրինէ նէ կէօնա հիւքիւմէթ սիւրմիւշ
օլտուղու անկլաշըրը :

Վրիգորիոս Ե. փափա՝ Տէօրտիւնճիւ շենրիկոս
Ղ'էրմանիա գրալընն թէպա'ասընա ֆէրման չըգա-
ըլպ, գրալլարնա իթա'աթ վէ իմատա էթմէմէլէրինի
էմր էթտի : Աէթիճէյի քէլամ՝ ԲՕՄԱ քիլիսէսինին՝

Բասթալըն մէքթուպլէրի :

Լյւրօփանըն հէր թարաֆլարընտա պիլ ֆէսատ զուհուրա կէթիրտիյի իսթիլալ, թուղեան վէ մուհարէպէէր Լյւրօփա թէվարիսինին պիր պէյիւբ գըթա'սը օլուղլար տըր :

Լէմինին օլ ա'լիմ պօրճունտան ինսանը մուա'ֆէթմէք, գրալ՝ պէյպատէկեան վէ քիպարանըն գաթլ օլունմասընը կիւնահ սայմամագ, զօրպալըղը վէ թուղեանը պիր ա'լիղ պօրճ կիպի էմր էյլէմէք, պունլարըն ճէմիսի Բօմա փափասընըն ֆիթնէ վէ ֆէսատը իլէ օլտուղու հալտէ, ինսան ճինսինին թէմէլինի սարսաճագ տահա հիյպէթլու թա'լիմաթ իճատ օլունա պիլի'ր մի իտի :

Փ Ա Ս Լ Բ

ՃԻԶՎԻԹԼԵՐԻՆ ԹԱՆԻՄԵԹԸ ՈՒՆԱԳԻՅԷ ՎԷ ՓՕԼԻԹԻԳԻՅԵՍԻ

Ա . ԲԱՍԹԱԼԸՆ ԷՅԱԼԷԹ ՄԷՔԹՈՒՊԼԱՐԸ

Բասթալ ա'լիմ վէ տինտար պիր Վաթօլիք իտի : Պու ֆիրասէթլի զաթ քէնտի քիլիսէսինին պաշգա պաշգա հայլը թա'լիմաթլարընը թէպրիյէ էթտիյի էսնատէ, թա'լիմաթ վէ աիլագ պօղուգլուղունուն զաթէթլէ իլէրու կիթմիշ օլտուղունու ֆէհմ էյլէյիպ, պու քէօթիւլիքլէրին մէն'ի իչիւն չօգ զայրէթ էթտի իսէ տէ, պիւթիւն իգթամը նաֆիլէ օլտու : «Բասթալըն թէֆէքքիւրլէրի» (Խոբէրդաշո-նիւն) Լյրմէնիճէ լիսան իլէ տէ նէշը օլունմուշ տուր : Վիթապը մէվքիւրուն մէրամ ու մսգսուտու Վրանսատա եայլմագտէ օլան Սկեպտիկեանըդ եանի տինսիլլէյէ գարլը պիր մուա'լէճէ էթմէք իտի : Լաքին՝ «է-

Քէնտիլէր իլէ Ա՛ղիզ քիթապլար վէ սայիրէ պէյնինտէ օ-
լան միւխալիֆաթը իսլահ էթմէյէ՝ ճիզվիթլէրին թեր-
թիպի էվլէլէ :

ԱԼԹՐՆՃԸ ՄԵՔԹՈՒՊ

Ինճիլին , սինաթօսլարըն , վէ փափալարըն հիւ-
քիւմաթընը մահվ էթմէք իչիւն՝ Ղիզվիթլէրին իճատ
էթտիյի կէօնակէօն ֆէնտլէրի վէ թա՛լիմլէրի : ()ն-
լարըն՝ իհթիմալիյէթ (հաւանալուսթիւն) թա՛լիմաթըն-
տան նէշաթ էտէն հալլէր : Ա՛լլիի նի՛մէթլէր , փա-
փազլար , քէշիշէր վէ խըղմէթքեարլար իչիւն կէվ-
շէք հարաքէթլէրի , եախօտ օնլարա ըուխսաթ վէր-
մէլէրի : Ալպալը Յուլհաննէսին նազլիյէթի :

Փարիզտէն . 10 Ապրիլ . 1656 :

Ի՛ֆէնտիմ ,

Այն մէքթուպումուն նէթիճէսինտէ սիզէ տէմիշ
իտիմ քի , օլ տինտար Ղիզվիթ փափազ՝ Վազուխսթ-
լէրին էֆքեարընտա , փափալարըն վէ սինաթօսլարըն
պէյնինտէ , վէ Ա՛ղիզ Վիթապտա վազի՝ օլան պիրի-
պիրինէ մուղայիր շէյլէրի նէ՝ վէճհ իլէ պիրիպիրինէ
թաթալիգ էթմէլի օլտուղունու պանա էջրէթմէյէ
սէօզ վէրմիշ տիր : Յիլ հագիգաթ պէնիմ իքինճի
զիյարէթիմտէ մէզքիւր խուսուսլարը պանա էջրէթ-
տի քի շիմտի սիզէ թա՛րիֆ էտէճէյիմ :

Մէզքիւր տիյանէթլու զաթ քէլամէ աղազ էտիպ
տէտի : Պիղլէրին՝ պիրիպիրինէ մուխալիֆ օլան մա՛-
նալարը պիրիպիրինէ մութապըգ կէօսթէրմէք իչիւն
իսթի՛մալ էյլէտիյիմիզ ուսուլին պիրի ըուղաթէ շէրհ
վէրմէք տիր : Մէսէլա . օն տէօրտիւնճիւ Վրիգոր
Փափա գաթիլէր ալէյհինտէ՝ ()նլար քիլիսէլէրին հի-

Սատագա իւզերինէ ճիզվիթլիյին զիւ'իւմիւ :

մայեթինէ լայրգ տէյիլ տիրլէր , օնլարը քիլիսէլէրտէն տըշարը չըգարմագ ճայիզ տիր , տէյիւ ֆէրման պու- յուրմուշ իսէ տէ , եիրմի տէօրթ իիթիարլարըմըզ տէրլէր.քի' "Վիիլ'էն եախօտ պաշգասընըն մարիֆէթիյ- լէ գաթիլ պուլունան քիմնէլէր' իշպու ֆէրմանըն ճէ- զասը հիւքմինտէն մուա'ֆ տըրլար:" Պու քէյֆիյէթ սանա զըտտ կէօրիւնիւր իսէ տէ , Ղիլվիթլէր Գա'իւ լաֆընա մա'նա վէրէրէք սուրէթը շէրի'է կէթիրիւր- լէր . պիլ ֆարզ' օնլարըն վէրտիյի մա'նա շու տուր : "Վաթիլլէր քիլիսէլէր տէրունինտէ վիգայէ օլունմա- ղա շայէսթէ' մի տիրլէր : Խայըր . օն տէօրտիւնճիւ Վրիգոր փափանըն ֆէրմանը ահքեամը իւզըն օնլար պու շէյէ սէղա տէյիլ տիր : Հալ պու քի պիլ գա- թիլ լաֆը իլէ' ագչէ ալըպ հիլէ եախօտ գահպէլիքլէ ատէմ' էօլտիւրէնլէրի անկլարըզ : Պու սուրէթտէ իւճրէթ ալմայարագ' սալթ տօսթլարընըն խաթըր ի- չիւն ատէմ' էօլտիւրէնլէր գանը լաքին գաթիլ տէն- մէլէր": Հաքէզա Խնճիլտէ , "Վրթանընըզտան սա- տագա վէրին", տէնմիշ իսէ տէ , չօգ Վաղուիսթլէր ղայէթ զէնկին ատէմլէրի սատագա վէրմէք պօրճուն- տան գուրթարմագ իչիւն պիր եօլ պուլտուլար : Պու տախի սանա մուղայիր կ'օրիւնիւր . լաքին աբ'աւ լու- ղէթինէ շէրհ վէրէրէք էջլէ գօլայ մա'նա գալտըրըր քի արթանը օլան հէման պիր ատէմ' պիլէ պուլուն- մազ : Ո'է եօգարտաքի քէլամը Ո'աքէզ նամ' միւլլիմ սատագա միւքեալէմէսինտէ շու սիյագտէ թէֆսիր էտէր . (Պապ . Դ . 14 .) "Տիւնեա ատէմ- լէրինին կէրէք քէնտիլէրին վէ կէրէք ագրապալարը- նըն ըիֆահը հալի իչիւն սագլատըզլարը շէյլէր' ար- թան տէնմէզ . վէ պու սէպէպտէն արթիյէ շէյ նէ տիւնեա ատէմլէրի նէ տէ փատիշահլար եանընտա պուլունուր":

ճիշդութեան՝ Պա՛զը քէյֆիյէթլէրէ՛ իշէ եարայաճագ սու-
րէթտէ հաշիյէ վերմէլիյիզ, տէմէսի :

Տիանա նամ մուալլիմ տախի Վաքէզին մէզ-
քիւր քէլամլարընը շահատէթ կէթիրիյ (չիւն օ էք-
սէրիյէ թա՛լիմաթընա միւլէլիֆլէ՛րիմիզի ասաս էթմիշ
տիր) շէյլէ պիր կիւզէլ խիւլասա էտէր. «Ը ու՛ր՝ ճէպտ
զէնկինլէր արթիյէլէրինտէն սատագա վերմէյէ պօրճ-
լո՛ւ մու տուրլար, սիւալէ, Վվվէթ, ճէվապընը վերմէք
ճայիզ իսէ տէ, հիջ՝ եախօտ հէման հիջ վուգու պուլ-
մայաճագ տըր քի պիր ատէմ՝ ֆիիլէն օլ թէնպիհի
իճրա էթմէյէ մէճպուր օլսուն».

Իայէթլու փէտէր, պէն կէօրիւրիւմ քի պու թա՛-
լիմաթ Վաքէզին էֆքեարընտան նէշաթ էթմիշ
տիր : Աքին օնլարա շու սիւալ օլունտուղու հալտէ
քի՛ Վշյլէ իսէ՛ Վաքէզին սէօզիւնէ նազարէն՝ խէ-
լասա նայիլ օլմագ իշիւն, ասլա սատագա վերմէմէք օլ
գատար էմին շէյ տիր, (էլվէրիր քի պիր ատէմ՝ Ըր-
թիյէ շէյիմ եօգ տուր, տէյէճէք գատար զուրուրի-
յէթի օլա,) նէ գատար քի Ինճիլին սէօզիւնէ նա-
զարէն՝ արթիյէ շէյի օլմագ իշիւն՝ ասլա զուրուրի-
յէթի օլմամագ էմին տիր. զիրա պու վէճ՝ իլէ սա-
տագա վերմէյէ գատիր օլուր. պու սիւալ օլունտու-
ղու հալտէ, տէրիմ, նէ՞ ճէվապ վէրէպիլիլլէր : Փա-
փազ տէտի. () Ը սիւալէ շու ճէվապ վէրիլէպիլիլիւր.
Ինճիլէ նազարէն՝ պու իքի եօլ տախի էմին տիր :
Պիրի՛ Ինճիլին հարֆ պէ հարֆ մէֆհուսունա վէ
գօլայ անկաշըլըր քէլամընա պէա՛թ էթմէք տիր.
տիկէրի տէ՛ Վաքէզին թէֆսիրի իլէ պէյան օլուն-
մուշ Ինճիլին քէլամընա՛ իմթիսալ էթմէք տիր :
Կէօրտի՞ւն մի շիմտի թէֆսիրլէրին ֆայիտէսինի : Ա-
քին լուզէթլէր զայէթլէ աշոք օլտուղու իշիւն, ասլա
թէֆսիր գապուլ էթմէտիյի հալտէ տէ, քէյֆիյէթլէրէ՛
իշիմիզէ եարայաճագ սուրէթտէ հաշիյէ վէրիլիզ. նա-

Իշէ եարար տուրէթտէ հաշիյէ վէրմէք ուտուլինէ պա՛ղը էմ
սալլէր :

սըլ քի աթիիւզղիքը էմնալտէ կէօրէճէքսին : Վա-
փալար քէշիշիք էսվապընը պրադան քէշիշիք իշիւն
աֆօրօզ թէրթիպ էթմիշէր տիր . լաքին պիզիմ եիր-
մի տէօրթ իսթիարլար շու թարղ իւզըէ սէօյլէր-
լէր “Եճէպա պիր քէշիշ հա՞նկը քէրթէտէ
աֆօրօզ ահքեամը ալթընա տիւշմէքսիլին՝ էսվապը-
նը պրագա պիլիր” : Զօգ վագա՛ալարտան պաշպա՛
շու վագա՛այը տախի զիքը էտէրլէր , եա՛նի “()նու՛ պիր
ա՛պէս սէպէպ իշիւն , մէսէլա խըրսըզըզա , եախօտ
թէպտիլի գըյաֆէթ էտիպ քէրթանէյէ կիթմէք իշիւն
պրագըպ՝ սօնկրա եինէ օնու կիյինմէք նիյէթի իլէ
էթտիյի հալտէ” աֆօրօս ալթընտա պուլունմաղ : Ա՛ է
պէօյլէճէ կոնդակլարըն պու վուգուա՛թ իշիւն օլմա-
տըզը աշիքեար կէօրիւնիւր Պէն պու շէյէ ասլա ի-
նանմատըմ , վէ օնու պանա ասըլ եէրինտէն կէօս-
թէրսին տէյիւ՝ փափազա եալվարտըմ վէ կէօրտիւմ
քի պու շէյլէրի հա՛ի օլան պապ՝ Շէ՛շէ՛ն շէրէ՛ն
Ֆէ՛նէ՛պէ՛ն Ռա՛լիմա՛ն տէյիւ թէսմիյէ օլունուր իտի .
մէզքիւր պապտէ շու լուղէթլէրի կէօրտիւմ . “Աիլլի
խըրսըզըզ , եախօտ զինա էթմէք իշիւն պրագըր ի-
սէ” : Ա՛ օլ շէյի պանա Տիանանըն քիթապընտա
տախի շու լուղէթլէր իլէ կէօսթէրտի : “Թէպտիլի
գըյաֆէթ իլէ կիտիպ խըրսըզըզ էթմէք իշիւն” : Եւ
րայէթլու Փէտէր , մէզքիւր միւլէլիֆլէրինիզ պու
վուգուա՛թտա նէ՞ սէպէպէ մէպնի օնլարը աֆօրօզ-
տան ազատ էթտիլէր : Ենկլամայօրմուսուն , տէտի
պանա : Պիր քէշիշ պու հարաքէթտէ քէշիշիք
էսվապը իլէ թութուլտուղու թագտիրտէ , նէ՞ տէրէ-
ճէ ֆէնա ի՛պրէթ օլուր : Ա՛ն ասլա իշի՛թմէմիշ մի
սին քի “Ալլիշիթանթլարա գարըն” օլան իլք ֆէր-
մանա նէ՞ ճէլապ վէրիլտի . վէ պիզիմ եիրմի տէօրթ :

Հաշիյէ վերմէքտէն պաշգա պիր եէնի ուսուլ :

Ինթիարլէր՝ պիզիմ շիրքէթ մէքթէպի Թա'լիմաթը-
նըն պիր պապընտա պէշինճի Պիոսուն՝ «Նկեղեցական
կիւրուհինէ (կէրէկ») գարշը» օլան Ֆէրմանընա նա՞-
սըլ մա'նա վէրիրլէր : Պէն պու շէյլէրի ապլա պիլ-
մէմ, տէտիմ : Իջլէ իսէ Իսքօպարլ օգո՞ւմայօր մու-
սուն, տէտի : Բայէթլու փէտէր. օնու հէնուղ տիւն
սաթուն ալտըմ. վէ պուլունճայատաք չօգ սըգընթը
չէքտիմ. հէմ պիլմէմ նի՞չիւն պու եագընլարտա հէր
քէս օնու արար : Սանա տէտիյիմ սէօզ, տէտի փա-
փազ, իլք միւքեալէմէնին 102 խանէսինտէ տիր : Սէն
եալընըզ օնու կէօզտէն կէչիր. վէ օրատա կոնդակ-
լարը գօլայ Թէֆսիր էթմէյէ պիր կիւզէլ էմսալ վէ
Թարլ պուլաճագսըն : Պէն օլ կէճէսի օնու պուլ-
տում վէ օգուտում, լաքին սանա նագլ էթմէյէ ճէ-
սարէթ էթմէմ. չիւնքի հիյպէթլու շէյ տիր :

Բայէթլու փափազ քէլամընա տէվամ էտիպ տէ-
տի : «Շիմտի իշիմիզէ եարայաճաք օլան քէյֆի-
յէթլէրտէ նէ՞ Թարլ իլէ ա'մէլ օլունտուղունու սէն
էյի անկլատըն : Լաքին պա'ղը քէրրէ էջլէ այան
աշիքեար ինթիլաֆաթ վագի՝ օլուր, քի օնլարը պա-
լատէ մէզքիւր Թարլ իլէ պիրիպիրինէ միւթապըզ
կէօսթէրմէք միւմքինսիզ օլուր, վէ օլ վագըթ տա օլ
ինթիլաֆլարը ախէր Թարլ իլէ պիրիպիրինէ Թաթ-
պիզ էտէ պիլիրսին : Սէսէլա, իւշ փափա շէյլէ
պիր գանուն գօմնւլար տըր քի՝ մախսուս ա'հտ իլէ
տայիմա փէրհիզ Թութմաղա պօրճլու օլմուշ օլան
քէշիշէր՝ եպիսկոպոս տախի օլսալար, մէզքիւր պօրճ-
տան մուա'ֆ օլամազլար : Պագաթ հիանա տէր քի
«Հէր նէ գատար մէզքիւր գանունա գարշը իսէ տէ,
օ մագուլէ քէշիշէր փէրհիզ Թութմաղ պօրճունտան
աղատ օլա պիլիրլէր» : ()նա տէտիմ քի պու ինթիլաֆ
նա'սըլ մութապըզ կէթիրիլէ պիլիր : Վափազ ճէվապ

Ճիշդվեթերին "ԻՏԹԻՄԱԼԻԵԹ" ՈՒՍՈՒԼԻ :

վերտի , քի պու խոստուստա օլան իւթիլաֆ ղայեթ
ինձէ վէ եէնի պիր ուսուլ վէ ա'զիմ ֆիրասեթ վէ
ֆեթանէթ իլէ'իՏԹԻՄԱԼԻԵԹ իւզըն միւթապըզ կէթի-
րիլէ'պիլիր , նիձէ քի շիմտի սանա աշիքեար էտէձէ-
յիմ : Աէչէն կիւն կէօրտիյիւն միսիլիւ' չօգ զիւ'-
իւմլէրին գապուլ վէ ա'տէմը գապուլինին' մուալլիմ-
լէրիմիլին հիւքմ ու գարարընտա պիրէր գուվվէթլի
իՏԹԻՄԱԼԻԵԹ քէօշէլէրի վարտըր : Իմտի պիր ատէմ
զամիրի րահաթ օլարագ օլ պիրիպիրինէ մուխա-
լիֆ զիւ'իւմլէրէ թապի' օլապիլիր : Պունուն սէ-
պէպի' իքի պիրիպիրինէ մուղայիր շէյին պիր եէրտէ
վէ պիր ֆիրը իլէ սահիՏ օլտուղու տէյիլտիր , չիւնքի
պու միւմքինսիղ տիր . անձագ իքիսինին տէ իՏԹԻ-
մալ օլտուղու տուր . պունուն իչիւն տէ իքիսի տէ
էմնիյէթէ շայեսթէ տիր :

Պու մատտէ հագգընտա , տօսթումուղ Տիանա շու
վէճճ իւզըն սէյլէր "Պէն իւչ Փափանըն
գանունունա (հէր նէ գատար զիւ'իւմ ձէ գարշը իսէմ
տէ) շու ձէվապը վէրիրիմ քի մէզքիւր գանունուն'
գապուլ օլունմաղա' պէնիմ էֆքեարըմճա տա իՏԹԻ-
մալիյէթի վարտըր . լաքին պունտա պիր պէյիս եօգ
տուր , օնուն ա'տէմը գապուլինէ տէ օլ գատար իՏ-
թիմալիյէթ վարտըր" : Ա է օլ միւքեալէմէտէ պիր
պաշգա մատտէ հագգընտա' պիր Փափայա գարշը կէ-
լէրէք , շէյլէ սէյլէր . "Փափա' քիլիսէնին պաշը
օլարագ օնու տէմիշ վէ պէն օնու գապուլ էտէր ի-
սէմտէ , Փափա օլ քէլամը' քէնտի էֆքեարընըն իՏ-
թիմալիյէթինին վասի տայիրէսինտէ տէմիշտիր" : Փէք
էյի անկլայօրսուն քի Տիանա պու թարղ իլէ Փա-
փալարըն զիւ'իւմինի թահգիր էթմէղ . եօխսա Բօմա-
տա օլ տէրէձէ շէրէֆ վէ ի'թիպարը օլմաղ իտի :
Գիրա Փափալարըն գարար վէրտիյի շէյ իՏԹիմալ

Ճիշդութեան "ԻՏԻՄԱԼԵԹ" ՈՒՍՈՒԼԻ :

տէյիլ տիր , տէմէզ . հաթթա օնլարըն էֆքեարընը պիւսպիւթիւն իՏԻՄԱԼԵԹ տայիրէսինէ տախիլ էյ-լէյիլ անճադ օնուն մուղայիրինին տէ իՏԻՄԱԼ օլ-տուղունու սապիթ էտէր : ()նա տէտիմ քի Պու չօգ գըյմէթլի վէ մագպուլ շէյ տիր : Լչվվէթ, տէ-տի , փատրէ Պաւնինին ճէվապընտան տահա ինճէ վէ տահա ֆիրասէթլի տիր . չիւն Պաւնինին քիթապ-լարը Բօմատա թէֆթիշ օլունուպ , հիւքմ օլունտու-լար : Օչիրա օ՝ շէտիտ տիւշմէնի օյան Պարոն Հալ-լիէրէ գարշը պէօյլէ եաղտը . "Բօմա թէֆթիշինին Պարանսա թէֆթիշի իլէ նէ" իլհագըղը վար տըր" : Խշպու իֆատէլէրիմտէն էյի անկլատըն քի , կերէք լուղէթլէրէ մա՛նա վերէրէք , կերէք մա՛նա գապուլ էտէն քէյթիլէթլէրէ հաշիյէ վերէրէք , վէ կերէք պիր շէյին հէմ գապուլ՝ հէմ ա՛տէմը գապուլինին իՏԻՄԱԼ օլտուղունուն թա՛լիմաթը իլէ՝ պիրիլիլինէ մուխալիֆ կէօրիւնէն շէյլէր տայիմա միւթապըգ կէ-թիրիլէպիլիլէր . սէն իսէ էվվէլ պունլար իչիւն թա-ճիւպտէ գալմըշ իտին . լաքին շիմտի պու ուսուլ ի-լէ Լ՛վէզ Վիթապըն , սինաթօսլարըն , վէ փափա-լարըն գարար ու գալիլէրինէ խալէլ կէլմէզ օլտու-ղունու կէօրտիւն : ()նա տէտիմ . Բայէթլու փէ-տէր , պու տիւնեա սիզի մուա՛լիմ էթմիշ օլսա ի-տի՝ չօգ սա՛տէթլու օլուր իտի : Խշպու իՏԻՄԱԼ-լիլէթ ուսուլի չօգ Փայտէլի տիր . պէն սիզին շու ա-թիտէրի պահսլարը սապիթ էթմէյէ օլ գատար ճահտ էթտիլինիլին սէպէպինի պիլմէզ իտիմ . եանի շու պահսլարը . Պիր տիրայէթլու մուա՛լիմ՝ պիր էֆքեարը իՏԻՄԱԼ էտէպիլիր . լաքին օնուն մուղայիրի տէ իՏ-ԻՄԱԼ օլա պիլիր , վէ օլ վագըթ իքի իՏԻՄԱԼտէն՝ զիյատէ մագպուլ օլանը՝ պիւթիւն պիւթիւն կերչէք տէնէմէզ իսէ տէ՝ սէչէ պիլիրիզ , վէ օլ գատար րա-

Իհիմալիյէթ ուսուցիչն սօնու ներքէ վարտըը :

Համ վէ էմին զամիր իլէ քի պիր մահալէ փափա-
զը , պու Վազուհիսթլէրին թա'լիմաթը իչիւն աքսիւն
վէրմէք իսթէմէտիյի հալտէ , հիւքմի ազապ օլունմուշ
սայըլըր . պունտան անկլարըմ քի պիր Վազուհիսթ
քէնտի իսթէտիյի կիպի եէնի ախլագի գանունլար
իհտաս՝ վէ քէնտի ա'զլը իլէ ախլագը քիւլիւյէն
թանղիմ էտէ պիլիր : Փափազ տէտի : Պու սէօլ-
լէրինի պիր ազ թա'տիլ էթմէլի սին : Պունու էյի
անկլա : Պիղիմ ուսուցիմիզ շու տուր , վէ սիզ օնտա
պիր եէնի զիւ'իւմին տօղտուղու վագըթտան թա քէ-
մալէ էր'նծէյէտէք իլէրիւլէտիյինի կէօրէծէքսին :

Եւ վէլա օնու իճատ էտէն տիրայէթլու մուա'լլիմ՝
օնու հէր քէսէ իսպար էտէր . վէ պիր թօխում կի-
պի էքէր . շէօլէ քի քէօք սալըլէրէ պիլսին : Եւ քին
պու հալտէ տէ տահա զա'իֆ տիր . վագթ իլէ եաւաշ
եաւաշ քէմալիյէթէ պալիզ օլուր : Պու սէպէպ-
տէն չօգ զիւ'իւմլէր միւճիտի օլան Տիանա՝ պիր մա-
հալտէ տէր . «Պէն պու զիւ'իւմիւ իճատ էտէրիմ , լա-
քին տահա եէնի օլտուղու իչիւն՝ վագթէ հէվալէ է-
տէրիմ քի քէմալիյէթէ պալիզ օլտուն» , Պէօլ ճ :
ազ սէնէլէր զարֆընտա թապիսթըյլա միւհքէմ վէ
սապիթ օլուր : Եւ օգարտա զիքր օլունան զիւ'իւմ՝
հայլի վագըթտան սօնկրա , Փատրէ Պաւնինին
«Պիր Վազուհիսթ պիր զիւ'իւմ իճատ էտիպ , քի-
լիսէ աւլա օնա գարշը տուրմատըղը հալտէ , օնա
րիզա վէրտիյինէ պիր իսպաթ տըր» , մէշհուր ֆէհ-
վասը միւճիպինծէ՝ քիլիսէնին սիւքիւթի ըրիզասը
իլէ գապուլ օլունտու : Մէ իշուլ գայիտէ միւճի-
պինծէ մէրգում՝ էֆքեարընըն պիրինի ալթընճը միւ-
քեալէմէսինտէ , սահիֆէ 312 , սապիթ էտէր : Բա-
յէթլու Փէտէր , տէտիմ , էօլլէ իսէ քիլիսէ պէյնէհա
պուլունան ա'տէթը ֆասիտէլէրինին քեաֆֆէսինէ

Ինքնաշարժիչ օդակարգի ներդրումը :

Վե ասլա թեֆթիշ էթմեմիշ օլտուղու հեփ քիթապ-
լարըն եանկըշըգլարընա , բէյ վե բիզա վերմիշ օլ-
մալը տըր : Փատրէ Պա'նի իլէ միւճատէլէ էթ ,
տէտի , պէնիմ էթտիյիմ պիր նագլիյէթ տիր . նի՞-
չին պէնիմ իլէ միւճատէլէ էտէրսին . լաքին իճրասը
օլմուշ պիթմիշ պիր շէյին իւզէրինէ տէ ասլա միւ-
ճատէլէ էթմէք լազըմ տէյիլ տիր : Պու սէպէպտէն
պէն սանա տէտիմ քի Պիլի վիւ'իւմ' միւրուրը զէման
իլէ պէյլէ քէմալիյէթէ պալիլ օլտուղու հալտէ , ար-
թըգ քիւլիյէն միւհթէմիլ վէ էմին տիր : Ալէ պու
սէպէպտէ Վարամուհէլ մուա'լիմ Ասասը ի'լմի իլահի
նամ քիթապընը Տիանայա կէօնտէրտիյի վազըթ տէր .
“Տիանա՝ սապըգա միւհթէմիլ օլմայան չօգ վիւ'իւմ'էրի
միւհթէմիլէյէտի . վէ օլ վիւ'իւմ'էրէ թապի՝ օլանէվ-
վէլ կիւնահ իշէր իտի իսէ տէ , արթըգ պուստան
պէյլէ կիւնահ իշէմէյէրէք օնլարա զահիյ օլապիլի” :

Հագիգաթ , բայէթլու Փէտէր , պիր առէմ սիզին
մուա'լիմ'էրինիզտէն չօգ շէյ էջրէնիր իմիշ , տէտիմ :
‘Նի՞ճէ օլապիլի , քի այնի պիր շէյի էտէն իքի քիշի-
տէն՝ օնլարըն թա'լիմաթընը պիլմէյէն կիւնահ իշէ-
սին , վէ պիլէն իշէմէսին : Այլէ իսէ օլ պիր շէյ
հէմ թա'լիմ էտէր , հէմ տէ սատըգ չըգարըր : Պո-
ղոսուն սէօղիւ միւճիպինճէ Միւհթէն նամսու ինսանը
կիւնահ քէար եախօտ միւճրիմ էտէր իտի . պու իսէ
ինսանը սուհսուղ էտէր : Բայէթլու Փէտէր , սանա
րիճա էտէրիմ , քի պու շէյի պանա պիր էյիճէ անկ-
լատասըն . վէ Վազուխսթլէրինիզին սապիթ էթտիյի
պաշըճա մէսէլէրի պանա իֆատէ էթմէյինճէ սէնի
պրագմամ :

Եսզըգ , տէտի փափաղ , պիլիմ պաշըճա նիյէ-
թիմիլ՝ Ինճիլին ճէմի կէրչէքլէքլէրինտէն պաշգա մէ-
սէլ վէ թա'լիմաթ սապիթ էթմէք տէյիլ տիր . վէ

Ճիզվեթերին՝ Հէր սընըֆ քիմսէլէրէ նիզամ վերմիշիզ, տէ-
յիւ էօյիւնմէսի :

Հարաքէթիմիզին նիզամընտան տա աշիքեար կէօրիւ-
նիւր . պաշգալարըն նիզամնըզըզընա վէ կէվէքըի-
յինէ թէհամմիւլ էթտիյիմիզ՝ թաւազիւմիւզտէն նա-
շի տիր , տէյիլ մախսուսէն : Պէօյլէ էթմէյէ տէ
մէճպուր օլմուշուզ : Ասիրիմիզտէ ինսանլար օլ տէ-
րէճէ ոլօզուլմուշտուրլար , քի օնլարը պիզէ ճէլպ է-
տէմէտիյիմիզ իշիւն՝ պիզիմ օնլարա ճէլպ օլունմամըզ
լազըմ կէլիր . պէօյլէ էթմէտիյիմիզ հալտէ՝ պիզի
թէրք էտէրլէր վէ տահա զիյատէ քէօթիւլիւք իշէ-
յիպ պիւսպիւթիւն ֆէնա օլուրլար : Ա է պիզիմ
Վազուլիսթլէր օնլարը զապթ էթմէք իշիւն , հէր
թարզ ատէմլէրին զիյատէճէ մէյլ էթտիյի եանկ-
լըշըզլարա ըպէթ էթտիլէր , շէօյլէքի կէրէքըիյէ
քէտէր վէրմէքսիզին ֆայիտէլի գանոււլար սապիթ
էթսինլէր , չիւն շիրքէթիմիզին պաշըճա նիյէթի շու-
տուր քի , իմանըն ֆայիտէսի վէ իլէրիլէմէսի իշիւն
ասլա քիմսէյի՝ ումուտքէսիլիյինէ տիւշմէսին տէյիւ՝
թահզիր էտիպ ըէտտ էթմէսին :

Իմտի պիզիմ՝ հէր ճինս ատէմլէր իշիւն գանոււ-
լարըմըզ վար տըր : Վուտտաս (պարպար) էտէնլէր
իշիւն , փափազլար իշիւն , քէշիշլէր իշիւն , քիպարլար
իշիւն , գուլար իշիւն , զէնկինլէր իշիւն , թիւճճար
իշիւն , տէրտ վէ մէշագգաթ իշնտէ օլանլար իշիւն ,
ֆուգարա իշիւն , տինտար գարըլար իշիւն , տինտար
օլմայան գարըլար իշիւն , էվլիլէր իշիւն , վէ պէք-
եարլար իշիւն : Աէթիճէյի քէլամ՝ ա՛գլ ու պասի-
րէթլէրի իլէ պիր շէյ էքսիք պրագմամըշ տըրլար :
Այլէ իսէ , տէտիմ , ըուհպան կիւրուհի , պէյզատէ-
լէր վէ հէր սընըֆ քիմսէլէր իշիւն տէ գանոււլար վար
տըր . պէն օնլարը տիյնէմէյէ հազըր ըմ :

Այվէլա գուտտաս էտէնլէրտէն պաշայալըմ , տէ-

Պատարագ էտենէր հագգընտա ճիզվիթէրին իճատ էթ-
տիյի ֆէնալէր :

տի փափազ : Ան էյի պիլիրսին քի գուտտաս է-
տէնլէր պու կիւնքի կիւն նէ գատար ախզուիթա, նէ
գատար թիճարէթ էտերլէր. պու քիմնէլէրի գապուլ
էթմէք լազըմ կէլսէ, Սուրբ Թաթմասըն վէ աթալա-
րըն տէտիյի կիպի՝ Վիլիսէտէ ղայէթ չօգ Սիմոնա-
կանլար պուլունաճագ տըր : Պու սէպէպտէն շիրքէ-
թիմիզին փէտերլէրի ագիլանէ տավրանըպ՝ գուտտաս
ախզուիթասը քէյֆիյէթինի նիպամա գօմաղա մէճ-
պուր օլտուլար . պու քէյֆիյէթի՝ Նսքօպարըն տէօրթ
հայվանլար թէսմիյէ էթտիյի զաթլարըն պիրինին՝
եանի Վալէնչիանըն սէօզլէրինտէն անկլայապիլիրսին :
Իշպու միւէլլիֆին սէօզլէրի՝ պիր միւքեալէմէ խիւլա-
սասը տըր . վէ պու խիւլասատա Վալէնչիա հայլը
եօլլար վէ թարիգլէր էօյրէտիր . վագաա պէնիմ էֆ-
քեարըմճա տա էն էյիսի պու տուր : Սահիֆէ . 2039
տա շու վէճհ իւզըն եագար . «Պիր ըուհանի իհսան
իչին ճիսմանի իհսան», եա՛նի պատարագ իչիւն ագ-
չէ «վերիլտիյի հալտէ, ագչէ տէ պատարագա պահա
տէյի վերիլտիյի թագտիրտէ՝ աշիքեար Սիմոնական-
լըգ տըր : Աքին պատարագը սէօյլէսին տէյիւ փա-
փազըն կէօյնիւնիւ խօշ էթմէք իչիւն վերիլտիյի հալտէ՝
փափազ ագչէյի պատարագըն մերամ ու մագսէտի տէյիւ
զանն վէ գապուլ էթսէ պիլէ՝ Սիմոնականլըգ տէյիլ
տիր» : Պիլիմ շիրքէթտէն օլան Թաննէրոս տախի՝
«Սուրբ Թաթմաս տա պու շէյէ գարշը տըր, զերա
օ՝ Ղիսմանի իհսան իչիւն ըուհանի իհսան վերիլտիյի
հալտէ, ճիսմանի՝ պիր մերամ ու մագսէտ կիպի վերիլտի-
քտէ՝ Սիմոնականլըգ տըր՝ տէյիւ աշիքեար էօյրէտիր», տէր
իսէ տէ, իւչիւնճիւ միւքեալէմէսինտէ սահիֆէ 1519՝
այնի Վալէնչիանըն տէտիյիինի թէքէրրիւր էտէր : Պու
թարղ իլէ պիզ ղայէթ չօգ Սիմոնականլըգլար մէն՝

Պատարագ սեփյառներ իչին ճիզվեթերին իհտաս էյլե-
տիյի ֆենտեր :

էտերիզ : Օչրա պիր ատեմ զայեթ քեօթիւ օլմալը
տըր քի պիր իհտան իչին ագչէ վերտիյի հալտէ , վեր-
տիյի ագչէյի՝ իհտանը էտենէ տէյիլ իհտան էթմէյէ
պիր վէտէ , իլլա իհտանըն պահալ տէյիլ գըյաս
էթսին : Չիւն պու էֆքերտտէ օլան՝ Ելլահա հիչ
պիր վէճհէ մագպուլ օլմալ . վէ պու նիյէթտէ օ-
լան ատեմ հեման պուլունմալ : Պէն տախի գապուլ
էտերիմ , տէտիմ , քի պու եօլու թուլմալահ հեր ա-
տէմին քիֆայէթ միգտարը իգթիտարը վար տըր : Լչվ-
վէթ՝ պունա շիւպհէ եօգ տուր , տէտի փափալ :
Շիմտի կէօրտիւն մի քի պիզ լուլթ իհտանը խու-
սուսունտա օլան շէյլերի նէ գօլայ թարղ իլէ նիզա-
մա գօյմուշուղ : Շիմտի փափալարա կէլէլիմ՝ պի-
զիմ չօգ գանունլարըմը վար տըր , քի օնլարա զայէթ
մէնֆա՝աթը տըր . մէսէլա՝ պիզիմ եիրմի տէօրթ իխ-
թիարլարըն սապիթ էթտիյի շու գանուն : (Միւքեա-
լէմէ . Ա . խանէ . 96) : “Պատարագ սեփյառ իչին՝
ագչէ ալան պիր փափալ , եինէ օլ պատարագ իչին
թէքրար ագչէ ալա պիլի՞ր մի” : Լչվվէթ , տէր Ֆի-
լուչիօ . չիւնքի փափալ օլմասը ճիհէթիլէ , պա-
տարագըն պիր գըթա՛սը քէնտինին տիր , վէ օլ հիս-
սէսի օլան գըթա՛յը տէֆա՝ ագչէ վերէնէ իթա էյլէ-
մէյէ սէլահիլէթի վար տըր . ֆագաթ մէզքիւր գը-
թա՛տան էօթիւրիւ պիւթիւն պատարագ իչին ալ-
տըղը ագչէ գատար ագչէ ալմամալը տըր , եալընըլ
պիր փայը , մէսէլա՝ պիր սիւլիւսիւ իչին ալմալը տըր :

Ֆիլ հագիգաթ , Բայէթլու Փէտեր , իշթէ պու
քէյֆիյէթ՝ գապուլի վէ ատեմը գապուլի միւհթէմիլ
օլան մատտէլերին պիրի տիր . զիրա սէնին տէտիյին՝
Ֆիլուչիօնուն վէ Լսքօպարըն էֆքերընա նազա-
րէն՝ շիւպհէսիզ իհթիմալ տըր : Լաքին պունու

Փոփազլարըն քեարը իշինն ճիզվիթէրին իհտաս էթաիյի
թարիզլէր :

Քէնտի իհթիմալիյէթի տայիրէսինէ պրագալըմ. պա-
նա կէօրիւնիւր քի օնուէ մուղայիրինի տէ իտտա՝
էթտիյիմիզ հալտէ՝ աթի՛իւզ զէբր իսպաթլար իլէ
թաստիգ էտէ պիլիւրիզ : Վիլիսէ ֆագիր փափազ-
լարա՝ սէօլէտիքլէրի պատարագլար իշինն ագչէ ալմա-
ղա իլն վէրտիյի հալտէ, մատէմ քի Մէզպահը պէք-
լէյէնլէր մէզպահտան հիսսէ ալմաղա շայէսթէ տիր-
լէր, օնլարա՝ պատարագը ագչէ իլէ ֆիրուսթ էյլէ-
սինլէր, վէ էվվէլա քէնտիլէր ալմագ ճայիզ օլան
լուծֆլարտան քէնտիլէրինի քիւլիյէն մահրոււմ էթ-
սինլէր, տէմէղ : Հաթթա շունու տախի տէրիմ քի՝
«Փափազլար»՝ Պօղոսուն սէօղիւնէ նազարէն՝ «էվվէլ
քէնտիլէր իշինն, վէ սօնկրա ճէմա՝աթ իշինն՝ պա-
տարագը սունմաղա պօրճլու տուրլար» . պու սէպէպ-
տէն օնլար պաշգալարընը պատարագըն սէմէրէսինէ
իլհագ էտէպիլիւրլէր իսէ տէ, քէնտիլէրինի հիւսնիւ
րիզալէրի իլէ պատարագըն մէնֆա՝աթը քիւլիյէսին-
տէն մահրոււմ էտիպ պատարագըն պիր սիւլիւսի գա-
տար, եա՛նի տէօրթ եա պէշ «սօլիյէ պէտէլ պիր շէյ
պաշգասընա վէրէմէզլէր : Հագիգէթ, իայէթլու Փէ-
տէր, էյէր պէն Խէրայէնլի» օլսա իտիմ, պու էֆ-
քեարը միւհթէմիլ էտէր իտիմ : Պու պապտէ չօգ
կիւճլիւք չէքմէզ իտին, տէտի . չիւնքի պունոււն միւհ-
թէմիլ օլուուղու աշիքեար տըր : Ըսըլ կիւճլիւք էյի
վէ տօղըու էֆքեարա գարշը օլան զիւլիւմէրտէ իհ-
թիմալիյէթ փէյտա էթմէքտէ տիր . պու իսէ եալը-
նըզ պէօյիւք քիմնէլէրէ մախսուս տուր : Փատրէ
Պաւնի պու խուսուստա մէշհուր վէ միւթէպէր տիր :
Պու ա՛լիմ՝ Վաղուիսթ հէմ մէշհուր Լստուածաբան
էօլէ ֆէրասէթլի վէ գուրնաս տըր քի, փափազլարա
միւթալիգ օլան մէզքիւր սիւալին գապուլի վէ ա-

Իբր պիրի պիրինէ զըտտ շէյլէրի իճթիմալ կէօսթէրմէնին
էօլու :

տէմը գապուլինտէ էթտիյի նաֆիլ թէֆթիշլէրի վէ
պուլտուղու գուվվէթլի իսպաթլարը պիր ատէմ տիյ-
նէտիյի հալտէ՝ մէմնուն վէ մէսրուր օլուր :

Պիր պաշգա մահալտէ շէյլէ սէյլէր . (() նունճու
Սիւքեալէմէ սահ, 474,) “Փափաղլար՝ հէր կիւն
պատարագ սէյլէմէյէ մէճպուր էտիճի պիր գանուն
գօնամաղ . գիրա պէյլէ պիր գանուն շիւպհէսիլ
պա՛գէն մահալտէ՝ կիւնահ իչինտէ պուլունանլարը տա
պատարագ սունմագ թէհլէքէսինէ պրագըր” . Պու
ճիւմլէ իլէ եինէ օնունճու միւքեալէմէսինտէ , սահիֆէ
441 , տէր . “Հէր կիւն պատարագ սէյլէմէք իչիւն
ագէն ալմըշ օլան փափաղլար՝ հէր կիւն պատարագ
սէյլէմէյէ մէճպուր տուրլար : Պատարագ սէյլէմէ-
յէ լիյագաթըմըղ եօգ տուր տէյիպ՝ զամիրլէրինի
րահաթ էտէմէզլէր , զիրա տայիմա թէվպէ էտէպի-
լիլլէր , վէ պու խուսուստա գուսուր էթտիլլէրի հալ-
տէ , գապահաթ՝ պատարագը սէյլէտէնլէրին՝ տէյիլ
տիր , իլլա քէնտիլլէրին տիր” : Պունտան գաթի՝ նա-
ղար փափաղլարն պատարագընա մանի՝ օլապիլիր
տահա պէյիլք կիւճիլքլէրի տէֆ՝ էթմէք իչիւն ,
մէզքիւր միւքեալէմէտէ շու սիւալի տէ իլէրուտէ մու-
հարրէր վէճհ իւզըն հալլ էտէր . (Սիւալ 32 . սահիֆէ
457 .) “Պիր փափաղ՝ պիր մահալտէ՝ կիւնահ վէ պիր
ղայէթ պէյիլք գապահաթ իշլէմիշ օլտուղու կիւն՝
անիտէ խոսթլանանտ օլուպ պատարագը սէյլէյէպիլիը
մի : Սիլլալպոս՝ , Լափաք օլտուղու իչիւն սէյլէյէ-
մէզ , տէր իսէ տէ , Սանկիոս՝ Լսլա կիւնահ իշլէմէք-
սիլլին սէյլէյէպիլիլ , տէր : Պէն Սանկիոսուն էֆ-
քեարընը հագգըլ պուլուրում . վէ պու էֆքեար իւզ-
րէ հարաքէթ օլունմալը տըր” : Բայէթլու Փէտէր ,
տէտիմ , նէ՞ սէյլէյօրսուն , պէյլէ պիր էֆքեարա նա՞

ճիշդիմ փետերլերին իճատ եթտիյի պիր կիւզէլ մէսէլ :

սըլ ի՛թիպար օլունապիլիր : Պէյլէ պիր եօլսուզ-
լուգտա պուլունան փափազ՝ պիր Պաւնինին սէօզիւ
իլէ նէ՞ ճէսարէթ իլէ օլ կիւն միհրապա եադլաշա
պիլիր : Աիւնա՛հ իշէնտիյի կիւն պատարագա բուխ-
սաթ վէրէն եէնի Վազուխսթ զիւի՛ւմլերինտէն իսէ՛
Վիլիսէնին էսքի գանունլարընա իթաա՛թ էթմէք
լազըմ տէյի՛մի տիր . մէգքիւր գանունլար պու թարզ
կիւնա՛շլար իշէյէն փափազլարըն պատարագ սէյլէմէ-
սինի եասագ, եախօտ պիր միւտտէթ մէքս էտէրլէր
իտի : Աէնին գուվէի հաֆրզէն զա՛իֆ տիր , տէ-
տի փափազ : Աէլէնլէրտէ սանա տէ՞մէտիմ մի քի
շիրքէթիմիլին մուա՛լլիմլերինտէն Ալլօթուն վէ Ուէ-
ճինալտօնուն թա՛լիմաթը իւզըն՝ “Ախլագ խուսու-
սունտա էսքի շայրապետլէրէ թապի՛” օլմագ ֆարզ
տէյիլ տիր , իլա եէնի Վազուխսթլէրէ եախօտ Աստ-
ուաճաքանլարա թապի՛” օլմալը իզ՛ :

Ավվէթ , տէտիմ , խաթրըմա կէլիյօր . հալ պու քի
պուրատա տահա իգթիզալը շէյ՛ եա՛նի՛ Վիլիսէնին
գանունու վար տրը : շագզլն վար , տէտի պանա ,
լաքին աէն մուա՛լլիմլերիմիլին շու կիւզէլ մէսէլինի
տէ պիլմէ՞զ մի սին քի “Վիլիսէնին գանունլարը հըֆզ
օլունամագ օլտուգլարը հալտէ՛ ասլա գուվվէթլէրի
գալմազ” . նիճէ քի Վիլիուհիօ տէր . “Պիզ Վիլի-
սէնին շիմտիքի լուզումունու աթալարըմըգտան էյի
կէօրիւրիւզ” : Իֆրաթ սէրթլիք իլէ փափազլարը
միհրապտան րէտա էթտիյիմիզտէ՛ պու գատար հի-
սապսըզ պատարագլար օլամայաճաղընա ա՛գլըն էյի
էրէր : Պատարագըն քէսրէթի իսէ՛ Ալլահա օլ գա-
տար շան ու իզզէթ , վէ ճանլարա օլ գատար ֆա-
յիտէ տիր , քի պիլիմ փատրէ Ալլօթ իլէ ճէսարէթ
էտէրիմ տէմէյէ (“Աիզամ քիթապընըն սահիֆէ 611
Ուուբէնին թապլը ,) քի “Տէյիլ եալընըզ հէփ էր-

Ճիւղվելութիւնն Բէշիշէրէ Էթտիյի միւսաստէ :

Քէքէր վէ Տէփ գարըւար , իլլա տոյկոսուղ մախ-
լուդլարըն վէ Տայլանլարըն տախի պատարագ սէյլէ-
մէք իչիւն փափաղ օլմասը միւմքին օլսա իտի" , Եհնէ
օլան պատարագլար աղ սայըլապիլիըլէր իտի :

Պէն պու եօլսուղ վէ եագըշըգսըզ միւլահաղայա
օլ գատար թա՛ճիւպ Էթտիմ քի , ասլա գարըլըզ
վէրմէտիմ : Աքին քէնտի սէօհպէթինէ տէվամ էտիպ
տէտի . Փափաղլար իչիւն պուգատարը եէթիշիր . Տէր
շէյի տէսէմ չօգ ուղուն օլուր . շիմտի Վէշիշէրէ կե-
լէլիմ : Պունլարըն տա էն պէյիւք միւշքիւլաթը ,
քէնտի ամիրլէրինէ իթաա՛թ Էթմէք պօրճլարը տըր .
վէ լաքին պիլիմ փէտէրլէր պագ օնա տա նասըլ
էօլշիւ գօմուշլար տըր : Շիրքէթիմիլտէն օլան
Պասթրօ Բալաուս (Վիթապ . Միւճատ . ախլագ .
Բ . սահ . 6 .) տէր : «Պու շէյ միւճատէլէյէ շայես-
թէ տէյիլ տիր . քէնտի իւզլէրինէ միւհթէմիլ Էֆ-
քեարը օլան պիր Վէշիշ , քէնտի ամիրլինին Էֆքեարը
զիյատէ միւհթէմիլ օլսա պիլէ , օնա իթաա՛թ Էթ-
մէյէ ասլա պօրճլու տէյիլ տիր . զիրա օլ վագըթ՝
Սանքէզին սէօզիւ միւճիպինճէ՝ Վէշիշին քէնտինէ
զիյատէ միւհթէմիլ կէօրիւնէն զիւի՛միւ գալուլ
Էթմէյէ սէլահիյէթի վար տըր : Ա է ամիրինին
էմրի հագգ վէ տօղրու օլսա տախի , օնա իթաա՛թ
Էթմէք ֆարղ օլմաղ . զիրա նէ գատար հագգ
վէ տօղրու օլսա՝ Տէր խուսուստա վէ Տէր թարղ իլէ
հագգ վէ տօղրու օլամաղ , անճագ իհթիմալ իւզրէ
հագգ վէ տօղրու օլապիլիր . վէ պէյլէճէ սէն օնա
իթաա՛թ Էթմէյէ իհթիմալ իւզրէ պօրճլու սուն , վէ
իհթիմալ իւզրէ պօրճլու տէյիլ սին" : Բայէթլու
Փէտէր , տէտիմ օնա , պու իքի նէվ՝ իհթիմալի-
յէթտէն հասըլ օլան կիւզէլ կիւզէլ մէյվէլէր պա-
նա էյի կէօրիւնմէլէր : Աքին շիմտի պու ղայէթ

ձեզ վիժելերին խրզմեթքեարլարա վերտիյի բուխսարլար :

Եէրէ կիթմէսէ՝ էթմէյինտէն օլուր , պիւթիւն պիւթիւն իթա՛աթ էթմէք տէ զամիրինէ տօգանըր : Խմտի խրզմեթքեարլարը տա թէսէլլի էթմէք իչիւն եիրմի տէօրթ փէտէրլէրիմիզ (Միւքեալէմէ . է . 223) օնլարըն բահաթ զամիր իլէ էտէճէք խրզմեթլէրինի պիրէր պիրէր եազտըլար : Խշպու իշար օլունանլարըն պիր գաչը շունլար տըր . « Մէքթուպլար վէ հէտիյէլէր կէօթիւրմէք . գափուլար վէ բէնչէրէլէր աչմագ . փէնչէրէյէ չըգմագ իչիւն աղալարընա իմտատ էթմէք . չըգտըղը վագըթ մերտիվէնի թուլթմագ . պունլարըն ճէմիսի մէզուն վէ զարարսըզ շէյլէր տիր : Մէ շիւպհէսիզ տիր քի , փէնչէրէտէն իչէրի կիրմէք էվսահապընա . խրյանէթ էթմէք օլտուղու էճլտէն՝ նէրտիվէնի թուլթմագտա իթա՛աթսըզ պուլունսալար , Փէվգ էլատէ ալըր սիթէմլէր իշիթմէյէ մագհար օլաճագլար տըր » :

Ելէօրի՞ւրմիսին քի պունլար նէ գատար ա՛գըլը վէ սըրալը գանունլար տըր : Պէն եիրմի տէօրթ ճ՛իզվիթին քիթապընտան՝ պունտան էյի վէ միւթէպէր շէյ մէէմուլ էթմէզ իտիմ , տէյիւ ճէվապ վէրտիմ : Լաքին փափազ տէտի . Պիզիմ փատրէ Պաւնի տէ խրզմեթքեարլարա էօրէթտի քի՝ քեար վէ մէնֆտաթլարընա պագմայարագ , պու ճէմի պօրճլարը սաֆտէրունլուգ իլէ աղալարընա էտա էթսինլէր : Մէ օ պու շէյի կիւնահլար Փիհրիսթինտէ պիր էյիճէ աչմըշ տըր : Սահիֆէ 710 . « Խոստովանահայր օլան փափազլար էյի պիլիլիլէր քի , տէր , էտէպ ու էրքեանա մուղայիր հարաքէթլէրտէ աղալարընա խապէր կէթիրիպ կէօթիւրէն խրզմեթքեարլար՝ աղալարընըն կիւնահլանա ըիզա վէրտիքլէրի հալտէ՝ արճակում ալամագլար : Լաքին ճիսմանի մէնֆա՛աթլարը իչիւն էթտիքլէրի հալտէ՝ պունուն մուղայիրինի տէյէպիլիլիզ :

ճիշդութեամբ՝ ֆիելէ կէլյնճէ, քէնտի թալիմաթլարընա գտը-
շը կէլիւլէր:

Պունու կթմէք իսէ փէք գօլայ տըր. ղերա եալընըղ
զահմէթինի չէքտիբլէրի կիւնահլարա նիճիւն ըէյ
վէ ըիզա վէրսինլէր»:

Մէղքիւր Պաւնի՝ մահիյէ եախօտ մահաշարըն-
տան խօշնուտ օլմայան խըղմէթքեարլար իչիւն տէ շու
գանուկու իհտաս կթմիշ տիր: Պու տա մէղքիւր
ֆիհրիսթտէ մէվճուտ տուր (սահիֆէ. 213, 214. ալ-
թընճը թապ): «Մահիյէ վէ մահաշարը իչիւն թէ-
շէքքի էտէն խըղմէթքեարլար աճէպա աղալարընըն
մալ վէ ագգէսինտէն կիլլիճէ ալըպ՝ սնու արթըրա
պիլիւլէր մի. շէյլէ քի՝ մահիյէ վէ մահաշարը չէք-
տիբլէրի զահմէթէ միւթապըգ կէլսին: Պա՛ղը խու-
սուսլարա ալ.ւնու էտէ պիլիւլէր. մէսէլա նէ վագըթ
հալլէրի էյլէ ֆապիր տիր քի, հէր նէ մահաշ վէ
մահիյէ վէրիլսէ, գապուլ էթմէյէ մէճպուր տուրլար.
վէ նէ վագըթ քի պաշգա խըղմէթքեարլար սայիր
եէրլէրտէ զիյատէ մահաշ վէ մահիյէ ալըրլար»:

Բայէթլու Փէտէր, տէտիմ, իշթէ Մլպալը Յօհան-
նէսին էթտիյի տէ պիւսպիւթիւն պու գանուկա մու-
թապըգ օլմուշ տուր: Փափաղ տէտի. Հա՛նկը Մլ-
պալը Յօհաննէս, նէ՞ տէմէք իսթէրսին: Բայէթլու
փէտէր, տէտիմ, սէն 1647 տէ պու շէհրտէ վագի՝ օ-
լան շէյլէրի պիլմէ՞ղ մի սին. ունութմո՞ւշ մու սուն,
օլ վագըթ սէն նէրէ՞տէ իտին: Փարիզտէն ղայէթ
ուղադ՝ շիրքէթիմիդէ միւթալիգ պիր մէթէպտէ զա-
միր վագա՛լէրինի էյրէտիր իտիմ: Կէօրիյօրում
քի, Բայէթլու Փէտէր. սէն տէտիյիմ քէյֆիյէթի
ասլա պիլմէյօրսուն. շիմտի օնու սանա նագլ էթմէք
իճապ էտէր: Կէչէնլէրտէ միւթէպէր զաթըն պիրի
օնու պիր մահաշտէ նագլ էտէր իքէն, պէն տէ օ-
րատա պուլունուպ՝ քէյֆիյէթէ վագըթ օլտում: Մէղ-

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱԼ ԹԱՆՈՒՄԻՆԻՆ ՍԵՄԵՆՏԻՆԻ :

քիւր զաթ շու վեճճ իւղրէ հիքեայէ էյլէտի : Լըպալը
(Յօճաննէս՝ Սէն-Դաֆ տէնիլէն սօգադտէ՝ Վլէրմս-
նուն մէքթէպինտէ՝ սէլէֆլէրինիվէ խըզմէթ էտէր ի-
տի . մա՛աշնտան եախօտ մաճլէսինտէն խօշնուտօլ-
մայրպ , խըզմէթինին պէտէլինի ալմադ նիյէթիյլէ՝
պիր միգտար էշեա սիրգաթ էյլէտի : Շիրքէթի-
նիզին փէտէրլէրի պու շէյէ ալեաճ օլտուգլարը կիպի,
մէրգումու՝ խըսըզլըգ էթմիշ տէյիւ շիքեայէթ է-
տիպ՝ հապս էթտիրտիլէր . վէ մուհաքէմէյի 1647
Լըպրին ալթընճը կիւնիւ Շաթէլտէն գալտըրտըլար .
էթրաֆըյա խաթըրմտա տըր : Պունու նագլ էտէն
զաթ հէր պիր շէյի թաֆսիլէն հիքեայէ էթմիշ օլմասա
իտի , ինանմամը միւմքին տէյիլ իտի : Սէֆիլ Յօ-
ճաննէս՝ չօգ սիւալէրտէն սօնկրա , շիրքէթինիվէ միւ-
թալիգ էշեատան պիր գաչ գալայ գապլար ալմըշ օլ-
տուղունու իգրար էթտի իսէ տէ , էթտիյի սիրգաթ
տէյիլ տիր , տէյու իտտա էտէրէք , թէպրիյէյի զիմ-
մէթ իշիւն՝ Փատրէ Պաւնինին պալատէ մէզքիւր
թա՛լիմաթընը զիքը էյլէտի , վէ քէնտինէ՝ զամիր վա-
գա՛ալէրինի վէ պու թա՛լիմաթը տախի էջրէտէն Ղիլ-
վիթին թահրիրաթընը տա հաքիմլէրէ կէօսթէրտի :
Պու շէյին իւզէրինէ մուհաքէմէ գօմիսիօնունուն զա-
յէթ մէշնուր պիր ա՛ղասը օլան Պարօն տը Սօնթ-
րուժ՝ քէնտի վի՛լիմինի պէյան էտէրէք տէտի քի ,
«Պէն մինասիպ կէօրմէմ քի օլ փէտէրլէրին պէօյլէ
հագգսըզ , զարարը , վէ ճէմի՝ թապի՛ի՝ ալահանի վէ
ինսանի շէրիա՛թա մուղայիր , վէ միլլէթլէրի խարապ վէ
խըսըզլըզ սապիթ էտէն պիր թա՛լիմաթը հալի պիր
թահրիրաթը իլէ պու գապահաթլը յը ճէզասըզ դօյվէ-
րէլիմ : Իլա մինասիպ կէօրիւրիւմ , քի պու սատա-
գաթլը շակիրտ մէքթէպ գափուստունուն էօնիւնտէ պիր
փրանկապէնտ էլի իլէ զարպ օլունսուն . վէ ագապինճէ՝

ԻՆՏԵՐՆԱԿԵԼԹ ԹԱՆԿԱԹՐՆՆԸ ՍԵՄԵՐԵԼԵՐԻ :

զարպ էյլէյէն փրանկապէնտ մեզքիւր Ղիզվեթին խրոսրղըգ Թա՛նկաթընը հալի օլան քիթապլարընը ալանէն եագսըն . վէ Ղիզվեթէրէ շէտիտ թէնպիհ օլունսուն քի պիր տահա պէյլէ Թա՛նկաթ էյրէթ-մէսինլէր , եօխսա էօլիւմէ միւսթահագգ օլուրլար" : Պու սիճիլ ղայէթ մագպուլ օլտուղու իշին՝ օնուն իճրասընա պէքլէնիր իտի իսէ տէ , օլ էսնատէ պիր շէյ վագի՝ օլուպ , շերիա՛թըն սիճիլի կերի գալտը : Սահալուս պիր Թագրիպ նապէտիտ օլտու . վէ օլ քէյֆիյէթ իւզերինէ պիր տախի պիր շէյ սէյլէնմէ-տի . էյլէ քի Ալպալը Յօհաննէս գապլարը կէրի վերմէքսիլին հապստան չըգտը : Սերգում պիզէ պունու նագլ էթտի վէ տէտի քի Պարոն տը Սօնթրուժուն սիճիլի Շաթլէնին միւզաքքէրէ քիթապլընտա մէվ-ճուտ տուր , վէ հէր քէս օնու կէօրէ պիլիր : Պիզ պու նագլիյէթտէն ղայէթլէ շազ վէ մէսրուր օլտուգ :

Սէն պէյլէ նագիլլէր իլէ իսթիհզա՞ մը էթմէք իս-թէրսին , տէտի փափազ . պունլար պօշ շէյլէր տիր . պէն սանա փէտէրլէրիմիլին գանունլարընը սէյլէյօ-րում , սանա քիպարլար հագգընտա օլան գանուն-լարը տա իֆատէ էտէճէյիտիմ , սէն մինասիպէթսիզ նագիլլէր իլէ սէօվլւմիւ գարշըլատըն : Պէն , տէ-տիմ , պու քէյֆիյէթ հագգընտա սանա պիր էլզէմ խապէր վերմէք իշին օնու մուսթասարճա նագլ էթ տիմ . զիրա սիզ ինթիմալիյէթ Թա՛նկաթընը սապիթ էթտիյինիզ վագըթ , օնու ունութմուշ սունուզ : 'Լէ՞ տէյօրսուն , տէտի փափազ , մեզքիւր Թա՛նկաթտա էքսիքլիք օլա պիլի՞ր մի , օլ գաաար ագ'ըլլը քիմնէ-լէր օնու կէօղտէն կէշիրտիլէր , վէ օլ գանունլարը իսթիմալ էթտիլէր : Պէն օնա ճէվապ վերտիմ . Լք-սիքլիք շունտա տըր , քի սիզ միւհթէմիլ զիւի՛ւմլէ-րէ Թապ՛ի օլանլարը կերէք Ալահըն ինտինտէ , վէ

Բապալ ուսթալըգ իլէ :

կէրէք զամիր խոսսոսոսնտա էմին էթտինիզ . զիրա սէնին սէօզլինէ պագարագ , պիր տիրայէթլու մո'ւալլիմին սէօզլինէ թապ'ի օլան՝ պու խոսսոսլարտա էմին տիր : Սիզ խոսսոսվանահայրլար թարաֆընտան տա օնլարը էմին էթտինիզ . չիւնքի իհթիմալ իւզըն օնլարա աբլա'ն վէրմէյէ փափազլարը մէճպուր էթտինիզ . հաթթա աբլա'ն վէրմէմէյի օնլարա մահացու կիւնահատտ էյլէտինիզ : Աքին հաքիմլէր թարաֆընտան օնլարը ասլա էմին էթմէտինիզ . օնլար՝ սիզլին միւհթէմիլ զիւի'ւմլէրինիլէ թապ'ի օլտուգլարը իչիւն , տայագ եէմէք վէ ասըմագ թէհլէքէսինտէ պուլունուրլար . իշթէ պու պիր պաշըճա էքսիբլէք տիր : Հագգըն վար , տէտի փափազ . պէն սէնին տէտիյինէ պէյէնիրիմ : Վագաթ խոսսոսվանահայրլար իւզէրինէ օլտուղու գատար , հաքիմլէր իւզէրինէ հիւքիւմաթըմըզ եօգ տուր . զիրա խոսսոսվանահայրլար զամիր վագաալէրի իչիւն , քէնտիլէրինի պիզէ թէսիմ էթմէյէ պօրճլու տուրլար . վէ օնլարա աշըգտան պիզ հիւքմ էտէպիլիրիզ :

Եւ յի անկլայօրում , տէտիմ . ֆագաթ խոսսոսվանահայրլարըն հաքիմի օլտուղունուզ միսիլիւ՝ հաքիմլէրին տէ փափազլարը տէյի'լ մի սինիզ : Սիզլին հիւքիւմէթինիզ չօգ կէնիշ տիր , միւհթէմիլ էֆքեար իւզըն գապահաթ իշլէյէնլէրի գօյ վէրսինլէր տէյի' օնլարը մէճպուր էտին . եօխսա՝ օնլարը հապըդ-նիւն-աա'ն գաթ՝ էյլէյին , շէյլէ քի իհթիմալիյէթ թալիմաթը թահգիր օլմասըն , վէ թէֆէքքիւր իլէ կիւնահասըզ կէօսթէրտիյինիզ թալիմաթլարը իճրա էտէնլէր ճէզայա միւսթահագգ օլմասընլար . Պէյլէ էթմէտիյինիզ հալտէ՝ նա'սըլ շայիրտ պուլա պիլիրսինիզ : Պու պիր միւթալա օլունահագ մատտէ տիր , տէտի փափազ , իհմալ էթմէյէ կէլմէլ . պէն պունու պի-

Իհիմնալիյէթ թալիմաթընը ըհտտ էտէր :

զիմ շիրքէթիմիյին պաշ ամիրի օլան զաթա ա'րզ էտէճէյիմ : Աքին քիպարլար հագգընտա պէնիմ սանա իֆատէ էտէճէյիմ գանուելարա մանի օլմա մագ իչիւն , պալատէ իֆատէ էյլէտիյին խապէրի պաշգա վագթէ պրագապիլիւր իտին . պիր տահա պանա պէյլէ հիքեայէլէր նագլ էթմէզսէն , սանտ քիպարլար հագգընտա օլան գանուելարը թարիֆ էտէրիմ :

Պու կիւնլիւք պու գատարը քեաֆի տիր . շիրա պիր սէօհպէթ արասընտա թահսիլ էթտիյիմ շէյլէրին քեաֆֆէսինի պիր մէթուպա սըղտըրամամ :

Պագի . . .

ԵԷՏԻՆՃԻ ՄԷՔԹՈՒՊ

Վազուհիսթէր էֆքեարընճա նիյէթ տօղուլթմանըն ուսուլի . նամուս վէ վարիյէթին մուհաֆազասը իչիւն՝ փափազլարա վէ քէշէշէրէ պիլէ առէմ էօլտիւրմէյէ իզն վէ ըուխսաթ վէրիլիւր : Վարամուէլին թէքլիֆի օլան շու աճայիպ սիւալ, եանի՝ ինսանլարը էօլտիւրմէյէ Ղ'իզվիթէրէ ըուխսաթ վա'ր մը տըր :

Փարիզտէն . Լպրիլ 25 . 1656 .

Պէնիմ Լֆէետիմ ,

Պէն Լպալը ինսանլէսին քէյֆիյէթինի հիքեայէտիպ , տիյանէթլու փափազըն շիրազէյի քէլամընը գաթ , վէ օնու ազաճըգ կիւճէնտիրմիշ օլտուղումտան , պիր տախի օ մագուլէ քէյֆիյէթէր նագլ

Ճիգվիթերին՝ Գրիգորյան հագգընտա միւստատէսի :

Էթմէյէճէյիմի սէօզ վերիպ, մերգումուն կէօյնիւնիւ ալտրմ. պունա պինաէն թէքրար սէօհպէթինէ աղազ էտիպ՝ Նիգլիթ Վազուխսթէրին քիպարլար հագգընտա վերտիքլերի գանունլարը հէման շու աթիիւլ պէյան քէլամլար իլէ իֆատէ էյլէտի :

Եթի պիլիրսին քի, տէտի, քիպար մագուլէսի աւտէմէրին պաշլըճա նէֆսանիյէթլերի՝ իթիպարլարը տրթ. վէ օնլարը տայիմա քրիսթիան տինինէ մուղայիր զուլմու թէատտիլերէ իճթիսար էթմէյէ թահր'ք էտէն պու խուսուս տուր. շէօյլէ քի շիրքէթիմիլին փէտէրլերի՝ օնլարըն զաֆիլիյէթինէ միւստատէ պիրլէ՝ մէղհէպին շիտտէթինի ճիւզի թէսքին էթմիշ օլմասալար, օնլարըն քեաֆիքէսինի խոստովանանք տօլապլարընտան գօլմագ իճապ էտէճէք իտի : Եթին փէտէրլերիմիլ Սլահա օլան աշղլերինտէն, վէ պու տիւնիանըն ինսանլարընա օլան դարնտաշլըգ մուհապպէթինտէն նաշի՝ Ինճիլէ պէա'թ էթմէք իսթէտիքլերինտէն, ֆիքրլերինին ըջղը իլէ հեր շէյի հագգանիյէթ իւզլէ թա'տիլ էթմէնին ուսուլ վէ թարիգինի պուլմաղա մէճպուր օլտուլար. շէօյլէ քի ինսան գըսմը պու տիւնեատա զամիրինէ տօգանմայարագ ատէթ իւզլէ իսթիմալ օլունան թարղ իլէ իթիպարընը հըֆղ էթմէյէ գատիր օլսուն, վէ պիրի պիրինէ մուղայիր կէօրիւնէն իքի շէյլերի, եանի տիյանէթի վէ իթիպարը պիր եէրտէ մուհաֆաղա էտէ պիլին :

Պագաթ պու նիյէթ հեր նէ գատար ֆայտէլի իտի իսէ տէ, օլ գատար տա իճրասը կիւճ իտի. չիւն զանն էտէրիմ քի սէն պու շէյին ա'զամէթինի վէ կիւճիլիլնի էյի կէօրիւլսիւն : Պէն չօգ թա'ճիւպ էտէյօրում, տէտիմ, պիր սօուգ թարղ իլէ : Թաճիւպ մի էտէյօրսուն, տէտի. ինանըրմ. զիրա չօզլար թաճիւպ էտէրլէր : Պիլմէղմիսին քի պիր թարաֆտան

Ճիգ՝ իր լեզուն՝ «Վիյէթ տողը ու լիմագ» թալիմաթը :

Հերիա՛ծը Ինճիլ «քէմլիյէ պէտէլ տալա քէմլիք էմմէմէք, վէ ինթիդամը Լլահա պրագմագ» թէն-պիհ հտէր, տիկէր թարաֆտան տա տիւնեանըն շէրիա՛ծը ինսանլարըն սէպէպսիղ մաղլում օլմասընը մէն՝ վէ էքսէրիէ տէ ինսան տիւշմէնլէրինի գաթլ վէ իտամ էտէր : Այունտան զիյատէ պիրի պիրինէ զլատա շէյլէր կէօրմիւշ մի սին : Այու ճլմէն իլէ՝ փէտէր-լէրիմիղ պու թարղ շէյլէրի պիրի պիրինէ թաթալըգ էյլէտիլէր, տէտիմ խտէ, Այէն թա՛ճիւպ էտէյօրում, տէտին : Բայէթլու վէտէր, Ֆիքրիմ էյիճէ անկլա-շըլմասը : Այէն փէտէրլէրինտէն օլ գատար շէյլէր կէօրմիւշ օլմասա իտիմ, վէ պաշղալարըն ինտինտէ միւսնինսիղ օլան շէյի օնլար գօլալըգ իլէ եափապի-լիր օլտուղունու պիլմէսէ իտիմ, հագիգէթ տէտի-յին շէյլէրի միւմքինսիղ տատ էտէր իտիմ . լաքին պէն ինանըրում քի օնլար պիր եօլ պուլմուշլար տըր . հալ պու քի օլ եօլու պիլմէտիյիմ իշինն թա՛ճիւպ վէ իսթիզլատէտէ գալմըշ ըմ . իմտի սիղէ բիճա է-տէրիմ, քի օնու պանա պէյան էտէսինիղ :

Այն պու էֆքեարտա օլտուղուն-իշինն, տէտի, մաթլուպունու էմմէք պանա ֆարղ տըր : Իշյլէ ի-սէ պիլ քի պու փիւր հիքմէթ գանուն Նիյէնիֆիլէ Կօլլու-լիմանըն ա՛լիմ գալիտէսի տիր, վէ պիղիմ իլ-մի տիւլաղըմըլտա (թափյախան) իշպու գա՛լիտէ օլ գա-տար էլզէմ վէ գըյմէթլի սայրմըշ տըր, քի պէն օ-նու հէման իհթիմալիյէթ թա՛լիմաթը իլէ միւսապի թուլմաղա ճէսարէթ էտէրիմ : Այունուն պիր գաջ Փապլէրինի՝ մուգատտէմ թարիֆ էյլէտիլիմ գանուն-լարտա ալ չօգ միւշահէտէ էյլէտին : Այիլ ֆարղ՝ Խըղմէթքեարլար պա՛ղը զօր քէրթլէրտէ . աղալարը-նա բահաթ զամիրլէ խապէր կէթիրիպ կէօթիւրէպի-լիրլէր, տէտիյիմտէ, անկլա՛մատընմը քի պու շէյ եա-

Նիյէթի աօղըուլտուպ՝ հազգանիյէթիգլէք էթմէյէ բուս-
սթ :

ընըզ վասիթա օլտուգլարը շէրրտէն նիյէթլէրինի
տէյիշթիրմէք վէ չէվիրմէքլէ, վէ եալընըզ օլ միհա-
սիպէթլէ գազանաճաղլարը մէնֆաթա աօղըուլթ-
մագլէ օլուր : Իշթէ Նէյէթի աօղըուլթմագ պու տուր :
Ը ունու տախի կէօրտիւն, քի իհսան իշիւն ապչէ վէ-
րէնէր, պու թարը իլէ նիյէթլէրինի աօղըուլթմա-
տըզլարը հալտէ, սահիհ Սիմոնական օլուրլար : Լա-
քին պէն շիմտի իսթէրիմ քի պու պէօյիւք գախտէի
ատէմ գաթլ էթմէք հազգընտա սանա էյիճէ պէ-
յան էտէյիմ . (ղիրա պու գանուն փէք չօք քէր-
թէլէրտէ գաթիլի գապաաթսըղ չըգարըր, վէ սէն պու
խուսուսլարտան գանունու մէղքիւրիւն հէր շէյէ գատիր
գուվլէթինի անկլայա պիլիբսին : Պէն շիմտիտէն կէօ-
րիւօրում քի, տէտիմ, օնուն իլէ հէր շէյէ իլն վէ
բուխսաթ օլապիլէճէք . վէ օնուն էլինտէն պիլը շէյ
գուրթուլմայաճագ տըր : Փափաղ ճէվապ վէրտի .
Պէն տայիմ պիր ուճտան օ պիր ուճա կէչէրսին . սէն
պու թապիաթընտան ֆարիղ կէլմէլի սին : Օիրա
պիղիմ հէր շէյէ իլն վէ բուխսաթ վէրմէտիյիմիզի
ճիւզի անկլամագ իշիւն, պիլմէլիսին, քի պիղ պրագ-
մազըլ քի պիր ատէմ՝ կիւնահ իշէմէյէ նիյէթը
մախսուսէսի օլուպ՝ կիւնահ իշէսին . վէ պիր քիմսէ-
նին՝ պիր ֆէնա հարաքէթտէ ֆէնալըգտան պաշգա
պիր մէրամ ու մագսէտի օլմատըղընը, վէ պու ֆիլի-
տէ ինատ վէ իսրար էյլէտիյինի կէօրտիւլիմիւղ հալ-
տէ՝ գարը օլսուն երքէք օլսուն՝ ասլա սիննինէ վէ
րիւթպէսինէ պագմայարապ՝ օ մագուլէ քիմսէյէ աբ-
ձախմ վէրմէղիլ : Լաքին պիր քիմսէ պու սէֆիլ
հալտէ եախօա պու իսթիտատտէ պուլունմատըղը սու-
րէթտէ՝ օնուն Նէյէթի աօղըուլթմագ չալըլըրըլ . եա-
նի՝ կիւնահ օլմայան պիր շէյի քէնտի հարաքէթինէ

ՆԻՅԵԹԻ ՄՈՂՈՒԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԳԱՐՉԸ ԷԹՄԵՔ :

մերամ ու նեթիճէ էթմէյէ օնա թէքլիֆէ Էտերիզ :
Կէրչի Էլիմիզտէն կէլտիյի գատար՝ մէմնուաթտան օ-
լան շէյլերտէն ինսանլարը Փարիզ կէթիրմէյէ չալը-
շոր իսէք տէ , պիր հարաքէթի մէն՝ Էտէմէտիյիմիզ
հալտէ տէ , պարի նիյէթի փագ Էյլէրիզ . վէ պու-
թարզ իլէ ֆէնալըգ նէվինտէն օլան շէյի նէթիճէ-
նին փաքըղը իլէ իսլահ Էտերիզ : Այ իշթէ փէ-
տէրլէրիմիզ պու սէպէպէ մէպնի բուսսաթ վէրտիլէր
քի պիր ատէմ նամուսունու վիգայէ էթմէք քերթէ-
սինտէ ճէպը գուլանապիլսին : Այրա պու ախէր
թարզ իլէ օլամազ , անճագ նիյէթինի պէյիւք կիւ-
նահ օլան ինթիգամ արզուսունտան չէվիւմէքլէ , վէ
նամուսունու վիգայէ էթմէք արզուսունա մօղըրլթ-
մազլէ օլուր . վէ պունա փէտէրլէրիմիզին գանունու-
նա նաղարէն՝ բուսսաթ վէրիլմիշ տիր : Օնլար պու
թարզ իլէ կէրէք Մլահա վէ կէրէք ինսանլարա օ-
լան ճիւմլէ պօրճլարընը իճրա Էտէրլէր . չիւն ա՛մէլ
ու հարաքէթի բուսսաթ վէրմէքլէ տիւնիայը խօշնուա
Էտէրլէր , վէ նիյէթլէրի փաք էյլէմէքլէ տէ Ինճիլին
քէլամընը հըֆը էթմիշ օլուրլար : Իշթէ աթալարը-
մըզ պու շէյէ ասլա վագըրժ օլամատըր . պու գա-
նունուն շան ու շէօհրէթի փէտէրլէրիմիզէ բաճի տիր
սէն շիմտի պու շէյի փէք էյի անկլատըն : Չօգ է-
յի անկլատըմ , տէտիմ : Աիզ պիր ա՛մէլին զահիր
վէ ճիսմանի ֆիի՛լինի ինսանա վէրիսինիզ , նիյէթին
պաթընի վէ բուհանի հարէքէթինի իսէ Մլահա վէ-
րիսինիզ . իշպու հագգանիյէթ իւղըն օլան թագսիմ
իլէ , ինսան շէրիա՛թընը Մլահըն շէրիա՛թը իլէ պիր-
լէշտիրիսինիզ : Աքին , բայէթլու փէտէր , մօղ-
րուսունու իսթէրսէն , պէն սէնին վատլէրինէ պիւս-
պիւթիւն ինանմամ , վէ զանն էթմէմ քի սիզին միւ-
էլլիֆլէրինիզ սանա պէյլէ տէմիշ օլալէր : Ան պու

‘ՆԻՅԵԹԻՆԻ տօղրուլտուպ’ ինթիգամ ալմազ :

լազըրտըն իլէ պանա սիթէմ էթմիշ օլույօրսուն ,
տէսի փափազ . պէն հէփ սէօլէտէքլէրիմի իսպրիթ է-
տէ պիլիրիմ . վէ օլ գատար չօգ շահատէթլէր իլէ , քի
օնլարըն սալըսը , գուվվէթի , վէ սէպէպլէրի սէնի ղէյա-
տէսի իլէ թէնաճիւպէ պրագըր : Չիւնքի՝ փէտէրլէրիմի-
ղին՝ իշպու Նիյէթի տօղրուլթմազ գանունու վասիթասը
իլէ ինճիլին գանունլարընը տիւնեա գանունլարընա
նաճըլ մութապըզ կէթիրտիյինի անկլայապիլմէք իշիւն
պիլիմ՝ փատրէ Բէճինալտօնուն քէլամընը տիյնէ-
մէլի սին . (Բիթ . Պապ . ԻԱ . սահիֆէ 260 .) ‘Վ-
տէթա քիմնէլէրէ պիրի պիրինտէն ինթիգամ ալմազա
իզն եօզ տուր . զիրա Պօղոս Բէսիւլ տէր . (Հուլմ .
Պապ . ԴԻ .) ‘Հիչ քիմնէյէ քէմլիք պէտէլին՝ քէմ-
լիք վէրմէն’ . վէ Եզնէ . Պապ . ԻԱ . ‘Ինթիգամ ալ-
մազ իսթէյէն , Լլահըն ինթիգամընը քէնտի իւղէ-
րինէ տավէթ էտէր , վէ կիւնահլարը ասլա ունու-
տուլմազ’ : Ինճիլտէ պիրի պիրիմիլէ տ’ֆվ էթմէք
հագգընտա եաղլան քէլամլարը նէ՞ եափալմ . Նի-
ճէ քի Սատթէրսուն ԺԶ . վէ ԺԸ . Պապլարընտա
օգուրուլ’ : Բայէթլու փ’տէր , հագիգաթ էկ’ր մէզ-
քիւր մուէլլիֆ պու սէօլլէրտէն սօնկրա , Լզնիլ Բի-
թապտան տըշարը պիր շէյ տէր իսէ , մալիւմաթընըն
էքսիքլիյինտէն տէյիլ տիր . լաքին օնուն պու սէօզ-
լէրինին խիւլասասը նէ տիր : Կէթիրտիյի խիւլասա
շու տուր , տէտի . ‘Պունլարըն քեսթիֆէսինտէն կէօ-
րիւնիւր քի , տէր , պիր ասքէրի ատէմ քէնտինի եա-
րալայանը անիտէ գօլալայա պիլիւր , սահիհէն քէմլիք
պէտէլինէ քէմլիք վէրմէք Նիյէթի իլէ տէյիլ , իլա նա-
մուսունու եէրինէ կէթիրմէք Նիյէթի իլէ’ : Կէօրիւր
միսին , փէտէրլէրիմիզ նասըլ քէմլիք պէտէլինէ քէմ-
լիք էթմէք Նիյէթինի մէն՝ էթմէյէ ղայրէթ էտէր-
լէր . չիւնքի Լ’լիլիլ Բիթապ օնու հիւքմի ա’զապ

Ներկեթինի տողը ուղարկուեալ՝ ինթիգամ արմագ :

այլ թընա պրադըր : Փէտէրլէրիմիզ պիւսպիւթինն պու շէյէ գարշը տուրտուլար : Լէսիոսու տինկլէ . (Մտալէթ իչիւն . Վիլմապ . Բ . 79 .) «Պիր սիլէ եէյէնին ինթիգամ արմագ նիյէթի օլամազ , լաքին նամուսսուղուգ-տան դուրթուլմազա նիյէթի օլա պիլիր վէ պու սէպէպտէն քէնտինէ օլան հազարէթի անի-տէ իւղէրինտէն տէֆ՝ էտէ պիլիր , վէ խասմինի պու-չադ իլէ տէ վուրա պիլիր» : Պիլ տիւշմէնլէրիմիզ-տէն ինթիգամ արմագ նիյէթինտէն օլ գատար ու-ղաղըզ , քի փէտէրլէրիմիզ իսթէմէղէր պիլէ քի պիլ ա՛տալէթիմիլտէն նաշի օնլարըն էօլիւմինէ արզու էտէլիմ : Պադ պիլիմ Լաքապար նէ տէր . (Միւ-քեալէմէ , Ե . 145 .) «Տիւշմէնին սանա քէտէր վէր-մէյէ հազըր օլաուղու հալտէ , սէն ա՛տալէթ ունէֆ-սա՛նիյէթ իլէ օնուն էօլիւմինէ արզու էթմիլի տէյիլ սին . լաքին մաղարաթտան էմին օլամագ իչիւն՝ պու արզուն օլապիլիր» : Օիրա պու նիյէթ իլէ պու շէ-յի էթմէք օլ գատար ճայիլ տիր , քի պիլիմ մէշուր Սէնտօղալը Նուրթաա տէր . Պիր ատէմ «Ղա-հա րիճա էտէ պիլիր , քի պիլի գօվալամագ նիյէ-թինտէ օլանլարը անիտէ հէլաք էթսին , էկէր ախէր թարղ իլէ օնլարտան դուրթուլմագ միւմքինսիլ իսէ» : Լապու քէլամլար՝ մէրգումուն Լամիտ թէսմիյէ էյլէ-տիյի քիթապտա տըր :

Բայէթլու փէտէր , տէտիմ , Վիլիսէ՝ տուա՛լէրինտէ պու թարղ պիր տուա՛ թէրթիպ էյլէմէյի ունութ-մուշ տուր : Ղահտան տիլէյէպիլտիյիմիզ շէյէրին քիաֆֆէսի տէ , տէտի , տուա՛ քիթապլարընտա մէվ-ճուտ օլամազ . պունտան գաթի՛ նազար՝ միւմքին տա-խի տէյիլ իտի , զիրա պու զիւ՛իւմ լաամագիրք նամ քիթապտան սօնկրա տըր . սէն թէվարիխի էյի պիլ-մէյօրսուն : Լաքին պու մատտէ յէ խիթամ վէրմէզ-

Նիյեթինի տեղում լսող պատուական էթմէք :

տէն , սէն պիղիմ փատրէ Գասպար Հուրթատօնուն շու քէլամընը տա տինկէ . Տիանա տախի օնտան շահատէթ կէթիրմիշ տիր : Հուրթատօ Լաքօպարըն եիրմի տէօրթ փէտէրլէրինին պիրի տիր : «Այիր մէլէյնիմէթ՝ մահացու կիւնահ իշլէմէքօրիղին , էյէտիյի նիմէթտէն մահաշ ալան քիմէնինն էօլիւմիւնէ , վէ պիր էվլատ փէտէրլէրինին վէֆաթընտ արղու էտէ պիլիր . վէ վէֆաթ զուհր էթտիքտէ՝ մէտրուր տախի օլա պիլիր , լաքին պու հարաքէթ տէյիլ ա՛տալէթտէն նաշի , իլլա եալընըլ օնտան նէշաթ էտէճէք մուհասէնաթ իչիւն օլմալը տըր» :

Բայէթլու փէտէր , տէտիմ , իշթէ նիյեթին տօղրուլթմանըն կիւղէլ կիւղէլ սէմէրէլէրի . պէն էյի աշկատըմ քի պու թա՛լիմաթ զայէթ կէնիշ տիր : Լաքին քէպարլար հագգընտա չօգ էլղէմ թա՛լիմաթլար վար իսէ տէ , մանա վէրիլմէսի փէք կիւճ տիւր : Իֆատէ էյլէ պագալըմ , տէտի փափաղ : «Նիյեթին տօղրուլթմագ ուսուլի իւղբէ՝ շունու պանա էօյրէթ քի , տէտիմ , ա՛ճէպա իքի քիշի եալընըլ ճէնքտէ (տուէլլօ) պիրի պիրլէրինի վուրա պիլիրլէ՛ր մի : Այիլմ Մէնտօղալը Հուրթատօ , տէտի փափաղ , շու սէօղ իլէ սէնի թէղ խօշնուտ էտէր . օնու Տիանա տա շահատէթ կէթիրմիշ տիր . «Տուէլլօյա տա՛վէթ օլունան պիր քիպար՝ տինտար տէյու պէլլէնմիշ օլմատըղընտան՝ վէ ինսաֆսըլ հարաքէթէ վէ ատէթա կիւնահարա միւլթէլա օլտուղունտան , տուէլլօտան իմթինա էյլէտիյի հալտէ՛հէր.քէս՝ Տէյիլ Բլահտան գօրգուղու իչիւն , իլլա զաթըր գօրգաղըղընտան կէրի չէքիտի , տէյու գօլայճա թահմին էտէ պիլիր . վէ պու էճիւտէն ալէյհնտէ՝ Սէրա տէյիլ տիր , թափուգ գատար ճէսարէթի եօգ տուր , եախօտ պու միսիլիլ հագարէթէ միւճիպ օլան սիթէմէր սէօլլէնէպիլիր օլտուղու իչիւն՝ տա՛վէթ

Բապտիստական եկեղեցիի տոգորութեամբ տուէլլո էթմէյի զէվզէ-
նիւր իսէ տէ,

էտէն քիմնէ օնու պիղայրի հագգըն վուրմագ իշին
օրայա կէլտիյի թագաիրտէ, մէղքիւր քիպար զաթ'
նամուսու իշին' (ԿԵԼԹՅՈՒՆ) թախտիս օլունան մահալ-
տէ պուլունա պիլլը, լաքին տէյիլ սահիհէն տուէլլոտա
տէյիլէմք, իլա եալընըլ նամուսունու վիգայէ էթ-
մէք նիյէթի իլէ կիթմէլի տիր : (Նուն պու հաբա-
քէթի զարարսըլ տըր . զիրա զըրա չըզըլ' պիլլինէ
պէքէյէրէք կէզինմէք, վէ պէքլէտիյի զաթ' օնու
վուրմագ կէլտիյի հալտէ' քէնտինի վիգայէ էթմէք'
Փէնալըգ տէյիլ տիր : Պու թարը իլէ օ ալա կիւ-
նահ իլլ' միշ օլմաղ . զիրա նիյէթիինի պաշգահ հալէրէ
տօղըլթմուշ օլտուղու իշին, էթտիյի' ալա տուէլլո
գապուլ էթմէք տէյիլ տիր : Զինքի տուէլլո գա-
պուլ էթմէք, մախտուսէն պիրի պիրինի վուրմագ նի-
յէթինէ մերպուլթ տուր, պէյլէ նիյէթ իսէ' օնուն
հարաքէթինտէ հիշ պիր վէճճ իլէ եօգ տուր :

Իայէթլու վէտէր, սէն պէնիմ սիւալիմէ ճէվապ
վէրմէտ'ն . պու թա'լիմաթ' այան աշիքեար տուէլլոյա
իլն վէ թուխսաթ վէրմէք տէյիլ տիր . հաթթա պիլ
աբս պու թա'լիմաթ տուէլլոյու օլ տէրէճէ եասագ
օլմուշ պիր քէյիլիլէթ տէյիլ գըյաս էտէր քի օնա
իլն վէրմէք իշին տօլալըգ սէօզէր գուլանըր : Ի՛հ,
ա՛հ, տէտի փափաղ, սէն տէրինէ վարմաղա պաշա-
տըն . լաքին պէն մէմնուն վէ մէսրուր ում : Պու
ճիւմլէ իլէ տէյէ պիլիւրիմ, քի պու թա'լիմաթ մէղ-
քիւր թարը իլէ տուէլլո էտէնլէրին մերամընը քիւլ-
լիյէն իճրա էտէր : Լաքին սանա տօղըլ տօղըլոյա
ճէվապ վէրմէք Փարը իսէ տէ, պէնիմ վէրէճէյիմ
ճէվապը շիրքէթիմիղտէն օլան Լէյման վէրսին, քի
ալըգ սէօզէր իլէ տուէլլոյա թուխսաթ վէրիր . Փա-
գաթ շու շարթ իլէ քի' օնու գապուլ էտէն' նիյէ-

Փափազ անկլամայրդ տահա զէյտտէ շէհատէթ կէթիրիր :

Թինի եալընըղ նամուսունու եա մալինի Տըֆղ էթմէք խուսուսունա սողըուլթսուն (Իրիթապ . Գ) : «Պիր ճէնքճի» օրտուտա , եա պիր քիպար՝ սարայտա , նամուսունու եա մալինի դայ՝ էթմէք քէրթէսինտէ պուլունտուղու հալտէ՝ տուէլլօու դապուլ էթմէքտէն սարֆը նազար էտէ պիլիր իսէ տէ , զանն էթմէմ քի քէնտիսինի վիգայէ էթմէք իչինն օնու դապուլ էտէր իսէ՝ հիւքմ օլունա պիլիր» : Պետրոս Հուրթատո տախի պու էֆքեարտա արը . նիճէ քի պիղիմ րայէթլու Լսքօպար տախի , Հուրթատօնուն սէօղլէրինի շահատէթ կէթիրիպ զիքը էտէր : «Պիր ատէմ մալինի Տըֆղ էթմէք իչինն տուէլլօտա ախէրինի վարապիլեր , էկէր մալինին մուհաֆագասը իչինն պաշգա եօլ պուլունմաղսա . զիրա հէր ատէմին՝ տիւշմէնլէրինի տախի գաթլ էտէրէք՝ մալինի Տըֆղ էթմէյէ հագգը վար տըր» : Պու սէօղլու իշիթտիմ իսէ , թաճիւպ էթտիմ , զիրա կէօրտիւմ քի տինտար Վրալ տուէլլօու մէմալիքինտէ քիւլլիյէն եասագ վէ տէֆ էթմէք իչինն պիւթիւն հիւքիւմէթինի իսթիմալ էտէր . տինտար Ղիզվիթլէր իսէ՝ օնա բուխսաթ վէրմէք վէ օնու քիլիսէտէ սապիթ էթմէք իչինն տիւրլիւ հիլէ վէ ֆէնտ գուլանըրլար : Լաքին տինտար փափազ օլ գատար հարարէթլէ սէօյլէր իտի քի , լաղըրտըրնա մանի՝ օլայրտըմ , նամուսունա սօգանըղ օ աճագ իտիմ . իմտի սէօղլինիւ շու վէճհ իւղրէ իւրի էէթիւրտիւ : Լնճամ , տէսի , Սանքեղ զայէթ աիքեարէ բուխսաթ վէրիր (կէօրիյօրմուսուն , պէն սանա նէ՞ մագուլէ ատէմլէրտէն շահատէթ կէթիրիյօրում .) զիրա օ սալթ տուէլլօու դապուլ էթմէյէ բուխսաթ վէ մէղ , իլլա նիյէթինի սողըուլտարագ տուէլլօ թէքլիֆ էթմէյէ տախի բուխսաթ վէրիր : Պիլիմ Լսքօպար պու շէյտէ օնա թապի տիր : Բայէթլու

Ներկեթի առողրուլտուլ՝ գահպելիքլէ ատէմ էօլտիւրմէք :

փէտէր, տէտիմ, պէօյլէ օլտուղու հալտէ, պէն օնու պրազըրմ. լաքին կէօյիւմ իլէ կէօրմէտիքձէ ինանմամ քի օ պէօյլէ եազմըչ օլտուն : Լօյլէ իսէ ան օգու քի, պիր էյի անկլայսըն, տէտի : Այաաա Անքէզին Բարոյակուն Ըստուածաբանութիւնունտա պէն շու սէօյլէրի օգուտում. (Վրիթապ. Բ. Պապ. 39. 7.) “Զօգ մինասիպ տիր տէմէք, քի պիր ատէմ քէնտի էօմրիւնիւ, ի՛թիպարընը վէ հիսապսըզ մալինի հըֆզ էթմէք իչիւն՝ տուէլլօ էտէ պիլիր, էյի պիլտիյի հալտէ, քի թէզվիրաթ վէ Ֆէնտ իլէ օնլաըր քէնտիսինտէն քափմագ իսթէրլէր. վէ օնլաըր հըֆզ էթմէք իչիւն պունտան պաշգա եօլ եօգ տուր : Աէ Լաւարոս էյի սէօյլէր, քի պէօյլէ վագա՛ալէրտէ տուէլլօյու գապուլ էթմէյէ վէ թէքլիֆ էթմէյէ իպն վար տըր : Աէ քէնտի տիւլմէնինի կիզլի էօլտիւրէ պիլիր : Աէ տախի, պէօյլէ վագա՛ալարտա, տուէլլօ եօլունու գուլլանմագ ասլա լալլմ տէյիլ տիր, էկէր տիւլմէնինի կիզլի էօլտիւրմէյէ, վէ օլ վէճհ իլէքէնտի տարըղընտան գուրթուլմալա գատիր օլուր իսէ. զիրա պու եօլ իլէ պիրտէն հէր թէհլիքէտէն, եանի՝ կէրէք էօմրիւնիւ տուէլլօ թէհլիքէսինէ գօմագտան, վէ կէրէք օլ կիւնահա իլհագ օլմագտան գուրթուլուր. տիւլմէնի օլմայարագ տուէլլօ էթտիյի հալտէ իսէ՝ կիւնահ իչէր” :

Բայէթլու փէտէր, տէտիմ, իշթէ տինտարըղգ սուրէթի թահթընտա պիր կիզլի տուզագ. հէր նէ գատար տինտարըղգ սուրէթինի կիյինմիչ իսէ տէ՝ տայիմա տուզագ տըր. չիւնքի տիւլմէնինի գահպելիքլէ էօլտիւրմէյէ րուխսաթ վէրիր : Վափազ ճէվապ վէրտի. Պէն սանա նէ՝ վագըթ տէտիմ, քի գահպելիք իլէ գաթլ էթմէյէ էմր վար տըր. Ըլլահ էթմէյէ : Պէն սանա տէտիմ քի կիզլի էօլտիւրէ պիլիր. սէն

Նիյէթինի տօղրուլտուպ՝ ատէմ էօլտիւրմէք :

պունտան՝ կէօյա իքիսի տէ պիր լազըրտը տըր կիպի
Պահպէլը իլէ էօլտիւրէ պիլիր պահսընա դալըրշ-
տըն : Ան գահպէլըլէ էօլտիւրմէք նէ օլտուղունու
Նսըսպարտտն էօյրէն տէ, պատէհու պէնիմ իլէ սէօյ-
լէշ : «Անտէն ասլա սուի զանն էթմէյէն ատէմի
էօլտիւրտիլին հալտէ, դահպէլըլէ էօլտիւրմիւշ օ-
լըրսուն : Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ տիւշմէ-
նինի էօլտիւրէն՝ արգասընտան ափանսըղըն, եախօտ
ղափիլ տէգէ կէթիրիպ էօլտիւրմիւշ օլսա տախի՝
գահպէլըլէ էօլտիւրմիւշ սայըլմալ» : Աննէ օլ միւ-
քեալէմէտէ . Մտէտ . 56. «Աիր քիմսէ», տէր, «էօմ-
րինէ գաստ էթմէյէճէյինի սէօղ վէրիպ պարըշմըշ օլ-
տուղու տիւշմէնինի պիլէ էօլտիւրսէ, մապէյնլերինտէ
ղայէթ եազըն տօսթլուգ վուգ՝ու պուլմատըղը հալտէ
եինէ ափ աշիքեար գահպէլըլէ էօլտիւրմիւշ սա-
յըլմալ» :

Ըլմտի կէօրտիւն մի քի սէն լուղէթլէրին պիլէ
մանասընը պիլմէզսին . վէ եինէ պիր մօնալիմ կի-
պի սէօյլէշմէք իսթէրսին : Պէն իգըրար էտէրիմ քի,
տէտիմ, պու շէյ պանա պիւսպիւթիւն եէնի տիր .
վէ թարիֆինիզտէն անկլարըմ քի, շիմտիյէտէք հէ-
ման հիչ քիմսէ գահպէլըլէ էօլտիւրմիւշ տիր .
զիրա պիր ատէմ սալթ տիւշմէնինի ափանսըղըն էօլ-
տիւրիւր : Արին հէր նէ հալ իսէ, Աանքէզին սէօ-
ղիւնէ նաղարէն, պիր ատէմ քէնտիսին՝ նահագըլըգ
վէ իֆթիրա էտէնի պիլա ֆիւթուր արգասընտան՝ եա
տա ֆէնտ իլէ էօլտիւրիլէպիլիր, վէ (պէնիմ սապը-
գա տէտիյիմին մօղայիրի) հիչ պիր վագըթ գահպէ-
լըլէ էօլտիւրմիւշ օլմալ : Պէլի, տէտի փափազ,
լաքին նիյէթինի էյիճէ տօղրուլթմալը տըր, սէն տա-
յիմա պաշըրճա շէյի ունուտուրսուն : Ա է պու շէյի
Սօլինա տախի իսպաթ էտէր . (Սիւք . Դ . Սիւպ .

ՆԻՅԵԹԻՆԻ ԽՈՂՐՈՒԼՈՒԿ՝ ԿԱՆԵՄ ԷՕԼՈՒՐԻՄԷՔ :

12) : Է՛մ պիղիմ ֆիրասեթլի Ուէճինալտօնուն սէօ-
ղինէ նաղարէն, (ԿՐԻԹԱՅ . ԻԱ . ՊԱՅ . Ե . 57,)
«Պիր իֆթիրաճը միւղէվիրին պիղէ գարշը կէթիր-
տիյի եալան շահիտլերի տալսի էօլտիւրէ պիլիրիլ» :
Սէ էնճամ, պիղիմ նամտար վէ մէշտուր փէտէր-
լէրտէն լիաննէրոսուն վէ Լամանուէլ Սահինին սէօղիւ
միւճիպինճէ, օնլար իլէ սէօղլերի պիր օլան՝ կէրէք
եալան շահիտլերի, կէրէք հաքիմի էօլտիւրէ պիլիրիլ :
Իշթէ օնուն սէօղլերի. (ՍԻԼՔ . Դ . ՍԻԼԱ . 4 . 83 .)
«Խանթոս վէ Լէսիոս՝ Պիր սուչուղու էօլտիւրմէյէ
իթթիֆադ էթմիշ օլան եալան շահիտլերի, վէ հա-
քիմի էօլտիւրմէյէ լուխսաթ վէրիլմէզ, տերլէր իսէ տէ՝
Լամանուէլ Սահինին, վէ ախէր միւլէլիֆլերին օլ
զիւլմիւլ գապուլ էթմէմէյէ հագգլարը վար տըր .
չիւն զաֆրէ սօգաւնը» : Սօլինա մէզքիւր քիթա-
պընտա սապիթ էտէր, քի պիրմէատ կէրէք եալան
շահիտլերի վէ կէրէք հաքիմի էօլտիւրէ պիլիր : Բա-
յէթլու փէտէր, տէտիմ, շիմտի էյի անկլատըմ սէ-
նին՝ նիյէթ Խօղրուլթմադ թա՛լիմաթընը . լաքին օ-
նուն խիւլասալարընը, վէ պու թալիմաթըն գաթ-
լէ լուխսաթ վէրաիյի վազա՛յլերին քեաֆֆէսինի
անկլա հագ իսթէրիմ : Պու ճիճէթտէն տէտիլլէրինի
թէքրարլայալըմ, եախօտ պիր տահա սէյլէյէլիմ, քի
թահգիր օլմայալըմ . զիրա թէճնիս սէօղ եախօտ էֆ-
քեադ պուրատա թէճիլքէլի տիր : Սինասիպ վա-
գըթտա վէ հագգը, ճէմ էյի զիւլիւմ իւզըն էօլտիւր-
մէք ճայիլ տիր : Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝
սէն պանա թաստիգ էթտին, քի պիր ատէմ քէնտի
մալինի վէ նամուսունու վիգայէ էթմէք իչիւն, սիլին
փէտէրլէրինիլին սէօղլինէ նաղարէն՝ նիյէթինի Խօղ-
րուլթուղու հալտէ՝ տուէլլօյու գապուլ՝ պա՛ղը քէր-
լէ տէ թէքլիֆ էտէ պիլիր . քէղալէք իֆթիրա էտէ-

Նիյէթինի տօղրուլտուպ, պիր Թօդաթ իչինն ասէմ էօլ-
տիւրմէք :

Նի, օնուն կէթիրտիյի եալան շահիտլէրի, վէ ըրշ-
վաթ ալըպ օնլարա Թարաֆկիրլիք էտէն Տաքիմի կիլ-
լի էօլտիւրէ պիլիր . սէն շունու տախի տէտին քի,
պիր ասէմ՝ նամուսունու եէրինէ կէթիրմէք իչինն
սիլլէ վուրանը պուչաղլէ վուրտուղու Տալտէ՝ ինթի-
գամ ալմըշ օլմաղ: Արքին՝ ըայէթլու փէտէր, սէն
պանա պու. շէյին տէրէճէ վէ միգտարընը Թարիֆ
էթմէտին: «Պու խուսուստա եանկըշլըդ օլմաղ»,
տէտի փափաղ. «չինն էօլտիւրմէյէ պիլլէ ճէսարէթ վէ-
րիլէ պիլիր: Պու պապտէ պիլլիմ ա՛լիմ շէնրիքէղ,
(Իրիթապ Ժ.Գ. Պապ Ժ.Յ.) վէ փէտէրլէրիմիլտէն
պաղըլարը, — Աքօպար պունլարտան տա շահատէթ
կէթիրիր (Միւք. Ա. Պապ է. 48), — շու սիյադ իւղ-
րէ ղայէթ կիւզէլ եաղմըշլար տըր»: Պիր ասէմ սիլլէ
վուրանը՝ ֆիրար էտէճէյի քէրթէտէ տախի՝ էօլտիւրէ
պիլիր. ֆադաթ պունու ատավէթլէ եա ղարաղընտան
նաչի էթմէսին, վէ պու Տարաքէթի իլէ տէվէթէ ղարա-
ըն՝ եախօտ վաֆիր դան տէօքիւլմէսինէ սէպէպ օլմա-
սըն: Ալ է սէպէպի շու տուր քի, պիր ասէմ սիրգաթ
օլունմուշ էշեասընը արայա պիլտիյի կիպի, նամու-
սունու տա արայա պիլիր: «Նամուսուն՝ սիրգաթ օ-
լունան Տայվանլարըն կիպի՝ խասմինին ղապթընտա տէ-
յիլ իսէ տէ, սէն օնուն ղապթընտա կիպի միւլաՏա-
ղա էտէրէք՝ օնա ա՛ղամէթ վէ Տիւքիւմէթ կէօսթէրէ
պիլիր սին, վէ պու վէճՏ իւղրէ պաշգալարըն ին-
տինտէ շան ու շէօՏրէթ գապանա պիլիրփին: Ալ է
սահիՏ տէյիլ մի տիր քի, սիլլէ եէյէն ասէմ խաս-
մինի էօլտիւրմէտիքճէ նամուսունու եէրինէ կէթիրէ-
մէղ»: Պու շէյ պանա օլ գատար Տիյպէթլու կէօ-
րինտիւ քի կիւճ իլէ քէնտիմի ղապթ էտէ պիլ-
տիմ. լաքին պաղի գալանը անկլամաղ իչինն գոյ

ճիշդված փափաղար թօղաթ վուրանը էօլտիւրմէյէ րուխսաթ վէրիւրէր :

վէրտիւմ, քի օ պու թարղ իւղը սէօղիւնի իլէրի կէօթիւրսին : « Հաթթա », տէտի , « սիլէ եէմէմէք իւչիւն , սիլէ վուրմագ իսթէյէն ատէմի պիլէ , օնտան գուրթուլմաղա պաշղա եօլ օլմատըղը հալտէ՝ էօլտիւրէ սիլիւր : Վէտէրլէրիմիղին ինտինտէ պու ալէսսէվիյէ պիր շէյ տիր : Սէսէլա . եիրմի տէօրթ իսթիարլարտան պիրի օլան Լըար (Բարոյական Ղանուն . Ղըթա 3. սահիֆէ 105) տէր . « Պիր նամուս սահիպի զաթ՝ քէնտինէ սիլէ եա գըլըճ իլէ վուրմաղա նիյէթի օլանը էօլտիւրէ պիլի՛ր մի : Պա՛ղըլար՝ Խալըր տէյու ճէվապ էտէրլէր , վէ պունլարըն պաշլըճա սէպէպլէրի շունլարտան իպարէթ տիր . էվիլէլա՝ պիր ատէմին էօ՛մրիւ նամուստան գըյմէթլի տըր . սանիէն՝ սալթ պիր շամարտան գուրթուլմագ իչիւն՝ ատէմ էօլտիւրմէք զալիմլիք սայըլըր : Լաքին պաշղալարը՝ Պու շէյէ րուխսաթ վար տըր, տէրլէր . վէ շիւպհէսիղ՝ թարղը ախէր իլէ օնտան վիգայէ օլունմագ միւմքին օլմատըղը թագտիրտէ՝ պէն պու սօն էֆքեարը իհթիմալ գըյաս էտէրիւմ . զիրա պու րուխսաթ օլմատըղը հալտէ՝ դապահաթսըղլարըն նամուսու՝ զալիւմ վէ ֆասիտ ատէմլէրտէն այագ ալթընա կիաէր » : Վէզալիք պիլիւմ մէշհուր Յիլիուչիոս , (Նիլտ . Բ . Սիւր . Իթ . Պապ . Գ . 50) վէ փատրէ Հէրօ գաթլ իւլէրինէ եաղտըղը քիթապլարտա , Սէնտոզալը Հուրթատօ , (2 . Սիւպ . 170 . Ա .) վէ Պէքա , (Ղաթլ իւլէրինէ ,) վէ պիլիւմ փատրէ Յիլհաթ , վէ Լիքիուր քէնտի քիթապլարընտա , (պունու Սէտրէսէ հէր նէ գատար հիւքմ էթմէք իսթէտի իսէ տէ՝ միւգթէտիր օլամատը ,) վէ Լսըօպար պալատէ մէզքիւր քիթապլընտա (Նտէտ 48) , պունլարըն ճիւմլէսի տէ պիլ իթթիֆագ օնու տէրլէր : Լնճամպու

Իֆթիրա էտենի էօլտիւրմէյէ ըուխսաթ :

էօյլէ իւ՛միւմէն սապիթ օլունմուշ տուր , քի 1 էսիոս օնա էօյլէ պիր շէյ կիպի սիճիլ վերիր , քի ապա պիր Վաղուխսթ օնա գարշը տուրմամըշ տըր : (Վիթապ Բ . Պապ Թ . 76 :) . Օլիրա մերգում պու էֆքեարա սահիպ օլան փէք չօգ Վաղուխսթէր զէքր էտէր , վէ Լսլա պունա գարշը տուրան օլմամըշ տըր՝ տէր , (Լստէտ 771 ,) Պետրոս Նափարէզտէն տէ շահատէթ կէթիրիր : Նափարէզ ա՛լէսսէվիյէ հիճվ ու սիթէմ հագգընտա (հիճվ վէ սիթէմ տէտիյի շէյլէր իչիւն կէօսթէրտիյի էմնալէրին էն պէօյիյիլ շամար տըր) եաղըպ տէր . “Ղէմի՛ Վաղուխսթէրին գարարընա նաղարէն , հիճվ ու սիթէմէ պաշգա սուրէթտէ գարշըլըգ օլամատըղը հալտէ՝ հիճվ էտէնի էօլտիւրմէք ճայիլ տիր” : Պունտան տահա ալա նէ՝ շահատէթ իսթէրսին :

Պէն հէր պիր շէյի լայըգը իւղըէ անկլատըլըմ իչիւն փափաղա իզհարը մէմնունիյէթ էյլէտիմ իսէ տէ , պու մագուլէ հիւքմի ա՛ղապա միւսթահագգ թա՛լիմաթըն ներէլէրէ վարտըղընը տահա էյի անկլամագ իչիւն , օնա տէտիմ : Ա է լաքին , Բայէթլու Վիտէր , պունլարտան տահա ճիւղի պիր շէյ իչիւն տէ էօլտիւրմէյէ ըուխսաթ Եօ՞գ մու տուր : Միւմքին տէյի՞մի տիր քի նիյէթիմիլի տօղըուտարագ , պիզէ հալանճը տէյէնի էօլտիւրէլիմ : Պէլի , տէտի փափաղ , վէ պիլիմ փատրէ Պալտէլին սէօզիւ միւճիւպինճէ , (Վիթապ Գ . Միւպ . 24 . Լստէտ 24 ,) Լսքօպար մէլքիւր քիթապընտա օնտան շահատէթ կէթիրիպ՝ (Լստէտ 49 ,) շու վէճճ իւղըէ եաղար . “Պանա , Սէն հալան սէօյլէտին , տէյէն ատէմի էօլտիւրմէյէ ըուխսաթ վէրիլմիշ տիր . էկէր ախէր թարղ իլէ օնու զապթ էտէմէզսէն” : Պիզիմ փէտէրլէրիմիլին սէօզիւնէ նաղարէն , պիր ատէմ Իֆթիրա էտէն

Պիր պայաղը հարաքէթ եախօտ պիր պէտ մուամէլէ իչիւն
ատէմ էօլտիւրմէյէ բուլխաթ :

Նի տէ էօլտիւրէ պիլիր : Օլորա փատրէ Հերօնուճ
հարֆը հարֆընա շահատէթ կէթիրտիյի Լէսսիոս ,
պալատէ մէղքիւր քէլամտա տէր , «\»էն միւթէպէր
զաթլար հուղուրունտա իսմիմի իֆթիրալէր իլի պօղ-
մաղա ճէհտ էթտիյին , վէ պէն տէ օլ իֆթիրալէրտէն
սէնի էօլտիւրմէքտէն պաշգա թարղ իլէ գուրթու-
մաղա գատիր օլմատըղմ հալտէ՝ սէնի էօլտիւրէ պի-
լի՞ր միյիմ : Եւնի միւլէլիֆլէրին սէօղիւնէ իմթիսա-
լէն՝ վէ իսսմիսին նիյէթը ֆասիտէսի մեւայիէն՝ լա-
քին էօյլէ կիզլի քի սէն հուղուրու մուհաքէմէտէ օ-
նու իսպաթ էտէմէղ օլտուղուն թագտիրտէ՝ էօլտիւ-
րէ պիլիրսին . էօյլէ քէրթէտէ իսպաթ պու տուր :
Պանա սիլէ վուրմաղէ՝ նամուսուսու ֆիւզուլի իսլալ
էյլէտիյին հալտէ՝ սիլահ գուլվէթի իլէ նամուս թա-
լապ էտէ պիլտիքտէն սնկրա , պանա իթալէի լիսան
էթտիյին հալտէ տէ եինէ օլ վճհ իլէ իատէի նա-
մուս թալապ էտէպիլիր իմ : Վէս՝ պիր ատէմ հիծվ ու
հագարէթտէն ինթիգամ ալապիլտիյի միսիլիլ՝ տախը
ու պէմմտէն տէ ինթիգամ ալապիլիր : Խիւլասէի քէ-
լամ՝ նամուս է՛օմիւրտէն գըյմաթը տըր . իմտի՝ պիր
ատէմ է՛օմիւրիւնիւ վիգայէ էթ մէք իչիւն , պաշգասընը
էօլտիւրէ պիլտիքտէն սնկրա՝ նամուսունու վիգայէ
էթմէք իչիւն տահա էյի էօլտիւրէ պիլիր" :

Իշթէ սանա հիւսնի նիլամ իւզրէ թէտիպ օլուն-
մուշ տէլայիլի գալիէ , պունլար պօշ սէօղէր տէյիլ
իսպաթլար տըր : Եւնամ եինէ օլ մէհհուր Լէսիոս
մահալը մէղքիւրտէ (Լտէտ 78) իսպաթ էտէր քի՝
Պիր ատէմ պիր պայաղը հարաքէթ իչիւն , եախօտ պիր
հաքարէթ նիշանէսի կէօրտիւյիլ հալտէ պիլէ ատէմ
էօլտիւրէ պիլիր : «Պիր ատէմ»տէր , «չօգ թարղլար ի-
լէ պաշգասընըն նամուսունու իսլալ էտէպիլիր . պու

Մէջքիւր Թալիմաթտան նէշաթ էտէն ուղղունս ուղղուող : :

սէպէպտէն էջլէ հարաքէթլէրտէն քէնտինի վիգայէ էթմէք փէք հագգլը կէօրիւնիւր . մէսէլա՝ պիր քիմնէ տէյնէքլէ տէյմէք , եա պիր սիլէ վուրմագ , եախօտ սէօղլէր իլէ եա նիշանլէր իլէ պիզի ըիւսվայ էթմէք իսթէտիյի հալտէ , քէնտիմիզի վիգայէ էտէպիլիւր իզ” :

Իայէթլու փէտէր , տէտիմ օնա . իշթէ նամուսու-
նու վիգայէ իչիւն պիր ատէմ պունլարտան զիյատէ
պիր շէյէ արզու էտէմէզ . լաքին պու Թարզ իֆթի-
րալար , եախօտ սիթէմամիլ հարաքէթլէր իչիւն րա-
հաթ զամիր իլէ ատէմ էօլտիւրէ պիլտիյիմիլ հալտէ՝
ինսանըն էօմրիւ տայիմա պէյիւր Թէհլիքէտէ տիր .
Պու ապիհ տիր , տէտի , լաքին փէտէրլէրիմիլ տայիմ
Թէտպիլլի պուլունսուղլար իչիւն , էջլէ ճիւղի հա-
րաքէթլէրտէ պու Թալիմաթլ իսթիմալ էթմէյէ իզն
վերմէմէյի մինասիպ կէօրտիւլէր : Այիւր օնլար տէր-
լէր քի “Պու Թալիմաթլ չօգ իսթիմալ էթմէք լա-
զլմ տէյիլ տիր” : Այէ պէյլէ տէմէյէ հագգլարը
վար տըր . սէպէպի տէ շու տուր : Պէն օնու էյի
պիլիւրիմ , տէտիմ . զիրա Մլաշըն շէրիւթլ էօլտիւր-
մէյէ իզն վերմէզ : ()նլար օլ խուսուսա տիգգաթ
էթմէզ , վէ օնու տիւշիւնմէզ . տէտի փափալ : ()նլար
պու շէյին ըուխսաթընը՝ զամիրտէն , վէ առլը կէր-
չէքլիքտէն պուլուրլար : Այլէ իսէ նիճիւն օնու ըէտտ
էտէրլէր : Պէնի տիյնէ , տէտի . սէպէպի շու տուր
քի , էկէր հէր իֆթիրա էտէնի էօլտիւրմէք լազլմ
կէլսէ , սայքի հիչ պիր տէվլէթտէ ասլա պիր ատամ
գալմազ : Պունու պիզիմ Ռէճինալտոստան էյրէն .
(Իրթապ ԻԱ . 63 , Սահիֆէ 260 .) “Պիր ատէ-
մին իֆթիրա իչիւն պաշգասընը էօլտիւրէ չիլմէք էֆ-
քեաքը՝ սուրէթը զահիլէտէ միւհթէմիլ իսէ տէ իճ-
րատա օնուն մուղայիրինի էթմէք ֆարզ տըր . զիրա
պիր ատէմ քէնտիսինի վիգայէ էթտիյի Թագտիրտէ՝

Ատէմ էօլտիւրմէյէ օլան միւսաստէնին ըէղալէթի :

լազըմ տըր քի տսյիմա տէվլէթէ զարար վերմէքտէն սագընսըն : Իմտի աշէքեար պիր շէյ տիր քի պու թարզ ատէմլէրի էօլտիւրմէյէ իզն օլտուղու հալտէ , ղայէթ չօդ գան օլուր” :

Եսիոս տախի պալատէ մէղքիւր քէլամտա տէր . “Սագընմագ լազըմ տըր , քի պու գանուենուն իսթի” մալը տէվլէթէ զարարը օլմաւըն . զիրա օլ վագըթ իզն վերմէք իգթիզա տէյիլ տիր” : Այա’ փէտէր . նէ տէրսին . էյլէ իսէ պու պայաղըծա նասիհաթ եօլուն տա’ տէյիլ մէզհէպէ տայիր պիր թէմալիհ տիր : Պու նու քիմսէ տիյնէմէզ . պախուսուս իւրս արասընտա . զիրա պիր պինամուս ատէմին վիճուտու գալգամագտան պիր տէվլէթէ նէ զարար կէլէպիլիր : Պիզիմ փատուէ Յիլիուչիօ տա , տէտի , պալատէ մէղքիւր սէլահիյէթ ու սէպէպի գապուլ էթտիքտէն սօնկրա , օնա պիր պէյիլք պիւրհան տախի իլափէ էտէր . (Միւքեալէմէ Իթ . Պապ Գ . Ծ .) “Պունա պինաէն ատէմ էօլտիւրէնլէր’ պա շէրա’աթ մահքիում օլուրլար” : Պէն սանա փէշինտէն սէյլէտիմ , եա’ փէտէր , քի սիզ հաքիմլէրի ճէլպ էթմէտիքճէ ասլա պիր շէյ իլէրի կէօթիւրէմէզթինիլ : Աքիմլէր , տէտի փափազ , գամիրլէրի էյիճէ թէֆթիշ էտէմէտիքլէրինտէն , անճագինսանըն հարաքէթը ղահիրէսինի հիւքմ էտէրլէր , լաքին պիզ պաշըծա նիյէթէ պագարըզ . պու սէպէպտէն պա’զը քէրրէ գանուելարըմըզ օնլարըն գանուելարընտան Փարզը օլուր : Բայէթու փէտէր , հէր նէ հալ իսէ գանուելարընըզտան շու անկաշըլըր , քի պիր ատէմ տէվլէթէ զարար վերմէտիյի հալտէ’ իֆթիրա էտէնլէրի մուհաֆազայը շախսիէսի իչիւն պիլա ֆիւթուր էօլտիւրէ պիլիր :

Ալ պու քի , Բայէթու փէտէր , սիզ պիր ատէմին նամուսու իչիւն , պու գատար սայ’ վէ ղայրէթ էթ-

Մալինին մեռհափաղասը իչին ատեմ էօլտիւրմէյէ բուխսաթ :

տիքտէն սօնկրա, էմլալ վէ էմլաքի իչին հիչ պիր շէյ էթմէտինիլ մի : Պէն էյի պիլիւրիմ քի մալ օլ գատար գըյմէթլի տէյիլ տիր . լաքին զարարը կօգ : Պանա կէօրիւնիւր քի, պիր ատեմ նիյէթինի տօղ-րուտարագ քէնտի մալինի հըֆղ էթմէք իչին տէ պաշգասընը էօլտիւրէ պիլիր : Պէլի, տէտի փափաղ, պէն սանա պու խուսուստա պիր գաչ սէօղ սէօյլէմիշ իմ . օլ սէօյլէրիմտէն սէն քիֆայէթ միգտարը ըշըգ ալապիլիր խտին : Վազուխսթլէրիմիզին ճէմիսի տէ պու մատտէտէ պիր տիր, վէ հէփիսի պիլ իթթիֆադ-րուխսաթ վէրիլէր : «Մալիմիզի զասի էտէնլէրին զուլումսթընտան իսէ, օնլարըն ֆիրար էթմէսինտէն գօրգալըմ» : Հիրքէթիմիզտէն օլան Լզոր պու շէյի պիլ իսպաթ կէօսթէրիր :

Լաքին, Բայէթլու Փէտէր, զասի վէ զարէթ օլունան էչեանըն գըյմէթի նէ՞ գատար օլմալը տըր քի պէօյլէ պիր գըյագ հարաքէթէ ճէսարէթ էթմէյէ գատիր օլալըմ : Ուէճինալտօնուն վէ լմաննէրոսուն սէօզինէ նազարէն, ֆարղ տըր քի զասի օլունան շէյին պահասը պիր ա'գիլ ատէմին թախմինի իւզրէ զայէթ պէօյիք օլտուն : Լէյման վէ Ֆիլիուչիօ տա-խի պու մինվալ իւզրէ սէօյլէրլէր : Բայէթլու փէ-տէր, պու պօշ լազըրտը տըր . հագգանիյէթ իւզրէ քէշֆ եախօտ թախմին էթմէյէ միւզթէտիր պուլու-նան էօյլէ պիր տիրայէթլի զաթը նէրէտէ արայըպ պուլապիլիր իզ : Նի՛չին պու խուսուստա էօլչիւ եա պիր գըյմէթ այըրտ էթմէմիշէր տիր : Միւմքի՞ն մի տիր, տէտի փափաղ . պիր ատէմին, եա պիր քրիսթի-անըն էօմրիւնիւ ա'գչէ իւզէրինէ քէշֆ էթմէք սանա գօլսոյ շէյ մի կէօրիւնիւյօր : Պէն պու խուսուստա Վազուխսթլէրիմիզին լուզումու վէ ֆիրասէթինի էյի անկլայաճագսըն : Ղիւմէ էսքի փէտէրլէրին իչինտէ

Ինսանըն էօմքիւնէ պահա քէսիլիւր : Պիր ալթուն իչիւն
պիր ատէմ էօլտիւրմէք ճայիզ օլտուղու :

Նէ միգտար ագչէ իչիւն ատէմ էօլտիւրմէք մէղուն օլ-
տուղունու սէջլէյէպիլէն պիր թէք ատէմ կէօսթէր :
() Նլտօ սանա անճագ «էօլտիւրմէ» տէրլէր : Լջլէ ի-
սէ , տէտիմ, պու քէշֆի էթմէյէ քիմ ճէսարէթ էթ-
տի : (Լիքթէթիմիզին շան ու շէօհրէթի օլան էշի
մէնէնտի պուլունմայան իզլէթլու Սօլինա պի էմսալ
ֆիրասէթ ու տիրայէթի իլէ «Լլթը եա եէտի ալթու-
նա» քէշֆ էթմիշ տիր, վէ տէր քի զասի վէ թալան
էտէն գաչսա տաիի, ալընան մալին տիյէթի օլ գա-
տար օլտուղու հալտէ՝ գաթլէ ըուլիսաթ վար տըր :
(Զիլտ Գ. Սիւքեալէմէ Գ. Սիւպ. 16) : () Լ
մահալտէ շունու տաիսի սէջլէր . «Պէն» , տէր , «պիր
ալթուն եա տահա ճլղի տէյէրի օլան էշեոյը սիր-
գաթ էթմէյէ նիյէթի օլան պիր քիմսէյի գաթլ է-
տէն ատէմի հիւքմ էթմէյէ , եաիօտ ալէյհինտէ կիւ-
ա հ իշլէմիշ տիր տէմէյէ ճէսարէթ էթմէմ : Պու
սէպէպտէն Լսքօպար շու իւ՝մումի գանունու սապիթ
էթմէյէ մէճպուր օլտու . (Լտէտ 44 .) «Պիր քիմսէ
Սօլինանըն էֆքեարընճա պիր ալթուն տիյէթի օլան
պիր շէյին սիրգաթը իչիւն՝ պաշգասընը էօլտիւրէ
պիլիւր» :

Իայէթլու փէտէր , Սօլինա՝ Լ՛զիզ Վիթապըն ,
սինաթօսլարըն , վէ փէտէրլէրին եարտըմը օլմագսը-
ղըն՝ նէրէտէն ըջըգ ալըպ պէջլէ պիր ճէսիմ մատ-
տէյէ գարալ վէրտի : Տէմէք օլույօր քի օ՝ ատէմ
էօլտիւրմէք վէ ի՛նայէթ խուսուսունտա՝ () գոստինոսա
նիսպէթէն՝ ֆէվգէլ ատէ ըջըղա մալիք օլմուշ իտի :
Պէնիմ պու շէյէ զայէթ էյի աշինալըլմ վար տըր ,
վէ էյի պիլիւրիմ քի հէփիսինտէն զիյատէ եկիզեցա-
կան քիմսէլէր՝ նամուս վէ վարիյէթլէրինէ խալէլ
կէթիրէն քիմսէլէրի էօլտիւրմէքտէն սարֆը նաղար

Փափազ կիւրուհիներն նամուսունա տօգանան քիմէյի էօլ-
տիւրմէք փափազարա մէզուն տուր :

էտէճէքլէր տիր : ‘Ե’ տէմէք իսթէրսին , տէտի փա-
փազ : Լօյլէ պիր միւթէպէր վէ մուազզամ կիւ-
րուհին պինամուս վէ եարամազ ատէմլէրտէն մազ-
լում օլմասընը ճայի՞զ մի կէօրիյօրսուն : Պիլիմ
փէտէրլէրիմիզ պու նիզամըզըզը էվվէլտէն իպթալ
էթտիլէր . զիրա թաննէրոս տէր քի ‘Վիլիսէ թա-
յիֆէսինէ , վէ տախի քէշիշլէրէ տէյիլ եալընըզ ճան-
լարընը , իլլա մալէրինի վէ պայաղը խալգըն մալինի
տէ մուհաֆաղա էլմէք իշիւն’ էօլտիւրմէյէ իզն վար
տըր : Սօլինա , Լսքօպար , Պէքա , Բէճինալտօ ,
Լէյման , Լեսիոս , վէ ախէրլէր , հէփիսի տէ պու
մինվալ իւղըն սէօյլէր : Պիլիմ Սէշնուր փատրէ
Լամինին սէօլիւնէ նազարէն , պա իֆթիրա նամուս-
լարընա խալէլ կէթիրմէք իսթէյէն քիմէլէրին նի-
յէթը ֆասիտէսինին էօնիւնիւ էվվէլինտէն ալմագ ի-
շիւն’ օնլարը էօլտիւրմէյէ՝ փափազարա վէ քէշիշլէ-
րէ ըուսսաթ վար տըր : Լաքին պու շէյ տայիմա
տօղըու նիյէթ իլէ օլմալը տըր : Իշթէ օնուն սէօզ-
լէրի . (Ղիլտ Ե . Սիւպ . 36 . Թ . 418 .) “Պիր փա-
փազըն եա պիր քէշիշին եա տա օնլարըն ըէֆիքլէ-
րինին պիր ֆէնա հարաքէթինի եախօտ կիւնահընը
չալ էթմէյէ թէհտիտ էտէն քիմէնին դաթլի իլէ
վիճուտու դալտըրըլմատըղը հալտէ , մէզքիւր ֆէնա
հարաքէթին եախօտ կիւնահըն ամմէյէ մալիւմ օլա-
ճաղը աշիքեար օլտուգտա , վէ պաշգա սուրէթտէ պու-
նուն էօնիւ ալընամալ օլտուղու թագտիրտէ՝ մէզքիւր
փափազ եախօտ քէշիշ նամուսունա խալէլ կէթիրմէք
իսթէյէն քիմէյի հէր քիմ իսէ էօլտիւրէպիլիր : Օլի-
րա պիր փափազա եախօտ քէշիշէ՝ էօմրիւնէ գաստ
էթմիշ օլան քիմէյի էօլտիւրմէք մէզուն օլտուղու
միսիլիւ , նամուսունա վէ ըէֆիգլէրինին նամուսունա

Յանսէնեանլար ճիգվիթլերին նամուսունա տօգանտըզլարը
հալտէ գաթլէ միւսթահագ օլուրլար :

Խալէլ կէթիրմէյի գաստ էթմիշ օլան քիմնէյի տէ
էօլտիւրմէք մէզուն տուր . նիճէքի տիւնեալիւէրէ (աշ-
խարհահան) տէ պու ըուսսաթ վէրիլմիշ տիր : Պէն
պու շէյի պիլմէզ իտիմ, տէտիմ, վէ թէֆթիշ էթ-
մէքսիլին պէն եալընըզ օնուն մուղայիրինի ֆիքրիմտէ
սապիթ էթմիշ իտիմ . զերա իշիթմիշ իտիմ, քի քի-
լիսէ գանտան օլ գաստար գօրգար վէ իքրահ էտէր
քի եկեղեցական հաքիմէրէ էօլիւմէ միւսթահագ օ-
լանլարըն մուհաքէմէսինտէ պուլունմաղա պիլէ իղն
վէրմէզ : Սէն պու շէյէ գուլագ ասմա, տէտի . պի-
զիմ մէշհուր փատրէ լամի զայէթ ալագ կէսնիւլ-
լիւլիւյիւ իշիւն , օգուլսնլարըն ըէյինէ հէվալէ է-
տէր իսէ տէ՝ պու թա՛լիմաթը պիլ իսպաթ թաս-
տիգ էտէր : Սէ Սէշհուր համիմիզ Վարամուէլ՝
քէնտի Մստուածաբանութիւն քիթապընտա պունու
զիքր էտէպ (սահիֆէ 34), օլ տէրէճէ սահիհ գը-
յաս էտէր քի , «Պունուն մուղայիրի իհթիմալ տէ-
յիլ տիր» տէմէյէ ճէսարէթ էտէր , վէ պունտան հիք-
մէթլի նէթիճէլէր չըգարըր . վէ պունու Նէթիճէլէրն Նէ-
թիճէ՛տէ տէյի թէսմիյէ էտէր . «Պիր փափազ՝ պա՛ղը
քէրթէլէրտէ , տէյիլ եալընըզ իֆթիրա էտէնի էօլ-
տիւրէ պիլիր , իլլա պա՛ղէն էօլտիւրմէսի հասէպէլ
իգթիգա իճապ էտէր : Պունտան գաթի նազար պու
խուսուստա հիսապսըզ վէ էէնի մէսէլէլերին թէֆթի-
շինի էտէր . մէսէլա շու մէսէլէյի . Վճէպա Շիգվիթ-
լէր Յանսէնեանլարը էօլտիւրէ պիլիլէր՝ մի՛» : Իշթէ
Բայէթլու փէտէրիմ, պաղըրտըմ, պիր աճայիպ աս-
ուածաբանական մէսէլէ . պէն փատրէ լամիին թա՛-
լիմաթը իւզըն Յանսէնեանլարը չօդտան էօլմիւշ սա-
յարըմ : Իշթէ պուրատա եանըլտըն , տէտի փափազ՝
Վարամուէլ օլ մատտէլէրին մուղայիրինի սապիթ է-

էնչի ինսաֆ քիմնէլերին ատէմ էօլտիւրմէյէ սէլահէյէթի
օլտուղունուն սէմէրէլերի :

տէր : Պու նի՞ճէ օլա պիլիւր . եա փէտէր : Օ՛խրա
օնլար , տէտի , նամուսուսուղա խալէլ կէթիրմէմիշլէր
տիր : Իշթէ օնուն սէօղլէրի (Ը՛էտ 1146 , 1147
սահիֆէ 547 , 548 .) . “Յանսէնեանլար Ղիզվիթ-
լէրէ Պէղագեան տէրլէր . ա՛ճապա պունուն իչին
օնլարը էօլտիւրմէք լաղըմ կէլի՞ր մի : Խայըր . չին
պայգուշ՝ կիւնէշին պտընլըղնա սէքթէ կէթիրմէզ
օլտուղու միսիլիւ” Յանսէնեանլար տա շիրքէթին շան
ու շէրէֆինէ սէքթէ կէթիրմէտիլէր . պէրաքս , օնլար
խսթէմէյէրէք տախի շիրքէթին տահա զիյատէ միւ-
շէրրէֆ օլմասընա պատի օլտուլար” :

‘Աէ՞ տէրսին , եա՛ փէտէր , էյլէ իսէ Յանսէնեան-
լարըն մէվթի եա հայաթը՝ նամուսունուղա խալէլ կէ-
թիրմէլերինէ եախօտ կէթիրմէմէլերինէ մէրպութ տուր :
Պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ , պէն օնլարը ասլա էմին
սայմամ : Օ՛խրա օնլաղըն սիղէ զարարը օլտուղու
ճիւզի իհթիմալ օլտա՝ հէփիսի էօլիւմէ միւսթահագգ
օլաճագլար տըր : Աիզ անիտէ գըյասը մանթըզ
(հասաթաֆանդան) ուսուլինէ գալգըշաճագսընըզ . ա-
լէլիսուսուս սիղճէ պիր քիմնէյի ըահաթ զամիր իլէ
էօլտիւրմէք իչին , նիյէթի տօղլուլթմագ քեաֆի
տիր , պաշգա շէյ իգթիզա էթմէզ : Ը՛հ , նէ՞ գա-
տար մուլթու տուր օլ քիմնէլէր , քի պէյլէ պէտնամ
թա՛լիմաթը պիլմէք տախի խսթէմէզլէր . վէ լաքին օ-
նա տօգանանլար տա նէ՛ գատար սէֆիլ տիրլէր :
Բայէթլու Վէտէր , մալիւմին օլուն , քի իմանսըզ
տտէմլէր իլէ սէյլէշմէք նէ գատար կիւճ իսէ , պու
տէրէճէյէ կէլմիշ օլան ա՛լիմլէր իլէ սէյլէշմէք տէ օլ
գատար կիւճ տիր . զիրա՛ կնճամը , եարալայանըն նի-
յէթի՝ եարալանմըշա ասլա թէսէլլի վէրմէզ . օ օլ
հիզլի նիյէթի ասլա տույմազ . եալընըզ քէնտիսինէ

Հիշելով ինչ որ ասել էիք, թաղի մեջ թաղիմ էտեն քիթապ-
լարըն թապ' ու նեշընտեն հիշ պիր կեօնա ֆենալը
զուհուր էթմեզ իմիշ :

Վերելեն աղըրը տույար : Հ ունու տախի անկլայա-
մամ քի զալիմ քիմենին խըշմ ու զազապընտան նա-
շի էօլտիւրմէսի իլէ , էյի զամիր վէ Ալլահ գօրգու-
սունա մալիք ատէմին էօլտիւրմէսինտեն' էօլէն քիմ-
սէյէ նէ Ֆարգ օլապիլիր :

Բայէթլու փէտէր , ա'ֆվ էտէրսին , լաքին չօգ ի-
լէրի կիթմէ . զիրա պէն պու շէյլէրտեն ազաճըդ ալթ
իւսթ օլտում , փատրէ Ամինին վէ Գարամուէլին
մէսէլէլէրինէ ասլա պէյէնմէմ : Աի'հին , տէտի փա-
փազ , սէն Յանսէնեա'ն մը սըն : Պէնիմ պաշգա
սէպէպիմ տէ վար տըր , տէտիմ : Սէպէպ տէտիլիմ
տէ շու տուր քի , փէտէրլէրինիլին մէսէլէլէրինտեն էօյ-
րէնտիլիմ շէյլէրի պա'ղը պա'ղը քէստէքի տօսթու-
մա եազարըմ : Պէն օնլարըն սէօղլէրինի աշիքեար
զիքր էտէր , վէ խալիսանէ շահատէթ կէթիրիր իսէմ
տէ , հիլէպազ ատէմ էլինէ կէշիպ' քիդէ հագարէթ
եա հիճվ գըյաս էտէրէք սիզին թա'լիմաթընըզա ու-
յուպ մինասիպէթսիզ հարաքէթէ ճէսարէթ էթմէ-
սին տէյու գօրգարըմ : Սէն զէվգինէ պազ , տէտի
փափազ . սանա ասլա քէտէր կէլմէզ , պէն քէֆիլ օ-
լուրում : Սէն փէտէրլէրինիլին ա'միրլէրին իզնի իլէ
թապ' ու նեշըն էթտիրտիքլէրի քիթապլարա աշնա օլ .
օնլարտան նէ պիր ֆենալը , նէ տէ պիր զարար հա-
սըլ օլուր :

Պէն սանա պու տիյանէթլու փափազըն սէօղլէրի-
նի եազարըմ . քեաղատ թիւքէնէպիլիր , լաքին եա-
զաճաղըմ շէյլէր ասլա տիւքէնմէզ : Օիրա տահա
եաղըլաճագ օլ գատար չօգ վէ էլլէմ շէյլէր վար տըր
քի' քեաֆֆէսինի եաղմագ լաղըմ կէլսէ , քիթապլար
տօլար :

Պագի սաղ օլուն :

ճիշդութեան՝ մա՛մէլէճիւէր, բըշվաթ ալանլար, միւֆիւսէր,

ՄԷՔԹՈՒՊ ՍԷՔԻՋԻՆՃԻ

Հաքիմէր, մամէլէճիւէրին Սօհաթրա նամ մուգավէլէսի, միւֆիւս օլան թիւճճարլար վէ զապթ օլունան էլեւա վէ նագտը կերույէ թէսլիմ էթմէք հագգընտա Վաղուխսթլէրին Փասիտ վէ մինասիպէթսիղ գանունլարը: Եինէ մէզքիւր Վաղուխսթլէրին Փէվգէլատէ կէօնակէօն թա՛լիմամը:

Փարիզ. 28 Սայիս. 1656 :

Եֆէնտիմ,

Այնին Փիքրիյաէն ասլա կէհմէղ իտի, քի պա՛ղըլար թէֆթիշ էթմէքլէ պիզնմ քիմ օլտուղումուղումանկլամագ իսթէյէճէքլէր. անկլամաղա չալըշան աւտէմլէր վար իսէ տէ՝ անկլայամայօրլար: Պա՛ղըլար պէնի Սօրպօն մէտրէսէսի մուա՛լլիմի զանն էտէրլէր. պա՛ղըլար տա մէքթուպլարմը տէօրթ պէշ քիշէյէ վէրիլէր. պունլար տա պէնիմ կիպի նէ փափաղ նէ տէ քէշիշ տիրլէր: Պիւթիւն պու եանկըշ զիւ՛իւմլէրտէն փէք էյի Փէհմ էտէպիլտիմ, քի քէնտիմի սիզտէն, վէ զիարէթլէրիմէ տայիմա միւսաատէ էտէն՝ պէնիմ տէ զօրաքի օնուն սէօղլէրինէ թէհամմիւլ էթտիյիմ տիյանէթլու փափաղտան պաշգասընա թաւըթմամագ խուսուսունտա իգպալիմ էյի տիր: Պա՛ղաթ քէնտիմի զապթ էթմէյէ պէճպուր իմ զիրա օ պէնիմ պու դատար ինֆա՛ալ էթտիյիմի պիլսէ իտի, միւքեալէմէսինէ պէօյլէ տէվամ էթմէղ իտի. պէն տէ սանա վէրտիյիմ սէօղիւ իճրա էտէմէղ իտիմ, զիրա օնլարըն թա՛լիմամը ախլագիէլէրինի սանա պիլտիրմէ:

խորսրզար , ֆահիշէլէր իչիւն մուգարրէր էյլէտիյի ա՛ճայիպ
գանունլար :

յէ սէօզ վերմիշ իտիմ : Եյիճէ մալիւմիւն օլսուն քի
զօր իլէ վէ նաչարի քէնտիմի զապթ էտէյօրում :
Ու՛մումի Վրիսթիանլըղն թա՛լիմաթը ախլագիւսինի
պէջլէ ֆէվզ էլ ատէ եանկըշլըզար իլէ պօղուլմուշ
կէօրիւպ տէ՝ գարշը սէյլէմէք իչիւն՝ աղղընը աչմաղա
ճէսարէթ էթմէմէք զայէթլէ միւշքիւլ շէյ տիր :
Եւքին սանա պիր էյլէնճէ օլսուն տէյօւ պու գա-
տար սըգընթըյը չէքտիքտէն սօնկրա , ֆիքրիմէ գօ-
մուշում քի էնճամ պէնիմ գէվզիմ իչիւն տախի
սէօհպէթինի թէքմիլ էթտիյի հալտէ՝ օնուն իլէ պիր
էյիճէ միւպահէսէյէ կիրէյիմ : Վազաթ էլիմտէն
կէլտիյի գատար շիմտի քէնտիմի թուլթաճաղմ . զի-
րա պէն սիւքիւթ էթտիքճէ՝ օ տահա զիյատէ սէյ-
լէմէյէ սէլահիյէթ քէսպ էթմիշ օլոյօր : Պու սօն
տէֆա տա պանա օլ գատար շէյ թա՛լիմ էթտի , քի
քեաֆֆէտինի եաղպ թարիֆ էթմէք մուհալ գապի-
լինտէն տիր : Սէն շիմտի զապթ օլունան էշեա եա-
խօտ նագգը թէտիյէ էթմէմէք խուսուսունա տայիր
չօգ միւֆիտ մատտէլէր կէօրէճէքսին : Օ՛իրա , (հէր
նէ գատար գանունլարընը հէր վէճճ իլէ թէպրիյէ
էյլէմէյէ ճահտ էտէր իօէ տէ) թա՛րիֆ էյլէտիյի գա-
նունլար՝ ըրշիւթ ալան հաքիմլէրին , մա՛մէլէճիլէրին ,
աչըղա չըգան թիւճճարլէրին , խորսրզարլըն , ֆահիշէ-
լէրին թէպրիյէի զիմմէթի իչիւն տիր . շէյլէ քի օն-
լար ճէմիսի սէնաաթը ֆասիտէլէրի իլէ գաղանտըզա-
րը էշեա վէ ագէէի կերի վէրմէք պօրճունտան մուաֆ
օլուրլար : Տիյանէթլու փափաղ պու միւքեալէմէտէ
պանա պունլարը թա՛լիմ էյլէտի : Սէօհպէթիմիզին
իպթիտասընտա , տէտի , պէն սանա սէօզ վէրտիմ , քի
հէր տէրէճէ վէ հէր մէրթէպէ քիմսէլէր իչիւն՝ փե-
տէրլէրիմիզին սապիթ էթտիյի գանունլարը սանա պէ-

յան հտէյիմ: Ալ էլի'ի նիմէթլէր, փափաղլար, քէ-
շիշլէր, խըզմէթբեարլար, վէ քիպարլար իջին եաղը-
լան գանուշարը փէք էյի անկլատըն. շիմտի պագի-
լէրի պէյան հտէլիմ, վէ էվվէլա հաքիմլէրտէն պաշ-
լայալըմ:

Ալվվէլա սանա շիրքէթիմիղլին փէտէրլէրինին օն-
լարըն մէնֆա'աթը իջին սապիթ էյլէտիյի ղայէթ
էլզէմ վէ Փայիտէլն գանուշարըն պիրինի սէյլէ-
յիմ: Իշպու գանուշ եիրմի տէօրթ իխթիարլէրի-
միղին պիրի օլան ա'լիմ Գասթրօ Բալափանուշ մէ-
սէլի տիր: Մէրգուժուն սէօզլէրի շունլար տըր.
«Վ'ճապա պիր հաքիմ» հագգ մաթլուպ օլունան պիր
մուրաֆա'տա, զիյատէ ա'գլէ եագըն պիր թախմինի'
ալէլսուսուս քէնտի էֆբեարը մախսուսէսինէ գարշը
օլտուղու հալտէ՝ պրագըպ, ազ ա'գլէ եագըն պիր
թահմին իւզըն հիւքմ էտէպիլի'ր մի: Ալ է պու
գանուշու Ասքոպար տախի զիբը հտէր: (Մէ-+.
Զ. Լ'տէ 45:) Բայէթլու Փէտէր, տէտիմ, պու
պիր կիւզէլ իպրէթ տիր. հաքիմլէր սիղէ չօգ մէմ-
նուն օլմալը տըրլար, վէ նասըլ քի պա'ղը պա'ղը կէօր-
տիւք՝ օնլար պու սիղին ա'գլէ եագըն գըյասլէրինիղէ
գարշը կէլտիքլէրի հալտէ՝ ղայէթլէ միւքէտտէր օլու-
րում. զիրա ա'գլէ եագըն գըյասլար օնլարա չօգ ֆա-
յիտալը տըր. պու ուսուլ իլէ սիզ զամիրինիղի իս-
թէտիյինիզ կիպի գուլլանմաղա քէնտինիղէ ըուսսաթ
վէրտիյինիզ միսիլիլ՝ օնլարա տա հէր քէսին մալինէ
հիւքմ էթմէյէ ըուսսաթ վէրիրսինիզ: Մէն կէօրիւ-
յօրսուն, տէտի, քի պիզ պու շէյի պիլլիմֆայիտէմիղ
իջին էթմէտիք. պիլլիմ նիյէթիմիղ անճագ օնլարըն
զամիրինի ըահաթ էթտիրմէք տիր: Պու սէպէպտէն
ի'գզէթլու Մօլինա՝ օնլարա օլան պու իհսանլար ի-
ջին ղայէթ չօգ չալըշնպ ֆայիտէլի գանուշար սա-

Ճիշդիմացին տիրելու միևնույն ատենի :

պիթ էյէմիշ տիր . Այն հաքիմ գըսմընըն պա՛ղը
քէրթէտէ ըրշվաթ ալտըղը զամիրինէ տօգանըր պիր
քէյֆիյէթ օլտուղունտան՝ Սօլինա էյլէ քէրթէլէր
ղէբըր էտէր քի՝ հաքիմ գըսմը զամիրի քէնտինի րա-
հաթսըղ էթմէյէրէք ըրշվաթ ալապիլիր . մէսէլա՝
ըրշվաթ ալմագ պա էմիր մախսուս եասագ օլունմուշ
օլմատըղը հալտէ, ճայիղ տիր : (Նիլտ 1. Սիւք .
Բ . Նիտէտ 6 :) “Հաքիմ իքի թարափտան տա հէ-
տիյէ ալա պիլիր . պիլ ֆարզ՝ տօսթլուգ իչին, եախօտ
հաքիմին օնլարա էթտիյի ա՛տալէթ իչին մէմնունի-
յէթլէրինտէն նաչի, եախօտ օնլարըն հագգընը հագգ
էթմէյէ, եա տա իշէրինի թէզ պիթիրմէյէ վէ մախ-
սուս զայրէթ իպրազ էթմէյէ օնու մէճպուր իթմէք
իչին վէքտիքլէրի հալտէ, պիր շէյ լաղըմ կէլմէյ” :
Պիլիմ ալիմ Լսքօպար տախի շու թարղը ալթի իւզ-
րէ եազար . (Սիւք . 2 . Նիտէտ 43 .) “Չօգ քիմ-
սէլէր պիրտէն տաւալարընըն ըույէթ վէ թէսվիյէ օ-
լունմասընը պէքլէտիքլէրի հալտէ՝ հաքիմ օնլարըն պի-
րինտէն էվվէլ քէնտի տաւալարըն պիթիրմէք շարթը
իլէ ըրշվաթ ալտըղը թադտիրտէ՝ կիննա հիշէմիշ օ-
լըմուր : Լէյմանըն սէօղիւ միւճիպինճէ ասլա կիւ-
նա հիշէմիշ օլմագ . զիրա պիր քիմսէնին հէտիյէսինէ
հիւրմէթէն՝ իսթէտիյինէ վէրէպիլտիյի շէյի, պիրինէ
վէրտիյի հալտէ՝ թապի՛ի հագգ իւզրէ օպիրլէրինէ
նահագգըղգ էթմիշ օլմագ . վէ հէր նէ գատար օնլա-
րըն հէփիսինին հագգընըն միւսափիլիյի իչին՝ հէփի-
սինէ պիր կէօնէ պօրճլու իսէ տէ, հէտիյէյի վէրէնէ
զիյատէ պօրճլու օլմուշ օլուր . վէ պու սէպէպտէն
օնու օպիրլէրինտէն միւլթէպէր թուլմաղա մէճպուր
օլուր . վէ պու իթիպար՝ ագչէ վէ հէտիյէ իչին օ-
լունապիլիր” :

Իայէթլու վիտէր, տէտիմ, պէն չօգ թա՛ճիւսլ է-

Մա՛մէլէճիւէր իչիւն ճիգվիթլէրին իճատը օլան գանուռլար

տէրիմ, քի տէվլէթին էն ա՛լա հաքիմլէրի պուլ րուս-
սաթը հէնուզ պիլմէզլէր : Գլորա տէվլէթին ահ-
քեամ րէյիսի թէնպիհ էթտի, քի հաքիմլէր պէջլէ
թէրճիհաթ զըմննտա ասլա ագչէ ալմասընլար . վէ
պուռնտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի հաքիմլէրին պու-
մագուլէ րուսսաթը վար իտիյինի գապուլ էթմէզ . վէ
պուլ եէնի գանուռն վէ նիզամ իքի թարաֆա տա ֆա-
յիտէլի օլմասը իչիւն, հէփիսի տէ օնու մէտհ էթտի-
լէր : Պուլ սէօզիւմէ րայէթլու փափազ թա՛աճիւպ է-
տիպ , պանա շու ճէվապը վէրտի : Ալէրէհ՞ք մի սէջ-
լէյօրստուն . պէն պուլ շէյի ասլա պիլմէզ իտիմ : Պի-
զիմ զիւ՛իւմիւմիւզիւն ա՛գլէ եագըն օլտուղու կի-
պի , օնուռն մուղայիրի տալի ա՛գլէ եագըն օլա պի-
լիւր : Աագիգէթ , եա՛ Պէտէր , տէտիմ, րէյիսի ահ-
քեամ սէնին տէտիյին ա՛գլէ եագըն դըյաստան չօգ
ա՛լա պիր շէյ էթտի . վէ պուլ թարիգ իլէ տէ րըշ-
վաթ ալըպ հէփսինէ զարար վէրէն հաքիմլէրին պու-
էպի իտլլարընը քէստի : Պանա տա էջլէ կէօրիւ-
նիւր , տէտի փափազ . լաքլն պուռնտան սարֆը նազար
էտէլիմ . հաքիմլէր պիր թարաֆա գալըն : Աագըն
վար , տէտիմ . զիրա օնլար սիղին էթտիյինիզ էյլիք-
լէրի ասլա թանըմաղլար : Պուռնուռն իչիւն տէյիլ, տէ-
տի փափազ . լաքին տահա տէյէճէք չօգ շէյլէրիմ վար
թըր , հէր պիրինի մուսթասարճա իֆատէ էթմէք իգ-
թիզա էտէր :

Ը իմտի իշ սահիպի օլան քիմնէլէր հագգընտա
սէջլէշէճէյիզ : Աէն էյի պիլլիրսին քի , զայէթ պէօ-
յիւք կիւճլիւք՝ օնլարը մամէլէճիլիքտէն ֆարիղ կէ-
թիրմէք տիր . պուլ սէպէպտէն փէտէրլէրիմիզ մախսուս
ղայրէթ իլէ պուլ շէյին չարէսինի պուլմաղա պագտը-
լար . զիրա օնլար պուլ մամէլէճիլիքտէն օլ գատար
հաղզ էթմէզլէր քի , Լսքօպար (Միւք . Ա) «Մա՛-

Կա՛մէլէճի սայրլմայարագ մա՛մէլէ ավմանըն ուսուլի :

մէլէ կիւնաճ տէյիլ տիր տէմէք հերետիկոսլուգ տուր՝ տէր: Վ է «իզիմ փատրէ Պաւնի, «Վիւնաճլէրին եէքիւնիւ» տէնիլէն քիթաւընտա (Պապ ԺԴ) չօգ սահիֆէլէրի մա՛մէլէճիլէրէ վէրիլէճէք ճէզալարըն թաւրիֆի իլէ տօլտուրմուշ տուր: (»)նլարը, «հէնուզ հալաթտա իքէն պէտնամ, վէ էօլտիւքտէն սօնկրա՝ կէօմիւլմէյէ լայըգսըզ», թէսմիյէ էտէր: Բայէթլու փէտէր, տէտիմ, պէն մէմուլ էթմէզ իտիմ քի օ՝ պու գատար էհլի ըիյազաթ (խափալըն) վէ սէրթ օլտուն: Իգթիզա էթտիյի վագըթ, տէտի, օ էօյլէ տիր. լաքին պու ալիմ Վազուլիսթ հէրքէսին եալընըզ քեար իչիւն մա՛մէլէյէ արզուքէշ օլտուղունու կէօրիւպ, մէզքիւր քիթապտա տէր: «Վնսանլարը մա՛մէլէնին ֆէնա նէթիճէլէրինտէն, վէ օնուն կիւնաճը սէպէպինտէն գուրթարաճապ օլտուղունու հալտէ, պիզտէն չօգ մէմնուն օլաճազլար տըր. վէ պունու տա՝ օնլարա պիր էյի վէ մինասիպ թարղ իլէ մա՛մէլէճիլէք գատար, եախօտ օնտան ղիյատէ քեար եօլու կէօսթէրմէքլէ եափապիլեր իլ»: Պու շիւպհէսիզ շէյ տիր, Բայէթլու փէտէր. պէօյլէ պիր շէյ եափապիլտիյինիզ հալտէ՝ արթըգ պիր մա՛մէլէճի պուլունմազ: Վ է պու սէպէպտէն, տէտի մէրգում, «Հէր թարղ ատէմլէր, ասըղլատէլէր, ըէյիսլէր, տիվան աղալէրի վէ սայիրէ իչիւն պիր իւ՛մուլի ուսուլ» թէէլիֆ էթտի. վէ չօգ գօլայ պիր շէյ տիր. զիրա ագէն վէրէճէյին վագըթ եալընըզ պիր գաչ սէօղ սէօյլէրսին. օնտան սօնկրա մա՛մէլէճի սայրլմագսըզըն ագէնին ֆայիզինի ալա պիլերսին, զիրա պունտան պաշգա պիր թարղ իսթիմալ էտէրսէն, մա՛մէլէճի սայրլըրսըն: Պու սըրըրուղէթլէր նէ՞ տիր, Բայէթլու փէտէր: Իշթէ շունլար օնուն սէօղլէրի տիր՝ տէտի. զիրա սէն էյի պիլերսին, քի օ «Վիւնաճլարըն եէքիւնիւ» նամ քիթա-

Մա'մէլէճի սայըլմայարագ մա'մէլէ ավանըն ուսուլի :

պընը Գիրանսըզ լիսանը իլէ թէէլէֆ էթտի, քէ հէֆէֆէ աճիլաւըն . վէ տիպաճէտէ տէր : «Պիր քիմնէտէն ագ-
չէ մաթլուպ օլունտուղու հալտէ՝ շու թարզ իլէ ճէ-
վապ վէրմէլի տիր : Պէնիմ ասլա էօտիւնճ վէրէճէք
ագչէմ եօգ տուր . պէն օնու օլտուգճա մինասիւպ պիր
թիճարէթէ գուլլանաճաղըմ : Սէն մաթլուպ էյլէ-
տիյին ագչէյի սէնա՝աթտա գուլլանմագ խթէտիյին
հալտէ , իհթիմալ տըր քի՝ պահթըմա եա դազանըր-
ըմ եա տա դայպ էտէրիմ միւլահազասը իլէ , օնու
չըգարըպ սանա վէրմէյէ կէօյնիւմ օլտուն : Հալ պու
քի կիւլէլէթէսի հագգընտա պէյնիմիզտէ գարարլաշ-
մագ դայէթ կիւճ քէյֆիյէթ օլտուղունտան՝ վէրէճէ-
յիմ ագչէյէ պիր միւթէպէր քէֆիլ կէօսթէրիպ՝ ֆա-
յիլինի տէ գարարլաշտըրտըղըն հալտէ՝ մասլահաթ
գօլայլաշըր , պէն տէ շու տագիգէ սանա ագչէյի թէս-
լիմ էտէրիմ» : Աիւնահարզ փարա գազանմաղա պու
պիր փէք գօլայ եօլ տէյիլ մի տիր . վէ փատրէ Պաւ-
նինին մէզքէլը Եօզլէրի տէմէյէ , վէ օնլարտան շու
նէթիճէյի թահսիլ էթմէյէ հագգըր եօգ մու տուր :
«Սա'մէլէ , գուլմ վէ դատր , վէ տիւրլիւ ինսաֆսըզ
մուգավէլէլէր իլէ Հագգ թա'ալանըն դազապընը
հագգան տավէթ էտէն չօգ քիմնէլէր՝ պու եօլ իլէ
կիւլէլէճէ՝ փէք եօլունտա վէ հագգանիյէթէ միւթա-
պըդ թիճարէթ էտիպ՝ խէլասա նայիլ օլա պիլիւրլէր» :

Իայէթլու Փէտէր , տէտիմ , պունլար չօգ գուլլէթ-
լի սէօլլէր տիր : Հիւպհէսիզ պունլարըն՝ մա-
մէլէյի պաթթալ էթմէյէ պիր կիզլի գուլլէթի վար
տըր , քի պէն անկլամամ . զիրա պէն էօյլէ դանն
էթմիշ իմ քի վէրիլէն ագչէտէն զիյատէ ագչէ
ալընտըղը հալտէ կիւնահ օլուր : Սէն էյի անկլա-
մայօրսուն , տէտի : Փէտէրլէրիմիզլին սէօլլինէ նա-
զարէն՝ ֆայիզի մա'մէլէ նիյէթի իլէ վէ մա'մէլէճի

Մօհաթրա նամ մոլգավէլէնին նէ իտիյի :

կիպի ալորղըն հալտէ՝ մա՛մէլէ օլուր : Վէ պու սէ-
պէպտէն պիղիմ փատրէ Լօքօպար նիյէթի աշիքեա-
րէ թէպտիլ էթտիրիպ՝ ինսանը մա՛մէլէճիլիբտէն
գուրթարըր : «Լօտիւնճ ագչէ վէրտիյին ատէմտէն
ալորղըն ֆալիզ մա՛մէլէ սայըլըր», տէր , «էկէր օ-
նու հագգըն կիպի օնտան թալապ էտէրսէն . լաքին
էթտիյին ինսանիյէթէ մէմնուռիյէթէն վէրիլմէսինի
մաթլուպ էթտիյին հալտէ՝ առլա մա՛մէլէ սայըլմազ» :
Վէ (Լ'տէտ 3) շունու տախի տէր . «Վէրտի-
յին ագչէտէն ագապինճէ թիճարէթ էթմէյէ նի-
յէթին օլմաղա իղն եօգ տուր . լաքին էօտիւնճ ալա-
նըն հիւսնի ըիզասը իլէ ֆալիզ թալապ էթմէք մա՛-
մէլէ սայըլմազ» :

Իշթէ սանա ինճէ ուսուլլէր . լաքին պանա տահա
էյի վէ ա՛լա կէօրիւնէն ուսուլ՝ Մօհաթրա տէնիլէն
մոլգավէլէ տիր : Բայէթլու Վիտէր , Մօհաթրա տէ-
տիյին նէ՞ տիր : Սէն պունու պիլմէճմիսին , տէտի .
պու իսմ սանա ա՛տէթաէն իարիճ վէ նամա՛լիւմ ի-
սէ տէ , Լօքօպար՝ սանա թարիֆ էտէր . (Միւք .
Գ . Լ'տէտ 36 .) «Մօհաթրա մոլգավէլէսի օլ տուր
քի աղըր պահա իլէ վէ ագչէ սայմագսըղըն գումաշ-
լաք սաթուն ալըպ տագիգէսինտէ եինէ օլ ատէմէ
փէշին ագչէ իլէ վէ ուճուղ սաթարսըն» : Իշթէ Մօ-
հաթրա գավլի պու տուր . վէ պունտան անկիւշըլըր
քի , պիր առէմ հազըր ագչէ ալըր , վէ ալարղը ագ-
չէտէն զիյատէ ագչէ իչիւն պօրճլու գալըր : Լաքին
եա փէտէր , պէն էօյլէ զանն էտէրիմ քի պու լու-
ղէթի Լօքօպարտան պաշգա իսթի՛մալ էտէն եօգ
տուր : Պաշգա քիթապլարտա տա պուլունո՛ւր մու :
Սէն հիչ պիր շէյ պիլմէզսին , տէտի , փափազ : Պու-
սէնէ Վարիզտէ թապ՝ օլունան սօն Բարոյական Լստ-
ուածաբանութիւն քիթապընտա՝ Մօհաթրա հագ-

Մօհաթրա մուգավէլէսի :

գընտա կիւզէլ սէջլէնմիշ տիր : Մէզքիւր Լստուածաբանութիւն Իմմալէ եէիւն թէսմիյէ օլունուր : Օիրա հէր իլմի իլահի եէքիւնլէրինին իճմալի տիր . վէ պիզլիմ փէտէրլէրտէն՝ Սուարէզտէն , Սանբէզտէն , Լեսիոստան , Փակունտէզտէն , Հուրթատտան , վէ մէշհուր Վազուխթլէրտէն ալընմըշ տըր , նիճէքի իսմի տէ պէյան էտէր : Իմտի սէն օրատա (սահիֆէ 54) կէօրէճէքսին : «Մօհաթրա օ տուր քի պիր ատէմ եիրմի ալթունա միւ հթաճ օլուր , վէ պիր թիւճճարտան օթուղ ալթունլուգ մալ սաթուն ալըր , պիր սէնէտէ էտա էթմէք քավլի իլէ . վէ օնլարը անիտէ թէքրար եիրմի ալթունա օնա սաթար» : Սէն շիմտի էյի անկլատըն , քի Մօհաթրա նամա՛լիւմ պիր լուղէթ տէյիլ իմիշ : Եա՛ փէտէր , տէտիմ , պու մուգավէլէյի էթմէյէ իզն վա՛ր մը տըր : Փափաղ ճէվապ վէրտի . Լսքօպար օլ մահալտէ տէր քի «Պա՛ղը գանունլար ղայէթ շէտիտ ճէզա իլէ պու շէյի մէն՝ էտէրլէր» : Լսյլէ իսէ Փայիտէսիզ պիր շէյ տիր , եա՛ փէտէր : Հիչ պիր վագըթ , տէտի . չիւն Լսքօպար եինէ օլ մահալտէ օնու շէրիյէ միւթապըզ կէթիրմէյէ եօլլար էջրէտիր . «Սաթըպ թէքրար սաթուն ալան ատէմին պաշըճա նիյէթի հագիգէթ թիճարէթ էթմէք օլտուղու հալտէ՝ սաթարղը վագըթ գումաշըն տէյերինտէն զիյատէ շէյ իսթէմէմէլի , վէ սաթըն ալտըղը վագըթաա ճիւզի պահա վէրմէմէլի տիր , նէ տէ պու շէյ իչիւն էվվէլտէն մախսուս սէօղ իլէ եա պաշգա թարղ իւղըն մուգավէլէ էթմէլի տիր» : Լաքին Լեսիոս (Լստալէթ իւզերինէ . Վիթապ Բ . Պապ ԻԱ) տէր . «Տուն պահա իլէ սաթուն ալմագ նիյէթի իլէ սաթմըշ օլտա պիլէ , եինէ Փայիզինի կէրի վէրմէյէ հիչ պիր վագըթ պօրճլու տէյիլ տիր . անճագ օնու օնաան թալապ էտէն քիմսէ ղայէթլէ միւհթաճ , քէն-

Միւֆիսէր իշխան ճիզվիթէրին իճատը օլան հագգսըղ
գանունն :

տի տէ սըգըլմայարագ կերի վերէպիլտիյի հալտէ՝ մեր-
համէթինտէն նաշի էտէպիլիը՝: Պունտան զիյատէ տէ
միւսաատէ օլամաղ: Բայէթլու Փէտէր, պէն էջլէ
զանն էտէրիմ քի պունտան զիյատէսինէ ըուխսաթ
վէրմէք ֆէնալլգ տըր: Փէտէրլէրիմիղ, տէտի, հէր
շէյին գարարընը պիլիըլէր, վէ գարարտան զիյատէ
շէյ թալապ էթմէզլէր: Սէն շիմտի Սօհաթրանըն
մէնֆա՝աթընը էփէյիճէ անկլատըն:

Պէն սանա պունլարտան պաշգա ուսուլլէր տախի
էջրէտիր իտիմ, լաքին պու գատարը քիֆայէթ է-
տէր: պէն շիմտի սանա մէսալիհ վէ ախզուլիթալարը
պօղուգ քիմնէլէր հագգընտա սէջլէյէճէյիմ: Փէ-
տէրլէրիմիղ պու մագուլէ քիմնէլէրին տէ պուլուն-
տուղու հալինէ նազարէն՝ օնլարա թէսէլլի վէրմէյէ
վէ սուհուլէթ եօլու կէօսթէրմէյէ չալըշմըշլար տըր:
զիրա ա՝տէթա կէչինմէյէ, վէ պօրճլարընը էտա էթ-
մէյէ քիֆայէթ միգտարը մալլէրի օլմատըղը հալտէ՝
մալին պիր զըթա՝սընը սէթր էյլէյիպ՝ ալաճագ սա-
հիպլէրինէ քէնտիլլէրինի աչըղա չըգմըշ կ՝օսթէրմէ-
յէ օնլարա ըուխսաթ վէրիըլէր: Պու ուսուլլին միւ-
ճիտի պիլիմ Լեսիոս տուր: Լսըօպար տախի օնու
սապիթ էյլէտի: (Սիւք. Գ. Լ՝տէտ 163:) «Իֆ-
լասա չըփսն քիմնէ էվինի հիւսնիւ հալ իլէ իտարէ
էթմէք զլմնընտա՝ մալինտէն միգտարը քիֆայէ էշեա
սէթր վէ իիթիֆա էտէպիլիը մի: ()նլարը պիղայրի
հագգըն, աշիքեար վէ զատըր քիւլլի իլէ գաղանմըշ
օլսա տախի, պէն Լեսիոս իլէ պէրապէր՝ էվէթ սէթր
վէ իիթիֆա էտէպիլիը տէրիմ: Լաքին պաշգա քէր-
թէլլէրտէ սէթր էտէպիլտիյի գատար վաֆիր էշեա
սէթր էտէմէզ՝: Բայէթլու Փէտէր, նէ՝ սէջլէյօր-
տուն. պու նէ պիլիմ եօլսուզ մէրհամէթ տիր: րի-

Խըրսըղարըն մէնֆա'ւթընա ճիզվիթէրին միւսաատէսի :

Փահը հալ իլէ կէչինմէք իչին խըրսըղըզլա գազանըլան մալին՝ խըրսըղըն թէսարրուֆունտա գալմասընա , վէ հագգ իւզընէ միւթէսարրըֆ ոլան ալաճագ սահիպինէ վէրիլմէմէսինէ նէ ինսաֆ իլէ րաղի ոլապիլիրսին : Վափազ ճէվապ վէրտի . հէր քէսի խօշնուտ էթմէք միւմքինսիզ ոլտուղու իչին , փէտէրլէրիմիզ անճագ սէֆիլէրէ թէսէլի վէրմէյի տիւշինտիւլէր : Հէմ տախի ֆուգարայա իմտատ էթմէք իչին , 'Կասորո Բալասնուն շահատէթ կէթիրտիյի' (Ս'իւք . Ա . Ս'իւք . Զ . եւայլն ,) շիրքէթիմիզտէն ոլան տիրայէթլու Վազքէզ , աէր քի , "Պիր խըրսըղըն պիր ֆագըրըն էշեսընը սիրգաթ էթմէյէ նիյէթինի միւշահէտէ էթտիյին հալտէ՝ ոլ նիյէթէ մանթի ոլմագ իչին օնա պիր զէնկին ատէմ կէօսթէրէ պիլիրսին , քի ֆագիրաէն սիրգաթ էտէճէյինէ զէնկինտէն սիրգաթ էթսին" : Վազքէզին վէ 'Կասթրօ Բալասնուն քիթապլարը սէնտէ եօգ իսէ , պու տէտիքլէրիմի Խքօպարըն քիթապընտա պուլա պիլիրսին . զիրա մէրգուսուն հէման հէր սէջլէտիյի շէյի , պիզիմ մէշուր եիրմի տէօրթ իխթիարլարաան ալտըղընը պիլմէզ տէյիլ սին : Վէ պու քէլամ պէշինճի միւլքեալէմէտէ տիր , քի "Կօնշուսունա մէրհամէթ էթմէք խուսուսունտա շիրքիթիմիզին թալիմաթը" տէյու թէսմիյէ ոլունուր :

Բայէթլու Փէտէր , շիւպհէսիզ պու պիր վէֆգ էլ առէ մէրհամէթ տիր , քի պիրինին զարար վէ զիյանը իլէ՝ պիր պաշգասընը զարարաան գուրթարըր , Խքին պէն զանն էտէրիմ քի մէրհամէթի թէքմիլ էթմէք իչին՝ խըրսըղա ոլ նասիհաթը վէրէն՝ պատէհու թէլէֆ էթտիրտիյի մալի զէնկին ատէմէ վէրմէյէ զամիրինաէն պօրճլու ոլաճագ տըր : Ըսլա պօրճլու տէյիլ տիր տէտի . զիրա օնու քէնտի չալմատը .

Պաշգասընըն եկտի իլէ զուլմ էտիպ՝ սուչսուղսայըլմագ :

իլլա եալընըղ պաշգասընը չալմաղա թէշվիգ էյլէտի :
 (Դմտի սէն պիզիմ փատրէ Պաւնինին պաշգա խուսուս-
 տա վէրտիյի պիր էլզէմ գարարը տիյնէտիյին հալ-
 տէ՝ զիյատէսի իլէ թաճիւպ էտէճէքսին . սէն իսէ օլ
 խուսուստա կերի վէրմէք եախօտ էօտէմէք պօրճ տուր
 էֆքեքարընտա սըն : Իշպու քէյֆիյէթ Պաւնինին իճ-
 մալինին օն եէտինճի պապքնտա մէվճուտ տուր : Իշ-
 թէ օնուն մախսուս Վրանսէվի իլ իպարէ եազտըղը
 տէօղէր . «Պիր քիմնէ արգատաշընը եախօտ գօնշու-
 սունու տէօվսիւն , եախօտ քէնտիսէնէ զարար վէրէն
 պիր ատէմին ամպարընը եազսըն տէյուլ տքէրին պի-
 րինէ ըիճա էտիպ , ասքէր տախի օլ ֆիլի՛լի գապիհի
 իճրա էյլէտիքտէն սօնկրա՝ մասլահաթ սըրըր գալտըղը
 հալտէ՝ օլ զուլմարըն քեաֆֆէսինէ սէպէպ օլան
 քիմնէ՝ օլան զարար ու խասարաթը քէնտի պէտէլին-
 տէն էօտէմէյէ պօրճլու մու տուր : Պէն զանն է-
 տէրիմ քի տէյիլ տիր . զիրա օլ ատէմ ա՛տալէթէ
 գարշը պիր շէյ էթմէմիշ օլտուղու իչիւն՝ հիչ պիր
 կէօնէ զարարըն թաղմինինէ պօրճլու օլամագ : Մէ-
 սէլա՝ սանա մուլէնէթ եա իհսան էթսին տէյիւ պի-
 րինէ ըիճա էթաիյին հալտէ՝ ա՛տալէթէ գարշըմըր էթ-
 միշ օլուրսուն : Սէն օնտան հէր նէ մաթլուպ էթ-
 սէն , օնուն տալիմա էթմէյէ եա էթմէմէյէ սէլահի-
 յէթի վար տըր : (Երա միւթալէպէնէ մէյլ վէ
 րաղպէթ կէօսթէրմէք եախօտ կէօսթէրմէմէք օնուն է-
 լինտէ տիր . վէ միւթալէպէնի իճրա էթմէյէ պաշգա
 սէպէպէ մէպնի մէճսուր տէյիլ տիր , անճագ խա-
 թըրշինասըղը վէ լէթաֆէթինտէն նաշի . օնու տա
 հիւսնիւ ըիզասը իլէ էտէր : Պու սուրէթտէ՝ ասքէր
 վէրտիյի զարարը էօտէմէտիյի հալտէ , օնու թէշվիգ
 էտէնի պօրճլու սայմագ հիչ պիր վազըթ հագգ տէ-
 յիլ տիր » : Պու շահատէթ գաթը՝ միւքեալէմէմիզէ

Միւսին՝ Թաւ Եւսեփ Եւսեփ Եւսեփ Եւսեփ Եւսեփ :

աղ զաւարդ պա՛խ օլաճադ իտի . զիրա տմայարը եա-
գանըն իաւրընէնաւըն վէ լեւաճէնէ լափզարընա ,
փափազըն պու մագուլէ պիհուտէ միւլաճաղալարընա ,
ամպարըն ճարիգզէտէ օլմասընըն սէպէպի էվվէլինի
խաթատան վէ թաղմին պօրճունտան մուաֆ պուլուր-
տուղունա , քի հիւքիւմէթ դաթլէ միւսթաճազգ ատտ
էտէր , վէ սայիր պու միսիլիւ պիշիմիպ լափլարա դա-
յէթ կիւլէճէյիմ կէլտի իսէ տէ , տիյանէթու փա-
փազը կիւլէնտիրմէմէք իշին՝ քէնտիմի զապթ էթ-
տիմ : Ա ագաա փափաղ պու շէյլէրի սաճիճ օլա-
րադ վէ պիլ իսքեաթ սէյլէր իտի , վէ եինէ օլ սիագ
իւզըն սէօճպէթինէ տէվամ պիրլէ տէտի .

Պու գատար իսպաթլարտան սէն էփքեարընըն նէ
գատար պօշ շէյ օլտուղունու ֆէճմ էտէպիլիր իտին .
լաքին պու մատաէ ճագընտա պունտան զիյատէ սէյ-
լէմէքտէն պիր մէնֆաաթ ճասըլ օլմաղ : (Լիմտի սը-
գընթը իշինտէ օլան ատէմլէրէ կէլէլիմ : Պիզիմ փէ-
տէրլէրիմիլ , վէ Լ եսիոս տախի՝ սնլարա պիր թէսէլի
վէրմէք իշին շէյլէ թալիմ էտէրլէր քի “Տէյիլ
եալընըլ սօն տէրէճէ մուղայիգատա , իլլա՝ սօն տէ-
րէճէ տէյիլ իսէ տէ աղըրճա սըգլէթտէ պուլունան
քիմնէլէրէ խըսըղըրգ էթմէյէ ըուխսաթ վար տըր” :
Լսըսուար տախի պու շէյի թաստիգ էտէր : (Սիւք .
Ա . Լ՝տէտ 29 .) Պու չօգ աճայիպ շէյ տիր . եա
փէտէր : Տիւնեատա ճէման ճէր քէս քէնտի իճթի-
յաճընը աղըր գըյաս էտէր . վէ պու գանուն միւլի-
պինճէ սէն սնլարա ըաճաթ զամիր իլէ խըսըղըրգ էթ-
մէյէ սէլաճիյէթ վէրիրսին : Պէյլէճէ եալընըլ սա-
ճիճան սըգլէթ իշինտէ օլան քիմնէլէրէ իլն վէրտի-
յինիլ ճալտէ՝ հիսապսըլ խըսըղըրգլարա պիր գա-
փու ալմըշ օլուրսունուլ . հիւքիւմէթ իսէ՝ իճթիյա-
ճըն աղըրըղընա պագմայարադ խըսըղը թէտիպ է-

Միւհթաճ օլանլարա խըրսըզըզ էթմէյէ բուխսաթ :

տէր . վէ լաղըմ իտի քի սիզ զիյատէ մա'գուլ իս-
պաթլար իլէ խըրսըզըզը մէն՝ էտէյիտինիզ . զիրա սիզ
պէյնէնաս տէյիլ սալթ ա'տալէթի , իլլա մէրհամէթի
տախի մուհաֆազա էթմէյէ պօրճլուսունուզ . հալ պու
քի մէրհամէթ մէզքիւր թալիմաթընըզ իլէ պիւսպիւ-
թիւն մահվ օլուր : Եւ իրա պիր քիմսէքէնտինէ Փայիտէ
էթմէք իչիւն , ախէրլինէ զարար վէրտիյի հալտէ՝ ա-
տալէթ վէ մէրհամէթ շէրիա'թընը պօզար , վէ գօն-
շուսունա նահագգըզը վէ զուլմ էթմիշ օլուր : Պէն
պէյլէ էյրէնմիշ իմ , պունտան պաշգա շէյէ ազըմ
էրմէզ : Պու ապիմա տօղրու տէյիլ տիր , տէտի փա-
փազ . զիրա պիզիմ ի'զղէթլի Մ'օլինա պիզէ էյրէթ-
տի (Նիլա Բ . Միք . Բ) քի , "Մէրհամէթ գա-
նունու քէնտինի թիճարէթտէն մահրում էթմէքլէ
գօնշուսունու զարարտան ինլաս էթմէյի քիմսէտէն
մաթլուպ էթմէզ" . Մ'օլինա պունու տէմիշ տիր շու
սէօզիւնիլ իսպաթ էթմէք իչիւն քի "Պիր քիմսէ ալա-
ճագըլլարընը ալտաթմագ իչիւն մալինի պիր պաշգառընա
թէսլիմ էթտիյի հալտէ , մալի գապուլ էտէն օնու
մուախսարէն կէրի վէրմէյէ զամիրինտէն պօրճլու տէյիլ
տիր" : Պու էֆքեարը գապուլ էտէն Նեսիոս , տախի պու
թէրթիպ իւղըն օնու սապիթ էտէր : (Նիլաթապ Բ .
Պապ Ի . Լայլն :

Սէն սըգընթը իչինտէ օլանլարա տէրտտաշ տէյիլ
սին . փէտէրլէրիմիզ իգթիզա էթտիյի հալտէ մէրհա-
մէթ էթտիլէր : (Նլար ալէսսէվիյէ կէրէք Փագիր-
լէրէ , կէրէք զէնկինլէրէ ա'տալէթ կէօսթէրտիլէր :

Հունու տախի պիլմիշ օլասըն քի օնլոր կիւնահ-
քեարլարա տա ա'տիլ պուլունտուլար : (Նլար կիւ-
նահ վէ պէյիւք գապահաթ իլլէյէնլէրէ զայէթլէ
գարշը իսէլէր տէ , էզ ճիւմլէ՝ կիւնահ իլէ գազառը-
լան մալի պիր քիմսէ շէրան վէ լայըգան եանընտա

ձինայեթ իլէ օլան թիճարէթին հագգ սայըլմասը :

սագլայապիլըր օլտուղունու թա'լիմ էտէրլէր : Ալ է պու շէյի Լ Եսիոս իւ'մուլէն իլան էտէր . (Բիթապ Բ . Պապ Ե . Գ .) “Հիչ քիմանէ՝ կիւնահ օլան պիր ա'մէլ ու հարաքէթ , պիլ ֆարզ՝ զինա իչիւն ալմըլ օլտուղու էշեա վէ նագտը , հագգանիյէթ ու ա'տալէթէ գարշը օլսա տախի , նէ շէրիա'թը թապի'իյէ նէ տէ գաւանինի ինսանիյէ միւճիպինճէ կերույէ ըհտտ էթմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր” : Ալ է պու սէպէպտէն էն մէշհուր փէտէրլէրիմիլ աշիքեարէ գարար վերմիշէր տիր , քի պիր հաքիմ մուլէնէթ զըմնընտա պիր հագգսըլ ատէմտէն պիր շէյ՝ եա պիր նէֆէր պիրիսինի էօլտիւրմէք իչիւն պիր աթիյէ ալտըլը հալտէ , եախօտ պիր ատէմ զայէթ մէքրուհ վէ պէյիւք գապահաթլար իլէ պիր շէյ գապանտըլը թագտիրտէ , շէրան վէ գանուէն օնու եանընտա սագլայա պիլըր : Ալ է Լսքօպար՝ միւլէլիֆլէրիմիլտէն պա իսթիսրաճ՝ Իւլչիւնճիւ Սիւքեալէմէսինտէ շու իւ'մուլի գանունու վազ՝ էտէր . “Լտէմ էօլտիւրմէք , հագգսըլ իլամէթմէք , էտէպսիլ հարաքէթլէր կիպի վէ սայիր նամուսուլ եօլլար իլէ գազանըլան մալի պիր ատէմ շէրան վէ գանունէն միրաս ալա պիլըր , վէ օնլարը կերի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր : Ալ է Լսքօպար քէնտի տէր . (Լիւք . Ե . Լտէտ 53 .) “Պիր քիմանէ գաթլ , հագգսըլ իլամ , էտէպսիլ հարաքէթ վէ սայիրէ իլէ էմլաք եա էմլալէ միւթէսարըֆ օլապիլըր . զըրա պու մագուլէ միրաս հագգ տըր . վէ օլ թարղ ա'մէլ ու հարաքէթտէ գազանտըլը էշեա իւզերինէ պիր ճիւքիւլմէթը մախսուսէ թահսիլէտէր” : Բայէթլու Փէտէր , տէտիմ , պէն պու թարղ թիճարէթէ ալա վուգուֆիյէթիմ եօգիտի . վէ շիւպհէմ վար տըր քի ա'ճէպա ա'տալէթ օնա իզն վէրի'օմի . վէ ատէմ էօլտիւրմէյի , նահագգսըլը , վէ զինայը՝ հագգ վէ էյի պիր շէյ սայա'ր մը :

Ճինայեթ իլէ օլան թիճարեթին հագգ սայլմասը :

Ի՛լմի ֆըզհ քիթապլերին տէտիյի սէօզլէրի պէն պիլմէմ, տէտի փափաղ. լաքին էյի պիլլիրիմ. քի, զամիրին սահիհ գանունու. օլան քիթապլարլմըզ, պէնիմ տէտիյիմ կիպի սէյլէրլէր : (Նլար Լալնըզ պիր մատտէյի պու գանունտան իխրաճ էտէրլէր. սալթ օլ վագըթ կէրի վէրմէյի պօրճ ատտ էտէրլէր. մէսէլա պիր քիմնէ մալինի գուլլանմաղա Եախօտ պիր պաշգասընա իթա էթմէյէ սէլահիյէթի օլմայան քիմնէլէրտէն, պիլ ֆարզ չօճուգլարտան վէ քէշիշլէրտէն, ագէէ ալտըղը թագափրտէ, շէրան կէրի վէրմէյէ պօրճլու տուր) : Չիւն պիլլիմ ի՛ղզէթլու Սօլինա օնլարը պու գանունտան իխրաճ էտէր. (Շիլտ 1. Ի՛տալէթ իւզէրինէ. Սիւք. Բ. 9 1/4.) վէ պու մագուլէլէրտէն թլընան ագէէյի կէրի վէրմէք ֆարզտըր, տէր : Լսըօպար տախի պու սէօզլէրի շահատէթ կէթիրտիքտէն պաշգա, (Սիւք. Ա. Ի՛տէտ 59,) քէնտի տախի Իւչիւնճիւ Սիւքեալէմէսինտէ մէզքիւր թա՛լիմաթը սապիթ էտէր :

Ի՛ղզէթլու Փէտէր, տէտիմ, կէօրիւյօրում քի պու խուսուստա քէշիշլէր պաշգալարլնտան զիյաւէ նալիլ ճիւրմէթ վէ իմթիյաղ պույրուլմուշլար տըր : Էիչ պիր վագըթ, տէտի փափաղ. ճէմի՝ չօճուգլարա իմթիյազաթը մէզքիւրէ վէրիլմիշ տիր. պու սուրէթտէ քէշիշլէր՝ չօճուգլար մէսապէսինտէ թութուլմուշ օլտուգլարը իչիւն, օնլարը տա պու գանունուն աշքեամլնտան մուաֆ գըլմագ իգթիգայի հալտէն տիր : Լաքին պունլարտան պաշգասը, քիմ օլուր իսէ օլսուն, ֆէնա ամէլու հարաքէթլէրի իչիւն ալտըղը էշեայը կէրի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր : Ա. է Լեսիոս թաֆսիլ իսպաթլար իլէ պու շէյի թաստիգ էտէր : (Իթիթապ Բ. Ի՛տալէթ Իւզէրինէ. Պապ Դ. Ի՛տէտ 51.)

Պիղիմ րայէթլու Ռիլուչիօ օ մագուլէ ֆէնա ա՛մէլ

Ճիւղվեթէրին զինա հագգընտա թա՛լիմ էթտիյի հիյպեթ-
լու գանուկար :

ու հարաքեթլեր իշին վերիլմէսի լաղըմ կէլէն իւճ-
րեթլեր հագգընտա տալի պա՛ղը թափսիլամ պէյան
էտէր . “Օ՛խրա”, տէր , “պիր քիմնէ օլ թարղ ա մէլ
ու հարաքեթլերէ բաղի օլան զաթլարըն պուլունտու-
ղու հալու թիւթպէսինէ նաղարէն” օնլարա վէճհը միւ-
թէնէվի իւղըէ իւճրէթ վերմէլի տիր . զերա հէր
պիրինին տէյերի տիկէրինքինտէն ֆարգը օլապիլի” :
Պու պահսը տահա գուվվէթլի իսպաթլար իլէ սապիթ
էտէր . (Մ)իւք . ԼԱ . Պապ Թ . Ը՛տէտ 231 .) “Պիր
քիմնէ զամիրինտէն վէ պէր մուճիպի հագգանիյէթ՝
աշիքեարէտէ օլան զինատան զիյատէ կիղլի զինա ի-
շին իւճրէթ վերմէյէ պօրճլու տուր : Օ՛խրա պիր
էհլի բող գարընըն կիղլիտէ ճիմայէ բէյ վէ բիզա
կէօսթէրմէսի՝ ֆահիշէնին աշիքեարէն օլ հարաքեթի
միւրթէքիպէ պուլունտուղունտան զիյատէ մագպուլ վէ
զիղըյմէթ տիր . վէ հիշ պիր շերիա՛թ էօյլէ պիր հա-
րաքեթի իւճրէթէ նալայըգ գըյաս էթմէմիշ տիր :
Վըղ, էվլի գարը, քէշիշէ (մայրապէր) վէ սայիրէ իւճ-
րէթի հագգընտա տալի էօյլէ տիր : Պունլարըն ճէ-
միսինին տէ հագգը պիր տիր” :

Պատէհու Ղիւղվեթ միւէլլիֆլէրտէն , պա՛նա էօյլէ
մուղիրը վէ միւնասիպէթսիղ սէօղլէր վէ շէյլէր կէօս-
թէրտի քի զիքր էթմէյէ պիլէ ճէսարէթ էթմէմ . հաթ
թա քէնտի պիլէ օնլարտան թիթրէյիպ իբրահ էթմէ-
լի իտի , (զերա զաթէն պիր էյի ատէմ տիր ,) էկէր
մէգքիւր միւէլլիֆլէրէ ֆահիշ բայէթ ու իթիպարը
օլմամըշ օլսա իտի . իշպու ֆահիշ բայէթինտէն նաշի՝
օնլարըն հէյի տէտիքլէրինի գապուլէ շայան կէօրիւր
իտի : Պէն , կէրէք միւքեալէմէսինէ տէվամ էթ-
մէսի իշին , վէ կէրէք քէշիշէրին պէօյլէ հիյպեթլու ,
մինասիպէթսիղ , վէ եօլսուղ թա՛լիմաթլեր իլէ միւ-

Շէյթանի իլամլար . ագչէ իլէ զուլմ էթմէյէ իզն :

ընկձէս օլան քիթապլէրինի կէօրմէք էմէլ վէ արդուսի իլէ , մերգուսուսն պու շէյլէրի թա'րիֆ էյլէտիյի հէն- կեամտէ թա'ծիւպ իլէ սիւքիւթ էտէր իտիմ : Պէջ- լէճէ մերգում քէլամընա սէրպէսթ տէվամ էտիպ' շու նէթիճէյէ վասլ օլտու : Պու սէպէպտէն , տէտի , պիզիւմ րայէթլու Ս'օլինա պու մէսէլէյի շէջլէ հալլ էտէր . (վէ զանն էտէրիմ քի պունտան պէջլէ խօշ- նուտ օլաճագսըն .) “Պիր քիմսէ պիր ֆէնա հարաքէ- թի իշիւն ագչէ ալտըղը հալտէ' օնու կէրի վէրմէյէ պօրճլո' մու տուր : Պուրատա այրոտ էթմէք իգթի- զա էտէր , տէր պու միւթէպէր զաթ . էկէր ագչէ ալ- տըղը հարաքէթի իճրա էթմէմիշ իսէ , ագչէյի կէրի վէրմէսի լապըմ կէլիր . լաքին իճրասընտա պուլուն- մուշ իտիյի սուրէթտէ' ագչէյի կէրի վէրմէք հիւպիր վագըթ իճապը իգթիվասընտան տէյիլ տիր” : Պու սէօզլէրի Լսքօպար տա շահատէթ կէթիրիր : (Միւք . Գ . Ը'տէտ 138) Իշթէ իատէ եախօտ կէրույէ րէտտ էթմէք խուսուսուստա էֆքետար ու թա'լիմաթըմըզըն պա'զը խուսուսլարընը սանա իֆատէ էյլէտիմ : Ու- մարըմ քի պու կիւն սէն օնլարը էյի էջրէնտին . շիմտի շունու անկլամապ իսթէրիմ քի սէն օլէֆքետար ու թա'լիմաթտան քէնտինէ պիր հիսսէ չըգարա պի- լի'րմիսին : Սանա պիր սիւալ էտէյիմ , պագալըմ ճէ- վապընա գատիր օլապիլէճէ'ք մի սին : “Պիր հաքիմ թարաֆէյնին պիրինտէն տա'վասընը կէօրմէք իշիւն ագչէ ալտըղը հալտէ' օնու կէրույէ րէտտ էթմէյէ պօրճլո'մու տուր” : Բայէթլու Վիտէր , տէտիմ , շիմ- տի սէն պանա եօգ տէտին : Օլանն էթմէմ քի պէջ- լէ տէմիշ օլայըմ , տէտի . պէն սանա ա'լէսսէվիյէ' մի տէտիմ : Պէն սանա տէտիմ քի , օնու կէրու վէրմէ- յէ պօրճլու տէյիլ տիր , էկէր տա'վայը գազանմաղա հագգը օլմայան ատէմէ գազանտըրտը իսէ : Լաքին

Շէյթանի իլամլար . սիհրէ հանի պիւյիւծիւլիւյէ բուխսաթ .

տա՛վայր գաղանանըն հագգը օլտուղու հալտէ , շէրան քէնտույէ բաճի օլան շէյի թէքրար թաթուն ալմասը թալէպ օլունապիլի՛ր մի : Սէնին ա՛գլըն վէ հագգըն եօգ տուր : Հաքիմին ա՛տալէթ էթմէյէ պօրճլու օլտուղունու անկլա՛մայօրմուսուն . պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ ա՛տալէթ իւզըն լազըմ կէլէն շէյի սաթմաղա գատիր տէյիլ տիր . լաքին ա՛տալէթէ գարշը էթմէյէ պօրճլու օլմատըղը իչիւն՝ հագգանիյէթէ մուղայիր տալա կէօրտիւյիւ հալտէ ագչէ ալա պիլիր : Պու խոսսուստա էն պաշ միւլէլիֆլէրիմիդին ճէմիսի՛ Սօլինա , Ուէճինալտօ , Ֆիլիուլիօ , Լսքօպար , Լէսիոս , պիլ իթթիֆադ սէյլէրլէր . վէ հէփիսի շունու տէր , “Հաքիմ ա՛տալէթ էթմէք իչիւն ալմըշ օլտուղու շէյի՝ աթիյէ մէգամընաա քէնտինէ վէրիլմէմիշ օլտուղու հալտէ՝ կէրի վէրմէյէ պօրճլու իսէ տէ , հագսըզ պիր ատէմին տալմասընը կէօրտիւյիւ իչիւն ալմըշ օլտուղու շէյի կէրի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր” :

Պէն պու մինասիպէթսիզ վէ այգըրը թա՛լիմաթտան պիւսպիւթիւն ալթիւսթ օլտում . վէ պէն օնուն զարարը նէթիճէլէրինի միւլահագա էթտիյիմ էսնատէ , փափազ պանա պիր պաշգա մէսէլէ հալըր էտէր իմիշ . իմտի պանա տէտի : Պէն սանա պիր շէյ տահա սիւալ էտէյիմ . պանա ա՛գիլանէ ճէվապ վէր . “Սլայը խապէր վէրէն քիմնէ պու հարաքէթլէ գազանտըղը շէյի կէրի վէրմէյէ պօրճլու՞ մու տուր” : Բայէթլու Փէտէր , տէտիմ . հազընթին նա՛սըլ իսթէր իսէն , էյլէ օլուն : “Լասըլ իսթէրսէմ էյլէ՞ մի օլուն . նէ՞ տէրսին , հագիգաթ ա՛ճայիպ ատէմ սին , սէնին լազըրտընաան էյլէ կէօրիւնիւր քի , կերչէքլիք պիլիմ իրատէթիմիզէ մէրպութ տուր : Պէն էյի անկլայօրում քի սէն պու շէյի քէնտիլիյինտէն պուլամալաճագսըն : Լսլէ իսէ իշպու միւշքիւլ ճէվապը

Շէյթանի ի՛նքն իլէ խապէր վերէնլերին իւճրէթի հագգ տըր :

Սանքէզան տիյնէ : Ի՛վվէլա Իճմալ նամ քիթապընտա (Վիթապ Բ. Պապ ԼԸ. Բ'տէտ 94, 95, 96) պիր Փարգ կէօսթէրիր . «Պայպը սէջլէյէն ա-տէմ եալընըզ ի՛լմի նիւճիւմ վէ թապիաթէ տայիր եօլլա՞ր մը , եօխսա՛ շէյթանի սէնա՛աթ մը իսթի՛մալ է-տէր» : զիրա տէր . «Պիր խուսուստա կերի վէրմէյէ պօրճլու տուր , տիկէր խուսուստա իսէ կերի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր» : Շիմտի սէն հա՞նկը խուսուստա տէյիլ սիւալ էտէճէքսին : Պու զօր պիր շէյ աէյիլ տիր , տէտիմ : Ե՛կ տէմէք իսթէտիյինի անկ-լատըմ , տէտի : Սէն զանն էտէրօին քի շէյթանլար վասիթասի իլէ զայպը սէջլէտիյի հալտէ՝ կերի վեր-մէյէ պօրճլու տուր : Լաքին ռէնին զաննըն կիպի տէ-յիլ տիր , իլլա պիւսպիւթիւն օնուն մոլղայիրի տիր : Իշթէ Սանքէզին սէօղիւ օլ մահալտէ . «Պայպը սէջ-լէյէն շէյթանըն վասիթասը իլէ՝ տէրքեար օլտուղու միսիլիւ՝ օլ շէյի պուլմաղա զահմէթ չէքմէմիշ օլտու-ղու հալտէ , օնու կերի վէրմէսի վաճիպիստէն տիր . Լաքին զահմէթ չէքմիշ օլտուղու հալտէ՝ կերի վէրմէյէ ասլա պօրճլու տէյիլ տիր» : Պունու պէջլէ տէմէտի նէտէ՞ն նէշաթ էտէր , Բայէթլու Վէտէր : Բնկլա՞մայօրմուսուն , տէտի : Չի՛րա պիր ատէմ Փէննը շէյթանի իլէ զայպ պուլա պիլիւր . Լաքին ի՛լմի նիւճիւմ քեազիպ պիր սէնա՛աթ տըր : Յագաթ , Բայէթլու Վէտէր , շէյթան տօղրուսունու սէջլէմէտիյի հալտէ , չիւնքի ի՛լմի նիւճիւմտէն զիյատէ տօղրու սէջլէյէն տէյիլ տիր , զայպը պագան՝ հագգանիյէթ իւղրէ ալ-տըղը ագէյի կերի վէրմէյէ մէճպուր օլուր : Տայիմա , տէյիլ , տէտի : Սանքէզ պիր Փարգ վար տըր , տէր : «Պայպ պագան շէյթանի սէնա՛աթը էյի պիլմէտիյի հալտէ , կերի վէրմէյէ պօրճլու տուր . Լաքին Փէննը սիհրտէ մէհարէթի օլուպ՝ հալէ քէյֆիյէթի պիլմէք

ճիշդ լինելուն աստուածաբանութիւն լարընտան հասըլ օլան
կիւզէլ կիւզէլ ֆայտէլէր :

Իշիւն հեր ուսուլի գուլանտըը թագտիրտէ , կերի
վերմէյէ պօրճուլ տէյիլ տիր : Օիրա օ մագուլէ պիւ-
յիւճիւնին զահմէթի ագչէ իլէ էօտէնմէլի տի'ր' : Պու
ղայէթլէ կիւզէլ վէ ֆայտէլի շէյ տիր , Բայէթլու
Փէտէր . զիրա սէնին սէօղիւնէ նազարէն՝ ֆէննը սիհ-
րէ էյի աշինա օլմաղա վէ օլ սէնաաթտա մէհարէթ
քէսպ էթմէյէ պիւյիւճիւլէրի մէճպուր էտէճէք փէք
ա'լա Խալ տուր . շէյլէ քի հագգանիյէթ իւզըէ ագ-
չէ գաղանձաղա իւմիւտլէրի օլուպ' ճէմա'աթէ սատը-
գանէ խըզմէթ էթսինլէր : Ալալիպա սէն իսթիհզա
էտէյօրսուն , տէտի փափաղ . պու պիր էյի վէ մինա-
սիպ լագըրտը տէյիլ տիր . զիրա թանըլմատըըն պիր
մահալտէ պէյլէ սէյլէյէճէք օլտուղուն հալտէ , էյլէ
քիմնէլէր պուլունապիլիր , քի պու լագըրտընա էյրի
մա'նա վէրիպ' տին խուսուսլարընը զէֆգլէնիյօրսուն
տէյէրէք սէնի ֆասլ էթսինլէր : Պէն քէնտիմի էյլէ
ֆասլտան գօլայ վիգայէ էտէրիմ , Բայէթլու Փէտէր .
զիրա լագըրտըմըն ասըլ ֆիքրինի վէ մէֆհուսունու
թէֆթիշ էթտիքլէրի հալտէ , էյլէ պիր սէօղ պու-
լամաղար , քի օնուն մուղայիրի թաստիգ օլունմասըն :
Ալէ իհթիմալ տըր քի պունլարըն մուղայիրինի էթ-
րաֆըլա իսպաթ էթմէյէ պիր կիւն սէօհպէթլէրի-
միլտէ պիր մինասիպ սէպէպ պուլալըմ : Ան շիմ-
տի լագըրտընը թէպտիլ էթտին , տէտի փափաղ :
Տօղըուսու , տէտիմ , Բայէթլու Փէտէր , պէն ա'վիզ
շէյլէրի զէվգլէնմէք իսթէրիմ տէյու շիւպհէ էթ-
մէնիզ , պանա զայէթլէ տօգանըր . վէ վագաա տա
հագգսըզ շիւպհէ տիր : Պէն օնու սահիհ օլա-
րագ տէմէտիմ , տէտի փափաղ . լաքին պիղ տօղ-
րուսունու սէյլէյէլիմ : Իշիւր իսթէրսէն , պէն
պիւսպիւթիւն հաղըր ըմ , Եա' փէտէր . պու շէյ սանա

ճիգ վիթլերին աստուածաբանութիւն լարընտան հասըլ օլան
ֆայտելեր :

մերպուլթ տուր : Պագաթ տօղրուսու՝ փէտերլերինիզ
հէփ ատէմլէր իչիւն փէտերանի ճահտ էթտիքտէն
սօնկրա, պիւյիւծիւլէրին մինասիպէթլի թիճարէթինի
պիլէ նիզամա դօմագ իսթէտիքլերինի կէօրտիւյիւմտէ՝
չօգ թէաճիւս էտիյօրուլ : Շէվապ վէրտի փափազ,
չէր նէ դատար եազըլսա, եինէ հէփ ատէմլէր հագ-
գընտա լազըմ օլան եազըլմըչ օլամազ, ճէմի՝ վու-
գուլթլար եէրլի եէրինճէ անկլատըլամազ, վէ այնի
պիր շէյի հէր քիթապլարտա թէքլար պէ թէքլար
տէրճ էթմէք միւմքինսիզ տիր : Շիմտի սէն պիզիմ
ղայէթ տիրայէթլու փէտերլերիմիզին պիրինին սէօ-
զիւնտէն պու շէյի էյի անկլայաճագսըն : Վէ սէնին
ա՛գըն տախի օնա շահատէթ էտէր . պիրա պու կիւնքի
կիւն օ պիզիմ իւմումի պէյիւյիւմիւլ տիր : Պու
զաթ րայէթլու փատրէ լիլլօթ տուր, քի քէնտի սէ-
քիզինճի քիթապընտա (Պապ ի. Զ) տէր . “Օլա-
թըն պիրի խոստովանահայրընըն իզնի իլէ պալատէ
մէզքիւր թարզ իլէ դազանմըչ օլտուղու քիւլլիյէթ-
լի ագէչի կէրի վէրմէյէ կիթտիյինտէ, եօլտա պիր
քիթապճը տիւքեանընա կիրիպ՝ պիր եէնի շէյին վա՛ր
մը տըր տէյու սիւալ էթտի : () տա պիր եէնի բա-
րոյական Մստուածաբանութիւն քիթապը կէօսթէրտի՝
մէզքիւր զաթ թէվէքքիւլանէքիթապըն քեաղըտլարը-
նը չէվրտիյի վագըթ, քէնտիսինէ միւթալիգ օլան
մէսէլէ նազարընա խապէթ էտիպ՝ ալտըղը ագէչի
կէրի վէրմէյէ ասլա պօրճլու օլմատըղընը անկլատը .
իմտի զամիրինին իզթիրապընտան գուրթուլուպ, վէ
ագէչնին աղըրլըղընը իւզերինտէ թաշըյարագ, զիյա-
տէ խաֆիֆլիյիլէ էվինէ ավտէթ էյլէտի” :

Շիմտի պանա ճէվապ վէր, պիզիմ թա՛լիմաթ-
լերիմիւի պիւմէք ֆայտելլի՞ մի տիր, եօգսա՝ տէյիւմի

Ճիշդ թվերին աստուածաբանութիւն լարենն մէտհի :

տիր : Պու նագլիյէթի տէ գէվգլէնէ պիլիբմիսին . վէ օնուն իւզերինէ , փատրէ Կէլլօթ իլէ շու բուհա-
նի միւլահազայը էթմէզմիսին : «Պու թարղ վագա՛ա-
լար Հագգ Թաալանն մուգատտէրինին ա՛մէլի . հի-
մայէթ էտէն մէլէյին գուլաղուղուղու օլտուղունուն
պէշարէթի , վէ օլ թա՛լիմաթլարը թէսատտիլֆէն օ-
գույանլար իչիւն Ելլահն օնլարըն հագգընտա օլան
թէտպիրինին իճրասը տըր : Ելլահ էգէլտէն միւրատ
էթտի , քի օնլարըն խէլասընն ալթուն վինճիրի պնի
պիր շէյի սէյլէյէն եիւզ միւլէլիֆտէն պիրիսինէ մէր-
պուլթ պուլունսուն . զիրա օլ միւլէլիֆլէրին ճէմիսինէ
րասթ կէլմէք միւլմիւնսիւղ տիր : Օլ պիր միւլէլիֆ
տէ օպիրլէրի կիպի եազմըշ օլմասա իտի , պու ա-
տէմ գուրթուլմաղ իտի : Ելլէ իսէ Հիսուս Վրիս-
տոսուն իսմի իլէ՝ միւլէլիֆլէրիմիզին չօղլուղունու
ղէմմ էտէն քիմնէլէրէ րիճա էտէլիմ , քի օնլարա օլ
քիթապլարը չօգ կէօրմէսինլէր . Ելլահն էպէտի թագ-
տիրի վէ Հիսուս Վրիստոսուն գանը օնլարա օլ թէ-
էլիֆաթլարը գաղանտըրտըր : Ելլէ կիւղէլ սէօղլէր ,
պու սէօղլէր իլէ պու ա՛լիմ փափաղ շունու իս-
պաթ էթմէք իսթէր , եա՛նի Բարոյական Եստուած-
աբանութիւն եաղան միւլէլիֆլէր նէ գատար չօգ օլ-
սալար՝ օլ գատար ֆայտալը տըր :

Բայէթլու Վիտէր , տէտիմ . պէն պու մատտէ իւ-
զէրինէ օլան էֆքերարըմը սանա իֆատէ էթմէյի պաշ-
գա վագըթա պըրագըրըմ . շիմտի սանա եալընըղ շու-
նու տէրիմ , քի թա՛լիմաթլարըն պու տէրէճէ միւլֆիտ ,
վէ օնլարը նէշը էթմէք ղայէթլէ չօգ իգթիղալը օլտու-
ղու սէպէպտէն սէն օնլարը պանա թա՛լիմ էյլէմէյէ
տէվամ էթմէլիսին : Օլիրա էյի պիլէսին քի , օն-
լարը եաղըպ թարաֆընա կէօնտէրտիլիմ ղաթ՝ օնլարը
փէք չօգ քիմնէլէրէ կէօսթէրիյօր : Պիզիմ ֆիքրի-

Մէղհէպսիզիէ վէ սէֆահաթա բուխոսթ :

միզ օնլարը պաշգա շէյ իշին եա պաշգա թարզ գուլանմագ տէյիլ, իլա պիր էյի շէյ կիպի օնլարը հէր առէմէ էջրէթմէք տիր : Լէօրիւյօրսուն քի, տէտի, պէն տէ օնլարը սէնտէն գըզգանմայօրում, վէ պունտան պէյլէ տէ թա'լիմաթըմա տէվամ էտէճէյիմ. հալ սու քի պա'զը փէրէքէնտէ շէյլէրի տախի էջրէնմէք սանա էլզէմ օլտուղու իշին, շիմտի սանա' ճանլարն խէլասընը վէ տինտարըզը գօլսյաթմագ իշին փէտէրլէրիմիլին միւթաատէ էթտիյի պա'զը զէվգ ու սէֆա վէ իսթիրահաթը էօմրէ տայիր խուսուսլար հագգընտա միւթալա'ա էտէճէյիմ. պու վէճհ իլէ վուգուֆիյէթին մէրթէպէյի քէմալիյէթէ վասլ օլուպ' հիշ պիր շէյ էքսիք գալմաղ : Փափազ պէնիմ իլէ պէյլէ սէյլէշտիքտէն սօնկրա, պէնի պրագաղ : Պագի և այլն .

Յ. Գ. Տայիմա սանա տէմէյէ ունուտուրում, քի Լսքօպարըն քիթապլարը տէֆա տէֆա պասմա օլունմուշ օլտուղունտան, կէսնակէօն տիրլէր : Սաթուն ալաճագ օլտուղուն հալտէ' Լիօնտա պասըլանլարտան ալ. պու սթամփատա հէր պիր քիթապըն աննընտա եէտի միւհը իլէ միւհըլէնմիշ պիր Վառն Լստուծոյ վար տըր : Եաթօտ 4651 տէ Պրիւքսէլտէ պաօըլանլարտան ալ : Պունլար սօն պասմալար օլտուղլարը իշին' 1644 վէ 1646 տա Լիոնտա թապ' օլունան իլք պասմալարտան էյի վէ զիյատէ մուֆասսալ տըրլար :

ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՄԷՔԹՈՒՊ

Լիշիզ Պիքիրէ Ղիզվիթլէրին մարիֆէթի իլէ ճէմա'աթըն պէյնինտէ եայըլան սախթէ իպատէթլէր : Սըզընթը չէքմէյէրէք՝ զէվգ ու սէֆա վէ իսթիրահաթ իւզրէ կէչինէրէք խէլասա նայիլ օլմագ իշին եինէ

Ճէննէթէ կիրմէյէ եիւզ աստէա գօլայ ի'պատէթ :

Ղիզվիթերին իճատ էթտիյի գօլայլըզլար : Ս'աղ-
րուրլուգ , գըզգանճըզ , շիշպօղազլըզ , թէճ'նիս սէօզ-
լէր , ֆիքր նիյէթի , գըզլար սէրպէսմիլիյի , գարըլլար
էլպիսէսի , ջուռնլար , վէ պատարագ կէօրմէք խուսու-
սունտա տէֆա՝ Ղիզվիթերին թա'լիմաթը :

Փարիզ . 3 Յուլիս . 1656 .

Պէնիմ Լփէնտիմ ,

Իշպու սօն տէֆա՝ տիյանէթլու փափազը կէօրտիւ-
յիւմտէ պանա էթտիյի թա'ղիմ ու թալթիֆ գատար
պէն սանա իլթիֆաթ էտէմէմ : Ս'երգում պէնի կէօր-
տիյիւ կիպի , եանըմա կէլտի , վէ էլինտէքի քիթա-
պա պագարագ՝ պանա շու քէլամլարը սէջլէմէյէ
պաշլատը . "Սանա ճէննէթի ժչան քիմնէյէ ա'ղիմ
մէմնունիյէթ իզհար էթմէզ մի սին . վէ ճէննէթին պիր
անախթարընա միւթէսարըրֆ օլուպ՝ իսթէտիյին վա-
գըթ իչերի կիրէպիլտիյին հալտէ՝ պէջլէ պիր իգպա-
րէ միլիօնլար իլէ ալթուն վէրմէզ մի իտին : Հալպու
քի օրայա կիրմէք իշին պու գատար պէջիւք մէսա-
րիֆ լազըմ տէյիլ տիր . իշթէ սանա պիրի պիրինտէն
ուճուզ եիւզ անախթար" : Լաքին պէն անկլայա-
մայօր իտիմ , քի էլինտէքի քիթապտան մը օգույօր
իտի , եօխսա քէնտի թարաֆընտան մը սէջլէյօր ի-
տի : Ֆիագաթ մերգում պէնի մերագտան գուրթար-
տը , տէյերէք . Պուռնլար պիղիմ փատրէ Պարրինին
թէէլիֆ էթտիյի քիթապըն իլք սէօզլէրի տիր . զիրա
պէն քէնտիլիյիմտէն պիր շէյ սէջլէմէմ : Լայէթլու
փէտէր , տէտիմ , պու հա'նկը քիթապտը : Պու քի-
թապըն իսմի , տէտի , "Իպատէթքեար քիմնէլէրին Լէ-
լահըն Լալիտէսինէ օլան եիւզ գօլայ ի'պատէթ իլէ

Ճէննէթէ կիրմէյէ եիւզ ատէտ գօլայ ի'պատէթ :

աջըմը ճէննէթ"տիր : Բայէթլու Փէտէր, պու նէ՞ էյի շէյ տիր, ա'ճապա պու գօլայ տինտարըզլարըն Տէփիսի տէ կէջիւն գափուսունու աչա պիլիրլէ'ր մի : Պէլի, տէտի . զիրա օ մէզքիւր քէլամընտա տէր քի , "Պու քիթապտա Վ լալիտէթուլա՜ իչիւն եազըմըզ օլան ի'պատէթլէրին Տէր պիրի կէջիւն պիրէր անախթարը տըր , վէ սանա ճէննէթի պիւսպիւթիւն աչարլար , անճագ սէն անլարը իսթի'մալ էթմէլի սին" . վէ պու սէպէպտէն քէլամընըն նէթիճէսինտէ տէր , քի պունլարըն պիր թանէսի տախի իսթի'մալ օլունսա , զիյատէսիյլէ խօշնուա օլուր :

Իջլէ իսէ , Բայէթլու Փէտէր, մէզքիւր ի'պատէթլէրին էն գօլայլարընտան պիր գաչընը պանա էօյրէթ : Հէփիսի տէ գօլայ տըր տէտի . մէսէլա . Լ'զիզ պիքիւրին պիր թասվիրինի կէօրտիյիւնտէ՝ օնա օէլամ'վէրմէք . Լ'զիզ պիքիւրին օն սէվինճլէրինին եա շազըզլարընըն վարդարան տէնիլէն թէսպի՜ տուա'սընը սէջլէմէք . Ս'երեմէմին իսմինի սըգ սըգ թէլէֆֆիւզ էթմէք . թարաֆըմըղտան Լ'զիզ Պիքիւրէ ի'զգէթ վէ թազիւմ էթսինլէր տէյու մէլէքլէրէ սըփարըզ էթմէք . փատիշահլարըն՝ պաշգա քիլիսէլէրտէն զիյատէ Պիքիւրէ քիլիսէ եափմասընը արղուլէմէք . Տէր սապա՜ օնա Սապահլար խայր օլսուն՝ վէ ազշամա՝ Լ'գշամլար խայր օլսուն տէմէք . Տէր կիւն Ս'երեմէմին եիւրէյինէ ի'զգէթէն՝ սէլա՜ սանա (ողջոյն թէղլէ) տէմէք : Պու ի'պատէթլէր իլէ , տէտի , պիր առէմ շիւպՏէսիզ Լ'զիզ Պիքիւրին կէջիւնիւ գազանըր : Լաքին՝ Բայէթլու Փէտէր՝ շու տախի պիր շարթը կըզէմ տիր քի՝ օլ ի'պատէթի էտէն եիւրէյինի Պիքիւրէ վէրսին : Պիր քիւմ սէնին տիւնեայա զիյատէսիյլէ մուհապպէթի օլտուղու հալտէ՝ տէտիյին շէյ իզթիղա էթմէզ : Պալատէ զիքը օլունան միւէլլիֆին քէլամընը տիյնէ . "Վ լա-

Երևել ատեն գօլայ ի'պատէթ էմսալէրի :

գաա' երևելք եերինէ երևելք վերմէմէն չօգ էյի վէ մինասիպ իսէ տէ' սէնին երևելքին ատէմլէրէ վէ տիւն- եայա զիյատէ եաիւրըմըզ վէ մէյլ էթմիշ օլտուղու հալտէ , օլ երևելք թէսմիյէ էթտիյին ուֆաճըգ է- սիրի Պիքիրէ սունասըն տէյու սանա թէքլիֆ էթմէ- յէ ճէսարէթ էթմէմ'': Պ'բիր հալընըզ քէնտի սէ- լամընը գապուլ էթմէյէ գանա'աթ էտէր : Պու տին- տարըգլար' իլք պասմանըն 33, 59, 145, 156, 172, 258, վէ 420 սահիֆէլէրինտէ պուլունուր : Պունլար , տէտիմ , ղայէթ գօլայ վէ բահաթըգ վերէն շէյլէր տիր , վէ զանն էտէրիմ'քի պունտան սօնկրա ասլա պիր քիմնէ հիւքմի ալապ օլունմալ : Լաքին եազը'գ , տէ- տի . պէն կէօրիւյօրում'քի սէն ինսան գըսմընըն սէրթ երևելքլիյինէ' տէրէճէյէ եէթիշմիշ օլտուղունուր ասլա պիլմէյօրսուն : Լօյլէ ատէմլէր վար քի իքի չիֆթ սէօզիւ , սապահլէր խայր օլուն , ախլալլէր խայր օլուն սէօյլէմէյի պիլէ գապուլ էթմէլէր . զիրա օնլարը պիր էյիճէ խաթըրլարընտա սագլամատըգճա , տէյէմէլ- լէր : Պու սէպէպտէն փատրէ Պարրի օնլար իչիւն պիր գօլայ թէրթիպ իճատ էթմէյէ մէճպուր օլտու . մէսէլա "Լէճէ կիւնտիւղ գօլտա պիր հալգա պիչիմի թէսպիհ , եա պիր վարդարա , եախօտ Լալիտէթուլ- լահըն պիր թասվիլիինի թաշըմագ" . Պունլար 14. 326 վէ 447 սահիֆէլէրտէ եազըլմըզ օլան ի'պատէթլէր տիր : Փատրէ Պարրինին (Լահիֆէ 106) տէտիյի մի- սիլլիւ' "Ը իմտի սէօյլէ , Լ'երեհէմին ինտինտէ լութֆ պուլմաղա սանա գօլայ ի'պատէթ ուսուլի թէտարիք էթմէյօրմոյուլմ" : Լշթէ փէտէր , տէտիմ , պու իֆ- րաթ պէօյիւք պիր սուհուլէթ տիր : Պունտան զի- յատէ օլամալ , տէտի . վէ զանն էտէրիմ'քի պու գա- տարը քեաֆի տիր . զիրա պիր ատէմ' չօգ ա'գըլըզ վէ սէֆիլ օլմալը , քի պիւթիւն էօմրիւնտէ գօլուն-

Ա՛ղիզ Պիքիրին թասվիրինե սեւամ վերձնին գուզվէթի :

տա պիր թէսպիհ , եա գօյնունտա պիր վարդարան
թաշլմաղա , պու վեճհ իլէ խէլասընը հագիգէթ թէէ-
մին էթմէք իսթէմէյէ իհմալ էթսին . չիւն պունուն
թէճրիւպէսինի էտէնլէր՝ հեր նէ թարղ իլէ եաշա-
տըլար իսէ տէ , ասլա ալտանմատըլար . լաքին պիղ
տայիմա էյի կէչինսինլէր տէյու նասիհաթ էտէրիզ :
Պէն սանա էմնալ կէթիրէյիմ եալընըղ օլ գարը-
յը , քի հեր կիւն Ա՛ղիզ Պիքիրին թասվիրէրինե
սեւամ վերէրէք , վէ ի՛պատէթ սունարագ , քէնտի
պիւթիւն էօ՛մրիւնիւ էօլտիւրիւճիւ կիւնահ իչինտէ կէ-
չիրիպ՝ էնճամ օլ հալտէ էօլտիւ իսէտէ , մէզքիւր ի՛-
պատէթին սէմէրէսի իլէ խէլաս օլտու : Պէն՝ եիւր-
սէք սէս իլէ . Պու շէյ նասըլ օլապիլիր տէյիւ , պա-
ղըրտըմ : Չիւնքի , տէտի , Վրիստոս Ա՛ֆէնտիմիզ
մախսուսէն օնու տիրիլթտի : Ամտի պու ի՛պատէթի
էտէնլէր ասլա հէլաք օլամաղար :

Իպէթլու փէտեր , պէն սահիհ պիլիրիմ , քի Ա՛լա-
լիտէթուլահա ի՛պատէթ էթմէք . խէլասա էրմէք իչիւն
պիր թարիգի գապի տիր , վէ էն ուֆագ ի՛պատէթ-
լէրին պիւլէ՝ իման վէ մուհապպէթ իլէ օլտուգլա-
րը հալտէ՝ ա՛ղիմ իւճրէթի վար տըր՝ վէ ա՛ղիպլէր
օնլարը իսթի՛մալ էթտիլէր : Ալքին օնլարը իսթի՛-
մալ էտէնլէր քէնտի ֆէնա հարաքէթլէրինի թէպ-
տիլ էթմէզսէլէր տէ , եինէ էօլէճէք վագըլթլէ-
րինտէ թէվպէյէ կէլէճէքլէր տիր , եախօտ էօյլէէրէ
գըյամ էթմէք իհսան օլունուր տէյիւ ինանմագ , վէ
ինանտըյմագ , պէնճէ՝ կիւնահ քեարլարը եօլսուղ հալ-
լէրինտէ տէվամ էթտիրմէքտէն պաշգա շէյէ եարա-
մագ . վէ օնլարը օլ եօլսուղ հալլէրինտի՛ն կերի տուր-
տուրաճագ եալընըղ լութֆուն իհսան էտէպիլէ-
ճէյի սահիհ թէվպէտէն իսէ քիւսթահըղգտան նէ-
շաթ էտէն սախթէ սէլամէթ իլէ օնլարը ալտաթմագ

Ճէլալին շէհրինէ մալիդ օլմանըն թարիգլէրի :

տըր : “Օջարարը եօգ տուր, տէտի փափազ, ճէննէթէ կիրէլիմ տէ՝ հանկը թարաֆտան կիրմէմիլտէ պիր պէ-
յիս եօգ տուր” : Իւ՛մոհմի պէջիւյիւմիդ մէշհուր Պի՛նէթ
պու խուսուստա “Լ՛լլահըն մոհգատաէրինին նիշանէլէրի
իւզէրինէ” եազտըղը կիւզէլ քիթապընտա (15ինճի
պասմա . 130 սահիֆէ) տէր . “Արջըայարագ օլտուն , ու-
չարագ օլտուն , հեր նասըլ օլուր իսէ օլտուն մա՛նի տէ-
յիլտիր . անճագ ճէլալին շէհրինի ալալըմ” . պունլար
մէզքիւր փէտէրին օլ մահալտէ թահրիր էյլէտիյի
սէօզլէր տիր : Պէն տախի իզրար էտէրիմ, տէտիմ,
քի պունտա պէիս եօգ տուր . հալ պու քի օրայա
կիրէճէյիմիզէ էֆնիյէթ քէսպ էթմէլի իլ : Լ՛ղիզ
Պի՛քիր, տէտի, պու շէյէ քէֆիլ տիր : Պու շէյի
փէտէր Պարրինին քիթապընըն սոն սաթըրլարընտան
անկլայա պէլիրսին . “Լ՛օլիւմ տագիդէսինտէ”՝ տէր ,
“տիւշմէն սէնտէն պիր շէյ մաթլուպ եա սանա պիր
զուլմ էտէճէք օլտուղու հալտէ, վէ սէնին միւլահա-
ղալարընըն ուֆագ տայիրէսինտէ պիր իսթիլալ զուհր
էյլէտիյի թագտիրտէ , սէն եալընըլ՝ Ա՛հրեհմ պանա
քէֆիլտիր , քէլամընը սէջլէյիպ օնա կիւվէնմէլի սին” :

Փագաթ . եա՛ փէտէր, պու սէօզ իլէ քիմսէ իս-
քեաթ օլմաղ . զիրա Լ՛ղիզ Պի՛քիր քէֆիլ օլաճագ
տըր տէյիւ պիզի քի՛մ թէէմին էտէ պիլիր : Փատրէ
Պարրի, պունուն իչիւն քէֆիլ օլուր, տէտի . (Ա-
հիֆէ . 465) “Աիզէ անտէն կէլէճէք ֆայիտէ վէ
մոլթլուլուգ իչիւն պէն սիզէ քէֆիլ սլուրում, վէ է-
յի վալտէ եէրինէ պէն քէնտիմի րէհին գօրում” :
Ապին, եա՛ փէտէր, փէտէր Պարրի իչիւն քի՛մ քէ-
ֆիլ օլուր : “Լէ՞ սէջլէյօրսուն , տէտի փափազ . օ
պիզիմ շիրքէթտէն տիր : Ա է սէն պիլմէ՞ղ մի սին քի
շէր+էլէիլ “շալարընըն հէի +էմաղարըն իւլէն +էֆիւտէր :
Պու շէյի սանա էօլրէթմէլի իմ . վէ պիլմէսի սանա է-

Ճիզվեթէր քէնտի փափազլարընըն թէէլիֆթերտէսի օլան
ճէֆի քիթապլար իչիւն մէսուլ տուրլար :

յի տիր : Ը իրքէթիմիզտէ սապիթ օլունան պիր գա-
նուն միւճիւպինճէ՝ պիզիմ փէտէրլէրին քիթապլարը-
նըն թապ ունէշը օլունմասընա Լստուածաբանլարըմըզ
րազի օլուպ, վէ պէջիւքլէրիմիզ րուխսաթ վէրմէտիքճէ՝
հիչ պիր քիթապ պասմաճըսը ղնլարտան պիր թանէ-
սինի պասամազ : Պու գանունու 1583, Սայիս 10
տա, Գ շէնրիկոս գօտու . 1603 , Ղեկտեմբեր 23
տէ, Դ շէնրիկոստան, վէ 1612, Փետրուար 14 տէ
Ը Լուտովիգօտան սապիթ օլունտու . էջլէքի՝ քեաֆ-
ֆէյի շիրքէթիմիզ ճիւմլէ փէտէրլէրիմիզին քիթապ-
լարը իչիւն քէֆիլ տիր : Պու պիզիմ շիրքէթէ մախ-
սուս տուր . վէ պու սէպէպտէն՝ պիզիմ շիրքէթտէն
ասլա էջլէ պիր քիթապ չըգմազ, քի շիրքէթին րու-
հու օնտտ օլմասըն : Պունու սանա էջրէթմէք պա-
նա լազըմ ըտը : Եւ՝ Փէտէր, տէտիմ, պանա պէօ-
յիւք էյլիք էթտին . անձագ շու կիւճիւմէ կիտէր, քի
պու շէյի էրքէն էջրէնմէտիմ . զիրա պու մա՛լիւմաթ
միւէլլիֆլէրինիզ զիյատէ տիգպաթ էթմէյէ պէնի
մէճպուր էտէր : Այպէպ կէօրմիւշ օլսա իտիմ, սանա
օնու էջրէթմիշ օլուր ուտում . լաքին պապ քի պուն-
տան սօնկրա օնտան պիր սէմէրէ թահսիլ էտէսին .
պիզ սէօզիւմիւզիւ իլէրի կէօթիւրէլիմ :

Պէն զանն էտէրիմ քի սէնին խէլասընը թէէմին
էթմէք իչիւն, սանա զայէթ գօլայ, էմնիյէթլի վէ հի-
սապսըզ եօլլար վէ գափուլար աչտըմ . լաքին փէտէր-
լէրիմիզ արզու էտէրլէր քի ատէմ եալընըզ պու իլք
տէրէճէտէ տուրմասըն . զիրա պու եալընըզ խէլաս
իչիւն էլզէմ օլանը էջրէտիր : Չիւնքի օնլար տա-
յիմ Լլահըն պէջիւք ի՞զզէթի իչիւն չալըշորլար, օ-
նուն իչիւն ինսանլարը տինտարլըզն զայէթ եիւքսէք
տէրէճէսինէ չըգարմագ իսթէրլէր : Այ՛ է մատէմ քի

Իսպատեթքեարըղըն ասըլ Թարիֆի :

տիւնեա ատէմլերի՝ տինտարըղգ հագընտա միւնասի-
պէթսիզ զիւ՛իւմլերէ զահիպ օլտուզլարը իչիւն ա՛լէս-
սէվիյէ տինտարըղգտան կերի տուրուրլար, պու սէ-
պէպտէն էվվէլա պու միւմանա՛աթը տէֆ՝ էթմէյի մի-
նասիպ կէօրտիւք : Ա՛ է պու խուսուստա փատրէ Մօա-
նըն էֆքեարը զայէթ ա՛լա տըր . վէ Գօլայ Տինտար-
ըղգ նամ քիթապընը պու նիյէթէ մէպնի թէէլիֆ էթ-
միշ տիր : Մէզքիւր քիթապտա տինտարըղը փէք
կիւզէլ թա՛րիֆ էտեր : Բիմսէ պու խուսուսա օնուն
կիպի աշնա օլմամըլ տըր : Իշթէ օլ քիթապընըն
իլք սէօղլերի : «Գալիլէթ տահա քիմսէյէ մա՛լիւմ
օլմամըլ տըր . օնուն այնի վասֆընա հէնուզ քիմսէ
մուվաֆֆազ օլամամըլ տըր : ()՝ թէնհալըղը սէվէր
տէյիւ մինասիպէթսիզէ ֆասլ օլունմուշ տուր . աղըր
վէ զահմէթ օնա ըէֆիզ տիր . հասըլը քէլամ՝ օ՛ էօմ-
րիւն շաղըղը վէ սէֆասընըն չիչէյի օլան ճիւմպիւշէ
վէ օյունա տիւշմէն տէնմիշ տիր» : Պու սէօղլերի 92
սահիֆէտէ սէջլէմիշ տիր : Լաքին , պէն էյի պիլիրիմ,
եա՛ Փէտէր , քի էօյլէ պէջիւք աղիզէր տէ պուլունուր
քի զայէթլէ ըիյազաթ իւզըն էօ՛մր կէչիրտիլէր : Սա-
հիհ տիր , տէտի . լաքին «Թէքմիլ փաբըղը սէվէն
ա՛ղիզէր , վէ փօլթիթիգալը տինտարլար տա զուհըր էթ-
տիլէր» , նիճէ քի օլ փէտէր 191 սահիֆէսինտէ տէր .
վէ 86 սահիֆէսինտէն տէ անկլայա պիլիրսին քի օն-
լարըն մէշընպինին ֆարգը , օնլարըն թապի՛յաթընըն
ֆարգընտան իլերի կէլմիշ տիր : Իշթէ օնուն սէօղլւ .
«Պէն տէմէմ քի միլաճը թապի՛լէրինտէն սարը վէ
գարա սէվտալը , սիւքիւթի վէ թէնհալըղը սէվէն ,
տամարլարընտա պէլղամ , վէ եիւզէրի թօփրագ ըէն-
կինտէ տինտար քիմսէլէր պուլունմաղլար : Լաքին
էօյլէ տինտարլար տախի վար տըր , քի զիյատէ լաթիֆ
վէ նազիք մէշընպլի տիրլէր . զայէթ խօշ վէ գայնա-

ՐԻՅԱՂԱԹ ԽԱՅԻՆԼԻՔ ԽԻՐ:

չող թապիաթլարը, վէ ֆերրահիյէթը գալպէ միւճիպ
օլաճագ լէզիզ վէ պերրահ սըճագ գանլարը վար տըր՝
Պոլստան անկլայապիլիրսին քի թէնհալըզ սէվմէք վէ
սիւքիւթէ մէյեալ օլմագ հէր տինտարըն միզաճը իգ-
թիզասընտան տէյիլ տիր. վէ սանա սապըգա տէտի-
յիմ միսիլիւ սիւքիւթ վէ մերաքիլիք տինտարլըզըն
իճապընտան ղիյատէ մերագիլէրին վիւճուտի վէ միզա-
ճընտան հուսուլէ կէլիր պիր հալ տըր: Աքին սէնին
տէտիլին ղիյաղաթ (խոսիչըն-թի-ն) խուսուսա վահշի-
լիյէ վալիմլիյէ պէշարէթ տիր: Հու տախի մալիւմին
օլսուն քի օ մագուլէլէր՝ գարասէվտա իլլէթինէ կի-
րիֆթար օլան տէլիրմիշ քիմնէլէրին աճայիպ վէ վա-
լիմ թապիաթլընա միւպթէլա տըրլար. նիճէքի փաարէ
Սօան Ախլագ վասֆը թէսմիէ օլունան ետիննճի քի-
թապընտա օնլարըն վասֆընը կէլմիշ տիր: Իշթէ օ-
նուն պա՛ղը բէլամը: “() մագուլէլէրին (խոսիչըն-
լարըն) թապիաթըն վէ սէնա՛աթըն կիւղէլիքլէրինի
թէմաշա էյլէմէյէ կէօղիւ եօգ տուր. վէ ֆերրահի-
յէթլէրինէ պա՛իս օլաճագ պիր շէյ ի՛հհտէլէրինէ ալ-
տըզլարը հալտէ՝ իւղէրլէրինտէ պիր պէօյիւք եիւք վար
տըր՝ կիպի զանն էաէրլէր: Եօթթու կիւնլէրինտէ թէն-
հաճէ էօլիւլէր իշինէ չէքիլիլլէր: Սերայտա եա թախթ
իւղէրլինտէ գուսուր էթմէքտէն իսէ՝ պիր աղաճ քիւ-
թիւյիւ գօվուշունտա եա պիր մաղարէտէ օթուրմայը
էվլա սայարլար: Հագգսըզ պիր լագըրտը եա պիր
սիթէմ իշիթտիքլէրի վագըթ, օլ գատար տույկու-
սուղտուրլար քի կէօղլէրի վէ գուլագլարը թաշ-
տան եա օտունտան օյմա սանէմ զանն էտէրսին:
Ի՛ղլէթ վէ իքրամ օնլարըն ի՛նտինտէ էօյլէ փուլթլար
տըր, քի օնլարը նէ թանըրլար, նէ օնլարա սունաճագ
քիւնլիւքլէրի վար տըր: Պիր կիւղէլ վաթ օնլարըն
էֆընարընճա պիր թասլագ միւսէվէրտէ կիպի տիր:

Ա՛ֆօլ օլուսուր կիւնահար տինտարլըղա էնկէլ տէյիլ տիրէր :

Խօշ զալիմլեր կիպի հէր եերտէ քէնտիլէրինէ իս-
թէրլի վէ պէնճիրսիղ էսիրլէր եարատան վէ եիւրէք-
լէրի ճէլպ վէ մէճպուր էտէն եիւզէր , օնլարըն կէօզ-
լէրինէ՝ անճագ կիւնէշին՝ պայգուշլարըն կէօլլէրի իւ-
զէրինէ էթտիյի դատար թէսիր էտէպիլիլլէր՝ : Բա-
յէթլու Փէտէր , տէտիմ , մա՛լիւմիւն օլսուն քի սէն
պանա՝ պու վասֆըն միւլէլիֆի փատրէ Սօան տըր
տէմիշ օլմասա իտին , պէն օլ քիթապը պիր ֆասիտ
վէ պինամուս քիմնէ աղիզլէրի զէվգէնմէք նիյէթիլլէ
թէէլիֆ էթմիշ տիր տէյէճէյիտիմ : Օլրա էկէր
պու սիւսպիւլթիւն հէվայի նէֆսինտէն ֆարիղ կէլ-
միշ պիր ատէմին վասֆը տէյիլ իսէ , (Լ՛ղիղ Ինճիլ
հէվայի նէֆստէն կէրի տուրմագ թէնպիհ էտէր ,) պէն
տէ օլ վասֆը պիր շէյէ պէնկզէտէմէմ : Կէօրտի՛ն
մի քի , տէտի , սէն պիր շէյ անկլամազսըն . զիրա օլ
վասֆ՝ փատրէ Սօանըն մէզքիւր վասֆընըն սօնուն-
տա տէտիյի միսիլլիւ՝ Պիր զա՛իֆ վէ վահշի ճանըն
թա՛րիֆի տիր . վէ էօլլէ պիր ճանըն ախլագի վէ թա-
պի՛ի արզուլէրի եօգ տուր՝ : Պու եօլ իլէ մէրգում
“Պազիլէթի վէ քրիսթիանլըգ ի՛լմինի էօյրէտիր” . վէլ
հասըլ պու քիթապըն նիյէթի՝ մէրգումն քիթա-
պըն սիպաճէսինտէ պէյան էթտիյի կիպի՝ պու տուր :
Ե իւպհէսիղ տինտարլըղըն պու ուսուլու թարզը՝ պիզ-
տէն էվվէլ իսթի՛մալ օլունսն ճիւմլէ ուսուլտէն զիա-
տէ խօշ վէ ա՛լէմէ մագպուլ տուր : Պունա հիջպըր
շէյ թէշպիհ օլունամազ , տէտիմ . վէ պանա օնու պիր
էյիճէ թա՛լիմ էտէճէյինի մէմուլ էտէրիմ :

Սէն պէնիմ շու աթիտէքի սէօզլէրիմտէն չօգ էյի
էօյրէնէճէքսին . զիրա շիմտիյէտէք տինտարլըգ հագ-
գընտա ա՛լէսսէվիյէ սէօլլէտիմ : Լաքին , փէտէրլէ-
րիմիլլին տինտարլըղը նէ տէրէճէ գօլայլաթմըշ վէ
խաֆիֆլէթմիշ օլտուղունու անկլայասըն տէյիւ սէօյ-

Թամա՛ վէ զուրուրիյէթէ մուսալէնէթ էտէն ճէվազլէր :

Էրի,մ՝ պու քէյթիյէթ մաղըուր քիմնէլէրէ՝ պէյիւք-
լիյէ էօլլիսիւզ վէ հատտէն էֆզուն մուհապպէթլէ-
րի օլարագ , եինէ սահիհ տինտարլըղա մալիք օլապի-
լէճէքլէրին տոլտոլգլարը հալտէ , ա՛ղիմ թէսէլլի տէ-
յի՛լ մի տիր : Իայէթլու ժէտէր , նէ տէյօրսուն .
էօյլէ էօլլիսիւզ ա՛շգ իլէ պէյիւքլիւք սէվտասընտա
պուլունմաղա իզն վա՛ր մը տըր : Լ՜վվէթ , տէտի , զի-
րա օ տայիմ պիր ա՛վֆ օլունուր կիւնահ տըր . անճագ
Լ՜լլահը թահգիր էթմէք եախօտ տէվլէթէ մուզիրը
օլմագ նիյէթիյլէ պէյիւքլիւք հավէս էթմէսինլէր :
Վ՜է ա՛վֆ օլունուր կիւնահլար տինտար օլմաղա մանի
տէյիլ տիրլէր . չիւնքի էն պէյիւք ա՛ղիզլէրէ պիլէ
պու շէյ գապահաթ ա՛տտ օլունմատը : Իմտի սէն Լ՜ս-
քօպարըն քէլամընը տինկլէ . (Միւք . Բ . Լ՜տէտ 178.)
Հիւքիւմէթէ վէ ա՛ղամէթէ այգըրը վէ միւնասիպէթ-
սիզ սուրէթտէ օլան արզու վէ խահիշ՝ զաթէն ա՛վֆ
օլունուր կիւնահ տըր . լաքին տէվլէթէ զարար վէր-
մէք , եա սուհուլէթլէ Լ՜լլահ հագարէթ կէթիրմէք
նիյէթիյլէ ա՛ղամէթէ արզու կէօսթէրիլտիյի հալտէ ,
իշպու նիյէթին ֆէսատը մէզքիւր ա՛վֆ օլունուր կիւ-
նահը էօլտիրիւճիւ (մահադու) էտէր” :

Պու փէք գօլայ պիր եօլ տուր , Իայէթլու ժէտէր :
Լ՜վվէթ տէտի , լաքին Լ՜քքօպարըն շու տէտիյի տէ
թամա՛քեարլար իչիւն խօշ վէ ֆէրրահ թա՛լիմաթ
տէյի՛լ մի տիր : Մէրքում (Միւք . Ե . Պապ . Ե . Լ՜-
տէտ 154) տէր . “Պէն պիլերիմ , քի զէնկինլէր ար-
թիէլէրինտէն ա՛ղիմ իհթիյաճտա պուլունան ֆա-
գըրլարա հիչ սատագա վէրմէտիքլէրի հալտէ՝ ասլա
էօլտիրիւճիւ կիւնահ իլլէմէզլէր” : Պէօյլէ օլտու-
ղու հալտէ , տէտիմ , պէնիմ հիչ կիւնահըմ եօգ
տուր : Լ՜աքին սանա տահա էյի անկլաթմագ իչիւն ,
տէտի , շունու տախի սէյլէյիմ : Սէն զանն էտէրսին

Թամա՝ վէ ղուրուրիյէթէ մուսվէնէթ էտէն ճէվազլար :

քի՛ պիր քիմնէ քէնտի հադգընտա էյի ղիւ՛իւմի օլ-տուղու, վէ ամէլու հարաքէթլէրինէ պէյ/նտիյի թագ-տիրտէ, ղայէթ պէօյիւք վէ թէհլիքէլի կիւնահ իշլէ-միշ օլուր . ֆագաթ էօյլէ պիր ղիւ՛իւմին՝ հէր նէ գա-տար ֆանի վէ ասըլսըզ օլսա, եինէ կիւնահ օլմա-տըգտան պաշգա՝ Ալլահըն պիր իհսանը օլտուղունու սանա իսպաթ էտէճէք օլտուղում հալտէ, ղիյատէ-սիյլէ թա՛ծիւպ էտէճէք սին զանն էտէրիմ : Պու միւմքի՞ն մի տիր, ի՛յայէթլու փէտէր : Պէլի, տէտի . վէ պու շէյի պիպէ պիզիմ փատրէ կարաս Բեհէպէն պաշլէն Կէրպէ+Լի+Լիքի՛ն Բեհմա՛աը նամ քիթապընտա . (սահիֆէ 419 .) էօյրէտիր : Հէր իշ ու զահմէթէ վա-ճիպ օլան հադգանիյէթ ու ա՛տալէթին իզթիզասըն-տան տըր քի, ը՛րզ ու վագարը իլէ չալըան քիմնէ եա մէտհ վէ թահսին գըլընարագ, եա տա քէնտի զաթը մահգուղիյէթի իլէ միւքեաֆաթընը ալմըշ օլ-սուն : Ա՛գըլը քիմնէլէր պիր պէօյիւք իշէ միւպա-շիրէթ էթտիքլէրի հալտէ, ա՛լանէն վէ աշիքեարէ փե-սէնտ օլունարագ հադգանիյէթ իւզըն միւքեաֆաթ-լարընը տըրլար : Ա՛քին ա՛գըլ նօգսան քիմնէլէր չօգ չալըըրլար իսէ տէ, թէշէպպիւս էթտիքլէրի իշին գըյմէթի օլմատըղը իշիւն՝ ա՛լանէն մէտհէ շայէսթէ օլմատըգլարը հալէ նազարէն՝ Հագգ Խա՛ալա օնլա-րըն զահմէթինի պիլա իւճրէթ պրագմամագ նիյէթի իլէ, օնլարա քէնտի ա՛մէլէրի իշիւն պիր էֆքեար մահ-գուղիյէթի իհսան էտէր, շէօյլէ քի օնլար եափտըգ-լարը իշէ պէյէնիպ իֆթիխար էտէրլէր . իշպու մահ-գուղիյէթի գըսգանմագ պէօյիւք նահագգըգ վէ վահ-շիլիք սայըլըր : Ա՛լ պու սէպէպտէն ա՛տիլ Ալլահ գուրպաղըլարա պիլէ քէնտի նաղմէլէրի իշիւն պիր նէվի՛ մահգուղիյէթ իհսան էյլէմիշ տիր՝ :

Իշթէ, տէտիմ, ղուրուրիյէթ վէ Թամա՛ իշիւն

Պու տիւնեանն մալէրինէ հասէտ չէքմէք մուաֆ տըր :

Փախտէլի վէ կիւղէլ թա'լիմաթ : Բայէթլու Փէտէր , զանն էտէրիմ քի գըզգանճլըղը՝ կիւնաճ սայմամագ չօգ կիւճ շէյ տիր : Պու պիր զայէթ նազիք վէ տէրին մատտէ տիր , տէտի փափազ . փատրէ Պարրինին՝ Լիւնաճլէր Սէճմա'ասը նամ քիթապընտա էյլէտիյի Փարգը գուլանմագ Փարզ տըր : Օ՛իրա օնուն էֆքիարը (Պապ . Է . Սահիֆէ 123 . պէշինճի վէ ալթընճը պասմա) շու տուր , «Վօնշունուն բուհանի էյլիյինէ հասէտ էթմէք էօլտիւրիւճիւ կիւնաճ տըր , լաքին օնուն ճիսմանի էյլիյինէ օլան հասէտ ա'ֆվ օլունուր կիւնաճ տըր» : Պունու նէ հագգ իլէ սէջլէր , եա Փէտէր : ()նուն սէօզիւնէ պագ , տէտի . ճիսմանի շէյլէրտէ օլան էյլիք էջլէ ճիւղի՝ վէ ճէննէթ իչիւն օլ գատար Փայիտէսիլ տիր քի , Լլաճըն վէ ա'զիզլէրին ի'նտինտէ ասլա միւ'թէպէր տէյիլ տիր : Լաքին Բայէթլու Փէտէր , էկէր պու էյիլիք էջլէ ճիւղի վէ Փայիտէսիլ պիր շէյ իսէ , թիլ նիճիւն օնու մուհաֆաղա էթմէք իչիւն ատէմ գաթլ էթմէյի իզն վէրիրսինիլ : Սէն լագըրտըյը տայիմա թէրս անկլարսըն , տէտի փափազ պէն սանա մէզքիւր էյլիյին՝ տէյիլ ինսանլար ի'նտինտէ , իլլա Լլաճըն ի'նտինտէ ի'թիպարը եօգ տուր տէտիմ : Պունու Փարգ էտէմէտիմ , տէտիմ , պու Փարգլարա ի'թիպար օլտուղու հալտէ , տիւնեա իւղէրինտէ ասլա էօլտիւրիւճիւ կիւնաճ գալմայաճագ տըր տէյիլ մէմուլ էտէրիմ : Պէջլէ զանն էթմէ , տէտի փափազ . զիրա էջլէ կիւնաճլար վար տըր , քի պիթթապի՝ տայիմա էօլտիւրիւճիւ տիրլէր . մէսէլա՝ թէմպէլիք : Բայէթլու Փէտէր , տէտիմ , պու պէջլէ օլտուղու սուրէթտէ էօմրիւմիւզիւն ճէմի՝ իսթիրահաթը զայ՝ վէ թէլէֆ օլուր : Սէն պիր աղ տուր , վէ տինկլէ , տէտի փափազ . Լաքօպարըն (Սիւք . Բ . Լ'տէտ 81) քէլամը միւճիպինճէ՝ սէն

Թէմպէլիքին վէ շիշպողազըղըն ասըլ Թա'րիֆի :

մէզքիւր պէտ խույուն հուտուտ ու նէթիճէսինէ վա-
գըֆ օլտուղուն հալտէ՝ իհթիմալտըր քի օնուն հագ-
գընտա էֆքեարըն Թարզը տխէր օլաճագ տըր : «(Թէմ-
պէլիք՝ բուհանի շէյլէրին նիշին բուհանի օլտու-
ղունա գասալէթ էթմէք տիր . մէսէլա՝ Թէմպէլ քիմ-
սէ Վիլիսէնին Սըրըլարընըն լուծֆ փունկարը օլտու-
ղունա Թէհասիլֆ էտէր . պու իսէ պիր էօլտիւրիւճիւ
կիւնահ տըր՝ : Բայէթլու Վիտէր , տէտիմ , պէն պու
մագուլէ Թէմպէլ , եախօտ քէնտինի պէջլէ Թէմպէլ
գըյաս էտէն պիր ատէմ պուլունուր տէյիւ զանն էթ-
մէմ : Լսքօպար սօհրա շունու տախի սէջլէր (Բ՝-
տէտ 105) , տէտի փափազ : Պէն իղրար էտէրիմ ,
քի փէք ազ ատէմ Թէմպէլիք կիւնահընատիւշէր :
Շ իմտի պու քէլամտան անկլատըն մը քի հէր շէ-
յին հուտուտ վէ նէթիճէսինի այրըճա վէ աշիքեարէ
կէօսթէրմէք նէ գատար իգթիզալը տըր : Պէլի , Բա-
յէթլու Վիտէր , տէտիմ , պու վէսիլէ իլէ գահպէ-
լիքէր , գաթլէթմէք , վէ արթիյէ մալ վէ վարիյէթ
խուսուսունտա էթտիյին իֆատէլէր խաթըրմա կէլտի :
Բայէթլու Վիտէր , սիզ պու ուսուլի նիշին հէր շէ-
յէ գուլանմայօրսունուզ , վէ հէր կիւնահը պու վէճհ
իլէ իֆատէ էթմէյօրսունուզ , քի հէր քէս տէ հէմ
հէր միւրատընը իճրա էյլէսին հէմ տէ պիր տախի
կիւնահ իշլէմէսին : Հէր շէյի պու վէճհ իւզըն իֆատէ
էթմէք տայիմա լալըմ տէյիլ տիր , տէտի : Շ իմտի սէն
շիշպողազըղըն Թարիֆինի տինկլէ . չօգ եէմէք վէ իշ-
մէք ինսան գըսմընըն էօմրիւնտէ էն պէջիւք արզու-
լէրին պիրի տիր տէյիւ գըյաս օլունմուշ տուր . վէ
Լսքօպար Ղիզվիթ շիրքէթինին ա'մէլ ու հարաքէթ
Թա'լիմաթը նամ քիթապընտա (Բ՝տէտ 102) , պու
շէյէ շու կէօնէ բուխսաթ վէրմիշ տիր : «Լալըմ
օլմատըղը հալտէ պիր ատէմ զէվգի իշին զիյատէսի

Եալան սէջլէյիպ տէ Եալանճը օլմամանըն Եօլու :

Իլէ Եէյիպ իւնգիլիբօր մի : Լչվվէթ . Սանքէզին քէ-
լամը իւզըն շիւպհէսիզ Եէյիպ իւնգիլիբ . Փազաթ
վիւճուտունա զարար կէթիրմէսին . զիրա պիր քիմնէ
թապիաթտան իշթաճլը օլտուղու հալտէ՝ իսթէտիյի
կիպի թա՛ամ էտիպ գէվգինի իճրա էտէպիլիբ” : Իա-
յէթլու Վէտէր , տէտիմ , իշթէ պիր թամ լազըրտը ,
վէ փէք ա՛լա բարոյական նասիհաթ . պունլարտան
պիր ատէմ չօգ կիւղէլ հիսսէ ալապիլիբ : Լչյլէ իսէ
շիշպօղաղլըգ ա՛ֆվ օլունուր (նէրէլէ) կիւնաճ պիլէ
սալըլմազ : Պէնիմ տէտիյիմ վէճճ իւզըն սալըլմազ ,
տէտի . լաքին Լչքօպարըն սէօզիւնէ նազարէն , “լա-
զըմնըզ Եէրտէ իսթիֆրաղ էտինճէյէտէք Եէյիպ իւ-
տիյին հալտէ” (Լ՛տէտ 56) , ա՛ֆվ օլունուր կիւնաճ
տըր :

Պու խուսուստա պու գատար սէջլէմէք քիֆայէթ
էտէր . շիմտի իւլֆէթ ու սէօհպէթլէրտէ , վէ տիւնեա
հիլէլէրինտէն վագի՝ օլան կիւնաճլարտան խէլաս օլա-
պիլմէք խուսուսուտա պիպիմ իճատ էթմիշ օլտուղու-
մուզ գօլպ թարիպլէրի սանա իֆատէ էթմէք իսթէր
իմ : Լչն կիւճ շէ , Եալան սէջլէմէքտէն պէրի օլմագ
տըր . պախուսուս՝ նէ վագըթ պիր Եալան շէյի ինան-
տըրմագ իսթէրսէն : Պիզիմ թէճնիս լուղէթ տէ-
տիյիմիզ թա՛լիմաթ՝ պիր ա՛ճպիպ սուրէթտէ պու
շէյէ իմտատ էտէր : Լչպու թա՛լիմաթ միւճիւպինճէ
“թէճնիս լուղէթլէր իսթիմալ էթմէյէ բուսսաթ վար
տըր . շէջլէ քի՝ Սանքէզին (Լոյր ա՛մէ : Պապ 2 .
Լ՛տէտ 13) տէտիյի կիպի պաշգասընա ախէր թարզ
անկլատըրսըն , սէն քէնտին իսէ ախէր թարզ անկլա-
րսըն” : Իայթլու Վէտէր , պու շէյէ վուգուֆիյէթիմ վար
տըր , տէտիմ : Պիզ պու շէյի օլ տէրէճէ չալ էթ-
միշ իզ քի , տէտի , տիւնեա ա՛լէմ օնա աշնա օլմուշ
տուր : Լաքին թէճնիս լուղէթ պուլսմաաղըն հալ-

Եալան սեօյլէմէյէ բուխսաթը քիւլիյէ :

տէ՝ նէ էթմէք ֆարզ օլտուղունու տա պիլիբ միսին :
 Խայըր, պիլմէմ, Բայէթլու Վէտէր : Պէն տէ էօյլէ
 զանն էաէրիմ, տէտի . զերա պու պիր եէնի ուսուլ
 տուր, վէ ֆիրքը թէպտիլաթը եախօտ նիյէթլէր թա-
 լիմաթը տըր : Սանքէզ պու շէյի օլ մահալտէ էօյ-
 րէտիր : «Պիր ատէմ սահիհէն էթմիշ օլտուղու շէյ
 իշիւն՝ էթմէմիշ տիր տէյի եէմին էտէ պիլիւր աթի իւլ
 պէյան էֆքուար իւզըէ . եանի՝ ֆիրքինտէն միւլահա-
 զա էտէր քի օնու ֆիլան կիւնտէ էթմէմիշ տիր, եա
 օլ շէյ տահա վիւճուտէ կէլմէզտէն օնու էթմէմիշ
 տիր . վէլ հասըլ ֆիրքինտէն էյլէտիյի միւլահազալը
 աշիքեար էաէն էլֆազ իսթիմալ էթմէյէրէք՝ պոււնլա-
 րա էմսալ տահա տիւրիւ միւլահազալարա մէպնի խի-
 լաֆը քէյֆիյէթ եէմին էտէ պիլիւր : Իշպու թէտպիր
 չօգ քէրրէ իյթիզալը վէ ֆալիտէլի տիր . վիճուտա,
 նամուսա վէ մահահասէնաթը սայիրէյէ էլզէմ վէ մու-
 ֆիտ օլտուղու հալտէ՝ տայիմա հազգ վէ տօղըու տուր :
 Եէ սեօյլէյօրսուն, Բայէթլու Վէտէր, պու եալան-
 ճըլըգ, խուսուսա՝ եալան եէրտէ եէմին էթմէք տէյի՞լ
 մի տիր : Խայըր, տէտի փափազ, Սանքէզ մէզքիւր
 մահալտէ պոււնու իսպաթ էտէր . վէ պիլիբ՝ Վատրէ
 Տիէլիշիօ տախի (Սիւք . ԻԵ . Պապ ԺԱ . Ը՛տէտ 331)
 տէր քի, «Պիր ա՛մէլ Եւ հարաքէթլին էսաս ունիզա-
 մը նիյէթ տիր» : Մէրգում (Ը՛տէտ 328) եալան
 սեօյլէմէքաէն գուրթարմագ իշիւն պիր պաշգա էմին
 եօլ տահա կէօսթէրիր : Եա՛նի պէն էէմն էպէրէ՛մ քի
 պու շէյէ աւա էմիֆէշ է՛մ տէյի եիւքսէք սէս իլէ տէ-
 տիքտէն սօնկրա, եափաշճա պու կէն տէր . եախօտ
 եիւքսէք սէս իլէ էէմն էպէրէ՛մ, եափաշ սէս իլէ աւա
 սեօյլէյօրսո՛մ, վէ սօնկրա եինէ եիւքսէք սէս իլէ պէն
 պու շէյէ աւա էմիֆէշ է՛մ, տէր : Ը՛իմտի կէօրտիւն
 մի քի պու վէճ իւզըէ տօղըուսունու տէմիշ օլուր

Նիյեթինի թէպտիլ էտիպ վաճառեն խելաս օլապիլմէք :

սուն , վէ եալանճը օլմազսըն : Լօյլէ տիր , տէտիմ , լաքին զանն էտէրիմ քի պու վէճճ իւզըն կէրէքլիյի ալչազ սէս իլէ տէմիշ օլուրսուն , վէ եալանը՝ եիւքսէք սէս իլէ : Պունտան գաթի նաղար հէր շախսըն պու ուսուլի իսթիմալ էթմէյէ քեաֆի գուտրէթ վէ ֆէրասէթի օլմազ : Վէտէրլէրիմիզ , տէտի , իշպու ուսուլի վէ ֆիքը Նիյեթլէրինի իսթիմալ էթմէյէ գուտրէթլէրի օլմայանլար իչիւն պիր պաշգա թէտպիր իճաս էթմիշլէր տիր , քի օլ թէտպիր իւզըն տէ պիր ատէմ քեազիպ օլմազ , եանի՝ ֆիլան շէյէ աւալ էիւթիշ է՛ , տէյէ պիլիր , «լաքին իշպու սէօզիւնէ պիր ա՛գիլ վէ ֆիրասէթլի զաթըն վէրէպիլէճէյի մանայը վէրմէյէ Նիյեթի օլմալը տըր» :

Տօղըու սէյլէ , սանա չօգ քէրրէ վագի օլմամըշ մը տըր , քի իշպու մա՛լիւմաթըն օլմատըղը իչիւն շաշըրըպ ալթիւսթ օլմուշ սուն : Պա՛յը քէրրէ վագի՝ օլմուշ տուր , տէտիմ : Շ ունու տախի իգրար էթմէ՞զ մի սին քի , տէտի , պիր քիմսէ րահաթ զամիր իլէ վատինտէն կէրի տուրապիլտիյի հալտէ՝ պէյիլէք ֆէրրահլըզ տույար : Լօվլէթ , Լայէթլու Վէտէր , տէտիմ , օ տիւնեաճա փէք պէյիլէք րահաթլըզ սաշըլըր : Լօյլէ իսէ Լօքօպարըն իւչիւնճիւ միւքեալէմէսինի , վէ ԿՏինճի Լ՛տէտինի օգու , օրատա շու իւ՛մումի գանուենու եազմըշ տըր . «Պիր քիմսէ պիր շէյ վա՛տ էթտիյի վագըթ իճրասընա պօրճլու օլմագ Նիյեթինտէ պուլունմատըղը հալտէ՝ էթտիյի վա՛տ հիչ պիր վագըթ օնու մէճպուր էթմէզ : Վ է էքսէրիյէ վա՛տ էտէն քիմսէ տէ՝ եէմին իլէ եախօտ պա գօնթրաթ մէճպուրիյէթ քէսպ էթմէտիյի հալտէ , քէնտիսինի վատինին իճրասընա պօրճլու էթմէք Նիյեթի օլմազ : Իմտի պիր քիմսէ աշըգտան աշըղա ֆիլան շէյի էտէրիմ , տէտիյի հալտէ , անկլա-

Նիյեթինի թէպտիլ էտիպ վա՛տինտէն գուրթուլմազ:

շըլըր քի օնու էտէճէք տիր, ֆիքրինի թէպտիլ էթմէզ իսէ. զիրա պիր ատէմ էթտիյի վա՛տ իլէ սէրպէսթիյէթինտէն մահրում օլմագ հիշ պիր վագըթ իսթէմէզ՝: Մէպքիւր միւէլլիֆ տահա չօգ շէյլէր էօյրէտիր, քի սէն քէնտին օգույուպ անկլայա պիլիրսին, վէ էնճամ տէր քի «Պունլարըն ճէմիսի Մ» օլինատան վէ սայիր միւէլլիֆլէրիմիղտէն ալնմըշ տըր՝: Պու սէպէպտէն պու շէյլէրին հագգընտա շէքք վէ շիւպհէ օղունամազ: Բայէթլու փէտէր, տէտիմ, ֆիքր նիյէթինին վա՛տլարը մահվ էթմէյէ գուվլէթի օլտուղունու ասլա պիլմէզ իտիմ: Կէօրիյօրսուն քի, տէտի փափազ, ասղուիթա մասլահաթլարընտա պու պիր պէօյիք սուհուլէթ տիր: Լաքին պիզ էրքէքլէրին վէ գարըլարըն սէօհպէթինի պիր նիզամա րապթ էթմէք իչիւն չօգ էպիյէթ շէքտիք: Օլիրա փէտէրլէրիմիզ իսմէթէ միւթալիգ խուսուսլարտա աղիմ իճթիրազ իպրազ էտէրլէր իսէ տէ, խուսուսիյէ էլլիլէր վէ նիշանլար հագգընտա չօգ թօհաֆ վէ միւսա՛ա տէլի մէսէլլէր հալլ էտ՝րլէր: Պէն պու խուսուստա ա՛գըլտան խարիճ եօլսուզ վէ մինասիպէթսիզ մէսէլլէրէ վագըֆ օլտում: Պունլարըն քեաֆֆէսինի եազաճագ օլսամ, մէքթուպլէր տօլար. լաքին պէն օլ միւէլլիֆլէրին իսմինի վէ շահատէթլէրինի պուրատա պիրէր պիրէր զիքր էթմէք իսթէմէմ. զիրա սէն մէքթուպլարըմը հէր ճինս ատէմլէրէ կէօսթէրիյօրսուն. պէն իսէ օնլարը օգույան ղէվզճի քիմնէլէրին մէսէրլէթինէ միւճիւպ օլմագ իսթէմէմ: Պէն սանա եալնըզ օնուն Վրանսէվի իւլ իպարէ օլան Շիզլիթ քիթապլարընտան կէթիրտիյի սէօղլէրի զիքր էտէրիմ. վէ սէն օնլարը փատրէ Պաւնինին՝ Կիւնահլար մէճմա՛ասը նամ քիթապընտա պուշա պիլիրսին, (Սահիֆէ 165,) զիրա օ՛ եինէ օլ մահալտէ կէօյա Ռէրդի-

Իզալէյէ պիբը էթմէյէ բուխսաթ :

Եւ ինչպէս ինչպէս, նիյէթինի թէպտիլ էտերէք
պա՛ղը ու փագ թէֆէք իւլֆէթլէր էթմէյէ գըզ մա-
գուլէլերինէ իզն վէրիր : Խուսուսա՛ աթալարընտան
կիզլի պիբիրլիքլերինի թէսլիմ էթմէյի գըզարա բուխ-
սաթ վէրէն ու ա՛ծայիպ թա՛լիմաթը մէզքիւր քի-
թապտա (Սահ. 148) օգուտուղուն հալտէ միւթէհայիր
օլաճագսլն : Իշթէ օնուն սէօզլերի . «Պու քէյֆիյէթ
գըզըն հիւսնի բիզասը իլէ օլտուղու հալտէ , փէտերի-
նին օնտան թէշէքքի էթմէյէ սէպէպի օլսա պիլէ , նէ
գըզ , նէ տէ գըզ իլէ զինա էտէն՝ պապասընա նա-
հագգըզ էթմիշ օլուր . վէլ հասըլ իքիսի տէ ա՛տա-
լէթէ գարշը պիր շէյ էթմիշ օլմազ , չիւնքի գըզ թէ-
նինին սահիպի օլտուղու միսիլիւ՝ պիբիրլիյինին տէ
սահիպի տիր . քէնտինէ էյի կէօրիւնէն շէյի՝ քէնտի
թէնինէ էտէ պիլիր . անճագ թէլէֆի նէֆա էթմէք-
տէն եախօտ պի՛ր եէր՛նի սագատլամագտան սագըն-
մալը տըր : Պունտան վար սէն մէզքիւր քիթապտա
մէվճուտ օլան շէյլերին քեաֆֆէսինի քէնտիլիյինտէն
անկլա : Պու վէսիլէ իլէ պիր փուլթի՛րէսթ շայի-
րին սէօզլի խաթրըմա կէլիր , քի պու ճիզվիթ փա-
փաղարտան զիյասաէ էհլի ի՛լմի իլահի իտի : Հա՛յիր՝
տէր քի , «Պիր գըզըն պիբիրլիյի պիւսպիւթիւն քէն-
տիսինէ բաճի տէյիլ տիր . պիր գըթասը փէտերինէ ,
պիր գըթասը տա վալիտէսինէ բաճի տիր , վէ օնլարըն
բիզասը օլմագսըղըն օնու էվէնմէք իչիւն պիլէ վէրէ-
մէզ՝ : Պէն զանն էտերիմ քի՝ փատրէ Պաննինին պու
թա՛լիմաթընը գապուլ , վէ օնու քէնտիսինէ գանուն
էտէն պիր հաքիմ ասլա պուլունմազ : Իշթէ ճէմի՛
իշիթտիյիմ սէօզլերտէն եալընըզ պու սէօզլի սանա
սէօյլէյէ պիլիրիմ . վէ պու սէօհպէթիմիզ ու գատար
ուղուն սիւրտիւ քի , էնճամ փափազա՛ պու խուսուս-
տան սարֆը նաղար էթմէյի բիճա էյլէտիմ : Մէր-

գում սէօհպէթինի տէյիշթիրտի, վէ գարըլարըն էլ-
պիսէսի հագգընտա օլան գանունլարընը պանա շու
թարղ իւզընէ թարիֆ էյլէտի : Սուրտար ֆիլիլի գա-
րըլար հագգընտա սէօլէշմէյի պէրթարաֆ էտի գ, էհ-
լի ըրզար իւզերինէ սէօլէյէլիմ, տէտի : Աքօպար
(Սիւք . Ա . Պապ Ը . Ը'տէտ 5) տէր . «Վէկէր պիր
գարը ֆէնա նիյէթի օլմայարաֆ սիւսէ միւպթէլա
թապիաթընը խօշնուտ էթմէք մէրամը իլէ քէնտինի
թէզընէն էյլէտիյի հալտէ' ա'վֆ օլունուր կիւնահ իշէր,
եա տախի կիւնահ իշէմիշ օլմալ» : Ա է փատրէ Պաւ-
նի' կիւնահլար մէճմա'սը նամ քիթապընտա (Պապ
ԽՁ . Սահիֆէ 1094) տէր . «Պիր գարը' տիւզէնինի,
զի գըյմէթ վէ աղըր էլպիսէսինի կէօրէն քիմնէլէրին
թէնինէ վէ ճանընա էտէճէյի ֆէնա թէէսիրաթը
պիլսէ տախի, եինէ օնլարը իսթի'մալ էթտիյինտէ,
ասլա կիւնահ իշէմէզ» : Պատէհու պաշգա փէտէր-
լէրիմիզ իլէ Սանքէզի տէ շահիտ կէթիրիր . չիւքի
պու տախի օնլարա միւթապըգ սէօլէր : Աքին, Բա-
յէթլու Փէտէր, միւ'լլիֆլէրինիզ պու շէյէ պիւս-
պիւթիւն գարըն օլան Ը'զիզ Վիթապըն սէօլէրինէ
նէ' ճէվապ վէրիլէր : Ա եսիոս, տէտի փափազ, պու
մէսէլէյի պիր էյիճէ աչար . Ը'տալէթ Իւզերինէ
Վիթապ Գ . Պապ Գ . Ը'տէտ 114,) «Ը'զիզ Վի-
թապըն օլ սէօլէրի եալընըղ օլ վագթըն գարըն-
ընա րաճի իտիլէր, տէր, զիրա օնլար էտէպ ու վա-
գար իլէ փութիթէսթլէրէ էյի ի'պրէթ վէրմէլի ի-
տիլէր» : () պու ճէվապը նէրէտէն ալտը, Բայէթ-
լու Փէտէր : Վէրէտէն ալմասը պիզէ լաղըմ տէյիլ
տիր օլ միւթէպէր միւէլլիֆլէրին էֆքեարը եալընըզ
միւհթէմէլ տիր վէ պու պիղէ քիֆայէթ էտէր : Ա-
քին փատրէ Սօան իշպու ալէսսէվիյէ րուսսաթը
թէնզիլ գըտը, զիրա եաչը գատընլարա ասլա տիւ-

Սիրգաթ վէ գուամար րուխսաթ :

զէնէ իզն վերմէզ. վէ Գօլայ իպատ'ութ նամ քիթա-
պընտա (137, 157, 163 սահիֆէ) տէր, «Վէնճէրին
սիւս էթմէյէ պիթ թապիի սէլահիյէթի վար տըր :
Սիննէրին չիչէյի վէ չիմէնի օլան պիր սիննտէ տիւ-
զէն էթմէյէ րուխսաթ վէրիլէ պիլիւր իսէ տէ, օլ սինն-
տէն էթմէյէ կէչմէլի տէյիլ տիր : Ս ագըթտան խա-
րիճ շէյ էթմէք եագըջըգսըլ շէյ տիր . գար իւս-
թիւնտէ կիւլ արամագ կիպի տիր : Տայիմա րաքս էթ-
մէք՝ եալընըլ երլտըղարա վաճիպ տիր . զիրա օնլարա
պինիճայէ կէնճիլք իճսան գըլընմըշ տըր : Պու խու-
սուտա, եանի՝ տիւզէն էթմէք քէյֆիյէթինտէ՝ էն
էյի եօլ տ'գլէ տանըշմագ, պիր էյի այնատան նասի-
ճաթ ալմագ, րուսումա վէ մօտայա թէսլիմ'օլմագ, նի-
ճայէթ կէճէ եագլաշտըգտա՝ թ'նճայա չէքիլմէք տիր» :
Պու փէք ագըլը վէ մինասիպ պիր թէտպիր տիր,
տէտիմ : Փափագ լագըրտըսընա տէվլամ էտէրէք,
տէտի . Ս քին փէտէրլէր'միլին ճէր շէյէ նէ գատար
սայ՝ վէ ղայրէթ էթմիշ օլտուգլարընը անկլայասըն տէ-
յիւ, սանա շունու տա սէյլէյիմ, քի գարըլարա գու-
մար օյնամաղա իզն վէրտիլէր . լաքին պու իզնին օն-
լարա էքսէրիէ Ֆայիտէսիլ օլաճալընը միւշահատէ էյ-
լէտիքտէ, օնլարա գումար օյնամաղա գաթիր օլապիլ-
մէք իչիւն պիր պաշգա եօլ տահա՝ ագչէ գաղանմանըն
եօլունու՝ թալիմ էյլէտիլէր . իչպու օնլարըն մէնֆաւ-
թը իչիւն իճտաս օլունան գանուն Ս քսպարըն քի-
թապընտա եաղըլ տըր . խըրսըլըգ իւզէրինէ (Ս'իւք.
Ա. Ը՝տէտ 13). «Պիր գարը», տէր, «գումար օյ-
նայապիլիւր . վէ գումար օյնամագ իչիւն տէ՝ գօճասը-
նըն ագչէսինտէն ալա պիլիւր» : Հագիգէթ, Բայէթլու
փէտէր, պու պիր ղայէթ զիգըյմէթ վէ թէքմիլ գա-
նուն տուր : Ս վիլէթ, Փագաթ սէյլէնէճէք տահա
փէք չօգ շէյլէր վար տըր, տէտի փափագ . լաքին պէն

Պատարագ կէօրմէք իւզերինէ. իբի եարլմ պատարագ պիր
պատարագ էտէր :

օնշարտան սարֆը նազար էտէրիմ, քի էն իգթիզալը՝
եանի ա'զիզ շէյլերին իսթի'մալինի գօլայլատան շէյ-
լերի թարիֆ էտէյիմ. մէսէլա՝ պատարագ իշիթմէնին
թարզընը: Պիզիմ պէջիւք Լստուածաբանլարըմըզ՝
Գասպար Զուրթատօ, (Լ'զիզ Սըրուար իւզերինէ
Շ'իլտ Բ.) վէ Գօնիկ (Լ'տէտ 197) պու խոսսոստա
շէյլէ թա'լիմ էտէրլէր քի "Պիր ատէմ ֆիքր իլէ
ուզագ օլտա տախի, թէն իլէ պատարագա եագըն օլ-
մասը քեաֆի տիր. էլ վէրիր քի զահիրտէն պիր րա-
յէթլի հարաքէթլէ տուրսուն": Ասքէզ պիր ազ
տահա իլէրի վարըպ տէր. "Պիր ատէմին պատարագ
կէօրմէյէ նիյէթի օլմանա տախի, պատարագտա հա-
զըր պուլունտուզու հալտէ, պատարագ կէօրմէք թէն-
պիհինի իծրա էթմիշ օլուր": Լսքօպարըն տա էֆքեա-
րը պու տուր. վէ պատարագ կէօրմէյէ ասլա արզու
վէ նիյէթլերի օլմայարագ՝ մէճպուրէն պատարագա
կիտէնլերի պունա էմնալ կէթիրիր: Պունլարը պիր
պաշգասը տէմիշ օլտա իտի, տէտիմ, ասլա ինանմազ
իտիմ: Հագիգէթ՝ տէտի, պու շէյ օլ պէջիւք միւէլ-
լիֆլերին նուֆուզու վէ իսպաթընա միւհթաճ տըր:
Հա քէզա Լսքօպարըն շու քէլամը (Ս'իւք . Վ. Լ'-
տէտ 31): "Պիր ատէմ հէմ ֆասիտ նիյէթ իլէ,
մէսէլա շէյէթինտէն նաշի գարըլարը սէյր էթտիյի,
հէմ տէ պատարագ կէօտիյիլ հալտէ, օնուն պու հա-
րաքէթի պատարագ կէօրմէք թէնպիհինէ մուղայիր
օլմուշ օլմազ. վէ օլ թէմպիհի թէքմիլէն իծրա էթ-
միշ օլուր":

Փագաթ պիզիմ ա'րիֆ վէ ա'լիմ Խուրրիանոսուն
քիթապընտա պիր պաշգա գօլայ վէ ֆայիտէլի եօլ
տախի վար տըր: "Պիր ատէմ", տէր, "պիր փափա-
զէն եարլմ պատարագընը, վէ սօնկրա տա պիր պաշ-

Այնի պիր վազըթտա պիր գաչ պատարագ պիրտէն կեօ-
րիւպ թէքմիլ պատարագ կէօրմիւշ սայըլմագ :

գա փափաղըն եարլմ պատարագընը կէօրտիւյիւ հալ-
տէ . եախօտ էվէլէ պիր պատարագըն սօնոււնտա , վէ
սօնկրա պիր պաշգա պատարագըն պաշլանկըճընտա
հազըր պուլունաուղու թագտիրտէ , թէնպիհի իճրա
էթմիշ օլուր : Հ ունու տախի սանա սէյլէյիմ քի
այնի պիր վազըթտա պատարագ սէյլէյէն իքի փա-
փազըն եարլմ պատարագլարընը կէօրմէք տէ քիֆա-
յէթ էտէր . մէսէլա պատարագըն պիրի աւէ+ կէրէ+է
եէթիշտիյի վազըթ պիր եէնի պատարագ չըգար . պու
արալըգ պատարագ կէօրմէյէ կէլէն իքիսինի պիրտէն
տիյնէտիյի հալտէ՝ պիր վազըթտա իքի եարլմ պա-
տարագ կէօրմէսիյլէ պիր թէքմիլ պատարագ կէօրմիւշ
օլուր : Պունա պիզիմ փատրէ Պաւնի , (Սիւք . Զ . Սա-
հիֆէ 312) , Հ ուրթատօ , (Լ'զիզ Սըրր Իւզէրինէ ,)
վէ Լ'զորիոս՝ գարար վէրմիշէր տիր , վէ Լ'սքօպար՝
“Պատարագ կէօրմէք իչիւն թա'լիմ” նամ քիթապըն-
տա պունու թաստիգ էտէր : Ան պունուն խիւլա-
սայը քէլամընը 1644 տէ , վէ 1646 տա Լ'իոն շէհ-
րինտէ պատըլան մէզքիւր քիթապընտա կէօրէպիլիր-
սին շու սիյագ իւզըէ . “Պունտան պէն էյլէ պիր
խիւլասա էտէրիմ քի սիզ պիր ճիւղի վազըթտա պա-
տարագ կէօրէպիլիրսինիլ . մէսէլա պիրտէն տէօրթ
այրը այրը պատարագա րասթ կէլտիյինիլ հալտէ ,
շէյլէ քի պիրի հէնուլ պաշլամըշ , օպիրի Լ'ւնտա-
րան օգույօր , պիր պաշգասը տա աւէ+ կէրէ+է կէլ-
միւշ , նիհայէթ տէօրտիւնճիւսիւ տէ ճաշիւ էտէյօր :
Իտյէթլու փէտէր , տէսէնէ պու վէճհ իւզըն շիւպ-
հէսիլ պիր ատէմ պիզիմ՝ Լ'օթրտամ քիլիսէսինտէ
պի տագիգէտէ պիր պատարագ կէօրէ պիլիր : Հայ
հայ , տէտի . իմտի կէօրտիւն մի , քի պատարագ կէօր-
մէյի գօլայլթմագ իչիւն պունտան էյի պիր եօլ օ-
լամագ իտի :

“Տինտար էօմիւր կէշիրմէք պէտ խոյլարա միւպթէլա օլ-
մագտան գօլայ օքմուշ տուր”:

Լաբին շիմտի տէ ստնա փէտէրլէրիմիզին Սուրբ
Խորհուրդլարըն իսթիմալինի, ալէլխուսուս Լաշա-
րու-Բէնէ Խորհուրդու-Նու նէ տէրէճէ գօլայլաթմըշ վէ
խաֆիֆլէթմիշ օլտուղունու անլլաթմագ իսթէրիմ:
Պու խուսուստա փէտէրլէրիմիզին տէրէճէսիզ էյլիյի
վէ փէտէրանի զայրէթինէ էյի վագըֆ օլապիլէճէք
սին: Պիր թարաֆտան իպատէթ տէտիյիմիզ շէյին
ինսանա էօրֆ կէթիրէն պիր շէյ օլտուղունու, տիկէր
թարաֆտան փէտէրլէրիմիզին օնու խօշ վէ թաթլը կէօս-
թէրտիյինի նազար էյլէտիյին հալտէ, հայրան օլուպ
գալաճագ սըն: Փէտէրլէրիմիզ ա'գլ ու հիւնէրլէրի
իլէ՝ իպատէթ ու տինտարլըղըն գափուսու էօնինէ
Ը էյթանըն գօմուշ օլտուղու գօրգուլուղու երգըպ
վիրան էտէրէք, իպատէթի էյլէ պիր հալէ կէթիր-
տիլէր քի, տինտար էօմիւր կէշիրմէք՝ պէտ խոյլարա
միւպթէլա օլմագտան, զէվգտէն վէ սէֆատսն տահա
գօլայ վէ խօշ օլտու. վէլ հասըլ՝ փատրէ Սօանըն Գօ-
լայ Տինտարլըգ նամ քիթապընըն 244, վէ 291
սահիֆէլէրինտէ եաղտըղը կիպի շիմտի “Փէնալըգ էթ-
մէք Փապիլէթքերա օլմագտան կիւճ վէ զահմէթլի
տիր”:

Պու պիր հիքմէթլի թէպաիլաթ տէյլլմի տիր:
Բայէթլու Փէտէր, շիմտի պիր աղտա պէնիմ էֆքեա-
րըմը սանա սէյլէմէք իճապ էտէր: Գօրգարըմ քի
սիզ էյլէ պիր եանկըշ եօլա սիւլիւք էթմիշսինիզ քի
իշպու միւսաատէնիզ իլէ հէր քէսի ճէլպ էտէճէք եէր-
տէ՝ օնլարը պիւսպիլթիւն սիզտէն սօուաճագսընը:
Մէսէլա՝ պատարագ օլ գատար պէյիւք վէ ա'զիզ պիր
շէյ տիր, քի սալթ օլ խուսուստա միւէլլիֆլէրինիզին
եաղտըղը շէյլէր՝ հէր քէսին ինտինտէ օնլարըն իթի-
պարընը պօղմաղա քերաֆի տիր: Պու լագըրտըն, տէ-
տի, պա'ղը քիմսէլէր իշիւն կէրէք տիր. Լաբին սէն

Ճիշդվիթերին, Պիզ հեր քեռե ույապիլերիզ, տեմեօի:

պիլմե՞ղմիսին քի պիզ հեր ճինս վե հեր սընը՞ Զասա ույմագ իսթերիզ: (Նանն էտերիմ քի պու ալապաե սանա տեֆա՝ տեֆա՝ վե թէքիտէն սէյլէտիքլէրիմի պիւսպիւթիւն ունութմուշ սուն: Պու սէպէպտէն սանա իպթիտա պու խուսուսու թա՛րիֆ էտէյիմ տէ, պաաեհու. Խոսոթեման, խուսուսուտա օլան մէսէլէլէր հագգընտա իշարէթ էթտիյիմ գօլայ եօլարը իֆատէ էտերիմ: Պու սօն քէյֆիյէթի սանա էյլէ պիր թարզ իլէ իֆատէ էտէճէյիմ քի պունտան պէյլէ ունութմամազ օլասըն: Պու լագըրտըլարտան սօնկրա պիրի պիրիմիպտէն այրըլտըգ: Փափազըն պու վա՛տընա նաղարէն՝ պունտան պէյլէ իլք միւքեալէմէմիզ Նիշվիթերին փօլիթիգասը հագգընտա օլաճագ տըր:

Պու մէքթուպու եագտըգտան սօնկրա՝ Փատրէ Պարրինին թէէլիֆ էթտիյի «Ել-շ Գօլայ Բէ Խիլիմէ Կայիլ Ե՛պաթիլէր Ելէ ալըլը ճէննէր» վէ փատրէ Պի. նէթին «Լախաանհաննի-ն Նիշվիթեր» նամ քիթապլարընը կէօրտիւմ: Պունլար կէօրիւմէյէ շայէսթէ քիթապլար տըր,

Բ. Քիլիթէ ժիջվիթերին թուլիթուլուրը Իջիին Մէ-
Սուիթեթ թւհթընսմ՝ Մը Տըր:

Պու քիթապը օգույան տօսթլարըմըլ Լիթէս-
թանդլար ալէյհիտէ՝ օլան իֆթիրալարըն, մէսէլա
Վաթիլ, խըսըզ վէ զինաքիար տըրլար, վէ չօգ գարը
ալըրլար տէյիւ օլան թէվաթուրուն ասըլ սէպէպիսի
իշպու տէօրթ մէքթուպու օգուտուգլարը հալտէ՝ անկ-
լայապիլիլէր: Լթէտէն պերու ա՛տէթ օլակէլմիշ,
վէ ճիւմէյէ մա՛լիւմ տիր քի, մէզքիւր գապահաթ-
լարտա պուրունան քիմնէլէր էքսէրիյէ շու ֆէնտի ա-
լաթ էթմիշլէր տիր. եա՛նի՝ ա՛զիզլիք սուրէթինի կի-

Բրթթէսթանդլար ալէյհինտէ օլան իֆթիրալարըն պիր սէ-
պէպի :

յինիպ՝ քէնտիլէրին իշէմիշ օլտուղու գապահամլարը
թէլաշ իլէ գապահամլարը քիմնէլէրին իւղէրինէ ա-
թարլար : Պու մագուլէ քիմնէլէր իշպու եօլու թուլ-
մագտան քէնտիլէրինէ իքի ֆայիտէ մէմուլ էտէրլէր :
Պիրի շու տուր քի , պու վէճճ իլէ հէր քէսին տիգ-
գաթը քէնտի իւղէրլէրինտէն գալգըպ՝ գապահամլը
զանն օլունան քիմն՝ լէրին ալէյհինէ ճէլպ օլունսուն ,
վէ քէնտիլէր հէր քէսին ղաղապընտան հըֆղ օլապիլ-
սինլէր : Իքինճիսի տէ շու տուր քի , քէնտիլէր մէզ-
քիւր գապահամլարը իշին թէքտիր եախօտ թահգիր
օլունտուգլարը հալտէ՝ շու ճէվապը վէրէպիլսինլէր քի
Պիղ օլ ճիւնհալարըն սահիպի տէյիլ իզ , լաքին ֆի-
լան քիմնէլէր օլ քէօթիւլիւքլէրի էթտիլքլէրի իշին ,
պիղ տէ օնլարըն օլ մէքրուհ հարաքէթինի մէյտանա
չըգարտըղըմըղ էճիլտէն՝ ալէյհիմիղտէն պու իֆթի-
րալար օլույօր : Լաքին կէլ պագ քի պուրատա օ
գահամագ եօլու տա եօգ տուր , չին պու շիքրայէթլէ-
րի էտէն քէնտ՝ մէզհէպտաշլարընտան պիր տինտար վէ
իպատէթքեար պաթ տըր : Վիթապըմըղըն ուֆագ-
լըղը՝ փասգալըն պագի գալան մէքթուպլարընը տախի
տէրճ էթմէմիղէ միւսա՝ատէ էթմէզ . լաքին մէզքիւր
միւլէլիֆ էն մէշհուր Ղիղվիթլէրին փէք չօգ քի-
թապլարընտան քիւլիւյէթլու շահատէթլէր կէթիրիպ
կէօսթէրիր քի Ղիղվիթլէր էյի բարոյական գանուն-
լար վէ թա՛լիմլէր իւնլանը իլէ՝ պունտան ագտէմ
կէօսթէրտիյիմիղ , վէ օնլարտան տահա այգըրը թա՛-
լիմլէր գապուլ էթտիլէր :

Ը իմտի պուրատա շու մէս՝լէ պիղլէրէ թագտիմ
օլունուր քի՝ Վաթիւթ իլիսէսի Ռիլի-բ ֆաթի վէ ֆե-
սաթա պայիս օլան Խալիլաթլար իլէն Ռիս-լէյէթ Խահ-
Լընդա՞ Դը Դըր :

Ճիշդ վիժելի քիթապլարներն մեռուլիյեթինտէն խելաս օլմագ
իչիւն նէ կէօնէ չալըշըրլար :

Պու մէսէլէնին ճէվապընտան էվվէլ՝ իպթիտաի էմր-
տէ շու մէսէլէնին ճէվապընը վէրէլիմ քի, Նիշվէն-
լէնի շիբէնի պու- իս'լէմալար իլէն- Գուլէնի իս-
լէնի :

Նիշվիլիմէր մեզքիւր թա'լիմէրի իքի թարզ իւ-
իւղէրլէրինտէն աթմաղա չալըշըրլար : Եվվէլա՝ Փաս-
քալըն շահատէթ կէթիրտիյի միւլէլիֆլէր զայէթ էս-
քի, աստըզ սանսըզ պայաղը միւլէլիֆլէր տիր,
տէտիլէր :

Եւքին իշպու տէտիլէրի կերչէք տախի օլսա, եի-
նէ պիր էօզը օլմաղ. չիւն օլ միւլէլիֆլէրին քի-
թապլարներն քեաֆֆէսի՝ շիրքէթին գանուենու իւզըն՝
մախսուս թային գըլընմը լմասուլ քիմնէլէր մարիֆէ-
թիյէ թէֆթիշ օլունտուգտան սօնկրա՝ շիրքէթին
րէյ վէ ըիզասընա մուլաֆֆազ օլարագ թապ'ու նէշը
օլունմուշար տըր, վէ պէյլէ օլմատըգճա քիթապ
պասթըրմանըն միւլմքինի յլամաղ իտի : Սանիէն՝ Նիշ-
վիլիմ շիրքէթի Փասքալըն զիքը էթտիյի քիթապլարը,
հիւսնի ըիզասը իլէ տէֆա՝ տէֆա՝ պասթըրմը շտըր :
Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ պիղ տախի մեզքիւր
էֆքեար ու թա'լիմաթըն քեաֆֆէսի իչիւն Նիշվիլիմ
շիրքէթինի մէսուլ սայարըզ. վէ միւլէլիֆլէրին պայաղը,
աստըզ սանսըզ քիմնէլէր օլտուղու իչիւն հիշ պիր վա-
գըթ շիրքէթ թէպրիյէի զիմմէթ էտէմէզ : Հալ պու-
քի () Լմիւլէլիֆլէր աստըզ սանսըզ վէ շիրքէթին ին-
տինտէ միւլթէպէր քիմնէլէր տէյիլէր իտի, տէմէք եա-
լան լագըրտը տըր : Պէլլարմին, Սա, Եսքօպար, Սա-
րիանա վէ սայիրլէր՝ ճիւմլէսի տէ Նիշվիլիմ շիրքէ-
թինին էն միւլթէպէր միւլէլիֆլէրի տիր. հէփիսի տէ
օլ հիյպէթլու թա'լիմաթլարա զահիպ օլուպ՝ օնլարը
թէսահհուպ էթմիշէր տիր :

ճիշդ վիժելու քիթապլարներն մէսուլիէթինտէն խելաս օլմագ
իչիւն նէ կէօնէ չալըջըրլար :

Ղիզվիթէր շիրքէթինին պու թա'լիմաթլարըն
քեաֆֆէսի իչիւն մէսուլ պուլունտուղու շունտան տա-
խի իսպաթ օլունուր քի պու շէյլէր շիրքէթին "կիզ-
լի Գանունլար" (Secreta Mone'a) թէսմիյէ օլունան
գանուննամէտէ պուլունտուլար : Պու կիզլի Գա-
նունլար Ֆրանսատա իլան օլունտուղու էսնատէ ճէ-
մա'աթ իլէ հաքիմէր մապէյնինտէ պէջիւք նիզա'
զուհր էտիպ' ()ն պէշինճի] ուի Ֆրանսա դրալը Ղիզ-
վիթ շիրքէթինէ հիմայէթ էթմէնին միւմքինսիզ օլ-
տուղունու անկլատը , վէ պու սէպէպտէն Ղիզվիթէր
տէվլէթ մարիֆէթիյլէ Ֆրանսատան գօվուլտուլար :
Ֆրանսանըն Սէնաթօ նամ մէճլիսի շիրքէթին քի-
թապլարընը վէ թա'լիմաթընը այլար իլէ թէֆթիշ
էթտիքտէն սօնկրա , Սէզքիւր թա'լիմաթլար վէ ա'-
տէթլէր ֆասիտ , մէզհէպ ու ֆաղիլէթին էսաօրընը
քիւլլիյէն խարապ էտէն , քրիսթիանլըդ ախլագընա
վէ շիրքէթը ինսանիյէյէ զարարը , հուգուգ էլ միլէ-
լին վէ գրալիյէթին իմթիապաթընա , վէ ճէմի' հիւ-
քիւմտարանըն էմիյէթինէ մուխաթարալը , հէր եէր-
տէ իսթիլալ , վէ ինսանըն գալպինտէ ա'զիմ ֆէսատ
փէյտա էթմէյէ վէ իլէրիւլէթմէյէ միւճիպ թա'լիմէր
տիր , տէյու իլան էյլէտի : Ննճամ՝ Ղիզվիթ թագը-
մը պիւլթիւն մէմալիքտէն միւճէրրէտ չըգմալը տըր տէ-
յիւ էմը պուլուրտուգտան պաշգա , հիչ պիր վագըթ
վէ հիչ պիր սէպէպէ մէպնի քիմսէնին օլ շիրքէթին
Ֆրանսայա ա'վտէթ էթմէսի խուսուսունտա պիր նի-
յազ եա պիր թէքլիֆ էթմէմէսի թէնպիհ գըլընտը .
պունտան գաթի' նազար օլ Ֆիւլիէլէլ Էշէլէլէլէ մէք-
թէպ վէ մէտրէսէլէրինէ , ճէմիյէթլէրինէ վէ մանաս-
թըրլարընա կիթմէք պիլէ էհալիյէ եաաագ օլունտու :
Նյօլանըն շայիրտլէրինէ , եանի' շիրքէթին ա'զալա-

Ճիշդ վիճակներն թեպետե՛լի զեմքեր :

որնա իսէ շէջլէ թէնպիհ՝ օլունտու . Հէփ մէք թէպէ-
րի, մահալը մախսուսլէրինի, նորընծայարանլարը, ըէս-
մի եէրլէրին քեաֆֆէսինի թէրք պիւլէ, մէմալիքին
հէր հանկը թարաֆընա կիթմէք իսթէրլէր իսէ տէ,
հիւքիւմէթին էմրի ալթընտա պուլունուպ, շիրքէթ մի-
սալի հէփիսի պիր մահալտէ սաքին օլմասընլար, պէօ-
յիւքլէրինին հիւքիւմէթինի թանըմասընլար, վէ քէ-
շիշ գըյաֆէթի թէլէպպիւս էթմէյիպ ա'տէթա նա-
սըն կիյտիյի էլպիսէյի կիյսինլէր :

Սէնաթօ մէճլիսի քէնտի սիճիլինտէ կէրէք Ղիզ-
վիթլէրէ թարաֆէն, կէրէք օնլարա գարշը Վրան-
սատա վագի' օլան ճէմի' նիզամաթը թէֆթիշէ
հիւքմ էյլէմիշ օլուպ, շիրքէթէ թարաֆէն եա-
փըլմըշ օլան նիզամաթըն թէֆթիշինտէ իսպաթ էթ-
միշ տիր քի, Ղիզլիթլէր աայիմա քէնտիլէրինէ վէ-
րիլէն ըուխսաթլարը թէճափուզ էթմիշլէր տիր . շիր-
քէթէ գարշը օլան նիզամաթըն թէֆթիշաթընտա ի-
սէ՝ Ղիզվիթլէր աայիմա հագգլը վէ ազըր թէշէքքի-
լէրէ վէսիլէ վէրմիշ օլտուղունու թաստիգ էյլէմիշ
տիր : Սէնաթօնուն սիճիլի Ղիզվիթլէրին մէշ-
հուր քիթապլարընը զիքր էտիպ, օնլարըն շու հիյ-
պէթլու ֆէնալլալարը, եա'նի' Սիմոնականլըգ՝ քիւ-
ֆիւր՝ սիհիրպապլըգ՝ պապըճըլըգ՝ փութիէրէսթիք՝
նափաթլըգ՝ եալան շահիտլիք՝ զինա՝ իըսըմ վէ ագրա-
պա իլէ ճիմա՝ (աղբաղբ--նիւն)՝ լութիլիք՝ իըսըզլըգ՝
քէնտի քէնտինի էօլտիւրմէք՝ ատէմ, փէտէր վէ փա-
տիշահ գաթլ էթմէք, վէ պունլարա էմաալ տահա
չօգ շէյլէր էօյրէթտիյի իշիւն, մէզքիւր քիթապլարը
ղայէթլէ թէհլիքէլի քիթապլար տէյիւ իլան էտէր :
Նիհայէթ՝ սիճիլին սօնունտա Ղիզվիթլէրին մա'րի-
ֆէթի իլէ էօլտիւրիւմիւշ եախօտ զէհիրլէնմիշ պիր
չօգ փատիշահլարըն, հիւքմաարլարըն, քէշիշլէրին վէ

Ճիշդ վիճակներն պիր տիկեր թէպէտ յէյի զիմեթի :

Վիսիալարըն ֆիհրիսթի մէվճուտ տուր :

Ղիզվիթերին՝ քէնտիլերինի փաքա չըգարմագ ի-
չիւն պիր պաշգա ուսուլի տէ վար տըր : Ալ ագա՛ա ,
տէրլէր , շիրքէթիմիզ պիր վագըթ պօզուլմուշ իտի ի-
սէ տէ՛ շիմտի էվվէլքի կիպի տէյիլ տիր . չօգ թէպ-
տիլ օլմուշ տուր : Տէմէք տիր քի Աջուանըն շիր-
քէթի էն իգպալի վագթինտէ , էն մէշուր փէտէր-
լէրին ըիյասէթի թաճթընտա , վէ օնու իհտաս էտէ-
նին ըուհու իլէ թէքմիլէն հայաթ պուլտուղու վէ ի-
լէրու կիթտիյի զէման Փասիտ հիրետիկոսլուգ քիւմէ-
սի օլտուգտան սօնկրա եագըն վագըթլարտա ափան-
սըզ իսլահ օլմուշ տուր : Ալ քին Ղիզվիթեր շիր-
ք՛իթերինին մէզքիւր թալիմաթլարընը սահիհ ն ըէտտ
էթմիշ օլսալար իտի , էվվէլա օլ թալիմաթլարը իհ-
տաս , վէ օնլարա հիմայէթ էտէն շիրքէթի հերետի-
կոս վէ Փասիտ տէյիլ ըէտտ էթմէլի իտիլէր : Վա-
գաթ՝ օլ թալիմաթլարը գապուլ էթմէյիլ տէյիպ տէ ,
օնլարըն իւղէրինէ պինա օլմուշ օլան շիրքէթէ ա՛ղա
օլմագտա տէվամ էլլէտիքճէ , էլպէթտէ պիլ տէ
շիւպհէյէ վարըպ՝ Պունլար քէնտի մէշուր ֆաղի-
լէթլերինին պիրինի իճրա էտէյօրլար . եա՛նի ճէմա՛ա-
թըն ֆալիտէսի իչիւն եալան սէյլէմէյէ իրթիքեապ
էտէյօրլար տէմէյէ մէճպուր օլուրուլ : Ղիզվիթեր
շիրքէթլերինի ըէտտ էյլէտիքլէրի հալտէ՛ պիզ տէ պու
շիրքէթ եէնի հայաթ քէսպ էթմիշ տիր տէյու ինա-
նըրըլ : Ալ քին պու շիրքէթ ալա թէպտիլ օլմագ :
Պու օնու էն էսասլը թալիմաթընըն պիրի տիր :
Պունտան եիւզ սէնէ ագտէմ նէ իտի իսէ , շիմտի տէ
օ տուր : Վէնտի գուսուրլարընտան պա՛ղըսընը հէր
քէսին կէօյլւնտէն էօրլէյէ զայրէթ էտէ պիլիւր իսէ
տէ , էսասլը թալիմաթլարը՝ կիլլի գանուլլարը՝ վա-
րըշը վէ հուսուլէ կէթիւտիյի մէյվէլէր հէր եէրտէ

ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻ ՃԻԳՎԻԹԼԵՐ ԻՅԻՆ ՄԷՍՈՒԼԵԹ ԹԱՏԹԸՆՄԱ
ՄԵՐ :

ՎԷ ՏԵՐ ՎԱԳՐԹ ԱԻՐ ՄԻՐԼԵՐ , ՎԷ ՄԵՅԻՆՉԻՄԷՂԷՐ :

ԻՅՅԼԷ ԻՍԷ ՂԻԳՎԻԹԼԵՐԻՆ շԻՐՔԵԹԻ ԷՍԱՍԸ ԹԱՂԻ-
ՄԱԹԼԱՐ ԻՅԻՆ ՄԷՍՈՒԼԵԹ ԱԼԹԸՆՄ ՄԵՐ : ԼՊԻՆ
ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆԻՆ ՄԷ ՕՆԼԱՐ ԻՅԻՆ ՄԷՍՈՒԼԵԹ
ՎԱՐ ՄԵՐ ՄԵՐ :

ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆԻՆ ՄԷ ԱՌԱ ՇԵՅԼԵՐ ԻՅԻՆ ՂԻԳՎԻԹ-
ԼԵՐ ԳԱՄԱՐ ՄԷՍՈՒԼԵԹ ԹԱՏԹԸՆՄԱ ԱՌԱՂԱՆՄՈՒԴՈՒ-
ՆՈՒ ԿԷՍԹԵՐՄԷՔ ՓԷՔ ԳՕԼՅ ՄԵՐ : ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻ

1. ՊԵՆ ՇԵՐԵՆԻ ՄԷՐՄԵՆ ՄԱՅԱՐ ՎԷ ՕՆԱ ԿԷՐԵՆԻ Է-
ԿԵՐ : ԵՂԻՄԻՔԻ ՓԱՓԻԱ ՂԻԳՎԻԹ շԻՐՔԵԹԻՆԻ ԱՇԻ-
ՔԵՐԱՐԷ ՄԷՄՏ. ԷԹՄԻՇ ՎԷ ՕՆԼԱՐԸՆ ՂԱՅՐԵԹԻՆԻ ՎԷ ԻՂ-
ՄԻՆԻ ՂԵՅԱՄԵՍԻՅԵ ՃԷՍԱՄԷԹԼԻ ԿԷՍԹԵՐՄԻՇ ՄԻՐ : ԼՊԱ-
ԼԸՆԸՂ ԱԻՐ ԻՔԻ ՇԵՅՄԵՆ ՄԱՊԱՄԷ՝ ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆ
ՄԱՅԻՄԱ ԱՌԱ շԻՐՔԵԹԻ ՔԷՆՄԻ ԳՈՒՎՎԷԹԻՆԻՆ ՍԱՂ ԷԼԻ
ԿԻԱԿԻ ՄԱՄԷԹՄԻՇ ՄԻՐ : ՂԻԳՎԻԹԼԵՐ ՓԱՓԻԱՆԸՆ ԹՕՓԻ-
ՐԱՂԸ ՕԼԱՆ ԻԹԱՅԻԱՄԱՆ ՄԱՊԱՄԷ ԻՍՔԵԱՆԻ ԷԹՄԻՇ ՕԼ-
ՄՈՒԳԼԱՐԸ ՄԷՄԱԼԻՔԻՆ ՔԵԱՓՔԵՍԻՆՄԷՆ ԳՕՓՈԼՄՈՒԼԱՐ :
ԻՅՅԼԷ ՔԻ ԻԹԱՅԻԱՄԱ ԱԻԼԷ ՇԻՄԻ ԷՄԻՆ ՄԵՅԻՆ ՄԻՐ-
ԼԵՐ : ԶՕՓ ՎԱԳՐԹ ՄԵՅԻՆ ՄԻՐ , ՔԻ ԲՕՄԱ ՄԷՎԷԹԻՆԻՆ
ԷՄԱԼԻՆ , ՏԵՐ ՆԷ ԳԱՄԱՐ ՕՆԼԱՐ ՔԻԼԻՍԵՍԻՆ ՔԻԼԻ
ՏԻՄԱՅԵԹ ԱՌԱՄՈՒՇԱՐ ԻՄԻ ԻՍԷ ՄԷ՝ ԲՕՄԱՄԱՆ ՄԵՂԱ-
ՐԸ ՍԱՔԻՆ ՕԼՄՈՒՆԼԱՐ ՄԵՅԻՆ ՄԱԹԼՈՒԱ ԷԹՄԻ ՎԷ ՄԱԹ-
ԼՈՒԱԿԱԹԸՆԸ ՄԱ ԵԻԼԻԼԹՄԻՆ :

ԱՌԱՄԱՆ ԵԻԼՂ ՍԷՆԷ ԳԱՄԱՐ ԷՎՎԷԼ ԱՌԱՆԼԱՐ ՏԷ-
ՓԻՄԻ ԱԻՐՄԷՆ ԻԼԹԻԼԱԼ ԱՐԱԳՄՐԳԼԱՐԸ ԻՅԻՆ ՇԻՆՄԷՆ
ՎԷ ՓՕՐԹՕԿԱՄԱՆ ԳՕՓՈԼՄՈՒԼԱՐ , ՍԻԱՆԻԱ ՄԷՎԷԹԻ-
ՆԻՆ ԿԵՐԷՔ ՆԷՓՍԻ ՍԻԱՆԻԱՄԱ ՎԷ ԿԵՐԷՔ ԼՊԵՐԻԳԱ-
ՄԱ ՕԼԱՆ ԱԻԼԹԻՆ ՄԷՄԱԼԻՔԻՆՄԷՆ , ԻԼՇԻՆՃԻԼ ՎԱՐԼՕ
ՍԻԱՆԻԱ ԳՐԱԼԸՆԸՆ ԷՄԻՐ ԻԼԷ՝ ԱԻՐ ԿԻԼՆՄԷ ԱԽՂ ՎԷ
ԿԻՐԻՓԹ ՕԼՈՒՆՈՒԱ ՄԱՐԸ ՄԱՐԸ ՄԷՆԻՂ ԳՐՅԸՍԸ ՕԼԱՆ
ՄԱՏԱԼԷՐԷ ԿԷՐԹԻԼԻԼԹԻՆԼԵՐ , ՎԷ ԿԷՄԻԼԵՐԷ ՎԱՂ՝ ՕՊ

Բօմա քիլիսէսի ճիզվիթ շիրքէթինի թէսահհուպ էտէր :

ԸՆՆՈՒՄ ԻԹԱՂԻԱ ՀՈՒՄՈՒՄՈՒՆԱ չըգարըտըլար : Յորանսա տա Սփանիա կիպի էթտի . պունլարըն ճէմիսինին փէշինէ տիւշիւպ՝ քէնտի մէմալիքինտէն պէջլէ ֆէսասա միւճիպ պիր շիրքէթի թա տաղլարըն էօթէ եագասընա տաք գաչ.րտը : Սիշիլիա փատիշահը հաքէղա մէմալիքինտէն պունլարը գօվուպ տըշարը էթտի Սփանիա թալսթընըն վարիսի օլան վարմա վէ փիալենցա պէյի Տօն Յիքտինանտ՝ Սփանիա վէ Յորանսա վէ Սիշիլիա միսիլիւ՝ Ղիզվիթլէրի ՀՈՒՄՈՒՄՈՒՆտան տըշարը գօվտու : Լաքին հէփ պու էսնատէ՝ պու ատէմլէր ճէմի թէրպիյէլի միլէթլէրտէն գօվուլուպ վէ Յորանսա Սէնաթօ մէճլիսինտէն տախի հիւքմ օլունուպ Իթալիայա տէօքիւլտիւքլէրի վապըթ , փափա պունլարա հիմայէթ էթտի : Լղեմէս ԺԳ փափա Յորանսանըն Բուհպան կիւրու հինէ շէջլէ եաղար : Պիզ , Լղեմէս ԺԳ , Բրիստոսուն վէքիի վէ Բէսուլուն խալէֆէսի , պիզիմ եանըլմազ ի՛միմիլ իլէ Յորանսա հաքիմլէրին՝ Ղիզ իթ շիրքէթինի նէֆի՝ էյլէյիպ մէզհէպին , իւ՛մումի քիլիսէնին , ա՛լիզ քիւրսինին վէ պաշքեահինին (փափանն) գանունլարընա գարշօ էթտիքլէրի շէյլէրի հիւքմ , թահգիր վէ լանէթ էտէրիզ : Պունտան գաթի՛նաղար՝ մէճլիսիմիլին իշպու միւթէպէր էմրինին գուվվէթի իլէ իլան վէ իլամ վէ պէյան էտէրիզ , քի Յորանսա տէվլէթինին ճիւմանի հիւքիւմէթինին մէզքիւր Ղիզվիթ շիրքէթինի նէֆի՝ վէ խաւապ էթմէք նիյէթիլլէ էթտիյի ճիւմէ էմրլէրի , թէմպիհլէրի , սիճիլլէրի , գրալ ֆէրմանլարընը , նիլամլարը , ի՛լամլարը , մուհաքէմլէրի վէ գարարլարը պօշ՝ գուվվէթսիզ՝ պաթթալ վէ շէր՛է պիւսպիւթիւն մուղայիր տիրլէր , վէ մուղայիր օլտուլար վէ մուղայիր օլաճալար տըր : ԸՆՆՈՒՄ տախի սապիթ էտէրիզ քի հիւ քիմանէ եէթն իլէ պօրճ ալլանա իիւթիլ օլտա քաթի օն :

Բոմա քրիստոսի ճիշդվիթ շիրքեթինե թեոսհհուպ էտեր :

լարա իմաամ էթմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր : Պոլն-
տան գաթինազար իրատէթիմիզ , մալիւմաթըմըզ , վէ
թէքմիլ հիւքիւմաթըմըզ իլէ մէն՝ էտեր՝ պօզար , վի-
րան , խարապ է նապէտիտ էտէյիզ ճիւմէն օլ նա-
հադդ վէ զալիմ իշլէրի , վէ Վրիստոսուն հուզու-
րունտա քրօնէսէ էտերիզ , քի սնլար քիւլիւյէն նա-
ֆիլէ տիրլէր . վէ քիլիսէյէ զարար վէրմէյէրէք պու
շէյի էտէպիլէճէյիմիզէ գարար վէրտիյիմիզ հալտէ՝
օնլարըն խարապ օլմուշ պօզուլմուշ վէ հիւ օլմուշ օլ-
տուզունա վիյատէ իսպաթլար կէօսթէրէճէյիլ՝ :

Կղեմէս ԺԳ պու ի՛լամը Ֆրանսա փափաղլարընա
պիր փ՛րվասըզ խնդալ իլէ վէրտի , վէ օնուելա քէ-
շիշլէրէ թէնպիհ էթտի քի Ս նաթօ մէճլիսինէ գար-
շը տուրսունլար , լաքին Վրօնթէ վէ Վրալ իլէ միւ-
տահանէլիճէ տալըանսընլար : Կոնգակըն քէլամլարը
շունլար տըր “Վրօնթէ վէ Վրալ անիտէ կէօրէճէք-
լէր , քի Լօգնատիոս Լջօլանըն շայիրտլէրի գրալիյէ-
թի էօյլէ վիգայէ էտերլէր , քի քիմսէ պու պապտէ
օնլարա էմսալ օլամազ” :

Լուի ԺԵ պոլնուն պէօյլէ օլտուզունու չօգտան պի-
լիր իտի . զիրա Կարդինալ Ֆլէօրի օնուն տէլիգան-
լըլըլընտա պոլնու տայիմա օնա սէօյլէր իտի՝ “Լօֆէն-
տիմ” , տէր իտի , “Ղիզվիթլէր զայէթ պինամուս վէ
մէքրուհ քիմսէլէր իսէ տէ՝ էհալինիզին իւզէրինէ հիւքմ
էթմէնիզ վէ սալթանաթընըզն գատիմ գալմասընա է-
լինիզտէ էյի ալաթ օլապիլիլէր” :

Ֆրանսա գրալը էնճամ Ղիզվիթլէրի տէֆա գա-
պուլ էթմէյէ ըազի օլտու , շու շարթ իլէ քի Գրա-
Բալլ էնթէ Բալլիմալըն Գանուլարըն Իրաճ էյլէնի-
լէր : Փափա պոլնա շու ճէվապը վէրտի , քի Ղիւ-
Վիլլէր Էա՝ օլտուգլարը Ինլէ Գալմալը , Էա Էօթսա պիս-
պիսի-ն Գալարըլմալը Գալար : Պու սուրէթտէ աշի-

ԲՕՄԱ ՔԻԼԻՍԵՆԻ ԶԻՂՎԻԹԼԵՐԻՆ ԽԱՍԻՄԼԵՐԻՆԻ ՀԻԼՔՄ ԷՄԵՐ :

Քեար կէօրիւնիւր քի քիլիսէ Ղ'իզվիթլէր շիրքէթի-
նի թէսահիւպ էթտիքտէն պաշգա , օնուն էն հիյ-
պէթլու թա'լիմաթընը , հա'նի' կէլէ գըւ գա'նէ եթ-
հէնի պէյի-+ ֆալիլէն օլտաւնա աս սահապէթլիք էթ-
միշ օլույօր :

Փափանըն պու խուսուստա էթտիյի ղայրէթ մէյ-
վէսիզ օլտու : Ղ'իզվիթլէր իչիւն չըգարտըղը կոն-
դակլար հէր եէրտէ աթէշէ պրագըլտը , Ֆրանսա'
Ղ'էրմանիա' փօրթուկալ վէ Սիչիլեա 'Իրաւարը պիլ
իթթիֆագ փափատան մէմալիքլէրինտէ ֆէսատ վէ ֆէ-
նալըգ հասըլա կէթիրէն օլ զալիմ շիրքէթին ֆէսիս վէ
իպթալ օլունմասընը մաթլուպ էյլէտիլէր : Փափա
քէնտի մէմալիքիին պա'ղը մահալլէրինի զապթ էթ-
միշ օլան պու գրալարա գարըն տուրամայաճաղընը
կէօրտիւքտէ , Ղ'իզվիթ շիրքէթինին իպթալ օլուն-
մասընը քէնտի մէճիլիսի բուհանիսի վասիթասի իլէ ի'-
լան էյլէմէյէ սէօղ վէրտի : "Պու շէյ", տէր Տի
'Իօրմէնի' Վաթթիք Ֆրանսըղ միւլէլ իֆ , "Փափա-
նըն էօլիւմիւնէ սէպէպ օլտու" : Ղ'իզվիթլէր ա'զիմ
տէսիսէ իլէ պու շէյէ վագըֆ օլուպ' իշպու ա'տիլ սի-
ճիլին իլան օլաճաղը կիւնիւն իլք ախշամը փափայը ,
ղայէթ շիտտէթլի պիր սանճը թութտու , վէ չօգ էզի-
յէթլէ պայըլըպ տիւշտիւքտէն սօնկրա սապահլայըն
էրքէն 1769 , փետրուար 2 տէ ճանընը թէսլիմ էթ-
տի : Ղ'իլիլիլէր փա'աւրընը զէհիլէրէն :

Պու քէսթիլիյիլ էթմէքլէ Ղ'իզվիթլէր անճագ
չօգտան պերի վա'ղ վէ փափալարըն տախի գապուլ
էթմիշ օլտուղու պիր էսասը թա'լիմաթը իճրա էթ-
տիլէր :

Լաքին մէտէնիյէթ քէսպ էթմիշ օլան Լալրօիանըն
հիւքսէք վէ շէտիտ սէտասընը տինկլէմէմէք միւլմի'ն
մի իտի : Սէլ հասըլ Լիլիմէս ԴԴ փափա մէլքիւր

Փափա ճիշդիւմ շիրքէթին պիզգարուր ի պթալ, վէ եինէ
թէշքիւ էտէր :

Շիրքէթի րէֆ՝ ու ի պթալ էյլէտի իսէ տէ՝ նէ ֆայի-
տէ, օնա տախի պու իշին չօգ մազարրաթը օլտու.
մէզքիւր փափա էօմրիւնիւ Ն'իզվիթլէրին մէքրինտէն
Տըֆլ էթմէյէ չօգ տիգգաթլէ չալըշըր իտի իսէ տէ՝
էն սօնուտա զէՏիրլէնիպ էօլտիւ : Կլեմէս ԺԴ տէն
սօնկրա օթուրան փափա պու ֆասիտ շիրքէթին քէն-
տի մէնֆաաթընա մանի օլանլարըն էօմրիւնիւ գալ-
տըրմագ նիյէթիյլէ նիչէ նիչէ վէ օլ տէրէճէ ֆէնտ
իլէ իշիրտիյի էօլիւմ գատէՏինտէն քէնտինի մուհա-
ֆազա էթմէք իշիւն պաշգա չարէ պուլամայըպ, օնու
թէքրար իպգա էթմէքլէ էլէրինտէն գուրթուլտու :

2. Բամա քիլիսէսի Ն'իզվիթլէր շիրքէթինին թա-
լիմաթը իշիւն մէսուլիյէթ ալթընտա տըր, շէր օնա
Գուրըն Գուրըն Գուրըն Գուրըն Գուրըն Գուրըն :

Փասքալըն Ն'իզվիթլէր իլէ էթտիյի օլ պէջիւք
մարազատա, եանկըլմազ քիլիսէ միւճատէլէ թաՏ-
թընտա պուլուլան շէյլէր Տագգընտա սիճիլ վէրէմէ-
տի իսէ տէ, Փասքալ Տիւքմ, վէ օլ շէյլէր իւզէրի-
նէ սէյլէմէտէն մէն՝ օլունտա, Ն'իզվիթլէրէ իսէ թէ-
սաՏիւպ գըլընտը : Ն'էմա'աթ փասքալըն թարա-
ֆընտան, Փափա վէ քիլիսէ իսէ Ն'իզվիթլէր թարա-
ֆընտան իտիլէր : Էր նէ գատար պուլուլարըն էսաս
օլան թալիմաթլարը վէ ալիւգի գանուլարը ճիւմ-
լէյէ մա'լիւմ վէ աշիքեար կէօթէրիլտի իսէ տէ՝ օն-
լար եինէ Բամանըն սէվկիւլիլէրի տէյիւ գապուլ օ-
լունտուլար, վէ նուֆուլ ու իմթիազլարը տաՏա զի-
յատէ ալթըր վէ թագվիյէթ պուլտու :

3. Վաթիւլէ+ Էլիսէնիլէն էն լօք վէ էն Գուրըն Գուրըն
Էլիսէ Ն'իւլիլէր օլմա-լար Գուրըն :

Իլէր Բամա քիլիսէսի քէնտի Տուտուտուլու պէօ-
յիւթմէք վէ պաշգա միլէթլէրի Վաթիլէրիլէ տա-

ԲՕՄԱ քիլիսէսի ճիւղվիթերին թա՛լիմաթը իչիւն մէսուլի-
յէթ թահթընտա տըր :

վէթ էթմէք իչիւն օնլարը պաշգա մէմէքէթլերէ
կէօնտէրմիշ իսէ , օնլարըն աշիքեար վէ ճիւմէյէ մա-
լիւմ օլան թալիմաթլերի իչիւն միւսթագիլ մէսուլի-
յէթ ալթընտա տըր : ԲՕՄԱ քիլիսէսինին՝ էճնէպի
միլլէթլերէ քէնտի մէզհէպինի վա՛ղ էթմէք խուսու-
սունտա էթտիյի ղայրէթլերէ ճիւղի վուգուֆիյէթի
օլանլար պիլէ մէզքիւր քիլիսէնին սայիր պէլտէլէրտէ
մուվաֆֆագ օլտուղու իշլերին պէջիւք փայընըն Ղիզ-
վիթլեր էլի իլէ իլերի կիթմիշ օլտուղունու պիլերլէր :
Հին՝ Հինտ՝ Հմալի վէ Ղէնուպի Ղմերիգատա
Ղիզվիթլեր պաշգա քէշիշ շիրքէթլերինին քեաֆ-
ֆէսինտէն ղիյատէ ատէմ Վաթօլիքլիյէ ճէլպ էթ-
միշլէր տիր : Պու վա՛իղլերին ախլագ վէ ամէլ ու
հարաքէթլերինի պաշգա մահալտէ թէֆթիշ էտէճէ-
յիլ : Աքին էյի՝ քէօթիւ , հեր նասըլ իսէլէր ,
ԲՕՄԱ քիլիսէսի օնլարը տայիմա քէնտինէ պէջիւք
իֆթիխար առտ էյլէմէշ տիր . վէ շիմտի օլ շիրքէթի
ինքեար էտիպ իւղէրինտէն աթամազ , մատէմ քի օ-
նու օլ գատար վագըրթ քէնտի հիւքիւմէթինի կէնիշ-
լէթմէք վէ թա՛լիմաթընը թա՛լիմ էթտիրմէք իչիւն
գուլանմիշ տըր : Իմտի ԲՕՄԱ քիլիսէսինին տէֆա վէ
տէֆա պու շիրքէթէ թէսահհուպ կէօսթէրիպ , վէ
Վրալ ու էհալիյէ գարշը գոյուպ՝ օնա հիմայէթ էթ-
տիյինի , վէ մէճպուրէն պիրաղ վագըրթ օնու օրթա-
տան գալտըրըր կիպի էթտիքտէն սօնկրա օնու թէք-
րարէն եէնի իմթիյազլար իհսանը իլէ վիւճուտէ կէ-
թիրմիշ օլտուղունու , օնա գարշը տուրանլարը հեր
տայիմ թէէտիպ էթմիշ վէ օնու խարապ էթմէյէ չա-
լըշանլարա լանէթ օգումուշ օլտուղունու . քէզալիք
Վաթօլիքլիյի էճնէպի պէլտէլէրտէ մէյտանա կէթիր-
մէյէ էն պէջիւք վէ պաշըճա ա՛լաթ , վէ պու վէճհ

ԲՕՄԱ ՔԻՆԻՍԵՆՆԻՆ ՄՂԻՂԼԻՅԻ ՎԵ ՄԻՆԱԳԻ ՀԱՆԻ :

Ի՛նչ տիւնեանն Տէր Թարաֆընտա ԲՕՄԱ ՔԻՆԻՍԵՆՆԻՆ
Է՛լ չիսի պու շիւքէթ օ՛տուղունու կէօրտիւյիւմիւզտէ
Եինէ ԲՕՄԱ ՔԻՆԻՍԵՆՆԻՆ Շ՛իւզիթէրին ախլազ վէ մէ-
տէնիյէթէ տայիր Թա՛լիմաթլարը իչիւն մէսու-
լիյէթ Թա՛լիմաթլար տէյիլ տիր տէյիպ ինքեար էթ-
մէք պէյիւք ագըլըլըլըլ վէ իտտաատան իպարէթ
տիր :

Խ Ի Ի Լ Ը Ս Ը

1. Ի՛չ պու պապը պիղարազանէ տիգգաթ ի՛նչ օ-
գույանլար շիւպհէսիզ վէ միւճէրրէտ շու խիւլասայը
Էտէճէքէր տիր քի պէյլէ պիր պօզուզ քիլիսէ Վ՛ը-
րիստոսուն «պիր՝ ա՛լէ՛ն իւ՛մումի վէ ըսուլի» (ՍՈՒՐԲ
ԿԼԹՈՂԻԿԷ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ)* քիլիսէսի օլա-
մազ : Պէյլէ պիր քիլիսէ՝ Վ՛ուզունուն՝ ա՛ղիզէրին
սատագաթընն պէյազ վէ փաք տիւլպէնտի ի՛նչ կի-
յինմիշ Թէմիզ վէ լէքէսիզ կէլինի օլամազ : (Հայտ.
Վ.Ի. 8 :) Հաթթա օ պիր գարըյա պէնզէր , քի
Եինէ Հայտնութիւն քիթապընն օն Էտինճի պա-
պընտա Թա՛րիֆ օլունմուշ տուր :

2. Պու պապտէ կէօսթէրիլէյէրին պիր զայէթ ա-
շիքեար խիւլասասը տախի շու տուր , քի Տէր Վ՛ա-
թօլիք անիտէ ԲՕՄԱ ՔԻՆԻՍԵՆՆԻՆ քէսիլիպ այրըլ-
մազա պօրճու տուր : Ի՛կէր քէնտի ճանընն գուր-
թուլուշունու ալար իսէ , Էկէր Տէր ՆաՀագգըլազ վէ
«Տէր եալանը սէվէնլէրէ» գարը կէօքտէն աշիքեար
օլունաճագ ճէզատան գաջմագ իսթէրսէ , պու պօզուզ

*Պ-Է, Եղծ աղանգոյ Լուծէրի Եւ Վալվինի, Նաժ Էթնազն
Սահիֆէ 62 և 90 :

Քաթօլիք քիլիսէսիւնին ի՛յզէթի վէ ախլագի հալի :

քիլիսէյի, Մ'զիզ Վաթապըն վէ Խնճիլի փաբըղըն հայաթըն վէ թա'լիմաթըն պու պէջիւք տիւշմանընը ըէտտ էտիպ պրագմալը տըր :

3. ()լան թէֆթիշէրտէն կէօրիւրիզ քի Լ'բօ-
փանըն չօգ թարաֆլարընտա տինսիզլիյին գուվլէթ
պուլմասընըն պիր սէպէպիտէ պու Վաթիսէնին ախլագը
(Բաբայալան) օլմուշ տուր : Ա'գըլը ատէմէր քրիս-
թիանըզ էֆքեարընը կէօրմէք իշիւն Վաթիսէյէ տիգ-
դաթ էտէրլէր : վէ Վաթիսէյի եալընըզ զահիրտէն
Փայիտէսիզ վէ չօճուգճա պինլէր իլէ վէ պօզուգ թա'-
լիմաթլէր իլէ տօլու, վէ օնուն ըուհանի նազըրլարը-
նըն տախի զիյատէսիյլէ հէվայի քիմսէլէր օլտուղունու
կէօրտիւքլէրի հալտէ՝ քրիսթիանըզ տէտիքլէրի պո'ւ
մու իմիշ տէյերէք, վէ իլհամը իլահիյի եանկըշըզ-
տան այըրտ էտէմէյերէք, իքիսինի պիրտէն ըէտտ է-
տիպ՝ տինսիզ օլուրլար : Չիւն Վաթօլիք մէզհէպին-
տէ պուլունան պէլտէլէրտէ Մ'զիզ Վաթապլար խու-
սուսունտա օլան գաթը ճէհալէթ պու թարզ քիմսէ-
լէրէ Վաթօլիքլիք իլէ սահիհ քրիսթիանըղըն Փար-
գընը անկլամաղա մանի՝ օլուր : (Յովսէյի Վօրտօ նամ
մէշհուր Իթալիալը պիր պինպաշը Լօրթ սթանդ օլ-
մասընըն սէպէպինի կէօթէրտիյի պիր մէթուպուն-
տա, Բօմա մէզհէպինին ինսանը տինսիզլիյէ տա-
վէթ էտէր օլտուղու հագգընտա շէօյլէ սէօյլէր :
“Վէօրտիւմ. լաքին հիւրմէթսիզ Բօմանըն գօյնունտա
հիմայէթ պուլան օլ կէօրտիւյիւմ մուրտարըզլարը՝ զա-
լմըլըպլարը վէ պինամուսըլըզլարը նէ՞ պիր պիր սայա-
լըմ. պիր սէօզ իլէ, կէօրտիւյիւմ շէյլէր պէնի տին-
սիզ էթմէյէ քեաֆի խտիլէր. Պէլի, տինսիզ օլտում.
հիյպէթլի՝ իգրար. լաքին քէշքի Վաթօլիք տին-
տարլար պու իգրարը իշիթսէլէր : Պէլի՝ տինսիզ օլ-
տում. զիրա Վաթօլիք մէզհէպինին աճընաճագ հա-

Քաթոլիկ մեղհեպիսկոպոսի թապի՛ի նեթիճէլէրի :

Երեսնէն թապի՛աթը ինչ հասըլ օլան նեթիճէլ պուտուր :

“Տինսիլ օլտում. զիրա ինսան զըսմընա զազէպ, զուլմա ալաթ, ճէհալէթէ, պաթըլըղա վէ եանկըլըղա համի օլմաղա թային, Լ’զիզ Վէլամլարըն՝ սէպէպը էվվէլի օլան Հագգտան վէրիլտիյի կիպի օգունմասընը մէն՝ էտէն, հիւքիւմտարլարը գաթլ էթմէյէ բուխսաթ վէր՝ն, վա՛տըն իճրասընա օլան մէճպուրիյ՝ թի ինքեար էտէն, շիրքէթը ինսանիյէյէ պաղ օլան քէյիլիյէթլէրի գօփարան, քէնտինէ թապի՛ օլան փէլէթլէրի սէֆալէթէ կիրիֆթար էտէն վէ էն կիւլլ պէլտէլէրի վիրան չէօլէրէ թահվիլ էտէն պիր մէղհէպին Լըսհընա Լըսհ տէյիւ ինանամազ իտիմ” :

Կ. Վաթօլիք Վիլիսիսինին ախլագի վէ ճիսմանի թա՛լիմաթլարը հագգընտու պունտան ագտէմ էթտիյիմիլ միւթալա՛ալարտան՝ Վաթօլիք պէլտէլէրին տալիմա իսթիլալ վէ ֆէսստ իչինտէ պուլունտուղունուն սէպէպինի անկլատըգ՝ Խթալիա, Ֆրանսա, Սպանիա, Փօլթուկալ, Իրլանտա, Սէքսիքօ վէ Ն’էնուպի Լմերիգանըն քեաֆիէյի պէլտէլէրի գատիմ վէ գանըլ իսթիլալէրէ սէյրան օլմուշար տըր : Լըսհըն Վէլամընը ճէմա՛աթըն էլինտէն ալան, օնլարը բուհանի գարանըգլա իհաթա էտէն, վէ պունտան գաթի՛նաղար՝ ախլագ ու նիլամա մուղայիր թա՛լիմաթլար էյրէտէն պիր մէղհէպտէն՝ պունտան պաշգա նէ՛ մէհմուլ օլունապիլիր : Վաթօլիք մէղհէպին հիւքիւմէթի պիւսպիւթիւն իւղըրլէրինտէն գալգամատըգճա՛ պու տիւնեանըն միլէթլէրի բահաթ վէ ասայիշ իւղըէ հուգուգ վէ սէլահիյէթլէրինէ նայիլ օլամայաճագլար տըր :

Ե. Վեթիճէյի քէլամ՝ Վաթօլիք քիլիսէսի պալատէ մէղքիւր թա՛լիմաթը շիմտի եա գապուլ էտէր

Բօմա քիլիսէսի հագգընտա պիր մուխթասար միւլահազա :

Կա էթմէղ : Պու իքիսինին պիրի միւսթագիլ կէրչէք
օլմաը տըր :

Եւէր շէրէ օնլարը Գադու-Է Էմէղէ, օնլարը պիր վա-
գըթ գապուլ էթմիշ օլտուղու վէման պէօյիւք եանկ-
լաշլըգլարտա պուլունմոնշ օլտուղունու իգրար էթմիշ
օլուր . վէ պէօյլէճէ քէնտի իգրարը իւղըն հանկըլմաղա
միւսթէլա օլտուղունու խպաթ էտէր :

Պունտան գաթի՝ նազար՝ “Կահագգըղըն հէր ալ-
տատըը իլէ” մէմլու իտիյինի կէօսթէրիւր : Բ (ԹԵ՝
Բ . 10) : Գիրա կէրչէք տէյիւ գապուլ էթմիշ օլ-
տուղու շէյլէրի ըէտտ էտիպ՝ պիր թարաֆտան գա-
րարսըղ վէ միւշէվլէշ հալինի խպաթ էթտիյի էսնա-
տէ, տիկէր թարաֆտան պիլա հիճապ եիւքսէք սէտա
իլէ տայիմա եանկըլմաղ վէ տէյիշիլմէղ օլտուղունու
վա՛ղ էտէր : Եւլանճը օլտուղունու իգրար էտիպ տէ,
պատէհու Կէրչէքըլքտ՝ն հիշ պիր վագըթ այրը մա-
մըշ ըմ, տէյիւ իտտաա էտէն ատէմէ այնի պէնկղէ-
միշ օլուր :

Պաշու-ն զըրդը՝ շէրէ Դէ Էմէլմէլարը Գադու-Է
Էմէղէ Էալթէ, աշիքեարէ Թեսաղոնիկէլիլէր մէքթու-
պունտա, Եյայտնութիւն քիթաղընտա վէ Էլիլ Բի-
թաղըն պաշգա մահալէրինտէ զիքր օլունան օլ Տէճ-
ճալ (ԷԷ) օլտուղունու խպաթ էտէր, օլ քի՝ “Հէր
Էլլահ եախօտ մա՛պուտ տէնիլէնին իւղէրինէ եիւճէ-
լիպ, Էլլահ կիպի Էլլահըն հէյքէլինտէ օթուրաճագ,
վէ քէնտիսինի Էլլահ կէօսթէրէճէք” իտի . լաքին
“նահագգըղըն հէր ալտատըը իլէ տօլու օլաճագ” իտի :

Իշպու պապտէ զիքր օլունան ճէմի՝ի թա՛լիմաթլար
վէ էսասը մատտէլէր հագգընտա՝ օնլարը օգույան զաթ-
լարա սիւալ էտէլիմ . ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՄԻԻՃԻՏԻ ՔԻՄ
ՕԼԱ ՊԻԼԻՐ . Վըլիստո՞ն մու, եօխսա օնուն պէօյիւք
խասիմի մի :

Պ Ա Պ Ե

Գաթօլիքէր իւէ Բրօթէսթանդլար տիւրլիւ խուսուսլարա
մէսնի բուպար օլաւնուրլար :

Փ Ա Ս Լ Ա

ՔԱԹՈՒԼԻՔԻԲ ԻԼԷ ԲՐԹԹԵՍԹԱՆԴԻԼԸՂԸՆ ԷՆՎԱՄԻ ՀԱԼԼԵՐԻ.
ՔԱԹՈՒԼԻՔԻՑԻՆ ՀԱԼԻ՝ ԻՍԼԱՀԸ ՄԷԶՀԷՊՑԵՆ ԷՎՎԵԼ՝

Փ Ա Ս Լ Բ

ՃԻԶՎԻԹ ԹԻՐՔԵԹԻՆԻՆ ՓԻՐԻ ՕԼԱՆ ԼՈՅԱԼԱ ԻԼԷ ԻՍԼԱՀԸ
ՄԷԶՀԷՊՑԻՆ ՓԻՐԻ ԼՈՒԹԷՐ :

Փ Ա Ս Լ Գ

ԲՐԹԹԵՍԹԱՆԴԻ ՎԷ ՔԱԹՈՒԼԻՔ ՎԱՄԶԼԷՐ :

Փ Ա Ս Լ Ա

ՔԱԹՈՒԼԻՔԻԲ ԻԼԷ ԲՐԹԹԵՍԹԱՆԴԻԼԸՂԸՆ ԷՆՎԱՄԻ ՀԱԼԼԵՐԻ.
ՔԱԹՈՒԼԻՔԻՑԻՆ ՀԱԼԻ՝ ԻՍԼԱՀԸ ՄԷԶՀԷՊՑԵՆ ԷՎՎԵԼ՝

Իբրեւնիւրլէք լաֆլըն՝ զափանըն Լ՛ղիզ Վի-
թապլարտան խարիճ վէ եալան մաթլուպաթընա գար-
չը Բրօթէսթո տէմէք օլտուղու մանայա նազար էյլէտի-
յիմիզ հալտէ՝ Բրօթէսթանդլըգ՝ հէնուղ օլ քեաղիպ
եանկլըչլըդլար զուհր էթմէզտէն մէվճուտ իտի տէյէ-
մէզիզ : Լաքին Ինճիլի Բրօթէսթանդլըգ իսմի՝ ասըլ

Բրթթէսթանդլարըն իբի հայլերի :

Ինճիլի քրիսթիանըդ եա Ինճիլ մեզճ'պի մէֆհու-
մունտա իսթիմուլ օլունտուղու իչինն՝ վէ խալիս քը-
րիսթիանըդ մեվճուտ օլան հէր եէրտէ վէ հ'ր վա-
գըթտա Բրթթէսթանդլըդ պուլունմուշ տուր տէմէյէ
սէլահիյէթիմիլ օլուր : Իմտի պու միւլահալա իլէ՝
Վրիստոսուն վէ Իէսուլլերին վագթիմտէ Բրթթէս-
թանդըդ վար իտի* : Իչք իբի տէհրտէ՝ քիլիսէտէ
սալթանաթ սիւրէն՝ շիմտիքի Բրթթէսթանդլարըն տին
գանունու օլան Բստուածաշունչ իտի : Մէզքիւր
խալիս առաքելական քիլիսէ եափաշ եափաշ ինսան
իճատլերի իլէ պօղուլտու , վ. էնճամ Բլլահըն Վէ-
լամը վէ ինսանըն զամիրինէ մուսալթաթ օլուպ՝ Վա-
թօլիքլիք զուհրա կէլտի :

() Լ վագըթ Ինճիի քրիսթիանըդ իշպու հիյէթը
ալիյէսինտէն հալի ախէրէ թէպտիլ օլտու , վէ Վա-
թօլիքլիյին օլ ուղուն վագըթ սիւրէն սալթանաթը
հէնկեամընտա՝ իսլահը մեզճ'պին էյամընտէք էօլլէ-
ճէ գալտը : Վաթօլիքլիյին հինի սալթանաթընտա՝
Ինճիլի մեզճէպ հէր նէ գատար թէպտիլ օլմուշ վէ
պէօլիք զուլմ ու գօվալայըշա մազհար օլմուշ իտի
իսէ տէ , եինէ տալիմա քէնտի տիրի գուվլէթինի վա-
ֆիր միւմինէրին , եա՛նի՝ Բօմա Եպիսկոպոսունա ի-
թա՛աթ էթմէյէն Վրիսթիանլարըն ախպ ու թա՛-
լիմաթլարընտա նուր կիպի փարլատըր իտի :

Գատիմ Ինճիլէ սատըգանէ թապի օլմուշ օլան ,
վէ ա՛լէսսէվիյէ Լէօնեան՝ թէսմիյէ օլունան Բլպի-

* «Բրթթէսթանդլներուն հաւատքը նոր կրօնք կարծուելուն
փրայ», նա՛ բէսէյէ Ռաճաթ օլունա :

† Պաշլարըն ախպըն շէյաթէ Լաթիֆ օլմէ էլինն՝ Բայէր Սա-
թօն Բէթօլի Աստուածաբանըն լահաթիթիյէ Ռաճաթ էյի .
Կա՛ն հա՛ապ , սահիֆէ 179 :

Բրթթ Էսթանդարտն իւշիւնճր հարի :

Ժուալար վէ Վ օտուալար մէզքիւր քրիսթիանլարն պիր գըթա՛սը տըր . վէ հիսապ օլունմուշ տուր քի՛ կէ-
չէն պին սէնէ վարթընտա Բօմանըն պունլարա գարշը
էթտիյի թարտ ու գօվալայըշտա : ունլարտան ալթը
Ֆլէթն գատար էօլմիւշ տիւր : Պու հէնկեամտէ Վ իք-
լիֆ , Յօհաննէս Հուս , Հերոնիմոս Փրակալը , Սա-
վանարուլա վէ պաշգա մէշհուր տինտար վէ ա՛լիմ քիմ-
սէլէր Վրիստոսուն կերչէքլիյինէ շահիտ , Է Բօմա-
նըն գօվալայըճը զալիմիյինէ Փէտա օլտուլար :

Իսլահը մէզհէպին Ղէրմանիատա պաշլատըղը վա-
դըթ խնճի Է քրիսթիանլըգ զուլմ՝ վէ գօվալայըշտան
խէրաս օլուպ՝ անիտէ Բօմանըն շան ու գուտրէթինի
էլինտէն ալմաղա գատիր օլտու : Հիմայէթսիղ վէ
ճիսմանի գուվկէթինտէն մահրում՝ իշէ պաշլատը իսէ
տէ՝ Վլահըն կերչէքլիյինէ վէ Բուհունա կիւվէնէրէք՝
հալիմանէ իլէրի կիթտի . էսիրիք պէնտլէրինտէ վէ զուլմ
թահթընտա ֆիղան էտէն միլլէթլէրէ դամիր սէրպէս-
թիյէթի իհսան էյլէտի . Բօմա քիլիէսինին զա . թը
ալթընա ալըպ՝ մահվ էթմէյէ չալըշտըղը Վլահըն
Վէլամընը՝ եէնիտէն տիւնեայէ իհսան էթտի . ինսան-
լարն գալպինտէ իլմէ վէ սէնա՛աթա ա՛շգ վէ արղու
ույանտըրտը , վէ շիմտի քրիսթիանլըղն վէ մէտէնի-
յէթին պերէքէթլէրինի տիւնեանըն փուլթիէրէսթ վէ
պաթըլ ի՛թիգատտէ օլան միլլէթլէրինէ կէօնտէրիր :
Լաքին պու իւշ հալտէ տէ խնճիլի քրիսթիանլըգ էջ-
լէ գալտը : Իպթիտատէն պերի Վրիստոսուն կիւնահ-
քեալարըն եալընըղղուրթարըճըսը , Վիլիսէնին պի-
րիճիք պաշը վէ Վլահըն վէ ատէմլէրին մապէյն՝ նտէ
եալընըղ Սիանճը վէ Շէֆա՛աթճը տէյիւ թանըր :
Եալընըղ Վլահըն Վէլամընը քէնտիսինէ եանկըլ-
մաղ գանուն թուլթար , վէ պիւլթիւն տիւնեա իւլէ-
րինտէ զալիպ օլանատէք՝ պու թէմէլտէ միւհքէմգա-

Ինձի մեզնէս տայիմ պիտ գարարտա գալմասը :

լաճագ տըր : Վիլիսէ՝ Բէսուլէրին կիւնիւնտէ վէ մուսխիւերէն մազլում վէ մաղտուր պուլունտուղու վագըթ նէ իտի իսէ , շիմտի տախի էօյլէ տիր : (Դա՛լիմաթըն ի՛պատէթի վէ ախլագը Լաճատան սատր օլունմուշ վէ պա հիւքիւմի իլահի օլտուղունտան , րէ-վայէթլէր պօղուղլուղու իսթիլաֆ ու մինափայէթսիլլիյինէ , վէ ինսան Ֆէսատընա միւպթէլա տէյիլ տիր :

Վաթօլիքլիք իսէ պէօյլէ տէյիլ տիր ()նուն զայէթ պօղուգ թա՛լիմաթը ինսան եւրէյինին Ֆէնա խոյլարընտան վէ արղուլէրինտէն նէշաթ իլլէմիշ տիր : ()նուն էն պէօյիք հանկըշլըգլարընըն Ֆիլիսլէրի Բէսուլէրին վագթիւնտէն * կէօրիւնմէյէ պաշլասըլար . տնճագ մէ յվէսի տէհրլէր կէշտիքտէն սօնկրա աշիքեար օլտու : Լէտինճի տէհրտէն օն ալթընճը տէհրէտէք Վաթօլիքլիք հիւքիւմաթը քեամիլէ վէ միւսթագիլլէ իլլէ մուսալլաթ օլտու : Բրօթէսթանդըղըն ու՛մումէն վէ վասիէն էթրաֆա եայըլլայ , թէէսիրաթը զալէպէ էտինճէյէտէք՝ Վաթօլիքլիք՝ էսասըլ թա՛լիմաթընը պէյան , վէ սահիհէն նէ րէնկտէ օլուպ նէ կէսնէ սէմերէլէր հուսուլլէ կէթիրմէյէ միւգթէտիր օլտուղունու աշիքեար կէօսթէրմէյէ ագալլի սօգուղ եիւղ սէնէ վագթի օլապիլտի :

Բրօթէսթանդըղըն եայըլմասընտան պէրու Վաթօլիքլիք քիլիսէսինտէ չօգ խոսուսլարտա թէպտիլաթ վագի՝ օլտու : Պօղուգ ա՛տէթլէրինին չօղու նիլամա կիրտի , քէշիշէր մէշրէպլէրինի ճիւղի տէյիշտիրտիլլէր , քէշիշ վէ պիքիրէ մանասթըրլարը նիլամ՝ վէ րապթա թահթընա վագ՝ օլունտուլար : Շ խմտիյէ

* "Ձերա պինաֆալաղան ուրբը շիմտի էլլէնիյօր , անճագ՝ Բաշիմտի մալի օլան օրթապան գալթանապէս : Վէ օլ շիման պա-պէնաֆա գա-հր եպիճէս , +ի Բաղպ Յիսսա օնա- +իմպէ" եայն . Բ թէս . Ե . 7 , 8 :

Իւք տէվրէրին քաթօղիքիք հալի :

Թապի'ի մէշըէպինտէն տիր . պա'ղը ֆէյլէսօֆլուղա վէ
Ի'լմի իլահիյէ աշնա օլմայան միւէլիֆլէրին տէտիյի
կիպի թէրպիյէյի մէտէնիյէ վէ իլմիւտ . ն տէյիլտիր :

2. «Շէղար նագլ էտէր ք»՝ Պրըթօնլարըն գա-
րըլարընըն հէր պիրի օն եա օն իքի էրքէյէ գարը
իտիէր . պիր գարընտաշըն գարըսընը օ պիր գարըն-
տաշար տա ա'լէսսէվիյէ գուլլանըրլար իտի . «իր էր-
քէք պ'ր կէնճ գարըյա վարըպ եէթիշմիշ էվլատա-
րը օլտուղու հալտէ՝ գարը հէմ՝ գօճասընըն հէմ էվ-
լատլարընըն օլուր իտի : Ա է Պրըթօնլարըն եապանի
միլլէթլէրտէն փէք աղ ֆարգը վար իտի : Իրկաթօ-
քօքսուս նամ՝ պիր Պրըթօն հիւքիւմտար՝ Բօմայա կէլ-
տիյի վագըթ՝ Յուլիա իմքէրաթօրիչա պու միւպթէ-
ղէլ ա'տէթի մէրգումուն եիւլիւնէ վուրտու . հիւքիւմ-
տար ինքեար էթմէյիպ , անճագ Բօմալը գարըլարըն
կի'վիճէ օլ ա'տէթտէն չօդ ուղագ օլմատըղընը ճէվապ
էյլէտի :

3. «Բօմա տէվլէթինին Կիւնպաթը գըթա'սը իւլէ-
րինէ հիւճմ էտէն պարպար միլլէթլէրին շէրիա'թ քի-
թապլարընտա չօդ եէրտէ գարը գափմագ վէ սայիր
էտէպէ մուղայիր հարաքէթլէր օլտուղու նագլ օլու-
նուր : Պունուելա էսքի Բօմա թէվարիիսինտէ Բօմա-
լըլարըն էպա վէ էճտատընըն իլք գապա վագըթլա-
րընտա Սափինալը գըղլար ճէպրէն զապթ էյլէմիշ օլ-
տուղունա փէք գօլայ ինանապիլիրիղ :

4. «Կէօրիւնիւր քի՝ պէշինճի տէհրտէ վահշի միլ-
լէթլէրին Բօմանըն Կիւնպաթը իմիէրաթօրլուղու հիւ-
ճիւմինտէն սօնկրա՝ էրքէքլէրին գարըլարընը պաշգա-
սընա վէրմէք միւպթէղէլ ա'տէթի տէրքեար օլմուշ
իտի . վագա'ա պէօլլէ պիր ույկունսուղուղուն էօնիւ-
նիւ ալմագ իշիւն չօդ շէտիտ գանունլար վէ եասագ-
լար թէրթիպ գըլընմըշ իտի իսէ տէ , օլ ասիրին ին-

Գաթօլիքներին իւր տէրութեան զինաքերարը գլերի :

սանլարընըն սէֆիլ հալինտէ՝ չարէսի հէման միւմ քիւնսիլ կիպի իտի : Այրա պիր թարաֆտան իֆրաթ սէֆահաթ չօդ օլուպ , տիկեր թարաֆտան ԺԲ տէհրտէն էվվէլ սէնա՛աթլէր աղ օլոուղու սէպէպտէն՝ քեար չօդ տէյիլ իտի : Վիպարլարըն վէ զէնկինլէրին սաթուն ալմաղա գուտրէթլէրի վար իտի . պայաղը խաֆ վէ ֆուգարա թագրմ իսէ՝ անճսդ սաթմաղա միւհթաճ իտիլէր : () Լ վագըթքի պայաղը խաղըն պու թարիպլէ գազանտըղընը՝ շիմիքի պայաղը խաղ չալըշարադ գաղանըր :

"Տէհր . Ը , վէ Թ : Պէջիւք Վարլօ իմիէրաթօ ,՝ ըհսմի պինլէրի իճրա էթմէյէրէք տալի տօգուլ քերրէ գարը թէպտ՝ Լ էթտի իսէ տէ , օնու քիմնէ այրպլամատը : Պու պիր իսպաթ տըր քի՝ եալ նըլ պիր գարը ալմագ հագգընտա Վրիստոսուն վէրտիյի թէմպիհ օլ վագըթլարտա ճէմա՛աթն ֆիքրինէ եէր էթմէմիշ իտի : Աէօրիւնիւր քի՝ Վրանսատա պիր գաչ մանասթըրլարտա զինաքերարըգ վէ չօճուգ կէչիրմէք էքսիք տէյիլ իտի : Սուրք Ա ղնիփակոս նագլ էտէր քի՝ Խնկիլիլ միլէթին գատընլարը վէ պիքիւրէ մայրապետէր Բօմայա զիյարէթէ կիթտիքլէրինտէ , պիքիւրլիքլէրինի զայպ էտէրլէր իտի : Վրանսատա վէ Բօմպարտիատա իշպու զիյարէթէ կիտէնլէրտէն գալմըշ պիր գաչ ֆահիշէ պուլունմայան եէր փէք նատիր պուլունուր իտի :

"Տէհր . Ժ : Պէթինէլի՝ 900 թարիստէն սօնկրա ճէհալ՝ թին ինսանլարըն մէշըպի իւլէրինէ թէէսիրաթը խուսուսունտա սէյլէտիյի վագըթ տէր . Վիթապլար , իլմէր , վէ լիսան ճէհալէթ իլէ զա՝՝ օլտու . քրիսթիանըղա վէ մէտէնիյէթէ տայիր գանուն վէ շէրիա՛թ ունուտուլտու : Վրիսթիան թա՛լիմաթը վէ ախլագի գայիտէլէր ճէմա՛աթ ըէյիպլէրինին

Քաթօլիկներին զինաքեարըզերի :

Վէ քիլիսէ խըզմէթճիլերին տէ ֆիքրինտէն չըգտըլար . հաթթա օնլարը պօղան քէնտիլէր իտի : Իմնի ֆազիլէթի քէօթիւլիւքտէն ֆարգ էթմէյէ իգթիտար հէման գալմամըշ կիպի իտի : Վէ զինա , գաթլ վէ խըսըմ ագրապա իէ զինա էթմէք օլ տէրէճէ տէրքեար օլմուչլար վէ էյյլէ խաֆիֆ շէյլէր գըյաս օլունուրլար իտի քի՝ զէնկինլէր ագչէ իլէ ա՛ֆվլըզ պուլուրլար . գուվէթիլ քիմնէլէր ագչէսիլ տէ ա՛ֆվլըզ ալա պիլլիլէր իտի : Իշ պիլմէք՝ ա՛յըպ վէ ա՛պէս պիր շէյ օլմուչ իտի . շէրիա՛թ վէ հաքիմլէր տէ պէյլէ քէօթիւլիւքլէրէ ըուխասթ վէ ճէսարէթ վէրիլլէր իտի : Իշպուլ ըուխասթ շու իտի քի , պէյլէ հարաքէթլէրտէ պուլունանլարա գարշը պիրի թէշէքքի էթտիյի հալտէ՝ թէշէքքի էտէն իլէ գապահաթլըյա՝ պիրի պիրի իլէ տուէլօ էթմէյէ ըուխասթ վէրիլլէր իտի . շէյլէ քի զալիպ օլան գապահաթլը սայըլըր իտի : Բլատինա վէ Վինեբրարդոս վէ Սդէլս վէ Բարոնիոս քիլիսէ միւէրրիլլէրի տէրլէր քի՝ օլ վազըթլարտա ֆահիշէլէր օլ գատար չօգ , վէ օլ տէրէճէ նուֆուղսահի ի իտիլլէր քի՝ պէյիւք մէսնէտլէրէ մանսուպ օ ունաճագ քիմնէլէրին ինթիխասըլ տախի պունլարըն վասիթասի իլէ օլուր իտի . ֆահիշէ էր եկեղեցական մէմուրլարըն տախի նասպ ու թա՛յին գըլընմասընա գալըշըրլար իտի : Իտկարտ նամ Ինկիլթէրրա գրալը՝ մէմալիքինին ճէմի՝ վիւքեալա վէ վիւզէրասընը պիր եէրէ ճէմ՝ պիրլէ՝ պիր պէյիւք մէճլիս էտէրէք՝ պիր միւքեալէմէ նութգ էյլէմիշ տիր : Սիւքեալէմէյի մէզպուրէտէ ճէմա՛թա թէօքէզ օլան ֆէնալըզլարըն քեաֆֆէսինի քէշիշէրին իւզէրինէ համլ էտէր . օնլարըն սէրիսօշուգլարընը , օլունա միւպթէլա օլտուգլարընը վէ էտէպսիղճէ հարաքէթլէրինի եիւզէրինէ վուրուր , վէ հիշ պիր շէյ սէթր էթ-

Ժ վէ ժԱ տէհրէրտէ քէշիշէրին պէտ խուլարը :

մէյերէք աշիքեար տէր քի՝ քէշիշէրին մէքեանլարը քէրխան՝ օլմուշար տըր : Պու սէօղէրտէն սօնկրա Սուրբ Տունսդան Լպիսկոպոս մէճիստէն եարտըմպուլարագ ճիւմէ քիլիսէ թայիֆէլէրինէ էմր էթտի քի՝ եա իսալէթի Տըֆղ, եա քիլիսէլէրինի թէրք էյլէսինլէր :

“Տէհր. ԺԱ. 1003 թարիխինտէն թա 1099 թարիսէ տէք Վիլիսէ թայիֆէլէրին եա՝նի փափազլարըն վէ քէշիշէրին եօլսուղ հարաքէթինի իսլահ էթմէք իւզը՝ իշպու մէճիսլէրին գանուշլարընտան իշարէթ օլունտուղունա պինաէն եանլարընտա չօգ տիշէլիլէր պուլունտուգտան պաշգա՝ փիճ էվլատլարը տախի վար իտի. վէ հէփիսի պիր եէրտէ սաքին օլուլար իտի : Վլէօրի Վիլիսէ միւէրրիսի 1020 թարիխինտէ օլան Բապիանըն մէճիսինի հիքեայէ էյլէտիքտէ՝ տէր. ‘Պու մէճիս հագգընտա էլիմիղէ կէչէն հիքեայէլէր ուզուն միւքեալէմէ վէ նութգ իլէ պաշլարլար. մէգքիւր նութգլարտա քէշիշէրին մուրտար մէշընպի քիլիսէնին ի՛թիպարընա իսալէ կէթիիր. ֆահիշէլէրի վէ օնլարտան զուհր էտէն էվլատլարը պէսլէմէք իչիւն գրալարըն ա՛լիճէնապլըղընտան քիլիսէլէրէ վէրիլէն հէտիյէլէր վէ ագչէլէր թէլ՝ֆ օլունուր տէյերէք փափալար թէշէքքի էտէրլէր : Աօրլու քիմնէլէրին տէ էտէպսիղիյի վէ արսըլըղը օլ տէրէճէյէ վասլ օլտու քի՝ Խնկիլթէրրատա գարըլարտան չօգլար օնլարըն ճէպրինտէն գուրթուլապիլմէք իչիւն ֆիրար էտիպ մանասթըլարա սըղընըլար, վէ նամուլարընը վիգայէ էթմէք նիյէթիյլէ քէշիշէ գըյաֆէթինէ կիրէրլէր իտի : Պու նիզամնըղըլար սէպէպ օլտուլար քի սօն տէհրէրտէ փափալար, Լըքեպիսկոպոսլար վէ Լպիսկոպոսլար, մէքթէպ ու մէտրէսէլէրի վէ տիւրլիւ թա՛լիմիսանէլէր չօղալթարլար, շէօյլէ քի

ԺԱ ՎԷ ԺԲ տէճրէրտէ քաթօլիք պէտէլէրին զինաքեարըղը :

Փիքրլէրի աշըւարագ ՎԷ չօգ շէյլէրէ վագըՖ օլարագ՝ ճահիլիքտէն նէշաթ էաէն պօղուգ հարաքէթլէրտէն սարֆը նաղար էյլէսին էր : 'Աէթիճէյի քէլամ' ո՛ւ մումի մէշըէպ քէօթիւրիւ չօգ քիմնէլէրէ տիւնեա- նըն սօնու եագլաշմըշ տըր տէյիւ ինանտըրտը :

“Տէճը ԺԱ , ԺԲ : Պիր կէմինին զարգ օլմագ թէհլիքէսինտէ պուլունտուղու տէնիլ գըյըսընտան կէօրիւտիւյիւ հալտէ՝ օնա իմտատ իչիւն պաշգա սէ- ֆինէլէր կէօնտէրիլիր : Պիր քիմնէ սիւհալէ պիր պաշ- գասընը վուրմաղա հիւճիւմ էյլէտիյի թագտիրտէ՝ ՎԷ վուրուլմագ թէհլիքէսինտէ պուլունտան քիմնէ նիտա էյլէտիյի հալտէ՝ օլ շէճրին եախօտ մահալին պէքճի ա՛սքէրի իմտատա կիտէր : Պունուն կիպի տէ օրթա տէճրլէր թէսմիյէ օլունտան ղէմանլէրտէ՝ շէլէլէյէ թա- պիր օլունտան թարիգաթլար իհտաս օլունտու . այնի պէքճի ա՛սքէրին մէմուրիյէթի ՎԷ մերամը խըրսըղլար էլինտէն ատէմ՝ գուրթարմագ օլտուղու միսիլիւ՝ պուն- լարտան տա մերամ ու մագսէտ տիշէճի թայֆէսինի հիմայէ , օնլարը գափըճըլար էլինտէն գուրթարմագ իտի : Էէր մէմալիքտէ ՎԷ էյալէթտէ շըվալիյէլէրին օլ գատար չօղալմասը ՎԷ տաղալմասը կէօսթէրիր քի՝ Տէր եէրտէ տէ ճէպրէն գարը ալըպ կէօթիւրմէք տէր- քեար ՎԷ ա՛տէթ կիպի օլմուշ իտի : Վէնասը շու տուր քի՝ գարըլարըն մուհաֆաղասը իչիւն թա՛յին գըլընմըշ օլան շըվալիյէլէր՝ պիզգաթ քէնտիլէրի գա- ըրըլարը ՎԷ գըղլարը պաշտան չըգարմաղա պաշտա- լար . պու ՎԷճՅ իւղէ գարըլար կէրէք հիմայէթ պու- տուգլարը հալտէ , կէրէք ճէպրէն կէօթիւրիւտիւքլէ- րի հալտէ , ՎԷ կէրէք պիր շըվալիյէնին սէօղիւնէ գա- փըլըպ պաշտան չըգտըղլարը հալտէ , էնճամ մանաս- թըրըն պիրինէ կիտիպ , պիր քէշիշէնին հիւքիւմէթի թահթընա կիրէրլէր իտի . շէօյլէ քի մանասթըր հարէմ

Քեշիշիկերին խոստովանելու վաղիցս ինչ պիտի արեալ զինքն ար-
լըգ եթմէսի :

Կիպի պիր մահալ օլուր իտի : Պունու իլք իճատ է-
տէն Վուլիէլմոս Թ . Ռուսթու տուգասը օլտու . մեր-
գում տուգա իչիւն թէվարիս՝ պէհատըր վէ թէրպի-
յէլի պ'ր շըվալիյէ իտի , տէր , լաբին գարըլարը ալ-
տատըր իտի : Էէր տէհրին սօնու եագլաշտըգտա՝
() նպիրինճի տէհրտէն թա () նպէշինճի տէհրտէք ,
միւհրրիսլէրին ըիվայէթինէ նաղարէն՝ հէր քէս թէվ-
պէյէ կէլիպ՝ պաշգասընտան ալտըղը շէյլէրի , կէրէք
մալ , կէրէք գարը , սահապընա թէսլիմ՝ էտէր իտի :
Սէնֆօս միւհրրիս տէր քի՝ Վօրման թէսմիյէ օլու-
նան վահշիէրտէն մուհաֆաղտ օլունմագ իչիւն լշվո-
փանըն հայը մահալէրինտէ պինա օլունան գալէլէ-
րին սահիպլէրի՝ օլ պէլտէլէրին էհալիսինէ մէգքիւր
վահշիէրտէն աղ զաղէպ օլմատըլար : Վալէլէրին
գուլլէրինտէն կէօղէրի օվալարըն իսթիւնտէ իտի .
կէօրտիւքլէրի շէյլէրին իւզէրինէ հիւճիւմ էտիպ ,
եօլճուլարտան թօփրագ պաստը ալըրլար , թիւճճարլարը
սօյարլար իտի . կիւլէլ գարըլար կէօրտիւքլէրի հալտէ՝
էնիպ զապթ էտէրլէր իտի : Պու շէյլէրի օգուտուղու-
մուղտա՝ պի հագգէն տէյէպիլիլիլ քի , խըրսըղըգ , գա-
րը զապթ եթմէք վէ հէր տ'ւրլիւ ճէպը՝ օլ վագթըն
պէյլէրինին վէ քիպարլարընըն հագգը կիպի օլմուշ ի-
տի : Վըզար վէ գարըլար էրքէք մանասթըրլարը
եանընտան գօրգուսուղ կէչէմէլէր իտի . քէշիշիկ
էյլէ պիր շիքեար գաիաթտըղլարը հալտէ՝ ալը էլ-
տէն գաշըրմամագ իչիւն իսթի կէլ'նէ գարշը տու-
րուրլար իտի . վէ պաշարը չօգ տարա կէլտիյի հալ-
տէ՝ մանասթըրըն տուվարը իւզէրինէ պիր մասուլնք
կէթիլիլլէր իտի , վէ օլ վագթը մանասթըրըն իւզէ-
րինէ վարանլար հիճապ ու իհթիլաղարընտան նաշի
հիւճիւմ եթմէյէ ճէսարէթ էտէմէյիպ կէրի շէքիլի-

Ժ.Գ. տէճրտէ փափազ թայիֆէսինին պէտ անլագը:

լէր իտի: Մէղքիւր միւէլլիֆ պիր պաշգա եէրտէ շու վէճճ իւզըն սէջլէր: Պիր տէ ()ն իւչիւնճիւ տէճ-րէ նապար էտէլիմ: Պու տէճր ույկունսուլլուգ ճի-հէթիյլէ էօյլէ մէշուր օլտու քի, սօն տէճրլէրէտէք սիրա՝աթ էյլէտի: ()լ վագըթլարտա էօյլէ քէշիշլէր վար իտի քի՝ գըյաֆէթլէրինին եագըշըգսըզըղընտան պաշգա՝ թափը ու հարաքէթլէրի տէ լէղլի վէ պէտ-նամ իտի: մէյխանէլէրէ կիրմէք, հայվան ճէնքինտէ վէ կիւրէշ եէրլէրինտէ պուլունմագ, պիր գաշ թա-նէ օտալըգ պէսլէմէք տէրքէրար շէյլէր օլմուշ իտի: Փափազլար պէլլէրինտէ գըլըճ՝ էօյլէ ճէմա՝աթըն ի-չինէ չըգարլար իտի: էտէպ ու էրքեան խոսոսոսունտա պունլարըն հալի հատտէն թէճափուղ իտի: տայիմ էվ-լէրինտէ ֆաշիշէլէր եաթըրմագ, մուհաքէմէլլէրտէ ու-մուրու շէրաթա գարըշմագ, ֆայիլլէ ագչէ վէրմէք վէ սայիրէ վէ սայիրէ, պունլարըն ճէմիսի տէ փափազ կիւրուհինին ախլագընտա ալանէն կէօրիւնէն շէյլէր իտի: Պա՛ղը սընըֆտան օլան քիմնէլէր ղինա իչիւն (փափազլարա) էօլիւպ կիտինճէյէտէք սէնէտէ պիրէր գապ շարապ վէրմէյէ մէճպուր իտիլէր: Պիր ատէմպիր քէրրէ պու տէֆթէրէ կէչտիքտէն սօնկրա՝ էօլիւնճ՝-յէտէք իսթէր իսթէմէզ պու վէրկիյի վէրմէլի իտի: սէնէլէր իլէ մէղքիւր կիւնահա ճէսարէթ էթմիշ օլ-մասա իտի պիլէ, եինէ շարապը վէրմէք վաճիպինտէն իտի:

“Տէճր. Ժ.Գ.: Եօրթու կիւնլէրի օլ վագըթլարտա շիմտիքինտէն իւչ գաթ զիյատէ օլտուղու սէպէպտէն, հէր քէս չօգ պօշ կիւնլէր կէչիրմէյէ մէճպուր իտի: շալ պու քի մէզհէպ վէ տինտարլըգ՝ ճէհալէթ, պա-թըլըգ վէ պիհուտէ այն ու ա՛տէթլէր իլէ պօղուլմուշ օլտուղունտան՝ մէղքիւր եօրթուլար ախլագ պօղուգ-ղունա ֆայտէ էթմէտիքտէն պաշգա, տահա ղիյա-

ԺԴ. տէհրտէ քաթօլիք պէտէլէրին էտէպի :

տէ մուզիրր օլմուշ իտի : 1096 տան թա 1291 թա-
րիխնէտէք՝ Վուտսը Հէրիֆտէքի Վրիստոսուն մէ-
զարընը պիր Վրիսթիան հիւքիւմէթի թահթընա կէ-
չիրմէք նիյէթինէ մէպնի՝ չօգ քիմնէլէր մէզհէպ զայ-
րէթի իլէ սիւհաճ ալըպ մուհարէպէյէ կիթմէքտէ, ախ-
լագ պօզուգլուղու վէ պի էտէպ հարաքէթլէր հէր թա-
րաֆա սիրաաթ էթմէյէ պաշաալըար : Վուտսա զի-
յարէթէ կիտէնլէր վէ Գրուպէ, եա՛նի՝ Խաչլը թէս-
միյէ օլունան անք՝ը Լ՝վրօփանըն ախլագ պօզուգլու-
ղունու Լ՝սիայա, վէ Լ՝սիանըն ֆէնա թապիաթ ու
ախլագընը Լ՝վրօփայա կէթիրիրլէր իտի : Ֆրանսա
գրալը Սուրբ Լուտովիկոս տինոար վէ մէտհէ շայես-
թէ պիր զաթ իտի իսէ տէ, մէզքիւր մուհարէպէ սէ-
ֆէրլէրինտէ՝ Փազիլէթի, իպրէթի վէ նասիհաթը իլէ
ասքէրինին էտէպսիզ վէ եօլսուզ հարաքէթինի զապթ
էտէմէտի : Վէնտի չատըրը էնիւնտէ ֆահիշէլէր
իչիւն չատըրը գուրուլտուղունու պիզլաթ կէօրիւպ,
զայէթլէ թէէսուֆ էտէր իտի : Զօգ միւլէիֆլէր եա-
զարլար քի՝ դալա՝ վէ շէհիր սահիպի պէյլէր վէ
պէյլատէլէր հիւքիւմէթլէրի ալթընտա օլան քիմնէլէր-
տէն պիրինին տիւյիւն էթտիյի հալտէ՝ կէլինի իւք
կէճէ՝ էվէրինէ ալմայը քէնտիլէրին հագգը կիպի գը-
յաս էթմիշլէր իտի. պու ա՛տէթ Լ՝վրօփատա ԺԵ.
տէհրէտէք սիւրտիւ :

Տէհր. ԺԴ. Լիւզէլ թէսմիյէ օլունան Վարլօ
գրալըն կիւնիւնտէ պապալարը պ՛լլիսիզ վէ փիճ էվ-
լատլարըն, եա՛նի՝ քիպարլարտան նիքեհահուղ տօղան
քիմնէլէրին զօրպալըղա գալգըշտըղը՝ Լյասգօնիա թէ-
վարիսինտէ նազլ օլունուր : Պուշլարըն թուղեանա
գալգըշտըղընըն սէպէպի փէտէրլէրինին միւլքի օլան
գալէլէրի օնլարըն էօզ էվլատլարընըն էլինտէն ալ-
մագ, էշեալսըրընը եաղմա էթմէք, եէթիշտիքլէրի

ԺԴ. տէհրտէ Բաթօլիք պէլտէլէրին էտէպի :

Եւրլէրի խարապ էթմէք, տիշէՏլիլէրի գափմագ վէ ըրվա մոլղայիր հարաքէթտէ պուլունմագ էմէլ վէ ար-
ղուսինտէն նաշի իտի : Այագա՛ա պունլար էջլէ պի-
նամուս հարաքէթլէր տիր քի անճագ ումուտ քէսիք-
լիյինէ տիւլմիւլ քիմնէլէրտէ էմնալի կէօրիւնէպիլիլի :
Իշպու գանլը մոլհարէպէ օլ տէրէճէ պէր շէտիտ վէ
մոլաննիտ մոլհարէպէ օլտու քի՝ Վարլօ գրալըն իլք
տէֆա՛ կէօնտէրտիյի ա՛սկէրի պիլէ պօղուլուպ աաղը-
թըլտը : Կէօրիւնիւր քի վագթը մէգքիւրտէ օգումագ
պիլիպ, Եախօտ պաշգասընըն օգուտուղունու տինկէ-
մէյէ իգթիտարլը օլուպ, օգումաղա Եա օգութմաղա
տէվամ՝ էտէն քիմնէլէր, պաշգա քիթապլարտան ի-
սէ, ըզլիլ հիքեայէլէր, Եանի՝ Բօման թէսմիյէ օլունան
մասալարլը օգումայր իթիյար էտէրլէր իտի . իշպու
հիքեայէլէր իսէ՝ օլ վագթըն տէլրինտէ չօգ ըլսվայ
թարղ իլէ էաղըլլըլար իտի, էջլէ քի շիմօի պիր ա-
տէմ օգումաղա ութանըր վէ օլ վագթըն ատէմէ-
րինին նէ տէրէճէ պօղուգ իտիյի շունտան անկլաղը-
լըր քի, պայաղը խալգտան ղիյատէ էտէպ ու էրքեան
նիզամընը ֆարգ էթմէյէ միւգթէտիր օլան միւլէլիֆ-
լէր պիլէ օ մագուլէ էտէպսիլ վէ հայասըլ նագլի-
յէթլէր Եաղմաղա ճէսարէթ էյլէմիլլէր տիր : Իշպու
միւթալա՛ա՝ էքսէրիյէ Պօքաչիօնուն վէ սայիր րօ-
ման Եաղան Իթալիալը միւլէլիֆլէրին հագգընտա օ-
լունուր իսէ տէ, Եաղընըլ Իթալիալլարա մախսուս
տէյիլ տիր . Վրանսըղլարըն տախի կէրէք տիւլ վէ
կէրէք գաֆիյէլի շի՛րլէրի՝ վէ Թրուպատուր տէնիլէն
շա՛յիլլէրին թէլիլիֆ էթտիյի շի՛րլէրին քիաֆթէսի
պէօյլէ տիր : Նիքեա հաստընըն վէ հուգուգունուն պօ-
ղուլմասը՝ մէրտլիյէ վէ կիւզէլիյէ մախսուս պիր շէյ
կիպի նագլ օլունուր : Այէ կէօրիւնիւր քի՝ Եալագըն
էն ղիյատէ պօղուլտուղու վագթը, Եանի ()նպէշինճի

ԺԵ. ՎԷ ԺԶ. տէճըլէրտէ քաթօլիք պէլտէլէրին պօզուգ-
լուղու :

Լուի Ֆրանսա գրալընըն կիւնիւնտէ , գրալըն սարալըն-
տա միւթէմէքքիւն պէլզատէլէրին սերպէսթիյի գատար՝
էճալինին ըէյ վէ ըիզասը իլէ պիր շըվալիյէնին տէ օլ
խուսուսլարտա սերպէսթիյի՝ թը թամմէսի վար իտի :

«Տէճը. ԺԵ : 1439 տա Լըթուն եափաղը թէս-
միյէ օլունան շըվալիյէ թարիգաթընը իճատ , վէ Պի-
քիր Սէրեհմ իլէ Սուրս Լնդրէաս Լուքեալը՝ թա-
րիգաթը մէզքիւրէյէ ճամի թային էյլէյէն Վիլիպ.
պոս էյի նամ՝ Ֆիլմէնք տուգասը , եիրմի տէօրթ գա-
րը սէվտիյի իչիւն , մէզքիւր թարիգաթ տըլարընըն
եախօտ շըվալիյէլէրինին եալընըլ եիրմի տէօրթ քի-
շիտէն իպարէթ օլմասընը ֆէրման պույուրտու :

«Տէճը ԺԵ , ԺԶ : Պու վագըլթլարտա ախլագ
պօզուգլուղու էօյլէ ալէսսէվիյէ եալըլմըշ իտի քի՝
զինանըն էօնիւնիւ ալապիլմէք իչիւն պաշգա չարէ պու-
լամպըպ , զինա իլէ միւթթէճիմ օլան քիմնէլէրի
գաթլ էթմէք Սէքիզինճի շէնրի նամ Լնկիլիզ գրա-
լընա թէքիլիֆ օլունտու : Ղէմմաթըն չօպանլարընտա ,
վէ էճալիյէ իպրէթ օլաճապ քէշիշէրտէ ախլագ պօ-
զուգլուղու նիշանէլէրի կէօրիւլտիյիւ ճալտէ , ճէմա-
աթըն իչինտէ տաճա զիյատէ պօզուգլուգ օլմագ կէ-
րէք տիր տէմէյէ ճագըրմըլ օլուր : Վիլիսէ միւէր-
րիլէրի եքսէրիյէ եկեղեցական քիմնէլէր օլմաղըն՝
եկեղեցական կիւրուհին նամուսուկնա սէքթէ կէթիւր-
մէմէք էֆքեարընա պինայէն օլ վագթին փափաղ
թագըմընտա կէօրիւլէն պօզուգլուղու ճիքեայէ էյլէ-
մէք իսթէմէվլէր իտի . շայէտ նագլ էթմէք իճապ էթ-
տիյի ճալտէ՝ ֆ նալըղըն սէպէպինի վագթին ճալինէ
ճամլ էտէրէք , քէյֆիյէթլէրի ճաֆիֆճէ նագլ էտէր-
լէր : Պուլընլարըն սէօգիւնէ նաղարէն տէմէք օլուր քի
() նպէշինճի վէ () նալթընճը տէճըլէրտէ , փափաղ վէ

ԺԵ. ՎԷ ԺԶ. ԽԵՆՐԵՐԱՏԷ ՓԱՓԱՊԸՐԸՆ ՎԷ ՎԻՔԻՐԷԼԵՐԻՆ ԱԽ-
ԼԱԳՐ :

մոռա՛լիմ, Վիլիսէ թայֆէսինին քեաֆֆէսի տէ ճա-
հիլ վէ ախլագը պօզուգ քիմսէլէր իտի. բէնտի հալ-
լէրինէ մախսուս օլան շէյլէրէ պիգայտ օլուպ՝ ֆա-
հիշէլէր իլէ կէզլէրէր իտի, վէ քիլիսէ պինլէրի
իչիւն ալտըզլարը իրաալարը զիյաֆէթլէրէ սարֆ է-
տէրլէր իտի վէ պունլարըն նէթիճէսի տէ զինա եա
ֆահիշէլիք իտի : Սիւէրրիսլէր ա՛լէսսէվիյէ տէրլէր
քի՝ օլ վագթըն քէշիշլէրինտէ օտալըգ սագլամասը
վէ սիմանկանլըգ տէրքեար պիր քէյֆիյէթ իտի :
Պունուլն իչիւն Վասթանս վէ Պաղէլ սինադուլա-
րընտա զթուրպն իպիսկոպոսլարըն ճէմիսի տէ՝ Լիս-
լագ պօզուգլուղուլու իսլահ էթմէք կ'րէք տիր, տէ-
յու նիտա էտէրլէր իտի : Վլէմանսիս տէր՝ քի օլ
սէ՝ իլ վագըթլարտա ախլագ պօզուգլուղու պիքիլէր
մանասթըրընա տա կիրմիշ իտի. էյլէ քի պիր գըղըն
պաշընա մայրապետիք թիւլիւնիւ պրագմագ՝ սալքի
օնա ֆահիշէլիք էթմէյէ ըուխսաթ վէրմէք կիպի ի-
տի : Պ'ղիմ վագթիմիղ իչիւն պու թէշէքքիյի էթ-
մէյէ քիմսէ ճէսարէթ էտէմէզ :

“Տէ՛հր ԺԵ : Սուրբ Արարչոս Պորրոմէսուլն թէ-
վարիսինի օգուլուպ օնուլն վագթինտէ Լամպարտիա-
տա (Սիլան շէհրինտէ) պուլունան փափաղլարըն վէ
միւ՛էլիմլէրին նէ՞ տէրէճէ պօզուգ ախլագը օլտուղու-
նու անկլարըղ. վէ մէզքիւր Լպիսկոպոսուլն չօգ պի-
քիրէ մանասթըրըրը գափաթմասը՝ էտէպէ մուղայիր
հալ ու հարաքէթին իզտիյատ պուլմուշ օլտուղունա
պիր իսպաթ տըր : Լօլսուղ հարաքէթլի՛րի իչիւն ա՛-
լէսսէվիյէ ճէմա՛աթա շէքք վէրմէլէրի իլէ նամ վէր-
միշ օլան Սիմիլաթի նամ քէշիշլէր, Պորրոմէսուլն
նիզամլարընտան խօշնուտ օլմայըպ, Վարինա նամպիր
քէշիշի Լըքեպիսկոպոսը մումայիլէյհ քիլիսէտէ լքէն՝

գաթօլիք մեզհեպին մեյվեւերի տէնր ձե :

Թիւֆէնքլէ օնու վուրսուն տէյիւ թէշվիգ էյլէտիլէր . վէ մերգում Պորրօմէոսու վագա'ա վուրտու իսէ տէ , գուրչուն տօգանմատր : Պունու էտէն պաշպա իւչ . ք'շիշ իլէ պերապէր գաթլ օլունտու : 1659 տա' Նէտինճի Մղէքսանդր Փափանըն կիւնիւնտէ տիգգաթ օլունտու քի Ռօմատա չօգ եէնի կ'լինէր ազ վագաթըն իչինտէ տուլ գալըրլար իտի , վէ գալըրլընն նազարընտա օլմայան չօգ եալամայըպ' էօլէր իտի : Պունուն իչինն չօղլար պազը կէնճ գարըլար ընկերութիւնու օլտուղունա սուի զանն էթտիլէր : Սիչիլիա գրալը Զ Վարդուսուն Վարէլի նամ հէքիմի' օլ վագըթլարտա իտի քի շօֆման նամ մէհհուր հէքիմէ պու մէթուպու եազար : 'Օէհրլէր իչինն օլան եանկըշ զիւ'իւմլէր հագգընտա սիղին թէէլիֆ էթտիյինիզ մէհհուր թահրիրաթ , ուղուն վագթտա թէէսիր էտէն պ'ր ղէհ'ր խաթըրմա կէթիրտի , ղէհիր եափան պիր զալիմ սէնա'աթքեար' քի հալա 'Վափօլի շէհրին մահպուսիան'սինտէ տիր , օլ ղէհր իլէ 600 քիշիտէն ղիյատէ էօլտիւրմիւշ տիր' : 'Սլա շիւպհէ գալտըրմազ' քի ժի տէհրին եարըլարընա տօղու տէօյլէ ղէհիր եափըպ վէ կիղլի եէտիրիպ ատէմ' էօլտիւրմէք ատէթի Ռօմատա վէ 'Վափօլիտէ չօգ տէրքեար օլմուշ իտի : Պրանսատա' ա'լէլիսուսուս Փարիզ շէհրի 1670 տէ սն տէրէճէյէ եէթիշմիշ իտի : 1669 տա մախսուսէն պու գապահաթլէ թութուլանլարա ճէզա վէրմէք իչինն այրըճա պիր տիվան թէրթիպ օլունտու , վէ իսմինէ շանպը ու Քօալճի գօնուլտու , քի ղէհիր օտասը տէմէք տիր : 'Լքսիլի նամ պիր 'Լթալիալը' քի Ռօմա շէհրինտէ ղէհիր եափըպ սաթարըտը , Ռօմատա եիւղ էլլիտէն ղիյատէ ատէմ' ղէհրլէյիպ էօլտիւրմիւշ տիր տէյիւ ()նպէշինճի տէհրտէ ձ խննովկէնտիոս Փափանըն կիւնիւնտէ շիքեպլէթ օլունտու :

Քաթօլիք մեզհէպին մէյվէլէրի . տէհր Ժէ :

“Եւիմ շէհրին եպիսկոպոսու օլան Վլէշիէ մէշհուր միւհէլլիֆին շահատէթի իլէ՝ Վիրանսանըն յ.Գ 1 ուի գրալըն ազամէթլի կիւնէրինտէ (1665 թարիխինտէ) () վէրնեը էյալէթին տէվլէթ տիվանընտա հէր թարղ գապահաթլար հագգընտա՝ 12,000 շիքեայէթ օլմուշ տուր : Պուռու. նագլ էթտիրտէն սօնկրա միւհէլլիֆ տէր քի՝ թէշէքքի էտէն վէ շահիտլէր շօդ քէրրէ գապահաթլըլարտան ղիյատէ միւթթէհիմ իտիլէր : Վ՝էսէլա՝ գալ՝ա սահիպի օլան հիյպէթլի քիմնէլէրտէն պիրի Բօնթօ 7 ատօ տէնիլէն մահալտէ քէնտի գուլլէ ըինտէ օնիքի չափգըն սաղլարրտը , պուռլար օնուն իղնի իլէ հէր տիւրլիւ քէօթիւլիյիւ էտէ պիլիւրլէր իտի . վէ պուռլար պէնիմ օնիքի ըհսիւլլէրիմ տիրլէր , տէր իտի :

“Վլէշիէնին քիթապլարընը թապ՝ էթտիրէն Լ.պէ Տիւքրէօ՝ պու խոսոսոստա պիր փափաղ ղլքըր էտէր քի հիյպէթլի ճիւնհալէր իշիւն հիւքմ օլունտու . վէ օլ վադըթքի ճահիլլիք վէ մէշը՝պ պօղուղլուղունուն ինսանլարա նէ՝ գատար մուղլիր վէ տէրտ ու միհնէթլէրէ միւծիպ օլաուղլունու նագլ էյլէյիպ թէէսսիւֆ էտէր : Պիր կիւնտէ օթուզտան ղիյատէ ատէմ ճէղայա միւսթահագգ օլտու : (Սահիֆէ 3) :

“Ի. Պուռլար պէյլէ իքէն՝ յ.Ա տէհրտէ Բօմա վափալարը իլէ Ղէրմանիա՝ իմէրաթօրլարըն մապէյնինտէ եպիսկոպոսլարը նասպ վէ թային էյլէմէք խոսոսոսունտա պիր շէտիտ մարաղա փէյտա օլտու : Պու մարաղա էլլի սէնէ գատար սիւրտիւ . պիւթիւն Իթալիա գաթլ իլէ , հէրքէս գօրգու իլէ վէ հէր էվ ատալէթ իլէ տօլտու . պա՝ղըլար վափանըն , պա՝ղըլար իմէրաթօրուն թաւաֆընը թուլթարլարրտը . ղուլմտան գօրգուպ իմէրաթօր թարաֆըլը օլանա աֆօրօղ վարրտը . աֆօրօղտան գօրգարագ՝ վափանըն թարաֆընտա օլան :

գաթօլիք մեզհէպին ֆէնա նէթիճէլէրի , վէ թասըպլըղը :

լարա զուլմ վարըտը : Սիւրիւ սիւրիւ վահշիւէր Բօմանըն Վապիտողիոն տէնիլէն մահալինէ կիրտիւէր . ճէմա՛ւթ պունլարը կէօրտիւյիւ կիպի գաչարըտը . Լաղմատան գուրթուլմագ իշինն՝ տիւքքեանլարը վէ ֆապրիգալարը գափարլարըտը , Լայլն : (Սահիֆէ 33.)

«Վ. Ժ. տէհրտէ մեզհէպ հագգընտա տա խուսուլմէթ հասլլ օլարագ՝ էվվէլքի օլան փօլթիգայա տայիր խուսուլմէթլէրի տահա արթըրտըլար . Լաքին պուննուն հագգընտա այրը պապտէ Եաղաճաղըղ : Պուրտա Եալընըղ պու գատարընը զիքր էտէլիմ քի՝ Ժ. Գ տէհրտէ՝ վէ Ժ. Ե տէհրին իպթիտաւէրինտէ պէօյիւք ֆըրգա փէյտա օլուպ՝ պիւթիւն Վարօփատա շէտիտ իսթիլալ զուհուրա կէլտի , վէ էլլի սէնէ գատար սիւրտիւ : Վաթօլքիլիյէ թալիպ օլանլար պիւրիպիրլէրինէ լա՛նէթ օգուրլարըտը . տէվլէթլէր ա՛սքէր տէվշիրիպ՝ մուհարէպէյէ գալգըշըրլար իտի . կեահ պիր թարաֆա , կեահ օպիր թարաֆա հիմալէթ էտէրլէր իտի : Վը՛սթիւնլար զուլմ վէ զարէվլէրինտէն նաշի պիրի պիրլէրինի էօլտիւրիւրլէր իտի . կիւն պէ կիւն քէշիշլէրին ախլագ պօզուզլուղու իգտիատ պուլուրուտու . ութանմագ տէթիքլէրի շէյ պիւսպիւթիւն գալգմագտա իտի . տինտարլարըն զամիրի թէմէլսիլ , չիւրիւք , հանկը փափայա իթա՛ւթ էտէճէքլէրինի պիլմէզլէր իտի : Պու գատար թէօքէզ մատտէլէրինի կէօրէրէք՝ չօգ ատէմ տէ իմանտան օլտու : Պայաղը խալգըն Եիւրէյի պէյլէ փօլթիգա վէ մեզհէպէ տայիր գարըշըգլըզլարտան Եա՛նարագ՝ օլ կիւնլէրտէ կէրէք այրը միւճատէլէլէրտէ վէ կէրէք պայաղը խալգըն զավզալարընտա ալ՛սսէվիյէ պիր զալիմ գանլըլըգ միւշահատէ օլունուր իտի : Պու գատարը զիքր էթմէք քիֆայէթ էտէր քի՝

Եանկըմազ քաթօլիք մէզհէպին Տիվանէէր եօրթուսու նամ
զիյնէթլէրի :

Եւ վէ յէ տէհրլէրտէ պու զալիմլիք գարըլարա տա
սիրաաթ էյլէտի . չօգ գարըլար ճէնկճի օլուպ՝ սիլաճ
ալըլար , վէ գալէլէր մուհասէրէ էթմէքտէ պուլու-
նուրլար իտի : ((Րատա , սահիֆէ 59 :)

«Սէն Վօա միւլէլիֆ» Վրանսուա Տըլա Ժուժի
նամ պիրի քիմնէ իչիւն տէր . «Պու ատէմ սահիճ
քրիսթիան իտի . Փագաթ քէշիշէր՝ պու ատէմ հե-
րետիկոսլարա սահապէթլիք էտէր տէյիւ ինանտըրմագ
լսթէրլէր իտի . չիւն «Լարպոնատա պուլունան շիւ-
կընօթ * տէնիլէն շերետիկոսլարը թէլէֆ էթմէք ի-
չիւն կէլէն էմրի իճրա էթմէտի . վէ տէրլէրիտի քի՝
Լալվինականլարըն էլինտէն պիր շէհիր ալնաըղըն-
տա՝ պու զաթ քէնտի աճքէրլէրինին զալիմլիյինի
զապթ էտիպ՝ քիմնէյէ քէտէր էթմէյէ պրագմա-
ղըտը : Տօպինը միւլէրրիս տէր քի՝ պարոն Տը-
մօնվանըն գարընտաշընը պիր գաչ շիւկընօթլար ի-
լէ Լրօվանս էյալէթին Տրակինեան նամ քիւչիւք
շէհրինտէ գաթլ էթտիլէր . եիւրէյինի գարնընտան
չըգարըպ քէլպլէրէ աթտըլար . քէլպլէր պու եիւ-
րէյի եէմէտիքլէրինտէ՝ «Պունլար տա հերետիկոս ի-
միշէր քի հերետիկոս եիւրէյի եէմէյօրլար՝ տէյէ-
րէք քէլպլէրէ վուրմաղա պաշատըլար : ((Րատա ,
սահիֆէ . 60 :)

«Ղահիլլէր՝ քրիսթիանլարըն քիլիսէ պիյնլէրինէ
հիսապսըղ այգըրը վէ մինասիպէթսիլ ալինլէր գա-
րըշտըրտըլար . պունլարը եալընըլ մէտէնիյէթ վէ
թէրպիյէ տէֆ էտէպիլտի . օնտան էվվէլ պունլարը
գալտըրմագ իչիւն եպիսկոպոսլար նասիհաթ , մէճիս-
լէր թէնպիհ , փափալար աֆօրօլ , գրալար գանսուն-

* Ինճիլէ քրիսթիանլար :

Սուրբ Հռոմայ եկեղեցիներն ընդհանուր վե պետնամ այն ու ա՛ տեթերի :

Լար նեշը էյլէտիլէր իսէ տէ՝ ճիւմլէսի նաֆիլէ օլտու : Պու մէշնուր այինլէրտէն պիրի՝ տէլիլէր զիյնէթի նամ ային տիր . պունու Լըթէնկա նամ պիր միւլէլիֆ պեշլէ վասֆ էտէր :

“Տէլիլէր զիյնէթի ասլա ֆիքրտէն չոգըպ ունու տուլաճագ շէյ տէյիլ տիր իշպու զիյնէթ պիւթիւն Լըթիւտա հայը վագըթ իճրա օլունտու , վէ զիյնէթին էյամընտա ըիւսվայ ալայլար իլէ էշլէ էտէպսիզ վէ ապէս այինլէր միւշահատէ օ ունուր իտի քի՝ պիր չօգ ա՛գըլըր վէ էմիլյ թէ՛ շայան միւլէլիֆլէրին քիթապլարընտա հիքեայէ օլունմուշ օլմասա՝ ինանմագ միւմլէրին տէյիլ տիր : Էր սէնէ պեյիւք քիլիսէլէրտէ պու զիննէթէ ըէյիս օլմագ իչիւն պիրիսի սէչիլիպ՝ տէլիլէր Լըքեպիսկոպոսու , պա՛ղը մահալլէրտէ տէ տէլիլէր Վաֆասը թապիր օլունուր իտի : Պունուն ձեռնագրութիւնունն թարզը զայէթլէ միւլթէզլէլ իտի : Ելիլմիշ օլան ատէմ եպիսկոպոս էսվապընը կիյինիպ՝ ճէմա՛աթա օրհնութիւն վէրիր իտի , պա՛ղը քէրրէ պաշընա եպիսկոպոս թաճը գօր վէ էօնիւնտէն խաշալէմի կիտէր իտի . պա՛ղը քէրրէ տէ թաճը՝ Վաֆալարըն պաշլարընա գօտուղու թիարա տէնիլէն թաճըն այնիսի օլուր իտի : Ելք տէֆա՝ ճէմա՛աթա կէօրիւնտիլիւ կիւն՝ ըուսարապաշըսը Լըքեպիսկոպոսուն թարաֆընտան ճէմա՛աթա ներողութիւն վէրիր իտի , տարաթ վէ ա՛ղամէթ իլէ շու մէֆշումտա պիր շիր՝ օգունուր իտի . “Լըքեպիսկոպոս էֆէնտինին թարաֆընտան տիլէրիմ քի՝ սիլին հէփինիզէ Լըտահ պիր քիւֆէ տօլուսու ներողութիւն իհսան էթսին . սիզէ գարաճիլէր իլէթի , վէ չէնէլէրինիզին ալթընա իքի փարմագ ուլուղ կէօնտէրսին” : Լըթէ կիւնիւ . շու վէճհէ սէշլէր իտի . “Լըքեպիսկոպոս էֆէնտի՝ քի

ԲՕՄԱ քիլիսէսինին էտէպոիզ այն ու ատէթլէրի :

շիմտի պուրատա տըր , սիզէ եիրմի քիւֆէ տիշ շէքլի
իհսան էթսին . վէ շիմտիյէ տէք էթտիյի իհսանլար
իւզէրինէ պիր տէ տօմուղ գույրուզու վէրսին” : Արք-
եպիսկոպոսուն եանընտաքի մէմուրլար տա այնի օնուն
կիպի օլմալը իտիլէր . պունլար օլ քիլիսէնին փափաղ-
լարը օլուրլար իտի : Պու զիյնէթ օն իքի կիւն սիւ-
րէր իտի . Վեկաեմբեր 25 տէն Հոունուար 6 յատէք .
պու էսնատէ քիլիսէյէ կիտէնլէր սուրաթ դօյուպ , վէ
գօմէտիա էսվապլարը կիյինիպ կիտէրլէր իտի , քիմի
սօթարի գըյաֆէթինտէ , քիմի մուգալլիտ գըյաֆէ-
թինտէ . չօվլար տա եիւզէրինի ըէնկ ըէնկ պօյարլար
իտի քի կէօրէնլէր եա կիւլսիւնլէր եա՝ գօրգսունլար .
պա՝ զըլար իսէ գարը գըյաֆէթինէ կիրէրլէր իտի :
Վիլիսէ սաֆֆլէրինտէ (գ...) Սաղմոս եերինէ ըիւսվայ
թիւրքիլէր չաղըրմայը քեաֆի սայմայարագ՝ միհրա-
պըն իւլէրինտէ տէ սաթրանճ օյնարլար իտի . պատա-
րագ էտէն փափաղըն եանընտա սօֆրա տիւզէրլէր ի-
տի . փափաղ պատարագ էտէր իքէն՝ քէնտիլէր եէ-
յիպ իչէրլէր իտի . պուսուրտան իչինտէ քիւնլիւք եէ-
րինէ ֆէնա գօգուլու շէյլէր թիւթտիւրիւպ ճէմա՝ա-
թա էօյլէ մէքրուհ շէյլէր իլէ քիւնլիւք վէրիւրլէր ի-
տի : Վիլիսէ ա՛յինլէրի թէքմիլ օլտուգտան սօնկրա
քիլիսէնին իչինտէ էօյլէ տէլի կիպի վէ պիէտէպանէ
գօշմաղա , սըչրամաղա վէ խօրա թէփմէյէ պաշար-
լար իտի քի՝ պաղըլար պիւսպիւթիւն էսվապլարընը
իւզէրլէրինտէն աթըպ չըրչըփլագ օլուրլար իտի : Պուն-
լարըն հէփիսի տէ քէշիշ իտիլէր . պա՝զէն պէրապէր
աշխարհական տա պուլունուր իտի . պիր մուգալլիտ
ղաթ տա թէրթիպ էթմէյէ պունլարա իղն վար իտի :
Պայաղը խալց իչիւն զիյնէթ՝ եա քիլիսէ ավուսուն-
տա օլուրուտու՝ եա մէղարըգտա . վէ փափաղլարըն
իչինտէն հանկըսը պու զիյնէթտէ մէշհուր օլուր իտի

Եւանկելիստի քրիստոսէ՝ տիվանէլէր եօրթուսու թուլմայանլարը
հերետիկոս սայար իտի :

Իսէ , Օնուն սաչընը վէ սագալընը օրատա թիրաշ է-
տերլէր իտի : Սէօլլէրի տաթսրղ վէ փիս վէ մէքրուհ
վէ պէտ մուսվէրէ իտի : Պէօլլէ փիս վէ ֆէնա
իպրէթ օլան պիր ատէթ Ֆրանսատա , Սիանիատա ,
Ինկիլթէրրատա , Շ'երմանիատա վէ Իթալիատա սէ-
քիղ եիւղ սէնտէն զիյատէ սիւրտիւ . երբէք վէ գա-
րը մանասթըրլարընա տա սիրաաթ էյլէտի : Ինսան
թապիաթընըն վէ գուտրէթլէրինին աճայիպ զաճփի-
յէթինի ֆէհմ էթտիքտէն սօնկրա՝ եինէ թաճ'ալ
էթմէք ճայիղ իսէ , զիյատէ շունա թաճ'իւպ էթմէ-
լէյիպ քի պէօլլէ տիվանէլիքլէր օլ վագթըն ատէմ-
լէրինին աճընճա՝ քրիսթիանլըղա մուլթապըգ պին-
լէր ատտ օլունմուլար իտի , վէ պիր քիմնէ պունլարա
գարշը պիր շէյ տէմէյէ ճէսարէթ էթտիյի հալտէ՝
խալգըն կէօղիւ էօնիւնտէ հերետիկոս վէ լաճէթէ
միւսթահագգ սայըլըրըտը՝ :

“(Օ) Լ վագթըն ատէթլէրինտէ պիր էշէք զէյնէթի
տախի վար իտի . պիր գարըյը ղայէթ աղըր էսվապ-
լար կիյինտիրիպ՝ գուճաղընտա պիր չւճուգ տարաթլէ
տօնանմըշ պիր մէրքէպ իւզէրինէ օթուրտուրլար , վէ
մէրքէպին եուլարընտան թուլթուպ ալայ իլէ խորանըն
էօնիւնտէք կէօթիւրիւրլէր իտի : (Զ) րատա պէօլլէք
զիյնէթ իլէ պատարագ օլուր իտի . մէրքէպ թալիմլի
օլուպ՝ իգթիպա էթտիյի վագըլթ սէճտէ էտէյօր կիպի
տիղ իւսթիւնէ կէլիր իտի : Իշպու մէրքէպէ իզգէթէն
մախսուս եափըլմըշ պիր շի'ր տախի օգունուր իտի :
Շի'ր՝ մինասիպէթսիլ վէ պիհուտէ պիր շէյ իտի :
Պատարագ պիթտիքտէն սօնկրա՝ պատարագ էտէն փա-
փաղ՝ օրհնէալ եղբրոս տէյէճէք եէրտէ՝ իւշ քէրրէ
զըրլար իտի . ճէմա՛աթ տախի՝ ամին եա փառ-
սէշ Լ'ապոստոլ , եանի՝ Շիւքըլէր օլուն եա Բապպ

Քաթօլիք քիլիսէսիոնէ մէրքէպ եօրթուսու :

տէյէճէք եւրտէ՝ փափազըն էթտիյի կիպի իւչ քէրրէ
զըրլար իտի* :

*Էչէք զիյնէթինին աղըր պատարագը վազթինտէ տէնի-
լէն պալատէ մէզքիւր շիւրին նէ թարզ շէյ օլտուղընու
անկլաթմագ իշին պիր գաչ պէյթինին թէրծիւմէսին պու-
րատա օգույան տօսթլարըմըզա իլան էտէրիզ :

«Լիւն տօղուսու թարաֆընտան ,
Պու նատիտէ պէջիւք հայվան ,
Պու պիմէնէնտ տիզման էչէք ,
Թաշըմաղա կէլտի եիւք՝ տէնկ :
Լյի զըրլա ա՛ղիմ Լչէք ,
Լչ ազընը՝ իշթէ եէմէք .
Պիզտէ զանի սաման , ա՛լաֆ ,
Թարլամըզտա տօլու եուլաֆ :

Յիլ հագիգաթ՝ պիլա քէօթէք ,
Նէ թէփրէնիք՝ նէ տէ եիւրիւր ,
Պամը չալմագ փէք էլզէմ տիր ,
Քի եօլ ալսըն պու պէօն մէրքէպ :
Լյի զըրլա ա՛ղիմ Լչէք , և այլն :

Տօղտու Սիւքէմ պայըրընտա ,
()թլանըպ վատի՛ի Սուքէնտէ .
Լթօրտան չայըն սուլարընտան ,
Իշիպ սըչըար Պէթլէհէմտէ :
Լյի զըրլա ա՛ղիմ Լչէք , և այլն :

Կէնիշ՝ տիպէր գուլագլարլա ,
Տօղտու կիթտի եիւք ալթընտա .
Պայէթ ա՛լա օն պինլէրտէ ,
Շա՛հ պէյ՝ սահիպ էչէքլէրտէ :
Լյի զըրլա ա՛ղիմ Լչէք , և այլն :

Քաթողիկոս քիլիսէոսին տէ գամջըլաննար ալայը :

«Վճտասարմըզըն զայեթլէ սէվտիյի՝ կէրէք կէճէ վէ
կէրէք կիւնտիւլ օլան ալայլարըն պիր պաշըրճա շար-
թը կէօրիւնիւր քի չըփլազըզ իտի իմտի տէյիլեա-
լընըլ չըփլազ չօճուզլար, իլլա չըփլազ տէլիգանը-
լարտա կէօյա Յովհաննէս Մկրտիչին թագլիտինի է-
տէյօր կիպի, վէ չըփլազ գարըլար պիլէ ալայա չըգար-
լար իտի, քի պու ժը տէհրէտէք սիւրտիւ. պուն-
լար պա՛ղը փութփէրէսթլէրին Սիրէնէ նամ գա-
րըլարըն թագլիտինտէ օյնայըպ րագս էտէրլէր ի-
տի պա՛ղէն Մագդաղենալը իլէ Մըրըլը Մա-
րիամըն թէվպէ էթտիյինն թագլիտինի էտէրլէր ի-
տի իսէ տէ՝ եինէ կիյտիքլէրի էսվապլար լայըղը վէճհ
իւզըն վէ էտէպէ մութապըզ տէյիլ իտի :

«Կամջըլաննան տէնիլէն քիմնէլէրին ալայը տա եա-
րըմ՝ չըպլազ քիմնէլէրտէն իպարէթ օլուր իտի. վէ
պու սլայ 1200 թարիսի էսնալէրինտէն պաշայարագ՝
իւչ եիւլ սէնէ գատար սիւրտիւ : (Թէքմիլ շէհրլէր
էհալիսի սաքին օլտուգլարը մահալլէրտէն չըգըպ՝ փա-
չա ըա կիպի էօքի էլպիսէ փարչալարը իլէ էօրթիւնիւ պ,
պէլլէրինտէ իփ պաղըլ՝ շէհրտէն շէհրէ ղէյարէթէ
կիտէրլէր իտի. թէնլէրի հէման եարը չըփլազ կէօ-
րիւնիւր իտի. վէ էլլէրինտէ սըգը պիւքիւլմիւշ գամջը
իլէ ալայըն պաշընտա եալըն այագ եիւրիւյէն եպիս-

Ըմին. զըրլա ա՛ղիմ Սըփա,
Ղանի եէմէք իշթէ սանա,
Ըմին սէօյլէ, ամին զըրլա,
Ունութ օլանը սապըգա :

Ուհա՛, ուհա՛, ուհա՛ հա՛ հա՛ հա՛.
Ը՛ղիմ Լ՛շէք, շաղ օլ, սըչոա.
Տիւպեր աղըն աչ վէ զըրլա.
Օ՛ըրլա, զըրլա, նագիք զըրլա :

Քաթօլիք Գիլիսէսինտէ իճրօ օլունան այն ու ատէթէրին
սէմէրէսի :

Կոպոսլար , աշխարհական պէտիւքէր վէ քիպարլար
տախի պուլունուր իտի . էօնէրինտէն տէ օլ շ' Տրին
պայրադը վէ իաչալէմի կիտէր իտի : Իշպու քիմսէ-
լէր իսթէր իսթէմէզ՝ մէզքիւր ալայտա մութլագ պու-
լունմալը իտիլէր : Եիւրմի պինտէն զիյատէ Պօլօն-
եալլար պիւր վագըթ Իմլալլարա կիտիպ զիյարէթ
էթտիքտէն սօնկրա , Սօտէնայա կէլտիլէր : Սօտէ-
նալլար տա « / ր ալայ տիւզիւպ Բէճճիյա կիթտի-
լէր . օլ եերին էհալիլէրի տէ պիւր պաշգա ալայ տիւ-
զիւպ , վէ Սօտէնալլար իլէ պիրլէշիպ Բարմայա
կէլտիլէր . պէտիէճէ պիրի պիր արտը սըրա հէման
պիւթիւն Իթալիա էհալիսի եօլա ըվման օլմուշ իտի :
Սիլանն լծարրիանի նամ հիւքիւմտարլարը պէտլէ
զիյարէթճիլէրին քէնտի շէհրլէրինէ կէլմէսինի իսթէ-
մէյիպ , կէլէնլէրի ասարըզ տէյիւ թէվլաթուր էյլէ-
տիքտէն պաշգա ալթը եիւզ թանէ տէ տարազաճը
եափտըլար . պունուն իւզէրինէ մէզքիւր շ' Տրիէ կէլ-
մէյէ օ մագուլէլէրտէն քիմսէ ճէսարէթ էթմէտի :

« Պու վէ սայիր պունլար կիպի ըեզիլ այինլէր իլէ՝
այնի թարլատա ֆէնա օթլարըն չօղալորըղ հալտէ
պուղտայըն պօղուլտուղու միսիլիւ , ինսան գըսմընէն
գալպինտէ տէ մէզհէպ տուլկուսու պիւթիւն պիւթիւն
պօղուլուպ նասիէտիտ օլմուշ իտի : Ֆազիլէթիլէրէ
վա՛տ օլունան իւճրէթլէրի՝ վէ Փասիտլէրէ թէհտիտ
օլունան ճէզայը տիւշիւնմէք իշիւն ա՛գըլլարընը պաշ-
լարընա տէվշիրիպ թամ միւլահապա էտէճէք եերտէ՝
պէտլէ ըեզիլ վէ ըիւսվայ վէ թէօքեզէ միւճիւպ այն
ու ատէթլէր իլէ ափու ֆիքըլէր փերիշան օլուր իտի .
պու սէպէպտէն պէտլէ այինլէրին վէ զիյնէթլէրին
չօգ օլտուղու վագըթ՝ ինսանլարըն ախլագը տա զա-
յէթլէ պօղուլմուշ իտի . նիճէքի թալթիֆ էտէրէք

Քաթոլիկ քրիստոնեական իճրա օրունան այն ու ատեթլերին
սէմերէսի :

Պէնտէնիզ՝ տէյէնյէր չօղալորգճա՝ ֆիիլէն պիր ի-
շինտէ պուլունմագ եախօտ պիր խրզմէթինի իճրա
էթմէք հաւ սինտէ օլանյար նօգսան պուլուրլար : Ը-
ճայիպի շու տուր քի՝ ճանաւար միսայի զալիմ վէ է-
տէպսիզ , վէ ատէմ էօլտիւրմէյի սէնա՝աթ էտինմիշ
օլան միւլք սահիպի զաթլարըն հէփիսինին տէ էվ-
լէրինտէ իպատէթխանէլէրի վար իտի . վէ այինլէր իճ-
րա էթմէք իշին պիր գաշ փափազ սագլարլար ի-
տի . պիր քիմնէնին տօյապընտա չօգ քիթապ օլմասը՝
օլ ատէմին չօգ օգումուշ օլտուղունա պիր պիւրհան
օլամատըղը միսիլիւ , պու քէյֆիյէթ տէ մէրգուվէ-
րին ախագընըն փաք վէ լէքէսիզ . օլտուղունա պիր
խապաթ օլամազ : Պու շէյլէրին քեաֆֆէսինին աու-
րէթա՝ եախօտ աթթ օլա կէլմիշ այինլէր օլտուղու
մալիւմ տիւր , վէ պու մագուլէ այինլէրտէն տէ զի-
յատէ մէնֆաաթ մէմուլ օլունամազ :

«(Ը)էվարիսէ ճիւզի աշնա օլան պիլմէյի տիր քի
օլ վագթըն տէվրինտէ պիր ատէմ տիւլմէնինտէն (ն-
թիգամ ալմագ միւրատ էթտիյի հալտէ՝ քիլիսէ տէ-
րունինտէ օնա պէքլէյիպ , խասմի կէյտիյի անտէ օնու
միհրապըն էօնիւնտէ վուրուպ էօլտիւրիւր իտի : Վի-
լիսէլէրտէ փիւր սիլահ քիմնէլէրին էթտիյի խըրսըզ-
լըզլար թէհամմիւլ օլունմիւզ շէյլէր իտի . իպատէթ՝
ֆասիտ վէ մուխաթարալք պիր շէյէ թէպտիլ օլմուշ
իտի . տահա պունլար կիպի նիշէ թէշէքքի օլունաճագ
շէյլէր տէրքեար օլմուշլար իտի : Պու սէպէպլէրէ մէպնի
լիւրօլիատա կէճէլէրտէ քիլիսէ տուալարը վէ ալալար
տէֆ՝ վէ լէֆ օլունտուլար» : (()րատա , 69—76)

Վաթոլիկիյին գուտրէթ վէ ա զամէթ ճիհէթիյլէ
իֆթիլար էթտիյի վագըթլարտա նէ օլմուշ իտիյինի
իշպու Վաթոլիկ միւլէլիֆին շահատէթինտէն կէօ-

ԲՈՒՆՈՒՄԻՆԻՆԻ ԹԱՎՐ ՈՒ ՀԱՐԱՔԵԹԻ :

ՌԻԼՐԻԼՂ : Ա՛հ հիւլիք՝ պօղուգլուգ վէ պէտխույ կէ-
րէք ճ՛մաաթա վէ կերէք քէշիշէրէ ալէսսէփիյէ մոռ-
սալլաթ օլմուշ , վէ Բօմանըն "պիւ" ա՛ղլիլ ի-՛հ-՛օ-՛ֆի վէ
բէ-՛ի-՛լէ" քիլիսէսի զայէթլէ պօղուգլուշ իտի :

Փափաւըն վէ Կիլիսէնին Խանլուհալ բէյիսէբէնին ախ-
լաֆէ տա ք՛զալիք զիյատէսի իլէ պօղուգլուշ իտի :
Ելապհէսիլ իչլ՛րինաէ Փապիլէթլի՝ քիլիսէնին Փա-
յիսէսինի արայան ատէմլէր պուլունմուշ իսէ տէ ,
էքսէրիսի անճափ ֆէսատ յէ քէօթիլիլիք հիքմէթի
նէֆինաէն զիր շէյ օլմուշ իտի :

Ինսան գրամընըն էն էսքի վագըթլարտան շիմտիյէ
տէք օլան ճիւղլէ թէվարիլի նի թ՛ֆթիշ էթտիյիմիլ
հալաէ՛ Բ՛ղէքսանդր Զ . վէ էքսէրիյէ Վարտինալ Ա լա-
էնցիօ իսմի իլէ ղիքր օլունան օղու Չէզարէ Պօրճիա
կիպի զալիմ՝ շէհվէթէ միւպթէլա՝ թամաքիտար վէ գանլը
դաթիլ քիմսէլէր նէրէտէ պուլապիլիրիլ : Վաթթիլիք
միւէրրիլէրին շահատէթինէ նազարէն՝ պունլար խը-
սըմ վէ ազրապալարը իլէ ղինա էթմէքտէ նամ՝ վէր-
միշ քիմսէլէր օլտուլար : Զ . Բ՛ղէքսանդր փափանըն
Լուքրէցիա նամ՝ գըղը հէմ փէտէրինին հէմ տէ գա-
րընտաշարը Վարտիա Տուգասընըն վէ Վարտինալ
Ա լալէնցիօնուն օտալըղը իտի :

Պու Վարտինալ՝ պէօլիք գարընտաշը Վանտիա
տուգասընըն՝ փափանըն սէվկիլիլ էվլատընըն հիւ-
քիլմէթլու իթիպարընը գըղգանըպ , տէօրթ գանլը
գաթիլ քիմսէնէլէրէ իւճրէթ վէրտի քի , Տուգայը
էօլտիլիլապ թիպէր չայընա աթսընլար : Սըբաղան
փափա իլէ օղու մէրգում Պօրճիա հիյպէթլի շէհ-
վէթլէրի վէ զուլմարը իլէ Բօմայը տօլտուրտուգտան
պաշգա , փափանըն սէրայընը պիլէ Խարամաղըրդ՝
զուլմ վէ հէր տիւրլիլ պինամուսյուղա մէքիւան էյլէ-
տիլէր : Փափանըն օղլունուն վէ զըղընըն Վարտի-

ԲՈՒՄ ՓԱՓԱՅԱՐԵՆՆԸ ԹԱՎՐ ՈՒ ՀԱՐԱՔԵԹԻ :

նալլարա վէ սէվկիւիւլէրինէ աշխբեարէ վ՛րտիքլերի ճէսիւմ՝ զիյաֆէթլեր՝ նագլ օլունմաղ տերէճէտէ հիյ-պէթլի շէյլէր տիր : Վաթլ Էթմէք վէ զէհրլէմէք տալիւմ՝ վուգու պուլուրուտու : Փափա վէ օղլու էն զէնկին Վարտինալարը պու թարղ իլէ էօլտիւրիւլէր , վէ մէսարիֆի քիւլիպէլէրինի էօրթմէք իչին՝ մալէրինի զապթ էտէրլէր իտի :

Ենճամ քէնտիլեր տէ հագգանիյէթ իւզրէ կիւ-նահարընն իւճրէթինի ալտըլար : Շիւմէ Վար-տինալարըն իչինտէ էն զէնկինի օլան Լտրիանօ նամ Վօրնէսօ Վարտինալընա մէճլիստէ իչիրմէք նիյէթի իլէ զէհիլլի շարապ հազըր էթմիշլէր իտի , լաքին պիլ-մէյէրէք օլ շարապը Փափա իլէ օղլու իշտիլ՝ : Փա-փա ափանսըլ , լաքին օղլու պիր միւստէթ էզիյէթ չէքտիքաէն սօնկրա էօլտիւլէր : Բ. Էօլլիոս՝ Զ. Լ-ղէքսանդրըն իքինճի խալիֆէսի՝ զալլահճը , գաշը վէ պէքրի պիր ատէմ՝ իտի :

Ժ. Էօն Էթմին վէ Բում քիթապէթինէ աշ-ղը օղլուպ՝ օնլըրը լիլերի կէօթիւրտիւ իտէ տէ , քէն-տի տինսիղ իտի : Մարցիլինոս՝ փութլարա գուրպան սունտու : Էիպերիոս Փափա Լտրիոսեան իտի , վէ հերետիկոս տէյիւ իթիպար օլունուր . պու ճիւմլէ պունլարըն հէփիսի տէ աշիլ վէ էանլըլալ իտիլէր : Հապիգաթ Վաթօլիքլերին թալիմաթլարընա նազա-րէն՝ միւմքիւնսիղ շէյ տիր քի Փափա կիւնահ իչէ-սին : Մէշհուր Վարտինալ Պէլլարմին տէր քի Պիթ նիյէթը խալիլէ վէ ֆիրասէթլէ Վրիստոս Պետրո-սա՝ վէ սնուն վասիթասը իլէ Փափալարա՝ կիւնահ օլմայան շէյի կիւնահ էթմէյէ , վէ կիւնահ օլան շէ-յի կիւնահ էթմէմէյէ հիւքիւմէթ վէրտի : (Պէլլար-մին , Պաշքեահին հագգընտա , Քիթապ Գ :

Գ. Իննոպկէնտիոս Փափա տաթի պու շէյի քէնտի

ԲՕՄԱ ՓԱԻԱԼԱՐԵՆԸՆ ԿԻՆՆԱՀՔԵԱՐ ՕՂՄԱՅԱՐԱԳ ԿԻՆՆԱՀ ԻՆԼԵՄԷ-
Ե ԳՈՒՄԵԹԵՐԻ ՎԱՐ :

Երաւորը զանունը արտա զերր էթմիշ տիր , քի սօնկ-
րա խալիֆէսի Թ. Գրիգորիոս պիր մէճմուա է-
տիպ թապ' ու նէշը էյլէտի :

“Պիղ պիգիմ հիւքիւմէթը միւսթագիլէմիլ իյէ շէ-
րիւթը դալտըրըպ' շերիւթտան տըշարը ա'տայէթ էտէ
պիլիրիլ : ԲՕՄԱ Եպիսկոպոսունուն թագսիմ էթտիյինի'
թագսիմէտէն ինսան տէյիլ Ելլահ տըր : Օհրա փափա
տիւնեա իւզերինտէ տէյիլսալթ ինսան , իլլա կէրէտէ
Ելլահ եէրինտէ տիր : Խտարէսի սէմալի օլտուղու ի-
չիւն' շէյլերին թապ'իւթընը թէպտիլ էտէ պիլիր ,
պիրինին ասընը օ պիրինէ վէրէպիլիր , եօգտան պիր
շէյ խալդ էտէպիլիր վէ պիր սախլմէ սիճիլի հագգ է-
տէպիլիր . չիւն էթմէք իսթէտիյի շէյլերտէ սէպէպ'
տէպէ իրապէնի պիր , վէ պիր շէյի նիլէն ետէյօրսուն
պէյի-տէպէ սէպէ ետէպէ : Օհրա շերիւթտան տը-
շարը շերա'ւթ կէօրիւպ նահաթէլըլը ա'պալէն էտէ
պիլիր” :

() նունճու տէհրին էվլէլէրինտէ , հիքմէթի' սէյ-
րան , էօյլէ օլտու քի' պիլթիւն Բաթայիլիյին հիւ-
քիւմէթի վէ գուվլէթի իւչ մէշհուր վէ ալէմէ մա-
լիւմ ֆահիշ'լէրին' թէոգորանըն վէ իքի գըզարը
Սարոզիւ իլէ քիւլիք թէոգորանըն էլինտէ գալտը :
Պու շէյ թոսքանա պէյլերինին հոտոտսուղ հիւ-
քիւմէթինտէն վէ մէքքիւր իւչ գարըլարըն' օնլար ի-
լէ վագի' օլան զինա քէյֆիյէթինտէն հասըլ օլտու :
Սարոզիւ պիր վագըթ թոսքանա պէյի Ելպերդ եա-
խօտ Ետէլպերդին օտալըղը օլուպ , օնտան Ելպերիք
նամ պիր օղլու տօղտու : Գ. Սերկիոս փափա տախի
պու գարը իլէ սաքին օլտու , վէ օնտան տա խո/հան-
նէս նամ պիր պաշգա օղլու օլտու . պու չօճուգ սօնկ-
րա' քէնաթի հէվայի վալիտէսինին նուֆուղու իլէ փա-

Ֆասիշներ ելի իլէ ինթ իխապ օլունան զինաքեար փափայար

փաղղ Թահթընա ճիւղիւս էյլէտի : Պարոնիոս մէշ-
հուր Վաթօղիք միւհրրիս պիլէ իգրար էտիպ տէր
քի «Վերկիոս էյլէ հէր պէտիուլարա եէսիր վէ դա-
յէթ ք'օթիւ» պիւթիւն ճիհանտէ մանէնտի եօգ՝ պիր
ատէմ իտի» (Պար. թէվար. 908) Ժ. Յովհաննէս
Փափա քիւլիւք թէոգորանըն պիր միւպթ զէլ ա-
շըղլսը իտի : ԺԱ. Յովհաննէս Սըքաշն Վերկիոսուն
վէ Սարոգիա Փահիշէնին փիհի իտի : ԺԲ. Յով-
հաննէս փիճ Յովհաննէսին գրգդարընտաշընըն օղու
իտի, վէ օն սէքիլ Խաշընտա իքէն Փափայըղա նայիլ
օլտու : Պունուն էթտիյի զուլմար վէ քէօթիւլիւք-
լէր օլ տէրէճէյէ վասլ օլտու քի արթըղ Բօմա է-
հալիսի տայանամայըպ՝ ()դօ նամ Խմէրաթօրա թէ-
շէքքի էյլ տի օ տախի թէֆթիշ էթտիրիպ օնու ման-
սուպունտան ա'զլ էթտիրտի : Խնի'րաթօրուն էլի-
լէրի Բօմայա զիյար'թէ կիթտիլէր , վէ ա'վտ' թէ-
րինտէ Փափանըն ճէրայիմ վէ թէօքէզէ միւճիպ օլան
պինամուսլուղլարընըն մաղպաթասընը պէրապէր իմ-
փէրաթօրա թագտիմ էյլէտիլէր : Պունլարըն շահատէ-
թինէ նաղարէն , Փափա՝ «պիւթիւն էհալինին միւվա-
ճէհէսինտէ ճէնկճիլէրինտէն պիրինին գարըսը օլան
Բէյնէրտ նամտուլգարը իլէ պիր խապիս փաղարըղա
կիր'շիպ, Սուրք Պետրոս քիլիսէսինին ալթուն խաշա-
րընտան վէ դուտտաս գապլարընտան օնա հէտիյէլէր
վէրմիշ իտի . պունտան գաթինաղար՝ օտայըղլարընտան
Սթէֆանիա նամ պիր տիկէր գարը Փափատան զուհը
էտէն պիր էվատ աօղուրտուղու հալտէ՝ վէֆաթ էթ-
միշ իտի . վէ պիր վագըթ ա'զիլէր մէքնանը օլան
Լաթէրան քիլիսէսի քէրխանէյէ թահվիլ օլունմուշ
իտի . զիրա օրատա փէտէրինին օտայըղլ՝ Սթէֆանիա-
նըն հէմլիրէսի իլէ սաքին օլուր , վէ սայիր մէմլէքէթ-
լէրտէն Բօմայա Լաքիւղլարըն մէղարընա զիյարէթէ

«Ետրոս Բէսուլուն զինաքեար խալէֆէրի :

կէլէն էվի վէ տու գարըլարը վէ պիքիր գըղլարը ղոր իլէ ճէլդ էտիպ , Փասիտ ալղուսունու իճրա էտէր” : Իմիերաթօր Բօմայա “ասլ օլտուգտա , Վափա պրադըպ գաշտը : Եւերի Եպիսկոպոսլարտան վէ սայիրլէրտէն չօգ քիմնէլէր պալատէ մէղքիւր շիքեա . յէթէրին սահիճ օլտուղունա շահատէթ վէրտիլէր : Իմիերաթօր տախի օնու շէրա՝աթմա տա՝վէթ էյլէտի : Իմիերաթօրուն մէքթուպինտէ շէյլէ հալըլը տըր : “Վէյհիստէ էյլէ շիքալէթլէր օլույօր քի պիր թէաարօ օլունճուսու հապգընտա սէյլէնսէ , ինսան հիճապ էտէր : Պէն ալէյհիստէ սէյլէնէն ճիւնհալարըն եալընըղ պիր դաշընը վիքր էտէյիմ , ղերա հէփիսլնի պիրլըր պիրէր սայմադ , պիր կիւնէ միւհթաճաւըր : Սա՛լիւմիւն օլտուն քի տէյիլ պիր գաշ քիշի , իլլա ճիւմլէ քէշիշէր վէ էհալի ալէյհիստէ շու թէշէքքիլէրի էտէրլէր . սէն՝ գաթլ , էալա էէրաէ էէֆն , վէ էէի գըղգարընդալըն էլէ զէնա էրէրն” :

Պու ճիւմլէ իլէ պու Վափա տա օ պիր Վափալարըն սըրասընտա տըր , հալիյլէ տէ սուրբ վէ առաքելական Վափալարըն շէրան պիր շէրիքի մագամընտա գապուլ վէ մագպուլ օլունմիւշ տուր : Պասրտինալ Պարոնիոս օլ տէհրտէքի Վափալարըն քէօթիւլիւկինի վէ պէտ խուլարընը ինքերար էտէմէյիպ տէր : “Վճ , Բօմա սուրբ եկեղեցիսի օլ կիւնլէրտէ նէ ֆէնա հալէ կիրիֆթար օլմուշ իտի . ղայէթ նուֆուղու վէ սօն տէրէճէ էտէպսիղլիյէ վասլ օլմուշ Փահիշէլէր Բօմա քիւրսիսինէ հիւքմ էտէրլէր իտի . օնլարըն միւսթագիլ նուֆուղու մարիֆէթիյլէ սայիր Եպիսկոպոսլար ա՛ղլ վէ նասպ օլունուրլար իտի . էն գըյադ շէյ շու տուր քի սախթէ Վափալար , եա՛նի մէղքիւր Փահիշէլէրին ա՛ղըղլարը Սուրբ Պետրոսուն թահթընա ճիւլիւս էթմիշլէր տիր . պունլար Վափա տէյիլ :

Բօմաքիւրսիւսի նին էպէտի նամուստուզլուզլա գարալանմասը:

Փափալարըն ֆիհրիսթինի տօլտուրմագ իշիւն՝ օլ բիւթ-
պէյէ նայիլ օլմուշ կիպի փափալարըն սըրասընտա
ա՛տտ օլունուրլար: Հալ պու քի պու վէճճէ վէ
պու մագուլէ ֆահիշէլէրին մարրիֆէթի իլէ փափալը-
ղա նայիլ օլանլարը Բօմա քիւսիւսիւնին լայըզլը փա-
փասը տէյիւ թէսմիյէ էթմէյէ քի՞մ ճէսարէթ էտէ
պիլիր: Պէյլէճէ Շիշվ էթ՝ ճիսմանի գուվլէթ մուա՛-
վէնէթի վէ հիւքիւմէթ արպուսու իլէ գուտուրմուշ՝
Հէր Շէթ Իօքէրինէ Հիօթ իՏէր ԻՏԻ՝:

Պու մէշուր Վաթօլիք միւլէրիիս պիր պաշգա
նէրտէ տէ նինէ օլ վագթըն փափալարընըն ֆասիտ
վէ ֆէնա հալ ու հարաքէթի հագգընտա շու սիյագ
իւլըն եաղար: «Մա՛լիւմ տիր քի կէօզ իլէ կէօր-
մէյէն՝ պու կիւնլէրտէ իւ՛մումի քիլիսէնին թէմէլի օ-
լան առաքելական Սուրբ Լթոռուն (Բօմա քիլիսէսի-
նին) մագհար օլտուղու հագիր, էտնա, մուրտար վէ
մէքրուհ հալէրինէ կիւճ իլէ ինանապիլիր. վագթը
մէզքիւրտէ հիւքիւմտարլար՝ հէր նէ գատար քրիսթիան
իտիլէր իսէ տէ, Բօմա Պաշքեսահինին ինթիսա-
պընը քէնտիլէրինէ թախսիս էյլէմիշէր իտի: Լա-
ղըգ, նէ՛ գատար ա՛յըպ, նէ՛ պէյիւք մէշագգաթ.
Կիօրէնլէրի ՀիթՊիթ Ու Տիւշէթի Կիօրիթուր
ԷՏԷՆ ՃԱՆԱՎԱՐ ՄԻՍԱԼԻ քիմնէլէր՝ օնլարըն մա-
րիֆէթի իլէ օլ Ֆէլէլէրին Խա՛լէթ էյլէրինէ ա՛լէշ Կի-
պի գուուտ էյլէտիլէր: Նէ՛ բէթիւլիւքլէր հասըլ
օլտու: Նէ՛ հիյպէթլի ֆէսատլար զուհրա կէլտի:
(Ոլ զաթէն փաք վէ լէքէսիզ օլան Լշիզ Վիւրսիւ
օլ վագթլարտա նէ՛ մէքրուհ հալէր իլէ պօղուլտու.
նէ՛ մէքրուհ շէյլէր իլէ պուլանտը. նէ՛ մուրտարըզ-
լար իլէ լէքէլէնտի. պու շէյլէրին քեսֆֆէսինտէն
տօլայը ԷՊԷՏԻ ՆԱՄՈՒՍՍՈՒԶԼՈՒԳ ԻԼԷ ԳԱՐԱ-
ԼԱՆՏԸ՝: (Պար. Թէվ. 900):

Իսլահը մեղհեպտէն եզվէլ քաթօլիք եկեղեցականլարըն ահ-
վալի

Պիր զաթէն Ն'զիլ թախթ էպէտի նամուսուզուգ իլէ գարալանտըգտան սանկրա՝ նիճէ փաք վէ լէք'սիզ գալապիլիր . արթըգ պու սիւալի Սադէգէ վէ Լաթի-
պաշա կէօթիւրմէլի քի ինճէ մանալարը իլէ ճէվապ վէրսինլէր :

() Լ վագըթլարտա , եանի՝ Վափալըղըն ապա պիր գորգաճագ եէրի օլմայըպ , քէնտի մէյեալ պուլուն-
տուղու թարիգ իւղըէ կիտիպ՝ թապիաթը ապիլէսինի կէօթէրմէյէ սէրպէսթ օլտուղու վագըթ , Վալիսէնին եանկըլմալ լուէսասընտան չողունուն ախլագը պու իտի : “ () նլարը քէնտի մէյվէլ լինտէն թանրյաճագ սընըղ” :

Հէր նէ գաւտար պու մատտէնին թաֆսիլաթը պիզի թաճիլ էյլէտի իսէ տէ , պիր շէյ տա հա պիքը էթ.Ռք ի-
ճապ էտէր , եանի քէշիշլէրին վէնմէմէսի սէպէ . պինտէն Վաթօլիք պէտէլէրտէ ալեսսէվիյէ տէրքիար օլան էտէպէ մուլպիր հալէրի :

Իսլահը մեղհեպտէն եզվէլ Վաթօլիք քիլիսէսինին եկեղեցական կիւրուհինին ախլագը օլ տէր'ճէ պօղուլ-
մուլ իտի , քէշիշլէր վէ պիքիրէ մանասթըրլարը էօյլէ պիր ֆասիտ հալէ կիրիֆթար օլմուշար իտի , քի էտէպ խուսուսունտա ճիւզի րայէթի օլան Վաթօլիք միւ-
էլիֆլէր պունլարտան տատ ու ֆիրեատ էտէրլէր ի-
տի : () ն ալթընճը տէհրտէ Բամա քիլիսէսինտէ մէշ-
հուր օլան Տ . Լաթէն նամ պ'ր Վարանսըղ միւէլ-
լիֆ , շու վէճհ իւղըէ շահատէթ էտէր : Բէլէտէն
մա'տէ՝ հէր Նէ օլ-բ իտէ օլտ-ն գաֆաֆ . Էթլըա Նալէ
օլտ-բ . հէր եասագ օլունմուլ շէյէ իլն վէ լուխսաթ
վար տըր : Սայքի հիշ եասագ օլունմուլ շէյ եօգ տուր ,
քի օնուն գուլանըլմալը ագճէ իլէ ա'վֆլ զա ճալիզ
կէօրիլմէյէ էօյլէքի Սվրատիոսուն քէնտի տէհրի ի-

Ինկիլթերրա եկեղեցականլարընըն ահվալի :

ըուխսսաթ ալըվերմէք իսթէտիլէր : (Սարփի , լմէվար . Տրիտ . Սինաթոս , Շիլտ Բ . 606 , 607 :)

Ինկիլթերրատա իսլահը մէզէպտէն եվվէլ Վաթօլիք քէշիշէրին հալի պագի Լվրսփանընքինտէն աշաղա գալմազ իսի : Հենրիկոս միւերրիս Ինկիլթերրա թէվարիսինտէ տէհր լա . շու վէճհ իւզըն եազար . «Վրալըն իզնի իլէ» () քսֆօրտ մէտրէսէսի Վոսթանցա սինաթոսունա թագտիմ էյլէմէք իշիւն քիլիսէ տէրունինտէ վագի նիզամը էլզէմ օլան ուլղունսուզուգլարըն Ֆիհրիսթինի եափտը : Պու Ֆիհրիսթտէ գըրգ ալթը մատտէ վար տըր , վէ (քէշիշէրին էլի իլէ եափըլմըշ տըր) օլ վագթըն քէշիշէրինն իսլազընըն , ալէլիսուսուս թամաքեարլըզլարընըն վէ Ֆասիտիլքէրինին պիր հիյպէթլու թասվիրինի զահիրէ կէթիրի : Պունլարըն պիր գաշնտան պաղը էմսալ կէթիրմէք , քեաֆի տիր : Լիւրմի եէտինճի թէքլիֆինտէ եազմըշ տըր :

«Սալիւմ տիր քի պիր փուլթիէրէսթ եա պիր Լէհուտի եանկլըզլարընը թէրք էտիպ աղիզ սուլուն վաֆթիպի իլէ փաքլէնմէք իսթէտիյի հալտէ , օնուն ճէմի վարիյէթի քիլիսէյէ գապզ օլունուր : Սէճլիս պէջիւք տինտարլըզ վէ մէրհամէթ կէսսթէրմիշ օլուր , էկէր պու քէյֆիյէթի նիզամա դօրսա : Օխրա փիլիպպոս՝ խատըմը վաֆթիզ էթտիյի վագըթ օնուն արապասընը վէ իւզէրինտէ պուլունան սայիր էշեայըն էլինտէն ալմատը» : () թուզ սէքիզինճի պէնտտէ տէնիլմիշ տիր . «Մսիրիմիղաէ քէշիշէրին ազ եախօտ հիշ ճէզայա միւսթահագգ կ' օրիւլմէյէն շէհվէթի , Ֆասիտ ախլազը , վէ պյան աշիքեար էյլէտիքլէրի զինաքեարլըզարը , ախէրլէրինէ քէօթիւ էմսալ տըր , պունլար իշիւն ճէզա վէրիլմէյօր , անճապ ճիւզի վէրկի ալընըյօր : Իմտի դայէթ աղիզ վէ Վիլիսէ-

Իսլահը մեզհէպան էվվէլ քիլիսէնին ույկունուզուզու :

նին նիզամընա ֆայիտէի պիր շէյ օլուր , էկէր շէյլէ պիր գանուկն նասպ օլունուրսա քի աշիքեար զինա էտէն փափազլարըն ճէմփիսի հէր հանկը սընըֆտան օլուրլար իսէ օլունլար , պիր մուայեէն միւտտէթտէ պատարագ էթմէքտէն կէրի տուրմաղա մէճպուր օլունլար” :

() քսֆօրտ մէտրէսէսի քէշիշէրինին էթտիյի պու իլանտան՝ քէշիշ թայֆէսինին ալէսսէվիյէ քի սթիւ ատէմլէր օլտուզու աշիքեարէն սապիթ օլունուր . է օլ պինամուս ատէմլէրի քէնտիլէրինէ պարընտաշատա էյլէմէլէրի տէ օլ “աշիքեարէն զինա էտէնէր” իշիւն թէքլիֆ էթտիքլէրի ճէզանըն խաֆիֆլիյինտէն աշիքեար տըր , եա՛նի “Պիր վազըթ պատարագ էթմէքտէն կէրի տուրմագ” : Պագաթ օնլարտան պիրիսի ճէսարէթ էտիպ էվէնտիյի հալտէ , պիրալ վազըթ պատարագ էթմէմէք քուաֆի օլմայըպ , իւզէրինտէն քէշիշիք մէսնէտի ալընըր , աֆարօլ օլունուր , վէ իշէտիյի կիւնահըն թէվայէ ճէզասընը շէքմէք իշիւն՝ պէլքի էօլիւպ կիտինճէյէտէք պիր մանասթըր տէրունինտէ մահպուս գըլլընըր իտի : “Պուրշիէր Նըքեպիսկուպուս՝ տէր մէզքիւր միւէլլիֆ) Իսլահը մէզհէպ քէյֆիյէթինտէն տօլայը էն պէշիւք մասլահաթկիւզալընա էթտիյի սըփարըշտա տէր քի՝ Նէկեղեցականլարտան չօղու , կէրէք աշխարհական վէ կէրէք փափաղ , ճահիլ՝ մալիւմաթսըզ վէ գալլըն գաֆալը քիմսէլէր տիր . ճահիլլիքլէրի գատար տա էտէպսիլլիքլէրի վար տըր . խըզմէթլէրինի պրագըպ՝ շէհիրտէ ֆահիշէլէր իլէ էթթէ պէրի կէղէրլէր , թայինլէրինի հէյիպ իշմէյէ վէ զինաքեարըղա սարֆ էտէրլէր” : Իսլահը մէզհէպ պաշլամազտան Րօմա քիլիսէսինին հալի պու իտի :

Իգնատիոս Լյուլա . շեյարեթե կիթմեթի . Ինժամբ .

ՓԱՐՏԱԿ

ՄԻՋՎԻԹ ԼՈՅՈՒՆ ԻԼԵ ԻՆԼԵՔՏ ՄԵՋՈՒԳԻՆ ՓԻՐԵԼԻԹԻՆԻ

Ի վրոփառա վագի օլան իսլահը մեզՏեպ երգենտեն Բօմանըն գորգուպ թիթրետիյի , վե ճեսիմ գուվ վեթի թեթեֆ օլուպ իւմիւտ փունկարլարը գուրուսուղու վագըթ , Իգնատիոս Լյուլա Ղ'իզվիթ շիրքեթինի իճատ էյլետի : Վաթօլիքլիյին պու մեշհուր փեհրվանը 1491 տե տօղտու . ու սուրեթտե Լութերտեն ետի եաշ քիւչիւք իտի , զերա Լութեր 1483 տե տօղտու : Լյուլա 1513 տե Ֆրանսա իլե Ղ'երմանիա մաւէյնինտե վագի՝ օլան մուհարեպետե փեք Ֆենա սուրեթտե եարալանըպ պու սեպեպտեն հայլը վագըթ եվտե գալտրգտան սօնկրա , շիֆա պուլտուգտա՝ թարիգի ապերիյի թեղը էտիպ աղիզ օլմաղա նիյեթ գօտու : Վալգըպ Լըրուսաղեմե զիյարեթե կիթտի . օրատա Բրիստոտուն խաչանտըղը եերտե տուրտուղու վագըթ կեցտեն զնա պիր իլհամ վագի՝ օլուպ՝ "Ղ'իզ'իթ" եա'նի՝ Յիտուսեան իսմի իլե պիր շիրքեթ իհտաս էթմեք նիյեթինե ըէյ վե ըիզա կեօսթերիտի : Իշպու իլհամտան սօնկրա վաթանընա տեօներ , վե պիր գաչ սատագաթլը արգատաշլար պուլուպ պիր քիւչիւք շիրքեթ թեշքիլ էտեր . իւզերինտեն պիր գաչ կիւն կեշմեզտեն՝ Պօղոս Գ Փափա պու շիրքեթե ըագի օլուր . պեցիւք պեցիւք իմթիաղար վե հիւքիւմաթլար իհտան էտեր . Իգնատիոս Լյուլայը տախի հիւքիւմեթը ա'գլմե իլե պիւթիւն շիրքեթին իւզերինե պաշ ըէյիս նասպ էյլեր : Պունա գարշըլօգ շիրքեթ տախի քենտիսինի Փափայա ղայեթ թեքմիլ իթա'աթ էթմեյե պօրճլու թանըր , վե շիրքեթին ա'գլարը՝ Փափա

Լոյսընդն շիրքէթ իճառ եթմէր, վէ թալիմաթը :

Ետեւ շիրքէթին ընդիսի տիւնեանն հանկը թարա-
ֆընա էմր էտէրէր իսէ, քիթմէյէ հազըր պուլունա-
ճադլարընը թէահիւտ էտէրլէր : Լէօթիւնիւր քի Լո-
յուանըն իշպու շիրքէթ հազգընտա վազ՝ էյլէտիյի
գանունլարըն նիյէթի՝ իբադէթի, զաֆէթի քի սեբդէթի-
յէթի մահվ էյլէմէք իսի : Էյլէ քի Ղիզվիթ օլան
եալընըզ շիրքէթ իշիւն եաշասըն, շիրքէթաէն խարիճ
պիր ա՛լագասը, իրատէթի վէ զամիրի օլմասըն, իլա
հէր խուսուստա քէնտինէ էմր պօյրուլան շէյի պիլա
թէֆթիշ իճրա էթմէյէ հազըր պուլունասուն : Ղիզ-
վիթ շիրքէթինին ճէմի՝ գանունլարընըն, օլ ուզուն վէ
զահմէթի թալիմլէրին քեաֆֆէսինին տէ նէթիճէսի
պուրայա պագար, եա՞նի ինսանըն զամիրինի, իրատէ-
թինի վէ սէրպէսթիյէթինի էսիր էյլէյիպ՝ օնու պա-
յաղըճա պիր ֆապրիգա մաքինասընա թահվիլ էթ-
մէք : Պու թէրթիպ իւզրէ Լոյսը ազ վագըրթ ի-
շինտէ Ղիզվիթ շիրքէթինէ վէ փափալարա պիր սիւ-
րիւ զայէթ տինտար հիմայէթճիլէր մէյտանա կէթիւ-
տի : Լաքին թէշքիլ էթտիյի թարիգամըն սօն մէյ-
վէլէրի նէ օլաճաղընը պիլմէտի : վագաա տա հասըլ
օլան սէմէրէլէր էմնալըզ շէյլէր տէյիլտիրլէր, իլա
վազ՝ էթտիյի էսասըլ թալիմամըն թապիի մէյվէ-
լէրի տիր : Ինսանըն սէրպէսթիյէթինի, իրատէթինի
վէ զամիրինի գալտրրաըլը հալտէ՝ Լոլահա օլան ի-
թաամ լէ վէ մէսուլիյէթ եէրինէ՝ Ղիզվիթ շիրքէթինէ
պիր միւսթագիլ իթա՛ամ վէ մէսուլիյէթ սապիթ էյ-
լէտի : Եալընըզ շիրքէթին գուվվէթ վէ զանիմէթ քէսպ
էյլէմէսինի մէրամ ու մագսէտ էյլէյիպ, վէ՝ Ղիզվիթ
օլան պու մէրամ ու մագսէտ ուղըունա եաշասըն վէ
էօսին, պահսընը էսաս էտէրէք, էյլէ պիր ինթը-
յէյէ : Եիւթա, քի էանաշու- ժիլիթիյա էօլ Ելլը. քի
Ղիզվիթէ՝ միւսալամ օլտուգլարը եէրտէ նատան :

Լայուանըն շիրքէթինին Քրամը. սեւերեօի վէնէթիճէտի :

Ընդ, գարըշըղըզ վէ պողկունընըզ փէյտա էյլէտիլեր :
 Եղլա պիր Թանգիմաթ միւճիտի կիպի օլտու. նիյէ-
 թի 'սէ' Լանճի (Բարթէսթանդ) կերէքըլին իլերի
 կիտէն գուվլէթինտէն Վիլիսէյի հըֆլէյլէյիպ, օնա
 աղիմ վէ մուազզամ ֆիւթուհասթլար էթտիրմէք իտի :
 Այգամա պէյլիք իլէր վէ ինսան գրսմընըն հալինտէ
 մուհիմմ Թէպտիլաթ վիւճուտա կէթիրմէյի հեր ա-
 տէմ իսթեր իսէ տէ, Եղլա կերէք քէնտինէ, կերէք
 տիւնեպյա չօգ իսպըրըն էթմիշ օլուր իտի, էկեր օլ
 իշլերին հիշ պիրինէ գալըշմըշ օլմասա իտի : Վէշ-
 քի ասքէրլիյի թերք էթմէյիպ, ա'ղիլ օլմագ նիյէ-
 թինտէ պուլունմուշ օլմասա իտի, օլ գատար եիւզ-
 լէրճէ պին հիսապսըզ ճանլար Բ'ղիլ Թէֆթիշ մահ-
 քէմէսինին աճը իսքէնճէլլերինի տաթմըշ, վէ օլ հիւ-
 քիւմէթին ճէհէննէմ միսալի մահպէսէլլերինտէ ճան-
 լարընը Թէսիմ էթմիշ օլմազլար իտի : Փատիշահ
 էօլտիւրմէք, տէվլէթլեր ալթիւսթ էյլէմէք, հիլէլեր՝
 հեր եերտէ Ղիզվիթ շիրքէթինին մարիֆէթիյլէ մէյ-
 տանա կէլէն մէյլէլեր օլտուլար : Աքին շիմտիքի փօ-
 լիթիգա՝ Ղիզվիթ շիրքէթի ալէյհինտէ էյլէտիյի
 հիւքմ սիճիլինի սապիթ էտիպ միւհիւրլէտի : Ղիզ-
 վիթլեր թէքրար վէ թէքրար Լ'վրօփանըն ճէմի՝ միւ-
 թէպեր մէմլէքէթլերինտէն գօ'ուլտուլար, վէ Լ'վրօ-
 փանըն ճիւմլէ տիրայէթլի վէ էհլի սէվապ քիմսէլլերի
 ինտինտէ շիւպհէլի վէ էմնիյէթէ նալայըզ քիմսէլլեր
 սայըլըրլար : Իգնատիոս Եղլանըն եափտըղը պինա
 խարապ օլտու շիմտիքի փօլիթիգա վէ ի'լմ օնու ա-
 յագ ալթընա ալըպ չիյնէտիլեր, վէ ալչագ վէ
 լուզումուզ պիր շէյ կիպի պիր Թարաֆա աթտըլար :
 Իմտի Ղիզվիթ՝ ոյլայը պրագըպ՝ Խալահը մէզհէպին
 միւճիտի օլան Ելթէրէ տէօնէլիմ : Պուսուս տօղուշու
 վէ էօ'մրիւնին իլք սէնէլլերի՝ Եղլանընքիլլերինէ պէնկ-

Մեզհէպի իսլահ էտէն Լուծէր, օնուն թա'լիմաթը:

զէմէզ (սէ տէ, օնունքինտէն չօգ ֆարգլը իտի. նէ-
ճէքի սօնկրատան վա'զ էթտիյի թա'լիմաթլարը տա
օնուն թէրթիպինտէն ֆարգլը իտիլէր: Օնուն ֆա-
գըրըղընը, թէրպիյէ քէսպ էթմէյէ սայ' վէ զայ-
րէթլէրինի, քէշիշ օլտուղու ճիհէթլէ մալիք օլտուղու
սաֆտէրունլուղու վէ տինսարըղը, վազընտան իլէրի
կէլէն հիքմէթլի թէպտիլաթլարը պուրատա նագլ էյ-
լէմէք ֆարղ տէյիլ տիր, չիւնքի վագըֆ օլմագ իս-
թէյէն պունտան ագտէմ օնուն մէշըէպինին վէ ա'մէլ-
լէրինին Լշրմէնիճէ լիսան իլէ նէշը օլունան թէվա-
րիխինի օգույա պիլիր*: Պուրատա օնուն իշլէրինին
գանունունա վէ էյրէթտիյի պաշըճա մատտէլէրէ
պիրազ տիգգաթ էթմէք իսթէրիլ: Եյուլանըն զըտ-
տը՝ Լուծէր ինսանլարըն Բլահա օլան միսուլիյէթը
մախսուէլէրինի մէյտանա չըգարըպ վա'զ էյլէտի:
Խնսան գըսմընըն ֆիքրինին օլ գատար սէնէլէրտէն
պէրու պաղլանմըշ օլտուղու պէնտլէրինի չէօղիւպ, վէ
Բլահաճն հիւքիւմէթ ու քէլամընա սէրիան իթա'աթ
էթմէյէ նասիհաթ էյլէյիպ, հէր քէսէ՝ կէրչէքլիյի
արամագ իչիւն Բլահատան նայիլ օլտուղու գուտրէթ-
լէրի իսթիմալ էյլէմէյի ըուխսաթ վէրտի: Եյուլա
կիպի ահտլար (ախտլար) իհտաս էտէճէք եէրտէ՝ Բլ-
լահաճն թէմպիհլէրէնէ վէ օնուն եազըլմըշ քէլամընա
իթա'աթ էթմէյ: վաճիպ օլան պօրճու վա'զ էյլէտի,
Բստուաճաշունշու անկլաշըլմագ լիսան իլէ սէթր էտէ-
ճէք եէրտէ խալգըն անկլատըղը լիսանա թ ըճիւմէ էյ-
լէտի, վէ ճէմա'աթըն լիսանը իլէ Բլահա ի'պատէթ
էթմէք ա'տէթինի իսխալ էյլէտի, պու շէյ իսէ՝ օլ վա-
գըթլարտա հերետիկոսլուգ սայըլըր իտի: Լշիրլիքտէ

* Պագ, Պապու-իւն Բարիւարէո-իւն, եանի՝ Իսլահը մէզ-
հէպ թէվարիինի:

Լուծերին թէեօրի. օնուն անէյհնտէ սեօյլէնէն գապա-
հաթլար:

ուսուշմուշ Լյւրօփա միլլէթլերի օնուն սէսինտէն ու-
յանտըլար: Շաղըգ իլէ ԲլաՏըն քէւամընը, Փիքը
սէրպէսթիյէթլինի է զամիր հուգուգունու գապու-
էթտիլէր. պատէհու Բրօթէսթանդըգ եայըլտըղ:
եէրլէրէ ա'ղ ու Փիքը ույանըգըղը վէ ախլագ փաթ-
ըղը նէշը օլունտու: Շէրմանիա Փալիտէլի սէնամթ-
լարա միւպաշէրէթ էյլէյիպ իլէրիլէմէյէ պաշատը, վէ
էն էտնա հալտէ վէ մաղլում պուլունան քիմնէլէր
եէնի հայաթ վէրիճի պիր հարաքէթ գուվվէթինի հիսս
էթմէյէ պաշատըլար: Իշթէ Լուծերին վէ Լյու-
լանըն թէէսիրաթընըն Փարպը պու օլտու

Պագաթ Բրօթէսթանդլարըն մէրամը Լուծերի
պիւսպիւթիւն լէքէսիլ վէ փաթ կէօսթէրմէք տէյիլ
տիր: Լուծեր չօգ քէրրէ եանկըշըգ էթմիշ տիր.
Բրօթէսթանդլար օնուն եանկըշը գլարընըր ըէտտ է-
տէրլէր: Լաքին Լուծեր մէշհուր վէ էպէտի կէր-
չէքլիքլէր, գուրթուլուշումուգա տայիր կէրչէքլիքլէր
տախի վա'ղ էթմիշ տիր. Բրօթէսթանդլար պունլա-
րը տէյիլ Լուծերին իսմի իլէ, իլա ԲլաՏըն Բէ-
լամընտան օլտուգլարը իշիւն գապու էտէ լէր:

Լաքին պունու տա սապիթ էտէ պիլիրիլ, քի Լու-
ծերին անէյհնտէ սեօյլէնիլէն ճիւնհալարըն վ քէօ-
թիւլիքլէրին չօղու պիւսպիւթիւն եալան շլլէր, չօ-
ղու տա քիւլիյէն սախթէ հիքեայէլէր տիր: Լու-
ծերին տիւշմէնլէրինին ուզագտան՝ Լուծեր էօլմիւշ
տիր, վէ օնուն էօլիւմիւ (հուգանըն էսլիւմիւնտէն
չօգ հիյպէթլի վէ գարգուլու օլմուշտուր, տէյիւ թէ-
վաթուր էթտիքլէրի վագըթ, Լուծեր հէնուզ հա-
յաթտա իտի: Լուծեր տիւշմէնլէրինին չգարտըղը
եալան խապէրի պաթթալ էթմէք իշիւն պէրիտէն մէք-
թուպ կէսնտէրտի: Պէօլէ խասիմլէրտէն հագգ մէ-

Լուծերին իսմիյէ իլան օլունան Թիշ Բէտէն նամ քիթապ :

մուշ օլունուր մու : Լուծերին խասիմլերի օնուն սերթիլիյինի չօգ քերուէ պիր խալաթ էթմիլէր տիր . վագա'ա Լուծեր չօգ տէֆա' խասիմլերի իլէ ա' էս թարպ իլէ սէջլէմիշ իսէ տէ , շունու տա ունուլթ մամալը քի մերգում Բօմա քիլիս'սինտէ տօղմուշ վէ պէջիլմիւշ իտի : Ղ'ջանըն Հիբեայէսինտէն տէ օլ տէ հրին վահշիլիյինին վէ խօրեսաղըղընըն նէ տէրէ-ճէյէ վասլ օլմուշ օլտուղունու կ' օրտիւք . պու պէջլէ օլարագ Լուծեր' քէնտի տէ հրինտէ ա'լա վէ մէշ-հուր ախագ սահիպի պիր զաթ օլմուշ օլուր . վէ վագա'ա օնուն քիւլիւ սաֆտերունլուղունու վէ էֆ-քեարընըն մէթանէթինի չօգ քերուէ տիւշմէնլերի պիլէ իգրար էթմիշ էր տիր :

Լուծերին "Թիշ Բէտէն" եանի "Եօֆրա սէօհպէթի" նամ պիր քիթապը օնուն վահշիլիյինէ էմալլէր կէթիրէճէք պիր ամպար կիպի օլմուշ տուր* : Լա-քին մալիւմ օլա քի պու քիթապը ալա Լուծեր եալմամըշ տըր , վէ օնուն սաղըրընտա նէշը օլուն-մամըշ տըր իլա օնուն վէֆաթընտան սօնկրա ալէյ-հինտէ րասթ կ'լէն տօսթու վէ տիւշմանը' իսթէտի-յինի սէյլէմիշ տիր , վէ պունլարըն քեաֆֆէսի պիր մէճմուա օլուպ թապ' օլունմուշ տուր : Լուծերին իսմինէ համլ օլունան մէգքիւր քիթապըն հիբեայէսինէ վէ օնուն նէտէն նէշաթ էթմիշ օլտուղունա ալ-լա վագըֆ օլմայանլարտան պաշգա , հէր քէս' օնտա մէվճուտ օլանլարըն էքսերիյէ սախթէ օլտուղունու պիլիր : Լքի պիրիպիրինէ միւթապըգ պասմա փէք նատիր պուլունուր' հէր նէշը էտէն եա հէր պաս-մաճը քէնտի քէյֆինէ կէօրէ իսթէտիյինի իլա-վէ էթմիշ , իսթէմէտիյինի գալտըրմըշ տըր : Լուծեր

* Հայաստան նամ Գաղտնիքն Վազէպէ Գայի Էլմէտինի Գրու-եա'ն էյլ :

Լուծերին հագգընտա Գաթօլիք միւսլիմներին շահատէթի

Հայաթտա իբէն եէտի եիւզ հիրմի պէշ քիւչիւք վէ պէցիւք քիթապլար Լաթին վէ Ղերմանիա լիսանլարը իլէ եաղըպ նէշը էթմիշ տիր . օնուն իֆթիրաճը տիւլմէնլէրի մէվքիւր եէտի եիւզի պրագըպ՝ լմիշ Բէտէն կիպի պիր քիթապը ալըպ կէշէրլէրսէ, աշիքեար տըր քի ֆիքրլէրի պաշգա շէյ տիր . հագգանիյէթի զահիրէ չըգարմագ տէյիլ տիր . Լուծերի վէ օնուն եաղտըղլարընը էյիճէ անկլայան Վաթօլիք միւսլիմներ պուլունտու, վէ հալա պուլունուր . Պունլար իսլահը մէվճէպին պու փիրինի՝ քէօթիւլիւքտէն յաւտէ պաշգա շէյ կէսրմէյէն ճահիլ վէ պաթըլ իթիգատը իֆթիրաճըլար կիպի կէօսթէրմէղլէր . հաթթա օնուն հագգընտա ախէր թարղ իլէ սէօյլէրլէր : Սէսէլա պուրատա տէօրթ մէշհուր՝ իքի էսքի վէ իքի եէնի Վաթօլիք միւսլիմներտէն պիր գաշ մուսթասար իսթիրաճիլավէ էտէրիղ, քի օնլարըն Լուծերին ախլագու թէէսիրաթը հագգընտա նէ զիւիւմլէրի օլտուղու անկլաշըլսըն :

1. Հու փարչա՝ 1610 տա տօղան Վէ Բրօթէսթանդըղըն պէցիւք խասի օլան Ֆրանսալը Ղիլվիթ Սէյնպուրկտան տըր

«Լուծեր», տէր պու միւսլիմ, «ա՛գըլը վէ զայէթլէ պասիրէթլի պիր ատէմ իտի . եօրուլմագ զայրէթլէ իլմ՝ մէրագըսը օլուպ, չօգ քրրէ էօյլէ տալար իտի քի կիւնլէր իլէ աղզընա եէմէք գօմաղ իտի Լիսան աշնաըղընտա չօգ լէրի կիթաթի վէ շայրապետլէր իւզլէրինէ վաֆիր մաթիւմաթ քէսպ էյլէտի : Վուվվէթ վէ վիւճուտլէ սաղ, վէ գանը հիտտէթլի իտի : Կէօղլէրի քէսքին վէ աթէշի . սէսի թաթը, ֆագաթ եիւքսէք սէտա իլէ սէօյլէտիկինտէ հիյպէթլու իտի : Եղըր հիյէթի վար իտի . զայէթլէ գօրպուսուզ վէ ճէսարէթլի իտի իսէ տէ, իսթէտիյի

Լուծերին պեղաղածը վե ճերմանիա լիսանընա աշնալըը :

վագըթ թէ /աղո՛ւ վէ հալիմիք սիւրէթինի իւզերինէ ա՛լա պիլիր իտի . վագա՛ա պու շէյ տէ աղ /ուգո՛ւ պուլմուշ տուր : Մանասմըրտա գալտըղ ճէմի՝ վագըթ վէ մուսախարէն հերետիկոսլուգլարը իլէ էյի հալէրինի պօղտուղու վագըթլարատէք՝ տայիմա միւմ-քինի մերթէպէ սուչսուղ ախլագը օլմուշ ա՛տտ օլու նապիլիր : (Մէյն պուրկ, [Թէվարիխ . Լուծէր . փա-րիզ 1680 .)

2. 1634 տէ տօղան Սլարիլսս պիր տիկէր զայ-րէթքէշ Վաթօլիք քիլիսէ միււրրիխի «Վլուօփանըն իսլահը մեզէ / թէվարիխինտէ» Լուծերին հագ-գընտա շէօլէ սէօյլէր .

«Պու () գոստինեան քէշիշ քէնտի վագթինին ճէ-մի՝ պաշ հերետիկոսլարընըն քէօթիւ վէ էյի հալէ-րինին քեաֆֆէսինի իւզերինտէ թաշըր իտի : Նանն էտէրսին քի թա՛պիաթ՝ Ղէրմանիալընըն ֆիրասէթի, սալլըղը վէ իշիւղարըղը իլէ Սթալլալընըն ճան ու հէ-րարէթինի պունուն իւզերինտէ պիր եւրէ կէթիրիպ պաղլամըշ տըր : Վէ՛ ֆէյլէսօֆլուգտա , նէ դըրըն-տէնիլէն Նստուածաբանութիւնտա , նէ տէ Սլմի պէ-լաղէթտէ օնտան իւսթիւն , եա օնա միւսապի պիր քիմսէ վար իտի : Լուծէր իլմի պէլաղաթտէ զա-յէթ թէքմիլ պիր միւէլլիմ իտի : Ինսան ֆիքրինին գուվլէթ վէ զա՛աֆիյէթինին նէրէլէրտէ գարար գըլ-տըղընը թէքմիլէն ֆարգ էթմիշ իտի , վէ նէ՝ կէօնէ հիւճիւմ էթսէ զալիպ օլապիլէճէյինի էյի պիլիր իտի : Տիյնէյէնլէրին հավէսլէրի նէ գատար կէօնակէօն վէ պիրիպիրինէ մուղայիր օլսալար իտի , օ օնլարը քէնտի նիյէթինէ կէթիրմէյէ միւգթէտիր իտի չիւն սէօյլէ-տիյի շէյին նէ թէմէլ իւզերինէ պինա օլմուշ օլտու-ղունա ա՛գը երէր իտի : Շէօլէ քի էկէր սէօյլէյէ-ճէյի մատտէ չօգ իսպաթլարա միւհթաճ զայէթ կիւճ

Լուծերին Աստուածաշունչ թերծիւմէսինին կիւզէլէի :

պիր շէյ տէ օլսա իտի, պայաղը թէֆսիրլէր վէ թէշ-
պիհլէր իլէ իշի պաշա չըգարըրըտը : Տերստէ վէ
ամպիօնտա էքսերիյէ կէօսթերտիյի գուվվէթի վէ
թէէսիրաթը ատէթա սէօհպէթլերինտէ պիլէ տիյնէ-
յէնլէրինէ թէէսիր էթտիրիր իտի :

“Լուծերին զէմանընտա վէ պու անէ տէկին Ղ'եր-
մանիա լիսանընը օնուն կիպի էյի սէյլէյէն փ
եազան, վէ լիսանը մէզքիւրուն ինճէ խուսուսլարընը
օնուն գատար անկլայան պիր քիմսէ պուլունմամըշ
տըր : Այլէյիշինին գուվվէթի, եաթօտ իսթիլահը-
նըն հէյրան էտիճի թաթլլըզը իլէ տիյնէյէնլէրին
իւզերինէ էյլէտիյի թէէսիրաթը՝ էքսերիյէ Ղ'երմա-
նիա լիսանընըն ֆէսուհաթ վէ պէլաղլաթը մա'րիֆէ-
թիյլէ իճրա էտէր իտի” : (Ա՝ արիլաս . լմէվ . Լ՝վրօփ .
Սէզհ . լմէպտիլաթընըն լմէվ . Փարիզ . 1686—
1689) :

(Ե) ալթընճը վէ օն եէտինճի տէհրլէրին Վաթօ-
լիք միւերրիսլէրտէն Լուծերին ի'լմինէ՝ պէլաղլէթինէ
վէ գուվվէթինէ տայիր պուլնլար կիպի էմսալէր կէ-
թիրիպ չօգ սահիֆէլէր տօլտուրա պիլիրիտէք իսէ տէ,
պու գատարընը քեաֆի սայարըզ : Շ իմտի ասիրի-
միզին միւէլիֆլէրինէ կէլէլիմ :

3. Լ՝վրօփանըն շիմտիքի էն մէշհուր Վաթօլիք միւ-
էլիֆլէրտէն պիրի Ֆրիտրիք Ֆրօն Շ լէկէլ, Թարիխի
ֆիլօսօֆիա իսմինտէ թէէլիֆ էյլէտիյի քիթապընտա՝
Լուծերին Աստուածաշունչ թերծիւմէսի վէ Ղ'եր-
մանիա լիսանընա էթտիյի թէէսիրաթ հագգընտա
շէյլէ եազար : “Ա՝ ահշիլիյին էսնիւնիւ ալան վէ զայ՝
օլունան շէյլէրին եէրինի տօլտուրան պիր գուվվէթ
վար իտի, եա'նի Լուծերին Ղ'երմանիա լիսանը իլէ
Աստուածաշունչ թերծիւմէսի : Լ՝յի պիլիրիզ քի
սահիհ ֆէյլէսօֆլարըն ճէմփ'սի՝ պու թերծիւմէյի զա-

 ԱՆԹԵՐԻՆ ԹԵՐԾԻԼՄԵՍԻՆԻՆ ԿԻԼՂԵԼԻՅԻ :

յէթ երեքսէր Ղ'երմանիա լիսանը իլէ եազըլմըշ, իւլում վէ ֆիւնուռն իսթիլահնա գանուռն վէ էմնալ ատտ էտէր . վէ տէյիլ սալթ . Քլափսոթ, իլա պաշգա մէշնուր միւլէփէր տէ իսթիլահնէրինին թարզընը պու թէր-ճիւմէյէ պէնկզէթմիշէր տիր : Ղ'երմանիա լիսանընըն իշպու ալատան ալա վէ կիլզէլ թէրթիպինի պիզէ իհսան էյէտիյի իշին , Անթէրէ զիյատէսիյէ միւլ-թէշէքքիւր իլ : ()նուն թէէլիֆթէրտէսի օլան քի-թապլարտա էյլէ պիր էսքի պէլաղաթ կէօրիւնիւր , քի ճիւմլէ իւլում վէ ֆիւնուռն թէվարիսինտէ օնտան իսթիւն քիմնէլէր փէք նատիր տիր Պիլ հագիգաթ իսթիլալ մէյտանա կէթիրմէյէ միւլթէ-տիր օլմագ իշին էլլէմ օլան հէր ֆաղիլէթ մէրգու-մուն զաթընտա մէվճուտ իտի : Իշպու իսթիլալ միւլթէտիր տէտիյիմիլ գուվլէթ տէյիլ եալընըլ օ-նուն եարը ճիսմանի մատտէլէր իլզէրինէ էյլէտիյի թէէլիֆթաթարտա , մէսէլա՝ Ղ'երմանիա Պէյլէրինէ ա'րլ՝ թէսմիյէ օլունան թէէլիֆինտէ , իլա քիթապ-լարընըն քեաֆթէսինտէ կէօրիւնիւր : Էմնա՝ հէ-փիսինտէ տէ պիր գուվլէթլի կիլզի մուհարէյէ նի-շանէլէրի միշահատէ օլունուր : ()անն էտէրսին քի իշպու Ալաշըն վէ թապի'աթըն պալիշիշէրի իլէ մէմ-լու ատէմին բուհու ալիմինէ մալիք օլմագ իշին՝ իքի տիւնեա պիրիպիրի իլէ ճէնըլէշիրէր :

« Անթէրին իտրաքի գուտրէթլէրինին վէ երեքսէր-լիյինին գըյմէթինի՝ օնյարընէ խուսուսլարտա իսթի-մալ էթտիյինտէն սարֆը նազար պիրլէ՝ լայրգընճա թանըյան քիմնէլէր՝ օնուն շայիրալէրինտէ պիլէ ազ պուլունուր : ()նունլա պէրապէր իշէյէնէրին էք-սէրիսի, եա'նի՝ օնուն շայիրալէրի , հէնուլ ֆիքըլէրի ըշպլանմըշ պոյաղը զա'իֆ ատէմլէր իտիլէր : Ավ-րօփանըն իգպալի եալընըլ օնուն զաթը վէ բուհունա

Լուծերին ա՛րեւելի վե ֆէստաթը:

մանիանըն կերէք Վաթօլիքլէրի վե կերէք Իւօ թէ
 Թանդլարը՝ օնու էսքի Ղ'երմանիա լիսանընա պիր շն
 ու շէօճրէթ անտ էյլէտիլէր: Լուծէր Ղ'երմանիա
 քիթապէթինտէ ա՛լա վե միւթէպէր ըիւթպէյէ ու
 յիլ օլմուշ տուր: Լուծէր իսլահը մեղհէպին մեշ
 հուր վաիպի օլտու: Սիւթ'քէլիմէ էլլէմ օլան ճէ
 մի' ֆազիլէթլէր օնտա մեվճուտ խոի. Թէսալլուրու
 (երեւակայութիւն)՝ զապթ էյլէտիյի շէյլէրի սուհու
 լէթլէ իֆատէ էյլէտիյի րօտտէտէ տէ՝ քէնտինէ Ե
 ֆատէ օլանը եինէ օլ սուհուլէթլէ զապթ էաէպիլիը
 խոի: Լ'զլնտան չըգան քէլամ՝ պիր ճօշղուն փու
 նար միսաի՝ միւպահ վե թաշլըն խոի: Սէօի պեր
 րահ վե գուլլէթլի. կէօլլէրի աթէշի. պաշը էսքի
 տէօքմէլէրէ պէնկլէր. էլլէրի կիւլէլ. վե հարաքէ՛մի
 հիւսնլիւ: Լ'նի վահիտտէ հէմ Սաալէ հէմ Վիթէն
 խոի. պիրինին թօհաֆ թապիաթը իլէ, օ պ'րնին
 միւշէրրէֆնէզաք թի օնտա պիրտէն մեվճուտ խոիլէր:

«Էլէ պիր քէրրէ խասմի օլան պիր գլալ հ'քմ
 էթմէյէ գալլըշտըն, օնուն ֆէստաթընըն կ'ալ լի
 յինի վե եիւքսէքլիյինի սէյր էյլէ: Պիր սէյրան տըր
 աշըըր, քրիսթիան զանն էտէրքի էօլիւլէրին շէր'իա
 թը օլույօր, քէնտի տէ օրատա պիր սէյիրճի տիր:
 Լ'թէշ փիւքիւրէն կէօզլէր իլէ. վէ՝ միւճրիւմին սի
 ճիլինի եաղմագ իչիւն պիր էլինտէ Լ'ստուածաշունչ,
 պիր էլինտէ գալէմ, հաքիմի սէյր էտէր: Պիր տէ
 պագարտըն քի թաճըլ միւթթէհիմ սալթանաթը հիւ
 մայունու իլէ տօնանմըշ տիվանա չըգար, Լուծէր օն
 լարը պիրէր պիրէր իւլէրինտէն չըգարըպ սօյար. էլ
 վէլ թաճընը, սօնկրա քէրաքէսինի, պատէհու ասա
 տընը, վե էնճամը ա'տալէթ գըլ ճընը: Ոլ վազըթ
 Գրալըն իւլէրինտէ պիր գապահաթը թօփրագ քիւ
 լիւլէսինտէն պաշգա պիր շէյ գալմաղ. պէօլէճէ Լու

 ԼՈՒԹԵՐԻՆ ԹԵԷԼԻՓԱԹԸՆԸՆ ՄԱՎԼԻ:

Թէր օնուն ճիւղէ պինամուսուղարընը , էն կիզի սըրըլարընը պիլէ խալզըն կէօզիւ էօնիւնէ գօր: Ղ'իւմանի փատիշահ եիւզիւնիւ սագլամաղա չալըջըր իտէ տէ , օլ զազապ գատէհինի Թօրթուսունատէք սիւզիւպ իչմէյէ մէճպուր օլուր: () մէրհամէթ նիտա եթտիք՝ ճէ , Լութէր տահա զիյատ՝ փելին գարըշթըրըր: Լն՝ ճամ՝ պիր քերրէ կէօզիւնիւն էօնիւնէ գօտուղու սէյրանըն փերտէսինի աչմաղա մէճպուր օլուր , եօխստ ա'իլ նը զա'յ էտէրսին:

"Լութէր տայիմա միւթէհարիգ էֆրեար իլէ եազար իտի , պու սէպէպտէն միւլահազալարընըն աթէշ ու հարարէթի ԹԵԷԼԻՓԱԹԸՆԸՆ տա սիրամթ էտէր իտի: Լչպտըղը շէյլէրէ հէր քէսին նէ նազար իլէ պագաճաղընը ասլա գայտ էթմէզ իտի Լչֆազ ի՝ ճատ էթմէք եախստ ֆիբրինէ լահամ վերմէք իչիւն ուլուն ուլատըյա աննընը օվալամագ պիլմէզ իտի . գալէմի՝ միւլահազալարընըն արգասընտան կիւճ իլէ եէթիշէ պիլիւր իտի:

"Լչ եազըլարընըն հիչ պիր եերիէտէ Թէլաշ , էնտիշէ , շաշըրմագ եախգտ գազըմագ ալամէթլէրի , հիչ պիր հէրտէ պիր մինասիպէթսիլ լուղէթ եա պիր չիւրքին սէյլէյիշ , միւշահատէ օլունմալ , վէլհասըլ եազըլըջըն տօղրուլուղունու կէօրէն՝ օնու ԹԵԷԼԻՓԱԹԸՆ զիյատէ , պիր միւսէվէտէ Թէսվիթի գըյաս էտէր

"Լէրէք Լաթինճէտէն Ղ'երմանիա իսանընա Թէր՝ ճիւմէ էթտիյի , վէ կերէք քէնտի ԹԵԷԼԻՓ քէրտէսի օլան իլահիլէր , զայէթ մէտհ օլունաճագ շէյլէր տիրլէր: Լութէր ա'իզ քէլափարը Թէպտիլ էթմէտի . վէ իւրոս ու հ տտէթինին էսէրի իլահիլէրինտէ կէօրիւնմէզ: Վէնտի ԹԵԷԼԻՓԻլէրի աղը՝ վէ միւքէլէֆ , եիւքսէք վէ աջըգ տըր . նէվ'իճատ տիւզէնլէր ի'լավէ էթմէյէրէք՝ Լաթինճէնին ասըլ շէքլինի պէնկզէթմէյէ զայ:

գաթօլիքներին էթաիլի շահատէթին սահիհլի :

ընթէ էթմիշ տիր : Պոլս իլահիլէրին մէճմու'աւը սօն տէրէճէ մագպուլօլտու . Լաթինճէ իլահիլէրին քեաֆ-ֆէսի տէ պիրտէն պաթթալ օլտու , շէօյլէ քի ի'պա-տէթտէ Լութէրին ահէնքլի իլահիլէրինտէն պաշգա շէյ իշիտիլմէզ իտի . զե'ա իլահիլէրտէն եքսէրիսինին հէմ միւլէլ'ֆի հէմ տէ մագամընը եափան պիզլաթ քէնտի իտի :

«Պա'զը խոնսուսլարտա իշպու իսլահը մէզհէպ փի-րինին թէէլիֆաթընը ի'ր' ճիհէթիլլէ թէ 'թիշ վե թէճէսսիւս էյլէտիք : Լաթին օնուն պիր պաշգա քի-թապընը տա , եա'նի' Ղէրմանիանըն զիյա'տէսիլլէ իֆթիլար էյլ'տիլի Լստուաժաշունչ թէրճիւմէսինի խաթըրտան տուր էտէմէզիլ : Լութէր պու թէր-ճիւմէյի վաթանընըն շան ու շէօհէթի իշիւն' պիր տիրիլի թաշ միսալի տիրիպ պրագալը : (տէն Լու-թէրին թ' վար . Լաթիգա պասմասը , սահիֆէ 212 — 214 , 500 — 506 :)

Իշպու շահատէթլէրի օգույան իհթիմալ տըր , պու միւլէլիֆէրի' Լութէրին էն պէջիլք տօսթու վէ օ-նա թապի քիմսէլէր տէյու գըյաս էտէ . լաթին էօյլէ տէյիլ տիր . Ըլէկէլտէն մա'ատէ ճիւմէսի տէ օնուն էն պէջիլք տիւշմէնլէրի տիրլէր : () Եւար Լութէրի Էբրեսիկոսլարըն պաշը վէ քիլիսէնին պիրլիլի' գուվ-վէթի վէ սա'ատէթինէ սէքթէ վէրիպ օնու իարապ էտ ն տէյլ ա'տտ էտէրլէր իսէ տէ , օնուն պէջիլք ա'գլ ու պասիր'թ սահիպի պիր զաթ օլտուղունու տա իգրար էթմէյէ մէճպուր օլմուշար տըր : Պոլսլար կէրշէքլիյէ գարըն ա'տալէթլէրինտէն նաշի' Լութէ-րին թէէլիֆլէրինէ վուգուֆիյէթլէրի օլմայարապ օնու թահգիր էտէն ճահիլ վէ ահմագ իֆթիրաճըլարըն եօլունու թուլմամըլար տըր . իլա օնուն քիթապլա-րընը օգույուպ , օնլարըն թէէսիրինէ գարըն գօմաղա

Լուծերին վե Լոյոլանքն նուֆուզու :

գատիր օլմամըշ քիմեկէր տիրէր : Լաքին հէր նէ գատար օնուն ի՛լմ խուսուսունտա իլէրիւ էմէսինի, վէ ֆիրասէթինի իւրար էտէրլէր իսէ տէ, Ինճիլի քրիսթիանլար ինտինտէ օնա էն պէսիւք շան օլան քէյ-ֆիլէթի, Եանի օնուն ալ չափ կէօնիւլլիւ վէ խալիս տինտարլըղնը վէ Բլահա օլան իթիպատընը ինքեար էտէրլէր : Լուծէր վագամ սէհվ ու խաթմատան էղատէ տէյիլ իտի իսէ տէ, օնլարըն չօղու Վաթօլլըրիլինաէ ալարըլ թէրպիլէտին, օլ վագթըն պաթըլ իթիպատլարընտան վէ մէսէնիյէթ նօգսանլըղն տան հասըլ օլմուշ տուր : Պուճիւմէ իլէ Լուծէր Վիլիսէյի կէրի շէվիւրպ Բլահըն Վէլամընա կէթիրտի : Պու ա՛խմ իշ իշին Լուծէր ճէմի ինսանլար իշինաէ էն մէշհուր ֆաղիլէթքետր տէյիւ զիքր օլունմաղա Լայըդ տրը : (Նուն էօլմէզ իսմի տայիմ զիքր օլունաճափ տրը, Լոյոլա վէ օնուն Նիլլիլթ րէֆիլլէրի իս՝ էպէտէն ֆէրամուշ օլաճագլար, Եախօտ իսմլէրի էպէտի հադարէթաէ գալաճափ տրը :

Ե իմտի պաթըլ զի՛իւմիւ օլմայան քիմեկէրին քիաֆֆիսինէ սիւալէտէրիլ, Ինսան գրսմընա հա՞նկըսընն էյիլի տօգանմըշ տրը, Լուծէրի՞ն մի՛ Եօխսա Լոյոլանքն մը : Լոյոլանքն թէէսիրաթը հէր նէրէյէ Եայըլտը իսէ, օրատա զուլմ, ճահիլիք, իսթիլալ վէ ախլափ պօղուգիւղու տա թագվիլէթ պուլտու : Բլահըն Վէլամընը թանըյան վէ օնա իթիպար էտէն օլմատը : Նէմա՛թ լիափաղարա է՛իր օլտու, վէ բուհայան կիւրուհինին էվէնմէմէսի՛ ահալի իլէ եկեղեցականլար պ յնինտէ պինամուսլուղուն կիւմէսինէ պիր կէնիշ գալիու օլտու : Լաքին Լուծ ըին վազ էթտիյի Ինճիլի Բրօթէսթանլըղք հէր նէրէտէ գապուլ օլունտու իսէ՛ ինսանլարը պունա պիւս Եիլթին մուղայիր օլան պիր հալէ թէպտիլ էյլէտի :

Քաթօլիք վե Բրօթէսթանդ վա՛իզէր :

Եկեղեցականլարն եվէնմէյէ հագողը, ճիւմէ ատէմ-
լէրին՝ Լլաճըն հուղուրունտա հիսապ վերէճէք զաթ-
լար կիպի՝ օնուն ք'լամընը օգույուպ՝ ախլադի գուտ-
րէթլէրինի իլէրիւլէթմէյէ օլան պօրճու, զամիր սեր-
պէսթիյէթի, խայրը ամէլին տէյիլ գուրթուլուշ պէ-
հասը եախօտ կիւնահ քէֆարէթի՝ իլա սաղ իմանըն
մէյվէսի տէյիլ ելգէմ վէ միւհիմմ օլտուղու, ճանըն՝
տէյիլ Վիլիսէնին սըրրլարը՝ իլա Լ'զիլ Բուհ իլէ
եէնիտ'ն տօլմասը, սահիհ թէվպէ էտէնէ՝ տէյիլ ա-
ղիվէրին եա փափաղլարը՝ իլա կիւնահքարլարըն
միանճար օլան Վրիստոսուն վասիթասը իլէ կիւնահ
ա'ֆվլըլը իհսան օլտուղու . Մէղճէպի իսլահ էտէն
Բրօթէսթանդ Լլութէրին վա'լ էյլէտիյի . Շ'իլվլթ
Իգնատիոս Լլոյլանըն իսէ՝ ինքեար էտիպ մէն'ինէ չա-
լըտըլը կերչէքլէքլէր իշթէ պո'նլար տըր : Ը իմտիյէ-
տէք տիւզիյէ կիտէն օլ հայաթ վէրիճի, եիւճէլտիրիճի
վէ փաքէյիճի թէէսիրաթ պունտան պէօյլէ տէ տայիմա
պու կ ըչէքլէքլէր իլէ պէրապէր կիտէճ ք տիր . զիրա
տէյիլ ինսան իճատլարը, իլա Լլաճըն նուֆուղու իլէ
սապիթ վէ իլհամ օլունմուշ կերչէքլէքլէր տիր, վէ
էնճամ տէյիլ Լլութէրին իամի, իլա Լլաճըն լութֆ
ու գուվվէթի իլէ հէր եանկըշլըդ իւզէրինէ զալիպ
օլաճագ տըր :

Փ Ա Ս Լ Գ

ԻՐԾԹԵՍԹԱՆԴՆԵՐ ՎԷ ՔԵԹՕԼԻԿ ՎԱ՛ԻԶԼԵՐ :

Վաթօլիքլէր՝ փութփերէսթլէր արատընա կէօն-
տերտիքլէրի վա՛իզէրի վէ տիւնեայը Վաթօլիք մէղ-
ճէպինէ ճէլպ էյլէմէք խուսուսունտա էթտիքլէրի ճահտ
ու զայրէթլէրի՝ Բրօթէսթանդլարըն պու պապտէ էյ-

Գաթօլիք վա՛իզէրին վա՛զ էթմէյէ սեպէպի :

Ընտիրի սայ ու իՆթիմամ իլէ բուպար էտերէք, ճահիւ-
լանէ էօյիւնիւպ իֆթիխար էտերլէր : Վաթօլիքլէ-
րին պու խուսուստա ֆախար ու ղուրուրիյէթի տերքետար
իսէ տէ, պու հարաքէթլէրինտէն Ռօթէսթանդլարըն
հուսուլէ կէթիրտիրի մուհասէնաթա աշինա օլմատրգ-
լարը աշիքետար կէօրիւնիւր : Ապաա՛ պու ատէմլէր
քիլիսէլէրինին վէ վա՛իզէրինին իլանաթընտան պաշ-
գա շէյ օգումայրպ, վէ Վաթօլիք քիլիսէսի տայի-
րէսինտէն խարիճտէ նէ վապա՛ալար տէօնէյօր օլտու-
ղունտան ասլա մա՛լիւմաթլարը օլմայրպ, տիւնեանըն
սայիր Վրիսթիան միլէթլէրինէ պիր շէյէ եարամա-
յան ֆայտէսիզ քիմնէլէր նազարը իլէ պապարլար :
Ընի Չին էհալիսի կիպի . զերա պոււնլար մէմլէքէթ-
լէրինի “Չիչէք.ի փատիշահլըգ”, “Ամալի տէվլէթ”,
“Միլէթլէրին կէօպէյի” տէյիւ ա՛տտ էտերէք, քեաֆ-
ֆէի Լմերիպա վէ Ալթուփա էհալիսինի “Աճնէպի վահ-
շիլէր” մապամընտա թուլթարլար : Պու պէօյլէ օլ-
տուղու սուրէթտէ, Վաթօլիք գարընտաշարըմըզն
իշպու քիպրիյէթինի գըրմագ, վէ Ռօթէսթանդլա-
րըն Ինճիլի նէշօր էթմէք իշիւն էյլէտիրի ճահտ ու
ղայրէթլէր հագգընտա օնլարըն եանկըշ մա՛լիւմաթը-
նը տօղրուլթմագ ֆարիզէյի զիմմէթիմիլ տիր :

Ավվէլ էմրտէ՝ Վաթօլիք գարընտաշարըմըզա սի-
ւալ էտերիզ, քի իսլահլը մէզհէպտէն էվվէլ փուլթ-
փէրէսթլէր արասընա իրսալ էթտիքլէրի վա՛իզէրի
քիմլէ՛ր տիր : ()ն ալթընճը տէհիրտէն էվվէլ, օրթա
տէհրլէր էսնասընտա հա՞նկը միլէթի տինէ կէթիր-
միշլէր . հա՞նկը մէմլէքէթլէրէ վա՛իզէր կէօնտերմիշ-
լէր տիր : Բօմա օլ էսնալէրտէ մերքէպէ ի՛զգէթ վէ
զիյնէթլէ համտ ու սէնա օգուրուտու : Ապիսկոպու-
լարը իսէ “ամին” զըրլարլար իտի . պոււնլար վապի՛
օլտուղու թարիիլէրտէ՝ փուլթիւրէսթ միլէթլէրին ճան

Ու ագասա պու վա'իղլերին իչինտէ չօգ ղայրէթլն քիմնէլէր զուհուրա կէլմիշ տիր . օնլար ղայրէթը ազլմէ վէ ինքնարը նէֆս իլէ չալըջմըլ վէ սուրէթը զաշիրէյէ նազարէն պէցիւք իգպալէ միւնսսէր օլմուշլար իսէ տէ , սախթէ թա'լիմաթլարընը աշէքքիար էթմէքտէն պաշգա պիր մուհասէնաթ հասըլա կէթիւրէմէմիշլէր տիր :

Հինգե վէ Չինէ իրաւ օլունան Ղիզվիթ վա'իզ-
լէրի էմալ կէթիդէիմ, Իշպու վա'իզլ'րին իւմիար

գաթօրք վաճառքին վաճ էթմէքտէ ուսուլի :

էյլէտիյի ուսուլ շու տուր . ճէմա՛ւթտան միւմքիւնի մերթեպէ Խնճիլի սէթր էյլէյիպ , անճագ ճիւղի շէյ Խնճլտէն թա՛լիմ էտէրէք , վէ եալընըզ օնլարըն փուլմիէրէսթլիք այինլէրինտէն պա՛ղը շէյլէրի թէպտիլ էթտիրիպ՝ օնլար տույմայարագ պիր թագրիպ օնլարը քրիսթիան էթմէք : Չինտէ օլան Ղիլվիթ վէ Դոմինիկեան վա՛րդէր պէյնինտէ եէնի Վրիսթիան օլանլարըն փուլմիէրէսթլիք այն ու ա՛տէթլէրինտէն հանկըլարընը հըֆլ էթմէյէ ըուխսաթ վէրմէք ճայիլ օլտուղու հագգընտա պիր շէտիտ ժա՛րագա վագի օլտու : Փուլմիէրէսթլիքտէն տէօնմէ քրիսթիանլարըն քէնտի էճտատընա վէ օնլարըն մէղարլարընա ի՛պատէթ էյլէմէք ա՛տէթինէ տէվամ էթմէլէրինի Ղիլվիթլէր ըուխսաթ վէրիպ , եալընըզ փուլ միհրազլարընըն վէ մէզարլարըն էթրաֆընա եպըլան շիճէլէր արասընա եէր եէր խաչ գօմայը մաթլուպ էտէրլէր իտի : ()նլարըն Դիէն նամ պիր փուլլարընա ի՛պատէթ էթմէսինէ տէ ըուխսաթ վէրիլլէր իտի . Դոմինիկեանլար իսէ՝ մէզքիւր փուլ իշիւն Ղիլվիթի կէօյ տիւր , տէրլէր իտի , լաքին Ղիլվիթլէր օնու կիօյն Սահիպէ , էպէտի՝ հէր շէյէ գատիր վէ թէքմիլ զաթըն նուսուլնէսի տէյիւ ա՛տտ էտէրլէր իտի : Պու սէպէպտէն Ղիլվիթլէրին զիւ՛լմիւնճէ Չինլէր ճիւմլէ քեայինաթըն էպէտի՝ հէր շէյէ գատիր վէ ա՛ղիմ շիւքիւմտարընա ի՛պատէթ էթտիլլէրի իշիւն , փուլմիէրէսթ սայրլամալը իտիլլէր : Պու մատտէ հագգընտա Ղիլվիթլէր իլէ Դոմինիկեանլարըն մապէյնինտէ օլան մա՛րագալար օլ տէրէճէ պէյիլտիւքի գաթիէն գարար վէրիլմէք խուսուսուլնտա՝ քէյֆիյէթ քիլիսէնին եանկըլմալ պաշէնա արլ օլունտու : Շիմտի քիլիսէնին եանկըլմալ օլտուղունու՝ օնուն թալը ու հարաքէթինտէ կէօրիւրիւլ : 1645 տէ ()-

ճիւղվիթ վա'իղէրին՝ փութփերէսթլէր այինլէրինի թէպտիւ
էթմէլէրինին թարղը :

Նունճու Խննովկէնտիոս Ղ'իզվիթլէրին ուսուլինէ զա-
յէթլէ գարշը կ'լիպ , “Չինլէրին ի'թիգատը պաթըլ
տըր” տէյերէք Ղ'իզվիթլէրին միւսա'ատէլի թափը ու
հարաքէթինի հիւքմ էյլէտի : Լէտինճի Լ'շէքսանդր
իսէ՝ 1656 տա եէնի քրիսթիան ոլան Չինլէրէ Խն-
նովկէնտիոսուն հիւքմ էթտիյի ա'տէթլէրին պիր թա-
գըմընը հըփղ էյլէմէյի բուխսաթ վէրտի : Պու վէճհ
իւզըն պիր եանկըլմաղ Փափա՝ Ղ'իզվիթլէրէ թա-
րաֆ , այնի օնուն կիպի պիր եանկըլմաղ Փափա տա՝
օնլարա գարշը քէյֆիյէթէ գարար վէրաիլէր . օնտան
սօնկրա կէլէն Փափալար պիր էյամ՝ պու մատտէյէ
հիւքմ էթմէքտէն սարֆը նազար էյլէտիլէր . զերա վէ-
րէճէքլէրի գատար հալիյլէ սէլէֆլէրինտէն պիրինէ
գարշը օլաճագ իտի : 1704 տէ () նպիրինճի Լղէմէս
պիր հիյպէթլու սիճիլ իլէ մա'րաղայա միւճիպ օլան
այինլէրին միւստալէմէթինի մէն՝ էթտի, վէ Ղ'իզվիթ-
լէրին րէյիսինտէն մաթլուպ էյլէտի քի իշպու էմրին
իճրա օլունմասընա տիգգաթ էյլէսին : Չինտէքի Ղ'իզ-
վիթլէր Փափայա իթա'աթ էթմէտիքլէրինտէն , մա-
պէյնլէրինտէ Ղ'ոմինիկէանլար իլէ օլան մա'րաղա տա-
հա պիյատէ շիտտէթ քէսպ էյլէտի : Լնճամ պու
եանկըլմաղ Լղէմէս տայիմա պէյլէ գարշը տուրուպ ,
էյլէ պիր հիյպէթլու շիրքէթին զաղապը աթէշինտէն
գօրգարագ , 1715 տէ պիր եէնի ի'լամ չըգարըպ , թա-
պիա'թը իլահիյէ կէօսթէրմէք ի'լին՝ Չն եանի Սա-
հիւ լուղէթինի ի'լավէ պիրլէ Ղ'իէն իսմինի իսթի'մալ
էթմէյի Ղ'իզվիթ վա'իղէրէ բուխսաթ վէրտի , կէյա
տէմէք իսթէսինլէր քի , ի'պատէթ էթտիքլէրի ճիս-
մանի կէօք տէյիլ տիր , իլա կէջիւն Սահիպի տիր :
Պու ի'լամ միւճիպինճէ () Նունճու Խննովկէնտիոսուն
հիւքմ, վէ Լղէմէսին պիղզաթ մէն՝ էթտիյի ա'յինլէ-

Փատրէ Պաթալիօնուն վաֆթիզ էթմէսի թարգմ.

էյլէտիյի պու թա՛լիմաթը, եա՛նի՛ փուլփէրէսթլէ-
րին մէզհէպէ ապիր ա՛տէթլէրինտէ միւմքիւնի մեր-
թէպէ ազ թէպտիլաթ իտիալ էյլէմէյի, սալթ վաֆ-
թիզ, փափազա ի՛թիրաֆ, խաչ չըգարմագ վէ պիր
գաչ պունլար կիպի վաճիրտէն պինլէր մաթլուպ էթ-
մէյի, վէ ճիւմլէ փուլփէրէսթլիք էֆքեսարընը վէ
ճէհալէթինի ոլտուղու կիպի պրագմայը, Բրօթէս-
թանդլար պիւսպիլթիւն ըէտա էտէրլէր: Աքին
Բաթօլիքլէր պու թա՛լիմաթը նէրէյէտէք վարտը-
մըջ ոլտուղունու ֆէհմէթմէք իչիւն, «Տին վա՛ղը Սալ-
նամէլէրի» նամ ըէսալէլէրի օգումագ քեաֆի տիր:
() Նլարըն փուլփէրէսթլէրի քրիսթիան էթմէք իչիւն
ալէսսէվիյէ թուլթուղլարը եօլա՛ զիրաէքի պէնտ պիր
էմնալ օլա պիրիր:

Փատրէ Պաթալիօնուն Սալթ ապսթոս վաֆթիզ էթ-
իյի «սալթ»: «Շօճուղլարը՝ վալիտէլէրինին կէօղլէրի
էօնիւնտէ պիլէ՝ վաֆթիլ էթմէյէ կիւճիւք չէքմէք
իչիւն՝ պագ նէ եօլ պուլմուղում: Տպիւ՛ պիլէմ՝ ճէ
պիր շիշէ կիւղէլ գօգուլու սու վէ պիր շիշէ աէ ա՛-
աէթա սու թաշըրլմ: Պիր չօճուղա ըասթ կէլտիյիմ
թագտիրտէ՝ չօճուղա մագպուլ պիր շէյ էտէյօրում
կիպի իւք էվլէլ պիր գաչ աամլա օլ կիւղէլ գօգուլու
սուտան օնուն պաշընա տամլատրըրմ, պատէհու վալի-
տէսինին պիր շէյէ պագըպ՝ օնունլա մէշղուլ ոլտուղու-
նու կէօրտիյիւմաէ՝ աիթ շիշէյէ իէպիւլ էպիլէ, վէ
էէնիլէյէ «սալթ» իւղիլէրի րէօթիլէ. պու վէճհ իլէ էթ-
ալիյիմի հիչ քիմնէ տույմազ»: (Սալ. Տին Սա՛ղը.
Յունվար 1841.)

Եւնի Օլէանտա Եպիսկոպոսու Փատրէ Փոմփա-
լիէնին իմանա կէթիրմէյէ գըսա վէ գօլայ եօլու:

«Պու եագընլարտա պա՛ղը գապիլէլէրէ զիյարէթ
էյլէտիմ, պունլարըն պէթիւքլէրի հայը վագըթտան

Քաթօլիկ մեզնէպինին սէմէրէսի :

Թէսթանդ վա'իզներին ի'նտինտէ պու կէօնէ Վրիսթի-
անլըզա սիւլիւք էթմէնին գըյմէթ ու ի'թապարը եօգ
տուր : Ալլաճըն ի'նայէթի իլէ վէ խէլասըն էլլէմ
կէրէքըլքըլէրինին իսքեաթը իւզըէ օլմայան իման՝ կէ-
րէք պու տիւնեատա վէ կէրէք էպէտիլքտէ մէնֆա-
աթսըզ վէ ճիչ տիր :

Պաշգա մէմլէքէթլէր տախի, կէրէք Շէմալի վէ կէ-
րէք Ա'էնուպի Լ'մերիգատան, Վաթօլիք վա'զընըն
նէ մագուլէ շէյ օլտուղու հագգընտա մա'լիւմաթ վէ-
րէ պիլիւրլէր : Ա'էնուպի Լ'մերիգատա Վաթօլիք
վա'իզէր Սիանիա գըլըճընըն մուա'վէնէթի իլէ, օլ
մահալին ճէմի' միլլէթլէրինի Վրիսթիանլըզա ճէլպ էյ-
լէտիլէր : Ապին թէվարիս մէղքիւր էյալլէթլէր
հագգընտա պիլիւմ սէօղիւմիւզիւ թաստիգ էտէր, օլ
միլլէթլէր Վաթօլիք մեզնէպինին թէէսիրաթը իլէ
եիւքսէլէճէք եէրտէ, տահա զիյատէ հապարէթ, թէմ-
պէլլէք, ճէհալէթ վէ պաթըլ ի'թիգատլարա զահիպ
օլտուլար : Շէմալի հալէրի' Վրիսթիան մեզնէպի-
նէ վագըթ օլմազտան պուլունտուգլարը հալտէն չօգ
էտնա տըր . սէրպէսթիէթ վէ պիր միլլէթին նէզա-
քէթինէ միւճիպ օլաճագ հալէրտէն շիմաի տահա զի-
յատէ մահրում տուրլար : Ա'իզվիլլէր՝ Շէ-
մալի Լ'մերիգատա, Սէքս'քօտա վէ Ա'էնու-
պի Լ'մերիգատա, պիայնիճի Չինտէ թուլթուղ-
լարը թարիգի թուլթուղլար, վէ նէթիճէսի շու օլտու-
քի պու միլլէթլէրտէն Վաթօլիքլիյէ թապ'ի օլան-
լարըն ճէմի'սինին մեզնէպի՝ շիմաի փուլթիէրէսթլէք
իլէ Վաթօլիքլէքտէն միւրէքքէպ պիր մեզնէպ օլմուշ
տուր : Օնլարըն էսքի պաթըլ ի'թիգատլարը վէ այն
ու ա'տէթլէրի, Լ'մերիգա պուլունտուղու վաղըթտան
պու անէտէք պիր մինվալ իւզըէտիր, եալընըզ իսիմ-
լէր տէյիշիլմիշ տիր : Վաթօլիքլիյէ թապ'ի օլալը

Քաթօլիք վա'իղէրին սէմէրէսի :

Կո՛ւ ճէմա՛ւաթլարա պիր Եէնիլէյիճի վէ Եիւքսէլտիճի
թէսիրաթ վազի՝ օլմատը : Պիր քերրէ Մէքսիքօյու
Շէմալի Լմերիգանըն Մէմալիքի Միւճթէմա՛ասը
իլէ ըուպար էյլէ . պագ նէ ա՛ճայիպ Ֆարդ կէօրիւր-
սիւն : Մէքսիքօտա Վաթօլիքլէր սաքին օլտուլար ,
Մէմալիքի Միւճթէմա՛ատա Խրօթէսթանդլար . Մէք-
սիքօ՝ զահիրէն օլան զէնկինլիքլէր վէ գուվլէթ ճիհէ-
թիյլէ Մէմալիքի Միւճթէմա՛ատան աշաղա գալմաղ .
էօյլէ քի իքիսինին մապէյնինտէ օլան Ֆարդ հագգան
օնլարըն մէզհէպինէ համլ օլունապիլիր : Մէմալիքի
Միւճթէմա՛այը շիմտիքի ըիւթպէ , գուվլէթ վէ զէն-
կինլիյէ մալիք էտէն՝ Խրօթէսթանդլոգ տըր . վէ Մէք-
սիքօյու պո՛ւ գատար զա՛իֆլիյէ , իթթիֆագսըզլըղա ,
ճէհալէթէ վէ հագարէթէ տիւչար էտէն տէ Վա-
թօլիք մէզհէպի օլտու : Թապիա՛թ՝ սա՛ատէթէ միւ-
ճիպ օլան շէյլէրին քեաֆֆէսինի հէր վէճհ իլէ պո՛ւ
մէմլէքէթէ իհսան էթմիշ իսէ տէ , Մէմալիքի Միւճ-
թէմա՛ա էյալէթլէրինէ միւսալի օլամատըղընա՝ զա-
հիպ օլտուղու մէզհէպտէն պաշգա սէպէպ վէրիլէմէզ :

Պո՛ւնտան գաթի՛ նաղար՝ Վաթօլիք վա'իղէրէ
գարշը՝ ախէրլէրի իմանա կէթիրմէքտէ էքսէրիյէ իս-
թի՛մալ օլունան զուլմու ճէպրի զիքր էտէլիմ : Պո՛ւ
խոսսոստա կէչէն իքի տէհրին միւրուրինտէ Շէմալի
վէ Ղէնուպի Լմերիգատա մէզքիւր վա'իղէրին էթ-
տիքլէրինի թէֆթիշ էթմէք լաղլմ տէյիլ տիր : իշպու
Եագըն վագըթլարտա վազի՝ օլանլարտան պիր գաչ շէյ
ղիքր էյլէմէք քիֆայէթ էտէր : Կէչէն Եիրմի , օթուղ
սէնէ զարֆընտա Վաթօլիք վա'իղէր Ֆրանսըղ թօփլա-
րը վէ ըագը մա՛րիֆէթի իլէ Մուա՛թտէլ () գեանօսուն
ատալարընա կիրտիլէր : Շու իքի շէյին պիրինի իս-
թիյար էտին , Եա պիզի վէ ըագըմըղը , Եա շու թօփ
կիւլէլէրինի տէյերէք : Օլ սէֆիլ վէ գօրգագ միւ-

Քաթօլիկ վախճաններն ճշգրտէն խնայել վաճ էթմէլէրի թարգմ.

լէթմէրին իւզէրինէ երկրիյիւ շէտերէր իտի : Սանտուիչ
ատալարընտա վէ () դահիթի ատասընտա պիր էլլէրինտէ
գըլլէ՞ք՝ օպիր էլլէրինտէ ըագըլը կէօսթէրիպ՝ միլլէթ-
լէրի իմանա կէթիրմէյէ գալգըշան վախճաններն իշպու թպ-
րէթ վէրիճի սէյրանըն կէօրիւնմէսի հէնուզ պիր դաշ
սէնէ տիր : Սահիհ տիր քի պաշգա նիյէթլէրի տէ
վար իտի, եա՛նի Բրօթէսթանդլարըն քիւշատ էյլէ-
տիյի մէթէպլէրի վէ պասմախանէլէրի վէ էվվէտէն
նէշվ ու ն՛ւմա պուլմաղա պաշամըշ օլան Բրօթէս-
թանդ քիլիսէլէրի պօղուպ խարապ էթմէք իտի : Իհթի-
մալ տըր քի սէլամէթ վէ փաքլէգ Խնճիլինի՝ ճէնք ,
գան տէօքմէքլիք վէ պէտխույլուգ Խնճիլինէ թէպտիլ
էթմէյէ պու սէպէպի հագգ գըյաս էթմիշէր իտի :
Լաքին էթտիքլէրի ճահտ ու ղայրէթ՝ ա՛ճայիպ թարգ
իլէ նաֆիլէ օշտուգտան պաշգա , մէվքիւր էֆքերարը
Փասիտէրինին աղբորըղընը հիշ պիր վագըթ խաֆիֆ-
լէթմէզ : Շօգ վագըթ տէյիլ տիր քի Վաթօլիքլիք
ախէր մահալէրտէ տէ օլ բուհու կէօսթէրմիշ տիր :
Սատէրա ատասընտա՝ Վաթօլիքլիյի ըէտտ էսիպ վէ
Բրօթէսթանդլըղը գապուլ էթտիյի իչիւն՝ պիր գա-
րը աստըլար : վէ ալթը եէտի եիւզ քիշի գատար
գարըլը աճրտըղլարը իչիւն՝ սիւրկիւն էթտիլէր :

Շօգ աղ վագըթ տըր , քի Մմերիգատա () ըիկան-
ը եալանիլէրին պիր գապիլէսի՝ պիր Բրօթէսթանդ
վա՛իլի Փամիլըտսը իլէ էօլտիւրտիւ : Պունլարըն գաթ-
լինէ շու սէպէպի կէօսթէրտիլէր , քի մէվքիւր վա՛իլ՝
օլ էսնատէ դօլէրա կիպի պիր ղայէթ շէտիտ վէ թէհ-
լիքէլի իլլէթտէն սաղալթմագ իչիւն չաղբորըլտըղը մա-
հալէրտէ եապանիլէրէ ի՛լաճ եերի՛նէ զէհիր վէրի՛ր ի-
տի : Լաքին պու Ֆէսատա ասըլ միւճիպ օլան քիմ
օշտուղընու շու քեամիլէն թահգիդ գըլլնմըշ վա-
գա՛ալէրտէն անկլամասը գօլայ տըր :

Քաթօլիք քրիստոնեաներն հեյդէթի զօւլմու :

Ա. Վաթիլ էտենլէր պիր Վաթօլիք վա'իզին է-
վինտէն չըգրպ' տօղըու Ռօթէսթանդ վա'իզին էվինէ
էօլտիւրմէյէ կիթաիլէր : Բ. Վաթիլն էրօն յիւնիւ՝
գաթիլլէրին էվատը Վաթօլիք վա'իզին էլի իլէ վաթ-
թիզ օլունտուլար : Գ. Վաթիլն իճրա օլունաճա-
ղնա սապրգա Վաթօլիք վա'իզէրտէն պիրիսի սըրրէն
ակեսաճ օլուպ, ֆիլան վագըթ ֆիլան մահալտէ պու-
լունմագ զըմնընտա պա'զը քիմնէլէրէ յիէլին խապէր
վէրմիշ իտի . մուախիսարէն ֆիլան վագթ վէ ֆիլան
մահալ տէտիյի՝ գաթիլն վագթ' օլտուղու վագթ վէ
մահալ իտի : Դ. Խչպու Վիթապը օգոյանլարա՝
Խասգալըն զիքը էթտիյի հիսապսըզ մուէլլիֆիլէ-
դին վէ էհլի ի'լմի իլահլէրին Վիլիսէնին ֆայի-
տէսի վէ Լալա իշլէն ասեմ էօլտիւրմէյէ ըուխ-
սաթ վէրտիյի՝ մա'լիւմ տիր : Հերետիկոսլարը
գըլըճտան կէշիլմէք օնլարըն ի'նտինտէ Վրիս-
թիանլըղա լայըգ պիր ֆապիլէթ ա'տտ օլունմուշ
տուր : Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ պունա գար-
չը պիր գուվվէթիլ շահատէթ օլմատրդճա , մէզքիւր
սուի զանն՝ Եա'նի՝ գաթիլ օլունան վա'իզէրին գանը
Վաթօլիքլէրին զարազ ու նէֆսանիյէթինտէն նաշի
տէօրիւմիւշ օլտուղու՝ պալատէ մէզքիւր քէյֆիյէթ-
լէրտէն քիֆայէթ միգտարը սապիթ գըլընըր :

Իմաի՝ ախէր միլլէթլէրէ վա'զ էթմէքտէ՝ Իմայա
էն պէյլիք ըէզալէթ օլան վէ օնու օլ իշէ քիւլլի-
յէն մինասիպէթսիզ էտէն՝ օնուն զուլմքնարլըղ վէ
ֆիքը ու զամիր սէրպէսթիյէթինէ գարչը օլան գա-
տիմ վէ թէպտիլ օլունմաղ ա'տալլէթի տիր : Շէմի՝
Վաթօլիք աստուածաբանութիւնունա տայիր քիթապ-
լարտա հերետիկոսլարը Էօլտիւրիւնճէյէտէք գօվալա-
մագ հագգ օլտուղու ճայիզ կէօրիւմիւշ տիր : (Թաա-
սոնի Լապա . Կրօնի . Պապ Լ. Վիլնուութիւն և զննու-

Քաթօլիք քիլիսէսիներն՝ զամիր սերպէսթլիյինէ գարշը օլան
ա՛տալէթի :

Թիւն աղնախուսի ներողութեան" . Էայն , սահիֆէ
801 .) Վաթօլիք մեղճէպինին Լ՝վրօփատա ի՛լմին
իլէրիլէմէսինէ մա՛նի օլտուղունու , Վալլէոսու դօ-
վալատըղնը , ծնուն ի՛լմի ըիյապիսինէ հերետիկոսալուգ
տէյիւ լա՛նէթ օգուտուղունու , վէ պիւլիւն գուվլէթի
իլէ Լ՝վրօփա միլլէթլէրինի ճէհալէթ Է՛ հազարէթէ
շարգ եթտիյինի պունտան ադտէմ նագլ էյլէտիք :

Պապաթ ծնուն զամիր սերպէսթլիյինէ գարշը օլան
շէտիտ վէ թէպտիլ օլունմաղ ա՛տալէթինի կէսթեր-
մէք իշիւն՝ Լ՝զիլ թէֆթիշ մէհքէմէսինտէն մինտսիպ
պիր շէյ տահա եօգ տուր :

Իշպու մուհաքէմէ տիվանը Վաթօլիք էյալէթլէրին
քեաֆֆէսինտէ մեղճէպ խոսոսունտա թէֆթիշ վէ
թէճէսսիւսէ գարշը պիր մէթէրիլ օլմագ իշիւն իհ-
տաս օլունմուշ իտի : Մէզքիւր տիվանըն եէտինտէ
պիր հուտուտուլ հիւքիւմաթ վար իտի՝ շէյլէքի իս-
թէտիյի քիմսէյի կիղլի մահսիսանէլէրէ տիմաղա ,
օրատա զայէթ շէտիտ վէ հիյպէթու իսքէնճէլէր իլէ
ա՛ղապ վէրմէյէ ըուխսաթը վար իտի . չօգ քէրրէ վա-
գի՝ օլուրուտու քի կերէք զամմաղար , կերէք զամ-
մաղանանլար , վէ կերէք շահիտէր , հէփիսի պիրտէն
պու տիվանըն ա՛ղիլ փէտէրլէրինին ֆասիտ մշվէրէ-
թի իլէ իսքէնճէլէրէ տիւշար օլուրլար իտի : Իշպու
Լ՝զիլ թէֆթիշ մէհքէմէսի 1820 տէ Սիանիատա ֆէսիս
օլունտու . վէ պատէհու էհալինին մէնֆուրու օլան
պու շէյի՝ Վիլիսէ թէքրար գայիմ էթմէյէ ճէսարէթ
էտէմէտի : Օլ վագըթէտէք՝ Լ՝զիլ թէֆթիշ մէհքէ-
մէսինին քեաթիպլէրինտէն օլան Լ՝օրէնդին թամհի-
սապընա նաղարէն՝ եալընըզ Սիանիատա 31,912 քի-
շի հերետիկոս իսմի իլէ իսքէնճէ վէ ճէզայա մահ-
քիում վէ միւսթահագ վէ իհրագ օլունմուշ տուր : Լ՝

գաթօլիք քրիստոնէի վաճառքէն ետեւէն

զից թէֆթիշ՝ 17,659 քիշի տէ թէշպիհէն եագ-
մըշ* տրոյ։ Պոլսեան գաթի՛նազար 291,450 քիշի
տէ տիւրլիւ իսքէնճէլէրէ հիւքմ էյլէմիշ տիր . պու-
հիսապճա Վաթօլիք քրիստոնէիին նիղամը իլէ՝ Փիքը
վէ զամիր սէրպէսթիլի տէնիլէն շ'յի պիւս պիւթիւն
պաթթալ էթմէք իշիւն, ճէմա՛ն 341,021 քիշի եա-
լննըլ պիր մէմլէքէթտէ իսքէնճէ չէքմիշ , եանմըշ
եա տա պաշդա սուրէթլէ ճէզայա մահքիւմ օլմուշ
օլուր . վէ պոլսեարըն ճէմի՛սի օնուլ իսմի իլէ , քի
թէմալիհ էտիպ տէտի . “Տիւշմէնլէրինիզի սէվին . . .
սիգտէն իբրահէմէնլէրէ էյլէք էտին”։ Մարթ . Ե . 44 :

Պու միւլէլիֆ՝ պաշդա տիւրլիւ ճէզալէր իլէ թէ-
տիպ վէ թարտ օլունմուշ 113 ա՛լիմ միւլէլիֆլէր իս-
մի տէ վէրիր . շէջլէ քի նիհայէթ Լ՝վրօփատա ի՛լմ
վէ մա՛լիւմաթ ըշըղը սայքի պիւս պիւթիւն սէսնտիւ :
Սալէտոլիտ մէտրէսէսինտէ Փէյլէսօֆլուգ միւլէրիր .
սի օլան Ս իշէնցիոս Տոն Վրիգորիոս պոլսեարըն մա-
րիֆէթի իլէ սէրիլ սէնէ հապստա գալտը՝ շու հիյ-
պէթլու գապահաթ իշիւն . եա՛նի՝ աշիքեար տէմիշ
օլտուղու իշիւն քի՝ “Սահիհ տինտարլըգ՝ Փաղիլէթի
ֆի՛լլէն իճրա էթմէքտէ , տէյիլ զահիրտէն օլան ային-
լէր իճրա էթմէքտէ գարար գըլար”։ (Պադ Վլէր .
Թէվար . Ը՝զից թէֆթի . սահիֆէ 116 :) Վէզալիք
պաշդա մէմլէքէթլէրտէ տէ , եա՛նի Վաթօլիքլիյին
հիւքիւմէթի ճարի օլտուղու մահալլէրտէ , Վաթօլիք
մէզհէպիլին թալիմաթընը թէֆթիշ վէ թէճէսսիւս էթ-
մէյէ գալգըշանլարըն քեաֆֆէսի մէզքիւր տիվան մա-

*Ճէզայա հիւմ օլունմուշ օլան պիր թիսէ հապստա եա չէտիյի
իսթիսէլէրէն ալբընըրտէ , եա իսթիսէլէր էօլտիյի հալտէ , եա
դաթի հիւ նալլէ եա՛ն՝ պիր իսթիսէլէր ֆիւրա իսթիյի սոթիլիւրէ՝ ա-
լէլ իսթիլէլին թէրիլլէրէ օնա՝ եաթիսէլէր արլուլէրէն պիւս-
պիլիւն մահալլէրտէ իլէն , օնա՛ն պիր պիւսթիլլէլին եա-
թիս իսթիլլէլին եաթիլլէրէ իսթիլլէրէ իսթիլլէրէ :

զամիր սերպետիյէթինէ տիւշմէն օլտուղու իչին :

ըիֆէթի իլէ թէլէֆ օլտու : Փափա վէ Ֆրանսա Վրալը կիզլիճէ պիլ իթթիֆագ, Փարիզտէ վէ Ֆրանսանընւայիր շէհրլէրինտէ պուլունան ճէմի՝ Իրօթէսթանդլարը Լ'զիզ Իարթուղիմէոս Եօրթուսու կէճէսինտէ զալիմանէ գըլըճտան կէչիթթիլէր : Վրալ սարայըն փէնճէրէսինտէ տուրմուշ սօգագլարտա հէլաթ օլմուշ քիմէլէրի կէօրիւպ , սըղընաճագ Եէր աւրայարագ ֆիրար էթմէք իւղըն օլան սէֆիլ գարըլարը վէ սապի չօճուգլարը թիւֆէնքլէ վուրուպ էյլէնիր իտի : Իշպու Բաթօլէք մէղհէպինին Համիսի թէսմիյէ օլունան վէ Բաթօլէքլէր ինտինտէ Լ'զիզ մէգամընտա սայըլան գրալ, զայէթ միւթէպէր Բօթէսթանդլարտան պիր գաչընը՝ տուղազա տիւշիւրիւպ կէօղիւ Էօնիւնտէ գաթլ էթտիրմէք իչին՝ Փարիզէ տա՛վէթ էյլէյիպ, պէօյիւք ի՛ղղէթ իլէ դապուլ էյլէտի : Ալ էլ հասըլ պիր կիւնտէ գաթլ օլանլարըն սայըսը պիր ըիվայէթտէ 70,000 է, պիր ըիվայէթտէ տէ 40,000 է պալիզ օլուր : Պէօյլէ պիր մագպուլ խըղմէթ իճրա էթմիշ օլտուղու իչին՝ Վրալա Փափա թարաֆընտան թէպրիքլէր օլունտուգտան պաշգա , վուգուաթըն զէքրի իչին պիր տէ միտալ պասթըրըտը , վէ մէսրուրիյէթէ միւճիպ օլաճագ պիր հալ վագի՝ օլմուշ կիպի՝ Բօմա շէհրինտէ մախսուս շէնլիքլէր իճրա օլունտու :

Պու անէտէկին Բաթօլէք քիլիսէսի՝ էլինտէն կէլէտիյի մէրթէպէ՝ զամիր սերպետիյէթինի Էհալիտէն մէն՝ էթմէյէ սայ՝ վէ զայրէթ էյլէմիշ տիր : Շէմա՛թլարըն օլ թարաֆա տօղու օլան հարաթէթի պիւս պիւթիւն օնուն էմրիւն վէ զայէթ հարարէթլի ճահտէրինէ գարը կէլմիշ տէր : Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ փութփէրէսթլէրէ լայըգը վէճհ իւզըն վա՛ղ էթմէք՝ Բօմայա միւմքինսիզ օլուր :

Զ

Քաթոլիկ վախճանի մեջ :

Ճեմա՛ւածը փութիւնէս թլիք տէն խելաս էթմէք իչին՝ սահի՛հ քրիսթիանլըդ օնա թա՛րիֆ օլունտուղու հալտէ , օլ ճեմա՛ւածն զաւրի վէ միւլահազալարը էլ պէթտէ Ռօմանըն իսթէտիյինտէն չօգ ղիյատէ ույանաճագ տըր . պու սէպէպտէն Վաթօլիք վա՛խճան՝ Սէքսիքօտա վէ Ղէնուպի Լ՝մերիգատա օլտուղու կիպի , եա՛ գըլըճ եարտըմընա միւհթաճ օլուրլար , ետ տախի վա՛ղ էյլէտիքլէրի մահալէրտէ՛ զահմէթլէրի պօշա չըգմայաճագ գատար քրիսթիանլըգ թա՛լիմ էթմէյէ , վէ փութիւնէ՛ս թլիք էֆքեարընա միւսա՛տտէ իլէ տօգանումաղա մէճպուր օլուրլար :

Վաթօլիք վա՛խճանն ահվալի հագգընտա էյլէտիյիմիզ թէֆթիչլէրտէն անկլաշլտը քի՛ օնլարըն պաշլըճա թա՛լիմաթընա գարշը շէտիտ շիքեայէթլէր վար տըր . վէ էթտիքլէրի ճահտ ու ղայրէթլէրին Վեթէ՛րէի պօշ վէ պիհուտէ տիր : Չօգ ճահտլէր էթմիշ տիր , չօգ սըգընթըլար չէքմիշ , չօգ մէսարիֆ իլէ ճէսիմ քիլիսէլէր վէ մանասթըրլար պինա էթմիշ իսէլէր տէ , օլ գատար զահմէթ վէ էմէքլէրտէն պիր մէնֆաաթ հասըլ օլամայըպ , ճէմա՛ւած ճէհալէթ վէ հագարէթտէ գալըպ , սսլա էյլիյէ եիւզ թութմամըշ տըր :

Բրօթէսթանդլար խուլուսի փաք իլէ իգրար էտէրլէր քի փութիւնէս թլէրէ վա՛ղ էթմէք իչին տիւշար օլտուղլարը զահմէթլէր լայրղընտան չօգ էքսիք տիր : Պիւթիւն ճիհանըն Վրիստոսա տէօնմէսինէ արզու էթմէք ասըլ սահի՛հ քրիսթիանլըղըն բուհու տուր : Լ՝ֆէնտիմիզ քէնտի Վիլիսէսինէ մախսուսէն թէնպիհ էտիպ՝ «Պիւթիւն տիւնեայա վարըպ՝ ճիւմէ մախլուգա Ինճիլի վա՛ղ էտին», Սարկ . Ժ. 15 , տէմիշ տիր : Իմտի Վրիստոսուն թէմպիհ էթտիյի պու իչէ իլհագ օլմայան քիլիսէտէ՛ Վրիստոսուն բուհու օլամազ : Լ՝աքին Բրօթէսթանդլար էլլէրինտէն կէ-

Բրօթէսթանդուլըն իճրա էթտիյի ամէլէրի :

էն , վէ պօրճլարը օլան շէյի վաճիպէի զիմէթլէրի օլտուղու մերթէպէ էտէմէմիշէր իսէ տէ , եինէ Վաթօլիք գարընտաշարընըն էթտիյինտէն չօգ վիյատէ շէյլէր էթմիշէր տիր :

Բրօթէսթանդուլդ իպթիտաի էմրտէ Լ՝վրօփատա պաշայրպ , օրատա ամէլ ու հարաքէթ էյլէտի : Պունտան իւշ եիւղ էլլի սէնէ գատար էվվէլ Բօմանըն եանկլըշլրգլարընա գարըն էթօնէնէն էթմէյէ պաշատըղը թարիխտէ , օնա հէմէֆրեար օլանլարըն քեաֆֆէսի պիր գաշ էտնա տէրէճէտէն հիմայէթսիզ ատէմլէր օլուպ՝ պիւթիւն ճիհան իսէ օնա տիւշմէն իտի : Հէր եէրտէ թարտ ու գօվալարշա իսապէթ էյլէյիպ , Լ՝վրօփատա օնուն շէհիտլէրինին գանըյա պօյանմամըլ պէլտէ վէ մէմալիք գալմատը : () Լ վագըթտան պու անէտէկին եալընըլ կէրչէքլիյին գուլվէթի իլէ եէթմիշ սէքսէն միլիօն քիշի ճէպպար Բօմանըն գուճաղընտան ճէլպ էյլէյիպ , վէ Ինճիլին ըշղը իլէ օնլարըն ճէմիսինի միւնէվվէր գըլըպ , սէնա՝աթ վէ իւ՛լում վէ ֆիւնուն պէրէքէթլէրինի օնլարա իհսան էյլէտի : Վաթօլիքլիք իսէ՝ օլ էյամտէ օլ գատար հհալի նէրէտէ գաղանապիլտի : Չինտէ՞ մի . պունուն զըտտը՝ Վաթօլիք վա՛իզէր պիրիպիրլէրի իլէ մարաղա , վէ զարաղ ու նէֆսանիյէթլէրինտէն նաշի մէմալիքի մէգքիւրէտէն թարտ ու ըէտտ օլունտուլար : Շ ըմալի Լ՝մերիգատա՞ն մը . () րատա զաֆէր վէ զալէպէ նիշանընը տիքէն՝ Բրօթէսթանդուլդ տըր : Պէլքի Ղ՛էնուպի Լ՝մերիգատան գաղանտը : Պու պէլտէլէրին հհալիսինի Վաթօլիք էթմիշ իսէ տէ , էքսէրիսինին թէլէֆինէ միւճիպ օլմուշ տուր : Վաթօլիք քրիսթիանըղը օրալարա տախիլ օլմաղտան մէթին վէ մէշհուր տէվլէթլէր վար իտի : Վաթօլիք մէզհէպի իտխալ օլունտուգտան սօնկրա , թէպտիլաթ

Բրոթէսթանդլարն՝ փութփերէսթլերէ վաճ էթտիքլերի
թարգը՝

Թէպտիլաթ իւզերինէ վադի՝ օլուպ , գան վէ իսթիլալ
Շէնուպի Լ՝մերիգայը տիւնեայա թաճիւպ ու իսթիլ-
րապէ շայան պիր սէյրան էյլէմիշ տիր : Բօմա քիլիսէսի
Բրոթէսթանդլար ալէյճինտէ, Տիւնեանըն՝ Բրիսթիան-
լըդա ճէլպ օլունմասը խոսսոսոսնտա Վաթօլքլերէ կիպի
չալըշմաղլար, տէյիւ Փասլ էտիպ իֆթիխար էթմէք-
տէն իսէ , Տիւնապ էթսէ կերէք տիր : Օլորա պու
վէճճ իլէ կերէք քէնտի վէ կերէք Բրոթէսթանդ-
լըդ թէվարիսի Տագգընտա ճէճալէթինի աշիքեար
էտէր . պու մագուլէ պիր ճէճալէթ՝ օնա թապի՝ օ-
լանլարա ա՛ֆվ օլունապիլիր շու միւլաճաղայա մէպնի
քի՝ Բօմա քիլիսէսի պունլարը թէֆթիշ վէ թէճէս-
սիւս էթմէք սէլաճիլէթինտէն մաճրում էտիպ , Բրո-
թէսթանդլար թարաֆընտան թապ ու նէշը օլունան
թէէլիֆաթտան ուզադ տուրուպ , էլ տօգանտըրմայը
տախի օնլարա եասագ էթմիշ տիր :

Լաքին պու թէֆթիշլերի շիմտի պրագըպ՝ պիր ազ
տախի փութփերէսթ թայիֆէլերէ կիտէն Բրոթէսթանդ-
վա՛իլլերին աճվալինէ նաղար էտէլիմ : Բրոթէսթանդ-
լար , Տասէպ էլ իգթիզա , իլք էվվէլ Լ՝վրօփատա
Վիլիսէնին իլերիլէմէսինէ վէ էմին օլմասընա պիւս
պիւթիւն մէշղուլ օլտուգլարընտան , իլք աղըղ փութ-
փերէսթլերէ վա՛իլլեր կէօնտէրմէյէ միւգթէտիր օլա-
մատըլար իսէ տէ՝ կէչէն գըրգ սէնէ զարֆընտա պու
իլէ միւպաշիրէթ էյլէտիքտէ , Շագգ թաալա Տաղ-
րէթլերի օնլարըն զաճմէթինի միւպարէք էյլէյիպ մէյ-
վէտար էթտի , շէյլէ քի սէնէ պէ սէնէ թագվիլէթ
վէ իգպալէ նայիլ օլմագտա տըր : Վագաթ Բրոթէս-
թանդլարըն փութփերէսթլերէ վա՛ղ էթմէք իչիւն
չէքտիյի զաճմէթլեր Վաթօլքլերին թալիմաթը մախ-
սուսէլերինտէն չօգ ֆարգլը թալիմաթ իւզերինէ պի-

Իրօթէսթանդլար վաճընըն սէմէրէլէրի :

Նա օլունմուշ տուր : Իրօթէսթանդլար փուծփիւ-
րէսթլէրին ֆիքրինէ ըշըգ վէ թա՛լիմ վէրմէյի էլլէմ
ատտ էտէրէք , նիյէթլէրի ինսանըն հալի պագասը
խոսսոսունտա Լըլահըն Վէլամը սահճհինին իլհամ
պոլյուրտուղու ճէմի՝ շէյլէրի օնլարա պէյան վէ ա-
շիքեսար էյլէմէք տիր : ()նլարըն ախլագի , իտրաքի
վէ պէլէտի ա՛տէթլէրի վէ էֆքեսարը քիւլլիյէն վէ
միւճէտտէտէն թէպտիլ վէ թաղէր գըլընըյ , ճիւմ-
լէսինին քրիսթիանըգ էֆքեսար ու ա՛տէթինէ մալըք
օլմասընա սայ ու ղայրէթ էտէրլէր . վէ պունլար օլ-
մատըղը հալտէ՝ սատէճէ քրիսթիանըղը իգրար էթ-
մէյի ֆայիտէսիլ պիր շէյ ատտ էտէրլէր : Լըլահըն
Վէլամընը քեսամիլէն ճէմա՛աթըն էլինէ վէրմէք ,
մէքթէպլէր աշմագ , մէղհէպէ միւթալիք թա՛լիմ
քիթապլարը նէշը էթմէք , վէ թէրպիյէ ու մէտէ-
նիյէթէ իգթիղալը սէնա՛աթլար վէ ա՛տէթլէր իտ-
խալ էյլէմէք օնլարըն ինտինտէ միւհիմմ գըյաս օ-
լունմուշ տուր : Իրօթէսթանդ վա՛իղլէր փատրէ
փոմիալինէ կիպի պիր եօլճուլուդտա գըրգ գապի-
լէյի պիրտէն իմանա կէթիւրմէք իտտասսընտա տէ-
յիլ տիրլէր . եախօտ տալթ վաֆթիլ իլէ էօյլէ պիր
միւհիմմ թէպտիլաթ ղուհուրա կէթիւրմէք օնլարըն
ղայրի մէմուլի տիր : ()նլարըն ղահմէթլէրինին հա-
սըլաթը եափաշ եափաշ մէյտանա չըգար իսէ տէ , պու-
ղու կիպի անիտէ նապէտիտ օլմաղ . օլ ղահմէթլէրին
սէմէրէսի աղիմ վէ պագի տիր : Իրօթէսթանդ վա՛իղ-
լէրին ղիյարէթ էյլէտիյի Պահըը Սուա՛թտէլ ատա-
լարընտա սաքին օլան եապանիլէր վէ Հէմալի Լմե-
րիգանըն էն էտնա գապիլէլէրի էլվէլքի հալլէրինի
թէրք էյլէյիպ թա՛լիմ վէ թէրպիյէ օլմուշլար տըր .
վէ Իրօթէսթանդլարըն վա՛ղ էյլէտիյի պաշըճա
թա՛լիմաթլարըն կիւղէլլիյի վէ իւրֆանը վէ օնլարըն

ԲՐԹԹԵՍԹԱՆԴԼԱՐ ՎԱՂԸՆԸՆ ՍԷՄԵՐԵԼԵՐԻ :

Իւզերինէ Լաւաճն ընդասը օլտուղու իսպաթ օլունմագ իչին, մէղքիւր գապիլէլէր լւմանտա միւհքէմ դալըր-լար : (Ն)՝ պիր վագըթ թա՛լիմ ու թէրպիյէտէն պի խապէր միլէթէր շիմաի հիւսնիւ ընդալէրիյլէ մէք-թէպլէր, մէտրէսէլէր, պասմախանէլէր աջպ, քի-թապլար վէ գաղէթալար թապ՝ ունէշը էտէրլէր. էմ-լագ հուգուգունու թանըյըպ րայէթ էտէրլէր. զի-րա՛աթ վէ սէնաաթը սայիրէ պէյնլէրինտէ կիւն պէ կիւն նէշվ ու նիւմա պուլըր. զապթը նէֆս, գանաաթ վէ չալըշգանըգ օնյարըն ինտինտէ մագպուլ վէ շա-յանը փէսէնտ օլմուշ տուր. իշըէթ՝ մէնֆուրլարը տըր : Վաթօլիք վա՛իղլէրին չալըշտըղը պէլտէլէրտէ պունլարըն էմսալինի կէօրմէք միւմքին տէյիլ տիր : Իքի Եիւղ սէնէտէն պէրու չալըշըրլար իսէ տէ, քէն-տի մարիֆէթլէրի իլէ պու թարղ մուհասէնաթա նա-յիլ օլմուշ պիր փուլթիէրէսթ էհալի կէօսթէրէ պի-լիլլէր մի : Չին, Ղափօն վէ պիւթիւն Շէմալի Լսիա միլէթլէրինտէ պունլարըն պիր էմսալի վա՛ր մը տըր : Շէմալի վէ Ղէնուպի Լմերիգատա պէյլէ պիր գապլէլէ պուլունո՛ւր մու : Վինէ նամ Գրան-սըզըն աէտիյի (Սահիֆէ 60) պունա պիր զայէթ մի-նասիպ ճէվապ տըր : «Կէրէք Լսիատա, վէ կէրէք Շէմալի վէ Ղէնուպի Լմերիգատա պու (Վաթօ-լիքլէյին) սանձաղընը տիքտիյին կիպի, թապլի՛ վէ ախլագի խարապիյէթ անիտէ եէթիշիր» :

Բրթթէսթանդլարըն տիւնեայա Ինճիլի վա՛ղ էթ-մէյէ ճահտ ու զայրէթլէրինի՝ Վաթօլիքլէրինքի իլէ րուպար էտիպ, օնլարը ֆայիտէսիլ գըյաս էտէն քիմ-սէլէրին տիգգաթլընը ույանտըրմագ նիյէթիյլէ, պիր միւլթէպէր Գրանսըղ միւլէլլիֆին պու խուսուտա միւ-թալիգ պիր պէնտինի պուրայա տէրճ էտէլիմ : Սիւ-հլլիֆի մէրգում Լուի տը Վարնէ նամ պիր Վա-

Քաթօլիքներին վա՛րդ շիրքէթինին վարտաթը :

Թօլը ֆորանսըզն սիթէմ վէ իֆթիրալարնա գարը
հազմը շտը :

«Պ . Վարնէ փրօփաւնա Եանի՝ Վաթօլը մէզ-
հէպինի վա՛ղ էտէն շիրքէթի կերէյի կիպի մէտհ է-
տիպ , օնուն վարտաթընըն քէսրէթինի վէ իճրա էյ-
լէտիյի իշէրին ճէսամէթինի թարիֆ էյլէտիքտէն
սօնկրա , ղուրուրիյէթլէ սիւալ էտիպ տէր . Մսիրի-
միզտէ իշպու վասֆ էթտիյիմ շիրքէթ կիպի պիր շիր-
քէթ տահա վա՞ր մը տըր՝ : Պու սիւալին ճէվապընը
վէրմէզտէն , էվվէլա օնուն վասֆ էյլէտիյի քէյֆի-
յէթլէրին հանկըշըղընը տօղըռլմադ իճապ էտէր :

«Փրօփաւնատա շիրքէթի միլէլը Եայիրէյի Վրիս-
թիանըղա՝ ճէլպ էթմէք իշին պէ հէր հաֆթա պիրէր
Ս...* իանէ տըր իսէ տէ , ալտըղը իանէնին սէնէվի
մէպլաղը իւշ միլիօն ֆրանգա՝ պալիղ օլմամըշտըր :
Սալթ կէհէն սէնէ ախղ օլունան մէպլաղ իւշ միլիօ-
նա պալիղ օլապիլտի : 1839ուն իանէսի 1,343,040,
(պիր միլիօն եիւշ եիւղ գըրգ իւշ պին (է գըրգ) ֆրանգ
իտի . պաշգա սէնէլէրինքի տահա աղ օլմուշ տուր :
Սիւսիւ Վարնէնին իւք սէհվի պու տուր» :

«Սիւսիւ Վարնէ իշպու իանէի սէնէվիյէնին վէ-
րիլտիյի մահալլէրի տէ պիզտէն ս'.թը էյլէմէյէ չա-
լըշըր : Իանէի մէզքիւրէի վէրէն հալընըղ Ֆրանսա
Վաթօլիքների տիր կիպի լաֆլար էտէր . Հալ պու
քի քէյֆիյէթ թարղը ախէր տիր : Ֆրանսատա մէզ-
քիւր իանէյէ հիմմէթ էտէն պէլտէլէրին վէրտիյի
ադհէ մէպլաղը մէզքիւրուն անճագ պիր գըթաթը տըր :
Պագի գալան՝ Իթալիա , Ղէրմանիա , Օուիչէր , Ին-
կիլթէրա , Փօրթօկալ , Սփանիա վէ Մէրիգա մէ-
մալիքինտէն թօփլանըր . պու պէյլէ օլտուղու սու-
րէթտէ՝ մէպլաղը մէզքիւր պիւթիւն տիւնեանըն Վա-

*Ս... պիւ ֆրանգէն եիւթի փոյն պիւթի Գիւր :

†Պիւ ֆրանգի Գիւթի պուլսաթ եւ պէշ զ-բուշ եիւթի :

Բրոթէսթանդարտըն Ինճիլի վաճէթէն իջեալ

Թօլքըլէրինտէն Թօիլանըն:

Վամտի Վարթօլք միլէթէրին քեաֆֆէսի, Վարթօլքըլէրին նէշըի իջեալ պիւրիպիւր իւղէրինէ սէնէտէ պիւր միլիօն ֆրանգտան պիւր ազ զիյատէ (տէօրթ պուշուգ միլիօն գուրուշ դատար) ազէ վէրմիշ տիր: Սալթ կէչէն սէնէ էմնալի կէօրիւլմէմիշ զայրէթ իլէ վէ փափանըն 1840 () գոստոս 15 Թարիխ իլէ չըգարտըղը ֆերմանըն նուֆուզու իւղէ իւշ միլիօն ֆրանգ ճէմ՝ օլունապիլտի:

Շիւտի Սիւսիւ Վարնէնին վուգուֆիյէթի օլմայան պիւր քէյֆիյէթի մերգուճա պիլտիրմէմիզ իճապ էտէր: Ինկիլթէրրատա վէ Լմերիգատա տէրքիւր օլան էն միւթէպէր շիրքէթէրտէ Վրիսթիանլըգ վաճընա սայ վէ զայրէթ էտէն շիրքէթ գատար ճէսամէթի պիւր շիրքէթ տաճա եօգ տուր: Օլիւտէքի իլան՝ իշպու սէյլէտիյիմիզի Թաստիգ էտէր:

Ինկիլթէրրա վէ պիլատ սայիրէ Լստուաճաշունչ շիրքէթէրին կէչէն սէնէ ախլ էյլէտիյի ազէ 2,376,700 ֆրանգ

Պէյիւր Պրիթանիատա Լպիսկոպոսական Վիլիսէնին վաիզ Շիւրքէթի

2,339,000 „

Վէսլէան Վաիզ Շիւրքէթի 2,542,250 „

Վնտրանըն Վաիզ Շիւրքէթի 2,021,850 „

Վնճիլ Լէշըի Շիւրքէթի Թապիւր օլունան շիրքէթ 1,873,325 „

Վլասքուլտա Պապիթիսթ (եանի վաֆթիզ էտէն) Թապիւր օլունան

Վիլիսէնին Վաիզ Շիւրքէթի ,

Լէհուտիլէր իջեալ օլան Շիւրքէթ ,

վէ սայիրէ 1,605,550 „

Ճէման 12,758,675

Էթատի սենեկի մասարիֆին պիր ֆիհրիսթի :

«Մէպլաղը մէղքիւր եալընըլ մէմալիբի Ինկիլմէրրատան տըր 12,758,675 Փրանգ

«Վմերիգա Բրոթէսթանդլարը Վրիսթիանլըդ վաճը իչիւն . սէնէտէ սարֆ էտէրլէր . . . 4,682,800 »

«Ղերմանիա, Պիլէմէնք, Օվիւնէր վէ Պրանսա Բրոթէսթանդլարը պիրլիքտէ . . . 1,257,925 »

«Պաշգա շիրքէթլէրին վարիտաթը տա թափսիլէն պէյան դըլնմըլ իսէ տէ , էթրաֆլըճա պուրայա տէրճ էյլէմէք ուզուն քէյֆիյէթ օլտուղունտան , Հէփիսինին Եէքիւնիւնիւ կէօթէրէլիմ Եանի » . . . 8,784,074 »

«Պալատէ մուհարրէր պէպալիլիլէ էտէր ճէման . . . 26,783,474 »

«Ինճիլի Ը Էրիֆի տիւնեայա թալիմ էթտիրմէք իչիւն՝ իշպու 26,783,474 Պրանգ Հէր սէնէ Բրոթէսթանգ քիլիսէլէրտէն ճէմ՝ օլունուր »:

«Բրոթէսթանդլարըն սայըսը Վաթօլիքլէրէ ըուպարէն՝ 3 տէ 1 իսէ տէ , եինէ Բրոթէսթանգ քիլիսէլէրին Վրիստոսուն փատիչաճըղընըն իլէրիլէմէսի իչիւն վերտիյի ագչէ՝ Վաթօլիքլէրին վերտիյի իլէ ըուպար օլունտուգտա՝ 3 տէ 27 տիր . Եանի տօգուղ դաթ ղիյատէ :

«Պու Հիսապլար տօթլարըմըլա սագիլ կէօրիւնտիւ իսէ տէ , ա՛ֆ:լ պույուրուրլար . ալէյՀիմիլտէ սէօյլէնէն սէօճպէթլէր պու խուսուստա օլտուղու իչիւն , պիլ տալի պու խուսուսու աչմաղա մէճպուր օլտուգ : Իքի պիրիպիրինէ Փայիգ քիլիսէլէրին դուվլէթի պիրի պիրի իլէ ըուպար օլունուպ , թարիֆիմիլ իւղըն

ԲՐՈԹԷՍԹԱՆՂԱՐԸՆ ՎԵՐԹԻՅԻ ԻՐԱՍ ՆԵՐԷՄԵՆ ՃԷՄ՝ ՕՂԱՆՈՐ՝

Քէյֆիյէթ աշիբեար օլտուգտան սօնկրա , արթըզ շու պահսըմըղա տա գօլայ էմնիյէթ օլունա պիլիր . էկէր Խնճիլի ըուհ տէնիլէն շէյ գուվվէթ վէ ճէսամէթ իլէ եայըլըյօր իսէ , էկէր մուհասպպէթ իշ կէօրիւյօր , Խնճիլին նէշրի իշինն ա'յիմ զահմէթլէր վէ խալիս զայրէթլէր իճրա օլունույօրլար իսէ , պունլարըն քեաֆֆէսի Բրօթէսթանղլար էլի իլէ տիր : Թօժիւպէ իլէ կէօրիւնտիւ քի 139 միլիօն Վրաթօլիք Վրիսթիանըղըն նէշրի իշինն կիւճ իլէ տահա կէչէն սէնէ իւշ միլիօն Վրանգ մէյտանա կէթիրէ պիլմիշ իքէն , էլի միլիօն Բրօթէսթանղլար սուհուլէթլէ հէր սէնէ 27 միլիօն Վրանգ տէվշիրմէյէ միւդթէտիր տիրլէր : Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ , արթըզ պիր տահա Բրօթէսթանղլըգ պայըլըյօր , էօլիւյօր տէմէյին , զիրա իշիտէն կիւլմէսինի կիւճ իլէ զապթ էտէ պիլիր :

«Պու Քէյֆիյէթ Սիւսիւ Վարնէյէ մալիւմ օլմուշ օլմալը տըր . զիրա պիր մահալտէ հէր նասըլ իսէ տիգգաթ էթմէյէրէք , Խնճիլիբերբառ էալընը Ռեզնէդ խոստանալ էլէն ինանըլալ Կէրէճէրէ Կիւլէն-Յէլէ Կիւլէն ճէՄ՝ օլուր , տէր : Լաքին պու ճէսիմ Քէյֆիյէթի քիւլլիլմէք իշինն տէրագապ իլալէ էտիպ տէր . իշպոռ Ռէննէլար էլէ Կիւլէյէ Կիւլէնն էն զէննիլ զալիւրը վէրէրէր : Պու շէյի օնա քիմ սէյլէմիշ , վէ պէյլէ օլտուղունու նէսէն պիլիւյօր . պալատէ մէղքիւր էնվա'ի շիրքէթլէրին իլանլարընը օգույուպ՝ օնլարտա՞ն մը մա'լիւմաթ քէսպ էթտի : () Նլարըն մուհասպէ տէֆթէրլէրինի թէֆթիշ էթտի՞ մի , ագչէ վէրէնլէրին եալսօտ վէրմէյի թէահիւա էտէնլէրին մէրթէպէ ու ահվալինի վէզն էտիպ անկլամը՞ մը տըր : Իշպու զահմէթի շէքմէյի գապուլ էթմիշ օլսա իտի , Խնճիլ-

Իրօթէսթանդ վա'իղէրին կիթտիբէրի մահալէր :

Թերրանըն պազը շիրքէթլէրինին , մէսէլա՝ Սէսլեան շիրքէթին , սէնէվի վարիտաթը իշճի մագուլէսի Փագիր քիմնէլէրին իանէսինտէն , վէ օլ պէջիւք Նստուածաշունչ շիրքէթինին էքսէրի վարիտաթը Ննկիլիզ վէնկինլէրինտէն զիյատէ , Փուգարանըն վէրկիսինտէն հուսուլէ կէլմիշ օլտուղունու անկլայա պիլիւր խի : Վէզալիք Մմերիգատա , Շէրմանիատա վէ ճիրանսատա այնի պունուն կիպի տիր : Պու քէյփիյէթ սահիհ վէ ճիւմլէյէ մա'լիւմ տիր . վէ մէլքիւր մէմալիքտէ պուլունան Վրիսթիանլըզ բուհունա մալիք քիմնէլէրին միւճիպպի մէսրուրիյէթի վէ իֆթիսարը օլմուշ տուր : Միւսիւ Վարնէնին պու պապտէ ճէհալէթի ա'ֆվ օլունա պիլիւր մի :

«Փրօթիսկանտա շիրքէթինին վարիտաթը հագգընտա ղուրուրիյէթլէ էջինտիւքտէն սօնկրա , Միւսիւ Վարնէ սէվինէրէք օնուն տիւնէանըն հէր թարաֆընտա ա'մէլ ու հարաքէթ էթալիյինի թարիֆ էյլէյիպ , վաֆիւր պէլաէլէրէ , մէսէլա՝ Նգտէնիլէ , Չիւնէ՝ Սիամա՝ Մմերիգանըն խալի եհրլէրինէ , էյքի Մսիա տէվլէթլէրինին խարապ օլմուշ մահալէրինէ տէք վա'իղէր կէօնտէրմիշ օլտուղունու կէօսթէրի : Սադաա՝ Վաթօլիք վա'իղէրին վաֆիւր մահալէրէ կիթմիշ օլտուղունու իզրար էաէր խէք տէ , Իրօթէսթանդ վա'իղէրին էլան պուլունտուղու մահալէրգատար չօդ վէ կէնիշ օլմատըղընր տա պիլիլիլ : Վէնտի հագգըմըլա շահատէթլիք էթմէք վագաա իսթէմէտիյիմիլ շէյ տիր : Պունտան ագտէմ հափտըղմըլ շէյլէրի ունուտուպ , պունտան պէջլէ Փարիլէյիզիմմէթիմիլ օլան շէյլէրին իճրասընա թէշէպպիւս էթմէք՝ Վրիսթիանլըզ բուհունա տահա զէյատէ միւնասիպ տէյիլ մի տիր : Իրօթէսթանդլար եափտըլլարը իշլէրէ նազար էտէրլէր խէ տէ , ութանըպ հիճապ

ԲՐՈՅԻՆԻՍԻՆԻ ՎԵՐԺՈՒՄ

էթմէք իշխան, տէյիլ էջիւնմէք իշխան նաղար էտէր-
էր: Արքին պաղէն վագի՝ օլուր քի, Պօղոս ա-
ռաքեալն (Բ. Կորնթ. ԺԲ. 11) տէտիյի կիպի ա'գըլ-
սըզըզը իթիկար էտիպ, եալնըզ Ալահա տէմէք
ճայիզ օլոնը ինսանլարա տա տէմէլիյի: Իմտի Պօ-
ղոս Բէսուլ կիպի պիզ տէ ա'գըլըզ օլուպ տէրիզ.
Վաթօլիք վա'իլէր պուլունտուղու մահալէրտէ, Բը-
րօթէսթանդ վա'իլէր տէ պուլունտուր. պունտան դա-
թի նաղար՝ Բրօթէսթանդ վա'իլէր պուլունտուղու
մահալէրն չօղունա ասլա՝ Վաթօլիք վա'իլ կիթմէմիշ
տիր: Ինճիլ իշինի իշէմէք իշխան՝ Բրօթէսթանդլա-
րն նէ մահալէր սէշմիշ օլտուղունու սիւալ էթմէյին,
անճագ սիւալ էտին քի արամայըպ պրադմըշ օլտուգ-
լարը պիր տնիլզ դըյըսը, եախօտ կիթմէքտէն սարֆը
նաղար էթմէքլէրի պիր եապանի մահալ վա'ր մը տըր:
Կրէօնլանտիանն, Ապրատորուն պուլէրի իւզէրինտէ
վա'զ իշխան մահալէր թախսիս էթտիլէր. Աթէշ պէլ-
տէսի տէնիլէն մահալտէ փաթալէնիալըլարա Ինճիլն
միւթտէսին՝ կէօթիլըտիլէր: Շէնուպի Աֆրիգա-
նըն իշ թալաֆլարընա կիթտիյին հալտէ տէ, եէվմիէ
նաֆտալըլընը թէտարիք, վէ ճանլարընը հըֆլ էթ-
մէք իշխան՝ օնլարըն արսլանլար վէ դափլանլար իլէ
տէջիւշտիյիլնիւ կէօրիւրսիւն. Մուա'թէտէ Օգ-
եանոսուն եապանիլէրի արասընտա, հէնուզ քիմսէ
ճէսարէթ էթմէքտէն, պունլար Վրիստոսուն խաչը-
նըն պայրալընը տիրմէյէ ճէսարէթ էթտիլէր: Վա-
թօլիք փալիսղարը իսէ, Պրանսա թափլարընը մուա-
վէնէթի իլէ օնլարըն օլ դատար վագըթ վա'իլըզ զահ-
մէթ իլէ հասըլա կէթիլըտիյի մէյիլէրէ նայիլ օլմա-
ղա կիթտիլէր: Հինաին վասի՝ մէմալիքինի քիլիսէլէր վէ
Աստուածաշունչար իլէ տօլտուրան, Հիմալայա տաղ-
լարընտան թա Վոմըրին թէփէսինէ, Սէյլան առասընա

Քաթօլիք վա՛իգներին կիթտիյի մահալէր :

Վէ Լսիանըն Ղէնուպի Շարգատալարընա տէք ինսանիյէթէ լայըդ իշէր իլէ տիւնեայը մալամալ էտէն , Իրօթէսթանդլար տըր : ()նլար հայլը վագըթ Եապանիլէր արասընտա չալըշուպ , վէլիինիմէթէր կիպի օլ սէֆիլէրին մէտհ ու աշգընա շայէսթէ օլմուշլար տըր : Կուինէանըն գըլըլարընա , Ումուտ պուրնու նամ մահալէ , Սատակասքար ատասընա , Եունանիսթանա , Թիւրքիսթանա , Պէրրիյէթիւշ շամա վէ Լճէմէ կիթտիյին հալտէ , եինէ օնլարըն Լաւհըն քէլամընը թէրծիւմէ , քիլիսէլէր իհտաս վէ Խնճիլի վաղէթտիյինի , վէ ճանլար թէվպէյէ կէթիրտիյինի կէօրիւսիւն : Հինտ Երշիփէլ ատալարընտա , Սիամտա , Սալաքքատա , Չինին վասի՛ մէմալիքինտէ տէ օնլար մէվճուտ տուր . հաթթա 1848 տէ շիրքէթին պիրի մէմալիքի մէղքիւրէ իշիւն , սէնէի սապըգէտէն 300,000 Ֆրանգ պիյատէ կէօնտէրմէյէ գարար վէրմիշ իտի : Իրօթէսթանդ վա՛իգներին Շէմալի Լմերիգա գապիլէլէրինտէն պիրիսինէ կիտիպ տէ պիլա մէնֆաաթ կէրի տէօնմիւշ օլտուղու պիր մահալ կէօսթէրին : Թաթար , Սիպիր , եէնի Հոլանտա տախի պուշլարտան մահրում գալմամըշ տըր : Յուստինոս շահիտին շու քէլամլարընը պուշլարըն հագգընա իսթիմալ էթտիյիմիղ հալտէ , միւպալաղա սէյլէմիշ օլամաղըղ : Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ մէղքիւր Լաքիւլահան զաթըն Քրիսթիան թարիխին իլք տէհըրինտէ օլան Խնճիլին նէշրի իշիւն սէյլէտիյինի՝ պիղլէր շիմտի պուշլարըն հագգընա տէրիղ . (Պում Եալսուտ Սահլի , Եալսուտ հէր նէ իսմ իլէ օլուր իսէ օլսուն , չատըրլար ալթընտա սաքին օլուպ , սէրսէրի կէղէնլէրտէն պիլէ , Խաչա չըգարըլմըշ Յիսուսուն իսմի շէրիֆի իլէ քիւլիւ քեպինաթըն խալիգի օլան փէտէրէ թէշէքքիւր իլահիլէրի սունմայան պիր միլլէթ

Բրթթէսթանդ վա'իլէրին շէհիտլէրէրի :

պանիլէրինին զուլմունա գուրպան օլմատըլար մը . օն-
լարըն թէնի օլ եապանիլէրին վահշի զեյաֆէթլէրի-
նէ թա'ամ օլմատը մը : Եախօտ պունտան տէօրթ
սէնէ էվլէլ Սուլադրանըն գանա սուսամըշ Պաթ-
թալը թէսմիյէ օլունան եապանիլէր իշինտէ փարա-
լանան Լէյման վէ Սունսուն նամ իքի Լմերիգալը
տէլիգանըլարը պիլմէ'զ մի սինիլ : Կունէանըն մուզիրր
հավասընտան պէշ սէնէ զարֆընտա պիրիպիր արտը-
սըրա էօլէն եիւղ տօգուղ Շէրմանիալը վէ Խնկիլիլ
վա'իլէրի' տէ մի պիլմէզսինիլ . հաթթա օնլարըն ի-
շինտէն էն սօն էօլէնլէրտէն պիրի, մէզարը իւղէրին-
տէ շու մուխթասար քէլամը եազմաղա տօսթունա
թէնպիհ էթտի . «Պին վա'իլ զայ' օլսուն , Լմերիգա
էլտէն պրագըլմասըն» : Սատակասքարտա ա'լա թէ-
շէքրի էթմէյերէր , տէրտ վէ միհնէթէ , ա'ճայիպ սը-
գընթըլարա , սիւրկիւնէ , աճըղա , Փագըրըղա , հապ-
սա վէ գաթլէ տախի տուչար օլուպ , պիւթիւն էօ'մըլէ-
րի'ի պու մինվալ իւղրէ կէշիրտիքտէն սօնկրա' պիրի
պիր արտը սըրա Սատոմանըն մըղըրաղընա օղրայան
օլ գահրաման Քրիսթիանլարը աճըմա'զ մը սընըլ : Պիր
տիկէր սուրէթտէ տէ շէհիտ օլմագ վար օլտուղունու
տա պիլմէզ տէյիլ սինիլ . պու նէվ' շէհիտլիք , պալ-
թա , մըղրագ , օգ , աթէշ վէ իսքէնճէ իլէ օլանտան
Փարգըլ , զայէթ աղըր իսքէնճէ վէրէն վէ աճընաճագ
սուրէթտէ շէհիտ օլմագ , վիւճուտա աղըր վէրմէքտէն
զեյատէ տույկու վէրէն , հէր կիւն վէ հէր սա'աթ
տէվամ էտէն' տայիմա թէճտիտ օլունուր պիր շէհիտ-
լիք տիր : Եէթմիշ սէնէտէն պէրու Եվրօփատան
պիւսպիւթիւն ուղագ տօսթլարընըն , ագրապա վէ խը-
սըմլարընըն թաթլը վէ խալիս արգատաշըղընտան
մահրում , Գուլպի Էէմալինին պուղլարը իշինտէ
օլուլմուշ գօվուչարտա սաքին օլան , էսվապ եէրինէ

Բրթթէսթանդ վա՛րդէրին մընքիւր իւլ նէֆս օլմալէրի :

այը տէրիսի կիյէն , վէ հէման նիհայէթսիզ գըշըն ու-
զուն կէճէլէրինի պալըգ եաղընըն նիմ ըշըղը իլէ սա-
պահ էտէն Սօրափիալը Վրիսթիանլար իշպու թարդ
շէհիտլիյէ միւպթէլա տէյիլէ՞ր մի : Պիղտէն կիտէն
տէլիգանլը Ֆրանսըղլար , օլ սէփլիլիւ հէմէհըրիլէ-
րիմիզ տէ պու թարդ շէհիտլիյի էյի պիլիւրլէր : օն-
լար քի պիր վազըթ էն ա՛լա մէրթէպէտէ մէտէնիյէթ
վէ թէրպիյէյէ մալիք քրիսթիան զաթլարըն ա՛լիմ ,
նիգամլը վէ միւշէրրէֆ իւլֆէթինէ ալըշմըշ իտիլէր
խէ տէ , շիմաի էն պայաղը մէրթէպէտէ պուլունան
Պէքունլարտան պաշգա սորգատաշլարը եօգ տուր , վէ
պունլարը Լըլահըն ի՛նայէթի իլէ ինսանիյէթէ վէ
քրիսթիանլըղա թա՛լիմ վէ թէրպիյէ էտէրլէր : Ա՛լիւ-
լէրինիլին միւնքիւր իւլ նէֆս (անհո-բոս) օլտուզունու
տայիմա աղընընղտա էզպէր էտիպ էօյիւնիւր , իֆթի-
խար էտէրսինիզ : Թարտ ու գօվալայըշա միւպթէլա
օլտուգլարը , վէ պիղիմ տախի պու խուսուս իչիւն օն-
լարը աճրտըղըմըզ Չին վէ Ղափոն մէմալիքինտէն
պաշգա , Լգտէնիլ Լսիա վէ Լմերիգա պէլտէլէրին-
տէ նէ՛ թէհլիքէյէ օղըայա պիլիւրլէր : Սուա՛տթէլ
() գեանոս ատալարընա կիթմիշ օլսալար , վադա՛ա էօ-
լիւմ լէզզէթինի էյիտէն ալմըշ օլուրլար իտի . լաքին
օնլար շէհիտլէրիմիզին գանը իլէ օլ մահալլէրին ըս-
լանմասընը պէքլէյիպ , պատէհու կիտիպ օրալարտա
թէմէքքիւն էթտիլէր” :

“Պիղիմ հագգըմըզա շու տախի տէնիր քի , կէօյա
պիղէր Վաթօլիքլէրին պիղիմ իլէ չալըշմասընտան
գօրգարըզ , չիւնքի պիլիւրիլ քի Բրթթէսթանդ վա՛րդ-
լէր Վաթօլիք վա՛րդէրէ գարշը տուրամազլար : Լա-
քին պու թէշէքքի հա՞գգ մը տըր . պու քէլամլար
տօղըն՝ տուր տէյիւ մի գըյաս էտէլիմ : Ինճիլի Բրթ-
թէսթանդլըղըն՝ Վաթօլիքլիյին եիւզիւնտէն , եախօտ

Բրթթէսթանդ վա'իզէր քաթօլիք խասիմլերտէն նի՞չիւն
խէվֆ էթմիշէր :

Լստուածաշունչուն վա'իզէրինին Բօմա ճասուսլէ-
րինտէն իճթիրաղ էտիպ կերի չէքիլմիշ օլտուղու
պիր վագըթ եա պիր մահալ վա'ր մը տըր : Միւսիւ
Վարնէ պու շէյի թէֆթիշ էթմէք զահմէթինտէն
գահմամսլը իտի իսէ տէ , պունու թէֆթիշ էթմէմիշ
տիր : Պիղ տէ պունտան շու պահսը չըգարըըըզ քի,
Լչօյլէ իսէ սէօյլէտիյինի իսպատ էթմէյէ գատիր տէ-
յիլ տիր : Ա է տէյիլ եալնըզ պու գատար , իլա
պունտան էօթէյէ տէ կէչէ պիլիրիզ , վէ իսպատ է-
տէ պիլիրիզ քի հէր մահալտէ վէ հէր վագըթ պի-
ղիմ Խնճիլի վա'իզէրին կէօնտէրիլմէսի՝ Վաթօլէքլիք
վա'իզէրին իշէրինին իլէրիւլէմէսինէ տայիմա գատիմ
վէ մէթին թէօքէզ օլմուշ տուր , վէ պունտան պէօյլէ
տէ օլաճագ տըր : Պունուն սէպէպի տէ աշիքեար
տըր : Խնճիլի վա'իզ շիրքէթլէրինին խզմէթճիլէրի
շէր շէյէ գատիր Լլահն նաֆիզ քէլամընը քէնտի
զահմէթլէրինէ եաա էթմիշ տիրլէր , վէ եափտըղլա-
րընը օնուն իւզէրինէ սապիթ էտէրլէր : Խնսանլարըն
ֆիքրինէ նուր տօղուրուրլար , ճանլարընը կերչէքլի-
յէ միւթի'ւ էթտիրիրլէր , վէ գալպլէրինի եէնի էօ-
միւրին թա'լիմաթլէրի իլէ միւղէյէն էտէրլէր , օլ թա-
լիմաթլար պիր քէրրէ ինսանըն տէրունինէ եէր էթ-
տիքլէրի հալտէ , արթըգ օնլարը չըգարմագ գօլայ օլ-
մազ : Լաքին Լստուածաշունչ Բօմայա դօրդու վէ
տէհէթ տիր . իշպու Եէնի Լ'հտըն Սանտըզ եիւ-
ղիւնտէն Բօմա տայիմա թէմէլինտէն սարսըլմըշ վէ
թիթրէմիշ տիր : Լզովտոսուն Վագոն փութու կիպի
եիւզ իւսթիւնէ տիւշիւպ խարապ վէ փարչա փարչա
օլմամագ իչիւն , Սանտըգ եա՝ էօրթիւլմէլի եա տախի
պիր թարաֆա գալտըըլմալը տըր : Պու սէպէպտէն
Խնճիլի վա'զ էտէնլէրին եիւզիւնիւ կէօրտիւյիւ հալ-

Բրթթէսթանդ վա՛րդէր նի՞չիւն խէզֆ էտէրլէր քաթօլիք
հասուտլէրտէն :

տէ , եիւրէյի ցնար : Վաթօլիք վա՛րդէրին ա՛գը
փէք էյի երէր , քի Վարիստոս Յիսուսա իման էտէ-
րէք կիւնահ ա՛ֆվլըղը վէ էպէտի էօ՛միւր էտինէն ճա-
նըն՝ արթըդ Վաթօլիքլէր իլէ , Վափա իլէ , պատա-
րագ վէ եա ա՛ղիղէր իլէ իշի եօգ տուր , վէ Վարիս-
տոսուն սալթանաթ սիւրտիյիւ եէրտէ , քէնտի պագ-
լարընա եէր էտէմէզլէր : Գիրա օնլարըն մէրամը ին-
սանլարը տէյիլ քրիսթիան էթմէք , իլլա Վաթօլիք էթ-
մէք տիր : Ինճիլի Բրթթէսթանդլար իսէ , պունուն զըտ-
տը՝ ինսանլարը տէյիլ Բրթթէսթանդ , իլլա Վարիսթիան
էթմէյէ արզու էտէրլէր : Իմտի պէշէ՞ գօրգուճուղ
պաշգա շէյ տիր : Ալլահըն Վէլամընըն թօխումլարը
էքիլմիշ վէ Ֆիլիզէնմէյէ պաշանմըշ պիր փութփէ-
րէսթ մէմլէքէթէ Վաթօլիք փափաղլար կիրտիյի հալ-
տէ , հագիգաթ ալթիւսթ օլուրուղ , օնլարըն կէլմէսի
պիղէ պէօյիք դասսավէթէ՝ հաթթա կէօղ եաշը աէօք-
մէյէ պիլէ սէպէպ օլուր : Աքին նի՞ սէպէպէ մէպ-
նի . չիւն կէշմիշ զէմանլէրին թէվարիսինտէն էօյ-
րէնտիք քի պու ատէմլէր պէօլէ եէրլէրէ տէյիլ պաշ-
գա շէյ իչիւն , անճագ եալընըղ էսքի փուլթլար իւ-
զէրինէ եէնի փուլթլար ի՛լլավէ էթմէյէ , թապի՛ի Վուլթ-
փէրէսթիլին քէօքլէրինէ պիր նիզամը փուլթփէ-
րէսթիլէ աշ էթմէյէ , Բօմա ըուզնամէսինին (Գօնապոյ)
ա՛ղիղէրի վէ պիքիլլէրի իլէ փուլթլարըն սալըսընը ար-
թըրմաղա , ինսան գալպինին շէհվէթլէրինի վէ պէտ
խույլարընը , թարաֆկիրլիք վէ գըզգանճըդ ըուհու-
նու թահրիք էտիպ՝ գուվվէթլէնտիրմէյէ , վէ պէօլէ-
ճէ փուլթփէրէսթիլին սահիհ քրիսթիանըղա տէօն-
մէսինէ մա՛նի օլմաղա կիտէրլէր : Ալլաքա՛ա եէնի ի-
մանէ կէլէն պիր քիմնէնին իւզէրինէ պիրաղ սու
սէրփմէք , եիւզիւնէ խաչ չըգարթմագ վէ " Հաւա-

Քաթոլիկ վախճանի չօգ մահալէրտե ատեմլերի նէ՝ Թարգ
իլէ քրիսթիան էտերլեր :

տամբ՝ էջրէթմէր՝ օնուն գալպինտէն փուլթերի քէօ-
քիւնտէն չըգարմագտան , մէշրէպինի թէպտիլ էթ-
մէքտէն , էօ՛մրիւնիւ եէնիլէմէքտէն , տիրի իմանըն նէ
օլտուղունու անկլաթմագտան , ալչագ կէօնիւլիւ վէ
մուհապպէթ էջրէթմէքտէն գօլայ տըր : Ա՛լաիլէր ,
պախուսուա օնլարըն ապրլերի օլան եպիսկոպոսլար օն-
տան խօշնուտ օլամաղլար : Տիլ իւսթիւնէ կէլմիշ՝
լաքին ալչագ կէօնիւլիւքտէն մահրում , գալպլէրի
միւթէհարիք օլմայրպ , անճագ միւթէհայիր օլմուշ ,
խքեաթ օլուպ թէվպէ էթմէքսիլին՝ տիվանէ օլմուշ
պիր ճէմիյէթ իւղէրինէ , պիր գաչ տամլա ռուսէրփ-
մէյի օլ տէրէճէ պէջիւք իշ եէրինէ գօմուշլար տըր
քի , պու եօլաա պիր վաֆթիլ իլէ քրիսթիան օլու-
նուր կիպի՝ օնլարը քիլէսէյէ գապուլ էթմէյէ շա-
յէսթէ կէօրիւլլեր : Պէյլէճէ կիթտիքլերի եէրլեր-
տէ պինլերճէ պին քիմսէլէր իմանա կէթիրմիշ Կըյաս
էտէրէք , եօլճուլուղլարընը ֆիւթուհաթ ալայլարը ի-
լէ թէքմիլ էտերլեր : ()նլարըն պիր քէրլէ կէօրիւն-
մէսի քիֆայէթ էտէր . անիտէ ճէմա՛աթլար փուլթ-
փէրէսթիլլերլերինի թէրք պիրլէ , Վաթօլիք օլուրլար .
արթըգ թա՛լիւմ , թէֆթիշ , իման , թէվպէ վէ փիւշ-
մանլըգ իգթիղա էթմէլ . սայքի հիքմէթ եա սիհր
իլէ ափանսըղըն քրիսթիանլըղա ճէլպ օլունմուշ օլուր-
լար : Փրօփականտանըն թէվարիլլերի պու թարլ իւղըն
Վաթօլիք օլմուշ ուղղափառլար հիքէայէսի իլէ տօլու
տուր : Շէ՛մի՝ եպիսկոպոսլար իչինտէ Արտ փոմիա-
լիլէ՝ Եէնի Օւլանաա Եպիսկոպոսու հէր կիթտիյի
եէրտէ սուհուլէթլէ պէյլէ զալէպլէրէ նայիլ օլուր
տէյիւ թէվաթուր պուլմուշ տուր : Ա՛լագա՛ա պու
սուրէթտէ վա՛լ էթմէյէ զայրէթքէշ օլմագ զայէթլէ
թէհլէքէլի տիր . չիւն պունտան եանկըշըղըն հիւք-

Քաթօլիք վա'իզէրին ատէմէրի Քրիսթիան էթմէք Թարգլէրի

միւնէ մէթանէթ վէրմէքտէն , վէ փուլթիէրէսթլիյի
թէրք էթմէյէնլէրի փուլթիէրէսթլիքտէ մոլգարէր
էթմէքտէն , եախօտ փուլթիէրէսթլիյին պաթաղը իւ-
զէրինէ չըգմաղա հէնուզ գատիր օլուպ քէնտիլէրինի
գուլթարմագ իչիւն չալըշմաղա պաշլամըշ օլան ճան-
լարը՝ եէնիտէն տէրինէ պաթըրմագտան պաշգա շէյ
հասըլ օլամազ : Կամպիէր ատալարընըն իքի պին քի-
շիտէն ի'պարէթ օլան սէքէնէսինի պուլթարզ իլէ Վը-
րիսթիանլըղա տա'վէթ էթմիշլէր տիր . վէ Լավէլ վէ
Վարէգ նամ իքի փափազ՝ () գահիգի էհալիսինի տէ
պուլ իգպալէ նայիլ էյլէմէք նիյէթիյլէ օրայա կիթ-
տիլէր : () նլարըն ինսան էթի եէտիյի , չօգ գարը
ալմագտան ֆարիղ կէլմէտիյի , եախօտ էվլատլարընը
թէլէֆ էթտիքլէրի՝ պուլ վա'իզէրին ասլա գայյօրնտա
տէյիլ իտի . օնլարըն սէճտէ վէ ի'պատէթ եէրլէրի ,
Լստուածաշունչ վէ իլահի քիթապլարը վա'ր մը՝ եօգ
մու , ասլա տիւշիւնմէզլէր իտի . նէ տէ օնլարըն տին-
տար , չալըշգան վէ ույանըգ քիմսէլէր օլմասընա դայ-
րէթ էտէրլէր իտի : Պուլ շէյլէրին մէզքիւր վա'իզէ-
րին ի'նտինտէ հիչ ի'թիպարը եօգ տուր , օնլարըն սալթ
Վաթօլիք օլմասը քիֆայէթ էտէր : Պուլնտան գա-
թի'նաղար , մէզքիւր ատալարը Բօթէսթանդըգտան
Վաթօլիքլիյէ տա'վէթ էթմէք իչիւն իտի քի Վաթօ-
լիք փափաղար ճէնկ կէմիլէրի իլէ չըգըպ կէտիլէր .
օնլարըն վա'ղը՝ Տէօնիւն , եօղսա թօփուն աղղընա կի-
տէրսինիղ , լաֆղընտան ի'պարէթ իտի : Մուխալիֆէթ
էտէյօրստունուզ տէյէճէքսինիղ . էյլէ օլսուն . հալպու
քի պէյլէ պիր մուխալիֆէթին հիչգարսըր եօգ . պէլ-
քի տէ նիհայէթինտէ սահիհ վէ հիլէսիղ քրիսթիան-
լըղա զարարըլ օլմագտան իսէ՝ ֆայտէլի օլսուն : Պու
մագուլէ մուխալիֆէթ կէրչէքլիյէ մէնֆա'թլը տըր .
վէլ հասըլ իշպու միւպահասէլէրէ սէպէպ օլան մու-

Բրոթէսթանդէրին Ինճիլի նէշը եթմէք իշիւն շիմաթի զայ-
րեթլէրի :

Խալիֆէթին ֆէնա օլմատըղընը իգրար էթմէլիյիլ :

Բրոթէսթանդ վաիղէր հագգընտա թէպրիյէ սու-
րէթիյէ եազըլան քիթապ՝ 1843 տէ պասմա օլմուշ
տուր . եագըն վագըթլարտա եազըլմըշ օլտա իտի ,
Բրոթէսթանդլարըն Ինճիլին նէշըի իշիւն վերտիյի
ագչէնին հիսապը չօգ զիյատէ օլուր իտի : Սէ-
սէլա 1847 տէ եալընըզ Ինկիլթէրրանըն վէ Լ-
մերիգանըն Լստուաճաշունչ շիրքէթլէրի Լլաշըն
Վէլամընը եիւզ օթուզ սէքիլ լիսանլէր իլէ թապ՝ ու
նէշը էթտիրմէք իշիւն տէօրթ միլիօն ֆրանքտան զի-
յատէ մէսարիֆ էթտիլէր : Սալթ պու շիրքէթլէր
իլէն գըրգ օնն զարթընտա օրու շիլթմտա զէյա թ Լստ-
ուաշաշունչ Թապ՝ էրիպ Կաղըթմըշլար Կըր :

Սալիլ շիրքէթլէրին շիմտի տիւնեանըն կէօնակէօն
թարաֆլարընտա 1369 վաիղէրի , 934 եարտըմճըլարը ,
պիլ ֆտըլ՝ հէքիմ , պասմաճը , միւտէրրիս , վէ սայիրէ
2,737 եէրլի եարտըմճըլարը , վէ մէքթէպլէրինտէ
քրիսթիանըգ իլմինի թահսիլ էտէն 120,000 տէն զիյա-
տէ շակիրտլէրի վարտըր : Պու շիրքէթլէրին վարիտա-
թը շիմտի 1843 տէ օլանտան չօգ զիյատէ տիր . զիրա
շիմտի իշլէր զայէթլէ արթմըշ վէ պէջիւմիւշ տիւր :

Պուսլարտան գաթի՝ նաղար՝ պիր պաշգա ելղէմ
միւլահազա տահա վարտըր : Լմերիգա քրիսթիան-
լարընըն ճէմիսի վէ Ինկիլիղէրին եարըսընտան զիյա-
տէսի մէզհէպէ տայիր մէսարիֆլէր իշիւն հիւքիւմաթ
թարաֆընտան ասլա պիր իմտատ գապուլ էթմէզլէր :
Վիլիսէլէրինի քէնտիլէր եափարլար , վէ րուհանի խըզ-
մէթճիլէրինի՝ հէր քէսին հիւսնիւ ըիզասը իլէ վերտիյի
իանէ իլէ քէնտիլէր իտարէ էտէր : Պու պէլտէլէրտէ
ճէմաթ մէքթէպլէրի քէնտի մէսարիֆի իլէ եաիւրպ ,
օնլարը հէր լէվազիմաթը վէքիթապիւանէլէրի իլէ տօ-

ՆԵԹԻՃԷ :

տան մերամ ու մագսէտ՝ Վաթօլիքլիք իլէ Բօթէս-
թանդլըլը պիրիպիրիյլէ ըռպար էտիպ , իքիսինին տէ
էսասը թա՛լիմաթընը վէ պաշլըճա ահվալինի եան պէ
եան կէթիրտիքտէն սօնկրա , հանկըսընըն Լաւհըն
Վէլամընա միւթապըգ օլտուղունու փարգ վէ գըյաս
էթմէյի՝ օգույան վաթլարըն ա՛ղլ ու իտրաքընա ի-
հալէ էթմէք տիր :

Ահլքիւր իքի մէղհէպին թերպիյէսինի , ի՛լմինի ,
սանա՛աթընը վէ ու՛մումէն ինսան գըսմընըն ահվալի
հագդընտա հուսուլէ կէթիրտիյի սէմէրէլէրի պէյան
վէ աշիքեար էյլէտիքտէն պաշգա , օնլարըն շիֆահէն
թագրիր , վէ ֆի՛իլէն իճրա էյլէտիյի ախլագը , խու-
սուսիյլէ Վաթօլիքլիյին ճարի էթմէյէ գալգըշորըլը
օլ թէհլիքէլի վէ ճէմի՝ տէվլէթ վէ շիրքէթլէրէ մա-
զարրաթը օլան ուսուլը փօլիթիգայը վասֆ վէ թարիֆ
էյլէտիք : Վաթօլիքլիյին հէր եէրաէ դալիպ կէլիպ ,
մերամընը հէր վէճհլէ իճրա վէ մէղհէպինին թապիաթ
ու հալլէրինի ուզուն վէ էթրաֆը իսպաթլար իլէ
թաստիգ էտէպիլտիյի վագըթլարտա՝ Վաթօլիք միլ-
լէթլէրին նէ հալլէրէ կիրիֆթար օլմուշ իտիյինի տէ
կէօսթէրտիք : Ա՛իւթէպէր Վաթօլիք միւլէլիֆլէրին
շահատէթիյլէ Վաթօլիք քիլիսէնին էն փարլագ վագ-
թընտա օնուն այն ու ա՛տէթլէրինին զայէթ էտնա ,
փափաղ կիւրուհինին սօն տէրէճէ պօղուգ ախլագը ,
վէ ճէմա՛աթըն դալիմ վէ վահշի օլտուղունու կէօս-
թէրտիք :

Պունլարտան պաշգա՝ Բօմա քիլիսէսինին փութ-
փէրէսթլէրէ վա՛ղ օլունաճագ օլ ա՛ղիմ իշին իճրա-
սընա պիթթապի՛ի քիլլիպէն մինասիպէթսիղ օլտու-
ղունու տա իսպաթ էյլէտիք : Լաւհըն Վէլամընա
խուսուլմէթի օլուպ , ճէմա՛աթա օնու օգումաղա վէ
թէրճիւմէ էթմէյէ ըռիսսաթ վէրմէտիյի , ֆիքը վէ

զամիր սերպէսթիյէթինէ զայեթլէ տիւշման օլտուղու , վէ գուվլէթի եէթիշտիյի եէրտէ էֆքերարձա քէնտիսինտէն Փարգլը օլանլարըն ճէմի'սինի էօլիւմէ տէք զօվլաւմագ . քէնտիսինէ պօրձ վէ Փարզ գըյաս էթտիյի սէպէպտէն փուլթիէրէսթլէրէ : Ալլաճըն կէրչէքլիյինին պիլկիսինի թա'լիմ էթմէք՝ քէնտի գապլիլիյէթինտէն պիւսպիւթիւն խարիճ տիր : () Նշարըն ֆիքրինի միւնէվլէր վէ թէրպիյէսինէ սայ ու զայրէթ էթմէյէ գուտրէթի եօգ տուր . պունտան պէջլէ սնլարը գըլըճ իլէ զապթը ալթընա ալմադա տա գուտրէթի օլմատըղընտան , արթըգ պիւսպիւթիւն իշի պիթմիշ օլտուղու աշիքերար տըր : Ավլէլա թէվպէ էտիպ Վրիստոսուն Խնճիլինի գապուլ էթմէսի լաղըմ տըր . պունու էթտիյի հալտէ սերպէսթ վա'զ էտէ պիլըր : Պալաաէ մէզքիւր ճիւմլէ քէյֆիյէթլէրտէ Խնճիլի Խրօթէսթանդլըգ Վաթթիքլիյին մուղայիրի տիր . վէ Ալլաճըն եանըլմազ , մուգարրէր վէ էպէտի Վէլամը իւղէրինէ պինա օլմուշ օլտուղունտան՝ շիւպհէսիլ հէր թարզ եանկըշլըգլարա գարշը զալիպ կէլէճէք տիր : Պու մէզհէպ իշպու ալահանի էսաս իւղէրինտէ միւհէքէմ գալտըգձա , Վաթթիքլիք տէ պու անէտէք օլտուղու միսիլիւ , հիյէթը ասիյէսինտէ տէվամ էթտիքճէ , պիւսպիւթիւն թէլէֆ վէ նապէտիտ օլունձայատէք , էրիյիպ թիւքէնէճէք տիր :

Վաթթիք գարընտաշլարըմըզ էմին օլունլար քի պիլ պէջիւք հասրէթ իլէ սնլարըն ֆայտէմէնտ օլմասընա արղու էտէրիլ : « Կէրչէքլիյի սէջլէտիյիմիլ իշիւն սնլարա տիւշմէն մի օլտուգ » : Իմտի պու քիթապտա եաղըլան սերթ սէջլէյիշլէր , սնլարըն գալպինի եարէլէմէք իշիւն օլմայուպ , ֆագաթ էլղէմ իշլէր վէ կէրչէքլիքլէր իւղէրինէ ֆիքիրլէրինի ույանտըրմագ իշիւն իտի : Ահրամ ու մագսուտումուլ կէր-

Ախլաք ճիհեթիյէ ֆրանսանըն Ամերիգատան ֆարգը :

չէքլիբտէն պաշգա պիր շէյ կէօսթէրմէք տէյիլ տիր :
Պա'ղը խոստոստա ղալաթըմըզ վար իսէ, պիղէ կէօս-
թէրիլտիրի հալտէ, մէմնուն օլուրուզ :

Լաքին սէջլէտիքլէրիմիղին սահիհ օլտուղունա պի-
ղիմ' ասլա շիւպհէմիղ եօգ տուր . պու սէպէպտէն այն
ու ա'տէթէր մէզհէպինի Լ'ղիզ Վիթապլարըն ա-
չըգ, լէքէսիղ վէ ա'ղիզ Վրիսթիանըղընտան ա'լա-
գըլաս էթմէյէ ալըմըշ օլան զաթլարըն թէֆթիշ
վէ թէճէսսիւսիւնէ իշպու քիթապըմըզ թագտիմ է-
տէր իսէք տէ, տիւնեայա զարարը վէ ճանլարընըն
հէլաբընա պա'իս օլան պէջլէ պիր ուսուլի թէրք է-
տիպ, մուհապպէթլէ կէրչէքլէյի գապուլ էթմէլէրի-
նի, Վրիստոսուն իսմի շէրիֆի իլէ օնլարտան րիճա
վէ նիյազ էտէրիղ :

Փ Ա Ձ Լ Ա

Իօմանըն ղայէթլէ միւթէասըպ թարաֆկիրլէրինտէն
օլմայան Շըվալիյէ նամ մէշուր ֆրանսըղըն զիրտէ
մուհարրէր պիր պէնտի՝ Վաթօլիքլէր իլէ Իրօթէս-
թանդլարը ըուպար էթտիրիմիզտէ՝ կէօսթէրտիրիմիզ
քէյֆիյէթլէրին էքսէրիսինին սահիհ օլտուղունա պիր
պէջլէք շահատէթ օլապիլիր : Իշպու պէնտի պիր գա-
ղէթատան ալըպ պուրայա տէրճ էյլէտիք : Շըվալիյէ
պու պէնտի 1848 թարիխինտէֆրանսանըն իքինճի ճիւմ-
հիւրիյէթի էսնասընտա եազմըշ օլտուղունտան, մէմա-
լիքի մէզքիւրէտէ պու խոստոստա պիր թէպտիլաթ օլ-
մուշ օլտուղունու կէօսթէրիր :

Սէմալիքի Սիւճթէմմա իլէ մապէյնիմիղտէ օլան
ֆարգ շու տուր : (Նլար ղայրէթքէշ Իրօթէսթանդ-
տըր, պիղ իսէ օրթա գարար Վաթօլիք : Իշպու իքի
միլլէթին մէզհէպլէրինէ նէ տէրէճէ մէյլ ու աղպէ-
ր

Ախլաֆ ճիհեթիյէ ֆրանսանըն Ամերիգատան ֆարգը :

Թի օլտուղունու ֆարգ էթմէք իչին , պիր փազար կիննիւ Սէն չայըն քէնարընտան (Փարիզտէն) , պիր պաշգա փաղար կիննիւ տէ Սէրիմաք եա ()Տայօ (Ամերիգատա) գըլըլարընտան կէչմէք քիֆայէթ էտէր :

Պիղիմ փազար կիննիւնիւ ազիղ թուլթմագտա կէվլ շէք օլտուղումուզա նիսպէթէն՝ Ամերիգալըլար ղիյա-տէսիյլէ տիգգաթլը տըրլար : Փաղար կիննիւ օնլարըն ի՛նտինտէ Ռապպըն կիննիւ տիւր . օլ կինտէ հէր իշտէն ֆարիղ կէլիւ , եալընըզա տուա՛յա մէշղուլ օլուրլար . պիղ իսէ օլ կիննիւ պաշգա կիննլէրտէն ասլա պըրտ էթմէմէք տէրէճէլէրինէ կէլմիշ իղ : Ամերիգատա գանունը պէլտէ իլէ , վէ գանուն օլմայան մահալէրտէ ա՛տէթը գավիէ իլէ տէյիլ եալընըզ ճիսմանի մէշղուլիյէթ , էն կիննահսըզ էյլէնճէլէր պիլէ եասագ օլունմուշ տուր :

1835 տէ վափօր իլէ Միսիսիփի չայընտան աշաղա տօղրու եօճուլուգ էթտիմ : ()Ը էսնատէ Միսիսիփի վափօրլարը ֆասլ օլունուր իտի : Սէրսէրի , վէ գումար օյնատըգլարը իչինն ի՛թիպարսըզ քիմնէլէր մէզքիւր վափօրլարա ճէմ՝ օլուպ , հաթթա սէֆինէմիղտէ հէր ագչամ թագըմ թագըմ քեաղատ օյնայանլար եարը կէճէյէտէք գումար օյնարլար իտի իսէ տէ , փազար կիննլէրի մէյտանա ասլա քեաղատ չըգմաղ իտի : Ալ-ճուլարտան պա՛ղըլարը նօթա պիլիլէր իտի , եաթօտ տահա տօղրուսու , նօթա պիլիլէր տէյի գըյաս էտէրէք հէր ագչամ տյգըրը նաղմէլէր իլէ հէր քէսի թա՛ճիզ էտէրլէր իտի իսէ տէ , փազար օլտուղու կիպի , հէիիսի տէ սազ չալմագ վէ նաղմէլէր օգումագտան ֆարիղ կէլիլէր իտի : Ամերիգատա , Միսիսիփի վափօրլարընտա պիլէ փազար կիննլէրի օլան թավը ու հարաքէթ պու իտի : Փիւրիթանլարըն ղիւրիյէթինտէն օլուպ , օնլարըն ախլաֆ ու ա՛տէթինէ ա-

Ախլադ ճիհեթիլէ ֆրանսանըն Ամերիգատան ֆարգը :

ըշմըշ օլան շէհրէրին նասըլ օլտուղունու սէօյլէմէք
հաճէթ տէյիլ տիր : Պիղտէ տէ էօթէտէն պէրու
փազար կիւնլէրի զէֆդ ու սէֆայա թախսիս օլունմուշ
իսէ տէ , պէն զանն էթմէմ քի պու պապտէ Խնկի-
լիզէրին եախօտ փազարը օնլարտան սըգը սագլայան
Լմերիգալը Խնկիլիզէրին ուսուլինէ թապի օլտուղու-
մուզ հալտէ՝ ֆէնա պիր շէյ էթմիշ օլուրուզ : Լաքին
շիմտի Ֆրանսատա շէհրէր էհալիսինին էքսէրիսի,
փազար կիւնլէրի իշէ մէշղուլ օլուպ , ա՛ղիզ կիւն իպ-
թալ օլունմուշ տուր : Խշպու կիւնտէ մէշղուլ օլ-
մագտան սէնէտէ զիյատէ պիր մէնֆաաթ հասըլ օլմա-
յօր , զիրա հաֆթատա պիր կիւն ըահաթ էթմէք՝ հէմ
ճանա հէմ տէ թէնէ էլլէմ վէ ֆայտալը տըր :

Մէզհէպճէ ա՛տէթլէրի հըֆզ էթմէք չօդ քիմնէ-
լէրի էֆքեար տօղըղուղունա վէ էտէպի էրքեանա
թահրիք էտէն պիր սէպէպ տիր : Պիր սէրպէսթ
ճիւմհուրիյէթ իչիւն էտէպ ու էրքեան ղայէթլէ իգ-
թիզալը տըր . ճիւղի վէ քիւլլի կէվշէքլիք օլան եէր-
տէ օլ ճիւմհուրիյէթ գատիմ օլմամալ : Պու պապտէ
պէնիմ էֆքեարըմ շու տուր . Ֆրանսալըլարըն վէ Լ-
մերիգալըլարըն մէզհէպլէրինէ օլան մէյլ ու ըաղպէ-
թին տէրէճէսինէ նազարէն՝ Լմերիգալըլարըն ախլա-
դը հագիգաթ ճիւմհուրիյէթէ շայէսթէ տիր , պիպիմ
ախլադըմըզ իսէ ճիւմհուրիյէթէ շայան օլմագտան
հէնուզ չօդ ուզագ տըր : Խշպու էֆքեարըմ տօղըղու
վէ հագգըմ մը տըր , եօխսա տէյիլ մի տիր :

Մէմալիքի Միւճթէմա՛տա օլան ախլադ՝ պիղտէ
օլանտան իֆրաթ էյի տիր : Օլէնկինլիք սէպէպիյլէ
սէֆահաթա թալիպ օլան , վէ տիւնեանըն տէօրթ
թարաֆընտան էյի վէ քէօթիւ էճնէպիլէրին եիւրիւ-
յիւշ էթտիյի շէհրէրտէ՝ ճէմմաթըն պիր ճիւղի փա-
յընըն ախլադը պօղուգ օլմագ իհթիմալ տըր . Լաքին

Ախլազ ճիճեթիյէ ֆրանսանըն Ամերիգատան ֆարգը :

պու գատարընտան պիր պէիս եօգ տուր տէյէպիլիրիզ :
 Ամերիգատա զահիրտէն օլան ախլազա նէ տէրէճէ
 տիգգաթ օլունտուղու՝ եալընըզ եօլճուլուգ էտէն պիր
 գարըյա հէր թարաֆտա կէօսթէրիլէն ի՛զզէթ ու իք-
 րամտան աշիքեար կէօրիւնիւր : Ալլի, ալթմըշ եա-
 խօտ եիւղ տէօնիւմ թօփրաղը օլան պիր քէօյլիւ՝ դը-
 զընը գօրգուսուզ գըրգ էլլի միլ ուզագ մահալէրէ ,
 պիլ ֆարղ ասլա պիլտիյի օլմայան պիր ֆապրիգատա
 կիտիպ իշլէմէյէ կէօնտէրիւր . գըզ տա էհալինին ը՛րզա
 օլան րայէթի սայէսինտէ էմին օլուր : Շ ունու տա-
 խի պիլմէք կէրէք տիր քի , օլ պէլտէլէրին քէօյլիւ
 գըզարը կիւզէլլիք ճիճեթիյէ պա՛ղը շուէրանըն մէտհ
 էյլէտիյի չօպան գըզարըն հիւսնիւնէ մալիք տիրլէր :

Իքի սէնէ գատար սայքի տայիմա Ամերիգա վա-
 փօրլարընտա վէ արապալարընտա պուլունմուշ ում .
 տիշէհլի թայֆէսինտէն պիրինէ պէտ մուա՛մէլէ օլ-
 տուղունու պիր տէֆա՛ կէօրտիւմ . իշպու մուա՛մէլէյի
 էտէն Ամերիգալը օլմայըպ , թաշրատան եէնի կէլմիշ
 պիրիտի իտի իսէ տէ , անիտէ շիտտէթլի թէտիպ օլուն-
 տու : Պիզլիմ թավը ու հարաքէթիմիլ պու խուսուա-
 տա նի՛ճէ տիր : Փետրուար այըն գարարը պիզի հիւ-
 քիւմէթը ճիւմհուրիյէթէ շայէսթէ էթտիքտէն պէրու ,
 ֆարիզ սօգազլարընտան կէչէն տիշէհլի թայֆէլէրէ
 էօսթէրիլ ուն րայէթ էվլէլքինտէն զիյատէ՞ մի տիր
 կէօխսա եքսիք մի տիր :

Ֆրանսա իլէ Սէմալիքի Սիւլթէմա՛անըն ախլա-
 գը պիր պաշգա խուսուսա պինայէն տախի րուպար
 օլունապիլիր : Շ էմալի Ամերիգատա մէտէնիյէթ վէ
 փօլթիթիգա խուսուսուսա էհալի պէյնինտէ ալէսսէ-
 վէյէ վէ պիլ իթթիֆագ գապուլ օլունմուշ քէպրին
 էֆքեար կէօրիւրիւմ : Սախսուս մահալէրտէ նէշը
 օլունան իլանլար հագգընտա սէօյլէմէյօրուզ սէօ

Ախլազ ճիհեթիյէ ֆրանսանըն Ամերիգասան ֆարգը :

զիւմիւզ ու՛մումի միլէթ փօլիթիգասընըն էսասը օլան շէյլէր հագգընտա տըր : Պիւթիւն Մէմալիքի Միւճ-թէմա՛տա հէր Ամերիգալընըն գալպ ու էֆքեարընտա քէօքլէնմիշ իքի միւթալա՛սսը վար տըր : Պիրի շուտուր քի , ճիւմհուրուն գանունլարը մէմալիքին պէջյ-ճիւքլիյիւնէ , ու՛մումիինն սա՛տէթինէ վէ ահատ նա-սըն էյլիյինէ պայիս օլուր էսրար տըր : Պունուն կիպի գուվլէթլի օլան տիկէր մութալա՛ա տա շուտուր ֆօմալըլարըն՝ տիւնեանըն սահիպի օլաճաղլարընա մէգ-հէպ մատտէսի կիպի իթիգատ էտիպ հագիգէթ էյյլէ օլ-տուգլարը կիպի , Ամերիգալըլար տախի շու իթիգատտա տըրլար քի՝ Ալլահ պու եէնի մէմալիքի Անկո-Սաքսօն-լարա պապատան գալմա միրաս կիպի՝ քէնտի խըզմէ-թի իշիւն իհտաս էյլէմիշ տիր : Իշպու զալիպ միւ-թալալար վէ իթիգատլար պիղտէ եօգ տուր : Պիզ Ֆրանսըզլար՝ Հագգ թա՛ալանըն ինպէթի իլէ էսքի վագըթլարտան զիյատէ զէնկին վէ էհլի իրֆան պիր միլէթ օլտուգտան պաշգա , հէր պիր հալիմիզի էյիճէ միւլահագա էթաիյիմիզ հալտէ՝ զիյատէ գուտրէթէ մալիք օլտուղումուղու իգրար էթմէլի իսէք տէ , ումումի վէ գավի էֆքեար պիրլիյի , խահիշլէ թէշէպպիւս օ-լունան պիր ումումի մէրամու մագսէտ պիղտէ վա՞ր մը աըր . տիւն վէ էվլէլիսի կիւն՝ պիզ հէնուզ պու շէյլէր-տէն մահրումիտիք , պու կիւն հալա էյյլէ գալմըշ ըզ . հալ պու քի միլէթէ հարաքէթ վէրէն տէ ասըլ պու շէյլէր տիր : Ֆրանսատա պօղմագ տէր-քեարտըր , լաքին ու՛մումիինն խահիշու արզուսունու ճէլպ էտէն պիր ուսուլ սապիթ էթտիյիմիզ եօգ տուր . հիշ պիրիմիզին գալպինտէն “Հագգ թա՛ալանըն էմ-րի պու տուր” քէլամընըն սէտասընը չըգարտան պիր քէլամ եօգ տուր : Շիւմհուրիյէթ էհլի քիմսէլէր արըմ . եանի՝ քէնտիլէրինի սէրպէսթիյէթ տալա-

Ախլագ ճիհէթիյէ ֆրանսանըն Ամերիգատան ֆարգը :

սընա հիպա էտիպ , օնու սէվիլմէյէ շայէսթէ օլտուղու կիպի սէվիպ , օնա րայէթ էտէն քիմէլէր արարըմ . արարըմ , լաքին պուլամամ . պա՛ղէն պուլունուր իսէ տէ , օնլարըն տա էն էյիսի՝ էսքի ճիւմհուրիյէթ մագուլէսի քիմէլէրին րէյի իլէ գալգըշըպ , հիւքիւմէթ սահիպի օլմագ նիյէթինտէ պուլունտուգլարընտան , հէր ատըմտա հիւքիւմէթ գալմագ սէվտասընտա կէղէր պոյու քիմէլէր տիր : Վրալիյէթ էհլի քիմէլէր արարըմ . հէր քէսին ուսուլի ճիւմհուրիյէթէ թէշէպպիւս էթտիյի պու կիւնիւմիւզտէ տէյիլ , պունտան իւշ այ իլէրի կիթտիյիմ հալտէ տալի՝ արատըղըմը պուլամամ : Այօղիւմիւզ Վրալիյէթէ թարաֆկիր օլան ատէմլէր հագգընա տըր . պէյլէ ատէմլէր պուլունմուշ օլսալար իտի , պիր միգտար հիւճմ էտէնլէրին մուսալիֆէթի իլէ Վրալիյէթ փետրուար 24 տէ ֆէսիս օլո՛ւր մի իտի : փետրուար 22 տէ կէրէք ճիւմհուրիյէթ վէ կէրէք գրալիյէթ էհլի քիւմսէլէրիմհուէն , պու սօն թագըմ՝ Վրալիյէթէն պա՛ղը զուլմ ու թէատտիսինտէն թաճիզ օլտուգլարընտան , Վրալիյէթէ ճիւղի խուսումէթլէրի վար իտի . իլք թագըմ , եանի ճիւմհուրիյէթ էհլի օլանլար իսէ՝ 1793 տէքի ճիւմհուրիյէթտէն գօրգմուշ օլտուգլարընտան , ճիւմհուրտան պիր ազ գաշընըրլար իտի . պէյլէճէ հիշ պիրինէ տէվամ իւզըէ գաթիէն թալիպ օլան պուլունմատը : Իգպալ վէ մէթանէթլէ միւշէրրէֆ օլան պիր ճիւմհուրիյէթտէ վաթանըն հալի իւզէրինէ՝ էհալիւին էֆքեարընը իհեա էտէն վէ իթթիֆաղը ամմէյէ սէպէպ օլուպ ճիւմլէյի հըֆզ էտէն ու՛մումի միւլահազա , Աաուղտան վէ Աամուէլտէն էվվէլ Եէհուտի միլլէթինտէ , վէ Վապրիչիուս , Շիւփիօ վէ Փաւլոս Լ՝միլիոսուն կիւնէինտէ Բամալըլար պէյնինտէ ճիւմհուրիյէթի մուհաֆազա էտէն ու՛մու

Ախլազ ճիհեթիյէ Գրանսանըն Ամերիգատան Փարզը :

ժի էֆքեար՝ Գրանսատա հէնուզ կէօրիւմէմիշ տիր .
պու շէյլէր պիպտէ եօգ տուր :

Լ՝մերիգալըլարը ախլազձա պիզտէն ա՛լա էտէն պիր
միլէթձէ հալ տա շու տուր , քի Մէմալիքի Միւճ
թէմա՛տա վէ ա՛լէսսէվիյէ ճէմի՛ Լ՝նկլօ - Սաքսօնլար
պէյնինտէ եէմին Գրանսատան զիյատէ մէթանէթ
պուլմուշ տուր : Լ՝մերիգալըլարըն նիզամընտա չօգ
շէյլէր իչիւն եէմին էթտիրթմէք , եախօտ պիր քիմ-
սէնին աղըլ թագրիրինի ալմագ տէրքեար տըր : Մէ-
մալիքի Միւճթէմա՛տա տէվլէթէ վէրիլէձէք վէրկի
վէ վարիտաթըն թէվլի՛ վէրկի վէրէնլ՛րին թագրի-
րի իւզըն , թագրի՛ր էտէնլէրին խալիսէթինէ էմնիյէ-
թէն ալընրը , պու քէյֆիյէթ տէ պիզիմ ուսուլիմիդ-
տէ եօգ տուր : Ա՛լ հասըլ վէրկիլէրին թագսիմի
հէր քէսին հիւսնիւ ըրկասը վէ թագրիրինէ մերպութ
տուր : Պա՛ղը էյալէթլէրտէ վէ պէցիւք շէհրլէրտէ
պիր նէվի՛ վէրկի վար տըր քի , հէր քէստէն հալինէ
կէօրէ թահսիլ օլունուր իսէ տէ , Լ՝մերիգանըն էն
ճէմիյէթլի շէհրի օլան Նիւ Նօրք պու թարղ վէրկի
իլէ իտարէ օլունուր . պու վէրկի հէր քէսին հալինէ
կէօրէ մաթլուպ օլունուր տէմէքլէ՛ հէր պիր նասըն
գուարէթինին քէշիի իչիւն , հէր քէսին քէնտի թագ-
րիրինտէն պաշղա թարիգլէրէ միւրաձա՛թ օլունմաղ
տէմէք իսթէրիլ :

Պու վէ պունա տայիր չօգ սէպէպլէրէ պինայէն ,
քէնտիմիզի Մէմալիքի Միւճթէմա՛նըն իբպալինէ
նայիլ օլմաղա միւզթէտիր գըյաս էտէմէզիլ : Իմտի
չօգ ճահտ ու ղայրէթ էթմէքսիզին օնլարըն գանուն
վէ շէրիաթընը պիպէ ույտուրուպ , օնլարըն պուլուն-
տուղու մէրթէպէյէ էրէպիլիրիլ տէյու քէնտիմիզի
պլաթթմայալմ :

ՓԱՓԱՆԸՆ ՏՈՒՄՍԸ

Տիւնեանն տիգգաթընը քէնտույէ ճէլպ էթմէք իչիւն Տօգուզունճու Պիոս փափա չօդ շէյլէր էթտիւ Վաթօլիքլիյին փայիթախթը՝ պէտ խոյլար, սէֆալէթ վէ նիզամարղըդ փայիթախթը օլան Բօմայը պիր եէնի թանզիմաթ թաճթընա տախիլ էթմէյէ ճէստրէթ էթտի իսէ տէ, թէպաասը եա՛նի՝ օնա՝ Լլաճըն վէքիլի վէ Վիլիսէնին եանըմազ պաշը տէյիլ իթիգատ էտէն քիմնէլը՝ օնու փայիթախթընտան Փիրար էթմէյէ մէճպուր էթտիլէր : Սապըգա ու՛մումի Վաթօլիքլէրէ իրսալ էթտիյի պիր Փէրմաննն նէթիճէսինտէ 1848 թարիսլէրինտէ Լթալիատա վուզու պուլան քէյֆիլէթլէր իչիւն, «Փափալըգ մէսնէտիմիլին պօրճը ա՛ղիմինի հէր քէսէ նազարէն իճրա էթմիշ օլմագ իչիւն, սէսիմիլի սըտգ իլէ մէրհամէթ Սալիտէսինէ վէ Պիարոս վէ Պօղոս ա՛ղիլ Բէսուլլէրէ տօղրու եիւճէլտիրիլ, քի քէսքին արզուլէրիմիլ իճրա օլունսուլար, վէ հէր շէյէ գատիր Լլաճըն զազապը Բօմա վէ պիւթիւն մէմալիքիմիլ իւզէրինտէն տէֆ՝ օլսուն» :

Հագիգէթ պու պիր մէշուր տուա՛ տըր, վէ փատրէ փաւլօ Սարփինին՝ Վաթօլիք քիլիսէսի հագգընտա թէէսիւֆլէ «Սարիամ Վրիստոսուն եէրինէ կէջտի, վէ եալընըլ Լլաճա լայըգ օլան ի՛ղզէթի ալտը» (պու քիթապըն 133 սահիֆէսինէ միւրաճա՛թ օլունա,) տէտիյինի թաստիգ էտէր : Տօգուզունճու Պիոսուն Սէլէֆի օլան ԺԶ. Գրիգորիոս փափա պիր Սարիամը Վաթօլիքլէրին ի-ֆիլին պէսպէն ին-ն Ֆիւնիլի թէսմիյէ էյլէտի. (պագ պու քիթապըն սահիֆէ 143). շիմտի Տօգուզունճու Պիոս տախի տար սա՛աթընտա, Լլաճիլ Վիթապլարըն «Նիւ-

Փափանքն առաջը :

քիւնիւ Բապպա պրադ, վէ օ սանա արդա օլաճա դ" (Սաղմ. ԾԷ. 22.) քելամընա մալիւմաթը օլմատըղընա իսպաթլէ, վէ "Պէնիմ իսմիմ իլէ հէր նէ քի փէտէրիմտէն իսթէսէնիղ, սիգէ վէրիւր", (Էօհ. ԺԶ. 23,) տէյէն օլ ա'զիմ Ս'իյանճըյը պէր թարաֆ էտիպ, Ս'արիամա, Պետրոսա վէ Պօղոսա տուա' էտէր: Լ՛հ, նէ' ա'գըլըզլըգ, նէ' պէջիւք Եանկ-Լըզլըգ :

Բօմա քիլիսէսինին Լլահա ի'պատէթ էթմէյի վէ Վրիստոսուն միանճըլըղընը ըէտտ էթտիյ'նէ պունտան զիյատէ իսպաթ իսթէմէղ: Տօգուլունճու Պիոսսուն պու տուա'յը փաք զամիրլէ էթմիշ օլտուղունու մէմուլ էթմէյիղ: Ալադա'ա տուա'նըն հիյէթինտէն տախի կէօրիւնիւր քի փափա հազըէթլէրի նաչարի, պիրաղ տա ութանտըղընտան նաշի մէղքիւր տուա'յը էթմիշ տիր: "Փափալըգ մէսնէտիմիղին պօրճը ա'ղիմինի հէր քէսէ նաչարէն" իճրա էթմէք իչիւն նիտա էտէրիղ" տէմէսինտէն շու անկլաշըլըր քի Վաթօլըք գըամընըն փափայը Ս'արիամա տուա' էթմէյէ պօրճուլ թանըտըղը, վէ սէլէֆլ'րիմին քեաֆֆէսինին տէ պէջլէ էթմիշ օլտուղու սէպէպէն պէն տախի նիտա էտէրիմ' Եօսսա գալպիմտէն նէշաթ էտիպ, ա'զիղլէրին թէ, վասսուլթունա իման էթտիյիմտէն հասըլ օլմուլ էիր տուա' տէյիլ տիր. հէր քէսէ նաչարէն պէջլէ պէր շէյ էթիսէֆաթ օլտուղու էթիպէն պէջլէ տուա' էթմէյէ մէճպուր ում: Ալքին Տօգուլունճու Պիոս հադգընտա պիղիմ տուա' վէ նիյաղըմըլ օնուն Վրիսթիան օլուպ, վէ Էիսուս Վրիստոսու Լլահ իլէ ինսանյարըն մապէյնինտէ Եալընըղ պիր միանճը թանըյըպ հայաթ ուլումասը իչիւն տիր:

Ի Թ Ա Լ Ի Ա Ի Զ Ի Ի Ն Ի Ի Մ Ի Ց

Իշպուռ քիթապտա չօգ իսպաթլար իլէ Լթալիա-
նըն ֆէնալըղը վէ ֆէլաքէթինին քիւլլի սէպէպինին
Վաթօլիքիք օլտուղունու կէօսթէրտիք : Կէօսթէր-
տիյիմիլ իսպաթլար՝ տէյիլ Բրօթէսթանդլարտան ,
իլլա Վաթօլիք միւլլիֆլէրտէն վէ թապիաթըյա
Լթալիայը ըրսիլայ էթմէքտէն իսէ , օնու թէսաճիւլայ
էթմէք իսթէյէն քիմսէլէրտէն իսի :

Փափանըն 1848 թարիխիյլէ , “Շիճրէթինտէն”
(Ֆիրարընտան) էվվէլ, իգրար էթմիշ օլտուղու պիր
շէյտէն՝ ազ վազըթ զարֆընտա Լթալիանըն Տալինին
քիւլլիյէն թէպտիլ օլաճաղը ղէյատէսիյլէ մէմուլ օ-
լունապիլիր իսի : Սուրը Յոփսէփի Վալազանչիօնուն
Եօրթուսունտա Փափա Տազըթէթլէրի էՏալիյէ շու սի-
յադ իւզըն նասիՏաթ էթմիշ իսի . “Իշպուռ ասիրի-
միլտէ Վաթօլիք Լթալիայա , հաթիւս Վաթիւնիւնլլալ
Քէրէէլլ օլան Բօմայա պիլէ ԲԻՕԹԷՍԹԱՆԴԻԼԸԸՆ իսիսալ
օլունմասընա պիւնլէր վէ օպիւնլէրճէ մէմուլլար մարիֆէ-
թիյլէ սայ վէ իզթամէթմէյէ ճէսարէթ օլունտուղունու
կէօրտիյիլմիլլալ Տէր Տալտէ թէէսսիլֆի տէրունիմիլլի
միւլլալ օլմուլ տուր : Ը իֆասէն Լթալիա միլլէթի-
նէ աշդ ու մուՏապպէթլէրի օլտուղունու իգրար է-
տէրլէր իսէ տէ , ֆիլիլէն կէօսթէրտիքլէրի թափը ու
Տարաքէթլէրինտէ իսթիմալ էթտիքլէրի թարիգլէրին
նէթիճէսի իշպու պէլտէնին խարապիյէթի տիր” :

Փափա Տազըթէթլէրինին պու տէտիյի սաճիճ ի-
սէ , Լթալիատա պիւնլէր , վէ օպիւնլէրճէ քիմսէլէր Լ-
թալիան միլլէթինին խէլաս վէ թէճտիտ գըլընմա-
սընա պիր չարէ Եալընըլ Բրօթէսթանդլըդ օլտու-
ղունա իսքեսթ օլմուլլար իսէ , Լթալիատա Տազիգէթ
պիր պէօյիւք թէպտիլաթ զուՏուրա կէլմիշ տիր :

ԻԹԱԼԻԱ ԻՋԻԼՆ ԻԼՄԻՏ :

Իրօթէսթանդլար պու խուսուստա զայէթ մէմնուն վէ մէսրուր օլուպ , պու էֆքեարըն իլէրիւլէմէսի իջիւն , տէյիլ ա'զիզ Պիքիրէ վէ Մ'զիզէրէ , իլա հէր ի'նա- յէթին վէ կէրչէքլէյին Մլահը՝ Պարի (մա'ալա հալ- րէթլէրինէ վաֆիր տուա'լար սունմաղա պօրծլու տու- լար : Իթալիանըն պու սօն վուդուաթլարը փափա հազրէթլէրինին վէսվէսէ վէ գօրգուսունու թաստիգ էյլէտիքտէն պաշգա , Իթալիա իջիւն օլան իլմիտին գուվվէտէն ֆի'իլէ կէլմէք րատտէլէրինտէ պուլունտու- ղունու տախի իսպաթ էտէրլէր :

ՖԻԶՐԻՍԹ

ՄՈՒԳԱՏՏԵՄԷ

ՊԱՊ Ա

Սահեֆ

Քաթոլիկներն ինչ Բրոքսթեմանդաբերտ Դադելնիստե օլան պաշ
 Լեմ ֆարգեր : 1

Ա . Տին գանուռու	1
Բ . Ազիզ քիթապըն Թեֆթիչի	3
Գ . Միւսթանլերին Քրիստոս իլէ օլան պիրլիյի	6
Դ . Քիլիսէնին պիրլիյի, կէօրիւնիւրլիւյիւ վէ կէօ- րիւնմէղլիյի	8
Ե . Ինճիլի Բրօթէսթանդլար արասընտա վագի' օլան Ֆարգլէր' պիրլիյէ մուղայիր Ֆարգլէր տէյիլ տիրլէր	12
Ջ . Բրօթէսթանդլար քիմ' աիրլէր	18
Զ . Քիլիսէնին էանըլմաղլըղը	21
Ը . Հէլ Կէսին Թեֆթիչի վէ հիւքմ' էթմէյէ հագգը	25
Թ . Բրօթէսթանդլարըն խէլաս իչիւն պիր էօլու վար տըր , լաքին Գաթօլիքլէրին փէք չօգ	40

ՊԱՊ Բ

Թերդէյէ Վէ սինաս իսսսսսսսսսս Բրօքսթեմանդ Կիլիկի
 ինչ Քաթոլիկ Կիլիկի բոպար օլանսրլար 44

ՓԱՍԼ Ա

Թ Ե Ր Պ Ի Յ Է 45

Ա . Շըմալի Ամրիգանըն յէթթէպլէրի , յէտրէսէլէրի վէ քիթապէթէ միւթալիզ էսերլէրի	45, 49
Բ . Քիթապլար վէ դագէթալար	56
Գ . Քիթապէթէ վէ իլմէ տայիր շիքէթլէր	58
Դ . Քաթօլիք պէլտէլէրին Թէրպիյէսի : Միւթէպէր Քաթօլիքլէրին վէրտիյի շէհատէթլէր' Քաթօլիք քի- լիսէնին իլմ' վէ քիթապէթէ դարշը ատապէթի	62

ՓԱՍԼ Բ

ՍԷՆԱԱԹ ՎԷ ՄԷՏԷՆԻՅԷԹՏԷ ԻԼԻՐԼԷՄԷՔ . 98

Ա. Զիրաթ	99
Բ. Թիմարէթ	105
Գ. Մաքինա սէնաթլարը	107

ՊԱՊ Գ

Քաթոլիկներէն Բարձրագոյն Երեւոյ «- Երեւան Նախագահական Դատարար Եւանգելար :	113

ՓԵՍԼ Ա

ԲՐՕԹԵՍԹԱՆԴԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱՍ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱ- ԼԱՐԸՆ ԵԱԼԱՆ ՕԼՏՈՒՂՈՒ	113

Ա. Բրթթէսթանդլար ալէյճինտէ օլան ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԱ ԳԱՐԸՆ	115
Բ. Քաթօլիք միւլէլիֆէլէրին յէրտիյի շէհանէթլէր	121

ՓԵՍԼ Բ

ԲՐՕԹԵՍԹԱՆԴԼԱՐԸՆ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻԿԼԻՑԻՆ ԷՍԱՍ Օ- ԼԱՆ ՏԻՆ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸՆՏԱՆ ԻՍԱՆԸՆ ԱՆԼԱԳԸ ԻԻԶԵՐԻՆԷ ԱՐԻԶ ՕԼԱՆ ԹԷԻՍԻՐԱԹ ԲՈՒՊԱՐ ՕԼՈՒՆՈՒՐ	139

Ա. Բրթթէսթանդլարին պիւր գաչ պաշլըճա մէղճէպ մատտէլէրինտէն ախլագի թէհսիրաթը պէյանընտա տըր	140
Բ. Քաթօլիք մէղճէպինին ախլագի թէհսիրի պէյա- նընտա	146

ՊԱՊ Գ

Քաթոլիկներին «հէլալէ ախլագի» :	180

ՓԵՍԼ Ա

ԲՐՕՄԱ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ ԱՆԼԱԳ ՀԱԳԳԸՆՏԱՍ ՄԱԻԶԻՐ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՊԷՏԱՆԸՆՏԱ	180

Ա. Հերետիկոսլարա օլունան անտ վէ շարթլարը ֆէ- տսթէարանէ հըֆը էթմէք ֆարը տէյիլ տիր թալիմաթը	181

Բ. Փատիշահալարը գաթալ էթմէք վէ թուղեան եա-
խօտ զօրպալըդ ճայիկ տիր թալիմաթը 186

ՓԵՍԼ Բ

ՃԻԶՎԻԹԼԵՐԻՆ ԹԱԼԻՄԱԹԸ ԱԽԱՊԻՅԵ ԱԼԵ ՓՕ-
ԼԻԹԻԳԻՅԵՍԻ 188

Ա. Բասքալըն էյալէթ մէթուպարը 188

ԱԼԲԵՆՃԸ ԴԵԲԵՆԱԿ :

Ինճիլին, Սրնադոսլարըն վէ Փափալարըն հիւքմիւնիւ
իպթալ էթմէք իչիւն՝ ճիզվիթլերին իճատ էթալի
տիւրիւ ֆէնտլեր վէ թալիմլեր :

Օնլարըն իհթիմալէթ թալիմաթընտան նէշաթ
էտէն հայլեր : Ալէլի նիմլէթլեր, փափաղար , քէ-
շիշլեր վէ իւզլմէթքեարլար իչիւն կէզլէք հարաքէթլերի,
եախօտ օնլարա բուխաթ վերմլերի :

Ալպարը Յովհաննէսին նաղլիթլէթի 190

ԵԿԻՆՃԻ ԴԵԲԵՆԱԿ :

Քաղուխթլերին էֆքեարընճա նիյէթ տօղլուլթմա-
նըն ուսուլի . նամուս վէ վարիյէթին մուհաֆաշտը ի-
չիւն՝ փափաղարա վէ քէշիշլերէ պիլէ ասէմ էօլ-
տիւրմէյէ իլն վէ բուխաթ վերլիլի :

Քարամուէլին թէքլիֆի օլան շու աճայիպ սիւալ,
եանի՝ Յանսէնեանլարը էօլտիւրմէյէ ճիզվիթլեր բուխ-
աթ վաթ մը արը 212

ՍԵԿՆՃԻ ԴԵԲԵՆԱԿ :

Հաքիմլեր, մամլէլճիլերին Մօհաթրա նամմուդալէ-
լէսի, միւֆլիս օլան թիւճճարլար վէ զապլ օլունան էշեա
վէ նազար կէրույէ թէպիմ էթմէք հազգընտա Քա-
ղուխթլերին ֆասիտ վէ մինասիպլէթսիզ դանունլարը :
Եինէ մէզքիւր Քաղուխթլերին ֆէվզ էլ ատէ
կէօնակէօն թալիմաթը 237

ՏԵՐՏԵՐԻՆ ԴԵԲԵՆԱԿ :

Ազիզ Պէքերէ ճիզվիթլերին մարիֆէթի իլէ ճէմա-
աթըն պէյնինտէ եայլան սախթէ իպատէթլեր :

